SURAT BRASI

DJANDJI TAHETA

TUHAN DAN DJURU-SALAMAT IKEI

JESUS KRISTUS.

Injalinan bara puna bahsa, iä tä bara bahsa Hellenes, akan bahsa olo Ngadju, hong pulau Borneo.

ILAMBAGAN HONG LEWU KAPSTAD, TANAH APRIKA, AWI PIKE DAN PHILIP.

NJELO 1846.

HOROE

KARÄ SURAT DJANDJI TAHETA.

EWANGELION, INJURAT MATTÄUS.

BAGI 1.

I. *Horoe utus Jesus Kristus.*—II. *Kadjarian Jesus Kristus.*

I.—1. Surat utus Jesus Kristus, anak Dawid, anak Abraham.

2. Abraham manak Isaak; Isaak manak Jakob; Jakob manak Juda dan karä paharie.

3. Juda manak Pares dan Sera, indue Tamar; Pares manak Esrom; Esrom manak Aram.

4. Aram manak Aminadab; Aminadab manak Nahasson; Nahasson manak Salmon.

5. Salmon manak Boos, indue Rahab; Boos manak Obed, indue Rut; Obed manak Jesse.

6. Jesse manak Dawid, radja tä; maka radja Dawid manak Salomo, indue, idjä bahut sawan Uria.

7. Salomo manak Roboam; Roboam manak Abia; Abia manak Asa.

8. Asa manak Josapat; Josapat manak Joram; Joram manak Osias.

9. Osias manak Joatam; Joatam manak Aghas; Aghas manak Esekias.

10. Esekias manak Manasse; Manasse manak Amon; Amon manak Josias.

11. Josias manak Jeghonias dan karä paharie, katika olo Jehudi tawanan intu Babel.

12. Maka limba olo Jehudi terei tawanan intu Babel Jeghonias manak Salatiel; Salatiel manak Sorobabel.

13. Sorobabel manak Abiud; Abiud manak Eliakim; Eliakim manak Asor.

14. Asor manak Sadok; Sadok manak Aghim; Aghim manak Eliud.

15. Eliud manak Eleaser; Eleaser manak Mattan; Mattan manak Jakob.

16. Jakob manak Josep, banan Maria; awi Maria Jesus djari inakan, idjä begarä Kristus.

17. Maka karä tilape bara Abraham sampei Dawid aton äpatwalas tilap; dan bara Dawid sampei olo Jehudi tawanan intu Babel aton äpatwalas tilap; dan bara katika olo Jehudi tawanan intu Babel sampei Kristus aton äpatwalas tilap.

II.—18. Maka kadjarian Jesus Kristus kaloto ampie. Krana amon indue, Maria, djari imopo Josep, helo bara äwen duä tä hindjä, maka gitan iä betihi awi Rogh brasi.

19. Maka Josep, banae, aton tetek, dan djaton maku mempahawen iä, tapi hendak melihi iä sasuni.

20. Tapi amon iä menirok talo tä, itä, melaikat pangkahai Tuhan menanggo iä huang nupi,

koa: Josep, anak Dawid, äla mikä menduan Maria, sawam, krana idjä awang djari huang iä, aton bara Rogh brasi.

21. Iä karä manak hatuä, sewut arae Jesus, krana iä tä karä menjalamat ungkup olo ajue bara karä dosa.

22. Maka karä talo to mendjadi, uka tulus augh Tuhan, idjä injewut nabi, koa:

23. "Itä, budjang bawi karä betihi, dan iä karä manak hatuä, olo akan menjewut arae Immanuel," rima, djaka injalinan: Hatalla dengan ikei.

24. Maka amon Josep misik betiro, iä mawi tumon melaikat Tuhan djari memetä iä, dan menduan sawae;

25. Dan iä djaton mengasene iä, sampei iä djari manak anake hatuä, idjä solake; dan iä menjewut arae Jesus.

BAGI 2.

I. *Olo pintar bara hila timor menale Jesus.* II. *Jesus imbit olo hadari akan Misir.* III. *Radja Herodes mempatei anak olo korik hong Betlehem.* IV. *Jesus buli akan Nasaret.*

I.—1. Maka metohe Jesus inakan hong Betlehem, tanah Judea, djaman radja Herodes, itä, olo pintar bara hila timor duma akan Jerusalem,

2. Koa: Hong kwe aton radja olo Jehudi, idjä haru inakan indue? Krana ikei djari mitä bintang ajue hila timor, dan ikei djari duma, hendak menjemba iä.

3. Maka amon radja Herodes mehining augh tä, iä tangkedjet, haiak salepa Jerusalem.

4. Dan iä mirak karä kapala imam tuntang olo tamat surat, sambil mariksa intu äwen tä kaleka, Kristus akan inakan indue.

5. Koan äwen denga: Intu Betlehem, tanah Judea; krana kaloto augh surat nabi:

6. "O Betlehem, tanah Juda, toto ikau dia korik haliei intu bentok karä mantir Juda; krana bara ikau karä blua Mantir tä, idjä menjakatik djelahan olo ajungku, Israel tä."

7. Tä Herodes mengahau olo pintar tä kabuat, dan mariksa intu iä katika bintang tä haru lembut.

8. Dan iä menjoho äwen tä akan Betlehem, koa: Lius, gau anak tä bua-bua, dan amon keton sondau iä, sanan tä akangku, nakara jaku kea menale, menjemba iä.

9. Maka amon olo tä djari mehining augh radja, iä belalu hagoet. Dan itä, bintang idjä gitae hila timor hagoet intu baue, sampei djetä duma dan tendä tambuan kaleka anak tä aton.

10. Maka amon olo tä mitä bintang tä, iä paham hanjak atei,

11. Palus tamä huma, dan mitä awau tä dengan Maria, indue; maka iä mehingkep, menjemba iä, sambil mukei ramoe, dan menenga aka bulau, dupa, minjak.

12. Maka olo tä imetä Hatalla huang nupie, belä iä buli tinei akan Herodes, dan äwen tä buli akan tanahn ajue mehoroe djalan awang beken.

II.—13. Maka limba olo tä djari buli, itä, melaikat Tuhan

menanggo Josep huang nupie, koa: Misik, duan awau tuntang indue, belalu hadari akan Misir, dan melei hetä, sampei jaku menjoho ikau; krana Herodes karä menggau anak to, uka mempatei iä.

14. Maka iä misik, menduan awau tuntang indue hamalem, belalu hadari akan Misir.

15. Dan iä melei hetä, sampei Herodes djari matei; uka tulus augh Tuhan, awang injewut nabi, koa: "Bara Misir aku djari mengahau Anakku."

III.—16. Maka amon Herodes mitä, olo pintar djari memunga iä, iä paham blait, dan iä menjoho olo mempatei karä anak olo intu Betlehem, dan intu karä saran lewu tä, idjä duä njelo umure tuntang idjä tapas bara tä, tumon katika, idjä djari iseke bua-bua intu olo pintar.

17. Tä maka augh nabi Jeremia mendjadi tulus, idjä hamau:

18. "Augh lembut huang Rama, paham tarahinge, tangise, tatume; Rahel menatum anake, dan iä djaton maku impangat, basa iä tä djaton."

IV.—19. Maka amon Herodes djari matei, itä, melaikat Tuhan menanggo Josep huang nupi intu Misir, koa:

20. Misik, duan awau tuntang indue, palus lius akan tanah Israel; krana olo djari matei, idjä djari menggau hambaruan awau to.

21. Maka iä misik, menduan awau tuntang indue, dan duma akan tanah Israel.

22. Tapi amon iä mehining, Arkelaus marentah Judea, indu gantin liau bapae, Herodes, maka iä mikä hagoet akan hetä; tapi iä imetä Hatalla huang nupi, dan hagoet akan Galilea.

23. Dan iä duma dan mangkalewu huang lewu, idjä Nasaret arae; uka tulus augh nabi: "Iä akan inggarä Nasareus."

BAGI 3.

I. *Johannes pampandoi mesuman penuman Kristus.* II. *Jesus impandoi awie.*

I.—1. Maka katika tä Johannes pampandoi hagoet, dan mesanan augh Hatalla intu padang Judea,

2. Koa: Hoba keton, krana karadjaan sorga djari tokep.

3. Krana iä aton, idjä djari insanan nabi Jesaia, koa: "Aton augh olo mentehau hong padang: Awi menatap djalan akan Tuhan! parampar kaleka aka!"

4. Maka Johannes makeian arepe hapan bulun onta, dan mengkepan babat upak meto intu kahange; maka penginae aton sangkalap tuntang madu.

5. Tä aton blua, menanggo iä, olo Jerusalem, tinei olo bara salepa tanah Judea, dan bara karä tanah, awang darah Jordan.

6. Dan olo tä impandoi awie huang Jordan, limba iä djari mengaku karä dosae.

7. Maka amon iä mitä, arä olo parisi dan olo saduki menale pampandoin ajue, koan iä denga: O kadjarian lalidi! äwe djari menjoho keton hadari, mahakan kalait awang harian?

8. Maka awi keton memplua buah kahoba awang patut.

9. Dan äla keton mado, hendak hamau huang arep keton: Apang ikei aton Abraham. Krana aku hamau dengan keton, bara batu to kea Hatalla tau membelom anak akan Abraham.

10. Maka kapak djari indanan intu uhat upon kaju, dan genep upon, idjä djaton memuah bahalap, akan inäweng, belalu ingan an akan apui.

11. Toto, aku mempandoi keton akan kahoba, hapan danum; tapi rehian bara aku aton duma idjä kwasa bara aku, akan ïä tä jaku djaton beguna mäton sarumpahe; ïä tä karä mempandoi keton dengan Rogh brasi tuntang dengan apui.

12. Huang lengän ajue aton kiap, dan ïä karä memprasi karaiae toto-toto; ïä karä menempunan parei tä huang lepaue, tapi apis tä ïä karä menusul hapan apui awang djaton terbelep.

II.—13. Katika tä Jesus duma bara Galilea akan Jordan, menale Johannes, uka impandoi awie.

14. Tapi Johannes mengahana ïä, koa: Patut jaku impandoi awim, dan ikau menanggo aku?

15. Tapi Jesus tomba dan hamau denga: Naughe to, krana tumon to patut ita melalus salepa kateteke. Tä ïä menjoho ïä.

16. Maka limba Jesus impandoi, ïä belalu djakat bara danum; dan itä, langit buap aka, dan ïä mitä Rogh Hatalla mohon, kilau burong dara, palus melei hundjue.

17. Dan itä, augh blua bara langit, koa: Ïä to aton Anakku, idjä äka huangku, ïä jaku mengilak.

BAGI 4.

I. *Jesus iningkes iblis.* II. *Ïä minti murid, dan menampara madjar olo.*

I.—1. Palus tä Jesus jaga Rogh akan padang, uka ïä iningkes awi iblis.

2. Dan limba ïä puasa äpat pulu andau dan äpat pulu alem, maka ïä blau.

3. Dan idjä peningkes tä menggapi ïä, koa: Djaka ikau aton Anak Hatalla, awi ikau hamau, uka batu to mendjadi tepong.

4. Tomba ïä, koa: Aton augh surat: "Olo djaton belom awi tepong bewe, baja awi genep bawak kotak, idjä blua bara njaman Hatalla."

5. Tä iblis maga ïä akan lewu brasi, sambil mempendeng ïä hundjun babungan human Hatalla,

6. Dan hamau denga: Djaka ikau aton Anak Hatalla, sewu kangiwa, krana aton augh surat: "Ïä karä memetä melaikat ajue sabab ikau, dan äwen tä karä mäton ikau hundjun lengäe, belä paim patarang batu."

7. Koan Jesus denga: Tinei aton augh surat: "Æla ikau mepingkes Tuhan, Hatallan ajum."

8. Limba tä iblis maga ïä mendai bukit, awang paham gantong, dan memprahan aka sekarä karadjaan kalunen tuntang kahaie,

9. Sambil hamau denga: Talo to handiai aku hendak menenga akam, djaka ikau mehingkep, menjemba aku.

10. Tä koan Jesus denga: Inda bara aku, satan! krana

aton augh surat: "Ikau akan indu menjemba pangkahai Tuhan, Hatallan ajum, dan akan indu menempo tanggar iä bewe."

11. Tä iblis melihi iä, dan itä, melaikat duma dan menonggo iä.

II.—12. Maka amon Jesus mehining, Johannes djari inutup olo, iä hagoet akan Galilea.

13. Dan iä melihi Nasaret, palus bebungkat, mangkalewu hong Kapernaum, idjä intu saran danau, intu tanah Sebulon dan Naptali;

14. Uka tulus augh, idjä injewut nabi Jesaia, koa:

15. "Tanah Sebulon dan tanah Naptali, intu saran danau, dipa Jordan, dan Galilea idjä äka olo kapir:

16. "Olo tä, idjä mondok huang kakaput, djari mitä blawa awang hai; blawa djari lembut akan olo tä, idjä mondok huang tanah, huang kandjungen pampatei."

17. Bara katika tä Jesus menampara mesanan augh Hatalla, sambil hamau: Hoba keton, krana karadjaan sorga djari tokep.

18. Maka amon Jesus menandjong hong saran danau Galilea, iä mitä olo hampahari, idjä kalambutan, duä biti, Simon, idjä inggalar Petrus, dan Andreas, paharie; äwen tä melabu pasat akan danau, krana iä aton olo melauk.

19. Koan iä dengan äwen tä: Kanto keton, omba aku, maka aku akan menjoho keton menawan olo.

20. Maka äwen tä belalu melihi pasate, dan omba iä.

21. Maka limba iä djari hagoet bara hetä, iä mitä olo hampahari beken hindei, idjä kalambutan, duä biti, Jakobus, anak Sebedeus, dan Johannes, paharie; äwen tä aton huang arut, hindjä Sebedeus, bapae, dan menumpang pasate, maka iä mengahau äwen tä.

22. Maka äwen tä belalu melihi arut tuntang bapae, dan omba iä.

23. Maka Jesus mengumbang salepa Galilea, dan iä madjar huang karä sinagoge, sambil mesanan brita bahalap bara karadjaan, dan mempakälä karä ampin perese tuntang karä ampin kapähän olo arä.

24. Maka brita bara iä sampei salepa Siriä; dan olo maga aka olo handiai idjä haban, idjä aton hakabeken ampin perese dan kapähä, tinei olo idjä ingumpang dewa, dan olo idjä gila tumon bulan hoba, dan olo kait kedjang, maka iä mempakälä olo tä.

25. Maka paham arä olo omba denga bara Galilea, bara Dekapolis, bara Jerusalem, bara Judea, dan bara dipa Jordan.

BAGI 5.

I. *Jesus mesanan, äwe idjä salamat.* II. *Iä menantu dan menarang augh Torat, idjä menintu olo pemunoh,* III. *olo habandong,* IV. *olo penjapa,* V. *olo pelait.*

I.—1. Maka amon Jesus mitä olo arä tä, iä mendai bukit dan mondok, dan murid ajue menggapi iä.

2. Maka iä membuka njamae, madjar olo tä, koa:
3. Salamat olo idjä mengkemä tapas huange, krana akan iä aton karadjaan sorga.
4. Salamat olo idjä kapähä atei, krana iä karä impangat.
5. Salamat olo idjä belemo atei, krana akan iä kalunen karä indu penataue.
6. Salamat olo idjä blau dan haus belei menggau kateteke, krana iä karä beso.
7. Salamat olo idjä masi, krana iä karä iasi.
8. Salamat olo idjä brasi atei, krana iä karä menampaja Hatalla.
9. Salamat olo idjä menggau kabuahe, krana iä karä inggarä anak Hatalla.
10. Salamat olo idjä ingasingen olo sabab kateteke, krana akan iä aton karadjaan sorga.
11. Salamat keton, amon olo menjapa dan mengasingen keton sabab aku, dan menawa keton, hapan karä augh papa haiak menendjaro.
12. Hanjak rantang keton, krana upah keton aton hai huang sorga; krana, kalotä olo djari mengasingen karä nabi, idjä helo bara keton.
13. Keton aton uja kalunen. Tapi amon uja mendjadi betawa, hapan en olo tau mengahing tä tinei? Djetä djaton guna enen hindei, baja uka inganan akan ruar, dan ihundjeng olo.
14. Keton aton blawa kalunen. Lewu idjä imangun hundjun bukit djaton tau besilim.
15. Djaton kea olo pudji menotong sumbo, dan mina tä penda takare, baja hundjun tantahae, maka djetä memplawa olo handiai, idjä aton huang huma.
16. Kalotä bua blawa keton mandang intu baun olo, nakara olo mitä penggawin keton idjä bahalap, dan menara Bapa keton idjä huang sorga.

II.—17. Æla keton mado, aku djari duma hendak mengarak Torat atawa augh karä nabi; aku djaton djari duma uka mengarak, baja uka melalus tä.
18. Krana toto, jaku hamau dengan keton, sampei langit tuntang petak nihau lilap, maka idjä kabawak atawa idjä katitik Torat mahin dia akan nihau, gegä augh tä tulus samandiai.
19. Sabab tä maka olo, idjä mengarak prentah Idjä awang korik haliei, sambil madjar olo kalotä, iä akan inggarä korik haliei huang karadjaan sorga; tapi idjä akan mawi dan akan madjar tä, iä karä inggarä hai huang karadjaan sorga.
20. Krana aku hamau dengan keton, djaka dia katetek keton menangkalau katetek olo tamat surat dan olo parisi, maka keton djaton akan tamä karadjaan sorga.
21. Keton djari mehining, aton augh intu tato hiang kaloto: "Æla ikau mempatei olo; maka äwe idjä mempatei olo djaton tau dia bua hukum."
22. Tapi aku hamau dengan keton, gegenep olo, idjä salah melait paharie, iä akan indu bua hukum intu mantir bitjara korik; dan olo idjä menjewut paharie: Raka,—iä akan indu bua hukum intu mantir bitjara hai. Tapi olo idjä menjewut

kolae: O olo gila,—iä akan indu bua hukum apui naraka.

23. Sabab tä, amon ikau mimbit talo inengam akan mesbeh, dan hetä ikau mingat, paharim aton buku akan melait ikau:

24. Awi ikau mempelei talo inengam hetä, intu baun mesbeh, palus lius, ngabua arepm helo dengan paharim, dan limba tä buli, mendjuluk talo inengam.

25. Bua ikau bedjeleng rera dengan olo, idjä melawan ikau, sangkom ikau aton hindjä denga huang djalan, belä olo idjä melawan ikau mendjuluk ikau akan mantir, dan mantir tä mendjuluk ikau akan kapiri, dan ikau belalu inganan akan sipir.

26. Toto, akü hamau dengam, ikau djaton akan blua bara hetä, sampei ikau djari menahor lepa lepa.

III.—27. Keton djari mehining, aton augh intu tato hiang: "Æla ikau habandong."

28. Tapi aku hamau dengan keton, genep olo, idjä menampaja olo bawi akan mipen iä, olo tä djari habandong denga huang ateie.

29. Tapi amon matam idjä hila gentau mempalajang ikau, sintak, kanan tä; krana bontong ikau, djaka ramon berengm idjä kabawak nihau, dan äla salepa bitim inganan akan naraka.

30. Dan amon lengäm idjä hila gentau mempalajang ikau, tetek, kanan tä; krana bontong ikau, djaka ramon berengm idjä kabawak nihau, dan äla salepa bitim inganan akan naraka.

31. Djari kea imetä: "Olo idjä hatolang dengan sawae, patut menenga surat talak aka."

32. Tapi aku hamau dengan keton, olo handiai, idjä hatolang dengan sawae, salah bara buku habandong, olo tä menjoho iä habandong; tinei olo, idjâ mesawä olo bawi idjä djari inganan banae, iä kea habandong.

IV.—33. Tinei keton djari mehining, tato hiang djari imetä: "Æla ikau halalian augh sapam, baja melalus augh sapam akan pangkahai Tuhan."

34. Tapi aku hamau dengan keton, äla haliei keton menjapa; äla menjapa menjewut langit, krana djetâ aton padadusan Hatalla.

35. Æla kea keton menjapa, menjewut petak to, krana djetä aton galang paie. Æla kea menjapa, menjewut Jerusalem, krana djetä aton lewu radja hai tä.

36. Æla kea ikau menjapa, menjewut takolokm, krana idjä krambar balaum mahin dia tau inampam beputi atawa bebilem.

37. Baja patut kotak keton aton: jo, jo,—dia, dia; augh idjä menangkalau tä aton bara kapapa.

V.—38. Keton djari mehining augh kaloto: "Mata indu gantin mata, dan kasinga indu gantin kasinga."

39. Tapi aku hamau dengan keton, äla keton melawan olo papa; baja djaka olo menekap pipim idjä hila gentau, ules idjâ beken tä kea aka.

40. Dan olo idjâ hendak pado dengam, ahat menduan klambim awang pandak, naughe iä menduan klambim awang pandjang kea.

41. Dan djaka olo hadjadjuan

ikau maga iä milion Idjä, kälä aga iâ duä milion.

42. Tenga akan olo, idjä blaku intu ikau, dan äla mules arepm bara olo, idjä hendak menalisi talo bara ikau.

43. Keton djari mehining augh kaloto: "Ikau akan indu sinta uläm, dan ikau akan indu besingi musohm."

44. Tapi aku hamau dengan keton, sinta keton musohn keton; laku berkat akan olo, idjä menjapa keton; awi memalâ kahalape akan olo, idjä besingi keton; dan laku doa akan olo, idjâ merarat dan mengasingen keton:

45. Nakara keton mendjadi anak Bapan keton, idjä huang sorga; krana iâ melembut matanandaun ajue akan olo papa dan akan olo bahalap, dan iä menjoho udjan mohon akan olo tetek dan akan olo darhaka.

46. Krana djaka keton sinta olo tä bewe, idjâ sinta keton, narei upah akan keton? Djaton olo pabean kea pudji mawi tumon tä?

47. Dan amon keton menabe paharin keton bewe, narei keton mawi melebien bara olo beken? Djaton olo kapir kea pudji mawi tumon tä?

48. Bua keton mendjadi tindu, kilau Bapa keton, idjä huang sorga, aton tindu.

BAGI 6.

I. *Jesus menjoho ita huang karä penggawin ita menehiu Hatalla, dan äla menehiu olon.* II. *Iä menjoho ita menggau talo sorga paham bara talo kalunen.*

I.—1. Ingat keton, âla melalus penggawin keton awang bahalap intu baun olo, hendak inampaja awie; djaka dia, maka keton djaton bara upah intu Bapan keton, idjä huang sorga.

2. Kalotä, amon ikau meneng-a sadeka, äla menjoho sarunei impahiau intu baum, kilau olo haliau pudji mawi huang sinagoge dan hong djalan, uka iä inara olo. Toto, aku hamau dengan keton, olo tä djari lepa menduan upahe.

3. Tapi amon ikau menenga sadeka, äla lengäm awang hila sambil akan katawan talo, awang iawi lengäm idjä hila gentau;

4. Nakara sadekam aton besahokan; maka Bapam, idjä menangkilik kaleka besahokan, karä memalä ikau bakrina.

5. Dan amon ikau blaku doa, äla ikau kilau olo haliau; krana iä tä radjin blaku doa, sarei iä aton huang sinagoge, atawa mendeng intu äka djalan hambilang, mangat iä gitan olo. Toto, aku hamau dengan keton, olo tä djari lepa menduan upahe.

6. Tapi amon ikau blaku doa, tamä karongm, kuntji lawange, dan laku doa intu Bapam, idjä aton intu âka suni; maka Bapam idjâ menangkilik kaleka suni, karä memalä ikau bakrina.

7. Dan amon keton blaku doa, äla keton beruek, mulang augh keton, kilau olo kapir; krana olo tä mado, awi kutoh tutore iä karä menduan talo lakue.

8. Maka äla keton kilau iä. Krana Bapa keton katawan talo katapas keton, helo bara keton blaku intu iä.

9. Maka awi keton blaku doa

kaloto : Apang ikei, idjä huang sorga ! aram imprasi ;
10. Karadjaanm duma ; kahendakm djadi, kilau huang sorga, kakai kea hundjun petak.
11. Tenga talo kinan akan ikei andau to ;
12. Dan ampun karä kasalahn ikei, kilau ikei kea mampun olo, idjä aton salah dengan ikei ;
13. Dan äla menamäan ikei huang tingkese, baja lapas ikei bara talo papa. Krana ajum aton karadjaan, tüntang kwasa, tuntang kahaie katahi-tahi. Amen.
14. Krana djaka keton mampun dosan olo, Bapa keton, idjä huang sorga, akan mampun keton kea.
15. Tapi djaka keton djaton mampun dosan olo, Bapa keton djaton kea akan mampun dosan keton.
16. Dan amon keton puasa, äla keton bilut baue, kilau olo haliau ; krana iä tä memapa baue, mangat gitan olo iä puasa. Toto, aku hamau dengan keton, olo tä djari lepa menduan upahe.
17. Tapi amon ikau puasa, undus takolokm, saup baum ;
18. Uka djaton gitan olo, ikau puasa, baja gitan Bapam, idjä intu äka suni ; maka Bapam, idjâ menangkilik kaleka suni, karä memalä ikau bakrina.
II.—19. Æla keton menampunan akan keton penataue huang kalunen, äka gagat dan tagar merusak tä, äka olo penakau memingkas palus menakau.
20. Tapi nampunan akan keton penataue huang sorga, äka gagat dan tagąr djaton merusak tä, äka olo penakau djaton memingkas, djaton kea menakau.
21. Krana äka penataun keton, hetä kea atein keton.
22. Mata aton sumbo bereng. Tä, amon matam aton budjur, maka salepa berengm karä blawa.
23. Tapi amon matam aton papa, salepa berengm karä kaput. Maka djaka blawa tä, idjä huang ikau, aton kaput, maka kakaput tä kilen !
24. Djaton ole, idjä biti menempo haiak duä ; krana iä akan besingi Idjä tä, dan sinta idjä beken, atawa iä akan heret dengan Idjä tä, dan mengabelä idjä beken. Djaton ole, keton menempo Hątalla haiak mamon.
25. Sabab tä aku hamau dengan keton, äla keton gogop atei menehiu pambelom keton, narei indu kinan keton, narei indu hapan makeian arep keton. Djaton pambelom hai bara talo kinan, dan bereng hai bara pakeian ?
26. Awi keton menampaja burong penda langit ; iä djaton malan, djaton kea menggetem, dan iä djaton menampunan ramo huang lepau ; maka Bapa keton, idjä huang sorga, membelom iä. Djaton keton hai haliei bara burong tä ?
27. Maka äwe keton tau memandjang umure idjä hasa, awi iä gogop atei ?
28. Dan buhen keton gogop atei sabab pakeian ? Itä keton kambang lilie hong tana, kilen iâ belom ; iä djaton begawi, djaton kea menganti.
29. Tapi aku hamau dengan keton, mahin Salomo huang

karâ kahaie djaton djari imakeian kilau idjâ kapating kambang tâ.

30. Tapi amon Hatalla kalotâ makeian oru hong tana, idjâ andau to aton, dan djewu djetâ inganan akan apui: djaton paham haream iâ akan makeian keton, o olo idjâ tapas pertjaja?

31. Tagal tâ, âla keton gogop atei, sambil hamau: Narei ikei akan indu kuman, atawa narei ikei akan indu mihop, atawa narei akan indu pakeian ikei?

32. Krana talo tâ samandiai inggau olo kapir. Krana Bapa keton idjâ huang sorga katawan, keton akan indu hapan talo handiai tâ.

33. Maka awi keton solake menggau karadjaan Hatalla tuntang katetek ajue, tâ talo handiai tâ karâ indahang akan keton.

34. Tagal tâ, âla keton gogop atei menehiu andau djewu, krana andau djewu karâ menehiu talo ajue; ombet akan genep andau aton kapähän ajue.

BAGI 7.

I. *Jesus mengahana ita mahukum olo.* II. *Iâ menjoho ita blaku doa,* III. *dan toto mahaga augh ajue.*

I.—1. Æla keton mahukum, belâ keton bua hukum.

2. Krana keton akan bua hukum tâ, idjâ hapan keton mahukum olo; dan dengan takar, idjâ hanggap keton menakar, karâ inakar akan keton kea.

3. Tapi narei ikau mitâ talosop, idjâ huang matan paharim, maka batang tâ, idjâ huang matam kabuatm, ikau djaton mingat.

4. Atawa kilen ikau akan hamau dengan paharim: Helo, aku mahanggot talosop bara matam,—maka itâ, batang aton huang matam!

5. O olo haliau! helo kanan batang bara matam, dan limba tâ ikau akan mengkemâ menganan talosop bara matan paharim.

6. Æla keton menenga talo awang brasi akan aso, dan âla menganan mutiaran keton akan bawoi, belâ iâ mehundjeng tâ hapan paie, palus mules arepe, memisak keton.

II.—7. Laku keton, maka karâ inenga akan keton; awi keton menggau, maka keton akan sondau; tega, maka karâ iuap akan keton.

8. Krana olo handiai idjâ blaku aton mendino; dan olo idjâ menggau aton sondau, dan akan olo idjâ menega karâ iuap.

9. Atawa âwe aton bara keton, olo kalunen, idjâ menenga batu, amon anake blaku tepong?

10. Dan amon anake blaku lauk, aton iâ menenga handipâ aka?

11. Maka amon keton, olo idjâ papa, pudji menenga talo bahalap akan anak keton, paham haream Bapa keton idjâ huang sorga karâ menenga talo bahalap akan olo tâ, idjâ blaku intu iâ.

12. Maka talo handiai, idjâ kahendak keton olo mawi dengan keton, awi keton tâ kea dengan olo, krana djeto aton augh Torat, augh karâ nabi.

III.—13. Tamâ baun tonggang awang sekâ ; krana hai baun tonggang dan lomba djalan tâ, idjâ maga akan kabinasa, dan arâ olo tamâ hetâ.

14. Kilen sekâ baun tonggang, kilen simit djalan tâ, idjâ maga akan pambelom ! Dan isut olo sondau tâ.

15. Haga arep keton bara nabi penendjaro, idjâ menale keton hanggap pakeian tebiri, tapi intu huang iâ aton harimau idjâ besiak.

16. Keton akan mengasene iâ awi buahe. Aton kea olo memupol buah anggor bara batang talinggang, atawa buah korma bara batang duhi ?

17. Kaloto genep upon bahalap memuah bahalap, tapi upon papa memuah papa.

18. Djaton ole, upon bahalap memuah papa, djaton ole kea upon papa memuah bahalap.

19. Genep upon, idjâ djaton memuah bahalap, inâweng, palus inganan akan apui.

20. Tagal tâ maka keton akan mengasene iâ awi buahe.

21. Djaton olo handiai,* idjâ hamau dengangku : O Tuhan, o Tuhan !—karâ tamâ karadjaan sorga, baja olo tâ, idjâ menumon kahendak Apangku, idjâ huang sorga.

22. Arâ olo karâ hamau dengangku intu andau tâ : O Tuhan, o Tuhan, djaton ikei djari menudjum hapan aram, dan hapan aram ikei djari menganan dewa, dan hapan aram ikei djari mawi arâ penggawi idjâ kwasa ?

23. Tä jaku karâ mesanan dengan olo tâ : Djaton haliei aku djari kasene keton ; inda bara aku, keton idjä mawi talo papa.

24. Maka genep biti, idjâ mehining aughku dan menumon tä, jaku karä menanding iä dengan olo pintar, idjâ memangun humae hundjun bukit batu.

25. Maka djadi udjan paham, tinei danum soho, dan barat menampur, menepâ huma tâ, dan djaton kea djetâ belongkang, krana djetâ djari imangun hundjun bukit batu.

26. Tapi genep biti, idjâ mehining aughku, dan djaton menumon tâ, iâ karâ inanding dengan olo humong, idjâ memangun humae intu âka baras.

27. Maka djadi udjan paham, tinei danum soho, dan barat menampur, menepâ huma tâ, dan djetâ belongkang lepa, rampar intu petak.

28. Maka amon Jesus djari memutus karâ kotak tâ, olo arâ djungun awi adjar ajue.

29. Krana iâ aton madjar kilau olo idjâ bara kwasa, dan djaton kilau olo tamat surat.

BAGI 8.

Penggawi heiran idjä iawi Jesus. Iä mempakälä: I. olo besamagh; II. djipen komandand olo soldadu; III. empon Petrus idjä bawi. IV. Iä paterei barat dan riak. V. Iä menganan dewa.

I.—1. Amon Jesus mohon bara bukit, maka paham arâ olo omba denga.

2. Dan itâ, olo besamagh aton duma, menjemba iâ, koa: Tuhan, djaka ikau maku, ikau tau memprasi aku.

3. Maka Jesus mendjudju lengâe, menindjek iâ, koa: Jaku maku, djadi ikau brasi. Maka palus olo tâ mendjadi brasi bara peres samagh.

4. Koan Jesus denga: Itâm, âla mesuman tâ akan olo; baja lius, prahan arepm akan imam, dan awi melupul parapahe idjâ imetâ Moses, indu toros kasaksian akan olo tâ.

II.—5. Maka sana iâ tamâ Kapernaum, komandand olo soldadu menanggo iâ, dan blaku intu iâ,

6. Koa: Tuhan, djipengku menter huang huma kait kedjang, paham iâ kapâhâ.

7. Maka koan Jesus denga: Aku hendak menanggo, mempakâlâ iâ.

8. Tomba komandand, koa: Tuhan, jaku djaton beguna ikau tamâ penda sapaun humangku, baja awi ikau hamau idjâ kabawak kotakm bewe, maka djipengku karâ kâlâ.

9. Krana aku aton olo kalunen bewe, idjâ memenda prentah, dan aton olo soldadu penda prentahngku; maka aku menjoho olo idjâ: Lius!—tâ iâ lius; dan aku menjoho awang beken: Kanto!—tâ iâ menale; dan jaku menjoho djipengku: Awi talo to!—maka iâ mawi djetâ.

10. Maka amon Jesus mehining augh tâ, iâ heiran, dan hamau dengan sekarâ olo, idjâ omba iâ: Toto, aku hamau dengan keton, huang Israel mahin dia aku djari sondau kapertjaja idjâ kaloto.

11. Tapi aku hamau dengan keton, arâ olo karâ duma bara timor dan bara barat, dan karâ mondok kuman dengan Abraham dan Isaak dan Jakob huang karadjaan sorga;

12. Tapi anak karadjaan sorga karâ inganan akan ruar, akan âka kaput pidjem; hetâ aton tangise dan kakeret kasingâ.

13. Maka koan Jesus dengan komandand: Lius, dan kilau ikau djari pertjaja, kalotâ djadi akam. Maka djipâe mendjadi kâlâ djam tâ kea.

III.—14. Maka Jesus tamâ human Petrus, dan iâ mitâ empon Petrus idjâ bawi menter bedarem.

15. Dan iâ menjingkap lengâe, maka peres bedarem melihi iâ, dan iâ mendeng, sambil menonggo âwen tâ.

16. Maka tokep kaput olo maga aka arâ olo, idjâ ingumpang dewa, dan iâ menganan karâ dewa tâ hapan augh, sambil mempakâlâ olo handiai, idjâ aton kapâhâ.

17. Nakara mendjadi tulus augh nabi Jesaia, koa: "Iâ kabuat djari menduan kapâhân ita, dan karâ peres ita iâ djari menanggong."

IV.—18. Maka amon Jesus mitâ olo arâ mengaliling iâ, iâ menjoho olo berajar akan dipa.

19. Maka olo tamat surat idjâ biti menanggo, sambil hamau denga: Guru, aku hendak omba ikau, alo kangkwe ikau lius.

20. Koan Jesus denga: Intu mamar aton lowang, âka melei, dan intu burong penda langit aton sarangae; tapi intu Anak olon djaton aton kalcka iâ mendanan takoloke.

21. Maka idjâ biti murid ajue awang beken hamau denga:

Tuhan, soho aku lingkus helo, mengubur apangku.
22. Tapi koan Jesus denga: Ikau omba aku; naughe olo matei mengubur olo ajue idjâ matei.
23. Maka iâ djakat arut, dan murid ajue omba iâ.
24. Maka itâ, danau paham hagatang, sampei arut inutup awi riak; tapi iâ betiro.
25. Maka murid menggapi, mempisik iâ, koa: Tuhan! awat ikei, ikei nihau!
26. Koan iâ denga: Buhen keton mikâ, o olo, idjâ tapas pertjaja. Tâ iâ mendeng, mempudji riwut dan danau, maka djetâ mendjadi tadoh haliei.
27. Maka olo tâ sangang, koa: Kilen ampi olo to? krana riwut tuntang danau kea menumon augh ajue.
V.—28. Dan amon iâ djari sampei dipa sampei tanahn olo Gergasi, aton hasampok denga duâ biti, olo idjâ ingumpang dewa; iâ tâ duma bara kubur, dan iâ aton besiak haliei, sampei olo djaton bahanji manjak djalan djetâ.
29. Maka itâ, âwen tâ mengkeriak, koa: Narei gawin ikei dengam, Jesus, Anak Hatalla! Aton ikau menale heto, hendak mengapâhâ ikei helo bara wajae?
30. Maka kedjau bara hetâ aton kawan bawoi, paham karâ, idjâ murep.
31. Tâ dewa blaku intu iâ, koa: Djaka ikau menganan ikei, soho ikei mengumpang kawan bawoi tâ.
32. Koan iâ denga: Lius keton. Tâ karâ dewa blua, belalu mengumpang karâ bawoi tâ. Maka itâ, kawan bawoi tâ lepa sewu bara saran tiwing akan danau, belalu buseng huang danum.
33. Maka sakatike hadari, menale lewu, dan mesanan talo handiai tâ, tuntang perkaran olo idjâ ingumpang dewa.
34. Maka itâ, salepa lewu tâ blua, menambang Jesus; dan amon âwen tâ mitâ iâ, maka iâ blaku, uka iâ minda bara saran tanahn ajue.

BAGI 9.

I. *Jesus mempakälä olo kait kedjang.* II. *Iä minti Matthäus mendjadi muride, sambil menggalas augh olo parisi dan augh murid Johannes.* III. *Iä mem-belom haluli anak Jairus idjä bawi, dan mempakälä olo bawi idjä tarohan daha,* IV. *tinei arü olo haban awang beken.*

I.—1. Maka iâ tamâ arut, belalu dimpa, dan iâ sampei lewun ajue.
2. Maka itâ, olo mimbit aka idjâ biti hundjun kaleka betiro, idjâ kait kedjang. Amon Jesus mitâ kapertjajan âwen tâ, koan iâ dengan olo idjâ kait kedjang: Hanjak ateim anak; karâ dosam djari iampun.
3. Maka itâ, isut biti olo tamat surat mado huang ateie: Olo to menawa Hatalla.
4. Maka Jesus mitâ pikir ateie, belalu hamau: Buhen keton mado talo papa huang atein keton?
5. Krana idjâ kwe aton mura, hamau: Karâ dosam djari iampun? atawa hamau: Mendeng, tandjong?
6. Tapi mangat keton kata-

wan, Anak olon tempon kwasa mampun dosa hundjun petak; —(tâ koan iâ dengan ôlo idjâ kait kedjang :) Mendeng, katan kalekam betiro, dan tanggo humam.

7. Maka olo tâ mendeng, dan menanggo humae.

8. Maka olo arâ sangang, amon iâ mitâ talo tâ, dan iâ menara Hatalla, idjâ djari menenga kwasa kalotâ akan olon.

II.—9. Dan amon Jesus hagoet bara kane, iâ mitâ olo mondok intu pabean, Mattäus arae; dan iâ hamau denga: Omba aku. Maka iâ tâ mendeng palus omba iâ.

10. Maka djadi, amon iâ mondok kuman intu humae, itâ, arâ olo pabean dan olo bedosa menanggo, omba kuman dengan Jesus dan dengan murid ajue.

11. Maka amon olo parisi mitâ talo tâ, koan iâ dengan murid: Buhen Guru keton ompat kuman dengan olo pabean, dengan olo bedosa?

12. Maka Jesus mehining augh tâ, dan hamau denga: Olo brigas dia usa hapan tabit, baja olo haban.

13. Tapi lius keton dan menggau riman augh djeto: "Aku mengilak asi, dan djaton parapahe." Krana aku djaton djari duma membawa olo tetek, baja membawa olo bedosa, uka hoba.

14. Tâ murid Johannes menanggo iâ, koa: Buhen ikei dan olo parisi paham puasa, tapi murid ajum djaton puasa?

15. Koan Jesus denga: Tau kea kolan bakal bana linga-lingau angate, sangkom bakal bana hindjâ denga? Tapi andau karâ sampei, maka bakal bana induan bara iâ, tâ iâ karâ puasa.

16. Maka olo djaton pudji menumpang klambi sakalat awang kupit hapan rabit tumpang taheta; krana rabit tumpang tâ berantat tinei bara klambi, dan petoke mendjadi papa haream.

17. Djaton kea olo pudji mina anggor awang taheta huang kambut upak meto awang usang; djaka beken, maka kambut berabit, dan anggor betusu, tinei kambut tâ nihau; melainkan olo pudji mina anggor taheta huang kambut upak meto awang taheta; tumon tâ kadeduâ haiak ihaga.

III.—18. Amon iâ menutor augh tâ akan âwen tâ, itâ, olo mantir idjâ biti aton duma, menjemba iâ, koa: Anakku idjâ bawi djari matei na; tapi tanggo, awi mendanan lengâm hundjue, dan iâ karä belom.

19. Maka Jesus mendeng dan omba denga, impahaiak muride.

20. Maka itâ, aton olo bawi idjâ tarohan daha duâwalas njelo katahi; iâ tâ menggapi bara likute, dan mengarimas palimping klambie.

21. Krana iâ mado huang ateie: Djaka aku tau mengarimas klambie bewe, maka jaku karâ kâlâ.

22. Tapi Jesus mules arepe, sambil mitâ iâ, dan hamau: Tangga-tanggar ateim, o anakku; kapertjajam djari mendohop ikau. Maka olo bawi tâ palus kâlâ bara djam tâ kea.

23. Maka amon Jesus tamâ

human mantir, sambil mitâ olo penjuling dan olo arâ, idjâ ridu,
24. Koan iâ denga: Inda keton! krana anak tä djaton djari matei, baja iä betiro. Maka olo tâ menatawâ iä.
25. Maka limba olo arâ tâ djari lepa iharake, iâ tamâ, menjingkap lengâe, maka anak tâ misik.
26. Maka britan ajue blua akan salepa tanah hetâ.
IV.—27. Maka amon Jesus hagoet bara hetâ, olo bebutâ, duâ biti, menuntut i, idjâ mentehau, koa: Pasi ikei, anak Dawid!
28. Dan amon iâ tamâ huma, olo bebutâ mahandar iâ, dan Jesus hamau dengan âwen tâ: Aton keton pertjaja, aku tau mawi talo to? Koan âwen tâ denga: Jo, Tuhan.
29. Tâ Jesus menindjek matae, koa: Djadi dengan keton tumon kapertjajan keton.
30. Maka matan âwen tâ imparenang. Maka Jesus paham memetâ iâ, koa: Ingat keton, âla olo mehining talo awang djari.
31. Tapi âwen tâ lius, mesanan iâ huang salepa tanah tâ.
32. Dan amon âwen tâ djari blua, itâ, olo maga aka idjâ biti awang bisu, awang ingumpang dewa.
33. Dan limba dewa djari inganan, maka olo bisu tâ hakotak. Maka olo arâ handiai hengan, sambil hamau: Djaton pudji talo kaloto gitan intu olo Israel.
34. Tapi koan olo parisi: Awi mantir karâ dewa iâ menganan dewa.
35. Maka Jesus menansaran karâ lewu, karâ kaleka pakan, sambil madjar olo huang karâ sinagoge olo tâ, dan mesanan Ewangelion karadjaan, dan iâ mempakâlâ karâ ampin perese, karâ ampin kapâhâ intu olo arâ tâ.
36. Dan amon iâ mitä olo arâ, iâ paham angat asi denga; krana olo tâ aton uju dan kasaburan, kilau tebiri, idjâ djaton bara sakatike.
37. Tâ iâ hamau dengan murid ajue: Aton kutoh talo akan indu inggetem, tapi olo penggetem aton isut biti.
38. Laku keton intu Tuhan, idjâ tempon talo inggetem, nakara iâ menjoho olo penggetem akan tanan ajue.

BAGI 10.

Jesus solake menjoho muride hagoet, mesanan augh Hatalla.

I.—1. Maka Jesus mengahau duâwalas murid ajue, dan iâ menenga akan âwen tâ kwasa mawi karâ dewa papa, uka iâ menganan djetâ, dan kwasa mempakâlâ karâ ampin perese, karâ ampin kapâhâ.
2. Maka aran duâwalas rasul kaloto: idjâ solake, Simon, awang begalar Petrus, dan Andreas, paharie idjâ kalambutan; Jakobus, anak Sebedeus, dan Johannes, paharie idjä kalambutan.
3. Pilippus dan Bartolomeus; Tomas dan Mattâus, olo pabean tâ; Jakobus, anak Alpeus, dan Lebbeus, idjâ kea injewut Taddeus;

4. Simon Kananites, dan Judas Iskariot, idjâ kea mendjual iâ.
5. Æwen duâwalas tâ Jesus menjoho hagoet, dan memetâ iâ, koa : Æla keton hagoet mehoroe djalan olo kapir, dan âla tamâ lewun olo Samaritan.
6. Baja lius, tale tebiri human Israel, idjâ laiang.
7. Dan haiak keton lius, awi keton mesuman brita, dan hamau : Karadjaan sorga djari tokep.
8. Pakâlâ olo haban, awi mempisik olo matei, prasi olo besamagh, kanan karâ dewa. Kwasa to keton djari mendino inenga bewe, tenga tâ kea, âla blaku upah.
9. Æla keton menggau bulau, âla salaka, âla tambaga akan babat keton.
10. Æla keton menggau kambut akan djalan, âla duâ klambi, âla sarumpa, âla soka. Krana olo penggawi patut mendino penginae.
11. Dan amon keton tamâ lewu atawa pakan, awi keton mehining bua-bua, âwe hetâ idjâ patut, dan hetâ keton akan melei, sampei keton hagoet tinei.
12. Dan amon keton tamâ huma, awi keton menabe tâ.
13. Maka djaka huma tâ aton patut, kasanang keton karâ mohon aka ; tapi djaka djetâ djaton patut, kasanang keton karâ buli akan keton.
14. Dan amon olo djaton maku menarima keton, djaton kea maku mehining augh keton : blua bara huma atawa bara lewu tâ, birik petak bara pain keton.
15. Toto, aku hamau dengan keton, intu andau hukum maka kadjarian tanah Sodom dan tanah Gomorra karâ mehian bara kadjarian lewu djetâ.
16. Itâ, aku menjoho keton kilau tebiri akan parak harimau; bua keton aton pintar kilau handipâ, dan budjur atei kilau burong dara.
17. Tapi djaga arep keton bara olo kalunen, krana iâ karâ mendjuluk keton akan huma bitjara, dan keton karâ imukul sapu huang sinagoge ajue.
18. Dan keton karâ iaga olo menaharep mantir, menaharep radja, tagal aku, akan indu kasaksian aka, dan akan olo kapir.
19. Tapi amon olo mendjuluk keton, âla keton gogop atei mengumang helo kilen atawa narei keton akan indu hakotak ; krana djam tä kea karâ inenga akan keton augh, idjâ bua keton menjewut.
20. Krana djaton keton aton idjâ hakotak, baja Rogh Bapan keton, idjâ hakotak huang keton.
21. Krana pahari karâ mendjuluk paharie akan indu impatei, dan bapa kalotâ kea anake; tinei anak karâ menggatang arepe melawan indu bapae, sambil mempatei iâ tâ.
22. Dan keton karâ injingi olo handiai tagal arangku ; tapi olo idjâ magon tanggar sampei kalepahe, iâ karâ injalamat.
23. Tapi amon olo mengasingen keton huang lewu Idjâ, dari keton akan lewu beken. Krana toto, aku hamau dengan keton, keton djaton karâ menansaran

hapus karâ lewun Israel, sampei Anak olon akan duma.

24. Murid djaton aton hai bara gurue, djaton kea djipen aton hai bara tempoe.

25. Ombet akan murid, uka iâ mendjadi kilau gurue, dan ombet akan djipen, uka iâ mendjadi kilau tempoe. Amon olo djari menggarâ tempon huma Beelsebul, dia paham haream kalotâ ungkup olo humae !

26. Maka âla keton mikâ iâ. Krana djaton aton talo besilim, baja djetâ akan ingarina kea, djaton kea aton talo sahokan, baja djetâ akan katawan olo.

27. Augh idjâ inutorku akan keton huang kakaput, sanan keton tâ huang blawa ; dan augh, idjâ imbisik akan pinding keton, awi keton mesuman tâ bara sapaun huma.

28. Dan âla keton mikâ olo kalunen, idjä mempatei bereng, maka iâ djaton tau mempatei liau ; tapi bua keton mikâ iâ, idjâ tau merusak liau tuntang bereng huang naraka.

29. Djaton olo pudji mendjual duâ kongan burong ampit sasigar ? Maka dialo idjâ kongan burong tâ lawo akan petak, djaka dia tumon kahendak Bapan keton.

30. Tapi balau takolok keton kea djari isä samandiai.

31. Tagal tâ, âla keton mikâ ; keton aton labeh bara arâ burong ampit.

32. Maka genep olo, idjâ mengaku aku hong baun olo, aku kea hendak mengaku iâ hong baun Apangku, idjâ huang sorga.

33. Tapi olo idjä milim aku hong baun olo, aku kea hendak milim iâ hong baun Apangku, idjâ huang sorga.

34. Æla keton mado, aku djari duma mimbit kasanang akan petak to ; aku djaton djari duma mimbit kasanang, baja padang maka.

35. Krana jaku djari duma madjik olo melawan bapae, madjik anak idjä bawi melawan indue, dan menantu idjâ bawi melawan empoe idjâ bawi.

36. Dan idjâ hindjä huma denga, iâ tâ akan mendjadi musohn olo.

37. Olo idjâ sinta bapae atawa indue melebien bara aku, iâ djaton beguna akangku ; dan olo idjâ sinta anake idjâ hatuâ atawa anake idjâ bawi melebien baru aku, iâ djaton beguna akangku.

38. Dan olo idjâ djaton menggatang sampalakie akan hundjun arepe, dan manjak aku, iâ djaton beguna akangku.

39. Olo idjâ sondau pambelom ajue, iâ karâ nihau tâ, dan olo idjâ nihau pambelom ajue tagal aku, iâ karâ sondau tâ.

40. Olo idjâ menduan keton, iâ menduan aku ; dan olo idjâ menduan aku, iâ menduan iâ tâ, idjâ djari menjoho aku.

41. Olo idjâ menduan nabi, basa iâ tâ aton nabi, iâ karâ mendino upahn nabi ; dan olo idjâ menduan olo tetek, basa iâ tâ aton olo tetek, iâ karâ mendino upahn olo tetek.

42. Dan âwe idjâ mempihop idjâ biti olo korik to, hapan sangkir danum sadingen bewe, basa iâ tâ aton murid, toto, aku hamau dengan keton, iâ djaton akan nihau upahe.

BAGI II.

I. Jesus mesanan Johannes. II. Iā mempudji olo idjâ bantus pertjaja; III. dan mengatau olo menale iā.

I.—1. Maka amon Jesus terei memetâ duâwalas murid ajue, iâ hagoet bara hetâ, uka madjar olo dan mesanan augh Hatalla huang karâ lewu.

2. Maka amon Johannes huang sipir mehining penggawin Kristus, iâ menjoho duâ biti murid ajue,

3. Uka âwen tâ hamau denga: Aton ikau iâ tâ, idjâ akan indu duma, atawa bua ikei mentei olo beken?

4. Tomba Jesus dan hamau denga: Lius keton, sanan akan Johannes talo keton mehining dan mitâ.

5. Olo bebutâ tau mitâ dan olo kait kedjang menandjong, olo besamagh mendjadi brasi, dan olo badengen mehining, olo matei impisik, dan Ewangelion insanan akan olo pähä belom.

6. Maka salamat iâ, idjâ djaton tantarang angat atei tagal aku.

7. Maka limba âwen tâ hagoet buli, Jesus hamau menehiu Johannes intu olo arâ: Keton djari blua akan padang, hendak mitâ talo en? Dârâ humbang, idjä ionggä awi riwut?

8. Atawa keton djari blua hendak mitâ talo en? Olo idjâ hanggap pakeian awang lamos? Itâ, olo idjâ hanggap pakeian awang lamos aton melei intu human radja.

9. Atawa keton djari blua hendak mitâ talo en? Nabi? Toto, koangku dengan keton, iâ aton hai bara nabi.

10. Krana djeto iâ, idjâ inutor surat: Itâ, aku menjoho melaikat ajungku intu baum, idjâ akan menatap djalan ajum intu baum.

11. Toto, aku hamau dengan keton, dialo idjâ biti karâ olo tâ, idjâ inakan olo bawi, aton hai bara Johannes pampandoi; tapi idjâ korik haliei huang karadjaan sorga aton hai bara iâ.

12. Maka bara katika Johannes pampandoi palus sampei katonto karadjaan sorga inggaga olo, dan olo penggaga menduan tâ.

13. Krana karâ nabi dan Torat djari menudjum sampei Johannes.

14. Dan amon keton hendak pertjaja tâ, iâ aton Elias, idjâ akan indu duma.

15. Olo idjâ bara pinding akan mehining, kâlâ iâ mehining.

16. Tapi dengan âwe aku akan menanding hamputan olo to? Iâ aton kilau anak olo, idjâ mondok intu pakan, dan mentehau kolae,

17. Sambil hamau: Ita djari menjuling akan keton, dan keton djaton maku bebigal; ita djari mesanan kapähän ita akan keton, dan keton djaton maku menangis.

18. Krana Johannes djari duma, iä djaton omba kuman, djaton omba mihop, maka koan olo: Iä ingumpang dewa.

19. Anak olon duma, iä kuman dan mihop, maka koan olo: Itä, to aton olo penguman dan olo pemihop, kola olo pabean tuntang olo bedosa. Tapi ka-

pintare impahalap awi karä anake.

II.—20. Tä iä menampara paham mempudji lewu, äka kutoh penggawin ajue djari mendjadi, dan iä djaton djari hoba:

21. Pajah ikau, Korasin! pajah ikau, Betsaida! krana djaka intu Tirus dan Sidon djari mendjadi penggawi kalotä, kilau djari mendjadi huang keton, mikä tahi iä djari menjasal hapan tappi bidak, hapan kawo.

22. Tapi koangku dengan keton, intu andau hukum kadjarian Tirus dan Sidon karä mehian bara kadjarian keton.

23. Dan ikau, Kapernaum, idjä djari inggatang sampei langit, ikau karä inolak kaliwa sampei naraka! krana djaka huang Sodom djari mendjadi talo kalotä, kilau djari mendjadi huang ikau, mikä sampei andau to iä magon melei.

24. Tapi koangku dengan keton, intu andau hukum kadjarian Sodom karä mehian bara kadjariam.

III.—25. Katika tä tomba Jesus, koa: Jaku menara ikau, Apang, Tempon langit dan petak, basa ikau djari menjahokan talo to bara olo pintar dan bara olo herati, dan djari mengarina tä akan anak korik.

26. Jo, Apang! krana kaloto aton kakilakm.

27. Talo handiai djari injaragh akangku awi Apangku; dan dialo idjä biti kasene Anak, baja Bapa, djaton kea olo kasene Bapa, baja Anak, dan olo idjä äka Anak hendak mengarina iä.

28. Kanto, tale aku, keton handiai idjä häka atei tuntang katanggongan, maka aku hendak menjanang keton.

29. Gatang pakalungku akan hundjun keton, dan adjar intu aku, krana jaku aton balemo dan randa atei, tumon tä keton akan sondau kasanang akan hambaruan keton.

30. Krana pakalungku aton lamos, tanggongangku aton mehian.

BAGI 12.

I. *Jesus menarang prentah sabat.* II. *Augh nabi Jesaia mendjadi tulus intu Jesus.* III. *Dosa dengan Rogh brasi.* IV. *Jesus mesanan, äwe idjä aton kolae toto.*

I.—1. Katika tä Jesus hagoet andau sabat mehoroe tanan olo; maka murid ajue blau, dan iä merampong tikil parei, dan kuman tä.

2. Maka sana olo parisi mitä tä, koan iä tä denga: Itäm, muridm mawi talo, awang djaton patut iawi intu andau sabat.

3. Koan iä dengan äwen tä: Djaton keton djari membasa talo, idjä iawi Dawid, amon iä blau tuntang olo idjâ aton denga?

4. Djaton iä tamä human Hatalla, dan kuman tepong tampaja, idjä djaton patut iä kuman, dia kea olo idjä denga, baja idjâ akan indu kinan imam bewe?

5. Tinei, djaton keton djari membasa huang Torat, imam huang human Hatalla memapa andau sabat, dan djaton kea iä tä bara salah?

6. Tapi aku hamau dengan

keton, heto aton lä, idjä aton hai bara human Hatalla.
7. Tapi djaka keton herati riman augh: "Aku mengilak asi, dan djaton parapahe," mikâ keton djaton djari menjalah olo to, idjä djaton bara salah.
8. Krana Anak olon aton Tuhan andau sabat.
9. Maka iä minda bara kane, dan tamä sinagoge olo tâ.
10. Dan itä, aton hetä olo anu, idjä matei lengäe. Maka olo misek iä, koa: Kilen, patut kea mempakälä olo intu andau sabat? (Djetâ, uka iä tau mendawa iâ.)
11. Tapi koan iä dengan âwen tä: Æwe keton, idjä tempon tebiri idjä kongan, amon djetä lawo huang kali andau sabat, djaton akan menjingkap tâ dan mendjidjit tä blua?
12. Maka kilen kakedjau halangan olo dengan tebiri? Tumon tä, tau bewe mawi talo bahalap intu andau sabat.
13. Tä koan iä dengan olo haban: Tadjok lengäm. Maka iä menantadjok tä, dan djetä belalu mendjadi kälä, sama kilau lengäe awang beken kea.
14. Maka olo parisi blua, dan iä menirok, menggau akal, uka mempatei iä.
II.—15. Tapi Jesus katawan tä, dan iä minda bara hetä, dan kutoh olo ompat denga, dan iä mempakälä olo tä samandiai.
16. Dan iä paham mempudji olo tä, belä iä mesanan iä.
17. Nakara tulus augh, awang inutor nabi Jesaia, koa:
18. "Itä, djipengku, idjä djari intiku, idjä äka kataungku, idjä paham ingilak hambaruangku; aku hendak mina Roghku hundjue, dan iä akan mesanan hukum akan olo kapir.
19. "Iâ djaton akan habantah, dan djaton akan ridu, dan olo djaton akan mehining aughe huang djalan.
20. "Därä awang rupäi iä djaton maku memelek, dan sampurure awang baja papinit bewe iä djaton maku membelep, sampei iä mimbit hukum akan kamanange.
21. "Dan huang aran ajue olo kapir akan harap."
III.—22. Tä olo maga aka idjä biti, idjä ingumpang dewa, iä tä aton bebutä dan bisu; maka iä mempakälä olo tä, sampei iä, idjä bebutä dan bisu, tau mitä dan tau hakotak.
23. Maka olo arä handiai teräwen, dan hamau: Djaton iä to anak Dawid?
24. Tapi amon olo parisi mehining tä, koan iä: Olo to djaton menganan dewa, baja awi Beelsebul, mantir karä dewa.
25. Tapi Jesus kasene pikir ateie, dan hamau denga: Genep karadjaan, idjä hambilang melawan sama arepe, akan rusak; dan genep lewu atawa huma, idjä hambilang melawan sama arepe, djaton tau melei.
26. Maka djaka satan menganan satan, iä hambilang melawan sama arepe; maka kilen karadjaan ajue tau melei?
27. Dan djaka aku menganan dewa awi Beelsebul, maka awi äwe anak keton menganan iä? Tagal tä, äwen tä iä, idjä akan mahukum keton.
28. Tapi djaka aku menganan

dewa awi Rogh Hatalla, toto, karadjaan Hatalla djari sampei keton.

29. Atawa kilen olo tau tamä human olo gaga, sambil merampas milik ajue, djaka dia iä memasong olo gaga tä helo ? Maka limba tä iä akan merampas ramon humae.

30. Olo idjä djaton hindjä aku, iä melawan aku, dan olo idjä djaton menempunan akangku, iä menjaburan.

31. Tagal tä aku hamau dengan keton : Karä ampin dosa dan karä augh papa hapae menjapa Hatalla tau iampun akan olo ; tapi menjapa Rogh djaton tau iampun akan olo.

32. Dan amon olo menjewut augh, hapae menjapa Anak olon, djetä tau iampun aka, tapi olo idjä menjewut augh, hapae menjapa Rogh brasi, djetä djaton tau iampun aka, mahin hila to dia, mahin hila kane djaton kea.

33. Atawa keton mimbul upon bahalap, maka buahe bahalap ; atawa keton mimbul upon papa, maka buahe papa. Krana awi ampin buahe upon kasenan.

34. O kadjarian lalidi, kilen keton tau hakotak talo bahalap, basa keton aton papa ? Krana bara kakontep ateie njama hakotak.

35. Olo bahalap memplua talo bahalap bara penataun ateie awang bahalap, dan olo papa memplua talo papa bara penataun ajue awang papa.

36. Tapi aku hamau dengan keton, tagal gene-genep bawak kotak awang djaton beguna, awang djari injewut olo, olo akan indu tomba intu andau hukum.

37. Krana awi augh kotakm ikau akan impahalap, dan awi augh kotakm ikau akan ihukum.

38. Tä tomba isut biti olo tamat surat dan olo parisi, koa: Guru, ita nahuang mitä kata heiran bara ikau.

39. Tapi iä tomba dan hamau denga : Hamputan olo idjä papa dan habandong menggau kata ; tapi kata djaton karä inenga aka, baja kata nabi Jonas.

40. Krana kilau Jonas djari aton huang kuain lauk ludan telo andau telo alem : kalotä Anak olon karä aton telo andau telo alem intu atein petak.

41. Olo Niniwe karä misik intu andau hukum haiak dengan girir olo djeto, dan olo tä karä menjalah iä ; krana iä tä djari hoba awi augh idjä insuman Jonas ; maka itä, idjä hai bara Jonas aton heto.

42. Radja bawi bara salatan karä misik intu andau hukum haiak dengan girir olo djeto, dan iä karä menjalah iä ; krana iä djari duma bara saran petak, mangat mehining kapintar Salomo ; maka itä, idjä hai bara Salomo aton heto.

43. Tapi amon dewa idjä papa djari blua bara olo, iä mengumbang kaleka keang kamahau, menggau kasanange, dan djaton sondau.

44. Tä iä hamau : Has, aku buli akan humangku, âka aku djari blua. Dan amon iä duma, maka iä sondau tä boang, imapas dan imbungas.

45. Tä iä hagoet, menduan ompat denga udju dewa awang beken, idjä papa bara iä kabuat; maka äwen tâ tamä dan melei hetâ. Maka kadjarian olo tä idjä harian mendjadi papa bara idjä solake. Kaloto akan mendjadi kea dengan girir olo to idjä papa.

IV.—46. Maka amon iä hindei terei hakotak dengan olo arâ, itä, indue tuntang paharie mendeng ruar, hendak hakotak denga.

47. Maka koan olo denga: Itäm, indum tuntang paharim mendeng ruar, hendak hakotak dengam.

48. Tapi tomba iä dan hamau dengan olo, idjä djari mesanan tä intu iä: Æwe aton indungku? dan äwe aton paharingku ?

49. Dan iä menantadjok lengäe nintu murid ajue, koa : Itä, indungku tuntang paharingku.

50. Krana olo idjä menumon kahendak Apangku, idjä huang sorga, olo tä aton paharingku idjä hatuä, dan paharingku idjä bawi, dan indungku.

BAGI 13.

I. *Paribasa bara äpat ampin tana tuntang rimae;* II. *bara parei habalut dengan girigit;* III. *bara bawak sawi dan bara ragi.* IV. *Riman paribasa bara parei habalut dengan girigit.* V. *Paribasa bara djawet intu tana, bara mutiara dan bara pasat.* VI. *Jesus inawa olo hong Nasaret.*

I.—1. Djadi, andau tä kea Jesus blua huma, dan mondok hong saran danau.

2. Maka paham arä olo hapumpong denga, sampei iä tamä arut, dan mondok hetä, maka olo arä tä samandiai mendeng intu sarä.

3. Dan iä menutor aka arä perkara hapan paribasa, koa: Itä, olo penawur aton hagoet, hendak menawur bawake.

4. Dan haiak iä menawur, maka belahe aton lawo akan saran djalan, dan burong duma, belalu kuman tä lepa.

5. Awang beken aton lawo akan äka batu, djaton aton arä petake; maka djetä belalu lembut, basa tä djaton timben intu petak.

6. Tapi amon matanandau mendai, djetä mehutup, dan basa tä djaton bara uhat, maka djetä palus keang.

7. Maka belahe awang beken aton lawo parak duhi, dan duhi tä mendjadi hai; dan melambon djetä.

8. Maka belahe awang beken tinei aton lawo akan petak awang bahalap, dan djetä memuah, aton lipet saratus, aton lipet djebawen pulu, aton lipet telo pulu.

9. Olo idjä bara pinding akan mehining, kälä iä mehining.

10. Maka murid menggapi iä, dan hamau denga: Buhen ikau hatutor dengan olo tä, hapan paribasa?

11. Tomba iä dan hamau denga: Basa akan keton djari inenga, uka keton herati talo besilim karadjaan sorga; tapi akan olo tä djetä djaton djari inenga.

12. Krana akan olo, idjä mina talo, karä indahang hindei, uka aton kutoh intu iä; tapi bara olo, idjä djaton mina talo,

karä induan kea, idjä aton intu iä.

13. Sabab tä aku hakotak dengan olo tä hapan paribasa, basa iä, haiak merenang, djaton mitä, dan haiak mehining djaton mehining, dan djaton herati tä.

14. Dan intu olo tä augh nudjum Jesaia mendjadi tulus, idjä kaloto: "Hapan pahining keton akan mehining, dan djaton herati, dan hapan mata awang marenang keton djaton kea akan mitä.

15. "Krana atei djelahan olo to aton belulang, dan behali iä mehining dengan pinding ajue, dan iä mengambutep matae: belä iä mitä hapan matae, dan mehining hapan pindinge, dan herati hapan ateie, dan hoba, dan aku mempakälä iä."

16. Maka salamat matan keton, basa iä mitä! salamat pinding keton, basa iä mehining!

17. Krana toto, koangku dengan keton, arä nabi, arä olo tetek djari taharu hendak menampaja talo, idjä keton mitä, dan djaton iä djari mitä tä; dan djari taharu hendak mehining talo, idjä keton mehining, dan djaton iä djari mehining tä.

18. Maka hining keton riman paribasa olo penawur.

19. Amon olo mehining augh karadjaan, dan djaton herati tä, maka aton duma idjä papa, palus menamput augh, idjä djari inawur huang ateie; djetä iä, idjä inawur akan saran djalan.

20. Maka idjä inawur huang äka batu, djetä iä, idjä mehining augh tä, belalu menarima tâ dengan kahanjake.

21. Tapi iä djaton bara uhat huang arepe, baja iä tä pura hoba, dan sana kadjakä atawa kasingen lembut tagal augh tä, ateie belalu tantarang angate.

22. Maka idjä inawur parak duhi, djetä iä, idjä mehining augh tä; tapi kagogop ateie tagal perkaran kalunen to, dan tipun katataue melambon augh tä, dan djetä menjawang.

23. Maka idjâ inawur akan petak awang bahalap, djetä iä, idjä mehining augh tä haiak herati; maka iä memuah kea, aton idjä memuah lipet saratus, aton idjä lipet djehawen pulu, aton idjä lipet telo pulu.

II.—24. Paribasa awang beken iä menutor akan olo tä, koa: Karadjaan sorga inanding dengan olo, idjä menawur bawak bahalap huang tanan ajue.

25. Tapi pesan olo betiro aton duma olo, idjä hamusoh denga, dan menawur bawak girigit parak parei tä, palus hagoet.

26. Maka amon parei haduring dan memuah, tä girigit kea gitan.

27. Maka djipäe menanggo tempon huma, dan hamau denga: Tuan, djaton ikau djari menawur bawak awang bahalap huang tanam? maka bara kwe girigit tä lembut?

28. Maka koan iä denga: Olo musoh djari mawi tä. Maka koan djipäe denga: Maku ikau menjoho ikei hagoet, menempunan tä?

29. Tapi koan iä: Æla, belä amon keton menempunan girigit, keton haiak tä kea merunap parei.

30. Naughe duä-duä tä belom haiak, sampei waja getem; maka

waja getem jaku hendak menjoho olo penggetem: Tempunan keton girigit tä helo, awi memeteng tä akan petenge, uka keton menusul tä; tapi parei tä awi keton memumpong akan lepaungku.

III.—31. Paribasa awang beken iä menutor akan olo tä, koa: Karadjaan sorga aton kilau bawak sawi, idjä induan olo, dan imbul huang tanan ajue.

32. Djetä toto aton korik bara karä ampin bawake; tapi amon haduring, djetä mendjadi hai bara karä ampin sajor, dan mendjadi upon, sampei burong langit menesek hetä, dan menjarangan intu edahe.

33. Paribasa awang beken iâ menutor akan olo tä: Karadjaan sorga aton kilau idjä kabawak ragi, idjä induan olo bawi dan iäwoi awie dengan telo gantang tunek tepong, sampei djetä lepa iragi.

34. Talo handiai tä Jesus menutor akan olo arä hapan paribasa, maka salah bara paribasa iä djaton hakotak denga;

35. Uka mendjadi tulus augh, awang insanan nabi, koa: "Jaku hendak membuka njamangku, menutor paribasa; aku hendak mesanan talo idjä besilim bara kadjarian kalunen sampei to."

IV.—36. Tâ Jesus melapas olo arä tä, dan buli humae. Maka murid ajue mahandar iä, koa: Awi menarang akan ita riman paribasa girigit huang tana.

37. Maka tomba iä dan hamau denga: Idjä menawur bawak bahalap tä, iä tä aton Anak olon.

38. Maka tanae aton kalunen. Maka bawak idjä bahalap, iä tä anak karadjaan; maka girigit, iä tâ anak kapapahe.

39. Maka olo musoh, idjä djari menawur äwen tä, iä tä iblis; maka waja getem aton kalepahe kalunen; maka olo penggetem tä aton melaikat.

40. Djadi, kilau girigit inempunan belalu inusul awi apui, kalotä maka intu kalepahe kalunen kea.

41. Anak olon karä menjoho melaikat ajue, dan iä tä karä menempunan menganan bara karadjaan ajue karä talo patarange, dan olo handiai idjä mawi talo papa.

42. Dan iä karä menganan djetä akan kaleka apui; hetâ akan aton tangise tuntang kakeret kasingâ.

43. Tä olo tetek karä manjakowong kilau matanandau huang karadjaan Bapae. Olo idjä bara pinding akan mehining, kälä iä mehining.

V.—44. Tinei karadjaan sorga aton kilau djawet, awang bakalian huang tana. Maka olo sondau belalu menjahokan tä, dan awi kahanjak ateie iä hagoet, mendjual talo handiai idjä intu iâ, dan memili tana tä.

45. Tinei karadjaan sorga aton kilau olo bedagang, idjä menggau mutiara awang bahalap.

46. Iä tä sondau mutiara Idjä, awang paham berega, dan iä belalu hagoet, mendjual talo handiai idjä intu iä, dan memili mutiara tä.

47. Tinei karadjaan sorga

aton kilau pasat, idjä ilabu olo huang tasik, dan idjä menempunan karä ampin lauk.

48. Amon djetâ kontep, maka olo menunda tâ akan sarâ, dan iâ mondok, minti lauk awang bahalap akan tambuan ajue, tapi idjâ papa inganae.

49. Tumon tâ karâ mendjadi intu kalepah waja to; melaikat karâ hagoet, dan memisa olo papa dengan olo tetek,

50. Palus menganan olo tâ akan kaleka apui; hetâ akan aton tangise tuntang kakeret kasingâ.

51. Koan Jesus denga: Djari keton herati sekarâ augh to? Koan âwen: Jo, Tuhan.

52. Koan iâ denga: Tagal tâ, genep olo tamat surat, idjâ djàri badjar perkara karadjaan sorga, aton kilau olo tempon huma, idjâ memplua bara penataue talo taheta dan talo awang tahi.

VI.—53. Maka djadi, amon Jesus djari mahapus karâ paribasa tâ, iâ hagoet bara hetä.

54. Dan iâ duma akan puna tanahn ajue, sambil madjar olo huang sinagoge awang hetâ, sampei olo tâ djungun, sambil hamau: Bara kwe iâ djari sondau kapintar to, dan kwasa awang kaloto?

55. Djaton iä to anak tukang kaju? djaton aran indue Maria? dan paharie Jakobus, dan Joses, dan Simon, dan Judas?

56. Djaton karâ olo hampaharie idjâ bawi hindjä dengan ikei? Maka bara kwe iâ djari mendino talo handiai tâ?

57. Dan angat atein äwen tâ tantarang awie. Tapi koan Jesus denga: Nabi djaton pudji betawa, baja intu puna tanahn ajue, dan huang human ai.

58. Dan iâ djaton mawi arâ talo kwasa hetâ, basa olo tâ djaton pertjaja.

BAGI 14.

I. Johannes pampandoi impatei Herodes. II. Jesus pakanan limä kojan olo, hapan limä kabawak tepong. III. Iä menandjong hundjun danau.

I.—1. Katika tâ kea Herodes, radja tanahn bagi âpat, mehining brita Jesus.

2. Dan iä hamau dengan djipen ajue: Iâ tâ Johannes pampandoi; iâ djari misik bara olo matei, dan tagal tâ aton kwasa kalotä huang iâ.

3. Krana Herodes djari menawan Johannes, sambil djari memasong iâ, dan djari menganan iä akan sipir, tagal Herodias, sawan paharie Pilippus, idjâ kalambutan.

4. Krana koan Johannes denga: Djaton patut ikau hindjâ denga.

5. Dan iâ hendak mempatei iâ, tapi iâ mikâ olo arä, krana olo menduan Johannes akan nabi.

6. Tapi amon olo mawi pesta andau indue manak Herodes, anak Herodias, idjä bawi, bebigal intu bentok huma, dan iä ingilak Herodes.

7. Tagal tâ iâ mendjandji denga, tuntang sapa, iâ hendak menenga aka talo handiai idjâ ilakue.

8. Maka awi iâ helo djari iadjar indue, iâ hamau: Tenga

akangku to kea takolok Johannes pampandoi hundjun pinggan lomba.

9. Maka radja pâhâ atei; tapi sabab sapae dan sabab olo idjâ omba kuman denga, maka iâ menjoho, uka djetä inenga aka.

10. Dan iä menjoho olo menetek ujat Johannes huang sipir.

11. Dan takoloke imbit olo hundjun pinggan lomba, maka djetâ inenga akan anak bawi tä, dan iâ mimbit tä akan indue.

12. Maka murid ajue duma, menduan bukange, dan mengubur tâ; dan iä hagoet, mesanan tâ akan Jesus.

II.—13. Amon Jesus mehining tä, maka iâ mahakan hetä, harut akan kaleka benjem, iâ kabuat bewe. Amon olo arä mehining tâ, maka bara karâ lewu olo tâ manjak iâ menandjong.

14. Maka Jesus blua, dan mitâ olo arä tâ; dan iâ paham angat pengasi dengan olo tâ, dan iâ mempakâlâ oloe idjâ haban.

15. Maka amon andau hendak balemei, murid ajue menggapi iä, koa: Heto aton kaleka benjem, dan andau djari liwa; awi ikau malapas olo arâ tâ, mangat iâ hagoet, menale lewu, dan memili talo kinan aka.

16. Tapi koan Jesus denga: Dia usah olo tâ hagoet; tenga keton talo kinan aka.

17. Koan äwen tâ denga: Ikei djaton aton talo kinan heto, baja limâ kabawak tepong, dan duâ kongan lauk.

18. Maka iâ hamau: Imbit talo tâ kanto, akangku.

19. Dan iâ menjoho olo arâ mondok intu kaleka oru. Limba tâ iâ menduan limâ kabawak tepong tuntang duâ kongan lauk tâ, dan iâ menanggera akan langit, memberkat tâ; dan iâ mendarei tepong dan menenga tâ akan murid; maka murid mendjuluk tâ akan olo arâ.

20. Dan olo tâ kuman samandiai, dan mendjadi beso; maka iâ menempunan tisan karâ kiwak tepong, duâwalas lontong kontep.

21. Maka karâ olo, idjâ djari kuman, aton sampei limâ kojan hatuâ hirahe, beken tinei olo bawi dan anak olo.

III.—22. Maka palus Jesus hadjadjuan murid ajue tamâ arut, dan betolak hanimpa helo bara iâ, sangkom iâ akan melapas olo arâ.

23. Dan limba iâ djari melapas olo arâ, maka iâ mendai bukit, iâ kabuat, hendak blaku doa. Dan amon talo djari kaput, iâ aton kabuat hetâ.

24. Katika tâ arut aton intu bentok danau, paham intakan awi riak, krana riwut duma bara haluan.

25. Maka tampalawâ Jesus menanggo iâ, menandjong hundjun danau.

26. Maka amon murid mitâ iâ menandjong hundjun danau, âwen tâ tangkedjet, koa: Tâ kambâ! Dan iâ mengkeriak sabab kikâhe.

27. Maka Jesus belalu hakotak denga, koa: Sana-sanang keton, aku aton to; âla mikâ.

28. Tomba Petrus dan hamau denga: Tuhan, djaka aton ikau, soho aku menanggo ikau hundjun danum.

29. Maka koan iâ : Tanggo, kanto ! Tâ Petrus mohon bara arut, dan iâ menandjong hundjun danum, mahandar Jesus.

30. Maka iâ mitâ riwut awang paham, dan iâ mikâ; dan amon iâ hendak leteng, maka iâ mengkeriak, koa: Tuhan, awat aku !

31. Maka Jesus belalu mendjuluk lengâe, menjingkap iâ dan hamau denga : O olo tapas pertjaja, buhen ikau bembang atei ?

32. Dan amon iâ djakat arut, maka riwut melajan.

33. Maka olo idjâ aton huang arut menggapi, dan menjemba iâ, koa : Toto, ikau aton Anak Hatalla !

34. Dan amon iâ djari dimpa, iâ sampei tanah Genesaret.

35. Maka amon olo lewu tâ mengasene iâ, âwen tâ menjoho olo mengumbang salepa tanah awang hakaliling, dan maga aka olo handiai idjâ aton kapâhâ ;

36. Dan iâ blaku Jesus menjoho olo tâ menindjek palimping klambie bewe ; maka olo handiai, idjâ menindjek tâ, mendjadi kâlâ.

BAGI 15.

I. *Jesus mempudji hadat olo.* II. *Olo bawi Kanani.* III. *Jesus pakanan âpat kojan olo, hapan udju kabawah tepong.*

I.—1. Tâ olo tamat surat dan olo parisi, idjâ djari duma bara Jerusalem, menanggo Jesus, koa :

2. Buhen murid ajum mengarak hadat olo bakas? krana iâ djaton menjau lengâe, amon iâ hendak kuman.

3. Tomba iâ dan hamau denga : Maka buhen keton mengarak prentahn Hatalla awi hadat keton ?

4. Krana Hatalla djari memetâ keton, koa : " Horumat bapam tuntang indum ;" tinei : " Idjâ menjapa bapae atawa indue, djaton tau dia iâ impatei."

5. Tapi koan keton : Budjur olo tâ, idjâ hamau dengan bapae atawa dengan indue : Djeto akan indu parapahe ; djaka dia kalotâ, maka hapan tâ aku tau mendohop ikau ;—dan djaton iâ mahorumat bapae atawa indue.

6. Dan keton djari mempalemo prentahn Hatalla âwi hadat keton.

7. O olo, haliau ! bua Jesaia djari menudjum mawi keton, koa :

8. " Hamputan olo to menggapi aku hapan njamae, dan hapan totoke iâ menara aku, tapi atein ajue aton kedjau bara aku.

9. " Tapi haiang bewe iâ mahorumat aku, basa iâ madjar augh adjare, prentahn olo bewe."

10. Maka iâ membawa olo arâ, dan hamau denga : Hining keton dan herati bua-bua.

11. Talo idjâ tamâ njama djaton memali olo, tapi talo idjâ blua bara njama, talo tâ memali olo.

12. Tâ murid ajue menggapi iä dan hamau denga : Aton ikau katawan, olo parisi besingi atei, amon iâ mehining augh tâ ?

13. Tapi tomba iâ, koa :

Karâ talo imbul, awang djaton djari imbul Apangku idjâ huang sorga, akan indu irukat.
14. Naughe iâ, iâ aton olo bebutâ, idjâ mengagalan olo bebutâ; tapi amon olo bebutâ Idjâ mengagalan olo bebutâ awang beken, maka duâ-duâ karâ lawo akan kali.
15. Maka tomba Petrus dan hamau denga: Awi ikau menarang paribasa to akan ikei.
16. Maka koan Jesus: Kilen keton kea aton magon humong?
17. Hindei keton herati, talo handiai, idjâ tamä njama, palus akan knai, dan inganan akan djamban?
18. Tapi idjâ blua bara njama, djetâ lembut bara atei, dan djetâ aton idjâ memali olo.
19. Krana bara atei aton lembut pikir awang papa, iâ tâ: kahendak mempatei olo, habandong, bekandji, menakau, menendjaro, menjapa.
20. Maka djetâ aton, idjâ memali olo; tapi kuman hapan lengâ idjâ djaton djari ienjau helo, djetä djaton memali olo.
II.—21. Maka Jesus harikas bara hetâ, dan minda akan baris tanah Tirus dan Sidon.
22. Maka itâ, olo bawi Kanani duma bara baris tanah tâ, dan iâ mengkeriak, koa: Pasi aku, Tuhan, anak Dawid, anakku idjâ bawi paham ingapâhâ iblis!
23. Tapi iä djaton tomba denga, idjâ kabawak kotak mahin dia. Maka muride menggapi, dan blaku intu iâ, koa: Lapas iâ, krana iâ mengkeriak, menuntut ikei.
24. Tomba iä denga: Aku djaton djari injoho, baja akan tebiri human Israel, idjâ djari laiang.
25. Tapi olo bawi tä menokep, menjemba iâ, koa: Tuhan, dohop aku!
26. Tapi tomba iâ dan hamau: Djaton patut, olo menduan tepong anake, dan mendjaka tâ akan anak aso.
27. Maka koan iâ: Toto, Tuhan; tapi aton kea anak aso kuman papate, idjâ gagar bara medjan tempoe.
28. Tâ tomba Jesus dan hamau denga: O olo bawi! kapertjajam aton hai; djadi dengam tumon kahendakm. Maka anake idjä bawi palus kâlâ bara djam tâ kea.
III.—29. Maka Jesus hagoet bara hetâ, dan iâ sampei saran danau Galilea. Maka iâ mendai bukit dan mondok hetâ.
30. Maka arä olo menale iâ, idjâ maga olo kait kedjang, olo bebutä, olo bisu, olo idjâ hules berenge, dan arä olo awang beken, dan olo mendjaka âwen tä intu âka pain Jesus; maka iâ mempakâlâ âwen tä;
31. Sampei olo arä tä sangang, amon iâ mitâ olo bisu hakotak, olo hules berenge mendjadi budjur, olo kait kedjang menandjong, dan olo bebutâ tau mitâ talo; dan olo tä mahorumat Hatallan olo Israel.
32. Maka Jesus membawa murid ajue dan hamau: Aku paham angat pengasi dengan olo arä tä, krana to djari telo andau iä melei dengangku, dan talo kinan djaton aton intu iâ; maka aku djaton maku menjoho iâ buli blau knai, belâ iâ tengengei helat djalan.

33. Maka koan murid ajue denga: Bara kwe ita, huang kaleka benjem to, menduan talo kinan, ombet akan membeso olo kalotâ arâ?
34. Maka koan Jesus denga: Pirâ kabawak tepong aton intu keton? Maka koan äwen: Udju kabawak, tinei isut kongan lauk korik.
35. Maka iâ menjoho olo arâ mondok hong petak.
36. Dan iâ menduan udju kabawak tepong, tinei lauk tâ, dan iâ memberkat tâ, mendarei tä, sambil menenga tâ akan murid ajue; maka murid mendjuluk tâ akan olo arâ.
37. Maka iâ samandiai kuman, dan mendjadi beso, dan olo menempunan tisan kiwak tepong, udju lontong kontep.
38. Maka olo idjä djari kuman aton sampei âpat kojan hatuä karäe, beken tinei olo bawi dan anak olo.
39. Maka Jesus melapas olo arä tä, dan iä djakat arut, palus duma akan tanah Magdala.

BAGI 16.

I. Jesus mengotak olo parisi. II. Petrus mengaku, Jesus aton Kristus. III. Jesus mesanan kapähä, idjä akan indu bua iä kabuat dan olo ajue.

I.—1. Maka olo parisi dan olo saduki duma, meningkes iâ, dan menjoho iâ memprahan aka kata heiran bara langit.
2. Tapi tomba iâ dan hamau denga: Amon andau djari halemei, koan keton: Andau karâ mandang, basa aton uhat marau.
3. Maka handjewu: Karâ andau papa, basa langit bahandang balut babilem ampie. Olo haliau! keton maher mengasene katan langit, djaton keton tau mengasene katan waja to?
4. Hamputan olo to, awang papa dan habandong, menggau kata; tapi kata djaton karâ inenga aka, baja katan nabi Jonas. Maka iâ melihi olo tâ, palus hagoet.
5. Maka amon murid ajue sampei dipa, iâ djari kalapean mimbit tepong.
6. Maka koan Jesus denga: Itâ keton, djaga arep keton bara ragin olo parisi dan olo saduki.
7. Maka äwen tâ mado huang arepe, koa: Djetâ, basa ikei djaton mimbit tepong.
8. Tapi Jesus katawan tâ dan hamau denga: Narei keton mado huang arep keton, o olo tapas pertjaja, basa keton djaton mimbit tepong?
9. Hindei keton herati? Djaton keton menehiu limâ kabawak tepong tâ akan limä kojan biti, dan pirâ lontong keton menjuang tinei?
10. Djaton kea keton mingat udju kabawak tepong tâ akan âpat kojan biti, dan pirâ lontong keton menjuang?
11. Kilen keton djaton herati, aku djaton menehiu tepong, amon jaku menjoho keton mendjaga arep keton bara ragin olo parisi dan olo saduki?
12. Tâ âwen tä herati, iâ djaton menjoho iâ mendjaga arepe bara ragin tepong, baja bara ragin adjar olo parisi dan olo saduki.
II.—13. Maka Jesus sampei

saran lewu Kaisaria Pilippi, dan iâ misek murid ajue, koa: Æwe, koan olo, aku, Anak olon, aton?

14. Koan äwen: Belahe hamau, ikau aton Johannes pampandoi; maka olo beken, ikau aton Elias; tinei awang beken, ikau aton Jeremia, atawa idjâ biti karâ nabi horan.

15. Koan iâ denga: Tapi narei koan keton, âwe aku?

16. Maka tomba Simon Petrus, koa: Ikau aton Kristus tâ, Anak Hatalla idjâ belom.

17. Tomba Jesus, dan hamau denga: Salamat ikau, Simon, anak Jonas, krana isi dan daha djaton djari mengarina tâ akam, baja Apangku, idjâ huang sorga.

18. Maka aku kea hamau dengam, ikau aton *Petrus*, dan hundjun *petra* to (rima: batu karang) aku hendak memangun ungkup ajungku, dan baun tonggang naraka djaton akan mempala iâ.

19. Maka aku hendak menenga akam anak kuntji karadjaan sorga; idjâ imasong ikau hundjun petak, iâ tâ imasong huang sorga; dan idjâ iliwus ikau hundjun petak, iâ tâ liwus huang sorga.

20. Tâ iâ mengahana murid ajue mesuman akan olo, iâ aton Kristus.

III.—21. Bara katika tâ Jesus menampara mesanan akan murid ajue, iä akan indu hagoet akan Jerusalem, dan mengkemâ arâ kapâhâ awi olo bakas, dan awi kapala imam, dan awi olo tamat surat, dan iâ akan impatei, dan andau telo iâ akan misik haluli.

22. Maka Petrus menduan iâ kabuat, dan mempudji iâ, koa: Pasi arepm, Tuhan! âla talo tumon tâ akan bua ikau.

23. Maka iâ mules arepe dan hamau dengan Petrus: Inda, menalikut aku, satan! ikau aton âka kabelângku, krana ikau djaton menehiu talo Hatalla, baja talo idjâ ain olo.

24. Tâ Jesus hamau dengan karâ murid ajue: Djaka olo hendak omba aku, iâ akan indu kalapean arepe, dan akan menggatang sampalakie, dan omba aku.

25. Krana olo idjâ hendak mahaga pambelom ajue, iâ karä nihau tâ; tapi olo idjâ nihau pambelom ajue tagal aku, iâ karâ sondau tä.

26. Krana narei olo bontong, amon iâ supa salepa kalunen, tapi memparugi hambaruae? Atawa narei olo tau menenga hapan menewus hambaruae?

27. Krana Anak olon karâ duma huang kahain Bapae, impahaiak melaikat ajue. Tâ iâ karâ memalâ genep olo tumon penggawie.

28. Toto, koangku dengan keton, isut bitin keton, idjâ mendeng heto, djaton akan mengkemä pampatei, sampei iâ mitä Anak olon duma huang karadjaan ajue.

BAGI 17.

I. *Ampin Jesus impahalap.* II. *Iä mempakälä olo idjä gila tumon bulan hoba.* III. *Iä menahor wang kapala.*

I.—1. Maka djehawen andau rehian Jesus menduan Petrus, Jakobus dan Johannes, paharie,

dan maga âwen tâ kabuate akan bukit awang gantong.
2. Dan ampie hoba intu baun âwen tâ, baue manjakowong kilau matanandau, dan pakeiae mendjadi beputi kilau blawa.
3. Dan itâ, Moses tuntang Elias gitan âwen tâ, haiak hatutor denga.
4. Maka tomba Petrus dan hamau dengan Jesus: Tuhan, heto ita aton mangat; djaka ikau menjoho ita, maka ita hendak menampa heto pasa, telo kabawak, akam Idjâ, akan Moses Idjâ, dan Idjâ akan Elias.
5. Maka haiak iâ hakotak, itâ, baun andau awang blawa mengandjungen iâ, dan itâ, aton augh bara baun andau, koa: Iâ to Anakku, idjâ âka huangku, iâ aku mengilak; hining iâ.
6. Dan amon murid mehining augh tâ, iâ mehingkep intu baue, sambil paham mikâ.
7. Maka Jesus menggapi dan menindjek âwen tâ, sambil hamau: Mendeng, dan âla mikâ.
8. Maka âwen tâ menanggera, dan djaton mitâ talo en-en, baja Jesus kabuat.
9. Maka amon iâ mohon bara bukit, Jesus memetâ iâ, koa: Æla mesanan talo gitan keton akan olo, sampei Anak olon djari misik bara olo matei.
10. Maka murid ajue misek iâ, koa: Maka narei koan olo tamat surat, Elias akan indu duma helo?
11. Maka Jesus tomba, dan hamau denga: Elias toto karä duma helo, dan mengabua tinei talo handiai.
12. Tapi koangku dengan keton, Elias djari duma, dan olo djaton djari kasene iä, baja djari mawi denga talo kahendake; kalotâ Anak olon kea akan bua kapâhâ awi olo tâ.
13, Tä murid herati, iâ menehiu Johannes pampandoi intu iâ.
II.—14. Dan amon iä djari sampei olo arâ, maka idjâ biti menggapi iä, mendeko utute menaharep iâ,
15. Sambil hamau: Tuhan, pasi anakku, krana iä aton gila genep totok bulan, dan iä paham kapâhâ; krana kinjap iä lawo akan apui, dan kinjap akan danum.
16. Maka aku djari maga iâ akan muridm, dan âwen tâ djaton tau mempakâlâ iâ.
17. Maka tomba Jesus, koa: O hamputau olo idjâ djaton pertjaja, dan idjâ hatambalik atei! Kilen katahi aku akan hindjâ dengan keton? Kilen katahi aku akan indu menjerenan arepku dengan keton? Aga iä kanto, akangku.
18. Maka Jesus mempudji iâ, palus dewa tâ blua bara iä, dan anak olo tä mendjadi kâlâ bara djam tä kea.
19. Tâ murid menggapi Jesus kabuat, koa: Buhen ikei djaton tau menganan iâ?
20. Maka koan Jesus denga: Sabab keton djaton pertjaja. Krana toto, aku hamau dengan keton, amon aton intu keton kapertjaja kilau bawak sawi bewe, maka keton akan hamau dengan bukit to: Inda bara heto akan hikau,—maka iä karâ minda, dan dialo talo Idjâ, awang djaton ole iawi keton.
21. Tapi talo to djaton blua

baja awi blaku doa dan awi puasa.

22. Maka amon âwen tâ mengumbang Galilea, koan Jesus denga: Anak olon akan injaragh akan lengän olo kalunen;

23. Dan olo tâ karâ mempatei iâ; maka andau telo iâ karâ misik. Maka âwen tâ paham kapâhâ atei.

III.—24. Maka amon iâ sampei Kapernaum, olo idjâ memumpong didraghma menale Petrus, sambil hamau: Kilen Gurun keton, djaton iâ menahor didraghma?

25. Koan iâ: Pudji dia! iâ menahor kea. Dan amon iâ tamâ huma, Jesus menanselo iâ, koa: Kilen kameam, Simon? Radja kalunen, bara âwe iâ pudji menduan beah atawa wang kapala? bara anak ajue atawa bara olo beken?

26. Koan Petrus denga: Bara olo beken. Jesus hamau denga: Tumon to karâ anake aton empas.

27. Tapi belâ ikei menantarang angat ateie, lius ikau akan danau, labu pisi, duan lauk, idjâ solake injintakm, dan rakang njamae, maka ikau karâ sondau idjâ stater; duan djetâ, dan tenga tâ akan âwen takiri jaku dan takiri ikau.

BAGI 18.

I. *Patut ikei randa atei.* II. *Æla mempalajang olo.* III. *Prentah tehiu olo, idjä salah dengan ikei.* IV. *Paribasa bara radja, idjä mitong dengan djipäe.*

I.—1. Maka djam tâ kea murid mahandar Jesus, koa: Æwe kea idjâ aton hai huang karadjaan sorga?

2. Maka Jesus membawa anak olo tabela, mempendeng iâ tâ intu bentok âwen,

3. Dan hamau: Toto, koangku dengan keton, djaka keton dia hoba dan mendjadi kilau anak olo, keton djaton tau tamâ karadjaan sorga.

4. Maka olo idjâ memparanda arepe kilau anak olo to, iâ tâ aton hai huang karadjaan sorga.

5. Dan amon olo menduan idjâ biti anak olo idjâ kaloto huang arangku, iâ menduan aku.

II.—6. Tapi olo idjâ mempalajang idjä biti olo korik to, idjâ pertjaja huang aku, bontong iâ, djaka bindang batu awang hai ingkepan intu ujate, dan iâ impaleteng intu labehun tasik.

7. Pajah kalunen sabab talo palajang. Krana djaton tau dia talo palajang duma, tapi pajah olo tâ, idjâ menjampei talo palajang tä.

8. Tapi amon lengâm atawa paim mempalajang ikau, tetek tâ, kanan tä; krana bontong ikau, ikau pukong dan bekudong tamâ pambelom, dan âla ikau, tuntang lengâm dan paim duâ-duâ, inganan akan apui awang katatahi.

9. Dan amon matam mempalajang ikau, sintak tâ, kanan tä; krana bontong ikau, djaka ikau aton matam silah, dan ikau tamä pambelom, dan äla ikau, tuntang matam sansila, inganan akan narakan apui tâ.

10. Ingat keton, âla keton tulas dengan idjä biti olo korik to; krana aku hamau dengan keton, melaikat ajue

huang sorga aton magon menampaja baun Apangku idjä huang sorga.
11. Krana Anak olon djari duma, hendak menjalamat idjâ binasa.
12. Kilen angat kamean keton? Djaka intu olo aton saratus kongan tebiri, dan idjâ kongan tebiri tâ lajang: djaton iä akan melihi idjâ djelatien pulu djelatien tâ, palus hagoet akan bukit, menggau idjä awang lajang tä?
13. Dan pihak iâ sondau tâ, toto, aku hamau dengan keton, iâ hanjak atei tagal djetâ paham bara tagal djelatien pulu djelatien kongan, idjâ djaton djari lajang.
14. Kalotâ kea djaton aton kahendak intu Bapan keton, idjâ huang sorga, idjâ biti olo korik to nihau.
III.—15. Tapi amon paharim aton salah dengam, lius, awi mempudji iâ haiak keton âwen duâ aton kabuat bewe. Amon iâ mehining ikau, ikau djari bontong paharim.
16. Tapi amon iâ djaton mehining ikau, duan hindei idjâ duâ biti dengam, uka salepa bitjara mendeng intu njaman duâ telo olo saksi.
17. Dan amon iâ djaton mehining augh âwen tâ, sanan tâ akan salepa ungkup; tapi djaka iâ djaton kea menumon augh salepa ungkup, itong iâ kilau olo kapir dan kilau olo pabean.
18. Toto, aku hamau dengan keton, idjâ imasong keton hundjun petak, djetâ imasong kea huang sorga; dan idjâ iliwus keton hundjun petak, djetâ liwus kea huang sorga.
19. Tinei koangku dengan keton, djaka duâ bitin keton mempakat hundjun petak tagal sekarâ ampin talo, idjâ hendak ilakue, maka talo tâ karâ mendjadi aka awi Apangku idjâ huang sorga.
20. Krana äka duä telo biti hapumpong huang arangku, hetä aku hindjä äwen tä.
IV.—21. Tâ Petrus menggapi iä, koa: Tuhan, hakampirä aku akan indu mampun paharingku, idjä salah dengangku? ombet hangkudju?
22. Koan Jesus denga: Dia ombet hangkudju; aku hamau dengam, sampei kudju pulu lipet hangkudju.
23. Tagal tä karadjaan sorga inanding dengan radja, idjä hendak mitong dengan djipen ajue.
24. Maka amon iä menampara mitong, olo iaga aka, idjâ butang intu iä sapulu kojan talanta.
25. Dan basa iä djaton mina talo hapan menahor, maka Tuhan menjoho iä indjual, tuntang sawae, tuntang anake, tuntang talo handiai, awang intu iä, akan hapan menahor utange.
26. Tapi djipäe mehingkep, menjemba iä, koa: Tuhan, pasi aku, entei hindei, karä aku menahor lepa utangku akam.
27. Tapi Tuhan menjanjang djipen tä, dan iä melapas iä, tinei utang tä iä mampun aka.
28. Maka djipen tä blua, dan iä sondau djipen beken, idjä kakola denga, idjä butang denga saratus dinar; maka iä menjing-

kap iä, mahekak iä, koa: Tahor akangku utangm.

29. Maka djipen tä mehingkep intu äka paie, dan blaku intu iä, koa: Pasi aku, entei hindei; karâ aku menahor lepa akam.

30. Tapi iâ djaton maku, baja hagoet, menganan iä akan sipir, sampei iâ djari menahor utange.

31. Tapi amon karâ djipen awang beken mitä talo awang djadi, âwen tâ paham kapâhâ atei, dan iä lius, mesanan akan Tuhan talo handiai, awang djari mendjadi.

32. Tä Tuhan mengahau djipen idjâ solake tä, dan hamau denga: O djipen idjâ tulas! karä utangm tä aku djari mampun akam, basa ikau blaku asi intu aku.

33. Djaton patut ikau kea masi djipen tä, idjâ hakola dengam, kilau aku kea djari masi ikau?

34. Maka Tuhan paham blait, sambil menjaragh iâ akan olo pengapähä, sampei iä djari menahor talo handiai iä butang denga.

35. Kalotâ Apangku kea idjä huang sorga akan mawi dengan keton, amon keton, genep biti dengan paharie, djaton mampun karä kasalahe, hapan toto atei.

BAGI 19.

I. *Prentah menehiu hadat hatolang.* II. *Jesus memberkat anak korik.* III. *Olo tabela idjä tatau.* IV. *Upahn murid Jesus.*

I.—1. Maka djadi, amon Jesus terei mesanan karâ augh tä, iâ minda bara Galilea, dan duma akan saran Judea, idjâ dipa Jordan.

2. Maka paham arä olo omba iâ, dan iä mempakâlâ âwen tâ hetâ.

3. Maka olo parisi menanggo iä, ahat meningkes iâ, sambil hamau denga: Tau kea olo menganan sawae tagal buku range-rangei?

4. Tapi tomba iä dan hamau denga: Djaton keton djari membasa, iä, idjä mendjadian iä solasolake, djari mendjadian iâ hatuä Idjâ dan bawi Idjâ?

5. Sambil hamau: "Tagal tâ olo karä melihi bapae tuntang indue, dan leket dengan sawae, dan äwen duâ tä akan aton isi Idjä."

6. Tumon tä äwen tä djaton hindei aton duä, baja isi Idjä. Maka idjä djari impahindjä Hatalla, äla olo memisa tä.

7. Koan olo tâ denga: Maka kilen Moses djari memetâ ikei menenga surat talak akan olo bawi, dan menganan iä?

8. Koan iä dengan olo tä: Sabab katekang atein keton Moses djaton djari mengahana keton menganan sawan keton, tapi bara solake djaton kalotä.

9. Tapi aku hamau dengan keton, olo idjä menganan sawae, djaka dia awi buku habandong, dan mesawä olo beken, maka olo tä habandong; dan iä tä kea habandong, idjâ mesawä olo bawi, idjä djari inganan banae.

10. Koan murid ajue denga: Amon perkaran olo hatuä dengan sawae aton kalotâ, maka behali mesawä.

11. Tapi koan iä denga:

Djaton olo handiai mangkat augh to, baja iä idjä äka djetä djari inenga.
12. Krana aton olo boto, idjä bara knain indue inakan kalotä; tinei aton olo boto, idjä djari imboto olo; tinei aton olo boto, idjä djari memboto arepe tagal karadjaan sorga. Olo idjâ tau mangkat tä, kälä iä mangkat tä.
II.—13. Tä olo mimbit anak awau aka, uka iä mingkes lengäe akan hundjue, sambil blaku doa; maka murid mempudji äwen tä.
14. Tapi koan Jesus: Naughe anak korik tâ, âla mengahana iâ menggapi aku; krana akan olo idjâ kaloto aton karadjaan sorga.
15. Maka iâ mingkes lengâe akan hundjun anak tâ, dan hagoet bara hetâ.
III.—16. Maka itâ, aton olo idjä biti menale iâ, sambil hamau denga: O Guru idjâ bahalap, narei talo bahalap jaku akan indu mawi, uka aku mendino pambelom idjä katatahi?
17. Maka koan iä denga: Narei ikau menggarâ aku bahalap? Djaton aton idjä bahalap, baja Idjä: Hatalla. Tapi djaka ikau hendak tamä pambelom, haga karâ prentah.
18. Koan iä denga: Prentah idjä kwe? Maka koan Jesus: Prentah to: Æla ikau mempatei olo; äla habandong; äla menakau; âla menendjaro.
19. "Horumat bapam tuntang indum." Tinei: "Sinta kolam, kilau arepm kabuat."
20. Koan olo tabela denga: Talo tä handiai jaku djari mahaga bara pesangku tabela; narei aku tapas hindei?
21. Jesus hamau denga: Amon ikau nahuang mendjadi tindu, lius, djual talo handiai, idjä intu ikau, dan tenga tä akan olo pähä belom; tumon tâ ikau aton penataue hong sorga; dan duma kanto tinei, omba aku.
22. Maka amon olo tabela mehining augh tä, iä lius kapâhä ateie, krana arâ ramo aton intu iä.
23. Maka koan Jesus dengan murid ajue: Toto, aku hamau dengan keton, behali olo tatau tamâ karadjaan sorga.
24. Tinei aku hamau dengan keton, mura onta mehoroe lowang pilus, bara olo tatau tamä karadjaan Hatalla.
25. Maka amon murid mehining tä, iâ djungun haliei, koa: Æwe kea, idjä tau injalamat?
26. Maka Jesus menantuneng äwen tä, dan hamau denga: Talo to djaton tau mendjadi awi olo, tapi awi Hatalla talo handiai tau mendjadi.
IV.—27. Tä tomba Petrus dan hamau denga: Itä, ikei djari melihi talo handiai, dan djari omba ikau; narei kea ikei akan mendino?
28. Maka koan Jesus denga: Toto, aku hamau dengan keton, keton idjä djari omba aku, maka katika kalunen inaheta haluli, amon Anak olon karä mondok hundjun padadusan kahaie, keton kea karä mondok hundjun duäwalas padadusan, dan marentah duäwalas ungkup Israel tä
29. Dan genep olo, idjä melihi huma, atawa pahari idjä hatuä, atawa pahari idjä bawi, atawa bapa, atawa indu, atawa sawa,

atawa anak, atawa tana tagal arangku, lipet saratus iä karä menduan tä, tinei pambelom awang katatahi akan indu penataun ajue.

30. Maka arä olo idjä solake karä mendjadi idjä rehian haliei, dan olo idjä rehian haliei karä mendjadi idjä solake.

BAGI 20.

I. *Paribasa bara olo, idjâ injoho begawi intu pambulan anggor.* II. *Jesus mesanan kapâhäe.* III. *Murid Jesus hai atei.* IV. *Jesus mempakâlâ olo bebutâ, duâ biti.*

I.—1. Krana karadjaan sorga aton kilau tempon huma, idjä hagoet haiak djedjewu, hendak mupah olo begawi akan pambulan anggor ajue.

2. Dan amon iä djari mendjandji denga idjä dinar upahn idjä andau, maka iä menjoho äwen tä akan pambulan anggor ajue.

3. Tinei iä blua djam telo, dan mitä olo beken mendeng hong pakan undang-anding.

4. Dan iä hamau dengan olo tä kea: Lius keton kea akan pambulan anggor ajungku, maka talo idjä patut aku karä menahor akan keton.

5. Maka olo tä lingkus. Tinei iä blua djam djehawen dan djam djelatien hirah, dan mawi tumon tä kea.

6. Maka amon iä blua djam sawalas, iä sondau olo beken mendeng hetä mundang-manding arepe, dan iä hamau denga: Narei keton mendeng heto hapus andau undang-anding?

7. Koan äwen tä denga: Basa olo djaton djari mupah ikei. Koan iä denga: Lius keton kea akan pambulan anggor, maka talo awang patut keton karä mendino.

8. Tapi amon andau tokep tamâ, koan tempon pambulan anggor dengan mandur ajue: Bawa olo penggawi, dan tahor upahe aka, tamparam bara olo idjä rehian, palus sampei olo idjä solake.

9. Dan amon duma äwen tä, idjâ djari tamâ gawie djam sawalas, maka iâ mendino gegenep biti sadinar.

10. Maka amon olo idjä solake tä duma, angate iâ karä mendino labeh; maka iä tä kea mendino gegenep biti sadinar.

11. Dan amon iä mendino tä, iâ mempudji tempon huma tä,

12. Koa: Olo idjä rehian tâ djari begawi baja idjâ djam, maka ikau djari mendatar iâ dengan ikei, idjä djari menanggong hapus andau kabehat gawi dengan kalaso.

13. Tapi tomba iâ dan hamau dengan idjä biti olo tâ: Ulâ, aku djaton memikir ikau; djaton ikei djari hadjandji idjâ dinar?

14. Duan talo ajum, dan lius. Maka aku hendak menenga akan olo idjâ rehian to datar kilau ajum.

15. Atawa djaton tau aku mawi talo kakendakku dengan talo ajungku? Atawa aton matam papa, basa aku aton bedjoha?

16. Kalotä olo idjä rehian haliei akan mendjadi idjâ solake, dan olo idjâ solake akan mendjadi idjä rehian haliei. Krana

arâ olo aton, idjä djari irawei, tapi aton isut biti, idjä djari inti.

II.—17. Maka Jesus hagoet akan Jerusalem, dan hong djalan iâ menduan duäwalas murid tä kabuat, dan hamau denga:

18. Itä, ikei menale Jerusalem, maka Anak olon karâ injaragh akan kapala imam dan akan olo tamat surat, maka olo tä karâ mahukum iâ akan indu impatei,

19. Sambil menjaragh iä akan olo kapir, uka iâ iuräe, dan imukul sapu, dan ilantak hong kaju sampalaki; tapi andau telo iâ karä misik haluli.

III.—20. Tä indu anak Sebedeus, haiak dengan anake, mahandar, menjemba iâ, hendak blaku talo intu iâ.

21. Koan iâ denga: Narei kahendakm? Koan olo bawi tâ denga: Soho anakku duä to mondok, Idjâ hila gentaum, Idjâ hila sambilm huang karadjaan ajum.

22. Tapi tomba Jesus, koa: Keton djaton katawan talo narei keton blaku. Tau keton mihop sangkir, idjâ aku akan indu mihop? dan tau keton impandoi dengan pampandoi, idjâ âka jaku impandoi?

23. Koan äwen denga: Tau kea. Maka koan iä dengan äwen: Sangkirku keton akan mihop, dan dengan pampandoi, idjä äka jaku impandoi, keton akan impandoi; tapi idjä mondok tä hila gentaungku dan hila sambilku, djaton aku idjä menenga tä, baja djetä ain olo tä, idjä äka Apangku djari menjimpan tâ.

24. Maka amon äwen sapulu tä mehining augh tä, iä persengen atei dengan pahari duä biti tä.

25. Maka Jesus membawa olo tä, dan hamau: Tawan keton, mantir karâ ungkup olo kalunen mawi olo ajue kilau tuan, dan olo hai hapan kwasa mawi olo ajue.

26. Tapi äla kalotä dengan keton; baja olo idjä hendak mendjadi hai intu keton, iä akan indu menonggo keton;

27. Dan olo idjä hendak mendjadi membatang intu keton, bua iä aton djipen keton.

28. Kilau anak olon djaton djari duma uka inonggo olo, baja nakara iä menonggo, dan menjaragh pambelome, hapan menewus, mengganti olo arä.

IV.—29. Maka amon iä blua bara Jerigho, paham arä olo omba denga.

30. Dan itä, olo bebutä, duä biti, mondok intu saran djalan; dan amon iä mehining Jesus mahalau hetä, maka iä mengkeriak, koa: Pasi ikei, Tuhan, anak Dawid!

31. Maka olo arä mempudji iä, mangat iä suni. Tapi iä tä pähes hindei mengkeriak, koa: Pasi ikei, Tuhan, Anak Dawid!

32. Maka Jesus tendä, membawa âwen tä, dan hamau denga: Narei keton nahuang, jaku mawi dengan keton?

33. Koan âwen denga: Tuhan, uka matan ikei merenang.

34. Maka Jesus paham angat pengasi denga, dan iä menindjek matae; maka palus matae merenang; dan olo tâ ompat denga.

BAGI 21.

I. *Jesus tamâ Jerusalem.* II. *Iâ menjapa upon sikon.* III. *Iâ mempudji olo Jehudi, basa olo ' tâ bakulas pertjaja.* IV. *Paribasa bara olo, idjâ menjewa pambulan anggor.*

I.—1. Maka amon iä djari tokep Jerusalem, dan djari duma tokep Betpage, intu pain bukit upon undus, Jesus menjoho duä biti murid ajue,

2. Sambil hamau denga: Tale keton lewu, idjä tintun baun keton, maka keton belalu karä sondau kalidei bawi, idjâ indjarat olo, tuntang anake; engkak iä, aga iâ akangku.

3. Maka djaka olo mengahana keton, awi keton hamau: Tuhan akan indu hapan iä;—maka olo belalu karâ menjoho keton.

4. (Maka talo handiai tä mendjadi, uka tulus augh, idjä injewut nabi, koa:

5. " Sanan akan anak bawi Sion: Itäm, radjam aton menale ikau, iâ randa atei, dan iä menongkang kalidei bawi, tinei anake, anak kalidei idjä menanggong awise.")

6. Maka murid lingkus, dan iä mawi tumon augh Jesus djari memetä iä.

7. Iä maga kalidei bawi tuntang anake, dan iä mina pakeian ajue intu hundjue, dan mempondok Jesus hundjue.

8. Maka bilak samandiai olo arâ tä membirang pakeiae hundjun djalan; dan olo beken menetek edahn kaju, dan mendjaka tä akan djalan.

9. Maka olo arâ idjä menandjong intu baue tuntang idjä menuntut iä, mengkeriak, koa: Hosanna akan anak Dawid imberkat iä, idjä duma huang aran Tuhan! Hosanna huang ngambo!

10. Maka amon iâ tamä Jeru'salem, surak-sirok salepa lewu tagal iä, koa: Æwe iä to?

11. Koan olo arä: Iä to aton Jesus, nabi tä, idjä bara Nasaret hong Galilea.

12. Maka Jesus tamâ human Hatalla, dan menganan olo handiai, idjä mendjual dan memili talo huang huma Hatalla, sambil membaring medjan tukang rear tuntang karosin olo, idjä mendjual burong dara.

13. Dan iä hamau dengan olo tä: Aton augh surat: " Humangku akan inggarä huma sombajang." Tapi keton djari mendjadian tä kalekan olo bigal.

14. Maka olo bebutâ dan olo kait kedjang menanggo iä huang human Hatalla, dan iä mempakälä äwen tä

15. Maka amon kapala imam dan olo tamat surat mitä talo heiran, idjä iawie, tinei anak olo, idjä mengkeriak huang huma Hatalla, koa: Hosanna akan anak Dawid!—olo tä blait.

16. Dan iâ hamau denga: Aton ikau mehining augh äwen tä hamau? Maka koan Jesus denga: Jo; djaton keton pudji membasa: " Bara njaman anak korik dan anak awau ikau djari menjimpan horumat?"

17. Dan iâ melihi äwen tâ, blua bara lewu, menale Betania, dan iä bara malem hetä.

II.—18. Maka haiak djedjewu, amon iä haluli akan lewu, iä blau.

19. Dan amon iä mitä upon sikon hong saran djalan, iä mahandar tä; tapi iä djaton supa talo en-en intu taroke, baja dawen bewe; dan iâ hamau denga: Sampei katatahi buah djaton akan lembut bara ikau tinei. Maka upon sikon tä belalu keang.

20. Dan amon murid mitâ tä, iâ sangang, koa: Kilen salenga to kea upon sikon djari keang?

21. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Toto, koangku dengan keton, djaka keton pertjaja dan atein keton djaton bembang, djaton keton tau mawi bewe talo upon sikon to, tapi djaka keton hamau kea dengan bukit to: Gatang arepm, sewu akan tasik, maka karä mendjadi kalotä.

22. Dan talo handiai, idjä ilaku keton huang lakun doa keton, amon keton pertjaja, maka keton karä mendino tä.

III.—23. Djadi, limba iä djari tamä human Hatalla, pesan iâ madjar olo, maka kapala imam tuntang bakas olo arä menanggo iä, koa: Hapan kwasa idjä kwe ikau mawi talo to? Dan äwe djari menenga kwasa tä akam?

24. Maka tomba Jesus dan hamau dengan olo tä: Jaku kea hendak misek keton augh Idjâ; djaka keton mesanan tä akangku, maka aku kea hendak mesanan akan keton, hapan kwasa idjä kwe aku mawi talo to.

25. Pampandoin Johannes, bara kwe tä? bara sorga atawa bara olo kalunen? Maka äwen tä hatirok sama arepe, koa: Djaka ita hamau: Bara sorga,—tä iä akan hamau dengan ita: Maka buhen keton djaton djari pertjaja denga?

26. Tapi amon ita hamau: Bara olo kalunen,—maka ita mikä olo arä; krana iä handiai menduan Johannes akan nabi.

27. Maka tomba äwen tä dengan Jesus, koa: Ita djaton katawan tä. Maka koan iä kea dengan äwen: Djaton kea aku hamau dengan keton, hapan kwasa idjä kwe aku mawi talo to.

28. Tapi kilen angat kamean keton? Aton olo, idjä tempon anak duä biti, dan iä menale idjä solake, koa: Anak, lius, begawi andau to huang pambulan anggor ajungku.

29. Tapi tomba iä tä, koa: Dia aku maku;—tapi rehian bara tä iâ menjasal, palus lius.

30. Maka iä menale anak idjä beken, dan memetä iä kalotä kea. Maka tomba iä tä, koa: Saja tuan!—tapi iä djaton lius.

31. Æwe bara äwen duä tä djari menumon kahendak bapa? Koan äwen denga: Idjä solake tä. Koan Jesus denga: Toto aku hamau dengan keton, olo pabean dan lontäi tamä karadjaan Hatalla murah bara keton.

32. Krana Johannes djari menanggo keton huang djalan kateteke, maka keton djaton djari pertjaja denga; tapi olo pabean dan lontäi djari pertjaja denga; dan alo keton mitä djetä, djaton kea keton menjasal limba tä, uka keton pertjaja denga.

IV.—33. Hining keton paribasa awang beken: Aton olo tempon huma, idjâ mawi pambulan anggor, dan iä mengaram-

bang tä, dan mengali kaleka mabamis, dan memangun tjandi ; dan iä menjoho olo membulan menjewa tä, palus iä halisang.

34. Maka amon wajan buah djari tokep, ïä menjoho djipen ajue menale olo membulan, uka menduan guajahn buahe.

35. Maka olo membulan menduan djipâe, dan memukul idjä, dan mempatei idjä, dan idjä beken imanting awie hapan batu.

36. Tinei iä menjoho djipen awang beken, arä bara idjä solake, maka olo membulan mawi iä tä kalotâ kea.

37. Tepa iä menjoho anake menale olo tä, koa ; Toto, anakku iä karä mikä.

38. Maka amon olo membulan mitä anake, koan iä sama arepe : Iâ tä aton idjä mendino penatau, has ! ikei mempatei iâ, dan menduan penataue akan ikei.

39. Dan olo tä menduan iä, menganan iä äkan ruar pambulan anggor, dan mempatei iâ.

40. Maka amon tempon pambulan anggor tä duma, narei iä karä mawi dengan olo membulan tä ?

41. Koan olo tä denga : Iä karâ mengapähä dan mempatei olo papa tä, dan menjoho olo membulan awang beken menjewa pambulan anggor, idjä menengga aka guajahn buah intu wajae.

42. Koan Jesus denga : Hindei keton djari membasa huang surat : "Batu, idjä inganan tukang menampa huma, iä tä djari mendjadi galang putinge ; awi Tuhan talo tä djari mendjadi, dan djetä aton heiran intu matan ikei ?"

43. Tagal tä aku hamau dengan keton, karadjaan sorga karä induan bara keton, dan karä inenga akan olo kapir, idjä menenga buahe.

44. Maka olo, idjä lawo hundjun batu to, akan pusit darei ; tapi olo, idjä äka batu tä lawo hundjue, iä tä ramok awie.

45. Maka amon kapala imam tuntang olo parisi mehining karä paribasa tä, äwen tä herati, iä menutor tä menggarit, menintu iâ.

46. Dan olo tâ hendak menjingkap iâ, tapi olo tâ mikâ olo arâ, basa olo ará menduan iâ akan nabi.

BAGI 22.

1. *Paribasa bara pesta anak radja mesawâ.* II. *Wang kapala.* III. *Kamisik olo matei.* IV. *Prentah idjâ membatang.* V. *Æwe Kristus tâ ?*

I.—1. Maka tomba Jesus dan hatutor tinei dengan olo, hapan paribasa, koa :

2. Karadjaan sorga aton kilau radja, idjâ mawi pesta mesawâ akan anake.

3. Dan iä menjoho djipâe menduan olo, idjâ djari iraweie, akan pesta mesawä ; maka olo tâ djaton maku menale.

4. Tinei iâ menjoho djipen awang beken, koa : Sanan akan olo idjâ djari irawei : Itâ, penginangku djari simpan, karâ sapingku tuntang meto awang beseput djari injambali, dan

talo handiai djari tatap; tale keton pesta mesawâ.
5. Tapi olo mengabelâ tâ, palus hagoet, Idjâ akan tanae, Idjâ beken akan dagangan ajue.
6. Maka olo beken tinei menjingkap djipâe, mempahawen iâ dan mempatei iâ.
7. Maka amon radja mehining talo tâ, iâ paham blait; dan iâ menjoho soldadun ajue mempalomos olo pemuno tâ, dan menusul lewue.
8. Tâ koan iâ dengan djipen ajue: Pesta mesawâ toto djari simpan, tapi olo idjâ irawei djaton beguna omba tâ.
9. Tapi lius keton akan sampang djalan, dan pirâ-pirâ olo keton sondau, rawei iâ akan pesta mesawä.
10. Maka djipen tâ blua akan djalan, dan memumpong olo handiai idjâ sondaue, alo iä papa, alo iâ bahalap; maka karâ medja mendjadi kontep awi olo idjâ mondok.
11. Maka radja tamâ, hendak menjengok olo idjâ omba kuman; dan iâ mitâ hetâ idjâ biti, idjâ djaton hapan pakeian pesta mesawâ.
12. Dan iä hamau denga: Ulâ, kilen ikau djari tamâ heto, djaton hapan pakeian pesta mesawâ? Maka olo tâ gagom.
13. Tâ koan radja dengan olo ajue: Pasong paie lengâe, duan iâ, palus kanan iä akan kaleka idjâ kaput pidjem haliei; hetâ aton tangise dan kakeret kasingâ.
14. Krana arä olo djari irawei, tapi isut olo djari inti.
II.—15. Tâ olo parisi hagoet dan hatirok sama arepe, menggau akal, uka mendjarat iä awi kotak ajue kabuat.

16. Dan äwen tâ menjoho murid ajue tuntang olo Herodes menale iâ, dan hamau: Guru, ita katawan, ikau aton budjur, dan dengan katotohe ikau madjar djalan Hatalla intu olo, dan ikau djaton paraba olo, krana ikau djaton menampaja baun olo.
17. Maka sanan akan ikei, kilen angat kameam? Patut menahor asil akan kaisar, atawa dia?
18. Tapi Jesus katawan kabangang olo tä, dan iä hamau: O olo haliau, buhen keton meningkes aku?
19. Prahan akangku rear asil, idjâ kabawak. Maka âwen tâ menenga aka sadinar.
20. Koan iâ denga: Ain âwe bintik tamunan dan bintik alamat djeto?
21. Koan âwen denga: Ain kaisar. Tâ koan iâ denga: Tahor keton akan kaisar idjâ ain kaisar, dan akan Hatalla idjä ain Hatalla.
22. Amon âwen tâ mehining augh tâ, iä sangang, dan olo tä melihi iâ belalu hagoet.
III.—23. Andau tâ kea iâ inale olo saduki, idjâ melawan adjar tehiu kamisik olo matei; dan olo tâ misek iâ,
24. Koa: Guru, Moses hamau: "Djaka olo aton matei, idjâ djaton djari manak, maka paharie akan indu menduan sawae, dan manak akan paharie."
25. Maka hindjä ikei djari aton udju biti olo hampahari; maka idjâ bakas tâ mesawâ, dan iä matei; dan basa anake djaton, maka iâ melihi sawae akan paharie.

26. Kalotâ kea idjâ duä tâ, dan idjä telo, sampei lepa âwen udju tä.
27. Tepa, rehian bara âwen tâ samandiai, olo bawi kea matei.
28. Maka huang kamisik olo matei, akan âwe kea bara olo udju biti tâ iä akan indu sawae? Krana âwen tâ samandiai djari mesawâ iâ.
29. Tomba Jesus dan hamau denga: Keton aton salah, awi keton djaton katawan surat, djaton kea kwasan Hatalla.
30. Krana huang kamisik olo matei iâ djaton mesawâ, dan djaton bebanâ, melainkan iâ aton kilau melaikat Hatalla huang sorga.
31. Tapi idjâ tehiu perkara kamisik olo matei tä, djaton keton djari membasa augh, awang inutor Hatalla akan keton, koa:
32. "Jaku aton Hatallan Abraham, dan Hatallan Isaak, dan Hatallan Jakob?" Maka Hatalla djaton aton Hatallan olo matei, baja Hatallan olo belom.
33. Maka amon olo arâ mehining augh tâ, iä paham sangang tagal adjar ajue.
IV.—34. Amon olo parisi mehining, iâ djari mangop njaman olo saduki, maka olo tâ hapumpong;
35. Dan idjâ biti olo tâ, iä tâ olo tamat surat, misek iâ hapan meningkes iâ, sambil hamau:
36. Guru, prentah idjâ kwe aton idjâ membatang huang Torat?
37. Maka koan Jesus denga: "Ikau akan indu sinta pangkahai Tuhan, Hatallan ajum, hapan salepa ateim, hapan salepa hambaruam, hapan salepa kaharatim."
38. Djeto aton prentah idjâ membatang dan hai.
39. Maka prentah idjâ duâ aton kilau djeto kea: "Ikau akan indu sinta olo dengam, kilau arepm kabuat."
40. Duâ prentah to menapakan salepa Torat dan karâ surat nabi.
V.—41. Dan amon olo parisi djari hapumpong, maka Jesus misek iâ,
42. Koa: Kilen angat keton tagal Kristus tä? Anak âwe iä? Koan âwen tâ denga: Anak Dawid.
43. Koan iâ dengan âwen: Maka kilen Dawid menjewut iä huang Rogh Tuhan ajue, koa:
44. "Tuhan djari hamau dengan Tuhangku: Mondok hila gentaungku, sampei jaku mina karâ musohm mendjadi galang paim?"
45. Amon Dawid menjewut iâ Tuhan, maka kilen iâ aton anak ajue?
46. Maka idjâ kabawak kotak mahin dia olo tau tomba denga, dan limba andau tâ djaton kea olo peta misek iâ hindei.

BAGI 23.

I. *Jesus mempudji olo parisi intu murid ajue.* II. *Iä miap olo parisi dan olo tamat surat.* III. *Iä mesanan tjelaka, awang akan bua olo Jehudi.*

I.—1. Tä Jesus hakotak dengan olo arâ dan dengan murid ajue,
2. Koa: Hundjun karosin

Moses aton mondok olo tamat surat dan olo parisi.

3. Maka talo handiai iâ menjoho keton mahaga, bua keton mahaga dan mawi tä; tapi penggawie âla keton menumon. Krana aughe aton, tapi gawie djaton.

4. Krana iâ memeteng tanggongan awang bebehat dan behali akan indu âton, sambil mina tä akan bahan olo, tapi hapan tundjuke mahin dia iä maku menggerek tâ kabuate.

5. Karâ penggawie olo tâ mawi, uka iä inampaja olo. Iâ mempalomba salampeie, katan agama, dan mempahai palimping klambie.

6. Iâ radjin mondok intu kaleka idjâ membatang, amon iâ omba pesta, dan iä menggau karosi awang membatang huang sinagoge.

7. Tinei iâ mengilak tabehn olo intu pakan, dan iâ radjin inggarâ olo : Guru, guru !

8. Tapi âla keton menjoho olo menjewut keton guru, krana Gurun keton aton Idjâ, iâ tä Kristus ; maka keton handiai aton hampahari.

9. Dan âla keton menggarâ olo kalunen bapan keton, krana Bapa keton aton Idjâ, iä tâ idjâ huang sorga.

10. Dan âla keton menjoho olo menggarä keton tempo, krana Idjâ aton Tempon keton, iä tâ Kristus.

11. Maka iâ, idjâ hai intu keton, iâ tâ akan indu menonggo keton.

12. Maka olo idjâ menggatang arepe, iä karâ imparanda ; tapi olo idjä memparandà arepe, iä karä inggatang.

II.—13. Tapi pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau ! Krana keton menguntji karadjaan sorga intu baun olo ; krana keton kabuat djaton tamä hetâ, dan olo idjâ hendak tamâ keton djaton menjoho tamâ.

14. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau ! krana keton memparohot lepa human balo, menduan akan indu buku hendak mawi sombajang pandjang ; tagal tâ keton karä bua hukum awang bebehat haream.

15. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau ! krana keton mengumbang tasik tuntang petak, ahat menantiring idjâ biti tamâ agaman keton ; dan amon iä djari tamâ, maka keton menampa iâ anak naraka, salipet kapapae bara kapapan keton.

16. Pajah keton, olo maga idjâ bebutâ ! idjâ hamau : Olo idjâ menjapa, menjewut human Hatalla, djetâ djaton memen ; tapi olo idjâ menjapa menjewut bulau human Hatalla, iâ patut menanggong tä.

17. O olo awang humong dan bebutâ ! Krana idjâ kwe aton hai ? bulau atawa huma Hatalla, idjä memprasi bulau tâ ?

18. Tinei koan keton : Olo idjâ menjapa menjewut mesbeh, djetâ djaton memen ; tapi olo idjâ menjapa menjewut penenga, idjä intu hundjue, iâ patut menanggong tâ.

19. O olo awang humong dan bebutâ ! Krana idjâ kwe

aton hai ? penenga atawa mesbeh, idjâ memprasi penenga tâ.

20. Tagal tâ, olo idjâ menjapa menjewut mesbeh, iâ menjapa menjewut tâ tuntang sekarâ talo awang hundjue.

21. Dan olo idjâ menjapa menjewut human Hatalla, iâ menjapa menjewut tâ tuntang Iâ, idjâ melei huange.

22. Dan olo idjâ menjapa menjewut sorga, iâ menjapa menjewut padadusan. Hatalla tuntang Iâ, idjâ mondok hundjun tâ.

23. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton menahor bagi sapulu bara djintan, bara tumbar, bara manjan, tapi keton melihi perkaran Torat awang behehat toto, iâ tâ hukum, asi, tuntang kapertjaja. Maka talo to patut iawi, dan talo beken tâ kea äla belihi.

24. O olo maga awang bebutâ! idjâ menapis njamok, dan menelen onta.

25. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton memprasi sangkir dan pinggan hila ruar, tapi hila huang djetâ aton besuang talo rampas, besuang kapapa.

26. O olo parisi awang bebutâ! solake awi ikau memprasi sangkir dan pinggan hila huange, uka hila ruar kea djetâ mendjadi brasi.

27. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton aton kilau kubur awang injapu beputi, idjâ toto bahalap ampie intu ruar, tapi intu huang djetâ kontep tolang olo matei, kontep karâ ampin karam talo.

28. Kalotâ ampin keton kea intu ruar gitan tetek intu baun olo, tapi intu huang keton aton kontep kaliaue, kontep kadarhaka.

29. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton memangun kubur nabi, dan membungas sanggaran olo tetek,

30. Haiak hamau : Djaka ita djari belom djaman taton ita, toto ita djaton djari mempakat denga, mendjadi tiwas dengan dahan nabi.

31. Kalotâ keton menjaksi mawi arep keton, keton aton anak karâ olo tâ, idjâ djari mempatei olo nabi.

32. Maka keton kea mengontep takar taton keton.

33. Handipâ! anak hanjaliwan! kilen keton akan mahakan hukum naraka ?

III.—34. Tagal tâ, itâ, aku menjoho menale keton nabi, dan olo pintar, dan olo tamat surat ; maka belahe olo tâ karâ impatei keton, dan ilantak keton hong kaju sampalaki, dan belahe karâ imukul sapu awi keton huang sinagoge keton, dan karâ ingasingen, iharak awi keton bara lewu Idjâ akan lewu awang beken.

35. Nakara sekarâ dahan olo tetek, idjä djari inusu akan hundjun petak, menata takolok keton, menampara bara dahan Abel idjâ tetek, palus sampei dahan Sakarias, anak Baraghia, idjâ djari impatei keton helat human Hatalla dengan mesbeh.

36. Toto, koangku dengan

keton, talo tä handiai akan menata hamputan olo djeto.
37. Jerusalem, Jerusalem! ikau idjâ mempatei nabi, dan memanting hapan batu olo, idjâ djari injoho menanggo ikau, kilen kakinjap djari aku hendak memumpong karä anakm, kilau pehok memumpong anake penda palapase; tapi keton dia djari maku.
38. Itâ, human keton karä belihi akan keton benjem dan karak-karaka.
39. Krana aku hamau dengan keton: Bara katonto keton djaton akan mitâ aku, sampei keton karâ hamau: Imberkat iâ, idjâ duma huang aran pangkahai Tuhan!

BAGI 24.

I. *Jesus mesanan kata penuman ajue.* II. *Olo sening andau akan indu mendä tä.*

I.—1. Maka Jesus blua belalu hagoet bara human Hatalla; maka murid ajue menggapi iâ, memprahan aka ampin tampan human Hatalla.
2. Maka koan Jesus denga: Djaton keton mitâ karä talo to? Toto, aku hamau dengan keton, idjä kabawak batu djaton akan belihi hundjun kolae, idjâ djaton ingarak.
3. Maka amon iâ mondok hundjun bukit upon undus; murid menggapi iâ kabuate, koa: Sanan akan ikei, prea karâ talo tâ akan mendjadi? dan narei indu katan penumam tuntang kalepahe kalunen?
4. Tomba Jesus dan hamau denga: Ingat keton, belä olo mempalajang keton.
5. Krana arä biti karâ lembut hapan arangku, koa: Jaku aton Kristus!—dan iâ karâ memahir arâ olo.
6. Maka keton akan indu mehining olo aton haklahi, tinei augh brita olo haklahi; ingat keton, âla keton tangkedjet; krana djaton tau dia talo handiai tâ mendjadi, tapi hindei aton kalèpahe.
7. Krana utus olo Idjâ karâ mawi utus awang beken, dan karadjaan Idjä karâ mawi karadjaan awang beken; tinei hetä-hetä karä aton lau dan perese tuntang kagerek petak.
8. Maka talo handiai tâ aton tamparan kadjakä.
9. Tâ olo karä menjaragh keton akan kapâhâ, dan iâ karâ mempatei keton, dan keton karâ injingi awi sekarâ djelahan olo tagal arangku.
10. Tâ, maka atein arä olo karâ patarang angate, dan idjâ biti karâ menjaragh awang beken, kola karâ besingi kolae.
11. Dan arâ nabi penendjaro karâ duma, dan menamput arä olo.
12. Dan basa karisange dahang-mendahang, maka sintan olo arâ mendjadi sadingen.
13. Tapi olo idjä melei tetep sampei kalepahe, iâ tâ karä injalamat.
14. Maka Ewangelion to bara karadjaan akan insanan hapus kalunen indu kasaksian mawi sekarâ djelahan olo. Tâ, maka kalepahe duma.
15. Maka amon keton karâ

mitâ talo kabelâu kakarake tâ, idjâ insanan nabi Daniel, mendeng intu kaleka awang brasi, (bua olo idjâ membasa mingat djeto!)
16. Tâ, kâlâ olo idjâ intu Judea hadari akan bukit.
17. Dan olo idjâ hundjun sapaun huma, âla iâ mohon, uka menduan talo bara huma.
18. Dan olo idjâ hong tana, âla iâ buli ahat menduan pakeiae.
19. Maka pajah olo idjâ betihi dan olo idjâ menusu anak katika tâ.
20. Maka bua keton blaku doa, belâ darin keton lawo musim sadingen, atawa andau sabat.
21. Krana katika tâ karä paham kadjakâ, kilau djaton djari aton bara solake kalunen palus sampei katonto, djaton kea karâ mendjadi tinei kalotâ.
22. Dan amon karâ andau tâ djaton inapas, idjâ biti mahin dia injalamat; tapi sabab olo inti maka karâ andau tâ karâ inapas.
23. Tâ, djaka olo hamau dengan keton: Itâ, Kristus aton heto atawa hetâ!—âla keton pertjaja.
24. Krana arâ Kristus penendjaro dan arâ nabi penendjaro karâ duma, sambil mawi kata awang hai dan heiran, sampei iâ, djaka ole, akan menamput olo inti kea.
25. Itâ keton, helo bara talo tâ mendjadi, aku djari mesanan tâ akan keton.
26. Maka amon olo hamau dengan keton: Itä, iâ aton huang padang, âka tunis;—âla keton menale;—Itâ, huang karong iâ!—äla keton pertjaja.
27. Krana kilau kilat lembut bara hila timor, dan menjabintir palus sampei hila barat, kalotâ kea penuman Anak olon karâ.
28. Krana âka hantu aton, hetâ burong kamiak hakampeleng.
29. Maka palus kea limba kadjakâ karâ andau tä matanandau karâ ingaput, dan bulan karâ nihau pandange, dan karâ bintang karâ gagar bara langit, dan kwasa karâ langit kea karâ ionggä.
30. Tä, maka kata Anak olon karä memala huang langit; tâ, maka sekarâ utus olo hundjun petak to karâ menangis, sambil mitâ Anak olon duma hundjun baun andau langit, tuntang kwasae, tuntang paham kahaie.
31. Dan iâ karâ menjoho melaikat ajue hapan sarunei idjä batarik aughe, dan âwen tâ akan memumpong olo intie bara äpat matan riwut, bara puting langit Idjä, palus sampei puting awang beken.
32. Maka bara upon sikon adjar keton paribasa to: amon edahe djari behidjau, dan amon dawâe menjalundik, maka keton katawan, musim pandang djari tokep.
33. Kalotâ kea, amon keton mitâ talo handiai to, bua keton katawan, kalawon talo tâ djari tokep, aton intu baun tonggang.
34. Toto, koangku dengan keton, hamputan olo to djaton akan nihau, sampei talo to lepa djari mendjadi.
35. Langit tuntang petak akan

nihau, tapi karâ aughku djaton haliei akan nihau.

II.—36. Tapi andau tâ atawa djam tâ dialo idjâ biti katawan, melaikat hong sorga mahin dia, baja Bapa bewe.

37. Maka kilau djaman Noah, kalotâ kea penuman Anak-olon akan mendjadi.

38. Krana kilau intu katika tâ, helo bara danum soho djakat petak, olo handiai aton kuman, mihop, mesawâ, babanâ, sampei andau Noah tamâ benama;

39. Dan olo djaton mengasene tâ, sampei danum soho tâ djakat petak, palus menamput olo tâ samandiai: kalotâ penuman Anak-olon kea karâ.

40. Katika tâ olo hatuä, duâ biti, karä aton hong tana, maka idjâ biti karâ induan, idjâ beken karâ ilihi.

41. Duâ biti olo bawi karâ memipis behas hong bindang, maka idjä biti karâ induan, idjâ beken karâ ilihi.

42. Bua keton djaga, basa keton djaton katawan, djam idjâ kwe kea Tuhan keton akan duma.

43. Tapi bua keton katawan talo to: djaka tempon huma djari katawan, bagin alem idjâ kwe maling akan duma, toto iâ hendak menonggo, dan djaton iâ hendak menjoho humae imingkas olo penakau.

44. Tagal tâ, bua keton kea aton tatap; krana djam, idjâ djaton iado keton, Anak-olon akan duma.

45. Maka âwe kea aton djipen budjur dan pingat tâ, idjâ inggatang Tuhan ajue manggau karâ anak olo ajue, uka iâ menenga aka talo kinan intu katika awang patut.

46. Salamat djipen tâ, idjâ injondau Tuhan mawi tumon tâ, amon iâ duma.

47. Toto aku hamau dengan keton, iâ karâ menggatang djipen tâ, uka iä manggau karâ ramoe.

48. Tapi amon djipen idjâ papa tâ karä hamau huang ateie: Tuhangku tahi duma;—

49. Dan iâ menampara memukul djipen awang beken, sambil kuman dan mihop dengan olo bebusau:

50. Maka Tuhan djipen tâ karâ sampei andau iâ djaton menaha, dan djam iä djaton katawan;

51. Dan karâ mahampas iâ, sambil menantu bagin ajue dengan olo haliau; hetâ karä aton tangise tuntang kakeret kasingä.

BAGI 25.

I. *Paribasa bara sapulu budjang bawi.* II. *Paribasa bara tuan, idjä mensahan rear intu djipäe.* III. *Hukum idjä rehian.*

I.—1. Katika tâ karadjaan sorga inanding dengan sapulu budjang bawi, idjä menduan sumbohe dan hagoet, hendak menambang bakal bana.

2. Maka limâ biti âwen tâ aton pintar, dan limâ biti awang beken tä aton humong.

3. Maka idjâ humong tâ menduan sumbohe, tapi iâ djaton mimbit undus.

4. Tapi idjâ pintar tâ menduan

undus huang sarangae, tuntang sumbohe.
5. Maka amon bakal-bana tahi duma, âwen tâ parontok samandiai, palus betiro.
6. Maka bentok alem aton augh mengkeriak: Itâ, bakal bana aton duma! 'lius keton, uka menambang iâ!
7. Tâ budjang bawi misik samandiai, dan menjimpan sumbohe.
8. Maka idjâ humong tâ hamau dengan âwen idjâ pintar: Tenga akan ikei bagin undus keton, krana sumbohn ikei hendak belep.
9. Tapi tomba âwen idjâ pintar, koa: Æla, belâ ikei tapas haiak keton. Kâlâ keton menale olo pendjual, dan memili akan keton.
10. Maka kahum olo tâ menale, hendak memili, bakal-bana duma; dan âwen idjâ simpan tamâ haiak denga akan pesta mesawä; palus lawang inguntji.
11. Limba tâ, maka budjang bawi awang beken kea duma, koa: O Tuhan, Tuhan! uap akan ikei.
12. Tapi tomba iä, koa: Toto, aku hamau dengan keton, jaku dia kasene keton.
13. Tagal tâ, djaga keton, krana keton djaton katawan andau, djaton katawan djam, Anak olon akan duma.
II.—14. Krana aton kilau olo idjâ halisang akan tanah beken membawa karâ djipen ajue, sambil mensahan ramoe intu âwen tâ.
15. Maka akan idjâ biti iâ menenga limâ talanta, akan idjâ beken iâ menenga duâ; akan idjâ beken tinei iâ menenga Idjâ, akan genep biti tumon kaheratin ajue; dan iä belalu halisang.
16. Maka iâ, idjä djari menduan limâ talanta, hagoet, hapan tâ bedagang, dan iâ bontong limä talanta awang beken.
17. Kalotâ kea idjä djari menduan duâ, iä kea bontong duä awang beken.
18. Tapi idjä djari menduan Idjâ tä, iâ hagoet, melowang petak, dan menjahokan hetâ rear tempoe.
19. Maka tahi rehian tempon djipen tä buli, dan iä mitong denga.
20. Maka duma iä, idjâ djari menduan limä talanta, sambil mimbit limâ talanta awang beken, koa: Tuan, limä talanta ikau djari mensahan intu aku; itäm, limä talanta awang beken tinei jaku djari bontong denga.
21. Koan tempoe denga: Kälâ, djipen idjâ bahalap dan budjur; ikau djari mahaga budju-budjur talo isut, jaku hendak mangkat ikau mahaga talo arä; tamä ikau kahanjak tempom.
22. Maka idjä djari menduan duä talanta duma kea, koa: Tuan, duä talanta ikau djari mensahan intu aku; itäm, duä talanta awang beken tinei jaku djari bontong denga.
23. Koan tempoe denga: Kälä, djipen idjä bahalap dan budjur; ikau djari mahaga budju-budjur talo isut, jaku hendak mangkat ikau mahaga talo arä; tamä ikau kahanjak tempom.
24. Maka duma kea idjä djari

menduan talanta Idjä, koa: Tuan, jaku kasene ikau, ikau aton olo idjä karas, ikau menggetem âka ikau djaton djari menawur, dan ikau meraup äka ikau djaton djari menatajan talo.

25. Dan awi aku mikä, maka aku djari lius, menjahokan talantam huang petak; itâm, to aton idjâ ajum.

26. Tapi tomba tempoe dan hamau denga: O djipen idjâ papa dan kadian! aton ikau katawan aku menggetem âka aku djaton djari menawur, dan meraup âka aku djaton djari menatajan talo?

27. Tâ toto patut ikau mendjaman rearku akan tukang rear, menjoho tâ bedjalan, uka, amon aku duma, aku tau menduan tinei idjâ ajungku tuntang anake.

28. Duan talanta Idjâ tâ bara iâ, dan tenga tâ akan iâ, idjâ mina sapulu talanta.

29. Krana akan genep biti, idjâ mina talo, karâ indahang hindei, uka aton kutohe intu iâ; tapi bara iâ, idjâ djaton mina talo, maka talo inae kea karâ induan bara iâ.

30. Dan djipen tâ idjâ djaton beguna kanan akan kaleka kaput pidjem; hetâ karâ aton tangise dan kakeret kasingâ.

III.—31. Maka amon Anakolon duma huang kahaie, impahaiak karâ melaikat idjâ brasi, tâ iâ karâ mondok hundjun padadusan kahaie.

32. Dan sekarâ utus olo akan imumpong menaharep iâ, dan iâ karâ memisa olo kalunen, kilau sakatike memisa tebiri bawi dengan tebiri hatuâ.

33. Maka tebiri bawi iâ karä menjoho mendeng hila gentaue, tapi tebiri hatuâ hila sambil.

34. Tâ radja karâ hamau dengan âwen idjä hila gentau: Kanto, keton idjâ imberkat Apangku, dino karadjaan, idjâ djari injimpan akan keton helo bara kadjarian kalunen.

35. Krana aku djari blau, dan keton djari pakanan aku; aku djari teah belei, dan keton djari mempihop aku. Jaku djari aton olo tamuei, dan keton djari menduan aku akan huma.

36. Jaku djari aton halowei, dan keton djari makeian aku; jaku djari aton haban, dan keton djari madja, menjengok aku; jaku djari aton hong sipir, dan keton djari menanggo aku.

37. Tâ olo tetek karâ tomba denga, koa: Tuhan, prea ikei djari mitâ ikau blau, dan djari pakanan ikau? atawa teah belei, dan djari mempihop ikau?

38. Dan prea ikei djari mitâ ikau aton olo tamuei, dan djari menduan ikau akan huma? atawa halowei, dan djari makeian ikau?

39. Dan prea ikei djari mitâ ikau haban, atawa huang sipir, dan djari madja, menjengok ikau?

40. Maka radja akan tomba dan hamau denga: Toto, aku hamau dengan keton, tumon keton djari mawi talo to dengan idjâ biti paharingku idjâ korik haliei, maka keton djari mawi tâ dengangku.

41. Tâ iâ karâ hamau dengan âwen idjâ hila sambil: Inda bara aku, olo idjä tersapa, akan apui awang katatahi, idjä djari injim-

pan akan iblis dan akan karâ dewan ajue.

42. Krana aku djari blau, dan keton djaton djari pakanan aku; aku djari teah belei, dan keton djaton djari mempihop aku.

43. Jaku djari aton olo tamuei, dan keton djaton djari menduan aku akan huma; jaku djari aton halowei, dan keton djaton djari makeian aku; jaku djari aton haban dan huang sipir, maka keton djaton djari madja, menjengok aku.

44. Tâ, maka olo tâ kea karâ tomba, koa: Tuhan, prea ikei djari mitâ ikau blau, atawa teah belei, atawa olo tamuei, atawa halowei, atawa haban, atawa huang sipir, dan ikei djaton djari menonggo ikau?

45. Tâ iâ karâ tomba denga, koa: Toto, aku hamau dengan keton, talo keton djaton djari mawi dengan idjâ biti paharingku to, idjä korik haliei, maka keton djaton djari mawi tâ dengangku.

46. Dan olo tâ palus akan kapâhâ awang katatahi, tapi olo idjâ tetek akan pambelom awang katatahi.

BAGI 26.

I. *Olo hai hatirok, hendak mempatei Jesus.* II. *Jesus inata dengan minjak.* III. *Penginan hamalem.* IV. *Jesus mesanan pampateie djari tokep.* V. *Getsemane.* VI. *Jesus inawan olo.* VII. *Iä iaga menaharep bitjaran olo hai.* VIII. *Petrus milim iä.*

I.—1. Maka limba Jesus djari mahapus karâ augh tâ, iâ hamau dengan murid ajue:

2. Keton katawan, limba kaduâ aton pesta paska, maka Anak-olon karâ injaragh, uka iâ ilantak hong kaju sampalaki.

3. Tâ karâ kapala imam tuntang olo tamat surat, tinei bakas olo arâ tâ hapumpong huang human imam hai, idjâ Kaiapas arae.

4. Dan olo tâ membulat augh, uka menawan Jesus, hapan tipu, dan mempatei iâ.

5. Maka koan âwen tâ: Æla katika pesta, belâ mendjadi karidu olo arâ.

II.—6. Maka amon Jesus aton intu Betania, huang human Simon, olo besamagh,

7. Olo bawi menggapi iâ, idjâ mimbit kasa bahalap, besuang minjak awang paham berega, dan iâ menusu tâ hundjun takoloke, kahum iâ mondok kuman.

8. Amon murid ajue mitâ tâ, maka iä paham blait, koa: Akan en djetä inganan?

9. Krana minjak to djari tau indjual hai regae, dan inenga akan olo pâhâ belom.

10. Maka amon Jesus mengasene tä, koan iâ dengan äwen: Buhen keton maur olo bawi to? krana iä djari mawi talo bahalap dengangku.

11. Krana olo pâhâ belom aton dengan keton katatahi, tapi aku djaton melei katatahi dengan keton.

12. Krana hapan menatap aku ingubur, maka iâ djari menusu minjak to hundjun berengku.

13. Toto, aku hamau dengan keton, intu karâ kaleka salepa kalunen Ewangelion to insanan, hetâ karâ insanan kea talo iâ djari mawi, akan indu pengingat ajue.

14. Tâ idjâ biti olo duâwalas tâ, idjâ Judas Iskariot arae, menale kapala imam,
15. Koa: Narei keton hendak menenga akangku, maka aku hendak menjaragh iâ akan keton? Maka olo tâ menenga aka telo pulu kabawak rear beputi.
16. Bara katika tâ iâ mimpa kalineke, uka menjaragh iâ.
III.—17. Maka andau solake bara karâ andau olo pudji kuman tepong awang djaton iragi, murid menale Jesus, dan hamau denga: Intu kwe ikau menjoho ikei menjimpan akam penginan paska?
18. Koan iâ: Lius akan lewu, tale olo hong kane, dan hamau denga: Koan Guru, wajangku djari tokep; intu humam aku tuntang muridku hendak mawi paska.
19. Maka murid mawi tumon Jesus djari memetâ iâ, dan menjimpan paska.
20. Maka tokep kaput iâ mondok kuman haiak âwen duâwalas tâ.
21. Maka sangkom kuman koan iâ: Toto, aku hamau dengan keton, idjä biti keton akan mendjual aku.
22. Maka olo tâ paham kapâhâ atei, dan genep biti olo tâ menampara hamau denga: Mikâ aku iâ tâ, Tuhan!
23. Tapi tomba iâ, koa: Idjä haiak aku menamâan lengâe huang pinggan, iâ tâ akan mendjual aku.
24. Maka toto, Anak-olon aton lius, kilau djari injurat tehiu iâ: tapi pajah olo tä, idjä mendjual Anak-olon! bahalap aka, djaka olo tâ djaton inakan indue.
25. Maka tomba Judas, idjä mendjual iâ, koa: Mikâ aku iâ tâ, Guru? Koan iâ denga: Kilau koam.
26. Dan sangkom kuman maka Jesus menduan tepong, memberkat tâ, mendarei tâ, dan menenga tâ akan murid, sambil hamau: Duan, kuman, djeto aton berengku.
27. Tinei iâ menduan sangkir, memberkat tâ, menenga tâ akan âwen, koa: Ihop keton handiai bara to.
28. Krana djeto aton dahangku, daha djandji taheta, idjâ inusu akan ampun dosa ganti olo arâ.
29. Tapi aku hamau dengan keton, bara katonto aku djaton akan mihop hindei bara djohon buah anggor, sampei andau tâ, amon aku karâ mihop tâ taheta haiak keton huang karadjaan Apangku.
IV.—30. Maka limba iâ djari menjanji, menara Hatalla, maka iâ blua, menale bukit upon undus.
31. Tâ koan Jesus dengan âwen tâ: Atein keton handiai karâ tantarang angate tagal aku alem to. Krana aton augh surat: "Jaku hendak memukul sakatike, dan sekarâ tebiri kawan ajue karâ bilang-bilangan."
32. Tapi limba aku djari misik bara olo matei, aku hendak hagoet intu baun keton akan Galilea.
33. Maka tomba Petrus dan hamau denga: Alo olo handiai tantarang angat ateie tagal ikau,

ateiku djaton haliei akan tantarang angate.

34. Koan Jesus denga: Toto, aku hamau dengam, alem to kea, helo bara djagau menando, ikau karâ milim aku hantelo.

35. Koan Petrus denga: Alo aku akan matei haiak ikau, djaton kea aku hendak milim ikau. Tumon tâ kea aton augh murid handiai.

V.—36. Tâ Jesus haiak âwen tâ tamâ kabon, Getsemane arae, dan iâ hamau dengan murid: Mondok keton heto, sampei jaku hagoet, blaku doa kane.

37. Dan iâ mimbit Petrus tuntang duâ anak Sebedeus, dan iâ pâhâ atei dan pahamkasekâ angate.

38. Tâ koan iâ dengan âwen: Hambaruangku paham kapâhâ sampei matei. Melei heto, ini dengangku.

39. Dan iä miar isut, mehingkep intu baue, blaku doa, koa: Apangku, djaka ole, inda bara aku sangkir to; tapi âla tumon kahendakku, baja tumon kahendak ajum.

40. Dan iä menanggo murid, dan sondau äwen tä betiro; dan iä hamau dengan Petrus: Kilen keton djaton tau mini dengangku idjä djam?

41. Djaga keton dan blaku doa, belâ keton bua tingkese. Toto, rogh aton pehias, tapi isi aton belemo.

42. Maka tinei, handuä, iä lius blaku doa, koa: Apangku! djaka dia ole sangkir to minda bara aku, baja aku akan mihop tâ, kâlâ kahendakm djadi.

43. Maka iä duma dan sondau âwen tâ betiro haluli, krana matae aton bebehat awi tiro.

44. Dan iä melihi olo tä, hagoet haluli, blaku doa hantelo, hapan augh tâ kea.

45. Limba tâ iä menale murid ajue, dan hamau denga: Kilen keton betiro dan melajan katonto! Itä, djam djari tokep, maka Anak-olon karâ injaragh akan lengän olo bedosa.

46. Misik! ita hagoet! itä, olo idjä mendjual aku djari tokep.

VI.—47. Dan kahum iä magon hakotak, itâ, Judas, idjâ biti äwen duäwalas tâ, duma, dan arä olo haiak denga, idjä mimbit padang dan därä kaju, idjä injoho kapala imam dan bakas olo arâ.

48. Maka olo idjä mendjual iä djari menenga kata akan olo arä, koa: Idjä injiumku, djetä iä, singkap iä.

49. Dan iä belalu menggapi Jesus, koa: Salamat, Guru! Dan iâ menjium iä.

50. Maka koan Jesus denga: Ulä, kasen ikau djari kanto? Tä olo menggapi, mendanan lengâe intu Jesus dan menawan iä.

51. Maka itä, idjä biti olo tä, awang hindjä Jesus, mendjuluk lengâe, menjilak padange, dan iâ memangki djipen imam hai, menjampal pindinge.

52. Tä koan Jesus denga: Namäan padangm huang kumpange haluli, krana olo handiai, idjä mendnan padang, akan nihau awi padang.

53. Atawa aton ikau mado, aku djaton tau blaku intu Apangku to kea, dan iä karä menjoho

akangku labeh bara duâwalas legion melaikat?

54. Maka amon kalotâ, kilen augh surat akan mendjadi tulus, idjâ mesanan, djaton tau dia talo mendjadi tumon to?

55. Limba tä koan Jesus dengan olo arâ: Kilau djaka hendak mawi bigal keton djari hagoet, hapan padang, hapan dârâ kaju, hendak menawan aku; nongkang andau jaku djari mondok dengan keton madjar olo huang human Hatalla, maka keton djaton djari menawan aku.

56. Tapi talo handiai to mendjadi, nakara surat nabi mendjadi tulus.

VII.—57. Maka olo, idjä djari menawan Jesus, maga iä akan Kaiapas, imam hai tä, äka olo tamat surat dan olo bakas djari hapumpong.

58. Maka Petrus omba iä kedjau intu likute, sampei akan paseban imam hai; dan iä tamä hetä, dan mondok dengan kapiri, uka mitä kaputusan.

59. Maka karâ kapala imam dan olo bakas, tuntang sekarä mantir bitjara menggau augh tenendjaro mawi Jesus, uka mempatei iä; tapi djaton iä sondau.

60. Alo arâ saksi penendjaro djari hapumpong hetâ, djaton kea iä sondau.

61. Maka tepa aton duma duä biti saksi penendjaro, koa: Olo to djari hamau: Aku hakon mengarak human Hatalla, dan huang katelo jaku akan memangun tä tinei.

62. Maka imam hai mendeng, dan hamau denga: Djaton ikau tomba? Narei olo to mendawa ikau?

63. Maka Jesus suni. Maka tomba imam hai dan hamau denga: Jaku menjapa ikau dengan Hatalla idjä belom, sanan akan ikei, djaka ikau aton Kristus, Anak Hatalla!

64. Koan Jesus denga: Kilau koam. Tapi aku hamau dengan keton, bara to keton karâ mitä Anak-olon mondok hila gentaun kwasa, dan duma hundjun baun-andau intu langit.

65. Tä imam hai merabit klambie, koa: Iä menawa Hatalla; saksi djesen ita tapas hindei? Itä, to keton kabuat djari mehining, iâ menawa Hatalla.

66. Kilen angat kamean keton? Tomba olo tâ, koa: Patut iâ matei.

67. Tâ olo meludja baue, sambil memendong iâ.

68. Maka olo beken menekap baue, koa: Awi menudjum akan ita, o Kristus, äwe iä idjä menekap ikau?

VIII.— 69. Maka Petrus mondok intu ruar, intu paseban. Dan djipen bawi idjä biti menggapi iä, koa: Ikau kea djari hindjä dengan Jesus, olo Galilea tä.

70. Maka iä milim intu baun olo handiai, koa: Jaku dia herati talo idjä injewutm.

71. Dan amon iä blua akan tambiran, maka djipen bawi idjä beken mitä iä, dan hamau dengan olo idjä aton hetâ: Olo to kea djari hindjä dengan Jesus, olo Nasaret tä.

72. Maka iâ milim tinei tuntang sapa, koa: Jaku dia kasene olo tâ.

73. Maka rehian isut âwen idjä mendeng hetä menggapi, dan hamau dengan Petrus: Toto, ikau kea aton olo kalotä, krana augh kutakin kea mesanan ikau.
74. Tâ iä bemiat, haiak menjapa arepe: Jaku djaton kasene olo tâ. Maka hembentä kea djagau menando.
75. Maka Petrus mingat augh Jesus, idjâ djari insanae aka: Helo bara djagau menando, ikau karâ milim aku hantelo. Dan iä blua akan ruar, menangis paham.

BAGI 27.

I. *Judas mempatei arepe awi iä bagalaha atei.* II. *Jesus iriksa Pilatus.* III. *Jesus imapa olo soldadu.* IV. *Iä matei hong kaju sampalaki.* V. *Talo heiran sana iä matei.* VI. *Jesus ingubur.* VII. *Kubur ajue inonggo olo soldadu.*

I.—1. Maka amon talo lius sawah karä kapala imam tuntang bakas olo arä membulat augh melawan Jesus, uka mempatei iä.
2. Dan iä memasong iä, maga iä bara hetä, dan menjaragh iä akan tamanggong Pontius Pilatus.
3. Tä Judas, idjä djari mendjual iä, amon iä mitä Jesus ihukum olo, maka iä menjasal, dan iâ melian telo pulu kabawak rear beputi tä akan kapala imam dan akan olo bakas,
4. Koa: Jaku djari mawi dosa, basa jaku djari mendjual daha, idjä djaton aton kasalahe. Tapi koan äwen: Narei gawin ikei denga? Ikau akan menanggong tâ.
5. Maka iä mendjaka rear beputi tä akan human Hatalla, belalu hagoet; dan iä lius, menggantong arepe.
6. Maka kapala imam menduan rear beputi tä, koa: Djaton patut ikei mina tä huang tabalan Hatalla, krana djetä aton regan daha.
7. Maka limba olo tä djari mawi bitjara, iä hapan tä memili tanan tukang blanei, akan âka kubur olo tamuei.
8. Tagal tä tana tä injewut tanan daha, sampei andau to.
9. Tâ augh mendjadi tulus, idjâ injewut nabi Jeremia, koa: "Maka olo menduan telo pulu kabawak rear beputi,—regan olo, idjä indjuale, idjä irega kalotä awi olo Israel,—
10. "Dan iä djari menenga tä hapan memili tanan tukang blanei, kilau Tuhan djari menjoho aku."
II.—11. Maka Jesus mendeng menaharep tamanggong; dan tamanggong misek iä, koa: Aton ikau radja olo Jehudi? Koan Jesus denga: Kilau koam.
12. Dan amon iä ingarana kapala imam dan olo bakas, iâ djaton tomba en-en.
13. Tä koan Pilatus denga: Djaton ikau mehining karä augh, idjâ hapan olo mendawa ikau?
14. Tapi sabab talo Idjâ mahin dia iä tomba, sampei tamanggong paham hengan.
15. Maka andau pesta tä tamanggong pudji melapas akan olo arâ idjâ biti olo inawan bara sipir, idjä âka ilakue.
16. Maka katika tä aton idjâ

biti huang sipir, idjä paham darhaka, Barrabas arae.

17. Maka amon olo arâ djari hapumpong, koan Pilatus denga: Idjä kwe keton blaku, aku melapas akan keton? Barrabas, atawa Jesus, idjâ injewut Kristus?

18. Krana iâ katawan, olo djari menjaragh iä awi kahirie.

19. Maka pesan iâ mondok hundjun karosi bitjara, sawae menjoho olo mesanan aka: Æla mengarait arepm dengan perkaran olo tetek tâ, krana alem ndau jaku paham djari ingapâhâ huang nupi tagal iâ.

20. Maka kapala imam tuntang olo bakas mandjo olo arä, uka iä blaku liwus Barrabas, dan mempatei Jesus.

21. Maka tomba tamanggong dan hamau denga: Idjâ kwe bara äwen duä to keton blaku, aku melapas akan keton? Koan olo: Barrabas.

22. Koan Pilatus denga: Tapi narei aku akan mawi dengan Jesus, idjä injewut Kristus? Koan olo handiai denga: Lantak iä hong kaju sampalaki!

23. Tapi koan tamanggong: Maka narei kea kasalahe? Maka paham haream olo tâ mengkeriak, koa: Lantak iä hong kaju sampalaki!

24. Amon Pilatus mitä, iä djaton tau miar, baja karidun olo mendjadi paham haream, maka iä menduan danum, menjau lengäe intu baun olo arä, koa: Jaku aton brasi bara dahan olo tetek to; keton akan menanggong tâ.

25. Maka tomba olo arâ handiai, koa: Kälä dahan ajue menata ikei tuntang anak ikei!

26. Tä iä melapas Barrabas aka; tapi limba Jesus imukul sapu, iä mendjuluk iä, uka iâ injampalaki.

III.—27. Tâ olo soldadu ain tamanggong menduan Jesus akan huma bitjara, dan memumpong salepa djelahae, mawi iä.

28. Dan iâ mengkak pakeiae, dan makeian iâ hapan klambi beludu awang pandjang.

29. Tinei iâ mendarä kapiahn radja, hapan duhi, dan mingkes tâ hundjun takoloke, dan huang lengän gentaue olo tä mingkes tetek humbang; dan iä mendeko utute intu baun ajue, sambil murä iä, koa: Tabe, radja olo Jehudi!

30. Dan olo tâ meludja iä, tinei iä menduan tetek humbang tä, mahäwes takoloke.

31. Dan amon olo tä djari murä iä, iä mengkak klambi awang pandjang, dan makeian iä hapan pakeian ajue kabuat, sambil maga iâ, uka menjampalaki iä.

IV.—32. Maka amon olo tâ blua lewu, iä hasupa dengan olo Kirene, Simon arae, dan olo hadjadjuan iâ tâ mâton kaju sampalakie.

33. Dan amon iä sampei âka, idjä injewut Golgota, (rima: äka bangon takolok,)

34. Maka olo menenga aka tjuka hâwoi talo bepait akan indu mihop; tapi amon iä mengkemä tâ, iä djaton maku mihop.

35. Dan limba olo djari menjampalaki iä, maka iâ membagi karä pakeiae, sambil bedadu; (uka tulus augh, idjâ injewut nabi: "Olo djari membagi pa-

keiangku akan sama arepe, dan tagal klambingku iä djari bedadu.")

36. Dan olo tâ mondok hetä, sambil menonggo iä.

37. Maka ambo takoloke olo mengkepan buku iä matei, idjä tersurat kakai: "Iä to aton Jesus, radja olo Jehudi."

38. Limba tä olo bigal duä biti injampalaki haiak denga; idjâ biti hila gentaue, idjä beken hila sambil.

39. Maka olo idjâ mahalau hetâ paham menjapa iä, menggiling takoloke,

40. Sambil hamau: Tjä ikau, idjä hakon mengarak human Hatalla, dan memangun tä tinei huang katelo! dohop arepm; djaka ikau aton Anak Hatalla, mohon bara kaju sampalaki!

41. Maka kalotä kea kapala imam murä iä tuntang olo tamat surat dan olo bakas, koa:

42. Olo beken iâ djari mendohop, arepe iâ djaton tau mendohop. Djaka iâ aton radja olo Israel, kälä iâ mohon to bara kaju sampalaki, maka ita hendak pertjaja huang iä.

43. Iâ djari harap Hatalla; kälä to Hatalla meliwus iä, amon iä kilak denga; krana iä djari mesanan arepe: Aku aton Anak Hatalla.

44. Kolotä maka olo bigal kea, idjâ injampalaki haiak denga, memapa iä.

45. Maka djam djehawen talo mendjadi kaput hapus petak, sampei djam djelatien.

46. Maka djam djelatien hirah Jesus mengkeriak, hapan hai aughe, koa: *Eli! Eli! lamma sabaghtani?* rima: *Hatallangku! Hatallangku! buhen ikau djari melihi aku?*

47. Koan isut biti olo idjä mendeng hetä, amon iâ mehining augh tâ: Iä aton membawa Elias.

48. Maka idjâ biti äwen tä bedjeleng hadari, menduan kambang batu, menjuang tä dengan tjuka, madjok tä intu humbang, dan mempihop iä.

49. Tapi koan olo beken: Terei, ita mitä, djaka Elias duma, dan mawat iä.

50. Maka Jesus mentchau tinei hapan hai aughe, dan melian tahasenge.

V.—51. Maka itâ, dinding benang huang human Hatalla berabit pontong haruâ, bara ngambo palus sampei ngiwa; dan petak honggâ, tinei bukit batu pusit.

52. Dan kubur olo buap, dan arä hantun olo brasi, idjä djari betiro matei, misik;

53. Dan blua bara kubur, limba Jesus djari belom haluli, sambil mesanan arepe akan arä olo.

54. Maka komandand soldadu tuntang olo idjâ denga, idjâ menonggo Jesus, amon iä mitâ petak honggâ, dan mitä talo idjâ mendjadi, maka iä paham mikä, koa: Toto, iä aton Anak Hatalla.

55. Maka aton hetâ arâ olo bawi, idjä menampaja bara kedjau, idjâ djari omba Jesus bara Galilea, uka menonggo iâ.

56. Aton Maria Magdalena, tinei Maria indu Jakobus dan Joses, tinei indu anak Sebedeus.

VI.—57. Maka halalemei aton duma olo tatau bara Ari-

matia, arae Josep, idjä kabuat aton murid Jesus.

58. Iä tä menanggo Pilatus dan blaku hantun Jesus. Tä Pilatus menjoho menenga hantu tä aka.

59. Maka Josep menduan hantu tä, memungkus tä hapan benang lamos awang beputi,

60. Dan mingkes tâ huang kubur kabuate awang taheta, idjâ djari imahat huang batu. Dan limba iâ djari menggaling batu hai akan baun-tonggang kubur, maka iâ lius.

61. Maka aton hetâ Maria Magdalena, tuntang Maria beken tâ; âwen tâ mondok tendipa kubur.

VII.—62. Maka andau djewu, iä tâ andau limba andau olo menjimpan talo, karä kapala imam tuntang olo parisi hapumpong, menaharep Pilatus,

63. Koa: Tuan, ita mingat, kahum olo palajang to belom, maka iâ djari hamau: Limba telo andau aku karâ misik haluli.

64. Maka kâlâ ikau menjoho olo menonggo kubur, sampei andau telo, belä mikâ murid ajue duma hamalem, menakau iä, dan hamau dengan olo arä: Iâ djari misik bara olo matei;— dan tipu idjâ rehian karâ papa bara idjâ solake.

65. Koan Pilatus denga: Duan bewe olo soldadu; lius, tonggo kubur tumon kahendak keton.

66. Maka âwen tä lius, dan menjoho olo soldadu menonggo kubur tâ; tinei iâ mentjatjak batu.

BAGI 28.

I. *Jesus belom haluli.* II. *Iä mesanan arepe akan murid hong Galilea.*

I.—1. Maka limba andau sabat, amon talo hendak sawah andau minggo, duma Maria Magdalena dan Maria idjâ beken tä, hendak menjengok kubur.

2. Dan itâ, petak paham honggä; krana melaikat Tuhan mohon bara langit, mahandar, menggaling batu bara baun-tonggang, dan mondok hundjun tâ.

3. Maka ampie aton kilau kilat, dan pakeiae beputi, kilau udjan habungkus.

4. Maka awi kikähe olo penonggo tâ sabanen, ampie kilau olo matei.

5. Tapi tomba melaikat dan hamau dengan olo bawi: Æla mikâ keton, krana tawangku, keton menggau Jesus, idjä djari ilantak hong kaju sampalaki.

6. Iâ djaton aton heto, krana iâ djari misik, tumon aughe. Kanto, itâ keton kaleka Tuhan djari menter.

7. Dan lius gulo-gulong, sanan akan murid ajue, iâ djari misik bara olo matei. Dan itâ, iä karâ hagoet intu baun keton akan Galilea, kane keton karâ mitâ iâ. Itâ, aku djari mesanan tä akan keton.

8. Maka olo bawi tâ bedjeleng blua bara kubur dengan kikâ tuntang paham kahanjake, dan âwen tä hadari, mangat mesanan tâ akan murid ajue.

9. Tapi amon äwen tâ hagoet hendak mesanan tâ akan murid ajue, itâ, Jesus hasupa denga, koa: Salamat keton. Maka

äwen tâ menggapi, menjingkap paie, dan menjemba iâ.

10. Tâ koan Jesus denga: Æla mikâ, lius, sanan akan paharingku, uka iä hagoet akan Galilea; maka hetâ iâ akan mitâ aku.

11. Maka amon olo tâ djari hagoet, itâ, belahe olo penonggo tâ tamâ lewu, mesanan akan kapala imam talo handiai, idjâ djari mendjadi.

12. Dan olo tä hapumpong dengan karâ olo bakas, mawi bitjara, dan iä menenga kutoh rear akan olo soldadu tâ,

13. Koa: Suman keton akan olo: Murid ajue djari duma hamalem, dan menakau iâ, kakum ikei betiro.

14. Maka djaka augh to sampei pinding tamanggong, ikei hendak mengatau iä, belâ keton bua kapähä en-en.

15. Maka äwen tä menduan rear tâ, dan mawi kilau iâ djari iadjar. Maka olo Jehudi manggau augh tâ sampei andau to.

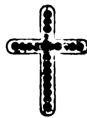
II.—16. Maka murid âwen sawalas tâ hagoet akan Galilea, akan bukit idjâ äka Jesus djari menjoho iä.

17. Dan amon olo tâ mitâ iâ, iâ menjemba iâ, tapi belahe aton bembang atei.

18. Maka Jesus mahandar, hakotak denga, koa: Karâ kwasa huang sorga dan hundjun petak djari inenga akangku.

19. Lius keton, namâan karâ utus olo mendjadi murid, awi mempandoi iâ huang arau Bapa, huang aran Anak, huang aran Rogh brasi;

20. Dan adjar iâ menumon talo handiai, idjâ djari imetâku intu keton. Maka itâ, aku aton hindjä keton sening andau, sampei kalepahe kalunen. Amen.

EWANGELION, INJURAT MARKUS.

BAGI 1.

I. *Jesus insanan dan impandoi awi Johannes.* II. *Jesus minti murid.* III. *Iâ mempakâlâ olo idjâ ingumpang dewa ;* IV. *empon Petrus idjâ bawi, dan arâ olo awang beken ;* V. *olo besamagh.*

I.—1. Tamparan Ewangelion Jesus Kristus, Anak Hatalla.

2. Tumon augh idjâ injurat nabi Jesaia : "Itâ, jaku menjoho melaikat ajungku hagoet intu baum, idjâ akan menjimpan djalan ajum intu baum.

3. " Augh guru hong padang: Tata-tatap djalan akan Tuhan ! parampar kaleka aka !"

4. Maka Johannes aton mempandoi olo hong padang, sambil mesanan pampandoi kahoba akan ampun dosa.

5. Maka aton blua, menanggo iâ salepa tanah Judea, tinei olo Jerusalem samandiai ; dan limba olo tä djari mengaku dosae, maka iâ impandoi awie huang batang-danum Jordan.

6. Maka Johannes makeian arepe hapan bulun onta, tinei babat upak meto aton ingkepan intu kahange, dan iâ kuman sangkalap tuntang madu.

7. Maka iä mesanan brita, koa : Rehian bara aku aton duma olo, idjä kwasa bara aku ; akan iâ tâ aku djaton beguna sontop, mengkak talin sarumpahe.

8. Toto, aku mempandoi keton hapan danum, tapi iä karâ mempandoi keton dengan Rogh brasi.

9. Maka djadi intu karä andau tâ, Jesus duma bara Nasaret, hong tana Galilea, dan iä impandoi Johannes huang Jordan.

10. Dan iâ belalu djakat bara danum, dan mitä langit buap, maka Rogh, kilau burong dara, mohon akan hundjun iä.

11. Tinei augh blua bara sorga : Ikau aton Anakku, idjâ âka huangku ; ikau aku mengilak.

12. Maka Rogh belalu maga iâ akan padang, kaleka benjem.

13. Dan iâ aton hetâ huang kaleka benjem äpat pulu andau, iningkes awi satan ; iä hindjâ meto parakaju, maka melaikat menonggo iâ.

II.—14. Maka limba Johannes djari inutup olo, Jesus duma akan Galilea, mesuman Ewangelion karadjaan Hatalla,

15. Koa : Waja djari sampei, dan karadjaan Hatalla djari tokep ; hoba keton haiak pertjaja augh Ewangelion.

16. Maka amon iä aton menandjong hong saran danau Galilea, iâ mitâ Simon dan Andreas, paharie idjâ kalambutan ; olo tä melabu pasat akan danau, krana âwen tä aton olo melauk.

17. Maka koan Jesus denga :

Omba keton aku, maka aku akan menjoho keton menawan olo.
18. Maka âwen tä belalu melihi pasate, dan omba iâ.
19. Dan limba iâ djari hagoet isut bara hetâ, iä mitâ Jakobus, anak Sebedeus, tuntang Johannes, paharie idjâ kalambutan ; âwen tâ aton huang arut, menumpang pasate.
20. Belalu iâ membawa olo tä. Maka âwen tä melihi bapae Sebedeus huang arut, tuntang olo bupah, dan omba iâ.
III.—21. Maka iä tamä Kapernaum ; dan palus kea andau sabat iä tamä sinagoge, madjar olo.
22. Maka olo djungun awi adjare ; krana kilau idjä tempon kwasa iâ madjar olo tä, dan djaton kilau olo tamat surat.
23. Maka huang sinagoge olo tâ aton idjä biti, awang ingumpang dewa papa, iâ tä mengkeriak,
24. Koa : Terei ! narei gawin ikei dengam, o Jesus, olo Nasaret ? Ikau djari duma, hendak merusak ikei. Jaku kasene ikau, ikau aton Idjä brasi intu Hatalla.
25. Maka Jesus mengotak iä, koa : Suni, dan blua bara iâ.
26. Maka dewa papa tâ menunda iâ, sambil mengkeriak hapan hai aughe, belalu blua bara iâ.
27. Maka olo handiai djungun, sambil misek adohn kolae, koa : En tâ ? Narei adjar taheta tâ ? Krana hapan kwasa iâ memetâ dewa idjä papa kea, dan iä tâ menumon aughe !
28. Maka britan ajue belalu sampei tanah handiai, idjä hakaliling Galilea.
IV.—29. Maka iâ palus blua bara sinagoge, dan tamâ human Simon dan Andreas, impahaiak Jakobus tuntang Johannes.
30. Maka empo Simon idjâ bawi menter bedarem, maka palus olo mesanan iä aka.
31. Maka iâ menggapi, menjingkap lengâe, mempondok iâ; maka peres bedarem belalu melihi iä, dan iâ menonggo olo tâ.
32. Maka tokep kaput, sana matanandau belep, olo maga aka olo handiai idjâ iawi perese, tinei olo idjâ ingumpang dewa.
33. Dan salepa lewu tâ aton hapumpong intu baun tonggang.
34. Maka iä mempakâlâ arâ olo idjâ haban awi hakabeken ampin perese, dan iâ menganan arâ dewa ; tapi iâ djaton menjoho dewa tâ hakotak, basa âwen tâ kasene iâ.
35. Maka tampalawei, amon talo hindei sawah, iâ misik, blua bara lewu, dan menale kaleka benjem, sambil blaku doa hetä.
36. Maka Simon tuntang olo idjâ denga, menggoang iâ;
37. Dan amon olo tä sondau iâ, maka iâ hamau denga : Olo handiai menggau ikau.
38. Maka koan iâ denga : Has, ita menale lewu beken idjâ tokep tâ, uka hetä kea aku mesanan augh ; krana tagal tä aku djari duma.
39. Dan iä aton mesanan augh huang karä sinagoge olo, intu salepa Galilea, sambil menganan dewa.
V.—40. Maka olo besamagh, idjâ biti, menale iâ, sambil blaku intu iâ, haiak mendeko utute,

dan hamau denga: Djaka ikau hendak, ikau tau memprasi aku.
41. Maka Jesus paham angat asi, dan iâ mendjuluk lengâe, menindjek iä, dan hamau denga: Jaku hendak, djadi ikau brasi.
42. Maka limba iâ djari menjewut augh tâ, peres samagh belalu nihau, dan olo tâ djadi brasi.
43. Maka Jesus mempudji iâ belalu melapas iâ,
44. Dan hamau denga: Itâm, âla mesanan talo en-en, akan idjâ biti mahin dia; baja lius, prahan arepm akan imam, dan tagal ikau mendjadi brasi tenga talo, idjä imetâ Moses, akan indu toros kasaksian aka.
45. Maka olo tâ blua, dan menampara mesanan arâ tjerita, dan menarong augh tä, sampei Jesus djaton hindei bakrina tau tamä lewun olo, baja iâ melei ruar intu kaleka benjem, dan bara karâ matan riwut olo menanggo iâ.

BAGI 2.

I. *Jesus mempakülä olo kait kedjang.* II. *Iâ minti Lewi (iâ tâ Mattäus) mendjadi muride.* III. *Adjar tehiu puasa,* IV. *dan tehiu gawi intu andau sabat.*

I.—1. Maka isut andau rehian Jesus tamâ tinei Kapernaum, dan olo mehining, iä aton intu huma.
2. Maka palus kea arâ olo hapumpong, sampei âka awang intu baun huma djaton kea tau muat olo tâ; dan iâ mesanan augh aka.
3. Maka aton olo menale iâ, mimbit olo kait kedjang, idjä inanggong âpat biti,
4. Dan amon âwen tâ djaton ole menggapi iä tagal olo arâ, maka âwen tâ mengarak sapau tambuan kaleka iä aton; dan limba iâ djari memetok tâ, maka iâ muloh sasuroh, âka olo kait kedjang tâ menter.
5. Maka amon Jesus mitâ kapertjajae, koan iâ dengan olo kait kedjang: O anak, karâ dosam djari iampun.
6. Tapi aton mondok hetä olo tamat surat isut biti, iä tä mado huang ateie:
7. Narei olo to menawa Hatalla kalotâ? Æwe tau mampun dosa, baja Hatalla kabuat bewe?
8. Maka Jesus belalu katawan huang ateie, olo tä mado talo kalotâ intu huange, dan iâ hamau denga: Narei keton mado talo tâ huang atein keton?
9. Krana idjâ kwe aton mura? hamau dengan olo kait kedjang: Dosam djari iampun? atawa hamau: Mendeng, gatang sasurohm, dan lius?
10. Maka uka keton katawan, Anak olon tempon kwasa mampun dosa hundjun petak,—(koan iâ dengan olo kait kedjang:)
11. Aku hamau dengam, mendeng, gatang sasurohm, palus lius akan humam.
12. Maka olo tä palus mendeng, dan iä menggatang sasurohe sambil blua, haiak gitan olo handiai, sampei olo handiai djungun, dan mempahai Hatalla, koa: Djaton haliei ikei pudji mitâ talo kalotä.
II.—13. Maka iä hagoet tinei akan saran danau, dan olo arä handiai menale iä, dan iâ madjar olo tâ.
14. Dan amon iâ mahalau hetâ, iä mitâ Lewi, anak Alpeus, mon-

dok intu pabean, dan iâ hamau denga: Omba aku. Maka iâ tâ mendeng, dan omba denga.
15. Djadi, amon iâ mondok kuman intu human ajue, maka arä olo pabean dan olo bedosa mondok kuman haiak Jesus dan haiak muride, krana olo tä aton arä biti, dan iä djari omba denga.
16. Maka amon olo tamat surat dan olo parisi mitä iâ kuman dengan olo pabean dan dengan olo bedosa, koan olo tâ dengan murid ajue: Kilen iä kuman dan mihop dengan olo pabean dan dengan olo bedosa?
17. Maka amon Jesus mehining augh tä, koan iä denga: Olo brigas dia usa hapan tabit, baja olo haban. Jaku djaton djari duma membawa olo tetek, baja membawa olo bedosa, uka iä hoba.
III.—18. Maka murid Johannes tuntang olo parisi kinjap puasa, dan olo tä menale iä dan hamau denga: Buhen murid Johannes dan murid olo parisi puasa, tapi murid ajum djaton puasa?
19. Maka koan Jesus denga: Tau kea kolan bakal bana puasa, sangkom bakal bana hindjâ denga? Katahin iâ melei dengan bakal bana, djaton tau iä puasa.
2). Tapi andau karâ sampei, maka bakal bana induan bara iâ; tâ iâ karä puasa intu andau tä.
21. Olo djaton pudji hapan rabit tumpang sakalat taheta menumpang klambi awang kupit; djaka beken, maka rabit tumpang taheta tâ berantat, menamput kea bara klambi kupit tâ, dan petoke mendjadi papa haream.
22. Djaton kea olo mina anggor awang taheta huang kambut upak meto awang usang; djaka beken, maka anggor taheta merabit kambut tä, dan anggor betusu, tinei kambut tâ nihau; baja anggor taheta patut ina huang kambut taheta.
IV.—23. Maka djadi, andau sabat Jesus mehoroe tanan olo, maka muride, haiak menandjong, menampara merampong tikil parei.
24. Maka koan olo parisi denga: Itâm, buhen olo tâ mawi talo, awang djaton patut iawi intu andau sabat?
25. Maka koan iä dengan olo tâ: Hindei keton djari membasa talo, idjâ iawi Dawid, amon iâ aton tapas, dan amon iä blau tuntang olo idjâ denga?
26. Kilen iâ tamâ human Hatalla, djaman Abjatar, imam hai tâ, dan kuman tepong tampaja, idjâ djaton patut kinan olo, baja olo imam bewe, tinei iâ menenga kea akan olo idjâ denga?
27. Maka koan iâ denga: Andau sabat mendjadi tagal olon, djaton olo mendjadi tagal andau-sabat.
28. Tumon tä, Anak-olon aton Tuhan andau sabat kea.

BAGI 3.

I. *Andau sabat Jesus mempakälä olo idjâ pisit lengâe.* II. *Iâ mahakan akan saran danau.* III. *Iâ minti duâwalas rasul tä.* IV. *Dosa dengan Rogh brasi.* V. *Jesus mesanan, äwe idjä kolae toto.*

I.—1. Maka iâ tamâ sinagoge tinei, maka hetâ aton olo idjâ matei lengâe.

2. Maka olo mengalati iâ, djaka iâ karâ mempakälä olo tä andau sabat, uka iâ tau mendawa iä.

3. Maka koan iâ dengan olo idjâ matei lengâe: Mendeng intu bentok.

4. Dan iâ hamau dengan olo idjâ mengalati iä: Patut olo mawi talo bahalap andau sabat, atawa talo papa? Patut mahaga olo, atawa patut mempatei olo? Maka olo tä gagom.

5. Maka iâ menampaja olo idjâ hakaliling, tuntang kalaite, dan iä pâhâ atei, awi atein âwen tâ kalotâ batekang. Dan iâ hamau dengan olo tâ: Tadjok lengâm. Maka iä menantadjok tâ, dan lengâe ingabua, mendjadi kalä, sama kilau idjâ beken.

6. Maka olo parisi blua, dan iä belalu mempakat dengan olo Herodes mawi iä, uka merusak iä.

II.—7. Maka Jesus tuntang murid ajue minda akan danau; maka paham arä olo omba denga, olo bara Galilea dan bara Judea:

8. Dan bara Jerusalem, dan bara Idumea, dan bara dipa Jordan, tinei olo bara saran Tirus dan Sidon, paham karâ olo. Olo tâ djari mehining talo heiran idjâ djari iawie, dan olo tâ menanggo iä.

9. Maka iä memetä murid ajue, uka arut magon simpan aka, tagal olo arâ, belâ olo tâ menjekâ iä.

10. Krana iä djari mempakâlâ olo arä, sampei olo handiai, idjâ aton kapähä, merobo iâ, hendak menindjek iä.

11. Karâ dewa papa kea, haiak mitä iä, mehingkep intu bauc, sambil mengkeriak, koa: Ikau aton Anak Hatalla!

12. Maka iâ paham mempudji âwen tä, belâ iä tâ mesanan iä mendjadi bakrina.

III.—13. Maka iâ mendai bukit, dan membawa olo idjâ kahendak kabuate, maka olo tâ mahandar iä.

14. Maka iâ minti duâwalas biti, uka âwen tä melei denga, dan uka iä akan menjoho olo tä mesanan augh Hatalla;

15. Dan uka olo tâ mina kwasa mempakälâ olo haban, dan menganan karä dewa.

16. Maka iâ menggalar Simon tä Petrus;

17. Tinei Jakobus, anak Sebedeus, dan Johannes, paharin Jakobus idjâ kalambutan; (maka iâ menggalar âwen tâ Boanerges, rima: anak njaho;)

18. Tinei Andreas, dan Pilippus, dan Bartolomâus, dan Mattäus, dan Tomas, dan Jakobus, anak Alpeus, dan Taddeus, dan Judas Kananites;

19. Tinei Judas Iskariot, idjâ kea mendjual iä.

IV.—20. Maka iä tamä humae; maka olo arâ hapumpong tinei, sampei iä mahin dia tau kuman.

21. Maka amon awang kolae mehining tä, iä blua, hendak menjingkap iâ; krana koan iâ tâ: Iâ njanjau.

22. Maka koan olo tamat surat, idjâ djari duma bara Jerusalem: Iä ingumpang Beelsebul; —tinei: Awi mantir karä dewa iâ menganan dewa.

23. Maka limba iâ membawa âwen tâ, iâ hakotak denga, ha-

pan paribasa: Kilen satan tau menganan satan?
24. Maka djaka karadjaan hambilang, melawan sama arepe, karadjaan tâ djaton tau melei.
25. Dan djaka olo idjâ kahuma hambilang, melawan sama arepe, huma tâ djaton tau melei.
26. Maka djaka satan melawan arepe, dan haklahi sama arepe, iä djaton tau melei, baja kalepahe djari sampei.
27. Dialo idjâ biti tau tamâ human olo gaga, dan merampas milik ajue, djaka dia iâ memasong olo gaga tâ helo; limba tä iä akan merampas ramon humae.
28. Toto, jaku hamau dengan keton, karä ampin dosa tau iampun akan anak olo kalunen, mahin kea karä augh papa, idjâ hapae menjapa Hatalla.
29. Tapi olo idjâ djari menjapa Rogh brasi, palus katatahi iä djaton supa ampun, baja iä akan indu bua hukum awang katatahi.
30. Krana äwen tä djari hamau: Jä ingumpang dewa papa.
V.—31. Maka indue tuntang paharie duma, dan amon iä mendeng ruar, iä menjoho olo mengahau iä.
32. Maka olo arâ mondok mengaliling iâ. Koan olo denga: Itäm, indum tuntang paharim aton intu ruar, sambil menggau ikau.
33. Maka tomba iä denga, koa: Æwe aton indungku atawa paharingku?
34. Maka iâ menampaja âwen idjâ denga, idjâ mondok hakaliling, dan hamau: Itâ, to indungku dan paharingku.
35. Krana olo idjâ menumon kahendak Hatalla, iâ tâ aton paharingku idjâ hatuâ, dan paharingku idjâ bawi, dan indungku.

BAGI 4.

I. *Paribasa bara âpat ampin tana.* II. *Rima paribasa tâ.* III. *Isut paribasa awang beken.* IV. *Jesus menjoho riwut dan riak mendjadi tadoh.*

I.—1. Maka tinei iâ menampara madjar olo hong saran danau; dan paham arâ olo hapumpong denga, sampei iâ tamâ arut, dan mondok kalotâ hundjun danau; maka olo arä handiai aton hong petak, intu saran dânau.
2. Maka iâ madjar arä perkara intu olo tä, hapan paribasa, dan iä hamau denga, sangkom iä madjar olo tä:
3. Hining keton! Itä, olo penawur aton blua, hendak menawur bawake.
4. Maka djadi, kahum iä menawur, belahe lawo akan saran djalan, dan burong duma, belalu kuman tâ lepa.
5. Tapi belahe aton lawo akan âka batu, djaton aton arä petake; djetâ belalu lembut, basa tä djaton timben intu petak.
6. Tapi amon matanandau mendai, djetâ mehutup, dan basa tâ djaton bara uhat, maka djetâ palus keang.
7. Tinei belahe aton lawo parak duhi; maka duhi mendjadi hai sambil melambon tâ, dan djetâ djaton memuah.
8. Maka belahe lawo akan petak awang bahalap; djetâ haduring, mendjadi hai dan me-

muah, aton idjâ memuah lipet telo pulu, dan aton idjä lipet djehawen pulu, dan aton idjâ lipet saratus.
9. Olo idjâ bara pinding akan mehining, kälä iâ mehining.
II.—10. Amon olo arâ tä djari buli, maka olo idjä denga tuntang âwen duâwalas tä misek riman paribasa tä intu iâ.
11. Koan iä denga: Akan keton djari inenga, uka keton herati talo besilim karadjaan Hatalla, tapi akan âwen idjä ruar talo handiai tä insanan awi paribasa;
12. Uka iâ aton mata dan mitä, dan djaton mengasene tä, dan uka iâ aton pinding dan mehining, dan djaton herati tâ; belâ iä akan hoba, dan karâ dosae iampun aka.
13. Dan iâ hamau dengan olo tâ: Aton keton djaton herati paribasa to? maka kilen keton karä herati karä paribasa awang beken?
14. Olo penawur aton iä, idjâ menawur augh.
15. Maka djetâ iâ, idjâ akan saran djalan: amon augh inawur, dan amon iâ mehining tä, satan belalu duma, dan menduan augh, idjâ djari inawur huang atein olo tâ.
16. Kalotâ djetä iâ, idjä inawur akan äka batu: sana iä mehining augh, iâ belalu menduan tâ tuntang kahanjake.
17. Tapi iâ djaton bara uhat huang arepe, baja iâ tâ pura hoba; limba tâ, sana kadjakâ atawa kasingen lembut tagal augh tä, angat ateie belalu tantarang.
18. Maka djetâ iâ, idjâ inawur parak duhi: iâ mehining augh tâ;
19. Tapi kagogop ateie tagal perkaran kalunen to, dan tipun katataue, tinei kipen menintu karâ talo beken tamâ ateie, melambon augh tâ, dan djetâ menjawang.
20. Maka djetâ iâ, idjâ inawur hong petak idjâ bahalap: idjâ mehining augh, sambil menumon tâ, dan iâ memuah, aton idjä lipet telo pulu, aton idjä lipet djehawen pulu, aton idjâ lipet saratus.
III.—21. Dan iâ hamau denga: Pudji kea sumboh inotong, uka tâ ina penda takar, atawa penda sasuroh? djaton uka tâ ina hundjun tantahae?
22. Krana djaton aton talo besahokan, baja djetâ akan ingarina; djaton kea aton talo patutup, idjâ dia karâ iuap.
23. Djaka olo bara pinding akan mehining, kâlâ iâ mehining.
24. Dan iâ hamau denga: Ingat keton talo keton mehining. Dengan takar, idjâ hanggap keton menakar, karä inakar akan keton; dan akan keton idjâ mehining karâ indahang labeh.
25. Krana akan olo idjâ mina talo, karä inenga hindei; dan idjâ djaton mina talo, maka idjâ aton intu iâ kea karâ induan bara iâ.
26. Maka koan iâ: Karadjaan Hatalla kaloto ampie, kilau amon olo menawur bawake akan tanae;
27. Dan iâ betiro dan misik, handau hamalem, maka bawak tä haduring dan djala-djalan

pandjang, olo tâ kabuat djaton katawan kadjarian tinei.

28. Krana petak kabuat mempalembut buah, solake batange, limba tâ patinge, limba tä tikil buah idjâ intu patinge.

29. Maka amon buah djari masak, iâ palus mempait gentoh mawi tâ, basa waja getem djari sampei.

30. Maka koan iâ: Dengan en ita akan menanding karadjaan Hatalla? atawa hapan paribasa en ita akan menamunan tâ?

31. Djetâ kilau bawak sawi, idjâ, amon imbul hong petak, aton korik bara karâ ampin bawake, idjâ hundjun petak.

32. Tapi limba imbul djetâ lembut, dan mendjadi hai bara karä ampin sajor, dan djetâ medah pandjang, sampei burong langit tau menjarangan intu kandjungâe.

33. Maka iä menutor augh aka, hapan arä paribasa awang kalotä, tumon âwen tau mehining tâ.

34. Maka salah bara paribasa iâ djaton hakotak denga; maka akan muride kabuat iâ menarang sekarâ augh tâ.

IV.—35. Maka andau tâ kea, amon talo sasanja, koan iâ dengan âwen: Has, ita akan dipa danau.

36. Maka äwen tâ melihi olo arâ dan menduan iâ, kilau iä aton huang arut; maka isut arut awang beken tinei mempahaiak iâ.

37. Maka lawo pusok njawong awang paham, dan mendjaka riak menamâ arut, sampei arut bilak kontep.

38. Maka iâ aton hila kamuri, dan iâ betiro hapan bantal. Maka olo mempisik iâ dan hamau denga: Guru! kilen ikau djaton paraba ikei nihau?

39. Maka limba iä misik, iä mempudji barat, dan hamau dengan danau: Suni, tadoh ikau! Maka barat melajan, palus mendjadi tadoh haliei.

40. Maka koan iâ dengan äwen tâ: Kilen keton kalotâ pikâ? Kilen keton tapas pertjaja?

41. Maka olo tâ paham mikâ, dan hakotak sama arepe: Maka äwe olo tâ, basa barat kea dan danau menumon aughe?

BAGI 5.

1. *Jesus menganan dewa hong tanah Gadara.* II. *Iä mempakâlâ olo bawi idjä tarohan daha.* III. *Iä membelom anak Jairus idjâ matei.*

I.—1. Maka iâ sampei akan dipa danau, akan tanahn olo Gadara.

2. Dan amon iä djakat bara arut, palus aton hasampok denga olo, idjâ ingumpang dewa papa, idjâ duma bara kubur.

3. Iâ tâ aton äka melei hong kubur, dan dialo idjâ biti tau memasong iä, hapan rantei mahin dia.

4. Krana kinjap iä djari imasong olo hapan tali hapan rantei, tapi iä djari menggeto tali, dan rantei djari pingkar awie, dan dialo idjâ biti tau mempalinda iâ.

5. Maka magon hantâ, handau hamalem, iâ aton hundjun bukit dan intu kubur, haiak

mengkeriak dan memantu arepe hapan batu.
6. Maka amon iâ mitä Jesus bara kedjau, iä hadari menale, menjemba iâ,
7. Dan iâ mengkeriak, hapan hai aughe, koa: Narei gawingku dengam, Jesus, Anak pangkahai Hatalla? Aku paham blaku intu ikau, âla mengapâhâ aku.
8. Krana iâ djari hamau denga: O dewa papa, blua bara olo to.
9. Dan iä misek iä: Æwe aram? Maka koan iâ: Legion arangku, krana ikei aton arä biti.
10. Dan dewa paham blaku intu iâ, belä iâ maharak iä bara tanah djetâ.
11. Maka aton hetä intu bukit kawan bawoi arâ, idjâ murep.
12. Maka karâ dewa tâ blaku intu iâ, koa: Soho ikei menale bawoi, uka ikei mengumpang djetä.
13. Maka Jesus belalu menjoho iä; dan dewa papa tä blua, mengumpang bawoi; maka kawan tä sewu bara tiwing akan danau, (aton duä kojan kongan karâe hirah,) dan matei buseng huang danau.
14. Maka olo, idjâ menjakatik bawoi tâ, hadari, mesanan talo tä intu lewu dan intu tana. Maka olo blua, hendak menjengok talo awang djari mendjadi.
15. Maka iä duma sampei Jesus, dan mitâ olo idjâ ingumpang dewa aton mondok, hapan pakeian, dan kaharatie djari buli, iâ tâ olo, idjâ djari ingumpang legion tâ. Maka olo tâ mikä.
16. Maka âwen idjä djari omba mitä, mesanan akan olo tä talo, idjâ djari mendjadi dengan olo awang ingumpang dewa, tinei perkaran bawoi tâ.
17. Dan olo tä blaku intu Jesus, uka iâ minda bara saran tanahn ajue.
18. Maka amon iâ tamâ arut, olo idjâ bihin ingumpang dewa blaku intu iä, uka iâ tau omba denga.
19. Tapi Jesus djaton menjoho iâ, baja hamau denga: Lius, tale humam dan olo ajum, dan mesanan aka talo hai, idjä iawi pangkahai Tuhan akam dan kilen iä djari masi ikau.
20. Maka olo tä hagoet dan menampara mesanan intu Dekapolis talo hai, idjâ iawi Jesus aka; dan olo handiai sangang.
II.—21. Maka amon Jesus djari dimpa haluli, hapan arut, paham arâ olo hapumpong denga, dan iä aton dara danau.
22. Maka itâ, aton duma kapala sinagoge, idjâ biti, Jairus arae; dan amon iâ mitâ iâ, iä mehingkep intu paie,
23. Sambil paham blaku intu iâ, koa: Anakku idjä bawi hendak mehotos; jaku blaku intu ikau, tale, awi mendanan lengâm hundjue, mangat iä kälä, tumon tä iâ karä belom.
24. Maka Jesus omba denga; tinei paham arä olo omba denga; olo tâ mehupi iä.
25. Maka aton olo bawi, idjä tarohan daha duäwalas njelo katahi.
26. Iâ tâ djari menjarenan arâ kapâhâ awi ärä olo tabit, dan

karâ ramoe djari lepa nihau indu upahn tabit tä, dan talo handiai tä djaton beguna aka, baja iâ kapähâ haream tinei.

27. Maka amon iâ djari mehining britan Jesus, iâ mehoroe olo arä mahandar bara likute, dan menindjek palimping klambie.

28. Krana koan iä: Djaka aku menindjek klambie bewe, karä jaku kälä.

29. Maka palus tarohan dahac terei, dan iâ mengkemâ huang berenge, iä djari kâlâ bara kapähä tâ.

30. Maka Jesus belalu mengkemâ huang arepe kwasa djari blua bara iâ, dan ïä mules intu bentok olo arä, koa: Æwe djari menindjek klambingku?

31. Maka koan murid ajue denga: Itâm, olo aiâ menjekä ikau, kilen ikau hamau: Æwe djari menindjek aku?

32. Tapi iâ bilik-bilingau, uka mita iâ, idjä djari mawi tâ.

33. Maka olo bawi tä duma, haiak mikâ tuntang hagendjä, basa iä katawan talo, idjä djari mendjadi denga, dan iä mehingkep intu baue, dan mesanan denga salepa tjerita tâ toto-toto.

34. Maka koan ïä denga: O anakku, kapertjajam djari mawat ikau, lius dengan salamat, dan aton ikau kälä bara kapähäm.

III.—35. Sangkom iä hakotak hindei, maka isut biti djipen kapala sinagoge duma, koa: Anakm idjä bawi djari matei, narei ikau mempahâka Guru hindei?

36. Maka Jesus belalu mehining augh, idjâ insanan âwen, dan iä hamau dengan kapala sinagoge: Æla mikâ, pertjaja bewe.

37. Dan iâ djaton menjoho olo omba denga, baja Petrus dan Jakobus, tinei Johannes, paharin Jakobus idjâ kalambutan.

38. Dan iâ tamä human kapala sinagoge, dan mitâ karidu, tinei olo idjâ paham menatum tuntang melenta.

39. Maka haiak iâ tamâ, iâ hamau dengan olo tâ: Narei keton meridu tuntang menatum? Anak tä djaton djari matei, baja iâ betiro.

40. Maka olo menatawä iä. Tapi iâ maharak olo tä handiai, dan iâ menduan bapan anak tâ tuntang indue, tuntang olo idjâ denga, dan iä tamâ äka anak tâ menter.

41. Dan iä menjingkap lengän anak, dan hamau denga: Talita kumi!—djetä, injalinan: O anak bawi, aku hamau dengam, misik!

42. Maka anak bawi tâ belalu misik sambil menandjong, krana iâ aton duâwalas njelo umure. Maka olo tä sangang sabanen ampie.

43. Maka iä paham memetä olo tâ, âla olo beken akan katawan talo tä, dan iä menjoho olo pakanan anak tä.

BAGI 6.

I. *Jesus inawa olo hong Nasaret.* II. *Jesus menjoho muride hagoet, mesanan augh Hatalla.* III. *Johannes pampandoi impatei Herodes.* IV. *Jesus pakanan limä kojan olo, hapan limä kabuwak tepong.* V. *Iä menandjong hundjun danau.* VI. *Arâ olo haban impakâlâ awie.*

I.—1. Maka ïa hagoet bara hetä, dan iâ duma akan puna

tanahn ajue, maka murid ajue ompat denga.

2. Dan amon djari andau sabat, iä menampara madjar olo huang sinagoge. Maka arâ olo idjâ mehining adjare, mendjadi djungun awi tâ, koa : Bara kwe talo kalotä aton intu iä ? dan narei kapintare tâ, idjâ djari inenga aka ? dan narei talo kwasa kalotâ, idjâ indjadian awi lengân ajue ?

3. Djaton iâ tâ aton tukang kaju, anak Maria ? paharin Jakobus, dan Joses, dan Judas, dan Simon ? dan karä paharie awang bawi, djaton iâ magon aton heto hindjâ ikei ? Maka atein âwen tâ angat tanturang tagal iâ.

4. Maka koan Jesus denga : Nabi djaton pudji betawa, baja intu puna tanahn ajue, dan intu karâ kolae, dan intu olo kabalin ajue.

5. Maka iâ djaton tau mawi hetä talo kwasa en-en, baja hundjun isut biti olo haban iâ mina lengâe, sambil mempakâlâ iâ.

6. Maka iä hengan basa olo tä kalotâ bakulas pertjaja, dan iâ menasaran karâ lewu hetâ, sambil madjar.

II.—7. Maka iä mengahau âwen duâwalas tâ, dan menjoho iâ hagoet menduâ menduâ, dan iä menenga aka kwasa mawi dewa awang papa.

8. Dan iä memetâ âwen tâ, älä iä mimbit talo akan djalan, baja soka bewe ; äla buta, äla talo kinan, âla kea rear huang babate ;

9. Baja uka iä hapan sarumpa, tapi älä hapan duä klambi.

10. Dan iä hamau denga : Huma idjâ djari inamä keton, hetâ melei, sampei keton minda bara lewu tâ.

11. Maka djaka olo djaton maku menduan keton, dan djaton maku mehining augh keton, hagoet bara hetä, birik petak idjä leket intu tatap pain keton, akan indu torose melawan olo tâ. Toto, koangku dengan keton, kadjarian Sodom dan Gomorra karâ mehian intu andau hukum bara kadjarian lewu djetâ.

12. Maka âwen tä hagoet, sambil mesanan, uka olo akan hoba.

13. Dan iä menganan arâ dewa, tinei iä mohos arâ olo haban hapan undus, sambil mempakälä iä.

III.—14. Maka radja Herodes mehining talo tä, (krana arae djari besewut,) dan iâ hamau : Johannes pampandoi djari misik bara olo matei, maka tagal tä karâ kwasa tâ aton huang iâ.

15. Koan olo beken : Iä aton Elias. Maka olo beken tinei hamau : Iä aton nabi, atawa kilau idjä biti karä nabi kea.

16. Tapi amon Herodes mehining augh tä, koan iä : Iâ aton Johannes, idjâ djari inetek ujate iawiku ; iâ tâ djari misik bara olo matei.

17. Krana Herodes djari menjoho olo menawan Johannes, dan djari memasong iâ, sambil menutup iä huang sipir, tagal Herodias, sawan Pilippus, paharie idjâ kalambutan, basa Herodes djari mesawâ olo bawi tä.

18. Krana koan Johannes dengan Herodes : Djaton patut ikau mesawä sawan paharim.

19. Maka Herodias mengalulut, hendak mempatei iâ, tapi iä djaton tau.
20. Krana Herodes mikâ Johannes, basa iâ katawan, iâ tä aton olo tetek dan brasi, dan iâ mahaga iâ ; tinei iâ mehining iâ, sambil menumon arâ augh sewute, dan iâ radjin mehining iâ.
21. Tapi amon aton andau idjâ bua, amon Herodes, andau indue djari manak iä, mawi penginan akan karâ tuan dan akan karâ mantir, tinei akan olo awang hai intu Galilea :
22. Tä anak Herodias idjâ bawi tamä hetâ, bebigal, dan iâ ingilak Herodes dan ingilak olo idjâ omba kuman. Maka koan radja dengan anak bawi : Laku intu aku bararangei talo kahendakm, aku hendak menenga tâ akam.
23. Dan iâ mendjandji denga tuntang sapa : Narei-narei kea ikau blaku intu aku, jaku hendak menenga tâ akam, sampei sabagi karadjaangku.
24. Tapi anak tä blua dan hamau dengan indue : Narei aku akan blaku ? Maka koan iâ tä : Takolok Johannes pampandoi.
25. Maka iâ palus tamä, menggulong arepe, menale radja, sambil blaku intu iâ, koa : Aku nahuang ikau menenga akangku palus to kea takolok Johannes pampandoi hundjun pinggan lomba.
26. Maka radja paham kapâhä atei ; tapi sabab karä sapae, dan sabab olo idjâ omba kuman, iâ djaton maku anak bawi tâ blaku haiang.
27. Dan radja belalu menjoho mandur gantongan, dan memetâ iâ menduan takoloke.
28. Maka iâ tâ hagoet, menetek ujate huang sipir, dan iä mimbit takoloke hundjun pinggan lomba, dan menenga tâ akan indue.
29. Maka amon murid Johannes mehining tâ, iâ duma, menduan bukange, dan mingkes tâ huang kubur.
IV.—30. Maka karä rasul tâ haluli tinei akan Jesus, dan menjerita aka talo handiai, talo iä djari mawi, dan talo iâ djari madjar olo.
31. Maka koan iâ denga : Tale kaleka benjem, keton kabuat bewe, dan melajan isut. Krana aton arâ olo idjâ tesek buli, sampei djaton aton hila iä tau kuman.
32. Maka iâ hagoet harut akan kaleka benjem, iâ kabuat bewe.
33. Tapi amon olo arâ mitâ iâ harikas, dan arâ biti kasene iâ : maka bara karâ lewu olo hadari, hapumpong hetâ, dan olo tâ sampei hetâ helo bara iâ ; dan olo tâ menanggo iâ.
34. Maka amon Jesus blua, iâ mitâ kutoh olo, maka angate paham masi olo tâ, basa iâ tâ aton kilau tebiri, idjâ djaton bara sakatike ; dan iâ menampara madjar olo tâ arâ perkara.
35. Maka amon andau bilak lepa, murid ajue menggapi iâ, koa : Kaleka to aton benjem, dan andau djari liwa.
36. Lapas olo tâ, uka iâ menale lewu dan äka pakan idjä hakaliling, dan memili talo kinan aka ; krana iä djaton mina talo hapan pakanan arepe.
37. Tapi tomba Jesus dan ha-

mau denga: Awi keton menenga talo kinan aka. Maka koan âwen tâ denga: Aton ikau menjoho ikei hagoet memili tepong barang duä ratus dinar, hapan pakanan olo tä?

38. Maka koan iä denga: Pirâ kabawak tepong aton intu keton? lius, awi mariksa tä. Maka limba äwen djari mariksa tâ, koan iä: Limä kabawak, tinei duâ kongan lauk.

39. Maka iä memetä âwen, uka iä menjoho olo handiai mondok hatoko-tokong, äka oru behidjau.

40. Maka olo mondok hapulau, aton saratus, aton limä pulu.

41. Maka iä menduan limâ kabawak tepong dan duä kongan lauk tä, dan iä menanggera akan langit, memberkat tä; dan iä mendarei tepong tä, sambil menenga tä akan murid ajue, nakara iä menenga tâ akan olo tä, tinei lauk tä iä membagi akan olo handiai tä.

42. Maka olo handiai kuman, dan mendjadi beso.

43. Dan iä menempunan kiwake idjä tisa, duäwalas lontong kontep; tinei tisan lauk.

44. Maka karä olo, idjâ djari kuman tepong tä, aton limâ kojan biti olo hatuä.

45. Maka palus Jesus hadjadjuan murid ajue tamä arut, dan harikas helo bara iä akan dipa, akan Betsaida, sangkom iâ akan melapas olo arä.

46. Maka limba iâ djari melapas olo tâ, iä mendai bukit, blaku doa hetä.

V.—47. Dan amon talo djari kaput, arut tâ aton intu bentok danau, dan tonggal iä aton hong petak.

48. Dan iâ mitâ, äwen tä paham kapähä bedajong awi menusong riwut. Maka tokep tampalawä Jesus menanggo iâ, menandjong hundiun danau, ampie kilau hendak mahalau äwen tâ.

49. Maka amon âwen tä mitâ iâ menandjong hundjun danau, iâ menaha, djetâ aton kambâ, dan âwen tâ paham mengkeriak.

50. Krana âwen tâ handiai mitâ iâ, dan iâ tangkedjet. Maka iâ belalu hakotak dengan âwen tâ, dan hamau denga: Sanasanang atein keton, jaku aton to, âla mikâ.

51. Dan iâ djakat arut äwen tä, palus riwut melajan. Maka äwen tä paham djungun angat ateie, sambil sangang.

52. Krana iâ hindei djari mendjadi pintar awi tepong tä; krana ateie aton batekang.

VI.—53. Maka limba iä djari dimpa, iâ sampei tanah Genesaret, dan hetä iâ tuli.

54. Maka amon iä djakat bara arut, olo hetä belalu kasene iä,

55. Dan olo tä mengumbang salepa tanah awang hakaliling; maka olo handiai menduan karâ olo haban, mäton iä tuntang sasurohe akan kaleka iä mehining Jesus aton.

56. Maka magon, amon iä tamä âka pakan, atawa kota, atawa lewu, olo mingkes olo haban tä hundjun djalan lomba, dan blaku intu iä, uka olo tä tau menindjek palimping klambie bewe; maka pirâ-pirä idjâ menindjek iâ, mendjadi kälä kea.

BAGI 7.

I *Jesus mempudji hadat olo.* II. *Olo bawi Kanani.* III. *Olo idjä badengen tuntang bisu.*

I.—1. Maka olo parisi dan isut biti olo tamat surat, idjä djari duma bara Jerusalem, hapumpong denga.

2. Dan amon olo tä mitâ, isut biti murid ajue kuman tepong hapan lengâ awang pali, adohe, awang djaton djari ienjau, maka iâ mempudji äwen tä.

3. (Krana olo parisi tuntang olo Jehudi samandiai djaton maku kuman, djaka dia helo kinjap iâ djari menjau lengäe, hapan hadat olo bakas;

4. Dan amon iä buli akan huma, iâ djaton maku kuman, djaka dia mandoi helo; tinei arä hadat awang beken iâ djari menanggong, hendak manggau tâ, andi-andi: menjau sangkir, dan kusong, dan apar, dan sasuroh.)

5. Limba tâ olo parisi dan olo tamat surat misek iä: Buhen murid ajum djaton mahaga hadat olo bakas, baja iâ kuman, hapan lengâ awang pali?

6. Tapi tomba iâ dan hamau denga: Bua Jesaia djari menudjum mawi keton, o olo haliau, huang augh surat idjâ kaloto: "Hamputan olo to menara aku hapan totoke, tapi ateie aton kedjau bara aku.

7. "Tapi haiang bewe iâ mahorumat aku, basa iâ madjar talo adjare, idjâ aton prentahn olo bewe."

8. Krana keton menganan prentahn Hatalla, dan mimbing hadat olo, andi-andi: keton menjau kusong, dan sangkir; dan arâ hadat kalotâ awang beken keton menumon.

9. Maka koan iä dengan olo tâ: Keton toto djari menganan prentahn Hatalla, nakara keton mahaga hadat keton.

10. Krana koan Moses: "Horumat bapam tuntang indum;" tinei: "Idjâ memapa bapae atawa indue, djaton tau dia iâ impatei."

11. Tapi koan keton: Budjur gawin olo tâ, idjâ hamau dengan bapae atawa dengan indue: Aton korban, (rima: djeto akan indu parapahe,) idjä tau hapangku mendohop ikau:—

12. Dan keton mengahana iâ menenga talo akan bapae tuntang indue.

13. Dan kaloto keton mempalemo augh Hatalla awi hadat keton, awang djari impendeng keton; maka arä talo kalotâ keton mahaga.

14. Maka iâ membawa olo arâ handiai, sambil hamau denga: Hining keton handiai, dan herati aughku bua-bua.

15. Dialo talo idjä, awang aton intu ruar olo, tau memali iä, amon tamâ akan huange, tapi talo idjâ blua bara iä, djetâ aton talo idjâ memali olon.

16. Djaka olo aton bara pinding indu mehining, bua iâ mehining!

17. Maka amon iâ melihi olo arâ, dan tamä huma, murid ajue misek riman paribasa tâ intu iä.

18. Koan iä denga: Kilen, keton kea aton kalotâ humong? Djaton keton herati, karâ talo awang ruar, amon tamâ olo, djaton tau memali iä?

---

19. Krana djetâ djaton tamâ atei, baja knai, belalu djetâ inganan hong djamban.
20. Maka koan iâ: Talo idjä blua bara olo, djetâ memali olo.
21. Krana bara huange, bara atein olo blua karâ pikir awang papa, kabandong, ahat kandji, ahat mempatei olon;
22. Ahat menakau, kisite, kadarhaka, tipu, pikir halikâ, kahirie, augh sapa, kadjoho, kahumonge.
23. Karä talo papa to blua bara huange, maka talo to memali olo.
II.—24. Maka iä harikas bara hetä, sambil hagoet menale saran Tirus dan Sidon, dan iâ tamâ huma, djaton iâ maku olo katawan iâ aton hetâ; tapi djaton tau iâ melei besilim.
25. Krana olo bawi djari mehining britan ajue; maka intu iä aton anak bawi, idjä ingumpang dewa papa; iä tâ menale, sambil mehingkep intu paie,
26. (Maka olo bawi tà aton olo kapir, utus tanahe Sirapoinike,) dan iä blaku intu iä, uka iâ menganan dewa tâ bara anake idjâ bawi.
27. Tapi koan Jesus denga: Soho anak olo mendjadi beso helo; krana djaton patut menduan tepong anak olo, dan mendjaka tä akan anak aso.
28. Tapi tomba iä dan hamau denga: Toto, Tuhan; tapi aton kea anak aso penda medja kuman papate, tisan anak olo.
29. Tä koan Jesus denga: Tagal augh to, lius ikau, dewa djari blua bara anakm.
30. Dan amon olo bawi sampei humae, maka dewa djari blua, dan anake idjä bawi aton menter huang sasurohe.
III.—31. Maka Jesus minda tinei bara saran Tirus dan Sidon, dan duma akan danau Galilea, mehoroe tanah Dekapolis.
32. Dan olo maga aka olo badengen, idjä biti, idjä behali hakotak; dan olo blaku intu iâ, mangat iâ mina lengäe hundjun olo tâ.
33. Maka iâ menduan olo tâ bara olo arâ kabuate, dan iä madjok tundjuke huang pinding olo tä, dan iâ meludja, menindjek djelae hanggap tâ.
34. Dan iâ menanggera akan langit, sambil mungu, dan hamau denga: Eppata! rima: bangam!
35. Maka pindinge belalu habanga, dan peteng djelae bengkak, dan iâ hakotak budjur.
36. Maka iä memetä olo tâ, âla iâ mesanan talo tä akan olo; tapi alo kilen kea iâ memetâ olo tâ, paham haream olo mesuman tâ.
37. Maka karä olo tâ paham terâwen angate, sambil hamau: Iâ djari mawi talo handiai bahalap; olo badengen iâ menjoho mehining; olo idjâ djaton tau hakotak iâ menjoho hakotak.

BAGI 8.

I. *Jesus pakanan äpat kojan olo hapan udju kabawak tepong.* II. *Iä mengotak olo parisi, idjä blaku kata heiran bara langit.* III. *Iä mempakâlâ olo bebutâ.* IV. *Petrus mengaku, Jesus aton Kristus.* V. *Jesus mesuman kapâhän olo, idjä menempo iä.*

I.—1. Katika tâ kea, amon paham arâ olo aton hapumpong,

dan talo indu kinae djaton aton, maka Jesus mengahau murid ajue, dan hamau denga:

2. Paham angat äsingku dengan olo arâ tä; krana djari telo andau to iâ melei dengangku, dan iä djaton mina talo kinan.

3. Amon aku menjoho iä buli huma tuntang blau knaie, karä iâ tengengei hong djalan; krana belahe olo tä djari duma bara kedjau.

4. Maka murid ajue tomba denga: Kilen olo tau membeso karâ olo tä hapan tepong huang kaleka benjem to?

5. Maka iä misek äwen: Pirâ kabawak tepong keton mina? Koan âwen: Udju kabawak.

6. Maka iâ menjoho olo arâ mondok hundjun petak. Dan iâ menduan udju kabawak tepong, memberkat dan mendarei tâ, dan menenga tä akan murid ajue, uka iä menjaragh tä; maka äwen menjaragh tä akan olo arâ.

7. Tinci aton isut kongan lauk korik; maka iâ memberkat tâ, dan menjoho âwen menjaragh tâ kea.

8. Maka olo kuman dan mendjadi beso; maka iä menempunan karä kiwak awang betisa, udju lontong kontep.

9. Maka karä olo idjâ djari kuman, aton sampei äpat kojan biti hirah. Maka Jesus melapas olo tä.

II.—10. Maka iä, tuntang muride, palus tamâ arut, dan iâ sampei tanah Dalmanuta.

11. Maka olo parisi blua, dan menampara hasuat denga, sambil menjoho iä memprahan aka kata heiran bara langit, hapan meningkes iä.

12. Maka iâ mungu huang ateie, sambil hamau: Narei hamputan olo to blaku kata? Toto, aku hamau dengan keton, kata dia akan inenga akan hamputan olo to.

13. Dan iâ melihi olo tâ, djakat arut tinei, palus hanimpa.

14. Maka äwen tâ djari kalapean mimbit tepong, baja idjâ kabawak tepong bewe aton huang arut.

15. Maka iä memetä âwen, koa: Itä keton, djaga arep keton bara ragin olo parisi dan bara ragin Herodes.

16. Maka äwen tâ hatirok sama arepe, koa: Tä, basa ikei djari kalapean mimbit tepong.

17. Maka Jesus katawan tä dan hamau denga: Narei keton hatirok, basa keton djaton mina tepong? Hindei keton mingat, hindei keton herati? Magon keton mina atei idjâ kilau belulang?

18. Alo matan keton merenang, djaton kea keton mitä? alo keton bara pinding, djaton kea keton mehining, djaton mingat?

19. Amon aku djari membagi limä kabawak tepong akan limâ kojan biti, pirâ lontong kontep keton menjuang dengan kiwak awang betisa? Koan âwen: Duâwalas.

20. Maka amon aku djari membagi udju kabawak tepong akan âpat kojan biti, pirâ lontong kontep keton menjuang dengan kiwak awang betisa? Koan âwen: Udju.

21. Maka koan iä denga: Kilen keton djaton herati?

III.—22. Maka iâ sampei

Betsaida. Tâ olo maga aka olo bebutä, idjâ biti, sambil blaku intu iâ, uka iâ mengerimas iâ tä.
23. Maka iä menjingkap lengän olo idjâ bebutâ, sambil maga iâ akan ruar lewu. Dan iä meludja matae, tinei iâ mingkes lengäe hundjun olo tâ, sambil misek iâ, djaka iä mitä talo.
24. Maka olo tâ menanggera, koa: Jaku mitâ olo idjâ menandjong, ampic sarowa upon kaju.
25. Limba tâ sindâ tinei iä mingkes lengäe hundjun matan olo tâ, dan menjoho iä menanggera; maka iä ingabua tinei, dan tau betantu mitâ talo handiai.
26. Dan Jesus menjoho olo tâ buli humae, koa: Æla tamâ lewu, âla kea mesanan talo to akan idjâ biti olo lewu tä.
IV.—27. Maka Jesus tuntang muride hagoet, menale lewu Kaisarea Pilippus. Maka hong djalan iä misek muride, dan hamau denga: Narei koan olo, aku, Anak-olon, aton?
28. Tomba âwen: Johannes pampandoi; maka koan olo beken, ikau aton Elias; tinei olo beken hamau, ikau aton idjä biti bara karâ nabi idjä horan.
29. Maka koan iâ dengan äwen: Tapi narei koan keton, äwe aku? Maka tomba Petrus dan hamau denga: Ikau aton Kristus.
30. Maka iâ paham mengahana äwen tâ, âla âwen tâ mesanan iâ kalotä intu olo.
V.—31. Maka iâ menampara madjar âwen tä, djaton tau dia Anak-olon mengkemâ arä kapähâ, dan iâ karâ inganan olo bakas, kapala imam tuntang olo tamat surat, tinei iä akan impatei; maka limba telo andau iâ akan misik haluli.
32. Maka augh tâ iâ mesanan bakarina. Tä Petrus menggapi iâ, sambil mempudji iâ.
33. Maka iä mules arepe, menampaja murid ajue, dan iä mempudji Petrus, koa: Inda, menalikut aku, satan! krana ikau djaton menehiu talo Hatalla, baja talo olon.
34. Dan iâ mengahau olo arâ hapumpong, haiak dengan muride, sambil hamau denga: Olo idjâ hendak menuntut aku, iâ akan indu kalapean arepe, dan akan menggatang sampalakie, dan akan menuntut aku.
35. Krana olo idjâ hendak mahaga pambelom ajue, iä karâ nihau tâ; tapi olo idjâ nihau pambelom ajue tagal aku dan tagal Ewangelion, iâ karâ sondau tâ.
36. Krana narei olo bontong, amon iâ supa salepa kalunen, tapi merugi hambaruae?
37. Atawa narei olo tau menenga hapan menewus hambaruae?
38. Krana olo idjâ mahamen aku dan mahamen karä aughku intu hamputan olo to, idjä habandong dan bedosa, maka Anakolon kea karâ mahamen iâ, amon iä duma huang kâhain Bapae, impahaiak melaikat idjâ brasi.
39. Maka koan iâ denga: Toto, jaku hamau dengan keton, isut biti olo, idjâ mendeng heto, djaton akan mengkemâ pampatei, sampei iâ mitâ karadjaan Hatalla duma tuntang kwasa.

BAGI 9.

I. *Ampin Jesus impahalap.* II. *Iâ mempakâlâ anak hatuâ idjä gila.* III. *Olo randa atei karâ hai huang sorga.* IV. *Æla mempalajang olo.*

I.—1. Maka djehawen andau rehian Jesus menduan Petrus, Jakobus dan Johannes, dan maga âwen tâ kabuat mendai bukit awang gantong. Maka ampie hoba intu baun âwen ;

2. Pakeiae lenta ampie, mendjadi beputi seliei kilau udjan habungkus, tukang sapu hong petak to djaton tau memuti talo kalotä.

3. Maka Elias tuntang Moses gitan âwen, dan iâ tä aton hakotak dengan Jesus.

4. Maka tomba Petrus sambil hamau dengan Jesus : Guru, heto ita aton mangat, dan ita hendak memangun heto pasa, telo kabawak, akam Idjâ, dan akan Moses Idjä, dan akan Elias Idjä.

5. Krana iä djaton katawan talo iâ menjewut ; krana âwen tâ paham mikâ.

6. Maka baun-andau mengandjungen iâ, dan aton augh bara baun-andau : " Iâ to Anakku, idjâ âka huangku ; hining iâ."

7. Maka palus âwen tâ bilikbilingau, dan iâ djaton mitâ idjä biti hindei, baja Jesus bewe aton denga.

8. Maka amon iâ mohon bara bukit, Jesus memetâ äwen tâ, âla akan idjâ biti iâ akan mesanan talo itâe, sampei Anak-olon djari misik bara olo matei.

9. Maka murid menjingkap augh tâ, dan misek sama arepe, narei rima augh tâ : " misik bara olo matei."

10. Maka âwen tä misek iä, koa : Kilen koan olo tamat surat, Elias akan indu duma helo ?

11. Maka tomba iâ dan hamau denga : Elias toto akan duma helo, dan mengabua talo handiai ; kalotâ kea augh akan mendjadi tulus, idjâ tersurat menehiu Anak-olon, iâ akan mengkemä arâ kapähâ, dan akan inganan.

12. Tapi koangku dengan keton, Elias djari duma, dan olo djari mawi denga talo kahendake, kilau djari tersurat menintu iâ.

II.—13. Maka amon iä sampei murid, iâ mitâ arä olo aton denga, tinei olo tamat surat aton habantah denga.

14. Maka olo arä handiai mitä iä, belalu olo tâ djungun, dan iâ hadari, menggapi iä, sambil menabe iâ.

15. Maka iâ misek olo tä : Narei augh idjä hatakian keton dengan olo to ?

16. Maka tomba idjâ biti bara olo arâ tâ, koa : Guru, jaku djari maga anakku akam, iä ingumpang dewa awang bisu.

17. Dan intu karä kaleka dewa mentakan iä, belalu menunda iâ, sampei iâ haburâ njamae, dan kasingae hakeret, dan isi memisit. Maka aku djari menjoho muridm menganan iâ, tapi iâ djaton kabawa.

18. Tomba iâ denga, koa : O hamputan olo, idjä bantus pertjaja ! Kilen katahi aku akan hindjâ dengan keton ? Kilen katahi aku akan menjerenan

arepku dengan keton ? Aga iä
akangku.
19. Maka olo maga iä aka.
Dan amon iä mitâ iä, dewa tâ
belalu menunda iä, sampei iâ
lawo akan petak gulang-galing,
haiak haburä njamae.
20. Maka iâ misek bapae :
Kilen katahi iâ djari kaloto ?
Koan iâ tâ : Bara pesan iâ tabela.
21. Maka tipus iâ djari menganan
iä akan apui dan akan danum
kea, hendak merusak iâ ;
tapi djaka ikau tau, pasi ikei,
dohop ikei.
22. Tapi koan Jesus denga :
Toto, djaka ikau tau pertjaja ;
talo handiai ole djadi intu iâ,
idjä pertjaja.
23. Maka bapa anak tâ belalu
mengkeriak tuntang menangis,
koa : Aku pertjaja, o Tuhan,
awat ateiku, idjä behali pertjaja!
24. Maka amon Jesus mitâ,
olo arâ hadari hapumpong hetä,
iâ mempudji dewa papa tâ, dan
hamau denga : O dewa idjä bisu
dan badengen, aku memetä ikau,
blua bara iä, dan âla mengumpang
iä hindei.
25. Maka iâ paham mengkeriak,
sambil menunda anak tâ,
palus blua. Maka ampin anak
tâ kilau matei, sampei koan arâ
olo, iâ djari mehotos.
26. Maka Jesus menjingkap
lengâe, sambil mempendeng iâ,
tâ iä mendeng.
27. Maka limba iâ tamä huma,
murid ajue misek iâ kabuate :
Buhen ikei djaton tau menganan
iâ ?
28. Koan iâ dengan âwen tâ :
Ampi to djaton maku blua awi
talo en-en, baja awi blaku doa
dan awi puasa.
III.—29. Maka iâ minda
bara hetâ, dan hagoet mehoroe
Galilea ; maka iä djaton maku,
olo katawan tä.
30. Krana iâ madjar muride,
dan hamau denga : Anak-olon
karä injaragh akan lengân olo
kalunen, dan olo tâ karâ mempatei
iâ ; maka limba iâ impatei
olo, iâ karâ misik haluli andau
telo.
31. Maka âwen tâ djaton herati
augh tâ, dan iâ mikâ misek
rima intu iâ.
32. Maka iâ sampei Kapernaum,
dan amon iä djari tamâ
huma, iâ misek âwen tâ : Narei
buku, keton habantah sama arep
keton hong djalan ?
33. Maka âwen tä gagom ;
krana iä djari habantah hong
djalan hatakian kahaie.
34. Maka iâ mondok, menghau
âwen duäwalas tâ, dan
hamau denga : Amon olo hendak
mendjadi membatang, kälâ
iâ mendjadi rehian haliei, dan
mendjadi akan indu djipen olo
handiai.
35. Dan iâ menduan anak olo
tabela, mingkes tä intu bentok
âwen, dan iâ memangkut anak
tâ, sambil hamau dengan âwen :
36. Olo idjä menduan anak
olo idjâ kaloto, huang arangku,
iâ menduan aku ; dan olo idjâ
menduan aku, iâ djaton menduan
aku, baja Iâ, idjâ djari menjoho
aku.
37. Maka tomba Johannes
denga, koa : Guru, ikei djari
mitä olo, idjä biti, iâ tä menganan
dewa, hapan aram, tapi iä
djaton omba ikei ; dan ikei djari

19. Maka Herodias mengalulut, hendak mempatei iâ, tapi iä djaton tau.
20. Krana Herodes mikâ Johannes, basa iâ katawan, iâ tä aton olo tetek dan brasi, dan iâ mahaga iâ ; tinei iâ mehining iâ, sambil menumon arâ augh sewute, dan iâ radjin mehining iâ.
21. Tapi amon aton andau idjâ bua, amon Herodes, andau indue djari manak iä, mawi penginan akan karâ tuan dan akan karâ mantir, tinei akan olo awang hai intu Galilea :
22. Tä anak Herodias idjâ bawi tamä hetâ, bebigal, dan iâ ingilak Herodes dan ingilak olo idjâ omba kuman. Maka koan radja dengan anak bawi : Laku intu aku bararangei talo kahendakm, aku hendak menenga tâ akam.
23. Dan iâ mendjandji denga tuntang sapa : Narei-narei kea ikau blaku intu aku, jaku hendak menenga tâ akam, sampei sabagi karadjaangku.
24. Tapi anak tä blua dan hamau dengan indue : Narei aku akan blaku ? Maka koan iâ tä : Takolok Johannes pampandoi.
25. Maka iâ palus tamä, menggulong arepe, menale radja, sambil blaku intu iâ, koa : Aku nahuang ikau menenga akangku palus to kea takolok Johannes pampandoi hundjun pinggan lomba.
26. Maka radja paham kapâhä atei ; tapi sabab karä sapae, dan sabab olo idjâ omba kuman, iâ djaton maku anak bawi tâ blaku haiang.
27. Dan radja belalu menjoho mandur gantongan, dan memetâ iâ menduan takoloke.
28. Maka iâ tâ hagoet, menetek ujate huang sipir, dan iä mimbit takoloke hundjun pinggan lomba, dan menenga tâ akan indue.
29. Maka amon murid Johannes mehining tâ, iâ duma, menduan bukange, dan mingkes tâ huang kubur.
IV.—30. Maka karä rasul tâ haluli tinei akan Jesus, dan menjerita aka talo handiai, talo iä djari mawi, dan talo iâ djari madjar olo.
31. Maka koan iâ denga : Tale kaleka benjem, keton kabuat bewe, dan melajan isut. Krana aton arâ olo idjâ tesek buli, sampei djaton aton hila iä tau kuman.
32. Maka iâ hagoet harut akan kaleka benjem, iâ kabuat bewe.
33. Tapi amon olo arâ mitâ iâ harikas, dan arâ biti kasene iâ : maka bara karâ lewu olo hadari, hapumpong hetâ, dan olo tâ sampei hetâ helo bara iâ ; dan olo tâ menanggo iâ.
34. Maka amon Jesus blua, iâ mitâ kutoh olo, maka angate paham masi olo tâ, basa iâ tâ aton kilau tebiri, idjâ djaton bara sakatike ; dan iâ menampara madjar olo tâ arâ perkara.
35. Maka amon andau bilak lepa, murid ajue menggapi iâ, koa : Kaleka to aton benjem, dan andau djari liwa.
36. Lapâs olo tâ, uka iâ menale lewu dan äka pakan idjä hakaliling, dan memili talo kinan aka ; krana iä djaton mina talo hapan pakanan arepe.
37. Tapi tomba Jesus dan ha-

mau denga: Awi keton menenga talo kinan aka. Maka koan âwen tâ denga: Aton ikau menjoho ikei hagoet memili tepong barang duä ratus dinar, hapan pakanan olo tä?
38. Maka koan iä denga: Pirâ kabawak tepong aton intu keton? lius, awi mariksa tä. Maka limba äwen djari mariksa tâ, koan iä: Limä kabawak, tinei duâ kongan lauk.
39. Maka iä memetä âwen, uka iä menjoho olo handiai mondok hatoko-tokong, äka oru behidjau.
40. Maka olo mondok hapulau, aton saratus, aton limä pulu.
41. Maka iä menduan limâ kabawak tepong dan duä kongan lauk tä, dan iä menanggera akan langit, memberkat tä; dan iä mendarei tepong tä, sambil menenga tä akan murid ajue, nakara iä menenga tâ akan olo tä, tinei lauk tä iä membagi akan olo handiai tä.
42. Maka olo handiai kuman, dan mendjadi beso.
43. Dan iä menempunan kiwake idjä tisa, duäwalas lontong kontep; tinei tisan lauk.
44. Maka karä olo, idjâ djari kuman tepong tä, aton limâ kojan biti olo hatuä.
45. Maka palus Jesus hadjadjuan murid ajue tamä arut, dan harikas helo bara iä akan dipa, akan Betsaida, sangkom iä akan melapas olo arä.
46. Maka limba iâ djari melapas olo tâ, iä mendai bukit, blaku doa hetä.
V.—47. Dan amon talo djari kaput, arut tâ aton intu bentok danau, dan tonggal iä aton hong petak.
48. Dan iâ mitâ, äwen tä paham kapähä bedajong awi menusong riwut. Maka tokep tampalawä Jesus menanggo iâ, menandjong hundiun danau, ampie kilau hendak mahalau äwen tâ.
49. Maka amon âwen tä mitâ iâ menandjong hundjun danau, iâ menaha, djetâ aton kambâ, dan âwen tâ paham mengkeriak.
50. Krana âwen tâ handiai mitâ iâ, dan iâ tangkedjet. Maka iâ belalu hakotak dengan âwen tâ, dan hamau denga: Sanasanang atein keton, jaku aton to, âla mikâ.
51. Dan iâ djakat arut äwen tä, palus riwut melajan. Maka äwen tä paham djungun angat ateie, sambil sangang.
52. Krana iâ hindei djari mendjadi pintar awi tepong tä; krana ateie aton batekang.
VI.—53. Maka limba iä djari dimpa, iâ sampei tanah Genesaret, dan hetä iâ tuli.
54. Maka amon iä djakat bara arut, olo hetä belalu kasene iä,
55. Dan olo tä mengumbang salepa tanah awang hakaliling; maka olo handiai menduan karâ olo haban, mäton iä tuntang sasurohe akan kaleka iä mehining Jesus aton.
56. Maka magon, amon iä tamä âka pakan, atawa kota, atawa lewu, olo mingkes olo haban tä hundjun djalan lomba, dan blaku intu iä, uka olo tä tau menindjek palimping klambie bewe; maka pirâ-pirä idjâ menindjek iâ, mendjadi kälä kea.

BAGI 7.

I Jesus mempudji hadat olo. II. Olo bawi Kanani. III. Olo idjä badengen tuntang bisu.

I.—1. Maka olo parisi dan isut biti olo tamat surat, idjä djari duma bara Jerusalem, hapumpong denga.

2. Dan amon olo tä mitâ, isut biti murid ajue kuman tepong hapan lengâ awang pali, adohe, awang djaton djari ienjau, maka iâ mempudji äwen tä.

3. (Krana olo parisi tuntang olo Jehudi samandiai djaton maku kuman, djaka dia helo kinjap iâ djari menjau lengäe, hapan hadat olo bakas;

4. Dan amon iä buli akan huma, iâ djaton maku kuman, djaka dia mandoi helo; tinei arä hadat awang beken iâ djari menanggong, hendak manggau tâ, andi-andi: menjau sangkir, dan kusong, dan apar, dan sasuroh.)

5. Limba tâ olo parisi dan olo tamat surat misek iä: Buhen murid ajum djaton mahaga hadat olo bakas, baja iâ kuman, hapan lengâ awang pali?

6. Tapi tomba iâ dan hamau denga: Bua Jesaia djari menudjum mawi keton, o olo haliau, huang augh surat idjâ kaloto: " Hamputan olo to menara aku hapan totoke, tapi ateie aton kedjau bara aku.

7. " Tapi haiang bewe iâ mahorumat aku, basa iâ madjar talo adjare, idjâ aton prentahn olo bewe."

8. Krana keton menganan prentahn Hatalla, dan mimbing hadat olo, andi-andi: keton menjau kusong, dan sangkir; dan arâ hadat kalotâ awang beken keton menumon.

9. Maka koan iä dengan olo tâ: Keton toto djari menganan prentahn Hatalla, nakara keton mahaga hadat keton.

10. Krana koan Moses: "Horumat bapam tuntang indum;" tinei: "Idjâ memapa bapae atawa indue, djaton tau dia iâ impatei."

11. Tapi koan keton: Budjur gawin olo tâ, idjâ hamau dengan bapae atawa dengan indue: Aton korban, (rima: djeto akan indu parapahe,) idjä tau hapangku mendohop ikau:—

12. Dan keton mengahana iâ menenga talo akan bapae tuntang indue.

13. Dan kaloto keton mempalemo augh Hatalla awi hadat keton, awang djari impendeng keton; maka arä talo kalotâ keton mahaga.

14. Maka iâ membawa olo arâ handiai, sambil hamau denga: Hining keton handiai, dan herati aughku bua-bua.

15. Dialo talo idjä, awang aton intu ruar olo, tau memali iä, amon tamâ akan huange, tapi talo idjâ blua bara iä, djetâ aton talo idjâ memali olon.

16. Djaka olo aton bara pinding indu mehining, bua iâ mehining!

17. Maka amon iâ melihi olo arâ, dan tamä huma, murid ajue misek riman paribasa tâ intu iä.

18. Koan iä denga: Kilen, keton kea aton kalotâ humong? Djaton keton herati, karâ talo awang ruar, amon tamâ olo, djaton tau memali iä?

19. Krana djetâ djaton tamâ atei, baja knai, belalu djetâ ingganan hong djamban.
20. Maka koan iâ: Talo idjä blua bara olo, djetâ memali olo.
21. Krana bara huange, bara atein olo blua karâ pikir awang papa, kabandong, ahat kandji, ahat mempatei olon;
22. Ahat menakau, kisite, kadarhaka, tipu, pikir halikâ, kahirie, augh sapa, kadjoho, kahumonge.
23. Karä talo papa to blua bara huange, maka talo to memali olo.
II.—24. Maka iä harikas bara hetä, sambil hagoet menale saran Tirus dan Sidon, dan iâ tamâ huma, djaton iâ maku olo katawan iâ aton hetâ; tapi djaton tau iâ melei besilim.
25. Krana olo bawi djari mehining britan ajue; maka intu iä aton anak bawi, idjä ingumpang dewa papa; iä tâ menale, sambil mehingkep intu paie,
26. (Maka olo bawi tâ aton olo kapir, utus tanahe Sirapoinike,) dan iä blaku intu iä, uka iâ menganan dewa tâ bara anake idjâ bawi.
27. Tapi koan Jesus denga: Soho anak olo mendjadi beso helo; krana djaton patut menduan tepong anak olo, dan mendjaka tä akan anak aso.
28. Tapi tomba iä dan hamau denga: Toto, Tuhan; tapi aton kea anak aso penda medja kuman papate, tisan anak olo.
29. Tä koan Jesus denga: Tagal augh to, lius ikau, dewa djari blua bara anakm.
30. Dan amon olo bawi sampei humae, maka dewa djari blua, dan anake idjä bawi aton menter huang sasurohe.
III.—31. Maka Jesus minda tinci bara saran Tirus dan Sidon, dan duma akan danau Galilea, mehoroe tanah Dekapolis.
32. Dan olo maga aka olo badengen, idjä biti, idjä behali hakotak; dan olo blaku intu iâ, mangat iâ mina lengäe hundjun olo tâ.
33. Maka iâ menduan olo tâ bara olo arâ kabuate, dan iä madjok tundjuke huang pinding olo tä, dan iâ meludja, menindjek djelae hanggap tâ.
34. Dan iâ menanggera akan langit, sambil mungu, dan hamau denga: Eppata! rima: bangam!
35. Maka pindinge belalu habanga, dan peteng djelae bengkak, dan iâ hakotak budjur.
36. Maka iä memetä olo tâ, âla iâ mesanan talo tä akan olo; tapi alo kilen kea iâ memetâ olo tâ, paham haream olo mesuman tâ.
37. Maka karä olo tâ paham terâwen angate, sambil hamau: Iâ djari mawi talo handiai bahalap; olo badengen iâ menjoho mehining; olo idjâ djaton tau hakotak iâ menjoho hakotak.

BAGI 8.

I. *Jesus pakanan äpat kojan olo hapan udju kabawak tepong.* II. *Iä mengotak olo parisi, idjä blaku kata heiran bara langit.* III. *Iä mempakâlâ olo bebutâ.* IV. *Petrus mengaku, Jesus aton Kristus.* V. *Jesus mesuman kapâhän olo, idjä menempo iä.*

I.—1. Katika tâ kea, amon paham arâ olo aton hapumpong,

dan talo indu kinae djaton aton, maka Jesus mengahau murid ajue, dan hamau denga:

2. Paham angat äsingku dengan olo arâ tä; krana djari telo andau to iâ melei dengangku, dan iä djaton mina talo kinan.

3. Amon aku menjoho iä buli huma tuntang blau knaie, karä iâ tengengei hong djalan; krana belahe olo tä djari duma bara kedjau.

4. Maka murid ajue tomba denga: Kilen olo tau membeso karâ olo tä hapan tepong huang kaleka benjem to?

5. Maka iä misek äwen: Pirâ kabawak tepong keton mina? Koan âwen: Udju kabawak.

6. Maka iâ menjoho olo arâ mondok hundjun petak. Dan iâ menduan udju kabawak tepong, memberkat dan mendarei tâ, dan menenga tä akan murid ajue, uka iä menjaragh tä; maka äwen menjaragh tä akan olo arâ.

7. Tinci aton isut kongan lauk korik; maka iâ memberkat tâ, dan menjoho âwen menjaragh tâ kea.

8. Maka olo kuman dan mendjadi beso; maka iä menempunan karä kiwak awang betisa, udju lontong kontep.

9. Maka karä olo idjâ djari kuman, aton sampei äpat kojan biti hirah. Maka Jesus melapas olo tä.

II.—10. Maka iä, tuntang muride, palus tamâ arut, dan iâ sampei tanah Dalmanuta.

11. Maka olo parisi blua, dan menampara hasuat denga, sambil menjoho iä memprahan aka kata heiran bara langit, hapan meningkes iä.

12. Maka iâ mungu huang ateie, sambil hamau: Narei hamputan olo to blaku kata? Toto, aku hamau dengan keton, kata dia akan inenga akan hamputan olo to.

13. Dan iâ melihi olo tâ, djakat arut tinei, palus hanimpa.

14. Maka äwen tâ djari kalapean mimbit tepong, baja idjâ kabawak tepong bewe aton huang arut.

15. Maka iä memetä âwen, koa: Itä keton, djaga arep keton bara ragin olo parisi dan bara ragin Herodes.

16. Maka äwen tâ hatirok sama arepe, koa: Tä, basa ikei djari kalapean mimbit tepong.

17. Maka Jesus katawan tä dan hamau denga: Narei keton hatirok, basa keton djaton mina tepong? Hindei keton mingat, hindei keton herati? Magon keton mina atei idjâ kilau belulang?

18. Alo matan keton merenang, djaton kea keton mitä? alo keton bara pinding, djaton kea keton mehining, djaton mingat?

19. Amon aku djari membagi limä kabawak tepong akan limâ kojan biti, pirâ lontong kontep keton menjuang dengan kiwak awang betisa? Koan âwen: Duâwalas.

20. Maka amon aku djari membagi udju kabawak tepong akan âpat kojan biti, pirâ lontong kontep keton menjuang dengan kiwak awang betisa? Koan âwen: Udju.

21. Maka koan iä denga: Kilen keton djaton herati?

III.—22. Maka iâ sampei

Betsaida. Tâ olo maga aka olo bebutä, idjâ biti, sambil blaku intu iâ, uka iâ mengerimas iâ tä.
23. Maka iä menjingkap lengän olo idjâ bebutâ, sambil maga iâ akan ruar lewu. Dan iä meludja matae, tinei iâ mingkes lengäe hundjun olo tâ, sambil misek iâ, djaka iä mitä talo.
24. Maka olo tâ menanggera, koa: Jaku mitâ olo idjâ menandjong, ampie sarowa upon kaju.
25. Limba tâ sindâ tinei iä mingkes lengäe hundjun matan olo tâ, dan menjoho iä menanggera; maka iä ingabua tinei, dan tau betantu mitâ talo handiai.
26. Dan Jesus menjoho olo tâ buli humae, koa: Æla tamâ lewu, âla kea mesanan talo to akan idjâ biti olo lewu tä.
IV.—27. Maka Jesus tuntang muride hagoet, menale lewu Kaisarea Pilippus. Maka hong djalan iä misek muride, dan hamau denga: Narei koan olo, aku, Anak-olon, aton?
28. Tomba âwen: Johannes pampandoi; maka koan olo beken, ikau aton Elias; tinei olo beken hamau, ikau aton idjä biti bara karâ nabi idjä horan.
29. Maka koan iâ dengan äwen: Tapi narei koan keton, äwe aku? Maka tomba Petrus dan hamau denga: Ikau aton Kristus.
30. Maka iâ paham mengahana äwen tâ, âla âwen tâ mesanan iâ kalotä intu olo.
V.—31. Maka iâ menampara madjar âwen tä, djaton tau dia Anak-olon mengkemâ arä kapähâ, dan iâ karâ inganan olo bakas, kapala imam tuntang olo tamat surat, tinei iä akan impatei; maka limba telo andau iâ akan misik haluli.
32. Maka augh tâ iâ mesanan bakarina. Tä Petrus menggapi iâ, sambil mempudji iâ.
33. Maka iä mules arepe, menampaja murid ajue, dan iä mempudji Petrus, koa: Inda, menalikut aku, satan! krana ikau djaton menehiu talo Hatalla, baja talo olon.
34. Dan iâ mengahau olo arä hapumpong, haiak dengan muride, sambil hamau denga: Olo idjâ hendak menuntut aku, iâ akan indu kalapean arepe, dan akan menggatang sampalakie, dan akan menuntut aku.
35. Krana olo idjâ hendak mahaga pambelom ajue, iä karâ nihau tâ; tapi olo idjâ nihau pambelom ajue tagal aku dan tagal Ewangelion, iâ karâ sondau tâ.
36. Krana narei olo bontong, amon iâ supa salepa kalunen, tapi merugi hambaruae?
37. Atawa narei olo tau menenga hapan menewus hambaruae?
38. Krana olo idjâ mahamen aku dan mahamen karä aughku intu hamputan olo to, idjä habandong dan bedosa, maka Anakolon kea karâ mahamen iâ, amon iä duma huang kahain Bapae, impahaiak melaikat idjâ brasi.
39. Maka koan iâ denga: Toto, jaku hamau dengan keton, isut biti olo, idjâ mendeng heto, djaton akan mengkemâ pampatei, sampei iâ mitâ karadjaan Hatalla duma tuntang kwasa.

BAGI 9.

I. *Ampin Jesus impahalap.* II. *Iâ mempakâlâ anak hatuâ idjä gila.* III. *Olo randa atei karâ hai huang sorga.* IV. *Æla mempalajang olo.*

I.—1. Maka djehawen andau rehian Jesus menduan Petrus, Jakobus dan Johannes, dan maga âwen tâ kabuat mendai bukit awang gantong. Maka ampie hoba intu baun âwen ;

2. Pakeiae lenta ampie, mendjadi beputi seliei kilau udjan habungkus, tukang sapu hong petak to djaton tau memuti talo kalotä.

3. Maka Elias tuntang Moses gitan âwen, dan iâ tä aton hakotak dengan Jesus.

4. Maka tomba Petrus sambil hamau dengan Jesus : Guru, heto ita aton mangat, dan ita hendak memangun heto pasa, telo kabawak, akam Idjâ, dan akan Moses Idjä, dan akan Elias Idjä.

5. Krana iä djaton katawan talo iâ menjewut ; krana âwen tâ paham mikâ.

6. Maka baun-andau mengandjungen iâ, dan aton augh bara baun-andau : " Iâ to Anakku, idjâ âka huangku ; hining iâ."

7. Maka palus âwen tâ bilikbilingau, dan iâ djaton mitâ idjä biti hindei, baja Jesus bewe aton denga.

8. Maka amon iâ mohon bara bukit, Jesus memetâ äwen tâ, âla akan idjâ biti iâ akan mesanan talo itâe, sampei Anak-olon djari misik bara olo matei.

9. Maka murid menjingkap augh tâ, dan misek sama arepe, narei rima augh tâ : " misik bara olo matei."

10. Maka âwen tä misek iä, koa : Kilen koan olo tamat surat, Elias akan indu duma helo?

11. Maka tomba iâ dan hamau denga : Elias toto akan duma helo, dan mengabua talo handiai ; kalotâ kea augh akan mendjadi tulus, idjâ tersurat menehiu Anak-olon, iâ akan mengkemä arâ kapähâ, dan akan inganan.

12. Tapi koangku dengan keton, Elias djari duma, dan olo djari mawi denga talo kahendake, kilau djari tersurat menintu iâ.

II.—13. Maka amon iä sampei murid, iâ mitâ arä olo aton denga, tinei olo tamat surat aton habantah denga.

14. Maka olo arä handiai mitä iä, belalu olo tâ djungun, dan iâ hadari, menggapi iä, sambil menabe iâ.

15. Maka iâ misek olo tä : Narei augh idjä hatakian keton dengan olo to ?

16. Maka tomba idjâ biti bara olo arâ tâ, koa : Guru, jaku djari maga anakku akam, iä ingumpang dewa awang bisu.

17. Dan intu karä kaleka dewa mentakan iä, belalu menunda iâ, sampei iâ haburâ njamae, dan kasingae hakeret, dan isi memisit. Maka aku djari menjoho muridm menganan iâ, tapi iâ djaton kabawa.

18. Tomba iä denga, koa : O hamputan olo, idjä bantus pertjaja ! Kilen katahi aku akan hindjâ dengan keton ? Kilen katahi aku akan menjerenan

arepku dengan keton ? Aga iä akangku.

19. Maka olo maga iä aka. Dan amon iä mitâ iä, dewa tâ belalu menunda iä, sampei iâ lawo akan petak gulang-galing, haiak haburä njamae.

20. Maka iâ misek bapae : Kilen katahi iâ djari kaloto ? Koan iâ tâ : Bara pesan iâ tabela.

21. Maka tipus iâ djari menganan iä akan apui dan akan danum kea, hendak merusak iâ ; tapi djaka ikau tau, pasi ikei, dohop ikei.

22. Tapi koan Jesus denga : Toto, djaka ikau tau pertjaja ; talo handiai ole djadi intu iâ, idjä pertjaja.

23. Maka bapa anak tâ belalu mengkeriak tuntang menangis, koa : Aku pertjaja, o Tuhan, awat ateiku, idjä behali pertjaja !

24. Maka amon Jesus mitâ, olo arâ hadari hapumpong hetä, iâ mempudji dewa papa tâ, dan hamau denga : O dewa idjä bisu dan badengen, aku memetä ikau, blua bara iä, dan âla mengumpang iä hindei.

25. Maka iâ paham mengkeriak, sambil menunda anak tâ, palus blua. Maka ampin anak tâ kilau matei, sampei koan arâ olo, iâ djari mehotos.

26. Maka Jesus menjingkap lengâe, sambil mempendeng iâ, tâ iä mendeng.

27. Maka limba iâ tamä huma, murid ajue misek iâ kabuate : Buhen ikei djaton tau menganan iâ ?

28. Koan iâ dengan âwen tâ : Ampi to djaton maku blua awi talo en-en, baja awi blaku doa dan awi puasa.

III.—29. Maka iâ minda bara hetâ, dan hagoet mehoroe Galilea ; maka iä djaton maku, olo katawan tä.

30. Krana iâ madjar muride, dan hamau denga : Anak-olon karä injaragh akan lengân olo kalunen, dan olo tâ karâ mempatei iâ ; maka limba iâ impatei olo, iâ karâ misik haluli andau telo.

31. Maka âwen tâ djaton herati augh tâ, dan iâ mikâ misek rima intu iâ.

32. Maka iâ sampei Kapernaum, dan amon iä djari tamâ huma, iâ misek âwen tâ : Narei buku, keton habantah sama arep keton hong djalan ?

33. Maka âwen tä gagom ; krana iä djari habantah hong djalan hatakian kahaie.

34. Maka iâ mondok, mengahau âwen duäwalas tâ, dan hamau denga : Amon olo hendak mendjadi membatang, kälâ iâ mendjadi rehian haliei, dan mendjadi akan indu djipen olo handiai.

35. Dan iâ menduan anak olo tabela, mingkes tä intu bentok âwen, dan iâ memangkut anak tâ, sambil hamau dengan âwen :

36. Olo idjä menduan anak olo idjâ kaloto, huang arangku, iâ menduan aku ; dan olo idjâ menduan aku, iâ djaton menduan aku, baja Iâ, idjâ djari menjoho aku.

37. Maka tomba Johannes denga, koa : Guru, ikei djari mitä olo, idjä biti, iâ tä menganan dewa, hapan aram, tapi iä djaton omba ikei ; dan ikei djari

mengahana iâ, basa iä djaton omba ikei.

38. Tapi koan Jesus: Æla mengahana iâ; krana toto, olo idjä mawi talo kwasa hapan arangku, djaton palus tau mengotok aku.

39. Krana olo idjâ djaton melawan ita, iâ mendohop ita.

40. Krana olo idjä mempihop keton hapan sangkir besuang danum, basa keton aton baris Kristus, toto, aku hamau dengan keton, olo tâ djaton akan nihau upahn ajue.

IV.—41. Maka olo idjâ mempalajong idjä biti olo korik to, idjâ pertjaja huang aku, bontong iâ, djaka bindang batu awang hai ingkepan intu ujate, palus iä inganan akan tasik.

42. Maka amon lengâm mempalajang ikau, tetek tä; bontong ikau pukong tamâ pambelom, dan äla ikau, haiak mina lengäm duä-duä, lius akan naraka, akan apui awang djaton terbelep;

43. Æka handipâe djaton matei, dan apui djaton imbelep.

44. Dan amon paim mempalajang ikau, tetek tä; bontong ikau bekudong tamä pambelom, dan âla ikau, haiak mina paim duä-duä, inganan akan naraka, akan apui awang djaton terbelep;

45. Æka handipâe djaton matei, dan apui djaton imbelep.

46. Dan amon matam mempalajang ikau, sintak tâ; bontong ikau tamä karadjaan Hatalla, haiak matam sila, dan âla ikau, haiak aton matam sansila, inganan akan apui naraka;

47. Æka handipâe djaton matei, dan apui djaton imbelep.

48. Krana djaton tau dia genep biti iuja dengan apui, dan genep parapahe patut iuja dengan uja.

49. Uja tâ aton bahalap; tapi amon uja mendjadi betawa, hapan en keton akan mengahing tâ tinei? Ina uja intu keton, dan hakabua sama arep keton.

BAGI 10.

I. *Prentah tehiu hadat hatolang.* II. *Jesus memberkat anak korik.* III. *Olo tabela idjâ tatau.* IV. *Upah murid Jesus.* V. *Jesus mesanan kapâhân ajue.* VI. *Murid Jesus hai atei.* VII. *Bartimâus, olo bebutä tä.*

I.—1. Maka iâ harikas bara hetä, dan hagoet akan tanah Judea, idjä dipa Jordan; maka olo arâ hapumpong tinei denga, dan, tumon hadate, iä madjar olo tâ tinei.

2. Maka olo parisi menale, sambil misek iä, djaka patut bana menganan sawae; maka olo tâ hendak meningkes iä.

3. Maka tomba iä, dan hamau denga: Narei Moses djari memetä keton?

4. Koan olo tâ: Tumon augh Moses ole, ita menjurat surat talak, dan menganan sawa.

5. Maka tomba Jesus, dan hamau denga: Tagal katekang atein keton iâ djari menjurat prentah tâ akan keton.

6. Tapi intu solake kalunen Hatalla djari menampa iâ hatuâ bawi.

7. "Tagal tä olo akan melihi bapae tuntang indue, dan leket dengan sawae.

8. "Dan âwen duä tâ akan mendjadi isi Idjâ." Sampei äwen tâ djaton hindei aton duâ, baja isi Idjä.

9. Maka idjâ djari impahindjä Hatalla, âla olo memisa tâ.

10. Maka huang huma murid ajue misek iâ tinei tagal perkara tâ.

11. Koan iä denga: Olo idjâ menganan sawae, dan mesawâ olo beken, ià aton salah habandong nintu idjä solake tä.

12. Kalotâ amon olo bawi menganan banae, dan bebanä olo beken, iâ habandong.

II.—13. Tâ olo mimbit anak awau aka, mangat iä mina lengâe hundjue; tapi murid mempudji äwen idjä mimbit iâ.

14. Maka amon Jesus mitä tâ, iâ paham blait, dan hamau denga: Soho anak korik menggapi aku, âla mengahana iä; krana akan olo idjä kaloto aton karadjaan Hatalla.

15. Toto, jaku hamau dengan keton, olo idjä djaton menarima karadjaan Hatalla kilau anak korik, iâ djaton karä tamä hetä.

16. Dan iâ memangkut anak tâ, mina lengâe hundjue, dan memberkat iâ.

III.—17. Maka amon iâ blua akan djalan, aton olo idjä biti hadari, menale iä, dan mendeko utute intu baue, sambil misek iä: O Guru idjâ bahalap, narei jaku akan indu mawi, uka pambelom idjâ katatahi aton indu penataungku ?

18. Maka koan Jesus denga: Narei ikau menggarä aku bahalap? Dialo idjâ biti aton bahalap, baja Idjâ: Hatalla.

19. Ikau katawan prentah: "Æla ikau habandong; äla mempatei olo; äla menakau; âla menendjaro; âla memikir olo; horumat bapam tuntang indum."

20. Tapi tomba olo tä, dan hamau denga: Guru, talo handiai tâ aku djari mahaga bara pesangku tabela.

21. Maka Jesus menampaja iâ, sambil sinta iä, dan hamau denga: Talo Idjä tapas intu ikau; lius, djual talo handiai ikau mina, dan tenga tâ akan olo pâhâ belom; tumon tâ ikau karä mina penataue hong sorga; palus tale kanto, omba aku, sambil menanggong sampalaki.

22. Maka djauen angat olo tâ awi augh djetä, dan iâ lius tuntang kapâhâ atei; krana arâ ramo aton intu iâ.

23. Maka Jesus bilik-bilingau, dan hamau dengan murid ajue: Kilen behali olo tâ, idjâ mina arâ ramo, akan tamä karadjaan Hatalla.

24. Maka murid mendjadi djungun awi kârâ kotak ajue. Tapi tomba Jesus tinei, dan hamau denga: O anak, kilen behali olo tâ, idjä harap dengan karâ ramoe, akan tamâ karadjaan Hatalla.

25. Mura onta mehoroe lowang pilus, bara olo tatau tamâ karadjaan Hatalla.

26. Maka murid njanjau haliei angate, sambil hamau sama arepe: Æwe kea, idjâ tau injalamat ?

27. Maka Jesus menanturâ äwen tâ, koa: Talo to djaton tau iawi olo; tapi beken Hatal-

la ; krana talo handiai tau iawi Hatalla.

IV.—28. Maka koan Petrus denga : Itâm, ikei djari melihi talo handiai, dan djari omba ikau.

29. Tomba Jesus, koa : Toto, aku hamau dengan keton, djaton aton idjâ biti, idjâ melihi huma, atawa pahari idjâ hatuâ, atawi pahari idjâ bawi, atawa bapa, atawa indu, atawa sawa, atawa anak, atawa tana tagal aku dan tagal Ewangelion :

30. Baja iâ akan sondau to kea, sangkom pambelom djeto, lipet saratus karâ huma, tuntang pahari idjâ hatuâ, tuntang pahari idjâ bawi, tuntang bapa, tuntang indu, tuntang anak, tuntang tana, haiak dengan kadjakâ, tinei hila kane pambelom idjâ katatahi.

31. Tapi arâ olo idjâ solake karä mendjadi rehian haliei, dan olo idjâ rehian haliei karä mendjadi idjâ solake.

V.—32. Maka iä aton helat djalan, hagoet akan Jerusalem ; dan Jesus menandjong intu baun âwen tä ; maka äwen tä djungun sambil menuntut iä tuntang kikähe. Maka tinei iâ menduan äwen duäwalas tä, dan iâ menampara mesanan akan äwen tâ, talo idjä akan indu bua iâ :

33. Itâ, ita menale Jerusalem ; maka Anak-olon karä injaragh akan kapala imam dan akan olo tamat surat ; olo tä karâ mahukum iâ akan indu impatei, sambil menjaragh iâ akan olo kapir.

34. Iä tä karä murâ iâ, dan memukul iâ, dan meludja iâ, tinei mempatei iâ ; maka andau telo iâ karâ misik haluli.

VI.—35. Maka Jakobus äwen duâ Johannes, anak Sebedeus, menggapi iä, koa : Guru, ikei nahuang, ikau mawi dengan ikei talo ikei akan blaku intu ikau.

36. Koan iâ denga : Narei keton hendak, aku mawi dengan keton ?

37. Maka koan äwen tâ denga : Soho ikei mondok, idjâ biti hila gentaum, idjâ biti hila sambilm huang kahaim.

38. Tapi Jesus hamau dengan âwen tâ : Keton djaton herati, talo narei keton blaku. Tau keton mihop sangkir, idjâ ihopku ? tau keton impandoi dengan pampandoi, idjâ äka jaku impandoi ?

39. Koan âwen tä denga : Tau kea. Maka Jesus hamau denga : Toto sangkir, idjä ihopku, keton akan mihop, dan dengan pampandoi, idjä âka jaku impandoi, keton karâ impandoi.

40. Tapi idjâ mondok tâ hila gentaungku dan hila sambilku, djaton aku idjâ menenga tâ, tapi djetâ ain olo tâ, idjä äka djetâ djari injimpan.

41. Maka amon âwen sapulu mehining tâ, iâ menampara persengen atei awi Jakobus âwen duä Johannes.

42. Tapi Jesus membawa âwen tâ, dan hamau denga : Keton katawan, iâ tâ idjä inggarâ olo marentah karâ ungkup olo kalunen, kilau tuan iä tä mawi oloe, dan karä olo hai baris olo kalunen hapan kwasa mawi oloe.

43. Tapi âla kalotâ dengan keton, melainkan âwe idjâ hendak mendjadi hai intu keton, iä akan indu menonggo keton.

44. Dan âwe idjâ hendak mendjadi membatang intu keton, bua iâ aton djipen olo handiai.

45. Krana Anak-olon kea djaton djari duma, uka inonggo olo, baja nakara iâ menonggo, dan menjaragh pambelome hapan menewus, mengganti olo arâ.

VII.—46. Maka iâ sampei Jerigho ; dan amon iä blua bara Jerigho, impahaiak murid ajue, tuntang olo arä, maka anak Timâus, Bartimâus, olo bebutâ tâ, mondok intu saran djalan, sambil blaku sadeka.

47. Dan amon iâ mehining, Jesus, olo Nasaret tä, aton mahalau, maka iâ menampara mengkeriak, sambil hamau : O anak Dawid, Jesus, pasi aku !

48. Maka olo arâ mempudji iâ, menjoho iâ suni ; tapi iâ pâhes hindei mengkeriak : O anak Dawid, pasi aku !

49. Maka Jesus tendä, menjoho olo mengahau iâ; tâ olo mengahau olo idjâ bebutâ tâ, dan hamau denga: Sana-sanang ikau, mendeng ; iâ mengahau ikau.

50. Maka iâ menganan kahowute, belalu mendeng sambil menale Jesus.

51. Tomba Jesus dan hamau denga : Narei ikau nahuang jaku mawi dengam ? Maka koan olo bebutâ denga: Guru, uka aku tau mitâ talo.

52. Maka koan Jesus denga : Lius, kapertjajam djari mendohop ikau. Maka belalu iâ tau mitâ talo, dan iâ ompat denga huang djalan.

BAGI 11.

I. *Jesus tamâ Jerusalem.* II. *Iâ menjapa upon sikon.* III. *Iâ memprasi human Hatalla.* IV. *Adjar Jesus, amon muride menehiu upon sikon, idjâ djari injapae.* V. *Olo misek, äwe idjä djari menjoho Jesus.*

I.—1. Amon iä djari tokep Jerusalem, sampei Betpage dan Betania, intu pain bukit upon undus, maka Jesus menjoho duâ biti murid ajue,

2. Sambil hamau denga: Lius keton, tale lewu idjâ tintum baun keton, dan palus, sana keton tamâ hetâ, keton karâ sondau anak kalidei, idjä indjarat olo ; engkak tâ dan aga tâ kanto.

3. Maka pihak olo hamau dengan keton : Narei gawin keton kalotâ ?—awi keton hamau : Tuhan akan indu hapan tâ ;— maka belalu olo karâ menjoho tâ akan to.

4. Maka âwen tâ hagoet, dan sondau anak kalidei tâ ruar hong djalan, indjarat dara baun tonggang ; maka äwen tâ mengkak tâ.

5. Maka belahe olo idjâ mendeng hetä hamau denga : Narei keton mengkak anak kalidei tâ ?

6. Maka âwen tâ hamau, kilau iâ djari imetä Jesus ; tâ olo menjoho iâ.

7. Maka iâ maga anak kalidei tâ akan Jesus ; dan iâ mina pakeiae intu hundjue, sambil menggatang Jesus akan hundjue.

8. Maka arä olo membirang pakeiae huang djalan, dan olo beken menetek edahn kaju, dan mendjaka tâ akan djalan.

9. Maka olo idjâ menandjong intu baue, tinei olo idjâ menuntut iâ, mengkeriak, koa: Hosan-

na! imberkat iâ, idjâ duma huang aran Tuhan!
10. Imberkat karadjaan Dawid, bapan ikei, idjâ duma huang aran Tuhan! Hosanna huang ngambo!
11. Maka Jesus tamâ Jerusalem, tinei human Hatalla; maka limba iâ mariksa talo handiai awang hakaliling, dan amon andau djari halemei, iâ hagoet akan Betania, tuntang muride.
II.—12. Maka andau djewu, amon iä haluli tinei bara Betania, maka iâ blau.
13. Dan amon iä mitâ upon sikon bara kedjau, idjä aton dawâe, maka iä menale, djaka iä tumon tâ akan sondau buah kea; maka amon iâ sampei, iâ djaton sondau talo en-en, baja dawäe; krana waja buahn sikon hindei aton.
14. Tomba Jesus dan hamau denga: Djaton tinei olo akan kuman buahm palus katatahi! Maka murid ajue mehining augh tâ.
III.—15. Maka iâ sampei Jerusalem. Dan Jesus tamâ human Hatalla, sambil menampara maharak olo, idjâ mendjual dan idjä memili huang human Hatalla; dan iâ membalik medjan tukang rear, tinei karosin olo, idjä mendjual burong dara.
16. Dan iä djaton menjoho idjâ biti mâton talo mehoroe human Hatalla.
17. Maka iâ madjar olo, sambil hamau denga: Djaton aton augh surat: "Humangku akan inggarâ huma sombajang akan karâ utus olo?" Tapi keton djari mendjadian tâ lowang olo bigal.
18. Maka olo tamat surat dan karâ kapala imam mehining augh tä, dan iä menggau akal, uka merusak iâ, krana olo tâ mikâ iä, basa olo arâ handiai sangang tagal adjar ajue.
19. Maka amon andau djari halemei, iâ hagoet akau ruar lewu.
IV.—20. Maka haiak djedjewu, amon iâ mahalau hetâ, iâ mitâ upon sikon tä djari keang, palus sampei uhate.
21. Maka Petrus menehiu tâ, sambil hamau denga: Guru, itâm, upon sikon, idjä injapam, djari keang!
22. Tomba Jesus dan hamau dengan âwen tä: Pertjaja keton huang Hatalla.
23. Krana toto, aku hamau dengan keton, alo kea olo karâ hamau dengan bukit to: Gatang arepm, sewu akan tasik!—dan iä djaton bembang huang atei, baja pertjaja, talo iâ menjewut karâ mendjadi: maka talo iâ menjewut toto karâ mendjadi aka.
24. Tagal tä jaku hamau dengan keton, talo handiai, idjä ilaku keton huang laku-doan keton, pertjaja bewe keton karâ mendino tä, maka talo tâ toto karâ akan keton.
25. Dan amon keton mendeng blaku doa, djaka olo aton salah dengan keton, ampun keton tâ, nakara Bapa keton idjä huang sorga mampun kea karâ kasalahn keton.
26. Tapi djaka keton djaton mampun olo, Bapa keton, idjâ huang sorga, djaton kea karâ mampun kasalahn keton.
V.—27. Maka haluli iâ tamâ

Jerusalem; dan amon iâ menandjong huang human Hatalla, maka kapala imam dan olo tamat surat tinei olo bakas menale,
28. Sambil hamau denga: Hapan kwasa idjâ kwe ikau mawi talo tâ? dan âwe djari menenga kwasa to akam, sampei ikau tau mawi talo tâ?
29. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Jaku kea hendak misek keton augh Idjâ; djaka keton tomba aughku, maka aku kea hendak mesanan akan keton, hapan kwasan âwe aku mawi talo to.
30. Pampandoin Johannes, aton tâ bara sorga atawa bara olon? Tomba aughku?
31. Maka olo tâ hatirok sama arepe, koa: Djaka ita hamau, bara sorga,—tâ iä karä hamau: Maka buhen keton djaton djari pertjaja denga?
32. Atawa, aton ita akan hamau, bara olon?—Maka iâ mikâ olo arä, krana olo handiai menduan Johannes akan nabi toto.
33. Maka tomba olo tâ dan hamau denga: Ita djaton katawan tâ. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Djaton kea aku hamau dengan keton, hapan kwasan äwe aku mawi talo to.

BAGI 12.

I. *Paribasa bara olo idjâ menjewa pambulan anggor.* II. *Wang kapala.* III. *Kamisik olo matei.* IV. *Prentah idjä membatang.* V. *Æwe Kristus tâ?* VI. *Jesus mempudji olo tamat surat.* VII. *Duä sigar balu tä, idjä paham irega Jesus.*

I.—1. Maka iä menampara hakotak dengan olo tâ hapan paribasa: Aton olo, idjâ membulan pambulan anggor, dan iâ mengarambang tâ, dan mengali kaleka mahamis, dan memangun tjandi; dan iä menjoho olo pambulan menjewa tâ, palus iâ halisang.
2. Tapi intu wajae iâ menjoho idjä biti djipen ajue menale olo pambulan tä, uka iä menduan bara olo pambulan bagin buah pambulan anggor tâ.
3. Maka olo tä menduan iâ, memukul iä, dan menjoho iâ buli boang.
4. Tinei iâ menjoho djipen awang beken, idjâ biti, menale olo tâ; maka iä tâ kea imanting olo tä, hapan batu, dan olo tä mempahimang takoloke, dan menjoho iâ buli tuntang kahawâ haliei.
5. Tinei iä menjoho djipen awang beken, idjâ biti; maka iä tä impatei olo tâ; tinei arâ djipen awang beken, maka olo tâ memukul belahe, dan belahe impatei awie.
6. Maka aton hindei intu iâ anak hatuä idjâ tonggal, idjä âka kataue; maka tepa iâ menjoho iä tâ kea akan olo tâ, koa: Anakku olo tâ karâ mikâ kea.
7. Tapi koan olo pambulan tä sama arepe: Iä tâ aton, idjâ mendino penataue; has! ikei mempatei iä, maka penatau tâ karâ akan ikei.
8. Dan olo tâ menduan iâ, mempatei iâ, dan menganan iä akan ruar pambulan anggor.
9. Maka narei tempon pambulan anggor tâ karä mawi? Iâ karä duma, dan merusak olo pambulan tâ, sambil menenga

pambulan anggor tä akan olo beken.
10. Hindei keton djari membasa augh surat to: "Batu, idjâ inganan tukang memangun huma, iâ tä djari mendjadi galang putinge.
11. "Awi Tuhan talo tä djari mendjadi, dan djetâ aton heiran intu matan ikei?"
12. Maka olo tä mengkemä menjingkap iâ, tapi iä mikä olo arä; krana olo tä herati, iâ menutor paribasa tâ menggarit, meniutu iä; maka olo tä melihi iâ dan hagoet.
II.—13. Maka olo tâ menjoho isut biti olo parisi, tuntang olo Herodes, uka iâ tä menipan iâ awi kotak ajue kabuat.
14. Dan amon olo tä sampei, koan iâ denga: Guru, ikei katawan, ikau aton budjur, dan ikau djaton paraba olo; krana ikau djaton menampaja ampin olo, tapi huang katotohe ikau mesanan djalan Hatalla. Kilen, patut menahor asil intu kaisar, atawa dia? Aton ikei akan indu menahor tä, atawa dia?
15. Maka iä katawan kaliaun olo tä, dan iä hamau denga: Buhen keton meningkes aku? Imbit akangku dinar, idjä kabawak, mangat aku mitâ tâ.
16. Maka olo mimbit idjâ kabawak. Dan iä hamau dengan olo tâ: Ain äwe bintik tamunan to, dan surat alamat? Koan olo tä denga: Ain kaisar.
17. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Tahor keton akan kaisar, idjä ain kaisar, dan akan Hatalla, idjä ain Hatalla. Maka olo sangang sabab iâ.
III.—18. Maka iâ inale olo saduki, idjâ melawan adjar tehiu kamisik olo matei, dan olo tä misek iâ, koa:
19. Guru, Moses djari menjurat akan ikei: "Djaka olo aton pahari, dan pahari tâ matei, melihi sawae, tapi anake djaton aton: maka paharie akan indu menduan sawae, dan manak akan paharie."
20. Maka aton udju biti hampahari; dan idjâ solake tä mesawä; maka iâ matei, dan djaton djari manak.
21. Tâ idjä duä tâ menduan sawae, dan iâ matei: maka iâ djaton kea djari manak; tinei idjâ telo tä kalotâ kea.
22. Maka lepa âwen udju tä menduan iâ, dan iâ djaton manak. Tepa, limba âwen handiai tä, olo bawi tä kea matei.
23. Maka huang kamisik olo matei, amon äwen tâ misik haluli, akan âwe kea bara olo udju biti tâ iä karâ akan indu sawae? Krana âwen udju tâ djari mesawä iâ.
24. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Djaton keton salah adohe, basa keton djaton katawan surat, djaton kea kwasan Hatalla?
25. Krana limba iä djari misik bara olo matei, maka iâ djaton mesawâ dan djaton bebanâ, baja iä aton kilau melaikat huang sorga.
26. Tapi idjâ tehiu perkara, olo matei tâ karâ belom haluli, hindei keton djari membasa huang surat Moses, kilen Hatalla, huang pulau duhi tâ, hamau denga: "Jaku aton Hatallan Abraham, dan Hatallan Isaak, dan Hatallan Jakob?"

27. Maka Hatalla djaton aton Hatallan olo matei, baja Hatallan olo belom. Maka tumon tä, paham kasalah adohn keton.

IV.—28. Maka idjä biti olo tamat surat, idjâ djari mehining âwen tâ hatakian augh tä, sambil herati, bua haliei Jesus djari tomba augh olo tä, iä tä mahandar, sambil misek iä : Prentah idjâ kwe aton, idjä membatang bara sekarâ prentah ?

29. Maka Jesus tomba denga : Djeto prentah, idjä membatang bara karâ prentah : "Hining Israel, pangkahai Tuhan, Hatallan ikei, tonggal Iá bewe aton Tuhan ;

30. "Dan ikau akan sinta Tuhan, Hatallan ajum, hapan salepa ateim, hapan salepa kapintarm, hapan salepa kaabasm."

31. Djeto aton prentah idjä membatang. Maka prentah idjâ duä to aton kilau djetä kea : "Ikau akan indu sinta olo dengam, kilau arepm kabuat." Djaton aton prentah beken hindei, idjä hai bara tä.

32. Maka koan olo tamat surat tä denga : Tä toto, Guru, toto haliei aton aughm, aton baja Idjä, dan salah bara Iä djaton aton Tuhan beken.

33. Dan sinta iä hapan salepa atei, hapan salepa kapintare, hapan salepa hambaruan, hapan salepa kwasa, dan sinta olo beken kilau arepe kabuat : djetä aton hai bara karâ parapahe idjâ ingähu, dan bara karä parapahe idjä injambali.

34. Maka amon Jesus mitä, iä tomba tuntang kaharati, koan iä denga : Ikau djaton aton kedjau bara karadjaan Hatalla. Maka dialo idjä biti behanji misek iä tinei.

V.—35. Maka tomba Jesus, sangkom madjar huang human Hatalla, koa : Kilen koan olo tamat surat, Kristus aton anak Dawid ?

36. Krana Dawid kabuat huang Rogh brasi hamau : "Tuhan djari hamau dengan Tuhangku : Mondok hila gentaungku, sampei jaku mina karä musohm akan indu galang paim."

37. Tä Dawid kabuat menggarâ iâ Tuhan, maka kilen iâ aton anake ?

VI.—38. Maka olo arâ handiai radjin mehining iâ. Maka sangkom madjar, iä hamau denga : Djaga arep keton bara olo tamat surat, idjä radjin menandjong kakendang hapan klambi pandjang, idjâ menggau tabehn olo intu pakan,

39. Dan karosi idjä membatang huang sinagoge, tinei kaleka idjâ membatang kahum pesta.

40. Iâ memparohot lepa human balu, menduan akan indu buku hendak mawi sombajang pandjang. Iâ karä bua hukum idjä bebehat haream.

VII.—41. Maka Jesus mondok tendipa tabalan Hatalla, sambil mitâ, kilen olo arä mingkes rear akan tabalan Hatalla. Maka arä olo idjâ tatau mingkes arä.

42. Maka aton menale balu, idjâ pâhâ belom, iâ mingkes duâ sigar huange, iä tâ saduit.

43. Maka Jesus mengahau muride, sambil hamau denga : Toto, jaku hamau dengan keton, balu to, idjâ pähä belom, djari

menenga labeh bara olo tâ samandiai, idjä djari mingkes rear huang tabalan Hatalla.

44. Krana olo handiai tâ djari menenga djekisut bara kutoh ramoe, tapi iâ tâ djari menenga lepa talo isut idjä intu iä, salepa belandjae.

BAGI 13.

I. *Jesus mesanan kata penuman ajue.* II. *Olo akan indu mendâ iä sening andau.*

I.—1. Maka amon iä blua bara human Hatalla, koan idjâ biti murid ajue denga: Guru, itâm, kilen ampin batu tä, kilen ampi tampan huma!

2. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Aton ikau mitâ karâ tampa idjâ hai tâ? Batu djaton karä belihi hundjun batu, idjâ djaton ingarak.

3. Maka amon iâ mondok hundjun bukit upon undus, tendipa human Hatalla, tä Petrus, Jakobus, Johannes tuntang Andreas misek iä kabuat:

4. Sanan akan ikei, prea talo tä akan mendjadi? dan narei katan katika, talo handiai tâ karâ lepa tulus?

5. Maka Jesus tomba dengan äwen, dan hamau: Inga-ingat keton, belä olo mempalajang keton.

6. Krana arâ olo karâ lembut hapan arangku, koa: Jaku aton iä;—dan iâ karâ memahir arâ olo.

7. Tapi amon keton mehining olo haklahi, dan mehining augh brita olo haklahi, âla keton tangkedjet; krana djaton tau dia talo tä mendjadi, tapi hindei aton kalepahe.

8. Krana utus olo Idjä karâ menggatang arepe mawi utus olo awang beken, dan karadjaan Idjâ kalotâ karâ mawi karadjaan awang beken; maka petak karâ honggä hetâ-hetâ, tinei aton lau dan talo kikâh.

9. Djetâ aton tamparan kadjakä. Tapi ingat keton arep keton kabuat; krana olo karâ mendjuluk keton akan mantir bitjara, dan keton karâ imukul olo huang sinagoge, dan keton karâ menaharep wakil radja, dan menaharep radja, sabab aku, akan indu kasaksian melawan iä.

10. Dan akan sekarâ djelahan olo kalunen Ewangelion akan indu insanan helo.

11. Maka amon olo maga keton, hendak menjaragh keton, äla keton helo gogop atei tagal augh, idjâ bua inutor keton, dan äla mengarangka augh tâ helo; baja augh, idjâ karâ inenga akan keton djam tä kea, augh tâ bua keton menjewut; krana djaton keton aton idjä hakotak, baja Rogh brasi.

12. Maka pahari karâ menjaragh paharie akan indu impatei, kalotä kea bapa karâ menjaragh anake, dan anak karâ menggatang arepe melawan indu bapae, sambil mempatei iâ.

13. Dan keton karâ injingi olo handiai tagal arangku; tapi idjä melei tetep sampei kalepahe, iâ karâ injalamat.

14. Maka amon keton karâ mitâ talo kabelân kakarake tâ, idjâ insanan Daniel, mendeng intu kaleka idjâ djaton patut, (bua olo idjä membasa, mingat

tâ!) tä bua olo idjâ intu Judea
hadari akan bukit.
15. Dan olo idjä hundjun sa-
paun huma, äla iâ mohon akan
huma, âla kea iâ tamâ hetâ, uka
menduan talo bara huma.
16. Dan olo idjâ aton huang
tana, äla iä buli, ahat menduan
pakeian ajue.
17. Maka pajah olo idjâ beti-
hi, dan olo idjâ menusu anak
katika tâ.
18. Maka bua keton blaku
doa, belâ darin keton lawo mu-
sim sadingen.
19. Krana katika tä karä pa-
ham kadjakâ, djaton djari aton
kalotâ bara tamparan sekarâ talo
idjâ djari inampa Hatalla, palus
sampei to, djaton kea akan men-
djadi tinei kalotä.
20. Dan djaka Tuhan djaton
menapas karâ andau tâ, dialo
idjä biti tau injalamat; tapi sa-
bab olo inti, idjâ djari intie, iâ
djari menapas karâ andau tä.
21. Maka katika tä, amon olo
hamau dengan keton; Itä, heto
aton Kristus!—atawa: Itä, ka-
ne!—äla keton pertjaja.
22. Krana arä Kristus penen-
djaro dan arâ nabi penendjaro
karä lembut, sambil mawi kata
dan talo heiran, uka iâ, djaka
ole, menamput olo inti tâ kea.
23. Tapi keton, djaga arep
keton; itâ, jaku djari mesuman
akan keton talo handiai tâ, helo
bara djetâ mendjadi.
24. Maka intu karâ andau tä
kea, limba kadjakâ tä, matanan-
dau karä ingaput, dan bulan
karâ nihau pandange.
25. Dan karâ bintang langit
karâ gagar bara hetâ, dan karä
kwasa, idjâ huang langit, karä
ionggä kea.
26. Tä olo karâ mitä Anak-
olon duma hundjun baun-andau
langit, hapan paham kwasae
tuntang paham kabaie.
27. Tä iâ karâ menjoho me-
laikat ajue, memumpong olo in-
tie bara äpat matan riwut, bara
saran petak palus sampei saran
langit.
II.—28. Maka bara upon sikon
adjar keton paribasa to: amon
edahe djari behidjau, dan amon
dawâe menjalundik, maka keton
katawan, musim pandang djari
tokep.
29. Kalotä kea, metohe keton
karä mitâ, talo tâ mendjadi, bua
keton katawan, kalawon talo tâ
djari tokep, aton intu baun-tong-
gang.
30. Toto, aku hamau dengan
keton, hamputan olo to djaton
akan nihau, sampei talo tä djari
lepa mendjadi.
31. Langit tuntang petak akan
nihau, tapi aughku djaton haliei
akan nihau.
32. Tapi andau tä atawa djam
tâ dialo idjâ biti katawan, me-
laikat hong sorga mahin dia,
Anak-olon mahin dia, baja Bapa
bewe.
33. Inga-ingat keton, djaga
tuntang blaku doa, krana keton
djaton katawan, prea waja tä
sampei.
34. Kilau olo, idjâ hendak
halisang, melihi humae, mempe-
lei kwasae intu djipen ajue, dan
menjoho genep biti melalus ga-
win ajue, tinei iâ memetâ olo
penonggo, uka iä mendjaga.
35. Tumon tâ djaga keton,
krana keton djaton katawan,
prea Tuhan huma tâ duma, mi-

kä ambo alem, atawa bentok alem, atawa tampalawä, atawa duru sawah;

36. Belä iâ salenga kea sampei, dan sondau keton betiro.

37. Maka augh aku hamau dengan keton, augh tä kea aku hamau dengan olo handiai: Djaga keton!

BAGI 14.

I. *Jesus inata dengan minjak; Judas hendak mendjual iä.* II. *Jesus kuman penginan paska.* III. *Penginan hamalem Tuhan Jesus.* IV. *Jesus mesanan, pampateie djari tokep.* V. *Getsemane.* VI. *Jesus inawan olo.* VII. *Jesus iriksa Kaiapas.* VIII. *Petrus milim Jesus.*

I.—1. Maka duâ andau helo bara pesta paska, dan bara pesta olo kuman tepong awang djaton iragi, kapala imam dan olo tamat surat menggau akal, kilen iâ tau menawan iâ hapan tipu, palus mempatei iâ.

2. Tapi koan iä: Æla katika pesta, belâ mendjadi karidun olo arâ.

3. Maka amon iâ aton intu Betania, huang human Simon, olo besamagh, dan mondok kuman hetâ, aton duma olo bawi, idjä mimbit kasa bahalap, besuang minjak nardu toto, awang paham berega; maka iâ memusit kasa, dan menusu minjak tâ hundjun takoloke.

4. Maka aton isut biti murid persengen angat ateie, dan hamau: Kanduen minjak tâ nihau kalotä?

5. Krana minjak tâ djari tau indjual labeh telo ratus dinar, dan inenga akan olo pâhâ belom. Maka olo tâ paham melait iä.

6. Tapi koan Jesus: Naughe iâ, buhen keton maur iâ? Penggawi awang bahalap iâ djari mawi dengangku.

7. Krana olo pähä belom aton dengan keton katatahi, dan amon keton nahuang, keton tau bedjoha dengan olo tâ; tapi aku djaton melei katatahi dengan keton.

8. Talo iâ sampet mawi, djetä iä djari mawi; iä djari menanselo olo mohos berengku, hapan minjak, akan indu ingubur.

9. Toto, aku hamau dengan keton, intu karâ kaleka salepa kalunen Ewangelion to insanan, hetä karä insanan kea talo iâ djari mawi, akan indu pengingat ajue.

10. Maka Judas, olo Iskariot, idjä biti âwen duâwalas tä, hagoet, menale kapala imam, hendak mendjual iâ aka.

11. Maka amon olo tä mehining tâ, iâ hanjak atei, dan mendjandji hendak menenga rear aka. Maka iä mimpa kalineke akan menjaragh iä.

II.—12. Maka andau solake karä andau tä, amon olo pudji kuman tepong awang djaton iragi, amon olo pudji menjambali anak tebiri paska, koan murid ajue denga: Akan kwe ikau menjoho ikei lius, menjimpan talo, mangat ikau kuman paska tâ?

13. Maka iâ menjoho duä biti murid ajue, dan hamau denga: Lius, tale lewu; maka olo idjä mâton blanei, besuang danum, karâ hasupa dengan keton; tuntut iä.

14. Dan kaleka iâ tamâ, sanan akan tempon huma tâ: Koan

Guru, intu kwe aton karong, âka aku dengan muridku akan kuman paska?

15. Iä tä karâ menindjok akan keton karong loteng awang hai, idjâ djari injimpan dan inatap; hetâ awi keton menjimpan tä akan ikei.

16. Maka murid ajue hagoet, palus tamä lewu, dan iâ sondau talo handiai kilau Jesus djari mesanan tä aka, dan iâ menguan paska tâ.

17. Maka tokep kaput iä duma tuntang muride.

18. Maka amon äwen tä mondok, hendak kuman, koan Jesus: Toto, aku hamau dengan keton, idjä biti keton, idjâ kuman dengangku, karâ mendjual aku.

19. Maka äwen tä kapähâ atei, sambil hamau denga, idjâ tindjam kolae: Mikä aku iâ? Dan idjä beken: Mikâ aku iâ?

20. Maka tomba iä dan hamau denga: Idjâ biti keton olo duâwalas to, idjä haiak aku kuman bara pinggan lomba to.

21. Maka toto, Anak-olon lius, kilau djari injurat tehiu iâ; tapi pajah olo tâ, idjâ mendjual Anak-olon! bahalap aka, djaka olo tâ djaton inakan indue.

III.—22. Maka sangkom iä kuman Jesus menduan tepong, memberkat tâ, mendarei tä, dan menenga tâ aka, sambil hamau: Duan, kuman, djeto aton berengku.

23. Tinei iä menduan sangkir, memberkat tâ, menenga tâ aka; dan âwen tâ handiai mihop bara tâ.

24. Koan iä denga: Djeto aton dahangku, daha djandjin taheta, idjâ inusu ganti olo arâ.

25. Toto, aku hamau dengan keton, djaton hindei aku karä mihop bara buah upon anggor, sampei andau tä, amon aku karä mihop tâ taheta huang karadjaan Hatalla.

IV.—26. Maka limba iä djari menjanji hapan menara Hatalla, iä hagoet akan bukit upon undus.

27. Koan Jesus dengan olo tä: Alem to atein keton handiai karâ tantarang angate tagal aku; krana aton augh surat: "Jaku hendak memukul sakatike, dan tebirie handiai karä bilang-bilangan."

28. Maka limba aku djari misik bara olo matei, aku hendak hagoet intu baun keton akan Galilea.

29. Maka koan Petrus denga: Alo olo handiai tantarang angat ateie tagal ikau, toto aku djaton.

30. Maka koan Jesus denga: Toto, aku hamau dengam, andau to, alem to kea, helo bara djagau menando handuâ, ikau karâ milim aku hantelo.

31. Maka Petrus paham hindei mendähän aughe, koa: Alo aku akan indu matei haiak ikau, aku djaton kea hendak milim ikau. Kalotâ kea augh âwen tâ samandiai.

V.—32. Maka äwen tä duma sampei kabon, Getsemane arae; dan iâ hamau dengan muride: Mondok heto, sangkom aku blaku doa.

33. Maka iä mimbit denga Petrus, Jakobus dan Johannes, dan iâ paham kasekâ angat ateie, dan paham kapâhä huange.

34. Dan iâ hamau dengan âwen: Hambaruangku aton pa-

ham kapähä, sampei pampatei; melei heto, ini dengangku.
35. Dan iä miar isut, mehingkep intu petak, dan blaku, djaka ole, uka djam tä mahalau iä.
36. Dan iâ hamau: Abba, Apang! talo handiai tau indjadiam; inda sangkir to bara aku. Tapi äla tumon kahendakku, baja tumon kahendak ajum.
37. Maka iä duma dan sondau âwen tâ betiro; dan iâ hamau dengan Petrus: Simon, aton ikau betiro? Djaton ikau tau mini idjä djam?
38. Djaga keton dan blaku doa, uka äla keton tamâ tingkese; toto, rogh aton pehias, tapi isi aton belemo.
39. Maka sindâ tinei iâ hagoet, blaku doa, menjewut augh tâ kea.
40. Maka iä buli, dan sondau âwen tä betiro tinei, krana matae aton bebehat awi tirohe, dan âwen tä djaton katawan, narei iä akan indu tomba denga.
41. Maka hantelo iä duma, dan hamau dengan âwen tä: Kilen keton magon betiro dan melajan! To djari ombet! djam djari sampei; itâ, Anak-olon injaragh akan lengân olo bedosa.
42. Mendeng! ita hagoet. Itâ, olo idjä mendjual aku djari tokep.
VI.—43. Maka palus, kahum iâ magon hakotak, Judas, idjä biti olo duâwalas tâ, duma, impahaiak olo arâ, idjâ mimbit padang dan dârâ kaju, idjâ injoho kapala imam, dan olo tamat surat, dan olo bakas.
44. Maka iâ, idjä mendjual iâ, djari menenga kata akan olo tä, koa: Idjâ injiumku, djetä iâ; singkap iä dan aga iâ bua-bua
45. Dan amon iâ sampei, maka iâ belalu menggapi iä, koa: Guru, Guru!—dan iâ menjium iâ.
46. Tâ olo menjingkap dan menawan iâ.
47. Maka idjâ biti olo idjä mendeng denga menjilak padang, memangki djipen imam hai, menjampal pindinge.
48. Maka tomba Jesus dan hamau dengan olo tâ: Kilau djaka hendak mentakan olo bigal keton djari hagoet, hapan padang, hapan dârâ kaju, hendak menawan aku.
49. Nongkang andau aku djari melei dengan keton, madjar olo huang human Hatalla, maka keton djaton djari menawan aku; tapi, uka karä augh surat mendjadi tulus.
50. Tâ murid ajue melihi iâ samandiai, palus hadari.
51. Maka aton mengalulut iâ olo tabela idjä biti, iä tâ aton halowei, iâ hapan baja kahowut; maka olo tä menjingkap iä.
52. Maka iâ menganan kahowute, dan hadari halowei, mahakan olo tâ.
VII.—53. Maka olo maga Jesus akan imam hai; hetâ aton hapumpong karâ kapala imam dan olo bakas, tinei olo tamat surat.
54. Maka Petrus djari mengalulut iä kedjau intu likute, sampei akan paseban imam hai; dan iä mondok dengan karä kapiri, sambil mandang hetâ intu apui.
55. Maka imam hai dan karâ mantir bitjara menggau augh saksi, mawi Jesus, uka tau mempatei iâ; tapi iä djaton sondau.
56. Krana arâ olo mengarana iä, tapi aughe djaton sama.

57. Maka isut biti mendeng, mengarana iä, koa:
58. Ikei djari mehining iâ hamau: Aku hakon mengarak human Hatalla to, idjâ inampa awi lengän olo, dan huang telo andau aku hendak menampa idjä beken, idjä djaton inampa awi lengân olo.
59. Maka djaton kea aughe tau sama.
60. Maka imam hai mendeng intu bentok, dan misek Jesus, koa: Djaton ikau tomba? narei olo tâ mendawa ikau?
61. Maka iâ suni, djaton tomba en-en. Tâ sindâ tinei imam hai misek iä, dan hamau denga: Aton ikau Kristus, Anak Hatalla, idjâ patut inara?
62. Maka koan Jesus: Jaku aton iâ; maka keton karä mitä Anak-olon mondok hila gentaun kwasa, dan duma hundjun baunandau langit.
63. Maka imam hai merabit klambie, koa: Akan en ita menggau olo saksi hindei?
64. Keton kabuat djari mehining, iâ menawa Hatalla. Kilen angat huang keton? Maka olo handiai mahukum iä, bua iâ akan indu impatei.
65. Maka belahe olo tâ menampara meludja iä, dan iä menutup baue, memendong iâ, sambil hamau denga: Awi ikau menudjum. Maka kapiri menäkap baue.
VIII.—66. Maka kahum Petrus aton liwa intu paseban, idjâ biti djipen bawi ain imam hai aton duma;
67. Dan amon iä mitä Petrus idjâ mandang hetä, maka iâ menantuneng iä, koa: Ikau kea djari hindjä dengan Jesus, olo Nasaret tâ.
68. Tapi iâ milim, koa: Jaku dia kasene iâ, djaton kea jaku herati talo sewutm. Dan iä blua akan tambiran, maka djagau menando.
69. Maka amon djipen bawi tä mitä iä haluli, iä hamau dengan olo idjâ mendeng hetâ: Iä tâ kea hindjä ungkup olo tâ.
70. Maka iâ milim tinei. Maka harian isut, sindâ tinei olo idjâ mendeng hetä hamau dengan Petrus: Toto, ikau kea hindjâ ungkup olo tâ, krana ikau kea aton olo Galilea, augh kotakm aton sama kea.
71. Maka iä menampara bemiat tuntang menjapa arepe, koa: Aku djaton kasene olo tâ, idjâ inehiu keton.
72. Palus tâ kea djagau menando handuâ. Maka Petrus mingat augh, idjä inutor Jesus aka: Helo bara djagau menando handuä, hantelo ikau karâ milim aku. Tä Petrus hadari blua, sambil menangis.

BAGI 15.

I. *Jesus iriksa Pilatus, dan iurâ olo soldadu.* II. *Jesus matei hong kaju sampalaki.* III. *Talo heiran, sana iâ matei.* IV. *Jesus ingubur Josep.*

I.—1. Maka belalu kea duru sawah kapala imam tuntang olo bakas, dan olo tamat surat, dan karâ mantir bitjara mawi bitjara, dan iâ memasong Jesus, maga iä, dan menjaragh iâ akan Pilatus.
2. Maka Pilatus misek iä: Aton ikau radja olo Jehudi? Ma-

ka tomba iâ, dan hamau denga: Tumon koam.
3. Maka kapala imam paham mendawa iâ tagal arâ buku.
4. Tâ Pilatus misek iâ tinei, koa: Djaton ikau tomba en-en? Itäm, iâ menjalah ikau tagal arâ perkara.
5. Maka Jesus djaton tomba hindei, sampei Pilatus sangang.
6. Maka andau pesta iâ pudji melapas aka idjâ biti bara sipir, idjä kwe kea ilaku olo.
7. Maka aton idjä biti, Barrabas arae, idjâ inawan haiak olo mamok, idjä huang amok tä djari mempatei olo kea.
8. Maka olo arâ mengkeriak, sambil blaku, uka iâ mawi denga tumon hadate.
9. Tomba Pilatus dengan olo tâ, koa: Aton keton nahuang aku melapas akan keton radjan olo Jehudi?
10. Krana iâ katawan, kapala imam djari menjaragh iâ awi kahirie.
11. Maka kapala imam mandjo olo arâ, kälä djaka iâ melapas Barrabas aka.
12. Maka tomba Pilatus tinei dan hamau denga: Maka narei keton menjoho aku mawi dengan iâ to, idjâ, koan keton, aton radja olo Jehudi?
13. Olo tâ mengkeriak tinei: Lantak iâ hong kaju sampalaki!
14. Tapi koan Pilatus denga: Narei talo papa kea iä djari mawi? Maka paham haream olo tä mengkeriak: Lantak iä hong kaju sampalaki!
15. Maka Pilatus hendak menjanang olâ tä, dan iâ melapas Barrabas aka, dan limba Jesus imukul sapu, maka iâ menjaragh iâ, uka iä ilantak hong kaju sampalaki.
16. Tâ olo soldadu maga iä blua akan paseban human bitjara, dan iâ mirak salepa djelahae.
17. Dan iä makeian iâ hapan klambi beludu, dan limba iá djari mendarä kapiahn radja, hapan duhi, maka iä mingkes tä hundjun takoloke.
18. Dan olo tâ menampara menabe iâ: Tabe, radja olo Jehudi!
19. Dan olo tâ memukul takoloke, hapan tetek humbang, tinei iä meludja iâ, dan iâ mendeko utute, menjemba iä.
II.—20. Maka limba murä iâ olo tâ mengkak klambi beludu, dan makeian iâ hapan pakeian ajue kabuate. Dan olo tâ maga iâ blua, uka melantak iä hong kaju sampalaki.
21. Maka, olo tâ memaksa idjâ biti, Simon, olo Kirena, idjâ buli bara tana dan mahalau betâ, (iâ tâ aton bapa Aleksander dan Rupus,) uka iâ mâton kaju sampalakie.
22. Maka olo maga iâ sampei kaleka Golgota, djetâ injalinan: âka bangun takolok.
23. Maka olo menenga aka anggor, hâwöi talo bepait, akan indu mihop.
24. Tä olo melantak iâ hong kaju sampalaki; dan ia membagi pakeian ajue, sambil bedadu, hapan memutus, idjâ kwe indu bagin genep biti.
25. Maka andau aton djam telo, amon olo menjampalaki iâ.
26. Maka buku iä indawa aton tersurat tambuan takoloke kaloto: "Radja olo Jehudi."

27. Maka olo menjampalaki haiak denga duâ biti olo bigal, idjâ biti hila gentaue, dan idjâ biti hila sambile.

28. Tâ surat mendjadi tulus, idjä kakai aughe: "Iâ djari imbaris olo dengan olo darhaka."

29. Maka olo idjä mahalau hetä paham menjapa iâ, menggiling takoloke sambil hamau: Tjâ! ikau idjâ mengarak human Hatalla, dan memaugun tä tinei huang katelo.

30. Dohop arepm, dan mohon bara kaju sampalaki.

31. Kalotâ kea kapala imam tuntang olo tamat surat hurâ sama arepe, mawi iâ, koa: Olo beken iâ djari mendohop, arepe iä djaton tau mendohop!

32. O Kristus, radja olo Israel! mohon to bara kaju sampalaki, mangat ikei mitä dan pertjaja.

33. Maka amon andau sampei djam djehawen, talo mendjadi kaput hapus petak, sampei djam djelatien.

34. Maka djam djelatien Jesus mengkeriak hapan hai aughe, koa: *Eloi! Eloi! lamma sabaghtani?* Djetâ, amon injelinan: O Hatallangku! Hatallangku! buhen ikau djari melihi aku?

35. Maka belahe olo idjâ mendeng hetä, haiak mehining tä, hamau: Itâ, iä membawa Elias.

36. Tapi idjä biti hadari, menjuang kambang batu dengan tjuka, madjok tâ intu humbang, sambil mempihop iä, koa: Karâ, ikei mitä, djaka Elias duma dan menipas iâ.

37. Maka Jesus mentehau, hapan hai aughe, dan melian tahasenge.

III.—38. Maka dinding benang huang-huma Hatalla berabit pontong haruâ, bara ngambo palus sampei ngiwa.

39. Maka amon komandand olo soldadu, idjä mendeng hatendipa iâ, mitâ, iâ mehotos haiak mentehau kalotâ, koan iâ: Olo to toto aton Anak Hatalla.

40. Maka aton kea isut biti olo bawi, idjâ menampaja bara kedjau; iâ tâ: Maria Magdalena, tinei Maria, indu Jakobus idjâ korik tuntaug Joses, tinei Solome;

41. Æwen tâ kea djari omba denga, sambil menonggo iâ, pesan iä hong Galilea; tinei arä biti awang beken, idjâ djari hagoet akan Jerusalem haiak denga.

IV.—42. Maka haleme-lemei, (basa andau tâ aton andau menjimpan talo, iâ tä andau idjâ bihin bara andau sabat,)

43. Aton duma Josep, olo Arimatia, mantir bitjara idjâ besewut, idjâ kabuat kea mentei karadjaan Hatalla. Maka iâ tä mempahanji arepe, dan tamâ huma menaharep Pilatus, sambil blakú hantun Jesus.

44. Maka Pilatus sangang, djaka iä djari matei; dan iâ menjoho mengahau komandand, dan misek intu iä, djaka tahi iâ djari matei.

45. Dan limba iâ djari mehining brita bara komandand, maka iä menenga hantu tä akan Josep.

46. Iâ tâ memili benang awang lamos, dan iä menipas hantu, memungkus tä hapan benang lamos tâ, dan iâ mingkes

tä huang kubur, idjâ djari imahat huang batu; dan iä menggaling batu akan baun tonggang kubur.

47. Maka Maria Magdalena dan Maria indu Joses menjengok, kilen olo mina iâ.

BAGI 16.

I. *Melaikat mesanan, Jesus aton belom haluli.* II. *Jesus mesanan arepe akan muride, dan menjoho âwen tä mesanan Ewangelion.* III. *Jesus mendai akan sorga.*

I.—1. Amon andau sabat djari halau, maka Maria Magdalena, dan Maria indu Jakobus, tinei Salome, memili talo mangat ewaue, hendak hagoet mohos iä.

2. Maka andau minggo, haiak djedjewu haliei, iä menale kubur, amon matanandau lembut.

3. Maka koan iä sama arepe: Æwe karâ menggaling akan ikei batu bara baun-tonggang kubur?

4. Dan amon iä menanggera, iâ mitä batu tâ djari inggaling; krana djetâ aton paham hai.

5. Dan amon iâ djari tamä kubur, maka iâ mitä olo tabela mondok hila gentau; iâ hapan klambi pandjang awang beputi; maka âwen tä tangkinja.

6. Maka koan iâ tâ denga: Æla keton tangkinja; keton menggau Jesus, olo Nasaret tä, idjâ djari injampalaki; iä djari misik, iä djaton heto; itâ keton kaleka olo djari mingkes iä.

7. Maka lius, sanan dengan murid ajue dan dengan Petrus, iâ karä hagoet intu baun keton akan Galilea; hetâ keton karä mitâ iä, kilau iâ djari hamau dengan keton.

8. Maka olo bawi blua dan hadari bara kubur, krana âwen tä hagendjâ dan paham sangang; dan iä djaton mesanan talo enen akan olo, krana iâ mikä.

II.—9. Maka limba iâ misik, andau minggo haiak djedjewu, solake Jesus mesanan arepe akan Maria Magdalena, idjâ âka iä djari menganan udju dewa.

10. Iâ tä hagoet, mesanan tâ akan âwen, idjä djari hindjâ denga, idjä pâhä atei tuntang menangis.

11. Amon olo tâ mihining iä belom, dan djari gitan olo bawi tâ, maka olo tâ djaton pertjaja.

12. Limba tâ iâ mesanan arepe, hapan ampie awang beken, akan duâ biti olo tä, kahum iâ menandjong, menale tana.

13. Maka olo tâ kea hagoet, mesanan tâ akan âwen idjä beken; maka olo tâ kea âwen tâ djaton pertjaja.

14. Limba tâ iâ mesanan arepe akan olo sawalas tâ, amon iâ tâ mondok kuman; dan. iä mempudji äwen tâ, basa iä aton bantus pertjaja dan batekang atei, basa iä djaton djari pertjaja augh olo, idjâ djari mitâ iä djari misik.

15. Dan iâ hamau denga: Lius keton, kumbang salepa kalunen, sanan Ewangelion akan sekarâ olo kalunen.

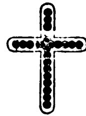
16. Olo idjâ djari pertjaja dan djari impandoi, iâ karâ injalamat; tapi olo idjä bantus pertjaja, iâ karâ bua hukum.

17. Maka djeto aton kata, idjâ karä iawi olo idjâ pertjaja: huang arangku olo tâ karä menganan dewa, karä hakotak hapan bahsa taheta;

18. Handipä iä karâ mengkatan, dan amon iâ mihop talo, idjâ tau mempatei olo, djaton iä pâhâ awi tâ. Hundjun olo haban iä akan mina lengâe, dan olo tä karâ kälâ.

III.—19. Maka Tuhan, limba iâ djari hakotak denga, inggatang akan sorga, dan mondok hila gentaun Hatalla.

20. Maka olo tä hagoet, mesanan augh Hatalla hetä-hetä; maka Tuhan mendohop iä, sambil mendähän augh olo tä awi kata heiran, idjâ mempahaiak augh tâ.—Amen.

EWANGELION, INJURAT LUKAS.

BAGI 1.

I. *Penamäan.* II. *Brita: Johannes pampandoi karâ inakan indue.* III. *Brita: Jesus, Anak Hatalla, karä inakan indue.* IV. *Maria madja Elisabet.* V. *Njanjian Elisabet, menara Hatalla.* VI. *Johannes inakan indue dan injunat.* VII. *Njanjian Sakarias, menara Hatalla.*

I.—1. Maka arâ olo djari menampara, merinting tjeritan karä talo idjâ betantu haliei intu ita.
2. Kilau djari injampei akan ita awi olo, idjâ kabuat bara solake djari mitâ talo tâ haiak mahaga augh tâ.
3. Kalotä kea aku, limba aku mariksa bua-bua karä talo tâ bara tampara, djari menggarä bahalap, menjurat akam, Teopilus, idjâ bahalap.
4. Mangat ikau tawa katoton talo tâ, awang djari iadjar olo intu ikau.
II.—5. Maka djaman Herodes, radja tanah Judea, aton imam, ara Sakarias, baris Abia, dan sawa bara djelahan anak âson Aaron, ara Elisabet.
6. Æwen duâ tä aton bahalap intu baun Hatalla, menumon karâ prentah dengan hadat pangkahai Tuhan budju-budjur.
7. Iä djaton manak, basa Elisabet manang, dan iâ äwen duä djari bakas.
8. Maka djadi, amon iâ melalus gawin imam intu baun Hatalla intu padjon ajue,
9. Tumon hadat gawin imam, dan iâ akan indu menotong garo, maka iâ tamâ human pangkahai Tuhan.
10. Dan olo arä aton blaku doa hila ruar katahin gawi hagaro.
11. Maka iä aton mitâ melaikat pangkahai Tuhan, mendeng hila gentaun kaleka hagaro.
12. Dan amon Sakarias mitâ iâ, maka iâ tangkedjet, belalu mikâ.
13. Tapi melaikat hamau denga: Æla mikâ, Sakarias! krana laku-doam djari tarima, dan sawam, Elisabet, karâ manak akam hatuä, arae ikau akan menjewut Johannes.
14. Maka ikau karâ supa kahanjake tuntang kamangate, dan arâ olo karä hanjak awi iä inakan indue.
15. Krana iâ karâ hai intu baun pangkahai Tuhan; anggor dengan talo ihop awang bahari iâ djaton akan mihop, dan iâ besuang Rogh brasi bara knain indue.
16. Iä karä moba arä olo Israel menintu iä akan pangkahai Tuhan, Hatallan ajue.
17. Tinei iâ akan hagoet intu baun Hatalla huang rogh dan huang kaabas Elias, moba atein

bapa menintu anake, dan olo
idjâ bantus akan kaharatin olo
tetek, uka menatap akan pang-
kahai Tuhan olo arâ idjâ pehias.
18. Koan Sakarias dengan
melaikat: Awi talo en aku akan
mengasene tâ? Krana aku ba-
kas, dan sawangku djari tahi
umure.
19. Tomba melaikat denga,
koa: Jaku aton Gabriel, idjä
mendeng intu baun Hatalla, dan
aku djari injoho hakotak deng-
am, haiak mesanan akam talo
tä.
20. Dan itâm, ikau karä bisu
dan djaton tau hakotak, sampei
andau talo tâ akan mendjadi, dje-
to basa ikau djaton djari pertjaja
aughku, idjâ karâ mendjadi intu
katikae.
21. Maka olo arâ mentei Sa-
karias dan aton sangang, awi
iâ menahi huang huma Hatalla.
22. Dan amon iâ blua, maka
iâ djaton tau hakotak dengan
olo, dan olo tâ mengasene, iâ
djari mitâ talo huang huma Ha-
talla. Maka iâ mengipei olo
arä, dan magon bisu.
23. Maka djadi, amon karä
andau gawin ai djari hapus, iä
buli huma.
24. Limba tâ Elisabet, sawa,
batihi, dan iâ menjahokan arepe
limä bulan katahi, koa:
25. Tumon to pangkahai Tu-
han mawi dengangku katika iâ
menangkilik aku, uka menganan
kahawängku dengan olo.
III.—26. Maka bulan djeha-
wen melaikat Gabriel injoho Ha-
talla akan lewu huang Galilea,
idjä Nasaret ara,
27. Menale budjang bawi, idjä
djari imopo olo hatuâ, Josep
arae, idjâ bara utus Dawid, dan
aran budjang bawi tâ Maria.
28. Maka melaikat tamä meng-
gapi iâ, koa: Salamat ikau, idjä
djari iasi! Pangkahai Tuhan
aton dengam, ikau idjä imberkat
intu bentok karâ olo bawi.
29. Dan sana iâ mitâ melaikat,
maka iâ tangkedjet awi aughe,
haiak menirok menggau riman
augh tabeh tâ.
30. Koan melaikat denga:
Æla mikä, Maria; krana ikau
djari supa asi intu Hatalla.
31. Dan itäm, ikau karâ bati-
hi, dan manak hatuâ, arae akan
injewutm Jesus.
32. Iâ karâ hai, haiak begarâ
Anak pangkahai Tuhan. Dan
Hatalla, pangkahai Tuhan, karâ
menenga aka padadusan bapae,
Dawid.
33. Tinei iâ akan mendjadi
Radja human Jakob palus kata-
tahi, dan karadjaan ajue djaton
katawan kalepahe.
34. Maka Maria hamau deng-
an melaikat: Kilen talo tâ akan
mendjadi, basa aku dia katawan
olo hatuâ?
35. Tomba melaikat dan ha-
mau denga: Rogh brasi karâ
mohon akam, dan kwasan pang-
kahai Tuhan akan mengan-
djungen ikau, awi tä kea Idjä
brasi tä, idjâ karâ inakam, akan
indu begarâ Anak Hatalla.
36. Dan itäm, Elisabet, kolam
aton batihi kea, metoh iâ bakas,
anake hatuä, dan to iâ, idjä in-
jewut olo manang, djari tokep
djehawen bulan.
37. Krana djaton aton talo
Idjä, idjâ dia tau iawi Hatalla.
38. Koan Maria: Itâm, aku
djipen pangkahai Tuhan; djadi

dengangku tumon aughm. Tâ melaikat melihi iâ.

IV.—39. Maka katika tâ Maria bedjeleng hagoet akan bukit, menale lewu anu intu tanah Juda.

40. Dan iâ tamä human Sakarias, menabeh Elisabet.

41. Maka djadi, amon Elisabet mehining augh tabehn Maria, anake menangkädjok huang knaie, dan Elisabet belalu besuang Rogh brasi,

42. Haiak mentchau hapan hai aughe, koa: Imberkat ikau intu karä olo bawi, dan imberkat buah knaim.

43. Dan awi en aku kalotâ, indu Tuhangku menanggo aku?

44. Krana itäm, sana augh tabehm sampei pindingku, maka anak menangkadjok huang knaingku awi kahanjake.

45. Dan salamat ikau idjâ djari pertjaja; krana talo awang djari insanan akam awi pangkahai Tuhan akan mendjadi karä.

V.—46. Maka koan Maria: Hambaruangku mempahai pangkahai Tuhan.

47. Dan ateiku hanjak huang Hatalla, Djuru-salamatku.

48. Krana iâ djari menangkilik karendah djipâe; itä, bara to aku injewut salamat awi karâ utus olo.

49. Krana talo hai iä djari mawi dengangku, iä idjâ kwasa dan idjä brasi arae.

50. Asin ajue haradjur palus akan anak âso, olo idjâ mikä iâ.

51. Iä djari mawi talo hai hapan lengâe, iä menjanjau olo bedjoho huang karä pikir ateie.

52. Olo kwasa iä menipas, dan olo korik iä menggatang.

53. Olo blau iâ menjuang dengan talo bahalap, dan olo tatau iâ menjoho buli boang.

54. Israel, olo ai iâ menduan, mangat iä mingat asie.

55. Kilau iâ djari hakotak dengan tato ikei, dengan Abraham tuntang karâ anak âso sampei katatahi.

56. Maka Maria melei dengan Elisabet eteke telo bulan, limba tâ iä buli huma.

VI.—57. Maka bulan djari sampei, Elisabet akan indu manak, dan iä manak hatuâ.

58. Maka olo idjâ hindjä lewu tuntang olo idjâ hakola denga aton mehining, pangkahai Tuhan djari masi iâ paham, dan äwen tâ hanjak mempahaiak iâ.

59. Maka djadi intu andau hanja olo menanggo, hendak mengatib anak tâ, haiak menggarä iä Sakarias tumon aran bapae.

60. Tomba indue, koa: Æla, baja iä akan indu inggarä Johannes.

61. Koan äwen tâ denga: Djaton idjâ biti karâ kolam, idjä kalotâ ara.

62. Maka olo tâ mengipei bapa, menjoho iâ mesanan ara.

63. Tâ iä blaku batu äka menjurat, dan iâ menjurat, haiak hamau: Johannes aran ai. Maka olo tâ handiai hengan.

64. Maka hembentâ njamae tuntang djelae mendjari budjur, dan iâ hakotak haiak menara Hatalla.

65. Maka olo handiai mikä angate idjâ melei hakaliling iä, dan hapus bukit tanah Judea olo paham hasarita karä talo tâ.

66. Dan olo idjä mehining talo tä, mengumang tâ huang

atei, dan hamau : Kilen kea ampin anak tâ karä ? Maka lengän pangkahai Tuhan mempahaiak iâ.

VII.—67. Maka Sakarias, bapa, besuang Rogh brasi, dan menudjum, koa :

68. Horumat akan pangkahai Tuhan, Hatallan olo Israel, krana iâ djari menanggo haiak meliwus djelahan olo ajue.

69. Dan djari mempendeng akan ikei tandok salamat huang human Dawid, olo ajue.

70. Kilau iâ djari hamau awi karâ nabi idjâ brasi, idjä djari aton bara tamparan kalunen.

71. Dan meliwus ikei bara karä musoh, dan bara lengän olo handiai idjä besingi ikei.

72. Uka iâ masi tato ikei, sambil menehiu djandjie idjä brasi.

73. Tuntang sapa idjâ inanggonge akan Abraham, bapan ita, uka menjoho ita,

74. Limba ita iliwus bara lengân musoh, menempo iâ, djaton tawan kikâh,

75. Huang karasi, huang kateteke intu baun ajue sekarâ andau pambelom ikei.

76. Maka ikau, anak, karä begarä nabin pangkahai Tuhan; krana ikau akan menandjong intu baun pangkahai Tuhan, menatap karâ djalan ajue,

77. Haiak menenga akan djelahan olo ajue kaharatin salamat, awi mampun dosan ajue.

78. Tagal paham angat pengasin Hatallan ikei, idjâ hapan palembut bara ngambo madja ikei ;

79. Uka mesanan arepe' akan olo idjä mondok huang kakapute dan huang kandjungen pampatei, mangat menintu pain ikei akan djalan salamat.

80. Maka anak tâ mendjadi hai, haiak abas huang rogh, dan melei huang padang, sampei katika iâ akan indu menaharep olo Israel.

BAGI 2.

I. *Jesus inakan intu Betlehem.* II. *Jesus injunat.* III. *Jesus imprahan huang huma Hatalla ; augh nudjum Simeon âwen duâ Hanna.* IV. *Jesus intu Nasaret.* V. *Jesus mempahaiak indu bapa akan Jerusalem.*

I.—1. Maka djadi katika tâ kea aton blua prentah kaisar Augustus, uka salepa kalunen akan indu injurat.

2. Dan surate idjâ solake tä mendjari kahum Kirenius aton tamanggong intu Siria.

3. Maka olo handiai hagoet, uka injurat, genep biti akan puna lewun ajue.

4. Tâ Josep kea hagoet bara Galilea, bara lewu Nasaret, akan Judea, menale lewun Dawid, idjâ Betlehem ara, basa iâ bara huma dan bara utus Dawid.

5. Uka iâ injurat äwen duâ Maria, sawae, idjâ djari imopoe, dan idjâ batihi.

6. Maka djadi, amon âwen tâ hetâ, andau djari sampei, Maria akan manak.

7. Dan iä manak hatuâ idjâ solake, memungkus iâ hapan benang, dan mempeter iä huang dulang, basa akan âwen tä djaton kaleka intu huma.

8. Maka tokep lewu tâ aton sakatike huang padang, idjâ menonggo kawan meto hamalem.

9. Dan itâ, melaikat pangka-

hai Tuhan mendeng darahe, dan kahain pangkahai Tuhan menjangkowong hakaliling iâ, maka olo tâ paham mikâ.

10. Koan melaikat denga: Æla mikâ, krana itä, jaku mesanan akan keton kahanjake awang paham, idjä akan olo handiai.

11. Iâ tâ, akan keton andau to Djuru-salamat djari inakan, idjä aton Kristus, panghakai Tuhan, intu lewun Dawid.

12. Maka djeto kata akan keton, keton karâ sondau anak tä habungkus huang benang, menter huang dulange.

13. Palus aton hindjâ melaikat tâ tawon talo belom bara sorga, idjâ menara Hatalla, koa:

14. Horumat akan Hatalla huang ngambo, kasanei hundjun petak, kakilake dengan olo kalunen!

15. Maka limba melaikat bara iâ kangambo akan langit, sakatike tâ hamau sama arepe: Has ita hagoet akan Betlehem, mitä talo awang djari hetâ, idjâ insanan pangkahai Tuhan akan ita.

16. Dan âwen tä bedjeleng duma, belalu sondau Maria âwen duä Josep, tinei anak awau tâ menter huang dulange.

17. Dan amon âwen tâ djari mitâ iä, maka hapus lewu äwen tä mesanan augh, idjâ djari inutor aka bara anak tâ.

18. Maka olo handiai idjâ mehining tâ heiran awi brita, idjä insanan aka awi sakatike.

19. Tapi Maria mingkes sekarâ augh tâ, mengumang tâ huang ateie.

20. Maka sakatike tä buli, mempahai dan menara Hatalla awi talo handiai idjâ hininge idjâ gitae, kilau djari inutor aka.

II.—21. Maka amon djari sukup kahanja andau, uka anak tâ ingatib, maka arae injewut olo Jesus, idjä insanan melaikat helo bara iâ huang knain indue.

III.—22. Maka amon Maria djari menjukup karâ andau memprasi arepe, tumon prentah Moses, tä anak tâ iaga äwen tâ akan Jerusalem, uka memprahan iä akan pangkahai Tuhan;

23. Tumon augh Torat pangkahai Tuhan: "Sekarâ hatuâ, idjâ solake inakan indue, akan indu inggarâ brasi akan pangkahai Tuhan."

24. Tinei uka meluput parapahe tumon augh Torat pangkahai Tuhan, duâ kongan burong kuku, atawa duâ kongan anak burong dara.

25. Maka itâ, aton olo intu Jerusalem, idjä Simeon arae, iâ tâ aton tetek haiak mikâ Hatalla, dan iä mentei kamangat olo Israel, tinei Rogh brasi hindjâ denga.

26. Akan iâ djari insanan augh Hatalla awi Rogh brasi, iâ djaton akan katawan pampatei helo bara iä mitâ Kristus idjâ bara pangkahai Tuhan.

27. Maka awi Rogh brasi iâ tamâ huma Hatalla, dan amon indu bapa mimbit tamâ anake, iâ tâ Jesus, uka mawi denga tumon hadat Torat:

28. Maka Simeon mengkipit iâ tä, menara Hatalla, haiak hamau:

29. To ikau, o Tuhan, aton menjoho aku, idjâ djipem, lius dengan salamat, tumon aughm.

30. Krana matangku djari mitä salamat ajum ;
31. Idjâ djari injimpam intu baun sekarâ utus olo ;
32. Talo blawa akan memplawa olo kapir, dan akan kahain djelahan olo ajum, Israel.
33. Maka Josep âwen duâ indue heiran awi augh idjâ inutor bara iâ.
34. Maka Simeon memberkat âwen tä, dan hamau dengan Maria, indue : Itâ, iâ to impendeng akan mempalawo dan akan menggatang arâ olo intu Israel, dan akan kata, idjä akan indu imbantah olo.
35. Tinei ateim kea ihoroe padang, uka pikir atei olo arâ mendjadi karina.
36. Maka aton Hanna, nabi bawi, anak Panuel, baris anak äso Asser, iâ djari tahi umure, dan djari belom hindjâ bana udju njelo, limba budjang.
37. Maka iâ balo, umure tokep hanja pulu âpat njelo, iâ djaton pudji melihi huma Hatalla, baja hapan puasa, hapan laku-doa iâ menempo Hatalla hamalem handau.
38. Iâ djam tä kea menggapi, mengaku pangkahai Tuhan, haiak mesanan iâ akan olo handiai, idjâ aton mentei kaliwuse intu Jerusalem.

IV.—39. Dan amon âwen tä djari melalus talo handiai tumon Torat pangkahai Tuhan, maka iä haluli tinei akan Galilea, akan lewun ajue Nasaret.
40. Maka anak tâ mendjadi hai, abas huang Rogh, tinei paham kapintare, dan asin Hatalla mempahaiak iä.

V.—41. Maka indu bapa sening njelo hagoet akan Jerusalem, omba pesta paska.
42. Dan metoh iâ djari duâwalas njelo umure, amon âwen tâ djari kangambo akan Jerusalem, tumon hadat pesta,
43. Dan djari menjukup karâ andau, hendak buli, maka anak tä, Jesus, melei intu Jerusalem, dan Josep, äwen duâ indue dia katawan tä.
44. Tapi âwen tâ menaha iâ hindjä olo arâ huang djalan, belalu hagoet idjä andau, menggau iâ intu awang kola intu awang kasena.
45. Dan amon djaton sahondau iä, maka äwen ta haluli akan Jerusalem, menggau iâ.
46. Maka djadi limba katelo äwen tä sahondau iâ huang huma Hatalla, mondok intu bentok karä guru, mehining haiak misek iâ.
47. Maka sangang olo handiai idjâ mehining iä, awi kapintare, awi augh tomba.
48. Dan haiak mitâ iä, maka âwen tâ terâwen, dan indue hamau denga : Anakku, buhen ikau kalotâ dengan ita? Itäm, bapam tuntang aku djari menggau ikau dengan kapähä.
49. Koan iä denga : Kasen keton menggau aku? Dia keton tawa, huang talo ain Apangku aku akan indu melei?
50. Maka äwen tä djaton herati augh, awang inutore aka.
51. Maka iä omba äwen tä mohon, dan melei intu Nasaret, sambil memenda iä tâ. Dan indue mahaga karä talo tâ huang ateie.

52. Maka Jesus mendahang kapintare, kambo bereng, dan asi dengan Hatalla dan dengan olon.

BAGI 3.

I. Johannes hagoet menjoho olo hoba, haiak mesanan Jesus Kristus. II. Jesus impandoi. III. Utus Jesus hrinting.

I.—1. Maka njelo limâwalas kaisar Tiberius aton marentah, kahum Pontius Pilatus aton tamanggong intu Judea, kahum Herodes aton radja tanahn bagi äpat hong Galilea, dan Philippus, paharie, radja tanahn bagi äpat hong Iturea dengan Trakonitis, kahum Lisanias aton radja tanahn bagi äpat hong Abilene,

2. Kahum Annas âwen duâ Kaiapas aton imam hai, maka augh Hatalla sampei Johannes, anak Sakarias, huang padang.

3. Dan iâ mengumbang hapus tanah batang-danum Jordan, membrita pampandoin kahoba akan ampun dosa.

4. Kilau djari injurat huang surat sekarâ augh Jesaia, nabi tä, idjä hamau: "Aton augh olo mentehau huang padang: Awi menatap djalan akan pangkahai Tuhan, parampar kaleka aka!

5. "Karä loau akan injuang, karâ bukit tuntang longkoh akan imparanda, talo awang bengkok akan imbudjur, dan äka lewaklewau akan indu inampa mendjadi djalan rampar.

6. "Tinei sekarâ isi akan mitä salamat Hatalla."

7. Maka Johannes hamau dengan olo arä, idjâ hagoet akan ruar, uka impandoi awie: O kadjarian lalidi, äwe menjoho keton hadari, mahakan kalaite awang harian.

8. Sabab tâ awi keton memplua buah kahoba awang patut, dan âla keton mado, hendak hamau huang arepe: Abraham aton apang ita. Krana jaku hamau dengan keton: Hatalla tau membelom anak akan Abraham bara batu to.

9. Maka kapak djari indanan kea intu uhat batang kaju, dan genep batang, idjâ dia memuah bahalap, akan indu inâweng, palus intarik akan apui.

10. Maka olo arâ misek iä, koa: Narei ita akan indu mawi?

11. Tomba iâ dan hamau denga: Æwe idjâ aton klambi duä, bagi akan iä, idjâ djaton, dan idjä aton talo kinan, awi tumon tä kea.

12. Maka aton kea duma olo pabean, uka impandoi, dan hamau denga: Guru, narei ita akan indu mawi?

13. Koan iâ denga: Æla keton blaku labeh bara bagin keton.

14. Maka aton kea olo soldadu misek iä, koa: Narei ita akan indu mawi? Koan iâ denga: Æla keton mehenjek atawa memikir olo, dan terei huang keton dengan upah keton.

15. Dan amon olo arâ mentei haiak menirok samandiai huang atei, aja-ajau Johannes aton Kristus tâ:

16. Maka Johannes tomba dengan olo handiai, koa: Aku mempandoi keton hapan danum; tapi aton duma iâ tä, idjä kwasa bara aku, djaton aku be-

guna aka mengkak tali surumpahe; iä karâ mempandoi keton hapan Rogh brasi tuntang apui.

17. Huang lengân ajue aton kiap, dan iä karâ memprasi karaiae, menempunan parei akan huang lepaue, tapi djogo iä karä menusul hapan apui awang djaton terbelep.

18. Tumon to iâ menutor arä augh beken hindei, mesanan Ewangelion akan olo arä.

19. Tapi Herodes, radja tä, amon iâ impudji Johannes tagal Herodias, sawan paharie, Pilippus, dan tagal talo papa handiai, idjâ iawi Herodes:

20. Maka iâ mendahang djeto kea hindei, iâ tä iâ mengorong Johannes huang sipir.

II.—21. Maka djadi, amon olo arä impandoi dan Jesus kea impandoi haiak blaku doa, tâ langit buap,

22. Dan Rogh brasi kabuat mohon aka kilau burong darah, dan augh memala bara langit, koa: Ikau aton Anakku, idjä âka huangku, ikau aku mengilak.

III.—23. Maka Jesus to, eteke telo pulu njelo umure, amôn iä menampara, dan iä, idjâ, tumon patongan olo, anak Josep, aton anak Eli,

24. Iâ anak Mattat, iâ anak Lewi, iâ anak Melki, iâ anak Janna, iä anak Josep,

25. Iä anak Mattatias, iä anak Amos, iä anak Naum, iä anak Esli, iä anak Naggai,

26. Iâ anak Maat, iâ anak Mattatias, iâ anak Semei, iâ anak Josep, iâ anak Juda,

27. Iâ anak Johannes, iâ anak Resa, iä anak Serobabel, iä anak Salatiel, iâ anak Neri,

28. Iä anak Melki, iä anak Addi, iâ anak Kosam, iä anak Elmodam, iä anak Er,

29. Iâ anak Joses, iâ anak Elieser, iä anak Jorim, iâ anak Mattat, iä anak Lewi,

30. Iä anak Simeon, iâ anak Juda, iâ anak Josep, iä anak Jonan, iâ anak Eliakim,

31. Iâ anak Meleas, iâ anak Mainan, iä anak Mattata, iâ anak Natan, iâ anak Dawid,

32. Iâ anak Jesse, iä anak Obed, iä anak Boos, iä anak Salmon, iä anak Nahasson,

33. Iä anak Aminadab, iä anak Aram, iâ anak Esrom, iâ anak Pares, iâ anak Juda,

34. Iâ anak Jakob, iâ anak Isaak, iâ anak Abraham, iä anak Tara, iä anak Nahor,

35. Iä anak Saruh, iâ anak Ragau, iä anak Palek, iâ anak Heber, iâ anak Sala,

36. Iâ anak Kainan, iä anak Arpaksad, iâ anak Sem, iä anak Noah, iâ anak Lamegh,

37. Iä anak Metusala, iä anak Enogh, iâ anak Jared, iä anak Maleleel, iâ anak Kainan,

38. Iâ anak Enos, iâ anak Set, iä anak Adam, iä anak Hatalla.

BAGI 4.

I. *Jesus iningkes iblis.* II. *Jesus mesanan brita intu Nasaret.* III. *Jesus madjar olo intu Kapernaum haiak menganan dewa.* IV. *Jesus mempakälä empon Simon tuntang arä olo haban beken.*

I.—1. Maka Jesus, kontep Rogh brasi, buli bara Jordan,

dan awi Rogh tâ iâ iaga akan padang.
2. Dan iä iningkes iblis âpat pulu andau katahi, djaton iä kuman talo idjâ-idjä huang karâ andau tâ, dan amon djetâ hapus, maka iä blau.
3. Koan iblis denga: Djaka ikau Anak Hatalla, awi ikau hamau dengan batu to, mangat iâ mendjadi tepong.
4. Tomba Jesus denga, koa: Aton augh surat: "Djaton awi tepong bewe olo belom, baja awi genep bawak augh Hatalla."
5. Tâ iblis maga iâ mendai bukit gantong, dan memprahan aka sekarä karadjaan kalunen huang idjä kapidjep matä katahi.
6. Koan iblis denga: Sekarâ kwasa to tuntang kahalape aku hendak menenga akam; krana djetâ djari inenga akangku, dan aku menenga tâ akan olo idjâ kahendakku.
7. Djaka ikau to hendak menjemba aku, maka talo tâ ajum samandiai.
8. Tomba Jesus dan hamau denga: Inda bara aku, iblis; krana aton augh surat: "Semba pangkahai Tuhan, dan menempo iä bewe."
9. Maka iblis maga iâ akan Jerusalem, mempendeng iä hundjun babungan human Hatalla, sambil hamau denga: Djaka ikau aton Anak Hatalla, sewu bara heto kangiwa.
10. Krana aton augh surat: "Iâ karâ menjoho melaikat tagal ikau, uka iâ tä mahaga ikau,
11. "Haiak mâton ikau hundjun lengä, uka âla haliei paim tantarang batu."
12. Tomba Jesus dan hamau denga: Aton augh: "Æla ikau meningkes pangkahai Tuhan, Hatallan ajum."
13. Dan amon iblis djari mahapus sekarâ tingkes tä, maka iâ melihi iä idjä katika katahi.
II.—14. Maka Jesus huang kwasa Rogh tâ haluli tinei akan Galilea; dan aton blua brita akan sekarâ lewu, idjâ hakaliling, mesanan iâ.
15. Maka iâ madjar olo huang sinagoge, dan iâ inara olo handiai.
16. Dan amon iâ sampei Nasaret, äka iâ imbelom olo pesa tabela, maka intu andau sabat iâ, tumon hadat ajue, menale sinagoge, belalu mendeng hendak membasa.
17. Tä olo mendjuluk aka surat nabi Jesaia, dan amon iâ djari mukei surat tä, maka iâ supa äka augh bawak djeto:
18. "Rogh pangkahai Tuhan aton hundjun aku, basa iä djari mundus haiak memetä aku, uka mesanan brita bahalap akan olo idjä lenjo atei;
19. "Tinei uka mesanan kaliwuse akan olo tawanan, dan paitâ akan olo bebutä, uka membebas olo idjâ paham kadjakä, haiak membrita njelo pangkahai Tuhan idjâ mangat."
20. Maka limba iâ melipet surat tâ, iâ mendjuluk tâ akan olo penonggo, belalu mondok; dan matan olo handiai huang sinagoge menampaja iä.
21. Tä iâ menampara hamau denga: Andau to bawak surat to djari tulus intu pinding keton.
22. Dan olo handiai tä menara iâ, sambil hengan angate, awi

augh mangat idjâ blua bara nja-
mae, dan hamau: Djaton iâ to
anak Josep?
23. Koan iâ dengan âwen tä:
Mikâ keton hendak mawi aku
hapan paribasa to: Tabit, do-
hop arepm; sekarä talo tâ, idjâ
hining ita mendjari intu Kaper-
naum, awi djetâ kea intu puna
lewun ajum to.
24. Tapi koan iä: Toto, aku
hamau dengan keton, nabi dja-
ton pudji ingilak olo intu puna
lewun ajue.
25. Maka dengan katoto aku
hamau dengan keton, aton arâ
balo intu olo Israel katika Elias,
metoh langit patep telo njelo
djehawen bulan, sampei lau pa-
ham menanjap tanah tä.
26. Dan djaton akan idjä biti
karâ olo tâ Elias injoho, baja
akan Sarepta Sidonis, akan olo
bawi idjä aton balo.
27. Tinei aton arâ olo besa-
magh intu Israel katika nabi
Elisa, dan djaton idjâ biti karä
olo tä impahalap baja Naeman,
olo Siria.
28. Maka olo handiai huang
sinagoge paham kasangite, amon
mehining augh tâ.
29. Belalu mendeng, menggi-
an iâ akan ruar lewu, maga iâ
akan tantan bukit, äka lewun
olo tâ imangun, hendak memba-
ring iâ kangiwa.
30. Tapi iâ mahalau mehoroe
bentok olo tä, belalu hagoet.
III.—31. Maka iâ mohon a-
kan Kapernaum, lewu intu Ga-
lilea, dan iä madjar olo huang
sinagoge.
32. Dan olo tâ sangang awi
adjare, krana augh ajue bara
kwasa.
33. Aton olo huang sinagoge
idjä ingumpang dewa papa, dan
iâ mengkeriak hapan hai aughe,
34. Koa: Terei, narei gawin
ita dengam, Jesus bara Nasaret?
Ikau djari duma hendak meru-
sak ita. Tawangku âwe ikau,
iâ tâ idjâ brasi intu Hatalla.
35. Tâ Jesus mempudji iâ,
koa: Suni, blua bara iä! Palus
dewa tâ membaring iâ tä akan
bentoke, dan blua bara iä, dja-
ton memapa iä.
36. Maka sangang olo handiai,
dan hakotak sama arepe, koa:
Narei augh to, hapan kwasa tun-
tang kagagahe iâ memetä dewa
papa, dan iâ tä blua.
37. Maka britan ajue blua a-
kan karâ kaleka intu tanah idjâ
hakaliling.
IV.—38. Maka Jesus men-
deng melihi sinagoge, menale hu-
man Simon, dan empon Simon
idjä bawi paham bedarem, dan
olo blaku intu Jesus akan iâ.
39. Dan Jesus mendeng me-
naharep iâ, mempudji peres be-
darem dan peres tâ melihi iä;
palus iä mendeng, menonggo
âwen tâ.
40. Tapi haiak matanandau
lius belep, olo handiai, idjä âka
olo haban hakabeken ampin pe-
rese, maga olo tâ aka, dan iâ
mendanan lengâe hundjun ge-
nep biti, sambil mempakâlâ iä.
41. Aton kea blua dewa bara
olo tâ, haiak mengkeriak, koa:
Ikau aton Kristus, Anak Hatalla.
Maka iâ mempudji iâ tä, meng-
ahana iâ hakotak, basa âwen tâ
katawan, iâ aton Kristus tâ.
42. Maka amon andau lius sa-
wah, iä hagoet akan ruar menale
âka benjem, dan olo arâ meng-

gau iâ, dan menale iä, belalu mengahana iâ, belä iä hagoet melihi iâ.

43. Tapi iâ hamau denga: Akan lewu beken kea aku akan indu mesanan Ewangelion karadjaan Hatalla; krana akan gawi tâ aku djari injoho.

44. Dan iâ mesanan Ewangelion huang karä sinagoge intu Galilea.

BAGI 5.

I. *Petrus muli tawon lauk, dan mendjadi murid Jesus.* II. *Jesus mempakâlä olo besamagh.* III. *Jesus mempakâlä olo idjâ kait kedjang.* IV. *Jesus mengahau Lewi omba iä.* V. *Jesus menarang perkara puasa.*

I.—1. Maka djadi amon olo arâ mehupi iâ, hendak mehining augh Hatalla, iâ aton mendeng intu saran danau Genesaret,

2. Haiak mitä arut duä intu saran danau, tapi olo melauk djari djakat bara tä, menjau pasate.

3. Maka iä djakat arut idjâ awang ain Simon, sambil blaku intu iâ, miar akan laut isut, dan iâ mondok, madjar olo arâ bara arut.

4. Amon iâ djari terei hakotak, iä hamau dengan Simon: Tolak keton akan kaleka handalem, labu pasat, uka menawan.

5. Tomba Simon dan hamau denga: Guru, idjâ male-malem ita djari begawi, dan djaton muli talo en-en, tapi tumon augh ajum aku hendak melabu pasat.

6. Amon äwen tâ mawi kalotä, maka iâ menawan tawon lauk, dan pasat aton berabit.

7. Tâ âwen tâ mengipei kolae, idjâ huang arut beken, uka duma mendohop iä mendjidjit, dan äwen tâ duma dan menjuang ärut duä-duä tä, sampei hendak kahem.

8. Amon Simon Petrus mitâ talo tä, maka iä lawo akan utut Jesus, koa: Tuhan, lius blua bara aku, krana aku aton olo bedosa.

9. Krana iä tangkedjet haiak olo handiai idjâ hindjä denga, awi penawan lauk idjä ulihe.

10. Tumon tâ kea Jakobus dengan Johannes, anak Sebedeus, idjâ kolan Simon. Koan Jesus dengan Simon: Æla mikâ, bara katonto ikau akan menawan olon.

11. Tä âwen tä maga arut akan sarâ, melihi talo handiai, dan omba iä.

II.—12. Maka djadi amon iâ aton huang lewu Idjâ, baris karä lewu tâ, itâ, aton olo hatuâ hetâ idjâ kontep samagh. Dan haiak mitâ Jesus iä lawo mehingkep, sambil blaku intu iâ, koa: O Tuhan, djaka ikau maku, ikau tau memprasi aku.

13. Dan iâ mendjudju lengä, mengarimas iä, koa: Aku maku, djadi ikau brasi! Palus samagh ta nihau bara iâ.

14. Maka Jesus memetä iâ, âla mesuman tä akan olo; baja lius, prahan arepm akan olo imam, haiak meluput parapahe tagal karasihm, tumon augh Moses, indu toros kasaksian akan olo tä.

15. Tapi britan ajue djaladjalan kedjau hindei, dan arâ baris olo hapumpong, mangat mehining iâ, haiak impakâlä awie bara perese.

16. Tapi iä minda akan kaleka benjem, dan blaku doa.

III.—17. Maka andau Idjâ iâ aton madjar olo,dan aton mondok hetä olo parisi dengan guru Torat, idjä djari duma bara karâ ungkup Galilea, Judea dan bara Jerusalem; maka aton kwasan pangkahai Tuhan, mempakälä olo tâ handiai.

18. Itä, aton olo hatuâ mimbit idjâ biti hundjun kaleka betiro idjâ kait kedjang, dan äwen tâ mengkemâ mimbit iä tamâ, dan mingkes iä intu baun ajue.

19. Dan basa djaton sondau âka menamâan iâ awi olo arâ, maka äwen tâ mendai sapau, mulo iâ bara hetâ tuntang kaleka betiro akan bentok intu baun Jesus.

20. Amon iâ mitä kapertjajan äwen tä, maka iâ hamau dengan olo tä: O ikau, dosam djari iampun.

21. Tä olo tamat surat dengan olo parisi bepikir, koa: Æwe iâ to idjâ menawa Hatalla? Æwe tau mampun dosa, baja Hatalla bewe?

22. Tapi Jesus mengasene pikir äwen tâ, belalu tomba dan hamau denga: Narei keton bepikir huang atei?

23. Narei murah hamau: Dosam djari iampun, atawa hamau: Mendeng, tandjong.

24. Tapi mangat keton tawa, Anak-olon aton kwasa hong petak mampun dosa, koan iâ dengan olo kait kedjang: Jaku hamau dengam, mendeng, katan kalekam betiro, tandjong menale humam.

25. Palus iâ mendeng intu baun âwen tâ, mengkatan talo idjâ djari hapa menter hundjue, hagoet buli huma, dan mempahai Hatalla.

26. Maka olo handiai tangkedjet dan mempahai Hatalla, tinei olo paham mikä, haiak hamau: Talo djahei ita djari mitâ andau to.

IV.—27. Limba tâ iä blua menandjong, dan iâ mitâ olo pabean, Lewi ara, idjâ mondok intu pabean, dan iä hamau denga: Omba aku.

28. Maka iä tâ melihi talo handiai, palus omba iâ.

29. Dan Lewi menampa pengi-nan hai aka huang humae, dan arâ olo pabean tuntang olo beken hindjâ mondok denga.

30. Maka olo tamat surat baris olo tä dengan olo parisi bekotok mawi murid ajue, koa: Buhen keton kuman mihop dengan olo pabean dan olo bedosa?

31. Tomba Jesus dan hamau denga: Olo mangat dia susah hapan tabit, baja olo haban.

32. Jaku djaton dari duma mengahau olo tetek, baja olo bedosa akan indu hoba.

V.—33. Tapi âwen tâ hamau denga: Buhen murid Johannes kinjap puasa haiak mawi sombajang, dan kalotä kea murid olo parisi, tapi idjâ ajum kuman dan mihop?

34. Koan iâ denga: Tau keton menjoho olo idjâ omba pesta mesawä puasa katahin bakalbana aton hindjâ denga?

35. Tapi andau karâ sampei, metoh bakal-bana induan bara iâ, maka tä iâ karâ puasa intu andau tä.

36. Tinei iä menutor paribasa akan olo tâ, koa: Olo djaton pudji mengkepan rabit tumpang

taheta intu pakeian awang kupit, tumon tâ awang taheta kea berantat menamput awang kupit, tinei awang taheta djaton hakabua dengan idjä awang kupit.

37. Tinei olo djaton pudji, menjuang anggor taheta huang pingkor awang kupit; tumon tä anggor taheta akan memusit pingkor kupit tâ, dan anggor tä betusu, dan pingkor tâ nihau.

38. Tapi anggor taheta bua injuang huang pingkor taheta, maka tumon tä duâ-duâ haiak ihaga.

39. Tinei olo idjâ mihop anggor awang tahi, iä djaton palus nahuang awang taheta, krana koan iä: Awang tahi tâ bahalap.

BAGI 6.

I. *Murid Jesus memutik parei intu andau sabat.* II. *Jesus mempakälâ lengän olo idjä karitip intu andau sabat.* III. *Jesus mangkat olo duâwalus mendjadi rasul.* IV. *Britan Jesus madjar olo huang padang.*

I.—1. Maka djadi intu andau sabat Jesus menandjong mehoroe parei, dan murid ajue memutik buah, dan kuman limba menggosoke tâ hapan lengä.

2. Tâ aton olo parisi hamau denga: Narei keton mawi talo awang djaton ole iawi intu andau sabat?

3. Tomba Jesus dan hamau denga: Djaton kea keton pudji membasa talo awang iawi Dawid, amon iä blau haiak karâ olo idjä denga?

4. Iâ tamâ human Hatalla, menduan tepong idjä akan indu impraha, dan kuman, haiak menenga kea akan olo idjâ denga talo tä idjâ djaton ole kinan olo, baja olo imam bewe.

5. Dan iä hamau dengan âwen tä: Anak-olon aton Tempon andau sabat kea.

II.—6. Maka djadi kea intu andau sabat awang beken, iâ tamâ sinagoge madjar olo. Hetâ aton olo idjâ karitip lengä hila gentau.

7. Maka olo tamat surat dengan olo parisi mentei iâ, djaka iâ akan mempakälâ olo intu andau sabat, uka supa buku akan mendawa iâ.

8. Tapi iâ katawan pikir äwen tä, dan iä hamau dengan olo, idjâ karitip lengâ: Gatang arepm, mendeng intu bentok. Tâ iâ menggatang arepe, dan mendeng intu bentok.

9. Limba tä Jesus hamau dengan âwen: Jaku hendak misek keton, narei patut intu andau sabat, mawi talo bahalap atawa talo papa? Mahaga pambelom olo, atawa merusak tâ?

10. Maka iâ menampaja karâ olo idjâ bakaliling, dan hamau dengan iä tâ: Djudju lengâm. Maka iâ mawi kalotä, belalu lengâe mendjadi bua, bahalap kilau awang beken.

11. Tapi äwen tâ paham njanjau, dan hatirok sama arepe, narei iâ hendak mawi dengan Jesus.

III.—12. Maka djadi intu karâ andau tâ iâ hagoet akan bukit hendak blaku doa, dan iâ magon blaku doa intu Hatalla hapus alem tâ.

13. Amon djari handau, maka iâ membawa muride, dan minti

duäwalas biti bara âwen tâ, idjä kea begarâ rasul.
14. Iä tä Simon, idjâ kea begarâ Petrus, dan Andreas paharie, Jokobus dengan Johannes, Pilippus dengan Bartolomeus.
15. Mattâus dengan Tomas, Jakobus anak Alpeus, dengan Simon idjâ begarä olo blaso atei.
16. Judas Jakobus dan Judas Iskariot, idjä mendjari olo penipu tâ.
17. Maka iâ mohon haiak denga, dan mendeng intu kaleka alo-alon, haiak dengan idjâ kabagin murid ajue dan arâ olo bara salepa tanah Judea, bara Jerusalem, bara lewu Tirus, idjâ intu saran tasik, dan bara Sidon,
18. Idjä djari duma uka mehining iä, dan uka impakälâ awie bara perese, tinei olo idjä ingapâhâ awi dewa papa, dan olo tâ mendjari kälâ.
19. Maka olo samandiai tä mengkemâ mengarimas iä, krana kwasâ aton blua bara iâ, mempakälâ olo handiai.
IV.—20. Maka iâ menanggera menampaja murid, dan hamau: Salamat keton, olo pâhä belom, krana akan keton aton karadjaan sorga.
21. Salamat keton idjâ to blau, krana keton karä imbeso. Salamat keton idjâ to menangis, krana keton karä tatawâ.
22. Salamat keton, amon olo membaris sambil menawa keton, tinei menganan aran keton menjewut tä papa, djetâ sabab Anakolon.
23. Hanja-hanjak keton intu andau tâ haiak menangkadjok; krana itâ, upah keton aton hai huang sorga. Krana tumon tâ tato olo tâ djari mawi dengan nabi.
24. Tapi paja keton, olo tatau, krana kamangat keton djari lepa induan keton.
25. Paja keton idjä beso, krana keton karâ blau. Paja keton idjâ to tatawä, krana keton karä menatum haiak menangis.
26. Paja amon olo samandiai menjewut keton bahalap, krana tumon tâ tato olo tâ djari mawi dengan nabi idjâ salah.
27. Tapi jaku hamau dengan keton idjâ mehining to: Sinta musoh keton, dan mawi talo bahalap dengan olo idjâ menjingi keton.
28. Awi keton memberkat olo idjâ menjapa keton, dan laku doa akan olo idjâ memapa keton.
29. Djaka olo menâkap pipim sila, ules kea aka awang beken, dan djaka olo mokot klambim, âla ikau mengahana iâ menduan kahowotm kea.
30. Tapi genep biti idjâ blaku intu ikau, tenga aka, dan olo idjâ mokot talo ajum, äla injohom melian tâ.
31. Dan kilau kahendak keton, olo mawi dengan keton, awi keton tumon tâ kea dengan olo.
32. Djaka keton sinta olo idjâ sinta keton, narei besaran keton idjâ kalotâ? Krana mahin olo bedosa mengilak olo idjä mengilak iâ.
33. Dan amon keton mawi talo bahalap dengan olo, idjâ mawi talo bahalap dengan keton, narei besaran keton idjâ kalotâ? Krana mahin olo bedosa mawi tumon tä.

34. Dan amon keton mendjaman akan olo, idjâ âka keton harap karâ melian tâ, narei besaran keton idjâ kalotâ? Krana mahin olo bedosa mendjamau akan olo bedosa, mangat blaku lian tumon tä kea.

35. Tapi sinta musoh keton, awi keton talo bahalap haiak mendjaman, amon djaton ole harap talo en-en, maka tumon tâ upah keton karâ hai huang sorga, dan keton mendjadi anak pangkahai Tuhan; krana iâ masi olo idjâ djaton tawan tarimakasi dan olo papa.

36. Bua keton mendjadi olo idjä radjin masi, kilau Bapa keton kea radjin masi.

37. Æla keton mado, maka keton dia iado; âla keton mahukum, maka keton dia ihukum; awi keton meliwus, maka keton iliwus.

38. Tenga keton, maka akan keton karâ inenga. Takare idjä bahalap, idjä ihenjek, idjä inggerek dan idjâ mari karâ inenga akan pakuan keton. Krana hapan takare tâ kea idjä hapan keton menakar, maka akan keton karä inakar tinei.

39. Maka iâ menutor paribasa aka: Tau olo bebutâ maga olo bebutâ? Djaton iä duâ-duâ akan lawo huang kali?

40. Murid djaton hai bara guru, tapi murid idjâ tamat iâ padan dengan guru.

41. Narei ikau menampaja talosop idjä huang matan paharim, tapi batang idjä huang matan ajum djaton ikau tehiu.

42. Atawa kilen ikau tau hamau dengan paharim: O pahari, soho aku menganan talosop idjä huang matam,—alo ikau djaton mitâ batang idjä huang matan ajum? Olo haliau, kanan helo batang tâ bara matam, limba tâ ikau rende-rendeng, uka menganan talosop idjâ huang matan paharim.

43. Krana upon tâ djaton bahalap, idjä memuah papa, tinei upon tâ djaton papa, idjä memuah bahalap.

44. Genep upon olo mengasene intu buahe. Krana djaton pudji olo memupol buah korma bara upon duhi, tinei djaton pudji olo menipas buah anggor bara upon talinggang.

45. Olo bahalap memplua talo bahalap bara ramon atei awang bahalap, dan olo papa memplua talo papa bara ramon atei awang papa. Krana awi kutoh ramon atei njama pudji hakotak.

46. Narei keton menjewut aku Tuhan, Tuhan, dan djaton keton mawi tumon aughku?

47. Genep olo idjâ menanggo aku, mehining aughku, haiak mawi tâ, maka aku hendak mesuman akan keton, olo âwe iâ tä menamunan.

48. Maka iâ menamunan olo idjä memangun huma, idjä menggali haiak menimben tâ, dan mingkes galange hundjun batu. Maka amon aton duma danum soho, belalu rahusan dâhes danum menapi huma tä, tapi djaton tau menggerek tä, krana huma tä imangun hundjun batu.

49. Tapi idjä mehining tä dan djaton mawi, iâ menamunan olo idjâ memangun huma hundjun petak, djaton bara galang; maka

rahusan dâhes danum menapi tä, palus huma tä belihang, dan kalihang huma tä pâhes.

BAGI 7.

I. *Jesus mempakâlâ djipen komandand intu Kapernaum.* II. *Jesus membelom haluli olo tabela intu Nain.* III. *Jesus hakotak dengan murid Johannes.* IV. *Augh Jesus menara Johannes.* V. *Olo bawi idjâ bedosa menata Jesus hapan minjak intu human olo parisi.*

I.—1. Maka amon iä djari mahapus karä augh intu pehining olo arä, iâ menale Kapernaum.
2. Dan anak olo komandand, idjâ ingilak tempoe, aton haban, hendak mehotos.
3. Amon iä mehining bara Jesus, maka iâ menjoho bakas olo Jehudi menanggo iâ, blaku intu iâ, uka iä duma mempakâlâ anak olo ajue.
4. Maka âwen tâ, amon djari sampei Jesus, blaku paham intu iâ, koa: Iâ tâ patut, ikau mawi djetâ denga.
5. Krana iä sinta djelahan ita, dan iâ kea djari memangun sinagoge akan ita.
6. Maka Jesus omba äwen tâ, tapi amon iä djaton kedjau hindei bara huma, maka komandand menjoho kola menanggo iä, dan hamau denga: Tuhan, äla mempahâka arepm; krana aku dia beguna, ikau tamâ penda sapaun humangku.
7. Awi tâ aku djaton kea menggarâ arepku patut, menanggo ikau; baja awi ikau hamau idjâ kabawak augh, maka anak oloku kâlâ.
8. Krana aku kea aton olo idjâ memenda prentah, dan aton olo soldadu intu aku; amon aku hamau dengan iä to: Lius,—maka iâ lius, dan dengan awang beken: Kanto,—maka iâ kanto, dan dengan anak oloku: Awi djetâ,—maka iâ mawi.
9. Amon Jesus mehining augh tâ, maka iâ heiran awie, dan iâ mules haiak hamau dengan olo arâ idjâ omba denga: Jaku hamau dengan keton, mahin intu olo Israel dia aku djari sahondau kapertjaja idjâ kalotä.
10. Dan olo idjâ djari injoho, amon sampei huma haluli, maka ia sahondau anak olo idjâ haban tâ djari kâlâ.
II.—11. Maka djadi limba tâ iâ menale lewu idjâ Nain arae, dan aton mempahaiak iâ arâ muride, tinei arä olo beken.
12. Maka amon iâ menggapi baun-tonggang lewu, itâ, aton olo maga blua hantun olo, idjä anak indue tonggal, dan olo bawi tâ aton balo; maka arä olo lewu omba denga.
13. Dan haiak Tuhan mitâ iâ, maka iâ paham angat pengasi denga, dan hamau denga: Æla menangis.
14. Tä iâ menggapi, mengarimas raung, dan olo idjâ mäton tendä, belalu iâ hamau: O olo tabela, jaku hamau dengam, misik.
15. Maka olo idjâ matei tä mondok, dan menampara hakotak. Limba tä Jesus menenga iä akan indue.
16. Maka olo handiai mikä angate, haiak menara Hatalla, koa: Nabi hai djari lembut intu ikei, dan Hatalla djari madja djelahan olo ajue.
17. Dan britan ajue to sampei

salepa tanah Judea, palus akan sekarâ lewu idjä hakaliling.

III.—18. Maka akan Johannes talo handiai tâ imbrita awi murid ajue.

19. Tä Johannes membawa murid duâ biti, menjoho iâ menale Jesus, koa : Aton ikau iâ tä idjâ akan indu duma, atawa bua ita mendä olo beken ?

20. Amon âwen tä sampei iâ, maka äwen tâ hamau : Johannes pampandoi menjoho ita menanggo ikau, koa : Aton ikau iâ tâ idjâ akan indu duma, atawa bua ita mendâ olo beken ?

21. Maka djam tâ iâ mempakälä arâ olo bara perese, bara kapâhâ, bara dewa, dan akan olo bebutä iâ menenga paitâ.

22. Tomba Jesus dan hamau denga : Lius keton, sanan akan Johannes talo awang keton djari mitâ dan mehining. Olo bebutâ tau mitâ, olo betimpang menandjong, olo besamagh imprasi, olo badengen mehining, olo matei imbelom tinei, dan akan olo pâhâ belom Ewangelion insanan.

23. Dan salamat iä idjâ dia tantarang atei tagal aku.

IV.—24. Maka amon sohon Johannes djari buli, iâ hamau dengan olo arâ tagal Johannes : Keton djari hagoet akan padang, hendak menampaja narei ? Dârâh humbang idjä ionggä riwut ?

25. Tapi keton djari hagoet, hendak menampaja narei ? Olo idjä hapan pakeian lamos ? Itä, olo idjä bahalap pakeiae dan mangat penginae iâ aton melei intu human radja.

26. Tapi keton djari hagoet, hendak menampaja narei ? Nabi ? Toto jaku hamau dengan keton, idjä hai bara nabi.

27. Djeto iä idjâ inutor augh surat : "Itâm, jaku menjoho melaikatku intu baum, idjâ akan menatap djalan ajum intu baum."

28. Krana jaku hamau dengan keton, intu karä olo idjä inakau olo bawi djaton aton nabi idjâ hai bara Johannes pampandoi ; tapi idjâ korik haliei huang karadjaan sorga aton hai bara iâ.

29. Maka olo handiai idjâ mehining, haiak olo pabean menjewut Hatalla tetek, dan menjoho arepe impandoi hapan pampandoi Johannes.

30. Tapi olo parisi dengan guru Torat menganau tirok Hatalla mawi arepe, dan djaton menjoho arepe impandoi awie.

31. Maka Jesus hamau : Dengan âwe aku akan menanding hamputan olo to ? dan olo tä menamunan âwe ?

32. Iâ menamunan anak olo idjä mondok intu pakan dan hatantehau hapan augh to : Ita djari menjuling akan keton, dan keton djaton bebigal ; ita djari menatum akan keton, dan keton djaton menangis.

33. Krana Johannes pampandoi djari duma, djaton iâ kuman tepong, djaton iä mihop anggor, dan keton hamau : Iä ingumpang dewa.

34. Anak-olon djari duma, iâ kuman mihop, maka keton hamau : Itâ, to olo idjâ panguman dan pamihop, kolan olo pabean dengan olo bedosa.

35. Tapi kapintare impahalap awi karâ anake.

V.—36. Maka aton olo parisi blaku intu iä, uka iä omba

kuman denga, dan iä tamâ human olo parisi tä, mondok kuman.
37. Itâ, aton olo bawi intu lewu, idjä aton olo bedosa; amon iâ mehiuing, Jesus mondok kuman intu human olo parisi, maka iä mimbit kasa besuang minjak.
38. Dan iâ mendeng intu likut paie haiak menangis, dan membisa pain ajue hapan djohonmata, sambil mempuas tä hapan balaun takoloke, tinei iâ menjium pain ajue, dan menata tâ hapan minjak.
39. Amon olo parisi idjä djari merawei iä mitâ talo tâ, maka iâ hakotak huang arepe, koa: Iä to, djaka iä aton nabi, toto katawan, âwe dan kilen ampi olo bawi tä idjâ mengakab iâ, krana iä aton olo bedosa.
40. Tomba Jesus dan hamau denga: Simon, aton aughku akam. Koan iâ: Sewut tä, Guru.
41. Koan Jesus: Olo duâ biti aton behutang intu tempon rear; idjâ aton behutang limâ ratus dinar, dan idjâ beken tâ limä pulu.
42. Dan amon âwen tä djaton talo hapan menahor, maka iâ menduro tä lepa akan äwen duâ. Sumau to, âwe idjâ akan siuta iâ paham?
43. Tomba Simon dan hamau: Angatku iä idjâ âka induro arâ awie. Koan iä denga: Budjur aughm.
44. Maka iâ mules menintu olo bawi, dan hamau dengan Simon: Aton ikau mitä olo bawi to? Jaku djari tamâ humam, dan danum ikau djaton djari menenga akan paingku; tapi iä to djari membisa paingku hapan djohon-mata, sambil mempuas tä hapan balaun takoloke.
45. Ikau djaton djari menjium aku, tapi iâ to, limba iâ tamä, djaton djari terei menjium paingku.
46. Ikau djaton djari menata takolokku hapan undus, tapi iâ to djari menata paingku hapan minjak.
47. Awi tä jaku hamau dengam: Dosan ajue djari iampun idjâ arâ, krana iä paham sinta; tapi idjâ äka iampun isut, iâ sinta isut.
48. Koan iä dengan olo bawi: Dosam djari iampun.
49. Maka olo idjâ omba mondok kuman aton hamau huang arepe: Æwe iä to idjâ kea mampun dosa?
50. Tapi iâ hamau dengan olo bawi: Kapertjajam djari mahaga ikau, lius dengan kasanauge.

BAGI 8.

I. *Jesus mengumbang lewu mesanan Ewangelion, impahaiak murid dengan olo beken.* II. *Paribasan bawake huang âpat ampin petak.* III. *Jesus mesanan kadjarian augh Hatalla, haiak menantu olo äwe idjâ toto murid ajue* IV. *Jesus salenga mempatâneng tasik.* V. *Jesus menganan dewa bara olo, tamä bawoi.* VI. *Jesus mempakâlâ olo bawi idjâ tarohan daha, dan membelom haluli anak Jairus idjâ bawi.*

I.—1. Maka djadi limba tä iâ mengumbang karä lewu karä ungkup, mawi sombajang haiak mesanan Ewangelion karadjaan Hatalla, dan âwen duâwalas tâ mempahaiak iä.
2. Tinei olo bawi isut biti idjä djari kâlâ bara dewa dan bara perese, iâ tâ Maria idjâ begarâ

Magdalena, idjä âka udju dewa inganae.

3. Tinei Johanna, sawan Kusa, mandur Herodes, dan Susanna tuntang arâ olo beken, idjâ mendohop iâ, awi membagi ramoe aka.

II.—4. Maka amon arä olo djari hapumpong, dan olo bara karä lewu menanggo iâ, tâ iä hakotak hapan paribasa,

5. Koa: Olo penawur hagoet uka menawur bawake, dan haiak iâ menawur, maka belahe lawo akan saran djalan dan djari hundjeng, dan burong langit kuman tâ lepa.

6. Awang beken aton lawo akan äka batu, dan haiak palembute, maka belalu keang tâ, basa djaton bara danum.

7. Awang beken tinei aton lawo parak duhi, dan duhi tâ belom haiak denga, dan melambon tâ.

8. Awang beken tinei aton lawo akan petak bahalap, djetâ belom, dan memuah lipet saratus. Dan haiak iâ hamau tâ, maka iâ mentehau: Æwe idjä bara pindinge akan mehining, bua iâ mehining.

9. Maka muride misek iâ, koa: Narei rima paribasa tä?

10. Koan iä denga: Keton injoho herati talo besilim karadjaan Hatalla, tapi akan olo beken aku hakotak hapan paribasa, uka iä haiak merenang äla mitä, dan haiak mehining âla herati.

11. Maka djeto riman paribasa tâ: Bawake tâ aton augh Hatalla.

12. Idjâ intu saran djalan aton olo idjâ mehining, limba tä iblis menale menamput augh tâ bara ateie, uka âla olo tâ pertjaja dan mendino salamat.

13. Idjâ intu äka batu aton olo, amon iâ mehining, maka dengan kahanjake iâ menarima augh tâ; olo tâ djaton bara uhate, idjä pertjaja idjâ katika katahi, dan intu katika tingkese iä mundur.

14. Idjâ lawo parak duhi aton olo idjâ mehining, dan haiak iä bagoet, maka lambon iâ awi pikire, awi katatau dan awi karame pambelom, dan djaton memuah hasien.

15. Dan idjä intu petak bahalap aton olo, idjâ limba mehining mahaga augh tä huang atei awang budjur dengan bahalap, dan memuah haradjur.

III.—16. Olo djaton pudji menotong sumbo menjangkulep tä hapan landei, atawa mingkes tä penda sansuro, baja iä mingkes tâ hundjun tantahan, uka olo idjâ tamâ mitâ kalawa.

17. Krana djaton aton talo sahokan idjâ dia bakarina karä, atawa besilim idjâ dia katawan karä dan memara.

18. Ingat keton, kilen keton mehining, krana âwe idjä aton bara ramo, akan iä karä inenga, dan äwe idjä djaton, bara iâ karâ induan kea talo awang inaha aton.

19. Maka aton menanggo iâ indu tuntang paharie, dan äwen tä djaton tau menggapi iâ awi olo arâ.

20. Dan olo mesanan aka, koa: Indum tuntang paharim aton mendeng ruar, hendak mitä ikau.

21. Tapi tomba iâ dan hamau denga: Indungku dan paharing-

ku aton olo djetä, idjâ mehining augh Hatalla sambil mawi tä.

IV.—22. Maka djadi intu andau Idjâ iâ djakat arut haiak muride, dan iâ hamau denga: Has ita beraiar akan dipa danau. Dan äwen tä betolak.

23. Maka kahum âwen tâ beraiar iâ betiro; dan aton pusok njawong lawo akan danau, maka arut kontep danum, dan djadi bahaja paham.

24. Tä âwen tä menggapi iâ, mempisik iâ, koa: Guru, Guru, ita nihau. Tapi iâ misik, mempudji riwut dengan riak, dan talo tâ terei, djadi tadoh.

25. Dan iâ hamau denga: Huang kwe kapertjajan keton? Tapi âwen tä mikâ sambil hengan, dan hamau sama arepe: Æwe kea iâ to, nakara iä memetä riwut dengan danum, dan talo tä mehining augh ajue?

V.—26. Maka âwen tâ beraiar palus akan tanah olo Gadara, idjâ aton tendipa Galilea.

27. Amon iâ djakat sarä aton hasampong denga olo hatuâ idjâ biti bara lewu, idjä tahi ingumpang iblis, dan iä djaton pudji hapan pakeian, dan djaton melei intu huma baja intu kubur.

28. Amon iä mitâ Jesus, maka iä membawei, lawo akan petak intu baun ajue, dan hamau hapan hai augh: Narei gawingku dengam, o Jesus, Anak Hatalla idjä paham kahai? Jaku blaku intu ikau, âla mengapähâ aku.

29. Krana iä memetä dewa papa, uka iâ blua bara olo tâ, krana iä tahi ingapähâ awie, dan olo pudji memasong iä hapan rantei dan hapan ingkang-ingkang, uka tau menonggo iâ. Tapi iâ mengarak pasonge, dan iä inamput dewa akan padang.

30. Maka Jesus misek iâ, koa: Æwe aram? Koan iä: Legio; krana arâ dewa mengumpang iâ.

31. Dan karâ dewa tâ blaku intu iâ, uka âla iä memetâ iâ, sewu akan abissos.

32. Maka aton hetâ kawan bawoi idjâ bakapal, murep hundjun bukit, dan dewa tä blaku intu iâ, uka menjoho iä mengumpang djetä. Dan iä menjoho iä tâ.

33. Maka dewa blua bara olo tâ, tamä bawoi, dan kawan bawoi tä menjehewu bara âka mendeng akan danau, belalu buseng.

34. Dan olo idjâ menonggo, amon iâ mitâ talo awang djari, hadari mimbit brita tâ akan lewu dan akan ungkup.

35. Maka olo blua, hendak mitâ talo awang djari, dan menale Jesus, belalu supa olo idjä äka dewa tâ djari blua, mondok intu äka pain Jesus, hapan pakeian dan iâ bara akal; maka olo tâ mikâ.

36. Tinei olo idjä djari mitä talo tâ mesuman akan âwen, kilen olo idjâ ingumpang dewa tä impakâlâ.

37. Maka sekarä olo idjä hakaliling âka olo Gadara blaku intu iâ, uka iâ melihi iä, basa olo tä paham mikâ. Maka iâ djakat arut, palus buli.

38. Maka olo idjä äka dewa djari blua aton blaku intu iâ, uka iâ tau melei denga; tapi Jesus menjoho iâ minda, koa:

39. Buli humam, sanan talo hai tâ idjä iawi Hatalla dengam. Maka iâ lius, mesanan hapus le-

wu talo hai tâ idjä iawi Jesus denga.

VI.—40. Maka djadi amon Jesus buli, olo arâ menduan iä; krana olo handiai aton mentei iâ.

41. Dan itâ, aton duma olo hatuâ, Jairus arae, idjä aton kapala sinagoge, iâ lawo akan âka pain Jesus, dan blaku intu iâ, uka iâ tamâ humae.

42. Krana intu iâ aton anake bawi idjâ tonggal, umure tokep duâwalas njelo, iä tâ hendak mehotus. Dan baiak iä Lagoet, maka olo arä mahupi iâ.

43. Maka olo bawi idjä tarohan daha duäwalas njelo katahi, idjâ djari mempalepa karâ talo pengulihe akan tabit, dan djaton tau impakâlâ olo,

44. Iâ tä menggapi bara likut, mengarimas saran klambie; maka palus tarohan daha terei.

45. Koan Jesus: Æwe iâ idjâ mengarimas aku? Maka amon olo handiai milim, koan Petrus haiak olo idjâ denga: Guru, olo arâ mahupi dan mahapit ikau, dan ikau hamau: Æwe iâ idjä mengarimas aku?

46. Koan Jesus: Aton olo mengarimas aku; krana aku mengkemâ, kwasa djari blua bara aku.

47. Maka amon olo bawi mitâ, talo tä djaton besilim, iâ duma hagendjâ, lawo menjemba iä, haiak mesanan aka intu baun olo handiai, awi buku djesen iä djari mengarimas iâ, dan kilen iâ palus djari kâlä.

48. Koan iâ denga: Tanggatanggar ateim, anakku, kapertjajam djari mendohop ikau, lius dengan salamat.

49. Maka baiak iä hakotak aton duma olo bara huma kapala sinagoge, hamau denga: Anakm djari matei; âla mempahâka Guru.

50. Tapi amon Jesus mehining djetâ, iâ tomba denga, koa: Æla mikä, pertjaja bewe, maka iä karä indohop.

51. Dan amon iâ tamä huma tä, maka iä djaton menjoho tamâ idjâ biti, baja Petrus, Johannes, Jakobus tuntang indu bapa anak tâ.

52. Maka olo handiai menangis dan menatum iâ. Koan Jesus: Æla keton menangis, iä djaton djari matei, baja iä betiro.

53. Dan olo tâ menatawä iâ, basa katawan, iä tâ djari matei.

54. Tapi iâ maharak olo tâ lepa blua, dan menjingkap lengân ajue, haiak mentehau, koa: O anak, misik!

55. Maka tahasenge haluli tinei, dan iä belalu misik; maka Jesus menjoho olo pakanan iä.

56. Dan indu bapa sangang; tapi iâ memetä äwen tâ, äla mesuman akan olo talo awang djari.

BAGI 9.

I. *Jesus solake menjoho murid hagoet, melalus prentahn ajue.* II. *Radja Herodes menehiu Jesus.* III. *Jesus pakanan olo limä kojan.* IV. *Jesus solake mesanan akan murid, iâ karä bua kapähâ, haiak mendudu äwen tâ mengasene iä.* V. *Ampin Jesus impahalap hundjun bukit.* VI. *Jesus mempakâlä olo tabela idjâ ingumpang dewa.* VII. *Murid Jesus hatakian kahaie, tinei iâ hendak blaku hukum akan olo Samaria, idjä dia maku menarima Jesus.* VIII. *Olo rambang atei djaton tau mendjadi murid Jesus.*

I.—1. Maka iä mengahau âwen duäwalas tâ hapumpong, dan

menenga kaabase tuntang kwasa aka hundjun karä dewa, haiak mempakälâ karä perese.
2. Dan menjoho iâ hagoet membrita karadjaan Hatalla, dan mempakâlâ olo haban.
3. Dan iä hamau denga: Æla keton mimbit talo en-en akan djalan, âla soka, âla kambut, âla tepong, äla rear, dan âla idjä biti keton tempon duâ klambi.
4. Dan huma idjâ inanmä keton hetâ keton akan melei, dan bara hetä keton akan hagoet tinei.
5. Dan olo idjâ djaton maku menduan keton, blua keton bara lewu tä, dan kawo awang intu pain keton kibar tä akan indu toros kasaksian, mawi olo tä.
6. Maka äwen tâ hagoet, mengumbang karä ungkup, mesanan Ewangelion haiak mempakâlâ olo haban intu karä kaleka.
II.—7. Maka Herodes, radja tâ, aton mehining karä gawin ajue, dan iâ njanjau, basa aton augh olo: Johannes djari misik bara olo matei.
8. Augh olo beken: Elias djari memara;—dan augh olo beken tinei: Nabi baris olo helo djari belom haluli.
9. Koan Herodes: Ujat Johannes djari inetekku, dan äwe iâ to idjâ äka olo menutor akangku talo kalotâ? Dan iä nahuang mitä iâ.
III.—10. Maka amon karâ rasul tâ djari buli, iä mesanan akan Jesus talo handiai awang iawie. Dan iâ mimbit äwen tâ hagoet akan kaleka benjem tokep Betsaida.
11. Amon olo arä djari katawan tâ, maka olo tä menuntut iâ, dan iâ menarima olo tä, sambil membrita aka karadjaan Hatalla, dan olo haban iä mempakälâ.
12. Maka andau hendak mohon; tä âwen duäwalas tä menggapi, hamau denga: Lapas olo arä to, uka iä hagoet menale lewu, menale ungkup, menggau âka melei, menggau talo kinan; krana heto ita intu âka benjem.
13. Koan iâ denga: Tenga keton talo kinan aka. Koan äwen: Intu ita djaton labeh barâ limâ kabawak tepong dan duä kongan lauk, baja ita hagoet, memili talo kinan akan olo arä to.
14. Krana olo tä eteke sampei limâ kojan biti hatuâ karäe. Tapi iä hamau dengan muride: Awi keton menjoho olo tâ mondok hatoko-tokong, genep tokong limä pulu biti.
15. Maka äwen tâ mawi kalotâ, dan menjoho olo tâ mondok samandiai.
16. Limba tâ iâ menduan limâ kabawak tepong tuntang duâ kongan lauk tâ, menanggera akan langit, memberkat djetä, belalu mendarei dan menenga tä akan murid, uka membagi tä akan olo arâ.
17. Dan olo tä kuman dan mendjadi beso samandiai, tinei olo menempunan idjâ tisa, menjuang duâwalas lontong.
IV.—18. Maka djadi, amon iä aton blaku doa kabuat, murid aton hindjä denga, dan iä misek âwen tä, koa: Æwe koan olo arä aku aton?
19. Tomba äwen, koa: Johannes pampandoi; olo beken: Elias; olo beken tinei: Nabi baris olo helo djari belom haluli.
20. Koan iâ denga: Tapi ke-

ton, äwe koan keton aku to aton?
Tomba Petrus, koa: Kristus bara Hatalla.
21. Maka iâ mempudji âwen
tâ haiak memetâ iâ, ála mesuman
tâ akan olo.
22. Dan iâ hamau: Anak-olon
akan mengkemä arä kapähâ, dan
iâ inganan awi olo bakas, awi
kapala imam, awi olo tamat surat, limba tâ impatei, dan imbelom baluli andau telo.
23. Tinei iâ hamau dengan
äwen tä handiai: Æwe idjä hendak omba aku, iâ akan indu melawan arepe, sambil menggatang
sampalakie akan hundjun arepe
sening andau, dan omba aku.
24. Krana äwe idjä hendak
mahaga pambelome, iâ akan nihau tä, tapi äwe idjâ nihau pambelome tagal aku, iä akan mahaga tä.
25. Krana narei guna akan
olo, djaka iâ supa salepa kalunen, tapi iâ kabuat nihau, atawa
bua tjelaka.
26. Krana äwe idjâ mahamen
aku dan aughku, iâ tâ âka Anak-olon karâ mahamen, metoh iâ
akan duma huang kahain ajue,
huang kahain Bapa dan huang
kahain melaikat idjâ brasi.
27. Dan toto, jaku hamau
dengan keton, aton isut biti olo
idjä mendeng heto, idjä djaton
akan mengkemä pampatei, helo
bara iä mitä karadjaan Hatalla.
V.—28. Maka djadi, hanja
andau hirah limba karâ augh to,
iâ mimbit Petrus, Jakobus, Johannes mendai bukit tâ, hendak
blaku doa.
29. Dan haiak iâ blaku doa,
maka ampin baue hoba, dan pakeiae mendjadi beputi lentah.
30. Dan itâ, olo hatuä duä
biti aton hakotak denga, iâ tâ
Moses dengan Elias.
31. Æwen tâ bahalap tampaja,
dan mesanan lawin kadjarian ajue, idjâ akan indu ilaluse intu
Jerusalem.
32. Maka Petrus tuntang olo
idjä denga paham paroutok angate; tapi haiak misik âwen tâ
mitâ kahain ajue, tuntang olo
hatuä duâ biti tä, idjâ mendeng
darah iä.
33. Maka djadi, haiak äwen
duä tâ hendak melihi iâ, Petrus
hamau dengan Jesus: Guru, bahalap ita heto, ita hendak menampa tingkap telo kabawak,
Idjâ akam, Idjâ akan Moses dan
Idjâ akan Elias; tapi iâ djaton
herati talo injewute.
34. Dan amon iâ hamau tâ,
maka belalu aton baun-andau,
idjä mengandjungen olo tâ, dan
olo tä mikä, mitâ âwen tä tamâ
baun-andau.
35. Dan aton memala augh
bara baun-andau tâ, idjâ hamau:
Iá to aton Anakku hatuâ, idjâ
äka kakilakku, hining keton iä!
36. Maka sana augh tâ memala, Jesus kabuat bewe hetä;
dan äwen tä suni, djaton mesuman huang karâ andau tä akan
olo talo idjâ-idjâ awang djari gitae.
VI.—37. Maka djadi andau
beken, amon iâ mohon bara bukit, arâ olo hasampok denga.
38. Dan itâ, olo hatuä, idjä
biti baris olo arâ tâ mentehau,
koa: Guru, aku blaku intu ikau,
tampaja anakku hatuâ, krana iâ
anakku tonggal.
39. Dan itâ, dewa pudji menduan iâ, palus iâ membawei, dan

dewa tä menggasak iâ, sampei iâ hiwâ, dan sanuno iâ tä milihi iâ, kabum menangkarap iä.

40. Muridm djari injohoku, menganan iä tâ, dan djaton iâ tau.

41. Tomba Jesus, koa: O keton, hamputan olo idjâ dia maku pertjaja dan idjâ marisang, kilen katahi aku akan hindjâ keton dan menjarenan keton? Imbit anakm kanto!

42. Maka haiak iâ menggapi, dewa paham menggasak iâ. Tapi Jesus mengotak dewa papa tâ, mempakâlâ anak tâ, dan melian iâ akan bapae.

43. Maka sangang olo tâ handiai awi kahain Hatalla. Dan amon olo handiai hengan awi sekarâ talo idjä iawi Jesus, maka iâ hamau dengan muride:

44. Ingkes keton augh to huang pinding keton: Anak-olon karâ injaragh akan lengân olo.

45. Tapi äwen tä djaton herati augh tâ, dan djetâ besilim aka, sampei djaton katawan rima; dan âwen tä mikâ, misek iä tagal augh ta.

VII.—46. Maka aton pikire lembut intu äwen tä, hatakian arepe hai.

47. Tapi Jesus aton mitâ pikir atei äwen, belalu iâ menjingkap anak olo idjâ biti, mempendeng iä intu belikate,

48. Haiak hamau dengan äwen: Æwe idjâ menduan anak korik to huang arangku, iä aton menduan aku, dan âwe idjâ menduan aku, iâ aton menduan iä, idjâ djari menjoho aku. Krana âwe idjä korik intu keton samandiai, iâ karä mendjadi hai.

49. Tomba Johannes, koa: Guru, ita aton mitä olo idjä menganan dewa huang aran ajum, dan ita mengahana iâ, basa iâ djaton mempahaiak ita.

50. Koan Jesus denga: Æla keton mengahana, krana olo idjâ dia melawan keton, iä mempahaiak keton.

51. Maka djadi, kalawo karâ andau sukup, iâ akan indu inggatang, maka iâ menintu baue, hendak menale Jerusalem.

52. Dan iâ menjoho saroha hagoet helo intu baue, dan âwen tâ hagoet menale ungkup olo Samaritan, uka menatap kaleka aka.

53. Olo tä djaton maku menduan iä, basa tintun baue akan Jerusalem.

54. Amon murid ajue, Jakobus äwen duâ Johannes, aton mitâ djetä, maka iâ hamau: Tuhan, maku ikau menjoho ita hamau, uka apui lawo bara langit, mempalomos olo tâ, kilau kea Elias djari mawi?

55. Tapi iä mules, mempudji iâ, koa: Djaton keton tawa, baris Rogh idjâ kwe keton?

56. Anak-olon djaton djari duma merusak hambaruan olo, baja akan mahaga iâ. Belalu iâ hagoet akan ungkup beken.

VIII.—57. Maka intu helat djalan, haiak iâ hagoet aton idjâ biti hamau denga: Tuhan, aku hendak omba ikau akan karâ kaleka kahimatm.

58. Koan Jesus denga: Ason parakaju aton bara lowang huang petak, burong langit aton bara sarangan, tapi Anak-olon djaton bara kaleka iä mendanan takoloke.

59. Koan iâ dengan olo beken:

Omba aku. Koan iä tâ: Tuhan, maku ikau menjoho aku, hagoet helo mengubur apangku?

60. Tapi koan Jesus denga: Naughe olo matei mengubur olo matei idjâ baris ajue, tapi ikau bua hagoet, mesanan karadjaan Hatalla.

61. Koan olo beken tinei: Jaku hendak omba ikau, tapi kâlâ îkau menjoho aku helo, menabe arepku dengan âwen idjä huang humangku.

62. Koan Jesus denga: Olo idjâ menjingkap luku, dan menampaja akan likut, iâ djaton beguna akan karadjaan Hatalla.

BAGI 10.

I. *Murid Jesus udju pulu biti hagoet melalus prentah, dan buli menutor gawie.* II. *Olo Samaria idjâ tau besara.* III. *Maria dengan Marta.*

I.—1. Limba tâ pangkahai Tuhan membaris tinei udju pulu biti awang beken, menjoho iä menduä-menduä hagoet intu baun ajue, menale genep lewu idjâ ingkahimate kabuat.

2. Maka iä hamau denga: Talo inggetem toto arä, tapi olo begawi isut biti, awi tâ laku keton intu Tempon talo inggetem, mangat iâ menjoho olo begawi akan talo inggetem tâ.

3. Lius keton; itâ, aku menjoho keton kilau anak tebiri akan bentok meto besiak.

4. Æla mimbit kambut, âla kantong, âla sarumpa, dan äla keton menabe olo intu helat djalan.

5. Dan amon keton tamâ human olo, awi keton hamau helo: Kasanang akan humau to.

6. Dan djaka hetä aton olo anak kasanang, maka kasanang keton akan melei intu iâ, tapi djaka dia, maka kasanang tâ haluli akan keton.

7. Intu huma djetâ kea keton akan indu melei, sambil kumau mihop talo awang inenga olo tâ. Krana olo begawi patut mendino upah. Æla keton melihi huma Idjä, menale huma beken.

8. Dan amon keton tamä lewu, dan olo menduan keton, hetâ bua keton kuman talo awang indjuluk akan keton;

9. Haiak mempakäJâ olo haban, idjä huang tâ, tinei keton akan indu hamau dengan olo tâ: Karadjaan Hatalla djari menokep keton.

10. Tapi amon keton tamâ lewu, dan olo djaton maku menduan keton, blua keton akan djalan, dan hamau:

11. Kawo kea, idjâ bara lewun keton aton leket intu ita, maka ita mengibar tâ akan keton; tapi tawan keton djeto, karadjaan Hatalla djari menokep keton.

12. Jaku hamau dengan keton: Akan lewu Sodom mahian karâ intu andau idjâ harian tâ, bara akan lewu djetä.

13. Paja Korasin! paja Betsaida! Krana djaka intu Tirus dan intu Sidon djari inampa talo hai tä, awang inampa intu keton, maka iâ toto darus djari makeian arepe hapan bidak, dan djari mondok huang kawo sambil hoba.

14. Tapi Tirus dengan Sidon mahiau karä intu hukum bara keton.

15. Dan ikau, lewu Kapernaum, idjâ pagatang sampei langit, ikau inolak karä kangiwa akan naraka.
16. Æwe idjâ mehining keton, iä mehining aku, dan äwe idjä mengabelä keton, iä mengabelä aku, dan âwe idjâ mengabelä aku, iä aton mengabelâ iâ, idjâ djari menjoho aku.
17. Maka äwen udju pulu tâ buli dengan kahanjake, koa: Tuhan, mahin dewa kea memenda ita huang aram.
18. Koan iä denga: Jaku aton mitä iblis lawo kilau kilat bara langit.
19. Itâ, jaku menenga kwasa akan keton, mehundjeng handipâ, kala, tuntang karâ kwasan musoh, dan djaton aton talo, idjä tau memapa keton, isut mahin dia.
20. Tapi awi tä äla keton hanjak, basa dewa memenda keton, tapi bua keton hanjak, basa aran keton djari injurat huang sorga.
21. Maka djam tâ Jesus paham kahanjak huang Rogh, dan hamau: Jaku menara ikau, o Apang, Tempon langit, Tempon petak, basa ikau djari menjahokan talo tâ bara olo pintar, bara olo herati, dan djari mesanan tä akan olo humong; jo Apang, krana tumon to djari aton kakilake intu ikau.
22. Talo handiai djari inenga akangku awi Apangku, dan dialo idjä biti tawa, äwe Anak hatuä tä, baja Bapa, dan âwe Bapa tâ, baja Anak hatuâ tä, haiak iä, idjâ äka Anak hatuâ hendak mesanan tä aka.
23. Tâ iâ mules akan muride, dan hamau dengan äwen tâ kabuat: Salamat matâ tâ, idjä mitâ talo awang keton aton mitä.
24. Krana jaku hamau dengan keton: Arâ nabi dan arâ radja djari hendak mitä talo awang gitan keton, dan djaton iâ pudji mitä tâ, sambil mehining talo awang hining keton, dan djaton iâ pudji mehining tä.
II.—25. Maka itä, aton guru Torat mendeng, meningkes iâ, koa: Guru, narei aku akan indu mawi, uka aku mendino pambelom awang katatahi?
26. Koan iâ denga: Narei aton tersurat huang Torat? Kilen ikau membasa?
27. Tomba iâ, koa: "Sinta pangkahai Tuhan, Hatallan ajum, hapan salepa ateim, hapan salepa hambaruam, hapan sekarä kaabasm, hapan sekarâ pikirm, dan sinta olo dengam kilau arepm kabuat."
28. Koan iâ denga: Budjur augh tombahm, awi djetä, maka ikau akan belom.
29. Tapi iâ hendak mempahalap arepe, dan hamau dengan Jesus: Æwe kea olo dengangku?
30. Tomba Jesus, koa: Aton olo mohon bara Jerusalem akan Jerigho, iâ bua olo bigal, dan bigal tâ melowei iâ, memukul iâ, belalu hagoet, melihi iâ bilak matei.
31. Maka kanatek olo imam hagoet, manjak djalan tâ kea, dan haiak mitâ iä tâ, maka iä mahalau.
32. Tumon tä kea olo lewi, amon iâ sampei äka tä, maka iâ mahandar, mitä, belalu mahalau.
33. Tapi olo Samaria idjâ ha-

goet aton menjampei iâ, dan haiak mitâ iä, maka iâ paham angat asi denga.

34. Dan iâ menggapi, memeteng himange, haiak menusu undus tuntang anggor huang tâ, limba tâ iâ menggatang iâ akan hundjun metoe, maga iâ akan human olo, dan menonggo iâ.

35. Maka andau beken amon iâ hendak hagoet, iâ memplua duä dinar, menenga djetâ akan tempon huma, dan hamau denga: Tonggo iâ to, dan talo awang indahangm hindei aku hendak menahor, amon aku karâ buli.

36. Æwe, angatm, âwen telo tä aton kolan olo idjä bua bigal tä?

37. Koan iâ: Iâ idjâ masi iâ. Tâ koan Jesus denga: Lius, awi tumon tâ kea.

III.—38. Maka djadi, amon Jesus dengan murid menandjong, iä tamä lewu, dan olo bawi idjä Marta arae menduan iâ akan humae.

39. Intu iä aton pahari bawi idjä Maria arae, iä tâ mondok intu äka pain Jesus, mehining augh ajue.

40. Tapi Marta paham mempahâka arepe awi menonggo, dan iâ menggapi, koa: Tuhan, djaton ikau paraba, paharingku menjoho aku menonggo kabuat? Kâlä ikau hamau denga, uka iâ mendohop aku.

41. Tomba Jesus dan hamau denga: Marta, Marta, ikau mempahâka dan mengaro arepm awi talo arâ.

42. Tapi talo Idjâ bewe djaton ole dia. Maka Maria djari minti bagi idjä bahalap; djetä djatón akan induan bara iâ.

BAGI 11.

I. *Jesus madjar olo blaku doa.* II. *Jesus menganan dewa haiak madjar olo idjä hendak menawa iâ.* III. *Jesus mengabua sewut olo bawi haiak mengotak olo idjâ batekang atei.* IV. *Jesus kuman dengan olo parisi, dan mempudji olo haliau.*

I.—1. Maka djadi amon iä aton blaku doa intu kaleka anu, dan djari terei, maka idjâ biti muride hamau denga: Tuhan, adjar ita blaku doa, kilau kea Johannes djari madjar murid ajue.

2. Koan iâ denga: Amon keton blaku doa, awi keton hamau: Apang ikei idjâ huang sorga, aram imprasi; karadjaanm duma; kahendakm djadi, kilau huang sorga, kakai kea hundjun petak.

3. Talo kinan ikei bagin andau Idjä tenga akan ikei sening andau.

4. Ampun ikei karä dosa, krana ikei kea mampun olo genep biti, idjâ salah dengan ikei; dan âla menamäan ikei huang tingkese, baja liwus ikei bara talo papa tâ.

5. Maka iâ hamau dengan âwen tâ: Æwe intu keton aton bara kola, djaka menale iâ bentok alem dan hamau denga: Ulâh, djaman akangku telo kabawak tepong,

6. Basa kolangku aton madja aku, duma halisang, dan aku djaton talo hapan menjarongan iâ.

7. Dan iä idjä huang akan tomba, koa: Æla maur aku; lawang djari inguntji, dan anakku aton dengangku huang kaleka betiro; aku djaton tau blua, menenga akam.

8. Jaku hamau dengan keton, alo iâ dia akan blua, dan menenga aka, awi iâ hakola denga: maka iä toto akan blua dan menenga aka talo katapase, awi iâ tâ bedjuru kalotä.

9. Dan jaku hamau dengan keton: Laku, maka karâ inenga akan keton; gau, maka keton karâ sahondau; tega, maka akan keton karâ iuap.

10. Krana genep biti idjä blaku iä mendino, dan idjâ menggau iâ sahondau, dan idjâ menega, akan iä karä iuap.

11. Bapa âwe intu keton, djaka anake hatuâ blaku tepong intu iâ, idjâ tau menenga batu aka? Atawa lauk, dan menenga handipâ aka takiri lauk tâ?

12. Atawa djaka iâ blaku tantelo, tau iâ menenga kala aka?

13. Tumon tâ, djaka keton idjä papa tau menenga talo bahalap akan anak keton, kilen hindei Bapa idjâ huang sorga akan menenga Rogh brasi akan olo tä, idjâ blaku intu iä?

II.—14. Maka iä menganan dewa, dan iä tâ bisu. Djadi limba dewa tâ blua, maka olo bisu tä hakotak, dan olo arâ tä hengan.

15. Tapi isut bitin olo tä hamau: Awi Beelsebul, kapala karâ dewa, iâ menganan dewa.

16. Olo beken meningkes iä, blaku intu iä kata bara langit.

17. Tapi iä kasene pikir âwen tâ, dan hamau denga: Genep karadjaan idjâ hambilang mawi arepe, djetâ akan rusak, dan huma idjâ melawan arepe, djetä akan belongkang.

18. Djaka to iblis hambilang mawi arepe, kilen karadjaan ajue akan melei? Basa keton hamau: Awi Beelsebul aku menganan dewa.

19. Dan djaka aku awi Beelsebul menganan dewa, awi âwe anak keton menganan iâ tâ? Sabab tâ iâ karä akan memutus kadjarian keton.

20. Tapi djaka aku menganan dewa hapan tundjuk Hatalla, maka toto karadjaan Hatalla djari menjampei keton.

21. Amon idjâ pengabas tä hapan ganggama menonggo kotan ajue, maka karâ talo idjâ intu iâ sanei.

22. Tapi amon aton duma idjâ abas bara iâ dan mempala iâ, maka iâ tä menduan karâ ganggaman ajue, idjä âka kaharape, dan membagi karä talo rampase.

23. Olo idjâ dia mempahaiak aku, iâ melawan aku, dan idjâ dia omba aku menempunan, iâ menjaburan.

24. Katika dewa papa blua bara olo, maka iâ mengumbang kaleka keang kamahau, menggau kamelei, dan basa iâ djaton supa, iâ hamau: Aku hendak buli akan humangku idjâ ilihiku.

25. Dan amon iä sampei, maka iâ supa tä djari imapas, djari imakeian.

26. Tâ iâ hagoet, menduan udju biti dewa awang beken, idjâ papa bara iâ kabuat, dan âwen tä tamä, belalu melei hetä; dan kadjarian olo tâ idjä harian papa bara idjä helo.

III.—27. Maka djadi amon iâ menjewut tâ, aton olo bawi intu olo arâ mentehau dan hamau denga: Salamat knain olo

idjâ djari mengandong ikau, dan tusu idjä djari menusu ikau.
28. Tapi koan iâ: Jo, salamat olo tâ, idjâ mehining augh Hatalla, sambil mahaga tä.
29. Amon olo arä rantep hapumpong, maka iâ hamau: Djelahan olo to aton papa, iâ menggau kata, dan kata djaton inenga aka, baja katan Jonas, nabi tä, bewe.
30. Krana kilau Jonas aton kata akan olo Niniwe, kakai kea Anak-olon akan djelahan olo to.
31. Radja bawi bara salatan karâ menaharep intu andau hukum haiak olo hatuâ baris olo to, dan menipan iä, krana iâ djari duma bara saran petak, hendak mehining kapintar Salomo; dan itâ, melebien bara Salomo aton heto.
32. Olo Niniwe karâ menaharep intu andau hukum haiak baris olo to, dan menipan iä; krana olo tä hoba awi brita Jonas; dan itâ, melebien bara Jonas aton heto.
33. Olo djaton pudji menotong sumbo, mingkes tä intu kaleka sahokan, atawa penda gantang, baja hundjun tantahan, uka olo idjâ tamâ mitâ pahalendange.
34. Maka matâ aton sumbon berenge; djaka to matam aton budjur, maka salepa berengm blawa; tapi djaka djetâ papa, maka berengm kaput kea.
35. Itâm to, uka âla sumbo idjâ huangm aton kaput.
36. Djaka berengm hapu-hapus blawa, dan djaton haliei bara kaleka awang kaput, maka iä blawa sakalepa, kilau amon sumbo aton memplawa ikau hapan pahalendange.

IV.—37. Maka amon iä hakotak, aton olo parisi merawei iä omba kuman denga. Dan iâ tamä, belalu mondok.
38. Maka olo parisi hengan mitâ tâ, basa iâ djaton menjau arepe helo bara kuman.
39. Tapi Tuhan hamau denga: To keton, olo parisi, pudji memprasi sangkir dan pinggan hila ruar, tapi huang keton aton kontep talo rampas tuntang kabangange.
40. O olo humong, iâ idjä menampa ruare dia kea menampa huange?
41. Tapi talo awang aton to, bua keton menenga akan indu sadeka; dan itâ, talo handiai bahalap akan indu hapan keton.
42. Tapi paja keton olo parisi, badin keton membeah salasi, ingu tuntang karâ ampin sajor, dan mahalau hukum, mahalau sintan Hatalla. Djeto bua akan indu mawi, dan djetâ äla ilihi.
43. Paja keton, olo parisi, badin keton mengilak kaleka mondok awang membatang huang sinagoge, dan tabehn olo intu pakan.
44. Paja keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! badin keton kilau kubur idjâ dia memara, olo idjâ menandjong hundjue dia katawan tâ.
45. Tomba guru Torat idjâ biti dàn hamau denga: Guru, awi augh tä ikau mempahawen ita kea.
46. Koan iâ: Paja kea keton, guru Torat, basa keton muat tanggongge intu olo, awang behali inanggong, dan keton kabuat djaton menindjek tanggonge

tä, hapan idjä kabawak tundjuk mahin dia.

47. Paja keton, basa keton mempahalap kubur nabi, dan tato keton djari mempatei iä tâ.

48. Awi djetâ maka keton mengaku, keton mengilak gawin tato keton; krana äwen tä djari mempatei iâ, dan keton mempahalap kubur ajue.

49. Badin tâ kea kapintar Hatalla djari hamau: Jaku hendak menjoho nabi dengan rasul menale olo tâ, dan isut bitin âwen tâ maka olo tä karä mempatei haiak menganan.

50. Uka inagi intu djelahan olo to dahan sekarâ nabi idjä inusu olo bara tamparan kalunen.

51. Bara dahan Abel palus sampei dahan Sakarias, idjä impatei olo intu helang mesbeh dengan huma Hatalla; toto, koangku dengan keton, djetâ akan inagi intu djelahan olo to.

52. Paja keton, guru Torat, basa keton djari menduan kuntjin kaharati; keton kabuat djaton djari tamâ, dan olo idjâ hendak tamä, keton mengahana.

53. Maka amon iä menutor talo to aka, tâ olo tamat surat haiak olo parisi paham menjekâ iä, dan misek iâ tagal talo arâ,

54. Haiak menuit iä, dan menggau augh bara njamae akan indu buku mendawa iä.

BAGI 12.

I. *Jesus menjoho murid budjur atei, harap toto dengan Hatalla, haiak mengaku iä intu baun olo.* II. *Jesus mengahana olo mendjadi bisit, dan menjoho iâ menggau talo awang toto beguna haiak mendjaga.* III. *Petâ Jesus, mariksa katan katika.*

I.—1. Maka haiak olo arä hapumpong bakoja-kojan, sampei hatampidjak, tä iâ menampara hakotak solake dengan murid, koa: Djaga arep keton bara ragin olo parisi, iâ tä kaliaue.

2. Djaton talo idjâ patutup, awang dia buap karâ, atawa besilim, awang dia katawan karâ.

3. Tagal tâ, talo idjâ inutor keton huang kakapute, djetä karä hining olo huang kalawa, dan talo idjâ inutor keton akan pinding olo huang karong, djetâ karâ imbrita olo hundjun sapau.

4. Aku hamau dengan keton, ulâhku: Æla keton mikâ olo idjâ mempatei bereng, dan idjâ limba tä djaton tau mawi hindei talo en-en.

5. Tapi jaku hendak mesuman akan keton, äwe idjâ äka keton patut mikâ; bua keton mikä iâ, idjâ limba mempatei, aton bara kwasa kea, menganan akan naraka; jo, koangku dengan keton, iâ tâ bua keton mikä.

6. Djaton olo pudji mendjual limâ kongan burong ampit gasan duä sigar? dan idjä kongan mahin dia kalapean intu Hatalla.

7. Tinei balaun takolok keton kea djari isâ samandiai. Awi tä, äla keton mikä, keton bahalap bara arä burong ampit.

8. Jaku hamau dengan keton: Gegenep olo idjâ mengaku aku intu baun olo, iâ tâ karâ ingaku kea awi Anak-olon intu baun melaikat Hatalla.

9. Tinei âwe idjâ milim aku intu baun olo, iâ karâ ilim kea intu baun melaikat Hatalla.

10. Dan genep olo idjä aton menjewut augh mawi Anak-olon, iâ iampun karâ; tapi âwe idjâ

mengotok Rogh brasi, iä diâ iampun.

11. Amon keton iaga olo akan sinagoge, akan olo hai, akan olo kwasa, maka âla keton bepikir, kilen atawa narei keton akan indu menjewut hapan membudjur arep keton, atawa narei keton akan hakotak.

12. Krana Rogh brasi karâ madjar keton djam tä kea talo idjä bua akan indu injewut.

II.—13. Maka idjâ biti olo arâ tâ hamau denga: Guru, soho paharingku, membagi penatau dengangku.

14. Koan iä denga: Narei ikau, äwe djari menggatang aku akan keton, uka aku memutus atawa membagi?

15. Koan iä dengan âwen: Ingat keton haiak mendjaga arep keton bara kisite; krana dia awi olo aton kutoh talo, iâ membelom arepe hapan ramon ajue.

16. Maka iä menutor paribasa aka, koa: Tanan olo tatau djari memuah paham.

17. Dan iâ mengarangka huang arepe, koa: Narei aku akan mawi, krana aku djaton bara kaleka mengumbo buah tuntang pareiku huange.

18. Dan iâ hamau: Djeto aku hendak mawi, aku hendak mengarak karâ lepaungku, dan memangun awang hai, huang djetä aku hendak mengumbo sekarâ talo kadjariangku tuntang ramongku.

19. Limba tä aku hendak hamau dengan hambaruangku: O hambaruan, ikau aton arä ramo, djari ingkes akan arâ njelo, melei-melei to, kuman, ihop haiak rame-rame.

20. Tapi Hatalla hamau denga: O olo humong, alem to hambaruam akan induan bara ikau, dan talo idjä injimpam, akan âwe tä?

21. Kakai olo tâ idjâ menampunan ramo akan arepe, dan idjä dia tatau huang Hatalla.

22. Maka iä hamau dengan muride: Awi tâ aku hamau dengan keton, âla keton mengenang pambelom, narei keton akan indu kinan, äla kea mengenang bereng keton, narei keton akan indu hapan makeian arep keton.

23. Pambelom aton bahalap bara talo kinan, dan bereng bahalap bara pakeian.

24. Ingat keton burong kak, iâ djaton malan dan djaton menggetem, iâ djaton bara karangking, djaton bara lepau, maka Hatalla membelom iä; kilen kakedjau keton bahalap bara burong?

25. Æwe kea intu keton tau awi pikire mendjudju kambon umure idjâ hasa?

26. Tapi amon keton djaton tau mawi talo awang korik seliei, narei keton bepikir talo beken tä?

27. Ingat keton kambang lilie, kilen iâ belom? iä djaton begawi, iâ djaton menantali, dan jaku hamau dengan keton, mahin Salomo huang karâ hahaie djaton makeian kilau idjä kupon kambang tâ.

28. Tapi amon oru, idjâ andau to belom huang padang, dan idjâ djewu inganan olo akan apui, kalotä imakeian Hatalla, kilen hindei iâ akan mawi tâ dengan keton, o olo tapas pertjaja!

29. Tinei âla keton misek, narei keton akan indu kuman, atawa narei akan indu mihop, dan äla keton bembang atei.
30. Krana talo djetä handiai inggau djelahan olo kalunen; tapi Bapa keton tawa talo tâ keton akan indu hapan.
31. Baja awi keton menggau karadjaan Hatalla, maka sekarâ talo to karä indahang akan keton.
32. Æla mikâ keton, kawan idjâ korik; krana aton kahendak Bapa keton, menenga akan keton karadjaan tâ.
33. Djual ketou talo ain keton, dan menenga sadeka. Tampa keton akan arep keton kambut awang djaton tau kupit, penataue awang djaton tau una, huang sorga, kaleka olo penakau djaton ole menjampei, dan kaleka gagat djaton tau merusak.
34. Krana kaleka penatau keton aton, hetâ kea aton atein keton.
35. Kahang keton bua hababat, dan sumbo keton bua belom.
36. Bua keton sama ampi dengan olo idjä mentei tempoe, amon iä akan buli bara pesta olo mesawâ, uka sana iä duma, menega, iâ palus muap aka.
37. Salamat karâ djipen tâ, idjâ injahondau tempoe, sana iâ duma, mendjaga. Toto aku hamau dengan keton, iâ karâ membabat kahange, menjoho âwen tâ mondok kuman, dan iä karâ menggapi menonggo âwen tâ.
38. Dan amon iâ duma girir olo mendjaga idjâ handuâ, dan girir olo mendjaga idjâ hantelo, dan sondau iâ kalotâ, maka salamat djipen tâ.
39. Maka djeto keton mengasene, djaka tempon huma djari katawan, djam pirâ olo penakau akan duma, toto iä djari mendjaga, dan djaton menjoho olo memetok humae.
40. Keton kea bua tatap, krana djam idjâ dia iado keton, maka Anak-olon karâ duma.
41. Koan Petrus denga: Tuhan, aton ikau menutor paribasa to akan ita, atawa akan olo arâ kea?
42. Koan Tuhan: Æwe kea mandur huma tä idjâ budjur dan pintar, idjä akan indu inggatang tempoe, menonggo karâ anak olo ajue, uka menenga bagin talo kinan aka intu katika awang bua.
43. Salamat djipen djetâ idjâ injahondau tempoe haiak penumahe mawi tumon tâ.
44. Toto jaku hamau dengan keton, iâ akan menggatang iâ, uka menonggo karâ ramon ajue.
45. Tapi djaka djipen tâ hakotak huang atei: Tempongku tahi duma,—dan menampara memukul djipen hatuâ, djipen bawi idjâ beken, haiak kuman mihop dan membusau arepe:
46. Tâ tempon djipen tä karä duma intu andau idjâ dia inehiu, dan intu djam idjä dia katawae, dan iâ karâ menjila iâ tä haiak menjama bagin ajue dengan bagin olo tulas.
47. Dan djipen djetä, idjâ katawan kahendak tempoe, dan djaton djari menatap arepe, tinei djaton djari menumon kahendak tempoe, iä karâ bua pukul arâ.
48. Tapi iâ idjâ dia djari ka-

tawan tâ, dan djari mawi talo idjâ mematut iâ imukul, iä karâ bua pukul isut. Dan genep biti, idjâ âka talo arä inenga, intu iâ arâ inggau karâ; tinei iâ idjâ âka talo arâ insahan, intu iâ paham hindei ilaku karâ.

49. Aku djari duma, uka mentarik apui akan petak, dan aku paham nahuang, djaka djetâ djari intokan.

50. Tapi dengan pampandoi aku akan impandoi, dan paham sekâ angatku, sampei djetâ djari hapus.

51. Aton keton mado, aku djari duma hendak menenga kasanang akan hundjun petak? Dia, koangku dengan keton, tapi kahambilange maka.

52. Krana bara to olo limâ biti intu huma Idjä akan hambilang, telo melawan duâ, tinei duâ melawan telo.

53. Bapa akan hambilang dengan anake hatuä, dan anak hatuâ dengan bapae; indu dengan anake bawi, dan anak bawi dengan indue; empo bawi dengan menantu bawi, dan menantu bawi dengan empo bawi.

III.—54. Maka iâ hamau dengan olo arâ: Amon keton mitâ baun-andau lembut hila barat, maka palus keton hamau: Andau udjan karâ,—dan mendjadi kalotâ.

55. Dan amon keton mitä riwut salatan mohon, maka keton hamau: Andau mandang karâ,—dan mendjadi kalotâ.

56. O olo haliau, ampin petak, ampin langit keton tau mariksa, kilen keton djaton maku mariksa katika to?

57. Tinei buhen keton djaton mariksa talo idjâ menintu arep keton, menggau kabudjure?

58. Krana amon ikau hagoet haiak dengan olo idjâ melawan ikau menale olo hai, awi ikau menggau pikire hong djalan, mengabua arepm denga, belâ iâ aja-ajau mendjidjit ikau menaharep mantir, dan mantir mendjuluk ikau akan kapiri, dan kapiri menganan ikau akan sipir.

59. Jaku hamau dengam, ikau djaton akan blua bara hetâ, sampei ikau menahor kea sigar awang kalepahe.

BAGI 13.

I. *Jesus menjoho olo hoba.* II. *Jesus mempakälâ intu andau sabat olo bawi idjâ pähâ hanjawalas njelo.* III. *Paribasa menintu karadjaan Hatalla.* IV. *Jesus mempait augh akan Herodes, dan mesanan hukum akan lewu Jerusalem.*

I.—1. Maka katika tâ aton menaharep isut biti, idjâ menutor augh aka menintu olo Galilea, idjâ âka dahae imbalut Pilatus dengan parapahe.

2. Tomba Jesus dan hamau denga: Aton keton mado, olo Galilea djetä paham bedosa bara olo Galilea idjä beken, basa iâ bua talo tä?

3. Dia, koangku dengan keton, baja djaka dia keton hoba, maka keton samandiai karâ nihau tumon tâ kea.

4. Atawa olo hanjawalas tä, idjâ äka tjandi intu Siloam belongkang menjet iâ dan mempatei iâ, aton keton mado, äwen tä besalah bara karâ olo idjâ melei intu Jerusalam?

5. Dia, koangku dengan keton, baja djaka dia keton hoba, maka keton samandiai karâ nihau tumon tâ kea.
6. Maka iâ mesanan paribasa to: Aton olo mimhul upon sukon huang pambulan anggor ajue, dan iä menale menggau buah intu taroke, dan djaton sondau.
7. Dan iâ hamau dengan olo penonggo pambulan anggor tâ: Itâm, djari telo njelo to aku magon menale menggau buah intu upon to, dan djaton sondau; tâweng iâ, kasen iâ memapa petak?
8. Tomba iâ dan hamau denga: Naughe iâ njelo to bewe, mangat aku mengali hakaliling iâ, haiak menembok mempahalap iâ.
9. Mikä iâ karâ memuah; djaka dia, maka ikau tau menâweng iâ harian.
II.—10. Maka iâ madjar olo huang sinagoge intu andau sabat.
11. Dan itâ, aton hetä olo bawi, idjâ ingapähâ talo hanjawalas njelo, dan iä hadjukot, djaton iä tau membudjur arepe toto.
12. Amon Jesus mitâ iâ, maka iä membawa iâ, dan hamau denga: O olo bawi, ikau liwus bara peresm.
13. Dan iâ mendanan lengâ hundjue, palus iä tâ mendjari budjur, dan menara Hatalla.
14. Tä kapala sinagoge, basa iâ blait Jesus mempakâlä olo intu andau sabat, tomba dan hamau dengan olo arä: Aton djehawen andau olo bua begawi, katahi tâ kâlâ keton menale, menjoho arep keton impakâlâ, dan äla intu andau sabat.
15. Tomba Tuhan denga, koa; O olo haliau, dia genep biti keton pudji intu andau sabat mengkak hadjaran atawa kalidei bara dulange, maga iâ akan danum?
16. Tapi iâ to, idjâ aton anak Abraham, idjâ imasong iblis hanjawalas njelo to, djaton bua iengkak bara pasonge tâ intu andau sabat?
17. Amon iä hamau tâ, maka olo handiai mahamen idjâ melawan iä, dan olo arä tâ hanjak awi talo handiai, idjâ inampa awie.
III.—18. Maka iâ hamau: Dengan âwe karadjaan Hatalla aton hindjä ampie, dan dengan talo narei aku akan menanding tâ?
19. Djetâ aton hindjâ ampie dengan idjâ kabawak sasawi, idjâ induan olo mendjaka tä huang pambulae, maka djetâ belom dan mendjari upon awang gantong, dan burong langit menjarangan intu edahe.
20. Koan iâ tinei: Dengan en aku akan menanding karadjaan Hatalla?
21. Djetâ aton hindjä ampie dengan ragi, idjä induan olo bawi, mingkes tâ huang telo gantang tunek tepong, sampei djetâ lepa masam.
22. Maka iâ hagoet menale lewu, menale ungkup, haiak madjar olo, dan iâ manjak djalan akan Jerusalem.
23. Aton olo idjâ hamau denga: Tuhan, aton isut olo bewe, idjä mendino salamat? Koan iâ dengan âwen tâ:
24. Awi keton mengkarenä, mangat keton tamâ baun-tong-

gang awang sekä, krana arâ olo, koangku dengan keton, akan mengkemâ tamâ, dan djaton iâ tau.

25. Iâ tâ, limba tempon huma hagoet, dan menguntji baun-tonggang, dan keton akan men-deng ruar, menega baun-tong-gang, haiak hamau: Tuhan, uap akan ikei. Dan iâ akan tomba dan hamau: Jaku dia kasene keton bara kwe keton.

26. Tâ keton akan hamau: Ikei djari mondok kuman mihop intu baun ajum, dan intu kale-kan ikei ikau djari madjar olo.

27. Dan iä akan hamau: Jaku hamau dengan keton, jaku dia kasene keton, bara kwe keton. Inda bara aku keton handiai idjâ darhaka.

28. Hetâ maka aton tangise tuntang kakeret kasingâ, amon keton akan mitä Abraham, Isaak, Jakob tuntang karâ nabi huang karadjaan Hatalla, tapi keton djari inganan akan ruar.

29. Maka aton olo duma bara timor, bara barat, bara utara, bara salatan, dan iâ akan mon-dok kuman huang karadjaan Ha-talla.

30. Dan itä, aton olo idjä ha-rian, iâ karä helo, dau aton idjâ helo, iä karä harian.

IV.—31. Maka andau tä kea aton olo parisi isut biti menale dan hamau denga: Lius, inda bara heto, krana Herodes hen-dak mempatei ikau.

32. Koan iä denga: Lius ke-ton, sanan akan aso tä: Itâm, aku menganan dewa dan mem-pakälâ olo andau to, djewu, dan andau telo aku akan terei.

33. Tapi andau to, djewu dan andau idjâ harian aku akan ha-goet, krana djaton hakon nabi impatei ruar Jerusalem.

34. Jerusalem! Jerusalem! ikau idjä mempatei nabi dan me-manting hapan batu olo idjä in-joho menale ikau, kilen kakinjap djari aku hendak memumpong karâ anakm, kilau manok me-mumpong anake penda pạlapase, dan dia keton maku.

35. Itâ, human keton karâ benjem. Dan toto aku hamau dengan keton, keton dia akan mitâ aku sampei katika tä, amon keton karâ hamau: Imberkat iä, idjâ aton duma huang aran pang-kahai Tuhan!

BAGI 14.

I. *Jesus mempakälâ olo badus intu andau sabat.* II. *Jesus menjoho olo mendjadi randa atei, sambil tau besara.* III. *Paribasa penginan hamalem.* IV. *Olo idjä hendak omba Jesus bua melekak tulo handiai.*

I.—1. Maka djadi amon iä me-nale human kapala olo parisi intu andau sabat, hendak ompat kuman, maka olo aton mimpa iâ.

2. Dan itâ, aton olo badus menaharep iä.

3. Tomba Jesus dan hamau dengan guru Torat dan dengan olo parisi, koa: Kilen, patut kea mempakâlâ olo intu andau sa-bat?

4. Tapi âwen tâ suni. Dan iä menjingkap iâ, mempakâlâ iâ, dan menjoho iâ hagoet.

5. Tomba iä dan hamau denga: Æwe intu keton, djaka kalidei atawa sapin ajue lawo huang

kali, idjâ dia palus mendjidjit tâ blua intu andau sabat?

6. Dan âwen tâ djaton tau tomba aka menintu augh tâ.

II.—7. Maka iâ menutor paribasa akan olo panggil, amon iâ mitâ olo tâ minti kaleka mondok awang membatang, dan iâ hamau denga:

8. Amon ikau irawei olo omba pesta mesawä, âla ikau mondok intu kaleka idjâ membatang, belâ aja-ajau olo, idjâ bahalap bara ikau, irawei kea awie.

9. Dan amon iâ tâ duma, idjâ djari merawei keton âwen duâ, karâ hamau dengam: Tandar ikau, naughe iâ mondok,—dan ikau limba tâ tuntang kahawâ akan menduan kaleka idjä tapakan liwa haliei.

10. Baja djaka ikau irawei olo, lius ikau mondok intu kaleka idjâ tapakan liwa haliei, uka amon aton duma iâ idjâ merawei ikau, iâ akan hamau dengam: Ulâh, tandar kangambo. Tâ ikau supa horumat intu baun olo idjâ hindjâ ikau mondok kuman.

11. Krana genep biti idjâ menggatang arepe kabuat, iâ akan imparanda, dan idjâ memparanda arepe kabuat, iâ akan inggatang.

12. Maka iâ hamau dengan olo idjâ djari merawei iâ: Amon ikau mawi penginan, âla ikau merawei kolam, âla paharim idjä kalambutan, âla paharim idjâ tato, âla olo idjâ kalewu dengam idjâ tatau, belâ iâ merawei ikau haluli, memalâ ikau.

13. Baja amon ikau mawi penginan, rawei olo pâhä belom, olo bakudong, olo batimpang, olo bebutâ,

14. Maka ikau salamat, basa iä djaton talo hapan memalâ ikau; krana djetâ imalâ akam intu kamisik olo tetek.

III.—15. Maka idjâ biti olo idjä omba mondok kuman, amon iâ mehining augh tâ, iâ hamau denga: Salamat iâ, idjâ akan kuman tepong huang karadjaan Hatalla.

16. Koan iä denga: Aton olo idjâ mawi penginan hamalem awang hai, dan iâ merawei arâ olo.

17. Dan amon djam penginan hamalem tä djari sampei, maka iâ menjoho djipâe, mesanan akan olo panggil: Has tale, basa talo handiai djari simpan.

18. Maka olo handiai tä haiak mahakan arepe. Idjâ solake tâ hamau denga: Aku djari memili tana, dan aku akan indu hagoet menjengok tâ: aku blaku intu ikau, naughe aku to.

19. Koan idjâ beken: Jaku djari memili limâ pasang hadangan, dan aku hagoet to hendak mitâ ampie? jaku blaku intu ikau, naughe aku to.

20. Koan olo beken tinei: Jaku djari mesawä olo bawi, awi tâ aku djaton ole duma.

21. Maka djipen tâ buli, membrita talo tâ akan tempoe. Tâ tempon huma sangit, dan hamau dengan djipâe: Lius gulo-gulong akan djalan dan akan pakan lewu, aga tamâ akan heto olo pähâ belom, olo bekudong, olo bebutä, olo betimpang.

22. Limba tâ djipen tâ hamau: Tuan, djadi kilau augh petâm, dan aton kaleka hindei.

23. Koan tempo dengan djipäe: Lius akan djalan ruar dan

akan hetâ-hetä, hadjadjuan olo tamâ, uka humangku kontep.
24. Krana jaku hamau dengan keton, dialo idjä biti olo panggil tâ akan mengkemä penginangku hamalem tâ.
IV.—25. Maka arä olo omba iâ menandjong, dan iâ mules sambil hamau denga:
26. Djaka olo menanggo aku, dan djaton menjingi bapa, indue, sawae, anake, paharie hatuâ, paharie bawi tinei pumbelom kabuate kea, maka iâ dia tau mendjadi muridku.
27. Dan äwe idjâ dia menanggong sampalakie haiak omba aku, iä djaton tau mendjadi muridku.
28. Krana âwe intu keton, idjâ hendak memangun huma, djaton pudji mondok helo mitong upah, djaka aton kea ombet intu iä mahapus tâ.
29. Belâ limba iâ mingkes galange, dan djaton tau mahapus tâ, olo handiai idjâ mitâ talo tâ halalea iâ,
30. Dan hamau: Olo to menampara memangun, dan djaton iä tau mahapus tâ.
31. Atawa radja äwe idjâ hendak melanggar radja beken, djaton pudji mondok helo menirok, djaka iâ dengan sapulu kojan biti tau menjupa iâ, idjä hendak mentakan iâ dengan duä pulu kojan biti?
32. Djaka dia, maka iâ menjoho olo, metoh iâ tâ kedjau hindei, blaku hakabua.
33. Tumon tä kea genep biti keton, idjâ dia melihi talo ajue handiai, djaton tau mendjadi muridku.
34. Uja aton talo bahalap, tapi amon uja djari betawa, hapan en olo tau mengahing tâ tinei?
35. Djetä dia beguna akan tana, dia kea akan indu hapan menembok talo imbul, baja olo menganan tâ. Æwe idjä bara pinding akan mihining, bua iâ mehining.

BAGI 15.

Asin Hatalla dengan olo bedosa insanan Jesus hapan telo paribasa: I. *Tebiri idjä djari nihau;* II *draghma idjä djari nihau, dan* III *olo tabela idjâ djari nihau.*

I.—1. Maka sekarâ olo pabean dengan olo bedosa menanggo iâ, hendak mehining aughe.
2. Dan olo parisi dengan olo tamat surat bekotok, koa: Iä to menarima olo bedosa, haiak kuman denga.
3. Tapi iä menutor aka paribasa to, koa:
4. Olo âwe intu keton, idjä tempon tebiri saratus kongan, djaka nihau Idjâ bara tä, djaton akan melihi idjä djelatien pulu djelatien tä huang padang, dan menggoang idjâ haiang tä sampei sondaue?
5. Dan limba sondaue, maka iâ menggatang tä akan hundjun baha tuntang kahanjake.
6. Dan amon iä djari buli huma, maka iä mengahau karâ kola dan karâ olo idjâ kalewu denga hapumpong, sambil hamau denga: Hanja-hanjak keton pahaiak aku, krana aku djari sondau tebiringku idjâ haiang.
7. Jaku hamau dengan keton: Kakai kea aton kahanjake huang sorga awi Idjâ biti olo bedosa idjâ hoba, melebien bara awi

djelatien pulu djelatien olo tetek idjä dia susa hoba.

II.—8. Atawa olo bawi äwe, idjä tempon draghma sapulu, djaka iâ nihau idjä draghma, djaton akan menotong sombo, dan memapas huma, haiak menggau toto-toto sampei sondaue?

9. Dan limba sondaue, iä mengahau karâ kolae dan karä olo idjâ kalewa denga hapumpong, dan hamau: Hanja-hanjak keton pahaiak aku, krana aku djari sondau draghmangku, awang djari nihau.

10. Kakai, koangku dengan keton, aton kahanjake intu baun melaikat Hatalla awi Idjä biti olo bedosa idjâ hoba.

III.—11. Maka iâ hamau: Aton olo idjâ tempon anake hatuâ duâ biti.

12. Dan idjä busu intu âwen tâ hamau dengan bapa: Apang, tenga akangku bagin ramo idjä baris ajungku. Dan iâ membagi akan âwen tâ penataue.

13. Maka djaton arâ andau limba tä, anak idjä busu menampunan karâ ramo, dan hagoet akan lewu awang kedjau, hetä iâ menganan ramoe awi kapapan gawie.

14. Dan amon iä djari mempalepa talo handiai, maka lau paham menanjap hapus lewu tâ, dan iâ mengkemâ katapase.

15. Dan iâ lius pahindjä arepe dengan olo idjâ mangkalewu hetä; olo tâ menjoho iä akan tana menonggo bawoi.

16. Dan iâ nahuang menjuang knaie hapan awange idjâ kinan bawoi, tapi djaton olo menenga tä aka.

17. Maka amon iâ mingat arepe, tä iä hamau: Pirâ olo idjä menduan upah intu apangku aton kutoh talo kinan, dan aku nihau awi lau!

18. Jaku hendak hagoet, menale apangku, dan hamau denga: O apang, jaku djari bedosa akan sorga dan intu baun ajum.

19. Jaku dia beguna hindei, inggarâ anakm, pahaiak aku dengan olo idjä menduan upah intu ikau.

20. Maka iä hagoet menale bapa. Dan amon iâ kedjau hindei, maka bapa mitâ iâ, dan iâ paham angat asi denga, palus hadari, memalok ujate, sambil menjium iâ.

21. Maka anak hamau denga: O apang, jaku djari bedosa akan sorga dan intu baun ajum, dan dia aku beguna hindei, inggarâ anakm.

22. Tapi bapa hamau dengan anak oloe: Imbit blua klambi awang kapala bahalap, kepan tâ intu iâ, tenga tisin akan lengä dan sarumpa akan pai.

23. Tinei imbit anak sapi idjâ beseput, sambali tä, dan ita hendak kuman sambil rame-rame.

24. Krana anakku to djari matei dan belom haluli, iâ djari nihau dan sahondau tinei; maka âwen tâ berame-rame.

25. Maka anake idjä bakas aton hong tana, dan amon iä duma, menokep huma, maka iä mehining augh olo busik dan bebigal.

26. Dan iä membawa anak olo idjâ biti, misek iä, narei talo tâ.

27. Koan iâ tâ denga: Andim djari duma, dan bapam djari mempatei anak sapi idjâ beseput,

basa iâ djari sondau iä haluli käla berenge.

28. Tapi iâ sangit, dan djaton maku tamä. Tâ bapa blua mengatau iä.

29. Tapi iä tomba dan hamau dengan bapa: Itäm, kalotä arâ njelo aku begawi intu ikau, dan dia sindâ aku menangkalau prentahm, dan akangku djaton ikau pudji menenga anak kambing, uka aku rame-rame dengan kolangku.

30. Tapi amon anakm to, idjâ djari menganan penataum awi habandong, djari duma, maka ikau mempatei aka anak sapi idjâ beseput.

31. Maka iä hamau denga: Anakku,ikau magon hindjâ dengangku, dan karâ talo ajungku ajum kea.

32. Maka patut olo rame-rame dan hanjak, krana andim to djari matei dan belom haluli, iâ djari nihau dan djari sahondau tinei.

BAGI 16.

I. *Paribasa bara mandur huma, idjâ dia budjur tapi pintar.* II. *Jesus mempudji olo bisit dengan olo habandong.* III. *Olo tatau dengan Lasarus olo pâhâ belom.*

I.—1. Maka iâ hamau kea dengan muride: Aton olo tatau, idjâ manggau mandur huma, iä tâ indawa olo intu tempoe, menganan ramon ajue.

2. Dan tempo membawa iâ, sambil hamau denga: Kilen aku mehining talo to bara ikau? Awi ikau mehoroe karâ gawim akangku; krana ikau djaton tau melei mandur.

3. Tâ mandur hamau huang arepe: Narei aku akan indu mawi, badin tempongku menipas aku menonggo huma? Mengali djaton aku tau, dan blaku sadeda aku mahamen.

4. Tawangku, narei aku bua mawi, uka, amon aku inipas karâ bara gawingku, olo akan menduan aku akan huma.

5. Dan iâ membawa genep biti karâ olo idjä behutang intu tempoe, dan hamau dengan idjâ solake: Pirâ ikau behutang intu tempongku?

6. Koan iâ: Saratus otong undus. Koan iâ denga: Duan suratm, mondok, bintik bedjeleng limâ pulu.

7. Limba tâ iâ hamau dengan idjâ beken: Maka ikau, pirâ ikau behutang? Koan iâ: Saratus lontong parei. Koan iâ denga: Duan suratm, bintik hanja pulu.

8. Maka tempo menara mandur idjâ pamikir, basa iâ pintar penggawie; krana baris olo kalunen to aton pintar bara baris olo blawa intu djelahan ajue.

9. Dan jaku hamau dengan keton: Awi keton menampa kola akan keton hapan mamon awang salah, uka, amon keton karâ tapas, iâ menduan keton akan tingkap awang katatahi.

10. Æwe idjâ budjur intu talo awang korik haliei, iâ kea budjur intu talo awang hai; dan äwe idjä pamikir intu talo awang korik haliei, iâ kea pamikir intu talo awang hai.

11. Maka amon keton djaton budjur intu mamon awang salah, âwe hendak mensahan intu keton talo awang toto?

12. Dan amon keton djaton budjur intu talo awang ain olo, âwe hendak menenga akan keton talo awang ain keton?
13. Djipen djaton tau menempo haiak duâ; krana iâ akan besingi idjâ dan sinta idjâ beken, atawa iâ heret dengan idjâ dan mengabelâ idjâ beken. Keton djaton tau menempo Hatalla haiak menempo mamon.
II.—14. Maka karâ talo to hining kea olo parisi idjâ bisit, dan âwen tä murâ iä.
15. Maka iâ hamau denga: Keton iä tä, idjä mempahalap arepe kabuat intu baun olo, tapi Hatalla aton kasene atei keton. Krana talo idjä hai intu olon, djetä injingi Hatalla.
16. Torat dengan nabi aton menjampei Johannes; bara tâ karadjaan Hatalla imbrita, dan genep biti mendjudju arepe menintu tâ.
17. Maka murah, langit dengan petak nihau, bara idjâ katitik Torat beduro.
18. Genep biti, idjâ melihi sawae mesawâ beken, iâ habandong, dan genep biti idjâ mesawâ idjâ ilihi banae, iâ habandong.
III.—19. Maka aton olo tatau, iâ makeiau arepe hapan beludu dan hapan benang lamos, haiak belom rame-rame sening andau tuntang kahai.
20. Tinei aton olo pâhâ belom, Lasarus arae, iâ menter intu baun-tonggang olo tatau, kontep buhite,
21. Dan radjin membeso arepe hapan papate awang gagar bara medjan olo tatau; tapi aso kea menale, mendjelap buhite.
22. Maka djadi olo pâhä belom tâ matei, dan iâ inanggong melaikat akan pakuan Abraham.
23. Tapi olo tatau tâ matei kea, dan iä ingubur. Dan huang naraka iâ menanggera, amon iâ huang kapâhä, dan iâ mitâ Abraham bara kedjau, dan Lasarus intû pakuae.
24. Dan iâ mengkeriak, koa: O apang Abraham, pasi aku, dan soho Lasarus, uka iä menindjek totok tundjuke huang danum dan menjadingen djelangku; krana aku paham kapâhâ huang njalan apui to.
25. Tapi koan Abraham: Anak, ingatm, ikau djari menduan kamangatm katika ikau belom, dan Lasarus kalotä kea kapähäe; maka to iâ impangat, dan ikau ingapâhä.
26. Tinei limba karâ talo to aton kea helang hai intu bentok ita dengan keton, awi tâ djaka idjä hila to hendak minda menale keton djaton tau, tinei idjä hila kane djaton kea tau minda menale ita.
27. Koan iâ: Tumon tä aku blaku intu ikau, uka ikau menjoho iä menale human apangku.
28. Krana aton paharingku hatuä limä biti, uka iä mesanan aka, belâ äwen tâ kea akan kaleka kapâhâ to.
29. Koan Abraham denga: Moses dengan karâ nabi aton intu iâ; iä tâ bua âwen tä mehining.
30. Koan iâ: Dia, apang Abraham, baja djaka idjâ biti olo matei menanggo iä, maka iä akan hoba.
31. Tapi Abraham hamau

denga: Amon âwen tâ djaton mehining Moses dengan karä nabi, maka alo olo matei belom haluli, djaton kea iâ akan pertjaja.

BAGI 17.

I. *Kasontohan akan indu duma; patut olo radjin mampun kasalahn kolae; kwasa kapertjaja; murid Jesus patut randa atei.* II. *Jesus mempakâlä sapulu biti olo besamagh.* III. *Penuman karadjaan Hatalla.*

I.—1. Maka iâ hamau dengan muride: Djaton ole dia talo penantarang akan duma, tapi paja iä idjä menjampei talo penantarang tâ.

2. Bontong iâ, djaka bindang batu ingkepan intu ujate, dan iâ ilabu huang tasik, bara iâ menjampei talo penantarang akan idjä biti olo korik to.

3. Bua keton betawat. Amon paharim bedosa intu ikau, awi ikau mempudji iâ, dan amon iä menjasal, ampun iâ.

4. Dan amon iâ hangkudju bedosa intu ikau idjâ andau, dan hangkudju iâ balik akam, sambil hamau: Aku menjasal, maka ikau akan indu mampun iâ.

5. Maka rasul hamau dengan Tuhan: Dahang kapertjaja intu ita.

6. Koan Tuhan: Djaka keton aton kapertjaja kilau bawak sawi, maka keton tau hamau dengan upon buah sukon to: Rukat arepm, imbul arepm huang tasik,—maka iâ akan menumon augh keton.

7. Æwe intu keton aton bara djipen, idjâ malan atawa menonggo meto, idjä akan hamau dengan djipen tâ, amon iä buli bara tana: Paluâ kanto, mondok kuman?

8. Djaton iâ akan hamau denga: Nguan talo akan indu penginangku, tatap arepm menonggo aku katahi aku kuman mihop, limba tâ ikau akan kumau mihop?

9. Pudji kea iâ menjewut tarimakasi akan djipen tâ, basa iâ djari mawi talo awang imetâ intu iâ? Angatku dia.

10. Kalotâ kea keton, amon keton djari mawi talo handiai awang imetä intu keton, tâ keton akan hamau: Ita aton djipen idjä dia beguna, krana ita djari mawi talo awang djaton ole dia ita mawi.

II.—11. Maka djadi, amon iâ hagoet akan Jerusalem, iâ mehoroe bentok Samaria dan Galilea.

12. Dan amon iâ tamâ ungkup hetâ, maka aton hasupa denga sapulu biti olo besamagh, idjâ mendeng kedjau.

13. Dan âwen tâ mentehau, koa: O Jesus, Guru, pasi ita.

14. Amon iä mitä âwen tâ, iâ hamau denga: Lius, prahan arep keton akan olo imam. Maka djadi haiak menale âwen tâ mendjadi brasi.

15. Tapi idjâ biti äwen tä, amon iâ mitä iâ djari kâlä, haluli tinei dan menara Hatalla hapan hai augh;

16. Dan iä lawo mehingkep akan äka pain Jesus, menjewut tarimakasi aka; maka iâ tä aton olo Samaria.

17. Tomba Jesus dan hamau: Djaton âwen sapulu tä djari brasi? Hong kwe äwen djelatien tâ?

18. Djaton iä maku buli, mahorumat Hatalla, baja iâ to idjâ beken djelahae?
19. Dan iâ hamau denga: Mendeng, lius, kapertjajam djari mendohop ikau.
III.—20. Maka amon olo parisi misek iä: Prea karadjaan Hatalla akan duma?—maka iâ tomba dan hamau denga: Karadjaan Hatalla djaton duma hapan ampie idjâ inampaja olo.
21. Djaton kea olo akan hamau: Itâ heto, itä kane; krana karadjaan Hatalla aton intu huang keton.
22. Maka iä hamau dengan murid: Katika karä sampei, amon keton radjin mitâ idjä andau karâ andau Anak-olon, dan dia keton akan mitâ tâ.
23. Dan olo karâ hamau dengan keton: Itä heto, itâ kane;—âla keton lius, âla keton omba.
24. Krana kilau kilat idjä memantjar bara saran langit sila pahalendang palus akan sarae awang beken, kalotâ kea karâ Anak-olon intu andau ajue.
25. Tapi helo iâ akan mengkemâ arâ kapâhâ, dan iä ingauan awi hamputan olo djeto.
26. Dan kilau djadi intu katika Noah, kakai kea karâ mendjadi intu katika Anak-olon.
27. Olo kuman, mihop, mesawä, bebanâ, sampei andau Noah tamâ benama, dan danum soho tâ duma, merusak iâ samandiai.
28. Tumon tâ kea, kilau djadi intu katika Lot, olo kuman, mihop, memili, mendjual, mimbul, memangun;
29. Tapi andau Lot blua bara Sodom aton udjan apui tuntang barirang lawo bara langit, merusak iâ samandiai.
30. Kalotâ kea karâ mendjadi intu andau tâ, amon Anak-olon akan memara.
31. Intu andau djetâ, äwe idjâ hundjun sapau dan ramoe aton huang huma, maka äla iä mohon menduan tâ; dan äwe idjâ hong tana, maka tumon tâ kea, âla iâ mules akan talo idjä intu likut.
32. Tehiu keton sawan Lot.
33. Æwe idjä mengkemâ, uka mahaga pambelome, iä akan nihau tâ, dan âwe idjä nihau tä, iâ akan mahaga tâ.
34. Jaku hamau dengan keton: Alem tä duä biti karâ aton huang kaleka betiro Idjä; maka idjä biti akan induan, dan idjâ akan belihi.
35. Duä biti karâ hindjä memipis talo; idjä biti akan induan, dan idjâ akan belihi.
36. Duâ biti karä hindjâ hong tana; idjâ biti akan induan, dan idjâ akan belihi.
37. Tomba âwen tâ dan hamau denga: Hong kwe, Tuhan? Koan iâ denga: Kaleka hantu aton, hetâ burong kamiak hakampeleng.

BAGI 18.

I. *Jesus madjar olo blaku doa haradjur,* II. *tinei dengan randa atei, kilau olo pabean.* III. *Jesus mengilak anak olo.* IV. *Olo tatau behali tamâ karadjaan Hatalla.* V. *Jesus mesanan kapâhä idjä akan indu bua iâ, dan* VI. *iâ mempakälâ olo bebutâ tokep Jerigho.*

I.—1. Maka iâ menutor kea paribasa akan olo tâ, menjoho olo blaku doa haradjur, dan âla laia.

2. Koa: Aton mantir intu lewu, idjâ dia mikä Hatalla, dan dia mahamen olo.
3. Maka aton olo bawi idjä balo huang lewu tâ, idjâ menanggo iâ, koa: Awi ikau membudjur aku dengan olo idjâ melawan aku.
4. Maka tahi iâ djaton maku; tapi limba tä iâ hamau huang arepe: Alo aku dia mikâ Hatalla, dan dia mahamen olo,
5. Mahin kea, basa balo tâ maur aku, aku hendak membudjur iä, belâ tepa iä duma, menjanjau aku.'
6. Tâ Tuhan hamau: Hining keton augh mantir idjâ salah.
7. Kilen dia Hatalla akan membudjur olo baris inti ajue, idjâ membawa iâ handau hamalem, dan iä pandjang atei denga?
8. Koangku dengan keton, bedjeleng iâ akan membudjur iâ. Tapi Anak-olon, amon iâ karâ duma, aton iä supa kapertjaja hong petak?
II.—9. Maka iâ menutor kea akan olo isut biti, idjâ menggarâ arepe bahalap, dan mengabelä olo beken, paribasa to:
10. Olo duâ biti menale human Hatalla hendak blaku doa, idjâ aton olo parisi, dan idjä beken olo pabean.
11. Maka olo parisi mendeng blaku doa huang arepe kaloto: O Hatalla, jaku menjewut tarimakasi akam, basa aku dia kilau olo beken, dia olo bigal, dia olo pemikir, dia olo habandong, dia kea kilau olo pabean to.
12. Jaku puasa handuâ sindä minggo, karâ talo ajungku imbagiku sapulu, dan menenga Idjä.
13. Maka olo pabean mendeng kedjau, djaton maku menanggera akan langit, baja menega usoke, koa: O Hatalla, pasi aku, olo idjâ bedosa!
14. Jaku hamau dengan keton, iä to mohon buli huma bahalap bara iâ tä; krana genep biti idjâ menggatang arepe kabuat, iâ imparanda, dan âwe idjâ memparanda arepe kabuat, iä inggatang.
III.—15. Maka aton kea olo mimbit anak olo korik aka, uka iâ menindjek iâ tâ. Amon murid mitâ tâ, maka iä mempudji olo tâ.
16. Tapi Jesus membawa iä, koa: Naughe anak olo menanggo aku, äla mengahana iâ; krana akan iä tâ aton karadjaan Hatalla.
17. Toto, jaku hamau dengan keton, äwe idjä dia menduan karadjaan Hatalla kilau anak olo, iä djaton akan tamâ tâ.
IV.—18. Maka aton mantir misek iä, koa: Guru idjâ bahalap, narei aku akan indu mawi, mangat aku mendino pambelom awang katatahi?
19. Koan Jesus denga: Buhen ikau menjewut aku bahalap? Djaton aton olo bahalap baja Idjâ kea, iâ tä Hatalla.
20. Prentah ikau katawan: "Æla ikau habandong, äla ikau mempatei, äla ikau menakau, äla ikau mendjadi saksi penendjaro; horumat indu bapam."
21. Koan iâ: Sekarâ talo to aku djari manggau bara pesangku tabela palus sampei to.
22. Amon Jesus mehining tâ, maka iâ hamau denga: Talo Idjâ aton tapas hindei intu ikau; djual karâ talo ajum, bagi tâ a-

kan olo pähâ belom, maka ikau aton bara penatau huang sorga; limba tâ ikau kanto, omba aku.

23. Tapi haiak mehining augh tâ, iä paham kapâhâ atei; krana iâ paham tatau.

24. Amon Jesus mitâ, iâ tâ paham kapâhâ atei, maka iä hamau: Kilen kahali olo idjâ arâ ramo akan tamä karadjaan Hatalla.

25. Krana murah, hadjaran tamâ lowang pilus, bara olo tatau tamä karadjaan Hatalla.

26. Tâ koan olo idjä mehining tä: Djaka kalotâ, âwe tau mendino salamat?

27. Koan iä: Talo awang dia tau mendjadi intu olon, tau mendjadi intu Hatalla.

28. Koan Petrus: Itäm, ikei djari melihi talo handiai, dan djari omba ikau.

29. Koan iä denga: Toto jaku hamau dengan keton, djaton aton olo, idjâ djari melihi huma, atawa indu bapa, atawa pahari, atawa sawa, atawa anake awi karadjaan Hatalla:

30. Idjâ dia hatantilap menduan tâ haluli intu katika djeto, dan intu katika awang harian pambelom awang katatahi.

V.—31. Maka iâ menduan âwen duäwalas tâ, dan hamau denga: Itä, ita kangambo akan Jerusalem, dan talo handiai akan mendjadi, awang injurat nabi menintu Anak-olon.

32. Krana iâ akan indjuluk akan olo kapir, dan iâ akan iurâ, dan impahawen tuntang iludja olo.

33. Tinei iâ karâ imukul sapu, belalu impatei olo, dan intu andau telo iâ karâ belom haluli.

34. Maka âwen tâ djaton herati idjä kabawak karä talo tä, dan augh tâ besilim bara iâ, djaton iâ mengasene talo awang injewute.

VI.—35. Maka djadi amon iä tokep Jerigho, aton olo bebutä mondok intu saran djalan blakü sadeka.

36. Amon iä mehining olo arâ mahalau, maka iâ misek, narei talo tä?

37. Tä olo mesuman aka, Jesus bara Nasaret aton mahalau.

38. Dan iä membawei, koa: O Jesus, anak Dawid, pasi aku!

39. Maka olo idjâ menandjong helo mempudji iâ, uka iâ suni; tapi iâ paham haream membawei: O anak Dawid, pasi aku!

40. Maka Jesus tendâ, menjoho olo maga iâ tâ aka; dan amon iâ menokep, maka Jesus misek iâ,

41. Koa: Narei kahendakm, aku mawi dengam? Koan iâ: Tuhan, mangat aku tau mitä.

42. Koan Jesus denga: Itâm, kapertjajam djari mendohop ikau.

43. Palus iä tau mitä, dan iâ omba denga haiak menara Hatalla, dan olo handiai idjâ mitä talo tâ menenga horumat akan Hatalla.

BAGI 19.

I. *Jesus madja Sakeus,* II. *Paribasa bara tempo idjâ mensahan sapulu tail intu djipäe.* III. *Penamäan Jesus huang Jerusalem.* IV. *Jesus mesanan hukum akan lewu Jerusalem.* V. *Jesus mendjara olo idjâ bedagang huang huma Hatalla.*

I.—1. Maka Jesus tamä, belalu mehoroe Jerigho.

2. Dan itâ, aton olo batuâ hetâ, Sakeus ara, iâ tä aton kapala olo pabean, dan iä tatau.
3. Iâ nahuang mitä Jesus, âwe iä tä, dan djaton iä tau awi olo arâ, krana iä pandak berenge.
4. Maka iâ hadari helo, menjakei upon sukon, mangat mitä iâ; krana hetâ iâ akan mahalau.
5. Dan amon Jesus sampei kaleka tä, maka iâ menanggera, belalu mitâ iâ tä, haiak hamau denga: Sakeus, mohon bedjeleng; krana andau to aku akan melei intu humam.
6. Dan iâ bedjeleng mohon, sambil menduan iä dengan kahanjake.
7. Maka olo handiai, idjä mitâ talo tâ, bekotok, koa: Olo bedosa iâ menanggo, dan melei denga.
8. Maka Sakeus mendeng, dan hamau dengan Tuhan: Itâm Tuhan, sabagi karâ ramongku jaku menenga akan olo pâhâ belom, dan amon aku djari memikir talo en-en bara olo, maka aku melian tâ lipet âpat.
9. Koan Jesus denga: Andau to huma to injalamat, basa iä tä kea aton anak Abraham.
10. Krana Anak-olon djari duma, hendak menggau dan menjalamat olo idjä djari nihau.
II.—11. Amon olo djari mehining tâ, maka iâ miar menutor paribasa, basa iâ tokep Jerusalem, dan olo tä mado, karadjaan Hatalla belalu akan memara.
12. Tâ iä hamau: Olo idjä hai utuse, hagoet akan lewu awang kedjau, uka iä menduan karadjaan mendjadi bagin ajue, dan buli tinei.
13. Dan iâ membawa djipäe sapulu biti, dan menenga aka sapulu tail, haiak hamau denga: Awi keton bedagang, sampei aku duma.
14. Maka olo lewun ajue menjingi iä, dan menjoho olo manjak iâ, koa: Ita dia maku, iâ to aton radjan ita.
15. Maka djadi, amon iä haluli tinei, limba iä menduan karadjaan, iâ menjoho olo membawa karä djipen tâ, idjä äka rear tä inenga, uka iä mehining, äwe idjâ behudjong.
16. Tâ aton duma idjâ solake, koa: Tuan, tail ajum behudjong sapulu tail.
17. Koan iâ denga: Bua, djipen idjâ bahalap, basa ikau budjur intu talo awang korik haliei, maka ikau to kwasa marentah sapulu lewu.
18. Maka aton duma idjâ beken, koa: Tuan, tail ajum behudjong limâ tail.
19. Koan iâ dengan iä tä: Maka ikau akan marentah limä lewu.
20. Maka idjâ beken tinei duma, koa: Tuan, itäm to tail ajum, idjâ ingkesku huang saputangan.
21. Krana aku mikâ ikau, basa ikau olo karas, ikau menduan talo, awang dia ikau djari mingkes, ikau menggetem talo, awang dia ikau djari mimbul.
22. Koan iä denga: Tumon augh totokm aku hendak mahukum ikau, djipen idjä papa; djari ikau tawa, aku aton olo karas, dan menduan talo awang dia ingkesku, dan menggetem talo, awang dia imbulku:
23. Maka buhen ikau dia ma-

hatangan rearku akan tukang-rear menjoho tâ bedjalan, uka haiak penumangku aku djari tau blaku tâ tuntang anake?
24. Dan iä hamau dengan olo idjä mendeng darahe: Duan tail tä bara iâ, tenga tä akan iâ idjâ aton supulu.
25. Koan âwen tâ denga: Tuan, iâ aton sapulu tail.
26. Krana jaku hamau dengan keton: Genep biti idjâ aton bara ramo, akan iä karâ inenga; tapi bara iâ idjâ djaton bara ramo, maka bara iâ karâ induan kea awang aton intu iâ.
27. Tapi musohku tä, idjä dia maku, jaku aton radjan ajue, imbit iâ kanto, tetek iâ intu baungku.
III.—28. Limba iä hamau tä, maka iâ hagoet intu baun âwen, dan iâ kangambo menale Jerusalem.
29. Maka djadi, amon iä menokep Betpage dan Betania, dan djari sampei bukit upon undus, iä menjoho murid duä biti,
30. Koa: Lius, tale ungkup idjä tintun baun keton, dan haiak keton tamâ, maka keton karâ sahondau anak kalidei idjâ indjarat olo, idjä djaton pudji inongkang olo; engkak iâ, imbit iä akan to.
31. Dan djaka olo misek keton: Buhen keton mengkak iâ? maka keton akan hamau denga: Tuhan aton gawi denga.
32. Maka saroha tâ hagoet, dan sahondau tâ, kilau iâ djari hamau denga.
33. Tapi amon âwen tä mengkak anak kalidei, maka tempoe hamau denga: Buhen keton mengkak anak kalidei?
34. Koan âwen: Tuhan aton gawi denga.
35. Dan äwen tä mimbit iä akan Jesus, dan menjampahan pakeiae hundjun anak kalidei, belalu mempondok Jesus hundjun tä.
36. Dan haiak iä hagoet, maka âwen tâ membirang pakeiae intu penda hong djalan.
37. Maka amon iä djari sampei äka olo mohon bara bukit upon undus, tâ sekarâ murid ajue hanjak, haiak menara Hatalla hapan hai augh, awi karâ gawi kwasa, idjä gitae.
38. Koa: Imberkat Radja tä, idjâ aton dunia huang aran pangkahai Tuhan! Kasanang huang langit, dan kahai huang kaleka awang gantong haliei tâ!
39. Maka isut biti olo parisi idjâ hindjâ olo arâ hamau denga: Guru, pudji muridm.
40. Tomba iä dan hamau denga: Jaku hamau dengan keton, djaka iâ to suni, maka batu akan mengkeriak.
IV.—41. Maka amon iä menokep dan mitâ lewu, iâ menangis tagal iâ tâ,
42. Koa: Djaka ikau mengasene, to kea intu andau ajum djeto, talo idjâ tau menjalamat ikau! Tapi to djetâ besilim bara matam.
43. Krana katika karä sampei akam, amon asang karä menembok mengota hakaliling ikau, dan mengapong ikau, haiak mempikä ikau bara karä kaleka.
44. Palus mempalokang ikau akan petak tuntang anakm idjä huang ikau, dan djaton iâ karä melihi batu hundjun batu; djetâ

basa ikau djaton djari mengasene katika salamat ajum.

V.—45. Maka iâ tamâ human Hatalla, dan maharak blua olo idjä mendjual memili huang tâ,

46. Haiak hamau denga: Aton augh surat: "Humangku aton huma sombajang";—tapi keton djari menampa tâ mendjadi kaleka olo bigal.

47. Maka iâ madjar olo huang human Hatalla sening andau; tapi kapala imam dan olo tamat surat tuntang mantir olo arâ menggau pikire mempatei iâ.

48. Dan djaton iä tawa, narei gawi denga; krana olo arâ handiai heret denga, dan mehining iä.

BAGI 20.

I. Jesus menantu, iä injoho Hatalla. II. *Paribvsa bara pambulan anggor.* III. *Perkara wang kapala inarang Jesus.* IV. *Perkara olo belom haluli inarang Jesus.* V. *Jesus toto Hatalla.* VI. *Jesus menjoho murid betawat dengan olo tamat surat.*

I.—1. Maka djadi intu andau Idjâ katika tâ, amon iâ madjar olo huang huma Hatalla, haiak mesanan Ewangelion, maka aton duma kapala imam, olo tamat surat tuntang olo bakas,

2. Dan hakotak denga, koa: Suman akan ita, hapan kwasa narei ikau mawi talo to, atawa äwe iâ, idjâ djari menenga kwasa tâ akam?

3. Tomba iâ dan hamau denga: Jaku kea hendak misek keton idjâ kabawak kotak, suman tâ akangku.

4. Pampandoi Johannes, aton tâ bara sorga, atawa bara olon?

5. Maka âwen tâ hakarangka sama arepe, koa: Djaka ita hamau, bara sorga, maka iâ akan bamau: Buhen keton djaton djari pertjaja augh ajue?

6. Dan djaka ita hamau: Bara olon, maka olo arâ handiai karä memanting ita hapan batu; krana olo djari betantu, Johannes aton nabi.

7. Tomba âwen tâ: Djaton katawa bara kwe djetâ.

8. Koan Jesus denga: Tumon tâ aku dia kea mesanan akan keton, awi kwasa narei aku mawi talo tâ.

II.—9. Maka iä menampara menutor akan olo arâ paribasa to: Aton olo mimbul pambulan anggor, dan menjoho olo menjewa tâ, limba tâ iâ hagoet tahi akan lewu beken.

10. Dan amon djari sampei waja, iâ menjoho djipen idjâ biti menale olo membulan, uka olo tâ menenga aka buah pambulan anggor; tapi olo membulan memukul iâ tâ, dan menjoho iâ buli boang.

11. Tinei iâ menjoho djipen beken; tapi olo tâ memukul iâ tâ kea sambil mempahawen iâ, belalu menjoho iâ buli boang.

12. Limba tâ iâ menjoho djipen beken tinei; tapi olo tä mempahimang iâ tâ kea, sambil menganan iâ akan ruar.

13. Tâ koan tempon pambulan anggor: Narei aku akan mawi? Jaku hendak menjoho anakku idjä âka huangku, mikä olo tâ, haiak mitâ iâ, mahamen angate.

14. Tapi amon olo membulan mitâ iâ tâ, maka iâ hatirok sama

arepe, koa: Iâ to idjä mendino penataue, has, ita mempatei iâ, uka penataue akan ita!

15. Maka olo tä menggian iä akan ruar pambulan anggor, dan mempatei iâ. Maka narei tempon pambulan anggor tä akan mawi dengan olo tä?

16. Iä karâ duma dan mempalomos olo membulan tâ, belalu menenga pambulan anggor akan olo beken. Maka amon âwen tâ mehining djetâ, iâ tä hamau: Æla kalotâ!

17. Tapi iä menampaja âwen tä, dan hamau: Narei kea djeto, idjä tersurat: "Batu idjâ inganan tukang memangun, iä tâ djari akan indu galang putinge?

18. "Genep biti idjä lawo akan hundjun batu tä, iä akan pusit, dan olo idjä âka batu tä lawo, maka iâ rotek awie."

19. Maka kapala imam dengan olo tamat surat djam tâ kea mengkemâ menjingkap iâ, tapi âwen tâ mikä olo arä, krana kasenae iâ djari menutor paribasa tä akan indu mawi iä.

III.—20. Dan olo tâ mendjaga iâ, haiak menjoho olo kalati idjâ ampin olo budjur, mangat menipan iâ hapan tutore akan menjaragh iâ akan prentah dan akan kwasa tamanggong.

21. Æwen tâ misek iä, koa: Guru, ita tawa, aughm tuntang adjarm aton budjur, dan djaton ikau menampaja ampin olo, baja ikau mesanan djalan Hatalla tumon katoto.

22. Tau ita menenga wang kapala akan kaisar, atawa dia?

23. Tapi iâ kasene pikir âwen tâ, dan hamau denga: Narei keton meningkes aku?

24. Prahan akangku dinar idjä kabawak. Ampin äwe dan bintik âwe aton hundjue? Tomba äwen: Ain kaisar.

25. Koän iâ denga: Tenga keton talo ain kaisar akan kaisar, dan talo ain Hatalla akan Hatalla.

26. Dan âwen tâ djaton tau menipan iä huang augh tutore intu baun olo arä; tinei âwen tâ hengan awi augh djawabe, dan menjuni.

IV.—27. Maka isut biti olo saduki aton menanggo iâ, idjâ milim kamisik olo matei: iâ tâ misek iä,

28. Koa: Guru, Moses djari menjurat akan ita, djaka paharin olo matei, idjâ aton bara sawa, dan iä matei djaton djari manak, maka paharin ajue akan menduan sawa, manak akan paharie.

29. Maka aton olo hampahari udju biti, dan idjâ solake mesawâ, dan iâ matei, djaton djari manak.

30. Dan idjâ beken menduan sawae, dan matei, djaton djari manak.

31. Maka idjâ beken tinei menduan iä tâ, dan kalotä kea âwen udju, maka iâ djaton melihi anake, dan matei.

32. Dan tepa, limba âwen handiai tâ, olo bawi tâ kea matei.

33. Kilen to intu kamisik olo matei, sawan âwe iâ baris karâ biti tâ? Krana âwen udju tâ djari mesawâ iâ.

34. Tomba Jesus dan hamau denga: Baris olo katika kalunen mesawä hebanâ;

35. Tapi olo idjâ inggarâ patut

menamuni katika awang harian dengan kamisik olo matei, iä djaton mesawâ djaton bebanâ.

36. Kraŋa iä djaton tau matei hindei; krana iä kilau melaikat, dan iä aton anak Hatalla, basa iâ anak kamisik tä.

37. Maka idjâ perkara olo matei karâ impisik tinei, djetâ djari inarang Moses kea darah pulau duhi, amon iä menggarâ pangkahai Tuhan aton Hatallan Abraham, Hatallan Isaak dan Hatallan Jakob.

38. Maka Hatalla djaton ain olo matei, baja ain olo belom. Krana samandiai belom aka.

39. Tâ tomba isut biti olo tamat surat: Guru, aughm tä bahalap.

40. Maka olo tâ djaton peta hindei, misek iâ talo en-en.

V.—41. Koan iâ denga: Kilen olo hamau, Kristus aton anak Dawid?

42. Dan Dawid kabuat aton hamau huang surat masmur: "Tuhan djari hamau dengan Tuhangku: Mondok ikau hila gentaugku,

43. "Sampei aku mingkes karä olo musohm akan indu galang paim."

44. To Dawid menjewut iâ Tuhan, kilen iä anak ajue?

VI.—45. Maka haiak olo arä handiai mehining, iâ hamau dengan muride:

46. Djaga arep keton bara olo tamat surat, idjâ radjin menandjong hapan klambi awang pandjang, dan mengilak tabehn olo intu pakan, dan karosi idjâ baris helo huang sinagoge, tuntang kaleka mondok awang membatang kahum pesta.

47. Olo tâ memparohot lepa ramon balo, menduan akan indu buku, hendak mawi sombajang pandjang; olo tä karä bua hukum awang bebehat harcam.

BAGI 21.

I. *Sadekan balo.* II. *Jesus menudjum karusak lewu Jerusalem.* III. *Jesus mesanan penumae haiak menjoko muride mendjaga arepe.*

I.—1. Maka Jesus menanggera menampaja olo tatau, idjä mingkes penenga huang patin Hatalla.

2. Tapi iâ aton mitâ kea balo idjä pâhâ belom, idjâ mingkes duä sigar huange.

3. Koan iä: Toto, jaku hamau dengan keton, balo to idjâ pâhä belom djari mingkes huang tâ melebien bara olo tâ samandiai.

4. Krana sekarä olo tâ djari mingkes huang kaleka penengan Hatalla bara kutoh ramon ajue; tapi iä to djari menenga lepa karâ balandja bara katapas ramon ajue.

II.—5. Maka amon aton olo menutor huma Hatalla, tehiu batu awang bahalap tuntang talo inenga awang djari ingkepan olo membungas tâ, maka iâ hamau:

6. Tehiu talo djeto, awang inampaja keton, maka andau karä sampei, metoh batu djaton belihi hundjun batu, awang dia ingarak olo.

7. Maka äwen tä misek iâ, koa: Guru, prea talo tâ akan mendjari? dan narei akan indu katan katika talo tâ akan mendjari?

8. Koan iâ: Inga-ingat keton,

belâ keton impalaiang, krana arâ
olo karâ duma hapan arangku,
koa: Jaku aton Kristus, dan katika
tâ djari tokep. Æla keton
manjak iä.
9. Dan amon keton mehining
brita olo haklahi dan hamok,
maka äla keton tangkedjet. Krana
talo tä helo akan mendjadi,
tapi kalepa djaton palus sampei.
10. Tinei iä hamau dengan olo
tä: Djelahan olo Idjâ karâ melawan
djelahan awang beken, dan
karadjaan Idjâ melawan karadjaan
awang beken.
11. Dan petak karâ paham
hagerek hetâ-hetâ, dan lau tuntang
peres kamising karä aton,
tinei talo kikâh tuntang kata awang
hai karä mendjadi bara
langit.
12. Tapi helo bara karâ talo
tâ olo karâ menjingkap keton,
dan mengasingen keton, haiak
menjaragh keton akan sinagoge
dan akan sipir, tinei keton karâ
inunda olo menaharep radja dan
tamanggong sabab arangku.
13. Djetâ mendjadi akan indu
toros kasaksian akan keton.
14. To awi keton meter atei
keton, keton dia maku mengarangka
helo menggau augh akan
indu tomba.
15. Krana aku hendak menenga
akan keton njama tuntang
kapintare idjâ djaton tau indjawab,
djaton tau ilawan olo handiai,
idjä hendak mawi keton.
16. Tapi keton karä injaragh
kea awi indu bapa, awi olo hampahari,
awi kola dan awi sobat
keton dan isut biti keton karâ
impatei awie.
17. Keton karä injingi olo handiai
sabab arangku.
18. Dan idjâ krambar balau
takolok keton djaton akan nihau.
19. Bua keton mahaga hambaruan
keton awi keton menjarenan.
20. Tapi amon keton karâ
mitâ Jerusalem ingapong asang,
tä tawan keton karusak lewu tä
djari tokep.
21. Katika tâ olo idjä intu Judea
bua hadari akan bukit, dan
idjâ intu bentok tä bua mahakan
akan ruar, dan idjâ aton ruar,
äla iâ tamâ!
22. Krana karâ andau tâ aton
andau pamalähe, uka mendjadi
talo handiai awang tersurat.
23. Tapi paja olo idjâ batihi
dan olo idjâ menusu intu karâ
andau tä; krana kadjakä paham
karâ aton hong petak, dan kalaite
mawi djelahan olo to.
24. Dan olo tâ karâ nihau awi
baun padang, dan iâ katabanan
inamput akan karâ djelahan olo;
Jerusalem karâ ilitek olo kapir,
sampei katika olo kapir djari genep.
III.—25. Tinei karâ mendjadi
kata huang matanandau, huang
bulan, huang bintang, dan
hundjun petak maka sekarâ djelahan
olo akan djunju tuntang
njanjau, amon tasik tuntang riak
paham augh gotoke.
26. Dan olo akan tengengei
awi kikâh dan awi mendâ talo
idjä karâ menanjap petak; krana
kadâhän langit karâ hagerek.
27. Tä olo karä mitâ Anak-olon
duma huang baun andau
dengan paham kwasa dan kahaie.
28. Tapi metoh sekarâ talo tâ
hendak mendjadi, tâ tanggera

keton haiak menggatang takolok keton, basa kaliwus keton djari tokep.

29. Maka iä menutor paribasa akan äwen tä, koa: Tampaja keton upon sukon tuntang karâ upon awang beken.

30. Amon iâ memombong, dan keton mitâ tâ, maka keton mengasene kabuat musim pandang djari tokep.

31. Kalotä kea keton, metoh keton karâ mitä talo tâ mendjadi, tä kasenan keton, karadjaan Hatalla djari tokep.

32. Toto jaku hamau dengan keton, hamputan olo to djaton akan nihau helo bara talo tâ lepa mendjadi.

33. Langit dengan petak akan nihau, tapi aughku djaton akan nihau.

34. Djaga arep keton belä atei keton impakulas awi kuman mihop dan awi bepikir talo kalunen, dan andau tâ salenga menjampei keton.

35. Krana kilau djarat iâ karä mawi olo handiai, idjâ mukong salepa petak.

36. Awi tâ djaga keton intu karâ katika haiak blaku doa, uka keton inggarä patut akan harарian karä talo tâ idjä akan mendjadi, dan mendeng intu baun Anak-olon.

37. Maka handau iä madjar olo huang huma Hatalla, tapi hamalem iâ hagoet akan ruar, dan melei intu bukit awang injewut olo bukit upon undus.

38. Maka olo handiai menanggo iä haiak djedjewu huang huma Hatalla, uka mehining iâ.

BAGI 22.

I. *Jesus indjual Judas.* II. *Penginan kamalem.* III. *Murid hatakian kahain arepe.* IV. *Kapâhän Jesus intu Getsemane.* V. *Petrus milim Jesus intu human imam hai.* VI. *Jesus menaharep bitjaran olo hai.*

I.—1. Maka pesta olo kuman tepong awang dia iragi, paska arae, djari tokep.

2. Dan kapala imam dengan olo tamat surat aton menggau pikire, kilen iâ tau mempatei Jesus; krana âwen tâ mikâ olo arâ.

3. Maka iblis mengumpang Judas, idjâ kea begarâ Iskariot, idjâ biti âwen duâwalas tâ.

4. Iâ tâ lius hakotak dengan kapala imam dan dengan mantir, kilen iâ hendak mendjuluk iä aka.

5. Æwen tä hanjak, dan hadjandji denga, hendak menenga rear aka.

6. Dan iä menarima augh tä, belalu menggau kalineke, uka mendjuluk iä akan âwen, dia dengan karidu.

II.—7. Maka andau olo kuman tepong awang dia iragi djari sampei, idjâ âka olo akan indu menjambali anak tebiri paska.

8. Dan iâ menjoho Petrus âwen duâ Johannes, koa: Lius keton, simpan akan ita anak tebiri paska, uka ita kuman tä.

9. Koan âwen tâ denga: Intu kwe âka kahendakm ita menjimpan tä?

10. Koan iâ denga: Itâ, amon keton karâ tamâ lewu, maka olo akan hasupa dengan keton, idjä mâton blanei besuang danum.

Omba iâ akan huma idjâ äka iâ tamâ.
11. Dan suman akan tempon huma tâ: Guru aton hamau dengam: Intu kwe kaleka aku dengan muridku akan kuman anak tebiri paska?
12. Iâ karâ menindjok akan keton karong loteng awang hai dan awang djari tatap, hetä awi keton menguan tâ.
13. Maka äwen tâ lius, belalu sondau talo tâ, kilau iâ djari hamau denga, dan äwen tâ menguan anak tebiri paska.
14. Amon djam djari sampei, maka iâ mondok kuman haiak dengan rasul duäwalas tâ.
15. Dan iâ hamau denga: Jaku djari paham kahaus kuman dengan keton paska to helo bara aku bua kapâhâ.
16. Krana jaku hamau dengan keton, djaton jaku akan kuman djeto tinei, sampei tä mendjadi geuep huang karadjaan Hatalla.
17. Dan iâ menduan sangkir, memberkat tâ, sambil hamau: Duan djeto, bagi tâ akan keton.
18. Krana jaku hamau dengan keton, jaku dia akan mihop tinei bara buah upon anggor, sampei karadjaan Hatalla djari duma.
19. Limba tâ iâ menduan tepong, memberkat tâ, mendarei tä dan menenga tä aka, koa: Djeto berengku idjâ inenga akan keton; awi djeto akan mingat aku.
20. Kalotâ kea sangkir tâ, limba penginan hamalem, koa: Sangkir to aton djandji taheta huang dahangku, idjâ inusu akan keton.
21. Tapi itâ, lengän olo idjâ menipu aku aton hindjâ aku hundjun medja.
22. Maka Anak-olon toto lius, kilau djari inantu, tapi paja olo tâ idjâ menipu iâ.
23. Dan âwen tâ hisek sama arepe, âwe kea intu iâ, idjâ akan mawi talo tâ?
III.—24. Maka aton kea augh bantah intu âwen tâ, hatakian âwe intu iâ akan indu inggarâ hai.
25. Koan iâ denga: Radja djelahan olo kalunen marentah olo ajue, dan idjâ mimbing kwasa hundjue iâ begarâ tuan.
26. Tapi keton âla kalotâ; baja idjâ hai intu keton, iâ akan menjama arepe dengan iâ idjä korik, dan idjä kapala dengan iâ idjâ menonggo.
27. Krana âwe aton hai, idjâ mondok kuman atawa idjâ menonggo? Djaton iâ idjâ mondok kuman? Tapi aku aton intu bentok keton kilau olo idjâ menonggo.
28. Maka keton to aton, idjâ djari magon hindjâ aku huang karä kadjakângku.
29. Dan jaku menantu akan keton karadjaan, kilau Apangku djari menantu tâ akangku;
30. Uka keton karâ kuman mihop intu medjangku huang karadjaangku, dan mondok hundjun padadusan, sambil marentah duâwalas utus olo Israel tä.
31. Maka Tuhan hamau: Simon, Simon, itä, satan djari paham kahaus membaris keton, uka mengiab keton kilau parei.
32. Tapi aku djari blaku doa akam, uka kapertjajam äla begeto, dan ikau, limba ikau hoba

karä, awi ikau menekang karâ paharim.

33. Koan iâ denga: Tuhan, aku tjakap mempahaiak ikau akan huang sipir dan akan huang pampatei.

34. Tapi koan iâ: Jaku hamau dengam, Petrus, djagau dia akan menando andau to, helo bara ikau hantelo djari milim, ikau kasene aku.

35. Maka iâ hamau dengan äwen tâ: Katika jaku menjoho keton hagoet, dan mengahana keton mimbit kambut, kantong, sarumpa, aton keton tapas kea talo en-en? Koan äwen: Talo idjä dia.

36. Tâ koan iâ denga: Tapi to, âwe idjâ bara kambut, duan tâ, kalotâ kea kantong, dan âwe idjâ djaton, iâ akan mendjual klambi, memili padang.

37. Krana jaku hamau dengan keton, augh surat djeto kea akan mendjadi huang aku, iâ tâ: Iâ djari injama dengan olo darhaka. Krana augh surat idjâ menintu aku djari lepa.

38. Koan âwen: Tuhan, itâm, to aton padang duä. Koan iâ denga: Djari ombet.

IV.—39. Maka iä blua dan hagoet, tumon hadate, akan bukit buah undus, dan murid kea omba denga.

40. Dan amon iâ sampei kaleka tâ, maka iä hamau dengan âwen: Awi keton blaku doa, belâ keton bua tingkese.

41. Maka iä membilang arepe dengan âwen tâ sampei sindâ memanting batu kakedjau, dan mendâko utute sambil blaku doa,

42. Koa: O Apang, djaka ikau hendak, duan sangkir to bara aku; tapi âla kahendakku, baja kahendak ajum mendjadi.

43. Tâ melaikat bara langit menale iä, dan mempaabas iâ.

44. Maka amon iâ paham kasekâ angate, iä kantjang haream blaku doa. Dan âbes ajue mendjadi kilau pantis daha awang hai, djetä mahasor akan petak.

45. Dan amon iä djari mendeng terei blaku doa, maka iâ menale murid, sondau iâ betiro awi kasusah atei.

46. Dan iâ hamau denga: Narei keton betiro? Mendeng, laku doa, belä keton bua tingkese.

47. Maka haiak iä hakotak, itâ, aton duma olo arâ, dan idjä biti âwen duäwalas tâ, Judas arae, aton maga iâ, dan menggapi Jesus, hendak menjium iä.

48. Koan Jesus denga: Judas, aton ikau menipu Anak-olon hapan sium?

49. Amon äwen idjâ hindjâ Jesus mitâ talo awang hendak mendjadi, maka äwen tâ hamau denga: Tuhan, maku ikau menjoho ita memangki hapan padang?

50. Dan idjä biti âwen tâ memangki djipen imam hai, dan menjampal pindinge awang hila gentau.

51. Maka tomba Jesus, koa: Naughe iâ, djari ombet to. Dan iâ menindjek pinding olo tâ mempakälâ iâ.

52. Maka Jesus hamau dengan kapala imam dan kapala huma Hatalla tuntang olo bakas, idjâ djari duma hendak mawi iâ, koa: Djari keton hagoet mimbit padang tuntang lundju, kilau hendak mentakan olo bigal?

53. Katika aku nongkang an-

dau hindjä keton huang huma Hatalla, maka keton dia pudji menantadjok lengâ mawi aku. Tapi djeto djam keton, dan kwasan talo kaput.

V.—54. Maka olo tâ menjingkap iâ, belalu maga iä dan mimbit iä tamâ human iman hai. Dan Petrus manjak kedjau intu likute.

55. Maka amon olo tâ djari mentokan apui intu bentok huma dan hapumpong mondok hetâ, tä Petrus mondok hindjâ âwen tâ.

56. Aton djipen bawi mitâ iâ mondok darah apui, dan haiak menantuneng iâ, olo bawi tâ hamau: Iâ to kea djari hindjâ denga.

57. Tapi iä milim, koa: Olo bawi, jaku dia kasene iä.

58. Maka isut harian djipen bawi idjä beken mitâ iâ, koa: Ikau kea baris âwen tâ. Koan Petrus: Dia aku.

59. Dan limba idjâ djam maka idjâ beken tinei menantu augh tä, koa: Toto, iâ kea djari hindjâ denga; krana iâ aton kea olo Galilea.

60. Tapi koan Petrus: Narei ikau, aku dia herati talo injewutm. Maka hembentâ kea, haiak iâ hakotak, djagau menando.

61. Tà Tuhan mules, menampaja Petrus, dan Petrus menehiu augh Tuhan, idjâ injewute aka, koa: Helo bara djagau menando ikau hantelo akan milim aku.

62. Maka Petrus hagoet akan ruar, menangis paham.

VI.—63. Maka olo idjâ mimbing Jesus, murâh iä haiak memukul iâ.

64. Tinei olo tâ menutup iâ, memantu iä intu baue, sambil misek iâ, koa: Awi ikau menudjum akan ita, âwe iä, idjâ memantu ikau?

65. Dan arâ talo beken olo tä menjewut hapan halalea iâ.

66. Maka amon djari handau, bakas olo arä, kapala imam dengan olo tamat surat hapumpong, maga iä menaharep bitjaran ajue,

67. Koa: Aton ikau Kristus? sanan tä akan ita. Koan iâ denga: Djaka aku mesanan tâ akan keton, maka keton dia pertjaja;

68. Dan djaka aku misek keton, maka keton dia tomba, dan dia meliwus aku.

69. Bara to Anak-olon akan mondok hila gentau kwasan Hatalla.

70. Koan olo handiai: Tumon tä ikau Anak Hatalla kea? Koan iâ denga: Keton aton menjewut tâ, jaku iâ tâ.

71. Koan âwen: Narei augh kasaksian tapas hindei? Krana ita kabuat djari mehining tâ bara njamae.

BAGI 23.

I. *Jesus bua kahawâ intu Herodes dan hukum intu Pilatus.* II. *Jesus iaga olo akan Golgota.* III. *Jesus ilantak hong kaju sampalaki haiak olo darhaka duä biti.* IV. *Olo darhaka Idjâ aton murâh Jesus, tapi idjâ beken menggau dohop intu iâ.* V. *Jesus matei.* VI. *Jesus ingubur.*

I.—1. Maka sekarä olo baris äwen tâ mendeng, dan maga iä akan Pilatus.

2. Dan iâ menampara mendawa iä, koa: Iâ to ita djari sondau mempalaiang olo arâ, dan meng-

ahana olo menahor wang kapala akan kaisar, koa, iâ kabuat aton Kristus, radja.
3. Maka Pilatus misek iâ, koa: Aton ikau radjan olo Jehudi? Tomba iâ, koa: Ikau aton menjewut tâ.
4. Koan Pilatus dengan kapala imam dan dengan olo arâ: Jaku dia supa kasalah huang olo to.
5. Tapi olo tâ ridu paham haream, koa: Iä menjanjau olo arâ, dan madjar olo hapus tanah Judea, menampara intu Galilea palus akan heto.
6. Amon Pilatus mehining bara Galilea, maka iâ misek, djaka iâ tä aton olo Galilea?
7. Dan amon iä mehining, iâ aton bara lewu Herodes, maka iä menjoho iä akan Herodes, idjâ kabuat kea aton intu Jerusalem katika tâ.
8. Amon Herodes mitâ Jesus, iâ paham hanjak; krana tahi iâ radjin mitä iä, basa iâ mehining talo arâ bara iâ, dan iâ harap mitâ kata heiran idjä inampa awie.
9. Dan iâ misek iä hapan arâ augh, tapi Jesus djaton tomba aka talo Idjâ.
10. Maka kapala imam dengan olo tamat surat mendeng hetä, mendawa iâ paham.
11. Tapi Herodes limba iâ haiak olo klahi baris ajue djari menawa dan murä iâ, maka iâ makeian iâ hapan klambi awang lentah ampie, dan menjoho iâ haluli akan Pilatus.
12. Maka intu andau tä kea Pilatus dengan Herodes hasobat; krana helo bara tâ äwen tâ habantah.
13. Maka Pilatus mengahau kapala imam, dan mantir tuntang olo arâ, dan hamau denga:
14. Keton djari mimbit olo to akangku, kilau djaka iä maur olo arä, dan itâ, jaku djari mariksa perkara tâ intu baun keton, dan djaton aku supa huang olo to kasalahn talo, idjâ hapan keton mendawa iâ.
15. Herodes mahin dia kea; krana jaku djari menjoho keton menanggo iä, dan itâ, djaton aton talo gawin ajue, awang tau indu buku hapan mempatei iâ.
16. Badin tâ aku hendak mendjara iâ, belalu meliwus iâ.
17. Maka intu andau pesta Pilatus akan indu meliwus idjâ biti akan olo tâ.
18. Tâ olo arâ samandiai mengkeriak, koa: Inda iâ to, liwus akan ikei Barabbas tâ.
19. Iâ tâ djari inganan olo akan sipir, awi iâ omba olo mamok huang lewu, dan awi iä djari mempatei olo.
20. Maka Pilatus tinei mentehau olo tä, hendak meliwus Jesus.
21. Tapi olo tä mentehau memalâ, koa: Lantak, lantak iâ hong kaju sampalaki.
22. Maka hantelo iä hamau denga: Talo papa narei iä djari mawi? Jaku djaton supa kasalah huang iâ akan mempatei iä, awi tâ aku hendak mendjara iâ, dan malapas iä.
23. Tapi olo tâ magon mengkeriak hapan hai augh, sambil blaku uka iâ ilantak hong kaju sampalaki; dan augh ridu olo arä tuntang karidu kapala imam tangkalau haliei.

24. Tâ Pilatus memutus, uka kahendak olo tâ mendjadi.
25. Dan iä meliwus iä tâ aka, idjâ djari inganan olo akan sipir awi iä mamok sambil memunoh, idjâ ilaku olo tä, tapi Jesus iâ menjaragh akan kahendak ajue.
II.—26. Dan amon olo maga iâ menandjong, maka olo tâ menjingkap Simon bara Kirena, idjä duma bara tana, akan hundjun iâ olo menggatang kaju sampalaki, uka iä mâton tâ menuntut likut Jesus.
27. Maka tawon olo arâ tuntang olo bawi miring iä, idjâ kea menatum dan menangis iâ.
28. Tapi Jesus mules aka, koa: O keton, olo bawi Jerusalem, äla keton menangis aku, baja bitin keton kabuat tuntang anak keton bua keton menangis.
29. Krana itâ, katika karä sampei, amon olo akan hamau: Salamat olo idjä manang, dengan knain olo idjâ djaton pudji manak, tuntang tusun olo idjâ djaton pudji inusu.
30. Tâ olo tâ karä hamau dengan bukit: Belongkang akan hundjun ikei,—dan dengan longko: Sangkulep ikei.
31. Krana amon olo mawi talo to intu kaju belom, narei akan mendjadi intu kaju keang?
32. Maka aton kea olo bigal, duä biti, iaga akan ruar, uka impatie haiak denga.
III.—33. Dan amon olo sampei kaleka idjâ bangon takolok arae, maka olo melantak iâ hong kaju sampalaki haiak dengan olo bigal tä, Idjâ hilä gentau dan idjâ beken hila sambile.
34. Maka Jesus hamau: O Apang, ampun olo tä, krana djaton olo tâ tawa, narei iä mawi. Dan äwen tä membagi pakeian ajue haiak bedadu.
35. Dan olo arâ tä mendeng menampaja. Tinei karâ mantir haiak olo arâ tâ hababaka iâ, koa: Olo beken iâ djari mendohop, kälä iä mendohop arepe, djaka iâ aton Kristus, olo inti Hatalla.
36. Limba tâ kapiri kea murâ iâ, menggapi sambil mendjuluk tjuka aka,
37. Dan hamau: Djaka ikau aton radjan olo Jehudi, dohop arepm.
38. Tinei olo djari menampa surate tambuan iâ, awang imintik olo hapan hurup olo Helenes, Romani dan Ibrani, aughe: Iâ to aton radjan olo Jehudi.
IV.—39. Maka idjâ biti olo darhaka idjâ djari inggantong, halalea iâ, koa: Djaka ikau aton Kristus, dohop arepm, dohop ita.
40. Tapi idjâ beken tomba, mempudji iâ, koa: Ikau kea djaton mikâ Hatalla, alo ikau bua hukum tä kea?
41. Dan ita toto tumon kapatute; krana ita mendino pamalâh gawin ita; tapi iä to djaton djari mawi talo en-en awang dia bua.
42. Dan iâ hamau dengan Jesus: O Tuhan, tahiu aku, amon ikau djari tamä karadjaan ajum!
43. Koan Jesus denga: Toto jaku hamau dengam, andau to ikau akan hindjâ aku huang Pirdus.
V.—44. Maka eteke djam djehawen, tâ kaput salepa petak sampei djam djelatien.
45. Dan matanandau mendjadi kaput, dan dinding-benang

huang huma Hatalla berabit pontong haruä.

46. Dan Jesus mentehau hapan hai augh, koa: O Apang, akan lengäm aku mendjuluk liaungku. Dan limba iä hamau tâ, iâ melian tahasenge.

47. Amon komandand mitâ talo awang djadi, maka iâ menara Hatalla, sambil hamau: Toto olo to tetek.

48. Dan olo handiai tä, idjâ djari hapumpong hetâ menampaja talo tâ, amon iâ mitâ talo awang djadi, maka iâ menega usoke, belalu buli.

49. Maka karâ olo idjä hakasene denga mendeng kedjau tuntang olo bawi, idjâ djari mempahaiak iâ bara Galilea, sambil menampaja talo tä.

VI.—50. Dan itâ, olo hatuâ idjâ Josep arae, mantir bitjara, olo bahalap dengan tetek,

51. Iâ djaton djari mempahaiak bitjara dan gawin olo tâ; iâ aton bara Arimatia, lewu olo Jehudi kea, tinei iâ kabuat kea mentei karadjaan Hatalla.

52. Iâ tâ menale Pilatus blaku hantup Jesus.

53. Belalu menipan iâ, memungkus iâ hapan benang lamos, dan mingkes iâ huang kubur, idjâ djari imahat olo huang batu, âka olo djaton pudji ingubur.

54. Maka andau tä aton andau olo menjimpan talo, dan andau sabat menampara.

55. Maka olo bawi, idjâ djari mempahaiak iâ bara Galilea, aton omba dan menampaja kubur, sambil mitä kilen olo mingkes hantue.

56. Dan limba buli äwen tâ menjimpan talo mangat ewaue tuntang minjak, dan andau sabat iâ melei tumon prentah.

BAGI 24.

I. *Olo bawi dan Petrus menale kubur Jesus, sondau tâ boang.* II. *Jesus mesanan arepe akan murid duä, idjä menale Emaus.* III. *Jesus mesanan arepe akan karâ rasul.* IV. *Jesus mendai akan sorga.*

I.—1. Maka andau minggo, haiak djedjewu âwen tâ menale kubur, mimbit talo mangat ewau, awang djari injimpae, impahaiak isut biti olo beken.

2. Dan iâ sahondau batu tä djari galing bara kubur.

3. Dan amon iâ tamâ, maka iä djaton sondau hantun Jesus.

4. Maka djadi, haiak iâ bepikir tâ, itâ, olo hatuâ duâ biti mendeng darahe hapan klambi awang lentah ampie.

5. Amon äwen tâ mikâ angate, sambil menjontob baue akan petak, maka idjä âwen duâ tä hamau denga: Narei keton menggau olo belom intu âka olo matei?

6. Iâ djaton heto, baja iâ djari misik. Ingat augh ajue, awang inutore akan keton pesan iâ hong Galilea;

7. Koa: Anak-olon akan indu injaragh akan lengân olo bedosa, dan injampalaki, dan intu andau telo iä akan belom haluli.

8. Maka âwen tâ mingat augh ajue.

9. Belalu buli bara kubur dan mesanan karâ talo tâ akan âwen sawalas tâ, tinei akan awang beken samandiai.

10. Maka Maria Magdalena, Johanna dan Maria Jakobus tun-

tang olo idjâ denga, aton iä tä,
idjâ mesanan talo tâ akan rasul.
11. Tapi augh ajue inggarâ
rasul augh haiang bewe, dan
djaton iä pertjaja äwen tä.
12. Tapi Petrus hagoet, ha-
dari akan kubur, dan amon iâ
menantowang, maka iâ mitâ be-
nang bewe hetä, dan iâ buli,
hengan huang ateie awi talo a-
wang djari.
II.—13. Dan itâ, duâ biti ba-
ris âwen tä hagoet andau tä kea
akan ungkup, idjä bara Jerusa-
lem djehawen pulu stadia kake-
djau, Emaus arae.
14. Dan âwen tâ hakotak sa-
ma arepe, tahiu karä talo kadja-
rian tä.
15. Maka djadi kahum iâ ha-
kotak sambil hisek sama arepe,
tä Jesus kabuat menggapi, palus
menandjong haiak denga.
16. Tapi matan äwen tâ inga-
hana awie, uka dia kasene iâ.
17. Maka iâ hamau denga:
Narei tjerita tâ idjâ irinting ke-
ton haiak menandjong, dan ke-
ton koto-kotot ampin bau?
18. Tomba idjä biti, idjâ Kle-
opas arae, dan hamau denga:
Aton ikau kabuat bewe tamuei
intu Jerusalem, dan dia ikau
tawa talo tä idjâ djari hetä intu
karâ andau to?
19. Koan iâ denga: Idjâ kwe?
Koan äwen denga: Karâ perka-
ran Jesus bara Nasaret, idjâ aton
Nabi, maher gawie maher kotake
intu baun Hatalla dan intu baun
olo arâ.
20. Dan kilen kapala imam
tuntang mantir ikei djari me-
njaragh iâ akan hukum matei,
dan djari menjampalaki iä.
21. Maka ita djari maharap,
iâ aton iä tâ, idjâ akan meliwus
olo Israel. Maka mahin kea an-
dau to djari sampei katelo, limba
karä talo tâ djari.
22. Tinei olo bawi isut biti
baris ita djari menangkedjet ita;
âwen tâ haiak djedjewu menale
kubur,
23. Dan basa iâ djaton sondau
hantue, maka iâ duma menutor,
iä djari mitä ampin melaikat idjä
hamau, iä aton belom.
24. Dan isut biti baris ikei
menale kubur dan sondau talo
tâ, kilau olo bawi djari menutor,
tapi iâ kabuat djaton gitan âwen
tâ.
25. Maka iâ hamau denga:
O keton, idjâ humong dan beri-
met atei akan pertjaja karä talo,
idjâ inutor nabi!
26. Djaton Kristus akan indu
menjerenan talo djetâ, dan limba
tâ tamâ kahain ajue?
27. Dan iä menampara bara
Moses dan bara sekarâ nabi,
menarang akan äwen huang karâ
surat tâ talo idjâ menintu iä.
28. Maka âwen tâ menokep
ungkupe, idjä âka kahimate, dan
ampin Jesus, kilau hendak ma-
halau.
29. Maka âwen tâ hadjadjuan
iâ, koa: Melei dengan ikei, kra-
na djari tokep kaput, andau dja-
ri mohon. Maka iä tamâ, uka
melei denga.
30. Dan djadi, amon iä mon-
dok kuman denga, iâ menduan
tepong, memberkat haiak men-
darei tä dan menenga tâ aka.
31. Tâ matan âwen tä impa-
renang, belalu kasene iä, dan iä
lilap bara matan äwen.
32. Maka âwen tâ hamau sa-
ma arepe: Djaton atein ikei ba-

kâhu angate, amon iâ hakotak dengan ikei hong djalan, dan menarang akan ikei surate tâ?

33. Maka âwen tâ hagoet djam tâ kea, buli akan Jerusalem, dan sahondau âwen sawalas tâ hapumpong tuntang olo idjä hindjâ denga,

34. Idjâ hamau: Tuhan toto djari misik, dan djari gitan Simon.

35. Dan âwen duâ tâ menjerita talo awang djari hong djalan, dan kilen iâ djari mengasene Jesus haiak iâ mendarei tepong.

III.—36. Maka haiak äwen tâ hatutor tahiu talo tâ, palus Jesus kabuat mendeng intu bentoke, dan hamau denga: Salamat akan keton.

37. Tâ äwen tâ tangkedjet, belalu mikä, adohe iâ mitä kambâ.

38. Maka iâ hamau denga: Narei keton terâwen, dan buhen pikire awang kalotâ lembut huang atein keton?

39. Itä keton lengâ paingku, krana jaku to kabuat; gajab aku, dan itâ keton, krana kambâ djaton bara isi dan djaton bara tulang, kilau keton mitä aku aton.

40. Dan haiak iâ hamau tä, maka iâ memprahan aka lengä paie.

41. Dan amon âwen tâ hindei kea pertjaja awi kahanjake, dan magon hengan, maka iâ hamau denga: Aton keton heto bara talo kinan?

42. Maka âwen tâ mendjuluk aka idjä katetek lauk awang djari tanake tuntang tapis bedjanji isut.

43. Dan iâ menduan tâ, sambil kuman intu baun âwen.

44. Maka iä hamau denga: Djeto augh idjâ inutorku dengan keton, katika aku aton hindjâ keton: Talo handiai akan indu mendjadi, idjâ djari injurat huang Torat Moses, huang surat nabi dan huang Masmur.

45. Tâ iä memplawa pikir âwen tä, mangat herati surate.

46. Dan iâ hamau denga: Kakai augh surat, dan kakai Kristus akan indu mengkemâ kapâhä, dan misik bara olo matei intu andau telo.

47. Tinei akan indu insanan huang aran ajue kahoba tuntang ampun dosa akan karâ djelahan olo, menampara intu Jerusalem.

48. Maka keton aton saksi karâ talo tâ.

49. Dan itâ, jaku hendak mempait akan keton djandjin Apangku; tapi melei keton intu lewu Jerusalem, sampei keton ingkepan dengan kwasa bara ngambo.

IV.—50. Maka iä maga âwen tâ blua sampei Betania, dan menggatang lengâe memberkat âwen tâ.

51. Dan djadi, haiak iâ memberkat âwen tâ, maka iâ hambilang denga, dan iâ inggatang akan langit.

52. Maka äwen tâ menjemba iä, dan buli akan Jerusalem paham kahanjake;

53. Dan magon melei huang huma Hatalla, sambil mempahai dan menara Hatalla.

EWANGELION, INJURAT JOHANNES.

BAGI 1.

I. *Jesus aton Hatalla, dan iâ djari mendjadi olon, uka maga ikei buli akan Hatalla.* II. *Johannes pampondoi menjaksi aka.* III. *Murid ajue idjä solake.*

I.—1. Intu solake aton Augh tä, maka Augh tâ hindjâ Hatalla, dan Augh tâ aton Hatalla.
2. Iâ hindjâ Hatalla intu solake.
3. Talo handiai djari inampa awie, maka lapas bara iâ djaton djari inampa talo Idjâ, awang djari.
4. Huang iä aton pambelom, maka pambelom tâ aton blawa olon.
5. Dan blawa tâ mandang intu kakaput, tapi kakaput djaton menjambut tâ.
6. Aton olo, idjâ injoho Hatalla, Johannes arae.
7. Iâ tä duma mendjadi saksi, uka menjaksi akan blawa tâ, nakara olo handiai pertjaja awi iä.
8. Iä djaton blawa tä, baja uka iâ menjaksi akan blawa tä.
9. Djetâ blawa awang toto, idjä memplawa gene-genep olo, idjâ tamâ kalunen to.
10. Iâ aton huang kalunen, dan kalunen djari inampa awie, tapi kalunen dia kasene iä.
11. Iâ menale talo ajue, tapi olo ajue djaton menduan iâ.
12. Tapi pirâ-pirâ idjâ menduan iä, akan iä inenga kwasa awie mendjadi anak Hatalla, akan olo tâ, idjâ pertjaja huang aran ajue.
13. Idjâ djari inakan, djaton awi daha, dia kea awi kahendak isi, dia kea awi kahendak olo hatuâ, tapi awi Hatalla.
14. Maka Augh tâ mendjadi isi, dan melei dengan ikei, (maka ikei djari menampaja kahain ajue, kahaie, kilau awang ain Anak Bapa idjä tonggal,) kontep asi tuntang katotohe.
15. Johannes menjaksi aka, iâ mentehau, koa: To iâ, idjâ koangku: Idjâ duma rehian bara aku, iä djari mendjadi helo bara aku, krana iâ djari aton helo bara aku.
16. Dan bara kutoh talo ai ikei handiai djari menduan, asi kea sama asi.
17. Krana Torat djari inenga Moses, tapi asi tuntang katotohe djari mendjadi awi Jesus Kristus.
18. Dialo idjä biti djari mitä Hatalla; Anak idjâ tonggal, idjâ aton huang pakuan Bapa, iä tâ djari mesanan iä.
II. 19. Maka djeto augh kasaksian Johannes, pesan olo Jehudi menjoho olo imam tuntang olo lewi bara Jerusalem, mangat misek iä: Æwe ikau?

20. Maka iâ mengaku, djaton iä milim, tapi mengaku: Aku djaton Kristus tâ.
21. Tinei âwen tä misek iâ: Æwe ikau? aton ikau Elias? Koan iâ: Aku djaton iä.—Aton ikau nabi tâ? Tomba iä: Dia.
22. Koan âwen denga: Æwe ikau? mangat ita tau mesumau augh akan olo, idjâ djari menjoho ikei; âwe ikau mesanan arepm?
23. Koan iâ: Aku "augh guru hong padang: Pabudjur djalan pangkahai Tuhan," tumon augh nabi Jesaia.
24. Maka saroha tâ aton baris olo parisi.
25. Dan âwen tâ misek iâ, sambil hamau denga: Kilen ikau mempandoi, djaka ikau djaton Kristus, dia kea Elias, dia kea nabi tâ?
26. Tomba Johannes dengan olo tâ, koa: Aku mempandoi hapan danum; tapi iâ aton mendeng intu bentok keton, idjâ djaton kasenan keton.
27. Djetä iâ, idjâ duma rehian bara aku, idjâ mendjadi helo bara aku; akan iä tâ aku djaton beguna mengkak tali sarumpahe.
28. Talo to mendjadi intu Betabara, dipa Jordan, kaleka Johannes mempandoi.
29. Maka andau djewu Johannes mitä Jesus menanggo iä, dan iâ hamau: Itâ, anak tebiri Hatalla, idjâ menanggong dosan kalunen.
30. Djeto iä, idjä koangku: Rehian bara aku aton duma olo, idjä mendjadi helo bara aku; krana iâ djari aton helo bara aku.
31. Maka aku djaton djari kasene iâ; tapi mangat iâ mendjadi bakariua akan olo Israel, tagal tâ aku djari duma, mempandoi hapan danum.
32. Maka Johannes menjaksi, koa: Aku djari mitä Rogh mohon bara langit, kilaû burong dara, dan melei hundjue.
33. Aku djaton djari kasene iâ, tapi idjâ djari menjoho aku mempandoi hapan danum, iâ kea djari hamau dengangku: Olo idjâ âka ikau mitâ Rogh mohon, dan melei hundjue, djetâ iâ, idjä mempandoi dengan Rogh brasi.
34. Maka aku djari mitä dan djari menjaksi, iâ to aton Anak Hatalla.
III.—35. Maka andau djewu Johannes aton mendeng tinei, haiak duä biti, murid ajue.
36. Dan amon iâ mitâ Jesus menandjong, iâ hamau: Itâ, anak tebiri Hatalla.
37. Maka murid äwen duâ tâ mehining iâ hakotak, palus âwen tâ omba Jesus.
38. Maka Jesus mules arepe, mitâ äwen tâ omba, dan iâ hamau denga: Narei keton menggau?
39. Koan âwen denga: Rabbi, (rima, amon injalinan: Guru) hong kwe âka ikau melei.
40. Iâ hamau denga: Omba keton, mitä! Olo tâ duma, dan mitâ âka iä melei, belalu melei denga andau tâ. Maka andau djari djam sapulu hirah.
41. Maka idjâ biti bara äwen duä tâ, idjâ mehining augh Johannes, dan omba denga, iä tâ Andreas, paharin Simon Petrus.
42. Iâ tâ solake sahondau pa-

harie idjä kalambutan, Simon, dan hamau denga: Ikei djari sahondau Messias; (rima, injalinan: Kristus.)

43. Dan iâ maga iâ akan Jesus. Maka Jesus menampaja-iä, koa: Ikau aton Simon, anak Jonas; ikau karâ inggalar Kepas; (djeto, injalinan: Petrus.)

44. Maka andau djewu iâ hendak hagoet akan Galilea, dan iâ sondau Pilippus, belalu hamau denga: Omba aku!

45. Maka Pilippus aton bara Betsaida, bara lewun Andreas dan Petrus.

46. Maka Pilippus sondau Natanael, dan hamau denga: Ita djari sahondau iä tä, idjä injurat Moses huang Torat, idjâ injurat karâ nabi, Jesus, anak Josep, bara Nasaret.

47. Koan Natanael denga: Ole, talo bahalap duma bara Nasaret? Koan Pilippus denga: Omba, itâm!

48. Maka Jesus mitâ Natanael menale iâ, dan iä hamau menintu iä: Itä, olo Israel idjâ toto, djaton kaliau huange.

49. Koan Natanael denga: Kilen ikau kasene aku? Jesus tomba dan hamau denga: Helo bara Pilippus membawa ikau, amon ikau penda upon sikon, aku djari mitâ ikau.

50. Tomba Natanael, dan hamau denga: Rabbi, ikau aton radja olo Israel.

51. Jesus tomba, dan hamau denga: Basa aku djari hamau dengam: Aku djari mitâ ikau penda upon sikon, maka ikau pertjaja; ikau karâ mitâ talo awang hai bara tâ.

52. Tinei iä hamau dengan olo tä: Toto toto, aku hamau dengan keton, bara to keton karä mitä langit buap, dan melaikat Hatalla mendai dan mohon akan Anak-olon.

BAGI 2.

I. *Pesta olo mesawä hong Kana.* II. *Jesus maharak olo papa, bara human Hatalla.*

I.—1. Maka andau telo aton pesta olo mesawä intu Kana, tanah Galilea, dan indu Jesus aton hetâ.

2. Dan Jesus kea dengan murid ajue djadi irawei akan pesta mesawâ.

3. Maka amon tapas anggor, koan indu Jesus denga: Olo djaton bara anggor.

4. Koan Jesus denga: Narei gawingku dengam, o olo bawi; wajangku hindei sampei.

5. Maka indue hamau dengan anak olo: Talo iâ menjoho keton, awi tâ.

6. Maka aton hetä bukong batu, djehawen kabawak, awang djari ingkes tumon hadat olo Jehudi menjau arepe; maka genep bukong aton muat duä telo gantang.

7. Koan Jesus dengan olo tâ: Suang karâ bukong tâ dengan danum. Maka olo menjuang tâ kontep.

8. Koan Jesus denga: Kaut to, imbit tä akan mandur talo kinan. Maka olo mimbit tä.

9. Djadi, amon mandur talo kinan mengkemä danum, awang djari mendjadi anggor (dan iâ djaton katawan, bara kwe djetâ, tapi anak olo, idjâ djari masib

danum, tawan tâ,) maka mandur talo kinan mengahau bakalbana,

10. Dan hamau denga: Genep olo pudji menenga anggor awang mangat solake, dan limba olo djari mihop paham, tâ awang tapas kamangate. Ikau djari mingkes anggor awang mangat sampei katontò.

11. Maka to tamparan karâ katae iawi Jesus intu Kana, tanah Galilea; dan iâ mengarina kahaie; maka murid ajue pertjaja huang iä.

II.—12. Limba tâ iä hagoet akan Kapernaum, iä kabuat, indue, paharie tuntang murid ajue; maka iâ melei kane djaton arä andau.

13. Maka pesta paska olo Jehudi djari tokep, dan Jesus hagoet akan Jerusalem.

14. Dan iâ sondau huang human Hatalla olo, idjä mendjual sapi, tebiri tuntang burong dara, tinei tukang rear, idjâ mondok hetä.

15. Maka limba iä djari menampa pukul tali, iâ maharak olo tâ lepa bara human Hatalla, tuntang tebiri dan sapi, belalu menganan rear tukang tâ, sambil membaring medjae.

16. Maka dengan olo, idjâ mendjual burong dara, iä hamau: Inda talo to bara heto; äla keton menampa human Apangku mendjadi huma bedagang.

17. Maka murid menehiu augh, awang injurat: "Lason atei tagal humam djari kuman aku."

18. Tä tomba olo Jehudi, dan hamau denga: Kata en ikau memprahan akan ikei, basa ikau mawi talo to?

19. Tomba Jesus dan hamau denga: Karak human Hatalla to, maka aku karâ memangun tä huang telo andau.

20. Koan olo Jehudi: Huang âpat pulu djehawen njelo huma Hatalla to djari imangun olo; maka ikau hendak memangun tä huang telo andau?

21. Tapi iâ menehiu human Hatalla, iâ tä bereng ajue.

22. Maka limba iâ djari misik bara olo matei, murid ajue aton mingat, iâ djari hamau augh tâ, dan äwen tâ pertjaja surat, tinei augh, awang inutor Jesus.

23. Maka amon iâ aton hong Jerusalem, andau pesta paska, arâ olo pertjaja akan arae, basa iâ mitâ kata, awang iawie.

24. Tapi iâ, Jesus, djaton harap olo tä, basa iâ kasene iâ samandiai.

25. Dan dia usah, olo mesanan aka ampin atein olo, krana iâ kabuat aton kasene talo, idjä huang olo.

BAGI 3.

I. *Jesus dengan Nikodemus.* II. *Johannes pampandoi dengan murid ajue.*

I.—1. Maka aton olo parisi, Nikodemus arae, iâ aton mantir olo Jehudi.

2. Iâ tâ menale Jesus hamalem, dan hamau denga: Rabbi, ikei katawan, ikau aton Guru, idjä djari duma bara Hatalla; krana djaton idjâ biti tau mawi kata, awang iawim, djaka dia Hatalla hindjâ denga.

3. Tomba Jesus dan hamau denga: Toto toto, aku hamau dengam, djaka olo djaton inakan haluli, djaton iâ tau mitâ karadjaan Hatalla.
4. Koan Nikodemus denga: Kilen olo tau inakan, amon iä bakas? tau iâ tamâ haluli knain indue, dan inakan tinei?
5. Tomba Jesus: Toto toto, jaku hamau dengam, djaka dia olo inakan bara danum tuntang Rogh, djaton iä tau tamâ karadjaan Hatalla.
6. Talo awang inakan isi, aton isi; tapi talo awang inakan Rogh, aton Rogh.
7. Æla hengan awi aku hamau dengam, keton akan indu inakan haluli.
8. Riwut mehimon âka kabendake, dan ikau mehining aughe, tapi dia ikau katawan bara kwe penumaé, kangkwe tintue. Kalotä kea genep olo, idjâ djari inakan bara Rogh.
9. Tomba Nikodemus dan hamau denga: Kilen talo to ole mendjadi?
10. Tomba Jesus dan hamau denga: Ikau aton guru olo Israel, dan djaton ikau herati talo to?
11. Toto toto, aku hamau dengam, talo ita katawan ita mesanan, dan talo ita djari mitâ ita menjaksi, tapi keton djaton menarima augh kasaksian ita.
12. Amon aku mesanan akan keton talo idjâ mendjadi huang kalunen, dan keton dia pertjaja, kilen keton akan pertjaja, djaka aku mesanan akan keton talo sorga?
13. Maka dialo idjâ biti djari mendai akan sorga, baja iä, idjä djari mohon bara sorga, Anak-olon tä, idjä aton huang sorga.
14. Maka kilau Moses djari menggantong handipâ hong padang, kakai Anak-olon akan indu inggantong:
15. Nakara genep olo, idjâ pertjaja huang iâ, äla binasa, tapi mina pambelom awang katatahi.
16. Krana kalotä paham Hatalla djari sinta kalunen, sampei iä djari menenga Anake idjâ tonggal, nakara gene-genep olo, idjä pertjaja huang iâ, âla binasa, baja mina pambelom awang katatahi.
17. Krana Hatalla djari menjoho Anake akan kalunen, djaton uka iä mahukum kalunen, tapi uka kalunen injalamat awie.
18. Olo idjä pertjaja huang iâ, djaton bua hukum; tapi olo idjâ dia pertjaja, iâ djari bua hukum, krana iâ djaton pertjaja huang aran Anak Hatalla idjâ tonggal.
19. Maka djeto hukum tâ, blawa djari tamâ kalunen, tapi olo djari sinta kakaput paham bara blawa, krana penggawin ajue aton papa.
20. Krana genep biti, idjâ mawi talo papa, aton besingi blawa, dan djaton iä menggapi blawa, belâ penggawie impudji.
21. Tapi olo, idjä mawi katotohe, aton menggapi blawa, uka penggawie bakarina, krana djetâ djari iawi huang Hatalla.
II.—22. Limba tä Jesus dengan murid ajue menale tanah Judea, dan iâ melei kane haiak äwen tâ, sambil mempandoi.
23. Maka Johannes kea aton mempandoi hong Ænon, tokep Salem, krana arâ danum aton

hetâ. Maka olo menale kantä, dan iä impandoi.
24. Krana Johannes hindei djari inganan akan sipir.
25. Maka djadi, murid Johannes hatakian augh dengan olo Jehudi tagal djalan mendjadi brasi.
26. Maka olo tä menale Johannes dan hamau denga: Rabbi, iâ idjâ aton dengam dipa Jordan, idjâ äka ikau menjaksi, itâm, iä tä mempandoi, dan olo handiai menanggo iä.
27. Tomba Johannes dan hamau: Olo djaton tau menarima talo en-en, djaka dia djetâ djari inenga aka bara sorga.
28. Keton kabuat aton saksingku, aku djari hamau: aku djaton Kristus, baja aku injoho huang baun ajue.
29. Olo idjâ tempon piseke, iâ aton bakal-bana; maka ulä bakal-bana, idjä mendeng dan mehining iâ, paham hanjak awi augh bakal-bana. Maka kahanjakku to djari sampei.
30. Patut iâ djala-djalan hai, tapi jaku akan djala-djalan korik.
31. Iâ, idjâ duma bara ngambo, aton hai bara talo samandiai. Idjâ aton bara petak, iâ bara petak, dan mesanan talo petak; idjâ duma bara sorga aton hai bara talo samandiai.
32. Dan talo itäe, talo hininge iâ mesanan, tapi augh kasaksiae dialo idjä biti menarima.
33. Olo idjä menarima augh kasaksian ajue, iä djari mentjatjak, Hatalla aton toto.
34. Krana iä, idjâ injoho Hatalla, menutor karâ kotak Hatalla, krana Hatalla menenga Rogh aka djaton tumon takare.
35. Bapa sinta Anake, dan iâ djari menjaragh talo handiai intu lengân ajue.
36. Olo idjâ pertjaja huang Anak, intu iä aton pambelom awang katatahi; tapi olo idjâ merisang dengan Anak, iâ djaton akan mitâ pambelom, tapi kasangit Hatalla melei hundjue.

BAGI 4.

I. *Jesus dengan olo bawi Samaria.* II. *Iâ mempakâlâ anak mantir radja.*

I.—1. Maka amon Tuhan katawan, olo parisi djari mehining, Jesus menampa dan mempandoi murid melebien bara Johannes,
2. (Alo Jesus kabuat djaton mempandoi, baja murid ajue,)
3. Iâ melihi Judea, dan hagoet haluli akan Galilea.
4. Maka iä akan indu menandjong mehoroe Samaria.
5. Dan iä sampei lewu hong Samaria, arae Sikar, dara tana awang djari inenga Jakob akan Josep, anake.
6. Hetâ aton kalin Jakob. Maka Jesus, idjâ hâka menandjong, mondok kalotä hong saran kali; andau djari djam djehawen hirah.
7. Maka aton duma olo bawi bara Samaria, hendak masib. Koan Jesus denga: Pihop aku.
8. Krana murid ajue djari menale lewu, uka memili talo kinan.
9. Koan olo bawi Samaria denga: Kilen ikau, idjä aton olo Jehudi, blaku mihop intu aku; maka aku aton olo bawi Samaria?

(Krana olo Jehudi djaton maku habalut dengan olo Samaria.)

10. Tomba Jesus dan hamau denga: Amon ikau kasene penengan Hatalla, dan katawan, äwe iä, idjâ hamau dengam: Pihop aku,—mikâ ikau djari blaku intu iâ, dan iä djari menenga akam danum awang belom.

11. Koan olo bawi denga: Tuhan, ikau djaton bara saranga hanggap masib, dan kali to aton timben; bara kwe kea ikau menduan danum awang belom tâ?

12. Aton ikau hai bara taton ita, Jakob, idjâ djari menenga kali to akan ita, dan iä kabuat djari mihop bara tâ, tinei anake dan metoe?

13. Tomba Jesus dan hamau denga: Genep biti, idjâ mihop danum to, akan teah belei tinei.

14. Tapi olo idjâ mihop danum, awang inenga aku aka, katatahi djaton iâ teah belei, tapi danum, awang inenga aku aka, akan mendjadi intu huang iä tahasak danum, idjä mahasor akan pambelom awang katatahi.

15. Koan olo bawi denga: O Tuhan, tenga danum tä akangku, belâ aku teah belei tinei, dan djaton usah aku bagoet akan to, masib.

16. Koan Jesus denga: Lius, kahau banam, belalu buli kanto.

17. Tomba olo bawi, koa: Aku djaton bebanä. Koan Jesus denga: Toto koam: Aku djaton bebanâ.

18. Krana limä biti ikau djari bebanâ; dan idjâ to hindjâ dengam, iä djaton aton banam. Aughm to aton toto.

19. Koan olo bawi denga: Tuhan, gitangku, ikau aton nabi.

20. Taton ikei djari sombajang hundjun bukit to, tapi koan keton, huang Jerusalem aton äka olo patut sombajang.

21. Koan Jesus denga: O olo bawi, pertjaja aku, katika karâ sampei, amon keton djaton hundjun bukit to, djaton kea hong Jerusalem karâ sombajang intu Bapa.

22. Keton sombajang intu talo, idjâ dia kasenan keton; ikei sombajang intu Hatalla, idjâ kasenan ikei; krana salamat aton duma bara olo Jehudi.

23. Tapi katika karä sampei dan aton to kea, amon olo, idjä sombajang toto, karâ sombajang intu Bapa huang Rogh tuntang katotohe; krana Bapa aton kea menggau olo, idjâ kaloto sombajang intu iä.

24. Hatalla aton Rogh, dan olo idjä sombajang intu iâ, patut sombajang huang Rogh tuntang katotohe.

25. Koan olo bawi denga? Tawangku, Messias akan duma, (idjâ ara Kristus;) amon iä duma, maka iä karâ mesuman akan ita talo handiai.

26. Koan Jesus denga: Aku, idjâ hakotak dengam, aton iä tâ.

27. Kahum tä murid ajue duma, dan äwen tâ hengan, basa iâ hakotak dengan olo bawi. Tapi djaton kea idjâ biti hamau: Narei inggaum, atawa: narei tutorm denga?

28. Maka olo bawi melihi sarangae, menale lewu, dan hamau dengan olo:

29. Omba, itä keton olo, idjâ

djari mesanan akangku talo handiai, awang djari iawiku; djaton iâ tâ Kristus ?

30. Maka olo lewu menanggo iâ.

31. Maka sangkom tâ murid blaku intu iâ, koa: Rabbi, kuman.

32. Tapi koan iä denga: Intu aku aton talo kinan, idjâ djaton kasenan keton.

33. Tä koan murid, idjä dengan kolae: Djari olo mimbit talo kinan aka ?

34. Koan Jesus denga: Djeto penginangku, uka aku menumon kahendak ajue, idjä djari menjoho aku, dan mahapus penggawin ajue.

35. Djaton koan keton, aton hindei äpat bulan sampei waja getem ? Itä, jaku hamau dengan keton, tampaja keton karâ tana, to kea ampie rarenda patut inggetem.

36. Olo penggetem mendino upah, dan menempunan buah akan pambelom awang katatahi, uka kadeduâ, idjâ menawur bawake dan idjä menggetem, haiak hanjak.

37. Krana menintu rima to augh olo aton toto: "Olo beken menawur bawake, olo beken menggetem."

38. Jaku djari menjoho keton menggetem talo, idjâ dia imbul keton; olo beken djari mimbul, maka keton djari tamâ penggawin ajue.

39. Maka arâ olo Samaria bara lewu tâ pertjaja huang iâ awi augh olo bawi, idjâ menjaksi: Iâ djari mesanan akangku talo handiai, awang djari iawiku.

40. Dan sana olo Samaria sampei iâ, âwen tâ blaku, iä melei denga; maka iâ melei hetâ duâ andau.

41. Maka paham haream arâ olo pertjaja awi augh ajue.

42. Dan olo tâ hamau dengan olo bawi: Ita djaton pertjaja hindei sabab augh ajum; krana ita kabuat djari mehining dan katawan, iâ tä toto aton Djurusalamat kalunen, Kristus.

II.—43. Maka limba duâ andau tâ hapus, iâ hagoet bara hetä, dan duma akan Galilea.

44. Krana Jesus kabuat menjaksi, nabi djaton bara horumat intu tanahu ajue.

45. Maka amon iâ duma akan Galilea, iâ induan olo Galilea, basa olo tâ handiai djari mitä talo, idjâ iawie intu Jerusalem katika pesta; krana olo tâ kea djari menale pesta.

46. Maka Jesus duma haluli tinei akan Kana hong Galilea, âka iâ djari menampa danum mendjadi anggor. Maka aton hetâ mantir radja, idjä tempon anak hatuä, awang haban intu Kapernaum.

47. Iâ tâ mehining, Jesus djari duma bara Judea akan Galilea, dan iâ menale iä, sambil blaku intu iâ, uka iä maso dan mempakâlâ anake, krana iâ tâ hendak mehotus.

48. Tapi koan Jesus denga: Djaka dia keton mitâ kata dan talo heiran, maka keton djaton pertjaja.

49. Koan mantir radja denga: Tuhan, maso, helo bara anakku matei.

50. Jesus hamau denga: Lius, anakm belom. Maka olo tä per-

tjaja augh, idjâ injewut Jesus aka, belalu hagoet.

51. Maka kahum iâ menandjong, djipâe hasampok denga, dan mesanan aka, koa: Anakm belom.

52. Tä iâ mariksa intu äwen tâ katika iâ salawah angate. Koan âwen denga: Andau malem, djam udju, peres bedarem melibi iä.

53. Maka bapae mengasene, djetä kea katika Jesus djari hamau denga: Anakm belom. Dan iä kabuat pertjaja, tinei karâ olo human ajue.

54. Kata idjâ duä to tinei Jesus mawi, amon iä duma bara Judea akan Galilea.

BAGI 5.

I. *Intu andau sabat Jesus mempakâlâ olo idjâ kait kedjang telo pulu hanja njelo katahi.* II. *Iâ habantah augh dengan olo Jehudi sabab penggawi tâ.*

I.—1. Limba tä aton pesta olo Jehudi, dan Jesus hagoet akan Jerusalem.

2. Maka huang Jerusalem, tokep kaleka tebiri, aton telaga, idjâ injewut olo Betesda, tumon augh olo Ibrani; hakaliling tâ aton limä huma.

3. Huang huma tä aton menter olo haban, paham karä, olo bebutâ, olo hules berenge, olo karitip, idjä mendâ danum hagerek.

4. Krana melaikat batintu mohon akan telaga dan menggerek danum. Maka olo, idjâ solake tamâ, limba danum djari hagerek, iâ mendjadi kâlâ, alo kilekilen ampin perese.

5. Maka aton hetä idjâ biti, idjâ haban telo pulu hanja njelo katahi.

6. Amon Jesus mitâ iâ menter, dan katawan, tahi djari iâ kalotä, maka iâ hamau denga: Aton ikau nahuang mendjadi kâlâ?

7. Olo idjâ haban tomba denga: Tuhan, djaton olo dengangku, idjä pamohon aku akan telaga, sana danum hagerek; dan amon aku duma, maka olo beken mohon helo bara aku.

8. Koan Jesus denga: Mendeng, gatang kalekam betiro dan lius.

9. Maka olo tâ belalu mendjadi kâlâ, dan iâ menggatang kaleka betiro dan lius. Maka andau tä aton andau sabat.

10. Tâ koan olo Jehudi dengan olo idjâ djari kâlâ: Aton sabat, djaton patut ikau mäton kalekam betiro.

11. Tomba iä denga: Olo idjä djari mempakâlâ aku, iâ kea djari hamau dengangku: Gatang kalekam betiro, lius.

12. Maka olo tâ misek iâ: Æwe iä tâ, idjâ djari hamau dengam: Gatang kalekam betiro, lius.

13. Maka olo idjâ djari kâlä djaton katawan, âwe iâ; krana Jesus djari minda, basa arä olo aton intu kaleka tâ.

14. Limba tâ Jesus sondau iâ huang human Hatalla, dan hamau denga: Itäm, ikau djari kâlâ, äla mawi dosa tinei, belä talo awang papa haream bua ikau.

15. Maka olo tä lius dan mesuman akan olo Jehudi, Jesus iâ tâ, idjä djari mempakâlä iâ.

II.—16. Maka sabab tä olo

Jehudi mengasingen Jesus, basa iâ djari mawi tâ intu andau sabat.

17. Tapi Jesus tomba denga: Apangku begawi sampei katonto, dan jaku kea begawi.

18. Sabab tâ olo Jehudi paham haream mengkemâ mempatei iä, basa iä djaton mengarak andau sabat bewe, tapi menjewut kea Hatalla Bapan biti kabuate, dan menjama arepe dengan Hatalla.

19. Maka tomba Jesus dan hamau denga: Toto toto, aku hamau dengan keton, Anak djaton ole mawi talo en-en kabuate, baja talo iâ mitâ Bapa mawi; krana talo iâ tä mawi, djetä kea Anak mawi kolotâ.

20. Krana Bapa sinta Anak, dan memprahan aka talo handiai, awang iawie; dan iâ karä memprahan aka penggawi idjâ hai bara djeto, uka keton sangang.

21. Krana kilau Bapa mempisik olo matei dan membelom iä, kalotä Anak kea membelom idjâ âka kahendake.

22. Krana Bapa djaton kea memutus kadjarian olo, tapi karâ kwasa akan memutus kadjarian olo iä djari menenga akan Anak;

23. Nakara olo handiai mahorumat Anak, sama kilau iâ mahorumat Bapa. Olo idjâ djaton mahorumat Anak, djaton kea mahorumat Bapa, idjä djari menjoho iâ.

24. Toto toto, aku hamau dengan keton, olo idjâ mehining aughku, dan pertjaja huang iâ, idjâ djari menjoho aku, intu olo tä aton pambelom idjä katatahi, dan iä djaton tamâ hukum, tapi iâ djari minda bara pampatei palus akan pambelom.

25. Toto toto, aku hamau dengan keton, katika duma dan aton to kea, amon olo matei mehining augh Anak Hatalla, dan olo idjâ mehining tâ karâ belom.

26. Krana kilau Bapa tempon pambelom huang arepe, kalotâ iâ djari menenga akan Anak kea, uka tempon pambelom huang arepe;

27. Dan iâ djari menenga kwasa kea aka memutus kadjarian olo, basa iâ aton Anak-olon.

28. Æla keton hengan tagal tâ; krana katika aton duma, olo handiai idjâ aton huang kubur karâ mehining augh ajue,

29. Dan iä akan blua, olo idjâ djari mawi talo bahalap akan kamisik pambelom, tapi olo idjâ djari mawi talo papa akan kamisik hukum.

30. Jaku djaton ole mawi talo en-en bara kabuatku. Tumon aku mehining maka aku memutus, dan kaputusangku aton bua, krana jaku djaton menggau kahendak ajungku, tapi kahendak Bapa, idjâ djari menjoho aku.

31. Djaka aku menjaksi akan arepku, kasaksiangku djaton aton toto.

32. Aton idjâ beken, idjâ menjaksi akangku; dan tawangku, kasaksiae, idjâ injaksie akangku, aton toto.

33. Keton djari menjoho olo menale Johannes, dan iâ djari menjaksi akan katotohe.

34. Tapi aku djaton menduan kasaksian bara olo kalunen, baja aku menehiu djetâ, uka keton injalamat.

35. Iä aton sumboh idjâ gala-galak dan pahalendang, maka kahendak keton, hanja-hanjak handjulo bewe huang blawae.

36. Tapi jaku bara kasaksian, idjä hai bara kasaksian Johannes; krana penggawi, idjâ inenga Bapa akangku, uka jaku mahapus tâ, penggawi tâ kea, idjâ iawiku, menjaksi akangku, Bapa djari menjoho aku.

37. Dan Bapa kabüat, idjâ djari menjoho aku, djari menjaksi akangku. Aughe djaton keton pudji mehining, dia kea ampie keton djari mitâ.

38. Dan kotak ajue djaton melei intu huang keton, krana keton djaton pertjaja huang iä, idjä djari injoho awie.

39. Awi keton mariksa surat, krana adohn keton huang djetâ keton bara pambelom awang katatahi, maka akangku surat tä menjaksi.

40. Dan keton djaton maku menale aku, mangat mendino pambelom.

41. Aku djaton menduan horumat bara olo kalunen.

42. Tapi jaku kasene keton, keton djaton manggau sintan Hatalla intu huang keton.

43. Jaku djari duma huang aran Apangku, dan keton djaton menduan aku; djaka olo beken duma huang aran kabuate, iä tâ karâ induan keton.

44. Kilen keton tau pertjaja, krana keton menduan horumat bara sama arep keton, dan keton djaton menggau horumat, idjä bara Hatalla kabuat bewe.

45. Æla mado jaku karâ mendawa keton intu Bapa; idjä mendawa keton iâ tä Moses, idjâ âka kaharap keton.

46. Krana djaka keton pertjaja Moses, tâ keton pertjaja aku kea, krana iâ djari menjurat bara aku.

47. Tapi djaka keton djaton pertjaja surat ajue, kilen keton akan pertjaja kotak ajungku?

BAGI 6.

I. *Jesus pakanan limä kojan olo hatuâ hapan limâ kabawak tepong.* II. *Iâ menandjong hundjun danau.* III. *Iä mesanan arepe aton tepong pambelom.* IV. *Arä murid mundur bara iä.*

I.—1. Limba tä Jesus hagoet akan dipa danau Galilea, iâ tâ danau Tiberias.

2. Dan kutoh olo manjak iâ, badin iâ mitä kata awang iawie dengan olo haban.

3. Maka Jesus mendai bukit, dan mondok hetâ tuntang muride.

4. Maka paska, pesta olo Jehudi, djari tokep.

5. Dan amon Jesus menang gera dan mitâ paham arà olo menale iâ, koan iä dengan Pilippus: Bara kwe ita memili tepong, hapan pakanan olo tâ?

6. (Djeto inutore hapan meningkes iâ, krana iä kabuat katawan talo iâ akan mawi.)

7. Tomba Pilippus denga: Duâ ratus dinar tepong djaton ombet aka, mangat genep biti menduan djekisut.

8. Idjä biti murid ajue, Andreas, paharin Simon Petrus, hamau denga:

9. Aton heto olo tabela idjâ biti, iâ mina limâ kabawak te-

pong, tinei lauk korik, duâ kongan. Tapi narei tâ akan kalotâ arâ olo ?

10. Tapi koan Jesus: Soho olo tâ menter. Maka aton arâ oru intu kaleka tä. Hetâ olo menter, etek limâ kojan hatuâ karâe.

11. Dan Jesus menduan tepong tä, memberkat . tâ, dan membagi tâ akan murid, maka murid membagi tâ akan olo idjâ menter; kolotâ kea lauk korik, pirâ-pirâ iâ nahuang.

12. Dan amon olo djari beso, koan iâ dengan muride: Tempunan keton kiwak tepong idjâ betisa, belâ nihau talo en-en.

13. Maka iä menempunan tâ, dan menjuang duäwalas lontong dengan kiwak tepong, idjâ limä kabawak tâ, tisan olo idjâ djari kuman.

14. Maka amon olo mitä kata, awang iawi Jesus, iä hamau: Iâ toto nabi tâ, idjâ akan indu tamä kalunen.

15. Dan amon Jesus katawan, olo tâ hendak duma dan menjingkap iä, uka menampa iä radja, maka iâ mahakan haluli akan bukit, iä kabuat bewe.

II.—16. Maka tokep kaput murid ajue mohon akan danau,

17. Belalu djakat arut, dimpa danau, mengkahimat Kapernaum. Maka talo djari kaput, dan Jesus hindei djari buli aka.

18. Maka danau hagatang awi riwut awang paham.

19. Dan amon âwen djari bedajong mikâ salawi atawa telo pulu stadia kakedjau, maka iâ mitä Jesus menandjong hundjun danau, mahandar arut; dan olo tâ mikâ.

20. Maka koan iä dengan äwen: Jaku to, âla mikâ.

21. Tâ äwen tâ hendak menduan iä akan arut, maka arut belalu sampei âka idjâ ingkahimate.

III.—22. Maka andau djewu olo arâ, idjä hila dipa tasik, mitâ arut beken djaton hetâ, baja Idjâ tä, awang hanggap muride, dan Jesus djaton djari omba djakat arut tâ haiak dengan muride, baja murid kabuat bewe djari harikas.

23. Maka arut beken aton duma bara Tiberias, dan tuli tokep kaleka olo djari kuman tepong, awi Tuhan djari memberkat tä.

24. Maka amon olo arâ mitâ Jesus djaton hetâ, muride djaton kea, olo tâ djakat arut, belalu berajar akan Kapernaum, dan menggau Jesus.

25. Dan amon olo tâ sondau iä dipa tasik, iâ hamau denga: Guru, prea ikau djari sampei to ?

26. Tomba Jesus denga, koa: Toto toto, aku hamau dengan keton, keton menggau aku, djaton basa keton djari mitä kata, baja basa keton djari kuman tepong, dan djari beso.

27. Awi keton menggau talo kinan, âla idjâ akan indu nihau, tapi idjä melei akan pambelom awang katatahi, idjâ karâ inenga akan keton awi Anak-olon, krana iâ djari intjatjak Hatalla, Bapa.

28. Koan olo tâ denga: Narei patut ita mawi, uka mawi penggawin Hatalla?

29. Tomba Jesus dan hamau denga: Djeto aton penggawin

Hatalla, uka keton pertjaja huang iä, idjâ djari injohoe.
30. Koan olo tâ denga: Tapi kata idjä kwe iawim, mangat ikei mitâ dan pertjaja huang ikau? Narei ikau mawi?
31. Taton ita djari kuman manna intu padang, kilau aton tersurat: "Iâ djari menenga akan olo tâ tepong bara sorga indu kinae."
32. Maka koan Jesus denga: Toto toto, aku hamau dengan keton, djaton Moses idjâ menenga akan keton tepong bara sorga, tapi Apangku menenga akan keton tepong bara sorga idjä toto.
33. Krana tepong Hatalla aton iä, idjä mohon bara sorga, dan menenga pambelom akan kalunen.
34. Koan olo denga: Tuhan, tenga tepong tâ akan ita palus katatahi,
35. Maka Jesus hamau denga: Jaku aton tepong pambelom; olo idjâ duma dengangku djaton akan blau, dan olo idjâ pertjaja huang aku katatahi djaton akan teah belei.
36. Tapi aku djari hamau dengan ketou, keton kea djari mitâ aku, dan keton djaton pertjaja.
37. Olo handiai, idjâ inenga Bapa akangku, duma akangku; maka aku djaton menganan akan ruar olo idjâ duma akangku.
38. Krana aku djari mohon bara sorga, djaton uka menumon kahendak ajungku, tapi hahendak ajue, idjâ djari menjoho aku.
39. Dan djeto kea aton kahendak ai, idjâ djari menjoho aku, uka aku djaton nihau idjà biti bara olo handiai, idjâ djari inengae akangku, tapi mempisik iâ intu andau kiamat.
40. Krana djeto aton kahendak Apangku, uka intu genep olo, idjâ menampaja Anak, sambil pertjaja huang iâ, aton pambelom awang katatahi, dan aku karä mempisik iä intu andau kiamat.
41. Maka olo Jehudi bekotok mawi iâ, basa iâ hamau: Jaku aton tepong, idjâ djari mohon bara sorga.
42. Koan olo tâ: Djaton iâ Jesus, anak Josep tâ, dan ita kasene bapae tuntang indue? Maka kilen iâ hamau: Jaku djari mohon bara sorga?
43. Tomba Jesus dan hamau denga: Æla keton bekotak mawi aku.
44. Dialo idjä biti tau duma dengangku, djaka dia Bapa, idjâ djari menjoho aku, mendjidjit iâ, maka jaku hendak mempisik iä intu andau kiamat.
45. Djari tersurat huang surat karä nabi: "Maka olo handiai karâ iadjar Hatalla." Tumon tâ, genep olo idjâ djari mehining tâ dan djari badjar tâ intu Bapa, iâ kea duma dengangku.
46. Djaton adohe, kilau djaka olo djari mitä Bapa; baja iâ idjâ aton bara Hatalla, iâ kea djari mitâ Bapa.
47. Toto toto, aku hamau dengan keton, intu olo idjâ pertjaja huang aku aton pambelom awang katatahi.
48. Jaku aton tepong pambelom.
49. Taton keton djari kuman manna huang padang, dan iâ djari matei.

50. Djeto aton tepong idjâ djari mohon bara sorga, nakara olo kumau tâ dan djaton matei.

51. Jaku aton tepong idjâ belom, idjâ djari mohon bara sorga; djaka olo kuman tepong to, iâ karâ belom sampei katatahi. Maka tepong, idjâ karä ineng-aku, aton isingku, idjâ karâ inenga aku indu pambelom kalunen.

52. Maka olo Jehudi habantah augh sama arepe, koa: Kilen iâ tau menenga isie indu kinan ita?

53. Koan Jesus dengan olo tâ: Toto toto, jaku hamau dengan keton, djaka keton djaton kuman isin Anak-olon, dan djaton mihop dahae, maka keton djaton mina pambelom huang arep keton.

54. Olo idjâ kuman isingku, dan mihop dahangku, intu iâ aton pambelom awang katatahi, dan jaku karâ mempisik iâ intu andau kiamat.

55. Krana isingku toto aton penginan, dan dahangku toto aton talo ihop.

56. Olo idjä kuman isingku dan mihop dahangku, iâ melei huang aku, dan jaku huang iâ.

57. Kilau Bapa idjâ belom djari menjoho aku, dan jaku belom awi Bapa, kalotâ maka olo idjâ kuman aku, iâ kea karâ belom awi aku.

58. Djeto aton tepong tâ idjä djari mohon bara sorga; djaton kilau taton keton djari kuman manna dan djari matei; olo idjâ kuman tepong to karä belom sampei katatahi.

59. Augh to iâ mesanan huang sinagoge, sarei iâ madjar huang Kapernaum.

IV.—60. Maka arâ biti murid ajue, haiak mehining augh tâ, hamau: Behari augh to; âwe tau mehining iâ?

61. Maka Jesus katawan huang arepe, murid ajue bekotok sabab djetä, dan iä hamau denga: Aton augh to menantarang angat atein keton?

62. Maka kilen, amon keton karâ mitâ Anak-olon mendai akan kaleka jä bahut?

63. Rogh aton iâ, idjâ membelom, isi djaton beguna en-en; karâ augh, idjä insanan aku akan keton, aton Rogh dan aton pambelom.

64. Tapi aton olo intu keton idjâ djaton pertjaja. Krana bara solake Jesus katawan, âwe olo tä idjä djaton pertjaja, dan âwe iâ tâ, idjâ akan mendjual iâ.

65. Maka koan iâ: Tagal tâ jaku djari hamau dengan keton, dialo idjâ biti tau duma akangku, djaka dia djeto djari inenga aka awi Apangku.

66. Bara katika tâ arä biti murid ajue mundur, dan djaton hindei ompat denga.

67. Maka koan Jesus dengan murid duâwalas tä: Djaton keton kea hendak lius?

68. Maka Simon Petrus tomba denga: Tuhan, âwe kea äka ita menale? Ikau tempon kotak pambelom awang katatahi.

69. Dan ikei djari pertjaja dan djari herati, ikau aton Kristus, Anak Hatalla idjâ belom.

70. Tomba Jesus denga: Djaton aku djari minti keton, duâwalas biti? Maka idjâ bitin keton aton iblis.

71. Maka iä menehiu Judas, anak Simon, olo Kariot, krana iâ tâ akan mendjual iä, dan iâ aton idjä biti duâwalas murid tä.

BAGI 7.

I. *Jesus hong pesta tingkap dawen.* II. *Adjar ajue kahum pesta.* III. *Adjare intu andau pesta terei; olo hanjaing tagal iâ.*

I.—1. Limba tâ Jesus menansaran Galilea, krana iâ djaton maku menansaran Judea, basa olo Judea hendak mempatei iâ.

2. Maka pesta olo Jehudi djari tokep, iâ tä pesta tingkap dawen.

3. Maka koan paharie denga: Inda bara heto, dan tale Judea, nakara muridm kea mità penggawim, awang iawim.

4. Krana olo djaton pudji mawi talo besilim, amon iâ radjin mendjadi besewut. Amon ikau mawi talo to, awi mengarina arepm akan kalunen.

5. Krana paharie kea djaton pertjaja huang iâ.

6. Maka koan Jesus denga: Waja ajungku hindei sampei, tapi wajan keton tatap hantâ.

7. Kalunen djaton ole menjingi keton, tapi iâ menjingi aku, basa aku menjaksi, penggawin ajue aton papa.

8. Tale keton pesta tä, jaku hindei menale pesta tä, basa wajangku hindei sampei.

9. Amon iâ djari menjewut augh tä, iâ melei huang Galilea.

10. Maka amon paharie djari hagoet, tâ iä kea hagoet, menale pesta, djaton berendeng, tapi kilau besahokan.

11. Maka olo Jehudi menggau iâ sangkom pesta, koa: Intu kwe iä?

12. Maka paham augh bisik lembut intu olo arâ tagal iâ. Koan belahe: Iä aton bahalap. Koan olo beken: Dia, melainkan iâ mempalajang olo arä.

13. Tapi olo djaton peta hakotak bara iâ berendeng, awi iâ mikâ olo Judea.

II.—14.—Maka bentok pesta Jesus mendai, tamâ human Hatalla, dan madjar olo.

15. Maka olo Jehudi hengan, koa: Kilen iâ tâ aton tamat surat, dan djaton iä djari mengadji?

16. Tomba Jesus dengan olo tâ, koa: Adjarku djaton aton ajungku, tapi ain iä, idjâ djari menjoho aku.

17. Amon olo hendak menumon kahendak ai, maka iä karâ herati adjar to, djaka djeto bara Hatalla, atawa djaka djeto kotak kabuatku.

18. Olo idjâ hakotak hapan augh kabuate, iâ menggau horumat bitin kabuate; tapi olo idjâ menggau horumat ajue, idjä menjoho iä, olo tâ aton toto, dan djaton aton tipu huang iâ.

19. Djaton Moses djari menenga Torat akan keton? Dan idjä biti keton mahin dia menumon Torat. Buhen keton hendak mempatei aku?

20. Tomba olo arâ dan hamau: Ikau ingumpang dewa; âwe hendak mempatei ikau?

21. Jesus tomba dan hamau denga: Penggawi Idjâ aku djari mawi, dan keton handiai sangang tagal tâ.

22. Moses djari menenga akan keton hadat menjunat olo, (dja-

ton kilau djaka djetâ puna bara Moses, baja bara tato hiang;) maka keton menjunat olo intu andau sabat.

23. Djaka bua, olo injunat andau sabat, belâ ingarak Torat Moses: kilen keton kalotâ paham melait aku, basa aku djari mempakâlâ olo, hapus bitie, intu andau sabat?

24. Æla keton memutus menampaja ampie, tapi awi keton memutus kaputusan awang tetek.

25. Maka koan belahe olo Jerusalem: Djaton iä tâ, idjä hendak impatei olo?

26. Dan itâ, uräh iâ hakotak, dan olo djaton mendjawab. Mikâ karä mantir toto herati, iä aton Kristus?

27. Tapi ita katawan, bara kwe iâ to aton; maka Kristus tä, amon iâ duma, djaton olo katawan bara kwe iâ.

28. Tâ Jesus, idjâ madjar huang huma Hatalla, mentehau, koa: Keton kasene aku, dan keton katawan kea bara kwe aku aton; maka aku djaton djari duma hapan kabuatku, tapi idjâ menjoho aku, iâ aton toto, idjâ djaton kasenan keton.

29. Jaku kasene iä, basa jaku aton bara iâ, dan iâ djari menjoho aku.

30. Tâ olo hendak menawan iâ, tapi idjâ biti mahin dia mengerimas iä, basa katikae hindei djari sampei.

31. Maka arâ biti olo tâ pertjaja huang iä, dan hamau: Amon Kristus duma, antah iâ akan mawi melebien karä kata bara kata tâ, idjä iawi iâ to?

32. Olo parisi mehining, olo arä habisik, menutor augh kalotâ bara iä; maka olo parisi dan kapala imam menjoho kapiri menawan iâ.

33. Maka Jesus hamau: Katika isut hindei jaku aton dengan keton, dan aku lius menale iâ, idjâ djari menjoho aku.

34. Keton karâ menggau aku, dan djaton akan sondau, dan äka aku aton, keton djaton tau sampei.

35. Maka koan olo Jehudi sama arepe: Kangkwe iâ hendak lius, gegä ikei djaton akan sondau iâ? Ajau iâ hendak menale olo Hellenes idjä kasaburan, dan madjar olo Hellenes?

36. Narei augh tâ idjâ injewute: "Keton karâ menggau aku, dan djaton akan sondau;" dan: "Æka aku aton, keton djaton tau sampei?"

III.—37. Maka andau pesta terei, iâ tâ andau pesta idjâ hai, Jesus mendeng, dan iâ mentehau, koa: Djaka olo teah belei, kanto, tale aku dan ihop!

38. Olo idjâ pertjaja huang aku, tumon augh surat, sungei danum awang belom karâ nahasak bara huange.

39. Augh tâ iâ menjewut hapan menamunan Rogh, idjä akan dinon olo handiai, idjâ pertjaja huang iä; krana Rogh brasi djaton djari aton, basa Jesus hindei impahai.

40. Maka arà biti olo tâ, amon mehining kotak tâ, hamau: Iâ toto aton nabi tâ.

41. Koan olo beken: Iâ aton Kristus. Tapi olo beken tinei hamau: Pudji! aton Kristus tâ duma bara Galilea?

42. Djaton augh surat, bara utus Dawid, dan bara Betlehem, âka Dawid djari melei, Kristus tâ akan duma?

43. Maka olo arä hanjaing augh tagal iä.

44. Maka belahe olo tâ hendak menjingkap iä, tapi djaton idjä biti mengerimas iâ.

45. Maka kapiri buli akan kapala imam dan akan olo parisi; koan iâ tâ denga: Buhen keton djaton mimbit iâ?

46. Tomba kapiri: Djaton pudji haliei olo hakotak kalotâ, kilau olo tä.

47. Maka olo parisi tomba denga: Djari kea keton imahir awie?

48. Aton kea idjä biti karâ olo mantir pertjaja huang iâ, atawa idjä biti olo parisi?

49. Baja olo korik tä, idjâ djaton katawan Torat, aton tersapa.

50. Nikodemus, iâ tâ idjä djari menanggo Jesus hamalem, idjâ kabuat kea aton olo mantir, hamau dengan olo tâ:

51. Aton kea Torat ita mahukum olo, djaka dia olo tâ djari iriksa helo, mangat katawan talo awang iawie?

52. Tomba olo tâ dan hamau denga: Aton ikau kea olo Galilea? Awi mariksa dan itâm, nabi djaton pudji lembut bara Galilea.

53. Maka gegenep biti buli akan humae.

BAGI 8.

I. *Olo bawi habandong iaga akan Jesus.* II. *Jesus mesanan arepe aton blawa kalunen,* III. *dan Anak Hatalla;* IV. *tapi olo bantus pertjaja aton anak iblis.*

I.—1. Maka Jesus menale bukit upon undus.

2. Dan haiak djedjewu iâ haluli akan human Hatalla, dan olo arâ handiai menanggo iä; maka iâ mondok dan madjar olo tâ.

3. Maka olo tamat surat dan olo parisi maga aka olo bawi, idjâ djari injingkap olo kahum iâ habandong; dan limba olo tâ mina iâ akan bentok olo arä,

4. Koan iä denga: Guru, olo bawi to djari injingkap olo kahum iä habandong.

5. Maka Moses djari memetâ ikei huang Torat, memanting hapan batu dan mempatei olo kalotâ; maka kilen augh ajum?

6. Maka augh tâ olo menjewut hapan meningkes iâ, uka iä supa buku mendawa iâ. Maka Jesus mahukup, menjurat hong petak, hapan tundjuke.

7. Dan amon olo djaton terei misek iâ, iâ mendeng dan hamau denga: Idjâ intu keton djaton bara dosa, iâ solake panting batu aka.

8. Dan iä mahukup haluli, sambil menjurat hong petak.

9. Maka amon olo mehining augh tâ, pengingat ateie menjalah iâ, dan iâ blua hatuntut, olo bakas helo, palus sampei olo korik, dan Jesus belihi kabuate, tinei olo bawi, idjâ mendeng intu bentok.

10. Maka Jesus menereng arepe, dan amon iä djaton mitâ idjä biti, baja olo bawi tâ, koan iä denga: O olo bawi, intu kwe olo tâ, idjâ mendawa ikau? Djaton idjâ biti djari mahukum ikau?

11. Koan iâ: Idjä biti dia, Tuhan. Maka koan Jesus denga: Jaku kea djaton mahukum ikau.

Lius, dan âla mawi dosa hindei.
II.—12. Maka tinei Jesus hakotak dengan olo tâ, koa: Jaku aton blawa kalunen. Olo idjâ omba aku djaton menandjong huang kakaput, tapi blawa pambelom aton intu iâ.
13. Maka koan olo parisi denga: Ikau menjaksi akan kabuatm, augh kasaksiam djaton aton toto.
14. Tomba Jesus dan hamau dengan olo tâ: Alo jaku menjaksi akan kabuatku, maka kasaksiangku aton kea toto, basa aku katawan bara kwe aku djari duma, dan akan kwe aku lius; tapi keton djaton katawan bara kwe aku djari duma, atawa akan kwe aku lius.
15. Keton memutus tumon isi, jaku djaton mahukum olo.
16. Tapi djaka aku memutus kadjarian olo, kaputusangku aton budjur, basa jaku djaton aton kabuat, tapi jaku tuntang Bapa, idjâ djari menjoho aku.
17. Maku huang Torat keton kea aton tersurat: "Augh saksi duâ biti awang sama aton toto."
18. Aton aku, idjâ menjaksi akangku kabuat, tinei Bapa, idjä djari menjoho aku, menjaksi akangku.
19. Maka koan olo tâ denga: Hong kwe aton Bapam? Tomba Jesus: Keton djaton kasene aku, dia kea Apangku; djaka keton kasene aku, tâ maka keton kasene Apangku kea.
20. Augh djetä Jesus menjewut dara patin Hatalla, sangkom iä madjar huang huma Hatalla; dan olo djaton menawan iâ, basa katikae hindei djari sampei.
III.—21. Maka tinei koan Jesus dengan olo tä: Jaku lius, dan keton karâ menggau aku, dan keton karä matei huang dosan keton; âka aku menale, keton djaton tau menjampei.
22. Maka koan olo Jehudi: Mikä iä hendak mempatei arepe, basa iâ hamau: Æka jaku menale, keton djaton tau menjampei.
23. Maka koan iâ dengan olo tä: Keton aton bara ngiwa, jaku aton bara ngambo; keton aton bara kalunen djeto; jaku djaton aton bara kalunen to.
24. Maka aku djari hamau dengan keton, keton karä matei huang karâ dosan keton; krana djaka keton djaton pertjaja, jaku aton iâ tâ, maka keton karâ matei huang karä dosan keton.
25. Maka koan olo tâ denga: Æwe ikau? Koan Jesus denga: Solake iâ tä, idjâ djari insanangku akan keton.
26. Aton arâ talo aku akan mesanan dan akan mahukum mawi keton; tapi iâ, idjâ djari menjoho aku, aton toto; dan talo idjä djari hiningku bara iâ, djetâ aku meloang akan kalunen.
27. Olo djaton herati iâ mesanan Bapa aka.
28. Maka koan Jesus denga: Limba keton menggantong Anak-olon, tä keton karä herati, jaku aton iâ; dan aku djaton mawi talo en-en bara kabuatku, baja tumon aku djari iadjar Apangku, aku menutor talo tâ.
29. Maka iâ, idjâ djari menjoho aku, hindjâ dengangku. Bapa djaton djari menalampas aku, krana jaku magon mawi talo tâ, awang ingilake.

30. Amon iâ hamau augh tâ, arâ olo pertjaja huang iâ.

IV.—31. Maka koan Jesus dengan olo Jehudi idjâ pertjaja denga: Amon keton melei huang kotakku, keton aton toto muridku.

32. Dan keton karâ herati katotohe, dan katotohe karä membebas keton.

33. Tomba olo denga: Ita aton hamputan Abraham, dan djaton haliei ita djari menempo olo; kilen ikau hamau: Keton karâ bebas?

34. Tomba Jesus denga: Toto toto, aku hamau dengan keton, genep olo idjâ mawi dosa, aton djipen dosa.

35. Tapi djipen djaton melei huang huma katatahi; Anak melei katatahi.

36. Tâ, djaka Anak membebas keton, maka keton toto bebas.

37. Tawangku, keton aton hamputan Abraham; tapi keton hendak mempatei aku, basa aughku djaton leket intu keton.

38. Jaku menutor talo, idjâ djari gitäku intu Apangku; kalotä maka keton mawi talo, idjä djari gitâ keton intu bapan keton.

39. Tomba âwen dan hamau denga: Abraham aton bapan ita. Koan Jesus denga: Djaka keton aton anak Abraham, maka keton akan mawi penggawin Abraham.

40. Tapi to keton hendak mempatei aku, olo idjâ djari mesanan katotohe akan keton, idjä djari hiningku intu Hatalla. Talo kaloto Abraham djaton pudji mawi.

41. Keton mawi penggawin bapan keton. Maka koan olo denga: Ita djaton anak sarau; aton bapa Idjä intu ikei, iä tä Hatalla.

42. Maka koan Jesus denga: Djaka Hatalla toto bapan keton, maka keton akan sinta aku; krana aku djari blua bara Hatalla, dan aku duma bara iä; krana aku djaton djari duma bara kabuatku, tapi iâ djari menjoho aku.

43. Buhen keton djaton kasene bahsaku? Basa keton djaton maku mehining kotakku.

44. Keton aton bara bapa, bara iblis, dan kipân bapan keton keton hendak melalus. Iâ tä aton, idjâ mempatei olo bara sola-solake, dan iä djaton djari melei huang katotohe, basa katotohe djaton aton huang iâ. Amon iä menutor talo tenendjaro, tâ iä menutor talo ajue, krana iä aton idjâ penendjaro, dan iâ aton bapa olo menendjaro.

45. Tapi basa aku mesanan katotohe akan keton, keton djaton pertjaja aku.

46. Æwe keton tau mesanan kasalahngku? Tapi amon jaku hakotak katotohe, buhen keton djaton pertjaja aku?

47. Olo idjâ aton bara Hatalla, iâ mehining kotak Hatalla; badin tâ keton djaton mehining, basa keton djaton aton bara Hatalla.

48. Maka tomba olo Jehudi dan hamau denga: Djaton bua augh ikei, ikau aton olo Samaritan, dan ingumpang dewa?

49. Tomba Jesus: Aku djaton ingumpang dewa, tapi aku mahorumat Apangku, dan keton menawa aku.

50. Tapi jaku djaton menggau horumatku; aton Idjâ, idjä menggau, idjä mahukum.

51. Toto toto, jaku hamau dengan keton, djaka olo mahaga augh ajungku, katatahi djaton iâ akan mitâ pampatei.

52. Maka koan olo Jehudi denga: Katonto ikei katawan, ikau ingumpang dewa. Abraham djari matei, tinei karä nabi; maka ikau hamau: Djaka olo mahaga augh ajungku, katatahi djaton iâ akan mengkemä pampatei?

53. Aton ikau hai bara bapan ita, Abraham, idjä djari matei? Dan karâ nabi djari matei. Æwe ikau menampa arepm?

54. Tomba Jesus: Djaka aku mahorumat arepku, horumatku djaton beguna en-en; aton Apangku idjâ mahorumat aku, idjä injewut keton Hatallan keton.

55. Tapi keton djaton djari kasene iä; jaku toto kasene iâ, dan amon jaku hamau, jaku djaton kasene iâ, tä jaku aton olo penendjaro kilau keton; tapi aku kasene iâ, dan mahaga augh ajue.

56. Abraham, bapan keton, paham hanjak, basa iä akan mitâ andaungku, dan iä djari mitä, dan djari hanjak atei.

57. Tä koan olo Jehudi denga: Umurm hindei sampei limâ pulu njelo; djari ikau mitâ Abraham?

58. Koan Jesus denga: Toto toto, jaku hamau dengan keton, helo bara Abraham djari mendjadi, jaku aton.

59. Maka olo menduan batu, ahat memanting iä; maka Jesus menjahokan arepe, dan blua bara human Hatalla, mehoroe olo tâ, dan kalotâ iâ mahalau.

BAGI 9.

I. *Jesus memparenang matan olo, idjä bebutä inakan indue.* II. *Olo tâ iriksa dan inganan olo hai.* III. *Jesus menduan iâ.*

I.—1. Dan amon iâ mahalau, iâ mitâ olo idjä bebutâ inakan indue.

2. Maka muride misek intu iâ, koa: Guru, äwe djari mawi dosa, iâ tâ, atawa indu bapae, basa iä bebutä inakan indue?

3. Tomba Jesus: Djaton iâ djari mawi dosa, djaton kea indu bapae, baja iä bebutâ, uka penggawin Hatalla mendjadi bakarina intu iâ.

4. Jaku akan indu mahapus penggawin ai, idjä djari menjoho aku, katahin handau; karâ hamalem, dan olo djaton tau begawi.

5. Katahi jaku aton huang kalunen, jaku aton blawa kalunen.

6. Limba augh tâ injewute, iâ meludja akan petak, mempakisak tä, dan mohos petak kisak tä akan matan olo bebutâ;

7. Sambil hamau denga: Lius, penjau arepm huang telaga Siloa, (rima, amon injelinan: idjä injoho.) Olo tâ hagoet dan menjau arepe, dan iâ buli tau mitâ talo.

8. Maka koan olo idjâ mangkalewu denga, tinei olo idjâ djari mitâ iâ bahut blaku sadeka: Djaton tâ iä, idjâ bahut mondok, blaku sadeka?

9. Koan belahe: Iä tâ. Tapi koan olo beken: Iâ sarowa am-

pie denga. Koan iâ kabuat : Jaku iä.

10. Tä koan olo denga : Kilen matam merenang ?

11. Tomba iâ, koa : Olo idjä Jesus arae mempakisak petak, dan mohos matangku, sambil hamau dengangku : Lius akan telaga Siloa, penjau arepm. Dan amon aku djari lius dan djari menjau arepku, maka aku tau mitâ talo.

12. Maka koan olo denga : Intu kwe aton olo tä : Koan iâ : Aku dia katawan.

II.—13. Maka iâ, idjä bihin bebutä, iaga olo akan olo parisi.

14. Maka aton sabat, amon Jesus mempakisak petak, dan memparenang matae.

15. Maka tinei iâ isek olo parisi kea, kilen iä tau mitä talo. Koan iâ denga : Iâ mina petak kisak akan matangku, dan aku djari menjau arepku, palus aku tau mitâ talo.

16. Tä koan belahe olo parisi : Olo tä djaton aton bara Hatalla, basa iä djaton mahaga sabat. Koan olo beken : Kilen olo bedosa tau mawi kata awang kalotâ ? Maka olo tâ hasuat augh.

17. Haluli tinei âwen tâ hamau dengan olo idjâ bebutä : Kilen augh ajum bara iä, basa iâ djari memparenang matam ? Koan olo tâ : Iâ aton nabi.

18. Maka olo Jehudi djaton pertjaja, iâ bihin bebutâ, dan haru tau mitâ, sampei iâ membawa indu bapan olo, idjâ haru djari tau mitâ.

19. Dan iä misek âwen tä, koa : Aton djeto anak keton, idjâ, koan keton, bebutä inakan indue ? Maka kilen to iâ mitä talo ?

20. Tomba indu bapae dengan olo tâ, koa : Ita katawan, iä to aton anak ita, dan iâ bebutä inakan indue.

21. Tapi kilen iä tä tau mitâ talo, ikei dia katawan ; tinei, äwe djari memparenang matae, dia kea ikei katawan ; iâ kabuat aton ombet umure, isek iâ, soho iä kabuat mesanan talo ajue.

22. Maka kalotâ augh indu bapae, basa iâ mikâ olo Jehudi. Krana olo Jehudi djari mampakat, amon olo mengaku iâ aton Kristus, olo tä akan inganan, impelei bara sinagoge.

23. Tagal tâ koan indu bapae : Iâ ombet umure, isek iâ.

24. Maka sindâ tinei olo idjâ bahut bebutä imbawa äwen tâ, dan äwen tâ hamau denga : Tenga horumat akan Hatalla ; ita katawan, olo tâ aton olo bedosa.

25. Maka tomba iâ, koa : Antah iä olo bedosa, jaku dia tawa ; talo Idjä aku katawan, bahut aku bebutä, to aku tau mitä talo.

26. Maka tinei âwen tâ hamau denga : Narei iâ mawi dengam ? Kilen iä memparenang matam ?

27. Tomba iâ denga : Djari, aku mesanan tä akan keton, dan keton djaton djari mehining ; akan en keton hendak mehining tä tinei ? Maku keton kea mendjadi murid ajue ?

28. Æwen tâ menjapa iâ, koa : Ikau aton murid olo djetâ, tapi ikei aton murid Moses.

29. Ita katawan, dengan Moses Hatalla djari hakotak, tapi

olo tâ ita djaton katawan, bara kwe kea iä.

30. Tomba olo tä dan hamau denga: Djeto talo sangang, keton djaton katawan bara kwe iâ, maka iâ djari memparenang matangku.

31. Tapi ikei katawan, Hatalla djaton mehining olo bedosa, melainkan djaka olo mikâ Hatalla, dan menumon kahendak ajue, iä tâ hininge.

32. Bara solake kalunen djaton terhining, olo djari memparenang matan olo, idjâ bebutâ inakan indue.

33. Djaka olo tâ djaton bara Hatalla, iä djaton tau mawi talo en-en.

34. Tomba äwen tâ dan hamau denga: Ikau djari inakan indum huang dosa haliei, dan ikau hendak madjar ikei! Maka âwen tâ menganan iâ.

III.—35. Jesus mehining iä djari inganan olo; dan amon iâ sondau iä, koan iâ denga: Aton ikau pertjaja huang Anak Hatalla?

36. Tomba olo tâ, koa: Æwe kea iä, Tuhan, mangat jaku pertjaja huang iä?

37. Maka Jesus hamau denga: Ikau djari mitâ iä, dan idjâ to hakotak dengam, djetâ iâ.

38. Maka koan olo tâ: Jaku pertjaja, Tuhan! Dan iâ menjemba iâ.

39. Maka koan Jesus: Akan hukum aku djari tamä kalunen to, uka olo idjâ djaton tau mitâ, tau mitâ, dan uka olo, idjâ tau mitâ, mendjadi bebutâ.

40. Maka augh to hining olo parisi, idjâ aton denga; maka koan âwen tä denga: Ajau ita kea aton bebutâ?

41. Koan Jesus denga: Djaka keton bebutä, maka keton djaton bara dosa; tapi to keton hamau: Ita mitä;—to dosa keton melei.

BAGI 10.

I. *Jesus aton sakatik awang bahalap;* II. *iä aton Kristus.*

I.—1. Toto toto, aku hamau dengan keton, olo idjä-tamä human tebiri djaton mehoroe baun-tonggang, tapi mendai mehoroe kaleka beken, iä aton olo penakau dan olo pemunoh.

2. Tapi olo idjâ tamâ mehoroe baun-tonggang, iâ aton sakatik tebiri.

3. Akan iâ olo penonggo muap lawange, dan tebiri mehining aughe, dan iä membawa tebirin ajue hapan aran gegenep kongan; dan iä maga iä tä blua.

4. Maka amon iâ djari maga tebirin ajue blua, iä menandjong intu baue, dan tebirie menuntut iâ, basa iâ kasene aughe.

5. Maka tebiri djaton maku omba olo beken, tapi iâ hadari bara iä, basa iâ djaton kasene augh olo beken.

6. Paribasa to Jesus menutor akan olo tä, tapi olo djaton herati riman augh, awang djari inutore denga.

7. Maka tinei koan Jesus denga: Toto toto, jaku hamau dengan keton, aku aton baun-tonggang akan tebiri.

8. Olo handiai, pirä-pirâ djari duma helo bara aku, aton olo

penakau dan olo pemunoh; tapi tebiri djaton maku mehining aughe.

9. Jaku aton baun-tonggang; djaka olo tamâ mehoroe aku, maka iä karä injalamat, dan iâ karâ tamâ dan blua, dan supa talo urepe.

10. Olo penakau djaton duma, baja uka menakau dan menjambali dan memparusak; aku djari duma, nakara pambelom tuntang karamehe aton intu iâ.

11. Jaku aton sakatike idjâ bahalap; sakatike idjä bahalap menjaragh tahasenge indu gantin tebirie.

12. Tapi olo idjä iupah bewe, idjâ djaton aton sakatike, idjâ djaton tempon tebiri, iä tä mitâ harimau duma, dan iä melihi tebiri palus hadari, maka harimau menangkarap dan menamburup tebiri tä.

13. Maka olo idjâ iupah hadari, basa iâ aton olo bupah, dan iâ djaton ngoan tebiri.

14. Jaku aton sakatike idjä bahalap, dan aku kasene idjâ ajungku, dan aku ingasene awi iâ, idjâ ajungku.

15. Kilau Bapa kasene aku, jaku kea kasene Bapa, dan aku menjaragh tahasengku indu gantin tebiri.

16. Maka aton intu aku tebiri beken tinei, idjâ djaton bara human tebiri to; maka aku akan indu maga iâ tâ kea, dan iä karä mehining aughku, maka karâ mendjadi kawan Idjâ, sakatik Idjâ.

17. Tagal tâ Bapa sinta aku, basa jaku menjaragh tahasengku, uka jaku menduan tâ tinei.

18. Olo djaton mohot tâ bara aku, baja ihatku kabuat menjaragh tâ; jaku bara kwasa menjaragh tâ, tinei jaku bara kwasa menduan tâ haluli. Prentah to aku djari mendino bara Apangku.

19. Maka haluli tinei olo Jehudi hasuat sabab kotak djeto.

20. Koan arâ biti olo tâ: Iä ingumpang dewa, dan tutore aton gila; narei keton mehining iâ?

21. Koan olo beken: Kotak to djaton kilau kotak olo, idjâ ingumpang dewa; aton kea dewa tau memparenang matan olo bebutâ?

II. — 22. Maka aton pesta pengingat, djaman horan olo Jehudi djari menaheta huma Hatalla hong Jerusalem; dan aton musim sadingen.

23. Maka Jesus menandjong huang human Hatalla, huang tambiran Salomo.

24. Tâ olo Jehudi mengaliling iâ dan hamau denga: Kilen katahi ikau meniring hambaruan ikei? Djaka ikau aton Kristus, sanan tä akan ikei tatantu.

25. Tomba Jesus dengan olo tä: Djari, aku hamau tâ dengan keton, dan keton dia pertjaja. Penggawi idjâ iawiku huang aran Apangku, djetâ menjaksi akangku.

26. Tapi keton dia pertjaja, krana keton djaton aton tebiri ajungku.

27. Kilau aku djari hamau dengan keton, tebiri ajungku mehining aughku, dan aku kasene iâ, dan iâ menuntut aku.

28. Maka aku menenga aka pambelom awang katatahi, dan sampei katatahi djaton iâ akan

binasa, dan olo djaton akan merampas iâ bara lengângku.
29. Apangku, idjâ djari menenga iâ akangku, aton pangkahai bara talo handiai; maka dialo idjä biti tau merampas iâ bara lengân Apangku.
30. Jaku tuntang Bapa aton Idjâ.
31. Tä haluli tinei olo menggatang batu, hendak memanting iä.
32. Tomba Jesus denga: Arâ penggawi bahalap jaku djari memprahan akan keton bara Apangku; tagal idjä kwe karâ penggawi tâ keton hendak memanting aku, hapan batu?
33. Tomba olo Jehudi denga, koa: Tagal penggawi awang bahalap ita djaton memanting ikau, tapi basa ikau menawa Hatalla, dan basa ikau, idjâ aton olo kalunen, menampa arepm mendjadi Hatalla.
34. Tomba Jesus dengan olo tä: Djaton aton augh Torat keton: "Aku djari hamau, keton aton Hatalla?"
35. Amon iâ menggarâ Hatalla olo tâ, idjâ âka augh Hatalla inenga, dan djaton ole surat ingarak:
36. Aton keton hamau dengan iâ, idjâ imprasi Bapa, dan injoho awie akan kalunen: Ikau menawa Hatalla;—basa aku djari hamau, jaku aton Anak Hatalla?
37. Djaka aku djaton mawi penggawin Apangku, âla keton pertjaja aku.
38. Tapi djaka aku mawi tâ, alo keton djaton pertjaja aku, pertjaja keton penggawi tä, nakara keton herati dan pertjaja, Bapa aton huang aku, dan jaku aton huang iâ.
39. Maka haluli tinei olo tâ mengkemâ menjingkap iâ, tapi iâ mahakan arepe bara lengän olo tâ.
40. Dan iâ duma tinei akan dipa Jordan, akan kaleka Johannes solake mempandoi olo; dan iä melei hetâ.
41. Maka arâ olo menanggo iâ dan hamau: Johannes djaton djari mawi kata; tapi karä augh, awang djari insanae menintu olo djeto, aton toto.
42. Dan arä olo hetä pertjaja huang iä.

BAGI 11.

I. *Lasarus imbelom haluli.* II. *Mantir olo Jehudi mempakat, hendak mempatei Jesus.*

I.—1. Maka aton olo haban, Lasarus bara Betania, intu lewun Maria tuntang Marta, paharie.
2. Maka Maria aton iâ, idjâ djari mohos Tuhan, hapan minjak, dan djari mempuas pain ajue hapan balaue; maka njahae, Lasarus, aton haban.
3. Maka betaun olo tä menjoho olo menale iâ, dan mesanan aka: Tuhan, itäm, olo idjâ âka kataum aton haban.
4. Amon Jesus mehining augh tä, iâ hamau: Peres tâ djaton aton akan matei, tapi tagal horumat Hatalla, uka Anak Hatalla impahai awi tâ.
5. Maka Jesus sinta. Marta tuntang paharie idjâ bawi tuntang Lasarus.
6. Dan amon iä djari mehining iä tä haban, maka iâ melei

hindei duä andau intu kaleka iâ aton.
7. Limba tâ iâ hamau dengan murid ajue: Has, ita haluli tinei akan Judea.
8. Koan murid denga: Guru, haru olo Jehudi hendak meman-ting ikau hapan batu; maka ikau haluli tinei akan kane?
9. Tomba Jesus: Djaton duâ-walas djam dalam idjâ andau? Amon olo menandjong handau, iâ djaton patarang talo, basa iä mitâ blawan kalunen to.
10. Tapi amon olo menan-djong hamalem, iä patarang talo, basa blawa djaton intu iâ.
11. Augh tâ iâ menjewut, dan limba tâ iâ hamau dengan âwen tâ: Lasarus, ulân ita, betiro, tapi aku lius hendak mempisik iâ.
12. Maka koan muride: Tu-han, amon iâ betiro, karä iâ kâ-lâ.
13. Tapi Jesus djari hakotak menintu pampateie, tapi menaha âwen, iâ hakotak bara tirohn berenge.
14. Tâ maka tarang Jesus ha-mau denga: Lasarus djari ma-tei.
15. Dan sabab keton aku ha-njak atei, aku djaton djari hetâ, uka keton akan pertjaja; tapi has, ita menale iä!
16. Maka Tomas, idjâ ing-garä Didimus, hamau dengan murid beken: Kâlâ ita kea lius, uka ita matei haiak iä.
17. Maka amon Jesus duma, iâ supa Lasarus djari huang ku-bur âpat andau.
18. Maka Betania aton tokep Jerusalem, limâwalas stadia ka-kedjau hirah.
19. Dan arâ olo Jehudi djari madja Marta âwen duâ Maria, ahat mempudji iä sabab njahae.
20. Amon Marta mehining Jesus aton duma, maka iä me-nambang iâ; tapi Maria melei mondok intu huma.
21. Maka koan Marta dengan Jesus: Tuhan, djaka ikau djari aton heto, njahangku djaton dja-ri matei.
22. Tapi aku katawan, to kea, talo idjä ilakum intu Hatalla, Hatalla karâ menenga akam.
23. Koan Jesus denga: Nja-ham akan belom haluli.
24. Koan Marta denga: Ta-wangku, iâ akan belom haluli huang kamisik olo matei, intu andau kiamat.
25. Koan Jesus denga: Jaku aton kamisik dan pambelom; olo idjâ pertjaja huang aku, iâ karä belom, alo iâ djari matei.
26. Dan gegenep olo idjä be-lom, sambil pertjaja huang aku, sampei katatahi dia iâ akan ma-tei. Aton ikau pertjaja augh to?
27. Koan iä denga: Jo Tu-han, jaku djari pertjaja ikau aton Kristus, Anak Hatalla, idjâ djari tamä kalunen.
28. Amon iâ djari menjewut tâ, iä hagoet dan membawa pa-harie Maria sasuni, koa: Guru aton, dan iâ mengahau ikau.
29. Iä, sana mehining tâ, be-djeleng hagoet, menale iâ.
30. Maka Jesus hindei djari tamâ lewu, baja aton intu kale-ka Marta djari hasupa denga.
31. Maka olo Jehudi, idjä aton denga huang humae sambil mem-pudji iâ, amon olo tä mitâ iä be-djeleng hagoet blua huma, maka olo tâ menuntut iâ, koa: Iä me-nale kubur, uka menangis hetâ.

32. Maka amon Maria sampei âka Jesus aton dan mitâ iä, iä mehingkep intu paie, sambil hamau denga: Tuhan, djaka ikau djari aton heto, njahangku dia matei.
33. Amon Jesus mitâ iâ menangis, dan olo Jehudi, idjâ mempahaiak iä, menangis, maka mengkeriâng iâ intu huange, dan ateie hagerek.
34. Dan iâ hamau: Hong kwe keton djari mingkes iä? Koan olo tâ denga: Omba Tuhan, itâm.
35. Maka Jesus menangis.
36. Koan olo Jehudi: Itâ, kilen iâ djari sinta iâ!
37. Tapi belahe olo tä hamau: Iâ, idjâ memparenang matan olo bebutâ, djaton iä tau mengahana iâ to kea matei?
38. Maka haluli Jesus mengkeriäng intu huange, dan duma akan kubur. Kubur tâ aton lowang batu, dan batu djari ina hundjue.
39. Koan Jesus: Inda batu. Koan Marta, betaun olo matei tâ, denga: Tuhan, ewaue djari maram, krana djari käpat iâ heto.
40. Koan Jesus denga: Djaton aku djari hamau dengam, amon ikau pertjaja, ikau akan mitâ kahain Hatalla?
41. Tä olo menipas batu bara âka hantu tä aton. Maka Jesus menanggera akan langit, koa: Apang, jaku menjewut tarimakasi akam, basa ikau djari mehining aku.
42. Tapi aku katawan, ikau magon haradjur aton mehining aku; tapi aku menjewut augh to sabab olo arâ, idjâ aton mendeng heto, uka iä pertjaja, ikau djari menjoho aku.
43. Limba iâ menjewut augh tä, maka iâ mentehau, hapan hai aughe: Lasarus, blua akan to!
44. Maka olo idjâ djari matei tâ blua, habungkus paie dan lengäe dengan benang kubur, dan baue inutup dengan benang âbes. Koan Jesus dengan olo: Engkak iä, soho iâ lius.
45. Maka arâ biti olo Jehudi tâ, idjä djari madja Maria, dan mitä talo awang iawi Jesus, pertjaja huang iâ.
II.—46. Tapi isut biti olo tä lius, menale olo parisi, dan mesanan aka talo, awang iawi Jesus.
47. Tâ kapala imam dan olo parisi mirak mantir bitjara, dan hamau: Narei ikei akan mawi? Krana olo tä mawi arâ kata heiran.
48. Amon ikei menjoho iä kalotä, olo handiai karâ pertjaja huang iâ, dan olo Romani karâ duma, menduan tanahn ikei tuntang olon ikei.
49. Maka idjä biti äwen tâ, Kaiapas, idjâ aton imam hai njelo djetâ, hamau denga: Keton djaton tawan itong;
50. Djaton kea keton menehiu, aton beguna akan ikei, olo Idjä matei akan salepa utuse, belâ salepa utus tâ nihau.
51. (Maka augh tâ iâ djaton menjewut awi kabuate; tapi basa iâ aton imam hai njelo tâ, maka iâ menudjum, krana Jesus toto akan indu matei akan utus olo tâ.
52. Dan djaton akan utus olo tâ bewe, tapi uka iä memum-

pong kea karâ anak Hatalla idjâ kasaburan, mangat hindjâ.)
53. Maka bara andau tâ olo tä mempakat, menggau pikir, uka mempatei iâ.
54. Maka Jesus djaton hindei menandjong bakarina dengan olo Jehudi, tapi iâ minda bara hetä akan tanah, awang darah padang lomba tâ, akan lewu, idjâ injewut Epraim, dan hetâ iâ melei tuntang murid ajue.
55. Maka paska olo Jehudi djari tokep, dan arä olo bara tanah tâ hagoet akan Jerusalem, helo bara pesta, ahat memprasi arepe.
56. Maka olo tâ menggau Jesus, dan iä hatutor, mendeng huang human Hatalla, koa: Kilen angat keton? Ajau iä djaton duma, menale pesta?
57. Maka kapala imam dan olo parisi djari menenga prentah kea, amon olo katawan kaleka iâ aton, olo akan mesanan tä, mangat iâ tau menawan iâ.

BAGI 12.

I. *Jesus iminjak Maria.* II. *Jesus tamä Jerusalem.* III. *Jesus mesanan pampateie, dan kahaie awang rehian; Hatalla Bapa bara sorga tomba aughe.* IV. *Olo arâ aton bantus pertjaja.*

I.—1. Maka djehawen andau helo bara pesta paska Jesus menale Betania, âka Lasarus aton, idjâ djari matei, idjä djari impisik awie bara olo matei.
2. Maka olo menjimpan aka penginan hamalem hetâ; dan Marta menonggo iâ, tapi Lasarus aton hindjä olo, idjâ mondok kuman denga.
3. Maka Maria menduan sakati minjak nardus, awang paham bahalap tuntang hai regae, dan iâ mohos pain Jesus, dan hapan balaue iä mempuas paie; maka huma mendjadi besuang ewaun minjak.
4. Tâ koan idjâ biti murid ajue, Judas Simon Iskariot, idjâ hendak mendjual iâ:
5. Buhen minjak to djaton djari indjual telo ratus dinar, dan inenga akan olo pähâ belom.
6. Tapi djetâ iä hamau, djaton basa iâ mengenang olo pâhâ belom, tapi basa iä aton olo penakau, dan mina kambut rear; sambil menanggong talo awang inenga olo.
7. Maka koan Jesus: Naughe iâ; talo to iâ djari mina akan andau jaku ingubur olo.
8. Krana olo pâhä belom aton dengan keton katatahi, tapi aku djaton melei dengan keton katatahi.
II.—9. Maka kutoh olo Jehudi katawan, iâ aton hetä, dan olo tä menale hetâ, djaton sabab Jesus bewe, tapi uka iâ mitâ Lasarus kea, idjâ djari impisik awie bara olo matei.
10. Maka kapala imam mampakat, hendak mempatei Lasarus kea;
11. Basa arä olo Jehudi menale kantâ sabab iâ, dan pertjaja huang Jesus.
12. Maka andau djewu kutoh olo idjä menanggo pesta mehining, Jesus menale Jerusalem.
13. Dan olo tä menduan dawen korma, dan hagoet, mangat menambang iä, dan iâ mentehau: Hosannah! Imberkat iä, idjâ

duma huang aran pangkahai Tuhan, radja olo Israel!
14. Maka Jesus sondau anak kalidei, dan iâ menongkang tâ, kilau aton augh surat:
15. "Æla mikâ Sion, anakku, itâm, Radjam aton duma, iä menongkang anak kalidei."
16. Maka solake muride djaton mingat augh tâ; tapi metohe Jesus djari impahai, tâ murid menehiu, talo tä djari tersurat menintu iâ, dan talo tâ iâ djari mawi denga.
17. Maka olo arâ idjä aton denga mesuman, iâ djari membawa Lasarus blua bara kubur, dan djari mempisik iâ bara olo matei.
18. Sabab tâ kea olo arâ hagoet, menambang iä; krana olo tâ djari mehining, iä djari mawi kata heiran tâ.
19. Maka koan olo parisi dengan sama arepe: Itâ keton! keton djaton miar; itä, sekarä olo kalunen gilit-ginting denga!
III. 20. Maka intu olo, idjä djari menale uka sombajang huang pesta, aton kea isut biti olo Hellenes.
21. Olo tä menale Pilippus, idjâ bara Betsaida hong Galilea, sambil blaku intu iä, koa: Tuan, ikei nahuang mitä Jesus.
22. Pilippus hagoet dan meloang augh tâ akan Andreas, tinei Andreas tuntang Pilippus meloang tâ akan Jesus.
23. Maka Jesus tomba denga, koa: Djam djari sampei, uka Anak-olon impahai.
24. Toto toto, aku hamau dengan keton, djaka bawak parei djaton lawo huang petak dan matei, maka djetä melei kabuät; tapi amon djetâ matei, djetâ paham memuah.
25. Olo idjâ sinta hambaruae karâ nihau tâ; tapi idjâ besingi hambaruae huang kalunen to, iâ mahaga tâ akan pambelom awang katatahi.
26. Amon olo menempo aku, iâ akan manjak aku; dan äka jaku aton, djipengku kea karâ aton hetä. Djaka olo menempo aku, Bapa karâ menenga horumat aka.
27. To hambaruangku sekä angate, dan narei aku akan hamau? Apang, liwus aku bara djam to! Tapi tagal tâ aku djari tamâ djam to.
28. Apang, pahai aram!—Tâ augh lawo bara langit: Aku djari mempahai tâ, dan aku hendak mempahai tâ tinei.
29. Maka koan olo arâ, idjä mendeng heto, sambil mehining tä: Augh njaho djetä! Koan olo beken: Melaikat djari hakotak denga.
30. Tomba Jesus, koa: Augh to djaton djari mendjadi tagal aku, tapi tagal keton.
31. Katonto aton hukum tagal kalunen to; to mantir kalunen to inganan akan ruar.
32. Maka aku, amon aku inggantong bara petak, hendak mendjidjit olo handiai menanggo aku.
33. Augh tä iä menjewut, hapan menamunan ampie iâ akan matei.
34. Olo arâ tomba denga: Ikei djari mehining augh Torat, Kristus akan melei sampei katatahi; kilen to koam: Anak-olon akan indu inggantong? Æwe kea Anak-olon tâ?

35. Maka koan Jesus denga: Isut katika hindei blawa aton intu keton. Tandjong keton, katahin blawa aton intu keton, belâ keton inamput awi kakaput; maka olo, idjâ menandjong huang kakaput, djaton katawan, akan kwe tintue.

36. Katahin blawa aton intu keton, pertjaja keton huang blawa, uka keton mendjadi anak blawa. Augh tâ Jesus hamau, dan iâ hagoet, menjahokan arepe bara olo tâ.

IV.—37. Maka alo iä djari mawi kalotâ arâ kata heiran intu baun olo tâ, olo tâ djaton kea pertjaja huang iâ.

38. Nakara augh nabi Jesaia mendjadi tulus, idjâ insanae: "Tuhan, âwe pertjaja brita idjâ insanan ikei? dan akan äwe lengân Tuhan mendjadi bakarina?"

39. Tagal tâ olo tâ djaton djari tau pertjaja, krana tinei koan Jesaia:

40. "Iâ djari membutâ matae, dan djari melulang atein olo tä; belä iâ mitâ dengan matae, belâ iâ herati dengan ateie, dan hoba, dan aku mempakälâ iâ."

41. Augh tä insanan Jesaia, amon iâ mitä kahaie dan hakotak bara iâ.

42. Maka mahin arâ olo mantir kea pertjaja huang iâ; tapi sabab olo parisi iâ djaton mengaku tâ, belâ iâ inganan bara sinagoge.

43. Krana olo tâ labeh radjin mendino horumat intu olo, bara mendino horumat intu Hatalla.

44. Maka Jesus mentehau dari hamau: Olo idjä pertjaja huang aku, djaton pertjaja huang aku, tapi huang iâ, idjâ djari menjoho aku.

45. Dan olo idjâ menampaja aku, menampaja iâ, idjâ djari menjoho aku.

46. Jaku djari tamä kalunen kilau blawa, uka genep olo, idjâ pertjaja huang aku, äla melei huang kakaput.

47. Maka amon olo mehining aughku, dan djaton pertjaja: aku djaton mahukum iä; krana aku djaton djari duma, uka mahukum kalunen, tapi uka menjalamat kalunen.

48. Olo idjä menganan aku dan djaton menarima aughku, aton aka, idjâ mahukum iâ; augh idjä insanangku, augh tâ karä mahukum olo tä intu andau kiamat.

49. Krana aku djaton djari hakotak kabuatku, tapi Bapa, idjâ djari menjoho aku, iâ kea djari memetâ intu aku talo aku akan menjewut dan akan hamau.

50. Dan tawangku, petâ ajue aton pambelom awang katatahi. Maka talo idjä injewut aku, kilau Bapa djari menjewut tä akangku, kalotâ aku hamau tä.

BAGI 13.

I. *Jesus menjau pain muride.* II. *Jesus hakotak tehiu olo idjä hendak mendjual iâ; satan mengumbang Judas; Judas blua.* III. *Jesus mesanan akan muride, bedjeleng kea iâ karä melihi iä, dan iä menjoho äwen tâ sinta sama arepe.* IV. *Petrus hai atei.*

I.—1. Maka helo bara pesta paska Jesus katawan, wajae djari sampei, uka iâ minda bara kalunen to akan Bapa; dan ki-

lau iä djari sinta olo ajue, idjâ huang kalunen to, maka iä sinta olo tä sampei kalepahe.

2. Dan kahum penginan hamalem, (amon iblis djari mengumpang atein Judas Simon Iskariot, uka mendjual iä,)

3. Amon Jesus katawan, Bapa djari menjaragh talo handiai intu lengân ajue, dan iâ djari duma bara Hatalla, tinei iä buli, menale Hatalla:

4. Maka iä mendeng bara penginan hamalem, dan mengkak klambie, dan iâ menduan benang, memeteng tâ intu kahange;

5. Limba tâ iâ menusu danum huang paso, dan menampara menjau pain murid, sambil mempuas paie hapan benang tâ, idjâ djari ingkepae.

6. Maka iä sampei Simon Petrus. Koan iä tâ denga: Tuhan, ikau akan menjau paingku?

7. Tomba Jesus dan hamau denga: To ikau djaton katawan talo idjâ iawiku; tapi djeha ikau karâ herati tâ.

8. Koan Petrus denga: Katatahi dia ikau akan menjau paingku. Tomba Jesus denga: Amon aku djaton menjau ikau, ikau djaton bara bagi dengangku.

9. Koan Simon Petrus denga: Tuhan, äla paingku bewe, tapi lengâ kea tuntang takolok.

10. Jesus hamau denga: Olo idjâ djari impandoi djaton usah ienjau tinei, baja paie, krana iâ aton brasi hapus bitie; dan keton aton brasi, tapi djaton keton samandiai.

11. Krana iä kasene olo idjä akan mendjual iâ; tagal tä iä hamau: Djaton keton handiai aton brasi.

12. Maka amon iâ djari terei menjau pain äwen, dan djari mengkepan klambie, maka iâ mondok tinei, dan iä hamau dengan äwen tä: Aton keton herati talo, awang djari iawiku dengan keton?

13. Keton menggarä aku: Tuhan dan Guru; dan bua augh keton, krana jaku aton Guru dan Tuhan.

14. Maka amon aku, Tuhan dan Guru keton, djari menjau pain keton, patut keton kea menjau pain sama arep keton.

15. Krana aku djari menenga sonto akan keton, uka keton mawi, tumon aku djari mawi dengan keton.

16. Toto toto, aku hamau dengan keton, djipen djaton aton hai bara tempoe, dan saroha djaton aton hai bara iâ, idjâ djari menjoho iä.

17. Amon keton katawan talo to, maka salamat keton, amon keton menumon djetâ.

18. Aku djaton hakotak bara keton handiai; jaku kasene iâ, idjâ djari intiku; tapi, uka augh surat mendjadi tulus: "Iâ, idjâ aton kuman dengangku, djari menggatang takire, makis aku."

19. Katonto kea aku mesanan talo tâ akan keton, helo bara tâ mendjadi, uka, metohe talo tâ mendjadi, keton pertjaja, jaku aton iâ tâ.

20. Toto toto, aku hamau dengan keton, olo idjä menduan sohongku, iâ menduan aku; maka olo idjä menduan aku, menduan iâ, idjä djari menjoho aku.

II.—21. Limba Jesus djari menjewut augh tä, maka iâ mengkeriäng angat ateie, dan iä menjaksi, koa: Toto toto, aku hamau dengan keton, idjâ biti keton karâ mendjual aku.
22. Tâ murid bilik-bilingau, menampaja kolae, dan iâ bembang ateie, âwe kea iâ, idjä injewute.
23. Maka idjä biti murid tä, idjâ âka kataun Jesus, menter intu pakuan Jesus.
24. Tâ Simon Petrus mengipei iä, uka iä misek, âwe iâ, idjâ injewute.
25. Murid tâ menjinggo usok Jesus, dan hamau denga: Tuhan, äwe iâ tâ?
26. Tomba Jesus: Djetâ iä, idjâ inengaku tepong, idjä kasuap, awang djari insulupku. Dan iâ mensulup tepong, sambil menenga tà akan Judas Simon Iskariot.
27. Limba iâ tâ djari menduan suape, maka iblis mengumpang iä. Koan Jesus denga: Talo ikau mawi, awi tâ bedjeleng.
28. Tapi olo idjâ mondok kuman djaton katawan, kanduen Jesus hamau tâ denga.
29. Krana belahe olo tâ mado, basa Judas mimbing kambut rear, Jesus djari menjoho iâ: Awi memili talo, awang akan indu hapan ikei andau pesta,—atawa uka iä menenga sadeka akan olo pâhâ belom.
30. Maka iâ menduan suape tä, belalu blua; maka aton hamalem, amon iâ blua.
III.—31. Koan Jesus: To Anak-olon djari impahai, dan Hatalla djari impahai huang iâ.
32. Amon Hatalla djari impahai huang iä, maka Hatalla kea karâ mempahai iâ huang arepe, dan palus to kea iâ karâ mempahai iâ.
33. Anakku, isut hindei jaku melei dengan keton. Keton karâ menggau aku, dan kilau aku djari hamau dengan olo Jehudi: Æka idjâ inale aku, keton djaton ole sampei;—kakai maka aku hamau dengan keton kea katonto.
34. Prentah taheta aku menenga akan keton, uka keton sinta sama arep keton; kilau aku djari sinta keton, uka keton kea sinta sama arep keton.
35. Awi tâ olo handiai akan katawan, keton aton muridku, amon keton sinta sama arep keton.
IV.—36. Koan Simon Petrus denga: Tuhan, kangkwe ikau lius? Tomba Jesus denga: Æka aku menale, ikau djaton ole ompat menale to; tapi djeha ikau karâ manjak aku.
37. Koan Petrus denga: Tuhan, buhen aku djaton ole ompat ikau katonto? Tahasengku aku hendak menjaragh akam.
38. Tomba Jesus denga: Tahasengm ikau hendak menjaragh akangku? Toto toto, jaku hamau dengam, djagau djaton karâ menando, sampei ikau djari milim aku hantelo.

BAGI 14.

I. *Jesus menjoho muride pertjaja huang iâ.*
II. *Iâ mendjandji aka Rogh brasi.*

I.—1. Æla atein keton mikä; keton pertjaja huang Hatalla, pertjaja huang aku kea.

2. Huang human Apangku a-
ton arâ âka melei; djaka dia,
maka jaku djari mesanan tâ akan
keton. Jaku lius, menjimpan ka-
leka akan keton.
3. Dan limba aku djari lius,
dan djari menjimpan kaleka akan
keton, maka aku buli tinei, dan
menduan keton dengangku, uka
âka aku aton, keton kea aton.
4. Dan keton katawan akan
kwe aku lius, dan djalan tâ ke-
ton katawan.
5. Koan Tomas denga: Tu-
han, ita djaton katawan akan
kwe ikau lius; maka kilen ikei
tau katawan djalan?
6. Koan Jesus denga: Jaku
aton djalan, tuntang katotohe,
tuntang pambelom; olo djaton
tau menale Bapa, baja mehoroe
aku.
7. Djaka keton djari menga-
sene aku, maka keton djari
mengasene Apangku kea; dan
bara katonto keton kasene iâ,
dan djari mitâ iâ.
8. Koan Pilippus denga: Tu-
han, prahan Bapa akan ikei, tâ,
maka ombet huang ikei.
9. Koan Jesus denga: Kalotâ
katahi aku djari hindjä keton,
dan ikau djaton kasene aku, Pi-
lippus? Olo idjä djari mitä aku,
djari mitâ Bapa; maka kilen
ikau hamau: Prahan Bapa akan
ikei?
10. Djaton ikau pertjaja, jaku
aton intu huang Bapa, dan Bapa
intu huang aku? Karâ kotak,
idjâ insanangku akan keton, aku
djaton hakotak tä kabuatku, tapi
Bapa, idjâ melei huang aku, iâ
kea mawi penggawi tâ.
11. Pertjaja aku, jaku aton
huang Bapa, dan Bapa aton hu-
ang aku; tapi djaka dia, pertjaja
aku sabab penggawi tä.
12. Toto toto, aku hamau
dengan keton, olo idjâ pertjaja
huang aku, maka penggawi, a-
wang iawiku, olo tâ kea karâ
mawi, dan iâ karâ mawi talo a-
wang hai bara tâ, krana jaku
menale Apangku.
13. Dan talo handiai, idjâ ila-
ku keton huang arangku, maka
aku hendak mawi tâ, uka Bapa
impahai huang Anak.
14. Amon keton blaku talo
en-en huang arangku, maka aku
hendak mawi tä.
II.—15. Amon keton sinta
aku, haga prentahku.
16. Dan aku karä blaku intu
Bapa, dan iâ karâ menenga akan
keton Pampangat idjâ beken,
uka iä tä melei dengan keton
sampei katatahi.
17. Iâ tâ Rogh katotohe, idjâ
djaton tau inarima kalunen, basa
kalunen djaton mitâ iâ, djaton
kea mengasene iâ; tapi keton
kasene iä, basa iä hindjä keton,
dan aton huang keton.
18. Aku djaton melihi keton
nolâ: aku buli tinei akan keton.
19. Hindei isut, maka kalu-
nen djaton hindei mitâ aku; ta-
pi keton akan mitä aku, krana
jaku belom, dan keton akan be-
lom.
20. Intu andau tâ keton karä
herati, jaku aton huang Apang-
ku, dan keton aton huang aku,
dan aku aton huang keton.
21. Olo idjâ mina prentahku,
sambil mahaga tä, iä aton idjä
sinta aku; maka olo idjâ sinta
aku, iâ, tâ âka sintan Apangku,
dan aku akan sinta iä, sambil
mengarina arepku aka.

22. Koan Judas denga, (djaton Iskariot tâ): Tuhan, narei kea kadjarian, ikau hendak mengarina arepm akan ikei, dan djaton akan kalunen?

23. Jesus tomba dan hamau denga: Amon olo sinta aku, iâ akan mahaga aughku, dan Apangku karâ sinta iâ, dan ita karâ menanggo iä, dan melei denga.

24. Olo idjâ djaton sinta aku, iä djaton mahaga karä aughku; maka augh idjâ hining keton, djaton aton augh ajungku, tapi augh Bapa, idjâ djari menjoho aku.

25. Augh to aku djari mesanan akan keton, sangkom aku hindjâ keton.

26. Maka Pampangat tâ, Rogh brasi, idjâ karâ injoho Bapa huang arangku, iâ karä madjar keton tälo handiai, dan karä menagor karâ aughku intu keton,

27. Kasanang aku mempelei intu keton, kasanang ajungku aku menenga akan keton; djaton kilau kalunen menenga, aku menenga tâ akan keton. Æla atein keton teräwen, âla keton mikä.

28. Keton djari mehining aku djari mesanan akan keton: Aku lius, dan aku buli tinei akan keton. Djaka keton sinta aku, bua keton hanjak atei, basa aku menale Bapa: krana Apangku aton hai bara aku.

29. Maka to kea, helo bara talo tâ mendjadi, aku djari mesanan tâ akan keton, uka keton pertjaja, amon talo tä mendjadi.

30. Djaton arâ augh hindei aku karâ hakotak dengan keton. Krana mantir kalunen duma, dan iâ djaton bara buku intu aku.

31. Tapi uka kalunen katawan, jaku sinta Bapa, dan kilau Bapa memetä aku, kakai jaku mawi: mendeng keton, ikei hagoet bara heto.

BAGI 15.

I. *Jesus aton batang anggor; muride akan indu leket intu iâ, kilau edah leket intu batange.* II. *Jesus mesuman akan murid, djaton tau dia kalunen besingi iâ.*

I.—1. Jaku aton batang anggor idjä toto, dan Apangku aton olo pambulan.

2. Genep edah huang aku, idjâ djaton memuah, ilentenge; tapi genep edah idjâ memuah, ingalingking awie, nakara djetâ memuah paham haream.

3. To keton aton brasi awi augh, idjä djari insumangku akan keton.

4. Melei keton huang aku, dan jaku huang keton; kilau edah djaton ole memuah kabuate, djaka dia iâ melei intu batang anggor, kalotâ maka keton dia kea, djaka keton dia melei huang aku.

5. Jaku aton batang anggor, keton aton edah. Olo idjä melei huang aku, dan aku huang iä, iâ tâ paham memuah, krana lapas bara aku keton djaton tau mawi en-en.

6. Djaka olo djaton melei huang aku, iâ djari inganan kilau edah, dan mendjadi keang; maka olo mimpon belalu mendjaka tâ akan apui, dan djetâ bakâhu.

7. Amon keton melei huang

aku, dan aughku melei huang keton, maka karä talo kahendak keton keton tau blaku, dan keton akan mendino talo tâ.

8. Awi djeto Apangku impahai, uka keton paham memuah, dan keton akan mendjadi muridku.

9. Kilau Bapa djari sinta aku, jaku kea djari sinta keton; melei keton huang sintangku.

10. Amon keton mahaga prentahku, keton karä melei huang sintangku, kilau jaku djari mahaga prentahn Apangku, dan melei huang sintan ajue.

11. Augh to aku djari hamau dengan keton, uka kahanjakku melei huang keton, dan uka kahenjak keton mendjadi genep.

12. Djeto aton prentahku, keton akan sinta sama arep keton, kilau aku djari sinta keton.

13. Djaton aton sinta awang paham bara tä, sampei olo menjaragh pambelome akan ulähe.

14. Keton aton ulâhku, amon keton menumon augh, awang imetâku akan keton.

15. Aku djaton hindei menggarä keton djipen, basa djipen djaton katawan talo, awang iawi tempoe; tapi aku djari menggarâ keton ulâh, basa aku djari mesanau akan keton talo handiai, awang djari hiningku bara Apangku.

16. Djaton keton djari minti aku, tapi aku djari minti keton, dan djari menjoho keton, uka keton lius dan memuah, dan uka buahn keton melei; nakara Bapa menenga akan keton talo handiai, idjâ ilaku keton intu iä huang arangku.

17. Talo to aku memetä intu keton, uka keton sinta sama arep keton.

II.—18. Amon kalunen besingi keton, tawan keton, iä djari besingi aku helo bara iâ besingi keton.

19. Djaka keton aton baris kalunen, maka kalunen akan sinta baris ajue; tapi basa keton djaton aton baris kalunen, tapi djari inti aku bara kalunen, tagal tâ kalunen besingi keton.

20. Tehiu aughku, awang djari insanangku akan keton: Djipen djaton aton hai bara tempoe. Djaka olo djari mengasingen aku, iâ karâ mengasingen keton kea; djaka iä djari mahaga aughku, iâ karâ mahaga augh keton kea.

21. Tapi talo handiai tâ olo karä mawi akan keton tagal arangku, basa olo djaton kasene iâ, idjâ djari menjoho aku.

22. Amon aku djaton djari duma, dan djaton djari hakotak denga, tâ olo djaton bara dosa; tapi to iâ djaton bara buku, hapan mempahalap dosae.

23. Olo idjâ besingi aku, iâ besingi Apangku kea.

24. Djaka aku djaton djari mawi intu olo tâ penggawi, awang djaton pudji olo beken mawi, maka olo tâ djaton bara dosa; tapi to iâ djari mitâ, dan besingi kea aku tuntang Apangku.

25. Tapi, uka tulus augh, awang tersurat huang Torat olo tä: "Djaton bara buku iâ besingi aku."

26. Maka amon duma Pampangat tä, idjâ karâ injohoku akan keton bara Bapa, Rogh ka-

totohe, idjâ blua bara Bapa, iâ tâ karâ menjaksi akangku.

27. Dan keton kea akan menjaksi, basa keton djari hindjâ aku bara solake.

BAGI 16.

I. *Kalunen besingi olo pertjaja, tapi Rogh brasi mempudji dan mempangat iâ.* II. *Jesus kabuat kea hendak mempangat olo ajue, dan hendak menenga talo lakue akan olo tä.*

I.—1. Augh to aku djari mesanan akan keton, belâ atein keton tantarang angate.

2. Olo karâ menganan keton bara sinagoge; maka katika akan duma, amon olo handiai, idjâ mempatei keton, karâ mado, iä melalus kahendak Hatalla.

3. Maka talo tâ iâ karâ mawi, basa iâ djaton kasene Bapa, djaton kea aku.

4. Tapi aku djari mesanan talo to akan keton, uka, kalawon waja tä sampei, keton mingat, aku djari mesanan tâ akan keton. Maka aku djaton djari mesanan tâ akan keton bara solake, basa aku aton hindjä keton.

5. Tapi katonto aku menale iä, idjä djari menjoho aku, dan djaton idjä biti keton misek aku: Akan kwe ikau lius?

6. Melainkan, basa aku djari mesanan augh to akan keton, maka atein keton aton kontep kapâhâ.

7. Tapi aku mesanan katotohe akan keton, aton beguna akan keton aku hagoet. Krana djaka aku djaton hagoet, maka Pampangat tä djaton duma akan keton; tapi limba aku djari hagoet, aku karâ menjoho iä akan keton.

8. Dan amon iâ tä duma, iâ karä mempudji kalunen tagal dosa, dan tagal kateteke, dan tagal hukum.

9. Maka tagal dosa, basa olo djaton pertjaja huang aku;

10. Dan tagal kateteke, basa aku lius, menale Apangku, dan keton djaton mitâ aku hindei;

11. Dan tagal hukum, basa mantir kalunen to djari bua hukum.

12. Aton hindei arâ talo jaku akan indu mesanan akan keton, tapi keton djaton tau menanggong tâ katonto.

13. Tapi amon iä, Rogh katotohe tâ, duma, iâ karâ maga keton huang salepa katotohe. Krana iâ djaton karä hakotak bara kabuate, tapi talo idjâ djari hininge iâ akan menjewut, dan talo awang karâ mendjadi dapit iâ akan mesanan intu keton.

14. Iâ tâ karâ mempahai aku, krana iâ karä menduan idjâ ajungku, dan meloang tä akan keton.

15. Talo handiai idjä ain Bapa, djetâ anggiku kea; tagal tâ koangku, iâ karä menduan idjâ ajungku, dan meloang tâ akan keton.

II.—16. Hindei isut, maka keton djaton akan mitâ aku, tinei isut, maka keton akan menampaja aku, basa jaku lius menale Bapa.

17. Maka belahe murid ajue hakotak sama arepe, koa: Narei tâ, idjâ injewute akan ikei: Hindei isut, maka keton djaton akan mitâ aku; dan tinei isut, maka keton karâ menampaja

aku? Tinei: Jaku lius, menale Bapa?

18. Maka koan âwen tâ: Narei idjä "isut" tä, idjä injewute? Ikei djaton herati talo iâ hamau.

19. Maka Jesus katawan, âwen tâ hendak misek iâ, dan iâ hamau denga: Aton keton hatutor, menirok augh idjâ injewutku: Hindei isut maka keton djaton akan mitâ aku, dan tinei isut, maka keton karâ menampaja aku?

20. Toto toto, aku hamau dengan keton, keton karä menangis dan menarahing, tapi kalunen karä hanjak; maka keton karâ kapâhä, tapi kapâhän keton akan hoba, mendjadi kahanjake.

21. Amon olo bawi manak, iâ kapâhâ atei, basa wajae djari sampei; tapi limba iä djari manak awaue, iâ djaton mingat kapâhäe hindei awi kahanjake, basa iä djari manak olo akan kalunen.

22. Maka keton kea toto kapâhä katonto, tapi jaku akan mitâ keton haluli, dan atein keton karâ hanjak, dan olo djaton tau merampas bara keton kahanjak keton.

23. Maka intu andau tä keton djaton akan misek aku talo enen. Toto toto, aku hamau dengan keton, talo handiai idjâ ilaku keton intu Bapa huang arangku, maka iâ karâ menenga tä akan keton.

24. Sampei to keton hindei pudji blaku talo huang arangku; laku, dan keton karâ mendino, uka kahanjak keton aton genep.

25. Talo to aku djari hakotak dengan keton hapan paribasa; katika aton duma, maka aku djaton hindei hakotak dengan keton hapan paribasa, tapi mesanan bakarina talo ain Bapa akan keton.

26. Intu andau tä keton karâ blaku huang arangku; dan aku djaton hamau dengan keton, aku hendak blaku akan keton intu Bapa;

27. Krana Bapa kabuat sinta keton, basa keton djari sinta aku, dan djari pertjaja, aku djari blua bara Hatalla.

28. Aku djari blua bara Bapa, dan djari tamâ kalunen; tinei aku melihi kalunen, dan lius, menale Bapa.

29. Koan muride denga: Itâm, to ikau hakotak betarang, dan djaton hapan paribasa.

30. To ikei katawan, ikau aton katawan talo handiai, dan djaton usah olo misek ikau. Sabab tâ maka ikei pertjaja, ikau djari blua bara Hatalla.

31. Tomba Jesus denga: Aton to keton pertjaja?

32. Itä, djam duma, dan djari sampei to, maka keton karä bilang-bilangan genep biti akan humae, sambil melihi aku kabuat bewe; tapi aku djaton aton belihi kabuat, krana Bapa hindjâ dengangku.

33. Augh to aku djari mesanan intu keton, mangat keton aton bara kasanange huang aku. Huang kalunen keton djakä; tapi mente-menteng keton, aku djari mempala kalunen.

BAGI 17.

Jesus blaku doa intu Bapae I. *akan muride; dan* II. *akan olo handiai idjâ karâ pertjaja.*

I.—1. Karä augh tâ Jesus djari menjewut, dan iä menanggera akan langit, koa: O Apang, djam djari sampei, pahai Anakm, uka anakm kea mempahai ikau.

2. Kilau ikau djari menenga aka kwasa nintu karâ isi, uka iâ menenga pambelom awang katatahi akan olo handiai, idjä djari inengam aka.

3. Maka djetâ aton pambelom awang katatahi, uka olo kasene ikau, idjä kabuat bewe aton Hatalla toto, dan kasene iä idjä djari injohom, Jesus Kristus.

4. Aku djari mempahai ikau hundjun petak, aku djari mahapus penggawi, idjä djari inengam akangku akan indu mawi.

5. Maka to, pahai aku dengam kabuat, ikau Apang, hapan kahaie idjä ajungku dengam, helo bara kalunen djari aton.

· 6. Awi ikau mengarina aram akan olo, idjâ djari inengam akangku bara kalunen. Iâ puna ajum, dan ikau djari menenga iâ akangku, dan iä djari mahaga aughm.

7. To iâ katawan, talo handiai, idjä djari inengam akangku, djetä aton bara ikau.

8. Krana karâ augh kotak, idjâ djari inengam akangku, aku djari menenga akan âwen tâ, dan iâ djari menarima tâ dan katawan betantu, aku djari blua bara ikau, dan iâ pertjaja, ikau djari menjoho aku.

9. Jaku blaku aka; akan kalunen aku djaton blaku, tapi akan olo tä, idjä djari inengam akangku, krana iâ aton ajum.

10. Dan idjâ ajungku samandiai aton ajum, dan idjâ ajum aton ajungku, dan aku djari impahai huang iâ.

11. Dan aku djaton hindei aton huang kalunen, tapi äwen to aton huang kalunen, dan aku menanggo ikau. Apang idjâ brasi, haga huang aram olo to, idjâ djari inengam akangku, uka âwen tâ aton Idjâ, kilau ita.

12. Sangkom aku aton denga huang kalunen, maka aku djari mahaga iâ huang aram;—olo idjâ inengam akangku aku djari mendjaga, dan djaton Idjâ biti äwen tä djari nihau, baja anak kabinasa tä, uka augh surat mendjadi tulus.

13. Tapi katonto aku menale ikau, dan jaku menjewut augh to huang kalunen, uka kahanjakku aton genep intu olo to.

14. Jaku djari menenga augh ajum aka; maka kalunen besingi iâ, basa iâ djaton aton baris kalunen, kilau aku djaton aton baris kalunen.

15. Aku djaton blaku, uka ikau menduan iä bara kalunen, tapi uka ikau mahaga iâ bara talo papa.

16. Æwen to djaton aton baris kalunen, kilau aku djaton aton baris kalunen.

17. Awi ikau memprasi olo to huang katotohm, augh ajum aton katotohe.

18. Kilau ikau djari menjoho aku akan kalunen, aku kea djari menjoho iâ akan kalunen.

19. Dan aku memprasi arepku ganti iä, uka iâ kea toto aton brasi.

II.—20. Tapi aku djaton blaku akan olo to bewe, tapi akan olo tä kea, idjâ karâ pertjaja huang aku awi augh ajue.

21. Nakara iä samandiai mendjadi Idjâ, kilau ikau, Apang, huang aku, dan aku huang ikau, uka olo tä kea aton Idjâ huang ita, nakara kalunen pertjaja, ikau djari menjoho aku.
22. Maka aku djari menenga aka kahai tä, awang djari inengam akangku, uka iâ aton Idjä, kilau ita aton Idjâ.
23. Jaku huang olo tâ, dan ikau huang aku; nakara iä toto aton Idjâ, dan nakara kalunen herati, ikau djari menjoho aku, dan ikau djari sinta iâ, kilau ikau djari sinta aku.
24. Apang, jaku hendak, äka aku aton, olo tä kea, idjä djari inengam akangku, aton hindjä aku, nakara iâ mitâ kahaingku, idjâ djari inengam akangku, krana ikau djari sinta aku helo bara kadjarian kalunen.
25. Apang idjä tetek, dan kalunen djaton kasene ikau, tapi aku kasene ikau, dan olo to djari herati, ikau djari menjoho aku.
26. Dan aku djari mengarina aram aka, tinei aku hendak mengarina tä, uka sinta tä, idjä hapan ikau sinta aku, aton huang olo tâ, dan uka aku aton huang iâ.

BAGI 18.

I. *Jesus huang Getsemane.* II. *Iâ inawan olo, dan iaga akan imam hai; Petrus milim iä.* III. *Jesus menaharep Pilatus.*

I.—1. Augh tâ Jesus hamau, dan iâ blua haiak muride akan dipa sungei Kidron; hetâ aton kabon; maka Jesus tamä hetâ, iâ tuntang muride.

2. Maka Judas kea, idjâ mendjual iâ, aton katawan kaleka tä, basa Jesus kinjap djari hapumpong hetâ dengan muride.
3. Maka Judas menduan olo soldadu, tinei kapirin kapala imam dan olo parisi, dan iâ menale kaleka tä, mimbit sewan, sumbo-korong, tuntang ganggama.
4. Maka Jesus katawan talo handiai, idjâ akan indu bua iâ, dan iä blua, sambil hamau dengan olo tä: Æwe keton menggau?
5. Tomba olo tâ denga: Jesus bara Nasaret. Koan Jesus denga: Jaku iâ. (Maka Judas kea, idjâ mendjual iâ, mendeng hetâ, hindjä dengan olo tä.)
6. Dan amon iâ hamau dengan olo tä: Jaku iâ;—maka olo tâ mundur, palus belongkang akan petak.
7. Maka Jesus misek âwen tâ tinei: Æwe keton menggau? Koan olo tä: Jesus bara Nasaret.
8. Tomba Jesus: Aku djari hamau dengan keton, aku iâ; maka amon keton menggau aku, soho âwen to lius.
9. Uka augh mendjadi tulus, awang djari injewute: "Aku djaton djari nihau Idjâ biti olo tâ, idjâ djari inengam akangku."
10. Maka Simon Petrus djari mimbit padang, dan iâ menjilak tâ, belalu memangki djipen imam hai, menjampal pindinge. Ara djipen tä aton Malghus.
11. Koan Jesus dengan Petrus: Namâan padangm nintu kumpange; djaton aku akan mihop sangkir tâ, idjâ djari inenga Bapa akangku?

II.—12. Maka olo soldadu dan komandand, tuntang kapiri olo Jehudi menduan Jesus, sambil memasong iâ.

13. Dan olo tâ maga iâ solake akan Annas, krana iä tä aton empon Kaiapas, idjä aton imam hai njelo djetâ.

14. Maka Kaiapas aton iâ tâ, idjâ djari matoh mengalagei augh akan olo Jehudi, aton beguna aka, idjâ biti impatei takiri salepa utuse.

15. Maka Simon Petrus mengalulut Jesus, tinei idjâ biti murid awang beken. Murid tä patoh dengan imam hai, dan iâ tamä paseban imam hai, haiak dengan Jesus.

16. Maka Petrus mendeng ruar intu baun tonggang. Tâ murid beken tâ, idjä patoh dengan imam hai, blua, dan hatutor dengan djipen bawi, idjä menonggo baun-tonggang, dan maga Petrus tamâ.

17. Maka djipen bawi tâ, idjä menonggo baun-tonggang, hamau dengan Petrus: Djaton ikau kea aton murid olo tä? Koan iâ: Dia jaku.

18. Maka karâ djipen dan karä kapiri djari memandok buring, basa andau aton sadingen, dan iä mendeng, mandang hetä. Dan Petrus kea mendeng hetâ, omba âwen tä mandang.

19. Maka imam hai misek Jesus tagal muride, dan tagal adjare.

20. Tomba Jesus denga: Bakarina aku djari hakotak dengan kalunen, haradjur aku djari madjar olo huang sinagoge dan huang human Hatalla, âka olo Jehudi handiai hapumpong, dan intu âka benjem aku djaton djari hakotak talo en-en.

21. Buhen ikau misek aku? Isek olo, idjâ djari mehining augh, awang insanangku denga; itâm, olo tä katawan karä talo, idjâ djari injewutku.

22. Amon iâ tomba augh tâ kalotâ, maka kapiri idjä aton mendeng hetâ menekap baun Jesus, koa: Aton ikau menjawab kalotâ dengan imam hai?

23. Tomba Jesus denga: Djaka aughku salah, tundjuk kasalah tâ; tapi amon aughku aton bua, buhen ikau menekap aku?

24. Ananias menjoho iâ imasong akan Kaiapas.

25. Maka Simon Petrus aton mendeng, mandang intu apui. Tâ koan olo denga: Djaton ikau kea aton murid ajue? Maka iâ milim, koa: Dia jaku.

26. Koan idjâ biti djipen imam hai, idjâ hakola dengan olo, idjä besampal pindinge awi Petrus: Djaton aku djari mitä ikau hindjâ denga huang kabon?

27. Maka haluli tinei Petrus milim, dan palus kea djagau menando.

III.—28. Maka olo maga Jesus bara Kaiapas akan huma bitjara, amon duru sawah. Dan olo tä kabuat djaton tamâ huma bitjara, belâ iâ imali, tapi tau kuman anak tebiri paska.

29. Tâ Pilatus blua akan olo tâ, dan hamau: Narci buku, keton mendawa iâ?

30. Tomba olo dan hamau denga: Djaka iâ djaton aton olo darhaka, toto ita djaton djari mendjuluk iä akam.

31. Tâ koan Pilatus dengan olo tâ: Kâlâ, awi keton men-

duan iâ, dan mahukum iâ tumon Torat keton. Koan olo Jehudi denga: Djaton ole, ikei mempatei olo.

32. Nakara augh Jesus mendjadi tulus, awang djari injewute, hapae mesanan ampie iâ akan matei.

33. Maka Pilatus tamä huma bitjara haluli, dan iä mengahau Jesus, sambil hamau denga: Aton ikau radja olo Jehudi?

34. Tomba Jesus denga: Aton ikau hamau tâ awi kabuatm, atawa djari olo beken menutor aku kalotä intu ikau?

35. Tomba Pilatus: Aton aku olo Jehudi? Djelahan olo ajum tuntang kapala imam djari mendjuluk ikau akangku; narei ikau djari mawi?

36. Tomba Jesus: Karadjaangku djaton aton bara kalunen djeto; djaka karadjaangku aton bara kulunen to, toto, olo ajungku djari melawan, belâ aku indjuluk akan olo Jehudi; tapi to karadjaangku djaton aton bara heto.

37. Maka koan Pilatus denga: Toto aton ikau radja? Tomba Jesus: Kilau koam; krana jaku aton radja. Akan tâ aku djari inakan dan djari tamâ kalunen, uka aku menjaksi akan katotohe. Genep olo, idjâ aton bara katotohe, mehining aughku.

38. Koan Pilatus denga: Narei aton katotohe? Dan limba iâ djari menjewut tâ, iâ blua tinei akan olo Jehudi, dan hamau denga: Aku djaton supa kasalahe huang iä.

39. Maka aton hadat pesta paska, jaku melapas akan keton olo bara sipir, idjâ biti; aton keton hendak jaku melapas radjan olo Jehudi akan keton?

40. Tâ tinei olo Jehudi mengkeriak, koa: Æla iä, tapi Barrabas. Maka Barrabas aton olo pemuno.

BAGI 19.

I. *Jesus imukul sapu, dan iurä olo. Pilatus menjaragh iä, uka iâ impatei.* II. *Jesus matei hong kaju sampalaki.* III. *Tolang Jesus djaton imelek.* IV. *Jesus ingubur.*

I.—1. Tâ Pilatus menduan Jesus, dan menjoho iâ imukul sapu.

2. Dan olo soldadu mendarâ duhi mendjadi 'kilau kapian radja, sambil mengkepan tâ hundjun takolok ajue; tinei olo tä makeian iä, hapan klambi beludu,

3. Sambil hamau: Tabe ikau, radja olo Jehudi! Dan iâ menekap baue.

4. Maka haluli tinei Pilatus blua, dan hamau dengan olo tä: Itâ, jaku maga iä blua akan keton, uka keton katawan, kasalah isut mahin dia aku supa huang iâ.

5. Maka Jesus blua, hapan kapiah duhi tuntang klambi beludu. Dan iâ hamau dengan olo arâ: Itâ keton ampin olo to!

6. Maka amon kapala imam dan karâ kapiri mitä iâ, iâ mengkeriak, koa: Lantak iâ hong kaju sampalaki. Koan Pilatus denga: Awi keton menduan iâ, dan lantak iä hong kaju sampalaki; krana jaku djaton supa kasalah huang iä.

7. Tomba olo Jehudi denga:

Aton Torat intu ikei, maka tumon augh Torat ikei iâ akan indu matei, basa iä djari menampa arepe Anak Hatalla.

8. Amon Pilatus mehining augh tâ, maka paham haream iâ mikä.

9. Dan iä tamä huma bitjara haluli, sambil hamau dengan Jesus: Bara kwe ikau? Tapi Jesus djaton tomba aughe.

10. Koan Pilatus denga: Ikau djaton hakotak dengangku? Djaton ikau katawan, aku aton bara kwasa menjampalaki ikau, tinei aku aton bara kwasa melapas ikau?

11. Tomba Jesus: Toto ikau djaton bara kwasa dengangku, djaka tâ djaton djari inenga akam bara ngambo; tagal tä, olo idjâ djari menjaragh aku akam, iâ aton paham haream kasalahe.

12. Bara tâ Pilatus mengkemä melapas iâ. Tapi olo Jehudi mengkeriak, koa: Amon ikau melapas iâ, ikau djaton heret dengan kaisar! Olo idjâ menampa arepe radja aton melawan kaisar!

13. Maka amon Pilatus mehining augh tâ, iä maga Jesus blua, dan iâ mondok hundjun karosi bitjara, intu kaleka, idjâ inggarä Litostroton, atawa hapan augh olo Ibrani: Gabbata.

14. (Maka aton andau olo menjimpan talo akan paska, andau aton pukul djehawen hirah.) Dan iâ hamau dengan olo Jehudi: Itâ, radjan keton!

15. Maka olo mengkeriak: Inda iä, awi menjampalaki iä! Koan Pilatus denga: Aton aku akan menjampalaki radjan keton? Tomba kapala imam: Ita djaton aton radja, baja kaisar bewe.

16. Tä, maka iâ mendjuluk iä aka, uka iâ injampalaki.

II.—17. Maka olo tä menduan Jesus, sambil maga iâ lius; maka iä kabuat mâton kaju sampalakie; dan iâ sampei âka, idjâ injewut âka bangon takolok, idjä injewut tumon augh olo Ibrani: Golgota.

18. Hetä olo menjampalaki iâ, dan duâ olo beken haiak denga, sansilahe, tapi Jesus intu bentok.

18. Maka Pilatus djari menjurat kea surat alamat, sambil djari mengkepan tä ambo kaju sampalaki. Maka augh surat tä kaloto: "Jesus, olo Nasaret, radja olo Jehudi."

20. Maka arâ olo Jehudi membasa surat alamat tâ, krana âka Jesus injampalaki aton tokep lewu, dan surat alamat tä djari tersurat hapan augh olo Jehudi, dan augh olo Hellenes, dan augh olo Romani.

21. Maka koan kapala imam olo Jehudi dengan Pilatus: Æla ikau menjurat: "Radja olo Jehudi;"—tapi, iâ kabuat djari mesanan arepe: Jaku aton radja olo Jehudi.

22. Tomba Pilatus: Talo awang djari injuratku, djetâ djari injuratku.

23. Maka limba olo soldadu djari menjampalaki Jesus, iä menduan pakeiae, (dan iâ membagi tâ âpat, akan genep soldadu idjä kabagi,) tinei klambie awang pandjang. Maka klambi pandjang tâ djaton djari itor, baja inantang bewe.

24. Maka koan âwen tâ sama arepe: Æla ikei merabit tâ; kä-

lâ ita bedadu, uka memutus, âwe ikei aton tempoe. Uka tulus augh surat: "Olo djari membagi pakeiangku akan sama arepe, dan tagal klambingku iâ djari bedadu." Maka olo soldadu mawi tumon tâ.

25. Maka tokep kaju sampalakin Jesus aton mendeng indue, tinei paharin indue idjä bawi, Maria, sawan Klopas, tinei Maria Magdalena.

26. Amon Jesus mitä indue, dan murid idjâ âka huange mendeng darah iâ, maka iâ hamau dengan indue: *O olo bawi, itüm, iä tä anakm.*

27. Limba tâ iâ hamau dengan murid tâ: *Itäm, iä tä aton indum.* Maka palus bara djam tâ murid tä menduan iâ akan humae.

28. Limba tâ Jesus katawan, talo handiai djari sukup, uka tulus karâ augh surat, dan iâ hamau: *Jaku teah belei.*

29. Maka aton hetâ sarangan besuang tjuka; maka olo menjuang kambang karang dengan tjuka, madjok tâ intu humbang, dan mendjuluk tâ akan njamae.

30. Maka amon Jesus djari menduan tjuka tâ, iâ hamau: *Djari genep.* Dan iä sontop takoloke, dan melian tahasenge.

III.—31. Djadi, uka hantu tä âla melei huang kaju sampalaki andau sabat, basa andau tä aton andau menjimpan talo, (krana andau sabat tâ aton andau hai,) maka olo Jehudi blaku intu Pilatus, uka iâ menjoho olo merupâi tulang pain äwen tâ, dan menipas iä.

32. Maka olo soldadu duma, merupâi tulang pain olo idjâ solake, tinei tulang pain olo idjâ beken, idjä djari injampalaki haiak denga.

33. Tapi amon olo duma sampei Jesus, dan mitâ iâ djari matei, maka iâ djaton merupâi tulang paie;

34. Tapi idjâ biti olo soldadu tä madjok dahepae, hapan lundju; maka palus aton blua daha tuntang danum.

35. Maka olo idjä djari mitâ tâ, iâ djari menjaksi djetâ, dan augh kasaksiae aton toto; dan iâ katawan, iâ mesanan augh awang budjur, uka keton kea pertjaja.

36. Krana talo tä djari mendjadi, uka tulus augh surat: "Idjâ kabisak tulang ajue mahin dia akan irupâi olo."

37. Dan tinei aton augh surat awang beken: "Olo karâ mitâ iâ, idjâ djari iadjoke."

IV.—38. Limba tâ, maka Josep bara Arimatia, (idjâ aton murid Jesus, tapi besilim, awi iâ mikâ olo Jehudi,) blaku intu Pilatus, mangat iâ tau menipas hantun Jesus. Pilatus menjoho iâ. Maka iä menale, menipas hantun Jesus.

39. Maka Nikodemus, (idjâ solake djari menanggo Jesus hamalem,) duma kea, mimbit balut talo mangat ewaue, sampei saratus kati.

40. Dan äwen duâ tâ menduan hantun Jesus, sambil memungkus tâ hapan benang tuntang balut talo mangat ewaue, tumon hadat olo Jehudi mengubur olo.

41. Maka tokep kaleka iâ djari injampalaki aton kabon; buang kabon tâ aton kubur awang ta-

heta, hindei idjâ biti djari ingkes hetâ.

42. Maka hetâ olo mingkes Jesus, basa andau tâ aton andau olo Jehudi menjimpan talo; krana kubur tâ aton tokep.

BAGI 20.

I. Jesus misik bara olo matei; iä mesanan arepe akan Maria Magdalena. II. Jesus mesanan arepe akan murid, kahum Tomas djaton. III. Jesus mesanan arepe akan murid, kahum Tomas aton.

I.—1. Maka haiak djedjewu andau minggo, amon talo hindei sawah, Maria Magdalena menale kubur; dan iâ mitâ, batu djari bebaring bara kubur.

2. Tâ iâ hadari, menale Simon Petrus dan murid beken tâ, idjâ âka kataun Jesus, sambil hamau denga: Olo djari menduan Tuhan bara kubur, dan ikei djaton katawan âkä olo djari mingkes iâ.

3. Maka Petrus blua, haiak murid beken tä, dan âwen tâ belalu akan kubur.

4. Maka äwen duâ tä sama hadari, dan murid beken tâ hadari belias bara Petrus, dan iä solake sampei kubur.

5. Maka iâ menantowang, sambil mitâ benang kubur djari ina hetä, tapi iä djaton tamä.

6. Tä Simon Petrus, idjä manjak iâ, sampei kea, belalu tamâ kubur, dan mitâ benang kubur djari ina hetâ;

7. Maka benang âbes, idjâ djari imungkus huang takoloke, djaton djari ina hindjâ benang kubur, tapi djari imbalon intu kaleka kabuate.

8. Tâ maka murid beken, idjâ solake djari sampei kubur, tamâ kea, dan iâ mitä sambil pertjaja.

9. Krana äwen tâ hindei herati surat, iâ akan indu misik bara olo matei.

10. Maka murid buli tinei humae.

11. Tapi Maria mendeng ruar, darah kubur, haiak menangis.

12. Maka kahum iâ menangis, iâ menantowang akan kubur, dan iä mitâ melaikat duâ biti, idjâ imakeian benang beputi; iâ tä mondok âka bereng Jesus djari menter, idjâ biti äka tokoloke, dan idjâ beken âka paie.

13. Koan äwen tä denga: O olo bawi, buhen ikau menangis? Koan iâ denga: Basa olo djari menduan Tuhangku, dan aku djaton katawan kaleka olo djari mingkes iâ.

14. Amon iä menjewut augh tä iâ mules arepe, dan mitâ Jesus mendeng hetä, tapi iâ djaton katawan, iâ tä aton Jesus.

15. Koan Jesus denga: O olo bawi, buhen ikau menangis? âwe inggaum? Olo bawi tä menaha, iâ aton tukang kabon, dan iâ hamau denga: Tuan, djaka ikau djari menduan iä, suman akangku âka ikau djari mingkes iâ; maka aku akan menduan iä tinei.

16. Koan Jesus denga: Maria. Olo bawi mules arepe, koa: Rabbuni! (rimae: Guru.)

17. Koan Jesus denga: Æla menjingkap aku, krana aku hindei djari mendai akan Apangku. Tapi lius, tale pahari̇ngku, sanan aka: Jaku mendai akan A-

pangku, Bapan keton, akan Hatallangku, Hatallan keton.

18. Maria Magdalena duma, dan mesanan akan murid, iä djari mitä Tuhan, dan augh ta iä djari mesanan aka.

II.—19. Alem andau tâ kea, iä tâ andau minggo, amon lawang djari inguntji äka murid aton hapumpong, basa iâ tâ mikâ olo Jehudi: maka Jesus duma, mendeng intu bentoke, sambil hamau denga: Salamat akan keton.

20. Dan limba iâ menjewut augh tâ, iä memprahan aka lengäe tuntang dahepae. Tâ murid hanjak atei, basa iâ mitâ Tuhan.

21. Maka tinei Jesus hamau denga: Salamat akan keton; kilau Bapa djari menjoho aku, jaku kea menjoho keton.

22. Dan limba iä menjewut augh tä, iâ mehimon äwen tâ, sambil hamau denga: Dino keton Rogh brasi.

23. Amon keton mampun dosan olo, maka djetâ bampun; amon keton meleket dosan olo, maka djetâ leket.

III.—24. Maka Tomas, idjä biti murid duâwalas tä, idjâ inggarä Didimus, djaton hindjä äwen, amon Jesus duma.

25. Koan murid beken denga: Ikei djari mitâ Tuhan. Tapi koan iâ denga: Djaka aku dia mitä awan paku intu lengäe, sambil mina tundjukku intu awan paku, tinei mina lengängku intu dahepae, maka aku djaton maku pertjaja.

26. Maka limba kudju murid hapumpong tinei huang huma tâ, dan Tomas kea aton denga. Duma Jesus, amon lawang inguntji, sambil mendeng intu bentoke, koa: Salamat akan keton.

27. Limba tâ iâ hamau dengan Tomas: Djuluk tundjukm, itäm lengângku; djuluk lengäm, ina tâ huang dahepangku; äla ikau bantus pertjaja, tapi pertjaja!

28. Tomba Tomas dan hamau denga: Tuhangku! Hatallangku!

29. Koan Jesus denga: Basa ikau djari mitâ aku, maka ikau djari pertjaja; salamat olo, idjâ djaton mitä, dan pertjaja kea.

30. Maka arä kata beken tinei Jesus djari mawi intu baun muride, awang djaton djari tersurat huang surat to;

31. Tapi talo to djari tersurat, uka keton pertjaja, Jesus aton Kristus, Anak Hatalla, dan uka intu keton, idjä pertjaja, aton pambelom huang aran ajue.

BAGI 21.

I. *Jesus mesanan arepe akan isut biti murid huang danau Tiberias.* II. *Iä hakotak dengan Petrus dan Johannes.*

I.—1. Limba tâ Jesus mesanan arepe tinei akan murid hong saran danau Genesaret. Maka tumon to iä mesanan arepe.

2. Aton hapumpong hetâ Simon Petrus, tinei Tomas, idjä inggarâ Didimus, tinei Natanael, idjâ bara Kana, hong tanah Galilea, tinei duä anak Sebedeus, tinei duâ biti murid awang beken.

3. Koan Simon Petrus dengan äwen tâ: Jaku lius melauk. Koan âwen tâ denga: Ikei kea lius, mempahaiak ikau. Maka âwen

tâ hagoet, belalu djakat arut; tapi alem tâ iä djaton muli talo en-en.

4. Maka amon langit mehindang Jesus mendeng hong saran danau, tapi murid djaton katawan, iâ tä aton Jesus.

5. Koan Jesus denga: O anak, aton talo kinan intu keton? Tomba âwen: Djaton.

6. Tapi koan iä denga: Labu pasat hila gentaun arut, maka keton akan mendino. Maka olo melabu tä, dan iâ djaton tau mendjidjit tâ tinei awi kutoh lauk.

7. Koan murid tâ, idjâ âka kataun Jesus, dengan Petrus: Iâ tâ Tuhan! Maka amon Simon Petrus mehining iä tâ Tuhan, iä mengkepan klambie, krana iâ aton halowei, belalu sewu akan danau.

8. Maka murid beken mahandar hapan arut, (krana iâ djaton kedjau bara sarä, baja duâ ratus hasa hirah,) sambil menunda pasat dengan lauk.

9. Dan amon iâ djakat petak, iâ mitâ tawon buring intokan, dan lauk djari ingkes hundjue, tinei tepong.

10. Koan Jesus denga: Duan lauk isut, idjâ inawan keton na.

11. Simon Petrus mohon dan menunda pasat akan hundjun petak, kontep dengan lauk hai, saratus limâ pulu telo kongan karäe; dan alo kalotâ arä, djaton kea pasat berabit.

12. Koan Jesus denga: Kanto keton, menjuap. Maka djaton idjä biti murid tâ peta misek iä: Æwe ikau? Krana âwen tâ katawan, iâ aton Jesus.

13. Jesus menggapi, dan iâ menduan tepong, sambil menenga tâ aka, dan lauk tä kolotâ kea.

14. Maka hantelo tâ Jesus djari mesanan arepe akan muride, limba iâ djari misik bara olo matei.

II.—15. Dan limba menjuap koan Jesus dengan Simon Petrus: Simon, anak Jonas, aton ikau sinta aku paham bara olo tä? Koan iâ denga: Jo, Tuhan, ikau katawan, jaku sinta ikau. Iä hamau denga: Awi menjakatik anak tebiringku.

16. Maka handuâ tinei iâ hamau denga: Simon, anak Jonas, aton ikau sinta aku? Koan iâ denga: Jo, Tuhan, ikau katawan, jaku sinta ikau. Iâ hamau denga: Awi menjakatik tebiringku.

17. Hantelo koan iâ denga: Simon, anak Jonas, aton ikau sinta jaku? Petrus kapâhâ atei, basa hantelo iâ hamau denga: Aton ikau sinta aku? Maka koan iâ denga: Tuhan, ikau katawan talo handiai; ikau katawan, jaku sinta ikau. Koan Jesus denga: Awi menjakatik tebiringku.

18. Toto toto, jaku hamau dengam, pesan ikau hindei bakas, maka ikau kabuat djari mengkepan babatm, palus menandjong kaleka kahendakm; tapi amon ikau bakas, ikau akan menantadjok lengâm, dan olo beken karâ mengkepan babatm, palus maga ikau akan âka ikau djaton hendak.

19. Augh tâ iä menjewut hapan menamunan, dengan kilen ampin pampatei iâ akan mahoru-

mat Hatalla. Dan limba iä menjewut tâ, iâ hamau denga: Omba aku.

20. Maka Petrus mules arepe, dan mitâ murid, idjâ äka kataun Jesus, omba denga, (iâ tâ kea aton, idjâ djari menjinggo usok Jesus katika penginan hamalem tä, sambil hamau: Tuhan, äwe iâ, idjâ akan mendjual ikau?)

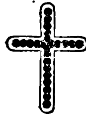
21. Maka amon Petrus mitâ iâ tâ, koan iâ dengan Jesus: Tuhan, tapi kasen iâ tâ?

22. Koan Jesus denga: Amon jaku hendak iâ melei sampei jaku duma, narei gawim denga? Awi ikau omba aku.

23. Maka intu karâ pahari lembut augh tutor, murid djetä djaton akan matei. Tapi Jesus djaton djari hamau denga, iâ djaton akan matei, tapi: Amon jaku hendak iä melei sampei jaku duma, narei gawim denga?

24. Iâ tä kea aton murid, idjä menjaksi akan talo to, dan idjä djari menjurat djeto; maka iker katawan, augh kasaksiae aton toto.

25. Maka aton arâ talo beken hindei, awang djari iawi Jesus; maka amon djetä injurat midjämidjâ, kameangku, kalunen kea djaton tau muat karä surat, awang akan indu injurat.—Amen.

TJERITA PENGGAWIN KARÄ RASUL.

BAGI 1.

I. Jesus mendai akan sorga. II. Murid minti Mattias mendjadi rasul indu gantin Judas.

I.—1. O Teopilus! tjerita idjâ solake tâ aku djari merinting, hapan mesanan talo handiai, idjä Jesus menampara mawi dan madjar,

2. Sampei andau iâ inggatang, limba iâ awi Rogh brasi djari memetä karâ rasul, awang djari intie.

3. Akan âwen tä kea, limba iâ djari mengkemâ kapähä, ïä djari mesanan arepe belom, awi arâ kata awang betantu, dan âpat pulu andau katahi äwen tâ djari mitâ iâ, dan iä menutor aka talo karadjaan Hatalla.

4. Dan amon iâ hapumpong dengan äwen tâ, iä memetä iä, âla iâ minda bara Jerusalem. Tapi mendâ djandjin Bapa, koa, idjâ keton djari mehining bara aku.

5. Krana Johannes djari mempandoi hapan danum, tapi keton karä impandoi dengan Rogh brasi, djaton tahi rehian bara andau to.

6. Maka olo idjä djari hapumpong hetâ misek iä, koa: Aton ikau hendak mempendeng tinei karadjaan akan olo Israel intu katika tä?

7. Tapi koan iâ denga: Djaton aton perkaran keton, uka katawan karâ katika, karâ waja, idjä djari inantu Bapa huang kwasan ajue kabuat.

8. Tapi keton karâ mendino kwasan Rogh brasi, idjä karä mohon akan hundjun keton, dan keton akan indu mendjadi saksingku intu Jerusalem, dan hapus Judea dan Samaria, palus sampei saran petak.

9. Maka limba iä djari mahapus augh tâ, iä inggatang, gitan olo tä, dan baun andau menduan iä bara matan äwen tâ.

10. Maka amon âwen tâ menanggera, menampaja akan langit, kahum iâ hagoet, itä, aton mendeng hindjä denga olo hatuä, duä biti, idjâ hapan pakeian beputi,

11. Idjâ hamau kea: O olo Galilea, buhen keton mendeng dan menanggera akan langit? Jesus to, idjâ djari induan bara keton akan sorga, karâ buli tinei kalotâ kea, kilau keton djari mitä iä hagoet akan sorga.

12. Tâ olo tâ buli akan Jerusalem bara bukit tä, idjä begarâ bukit upon undus, idjâ aton tokep Jerusalem, duä kasakrapi kakedjau.

13. Dan limba tamâ hetâ, maka iâ mendai akan karong loteng; hetä olo tä melei, iä tâ:

Petrus, dan Jakobus, dan Johannes, dan Andreas, Pilippus dan Tomas, Bartolomâus dan Mattâus, Jakobus anak Alpeus, dan Simon Selotes, dan Judas, paharin Jakobus.

14. Olo tâ handiai hindjä atei, dan iä haradjur mawi sombajang sambil blaku doa, tuntang olo bawi, dan Maria, indu Jesus, dan karâ paharin ajue.

II.—15. Maka andau tä Petrus mendeng intu bentok murid, sambil hamau: (maka olo tâ eteke sampei saratus duâ pulu biti karâe:)

16. O keton, olo hatuä, pahari, djaton tau dia augh surat to mendjadi tulus, idjä helo djari insanan Rogh brasi awi njaman Dawid, idjä menehiu Judas, idjâ djari maga olo, awang djari menawan Jesus.

17. Krana iä tâ djari itong dengan ikei dan djari imbaris akan pangkat to kea.

18. Maka iâ djari memili tana, hapan upahn kapapae, dan iä djari lawo pasombau, dan knaie besila, dan karà bidjaka knaie djari lepa beduro.

19. Maka talo to tawan olo handiai, idjâ aton hong Jerusalem, sampei olo tâ menggarä tana tä, hapan puna augh bahsae, Akeldama, rima: tanan daha.

20. Krana huang surat karâ masmur aton tersurat: "Æka iä melei akan mendjadi benjem, dan âla aton olo, idjâ melei hetâ;" tinei: "Pangkat ajue olo beken akan menduan."

21. Maka tumon tâ patut idjä biti olo hatuâ tâ, idjâ djari hindjâ ikei katahin Tuhan Jesus tamä blua dengan ikei,

22. Menampara bara pampandoin Johannes palus sampei andau iâ djari inggatang bara ikei: patut idjâ biti olo tâ mendjadi saksi kamisike haiak dengan ikei.

23. Maka olo tä memprahan duä biti, Joses, idjä begarâ Barsabas, idjâ kea injewut Justus, tuntang Mattias.

24. Maka olo tâ blaku doa, koa: Ikau, o Tuhan, idjâ kasene atein olo handiai, tundjuk idjä biti bara âwen duâ to, idjä djari intim,

25. Uka iâ mendino bagin gawi pangkat rasul, idjâ âka Judas djari mundur, uka hagoet akan kalekan ajue kabuat.

26. Maka iâ bedadu tagal âwen duä tâ, maka bua Mattias, dan iâ imbaris akan sawalas rasul tâ.

BAGI 2.

I. *Murid mendino Rogh idjâ brasi.* II. *Petrus mesanan akan olo arâ, Jesus aton Kristus tâ.* III. *Telo kojan olo hoba, dan mendjadi murid Jesus.*

I.—1. Maka amon andau pesta pentekosta djari sampei, olo tâ handiai aton hapumpong hindjâ atei.

2. Maka salenga kea aton lawo bara langit augh awang batarik, kilau augh barat; djetâ menjuang salepa huma, âka äwen tâ mondok.

3. Maka âwen tâ mitä djela idjâ basila, kilau djelan apui, maka djetä tingkep hundjun genep biti âwen tâ.

4. Dan olo handiai tä besuang dengan Rogh brasi, dan iâ me-

nampara hakotak, hapan haka-
beken augh bahsa, tumon Rogh
tâ menjoho iâ menjewut.
5. Maka aton hong Jerusalem
olo Jehudi, dan olo idjâ mikâ
Hatalla, idjâ aton bara karâ dje-
lahan olo hong penda langit.
6. Maka limba augh tâ djari
lawo, olo arä hapumpong, dan
iâ djungun angate, krana genep
biti mehining âwen tâ hakotak
hapan augh bahsan ajue.
7. Maka olo handiai tâ terâ-
wen dan sangang, sambil hamau
sama arepe: Itâ, djaton olo han-
diai tâ, idjä hakotak, aton olo
Galilea?
8. Maka kilen genep bitin ikei
mehining augh bahsan ikei, idjâ
puna bahsa kaleka ikei djari in-
akan?
9. Ikei olo Partai, olo Medai,
olo Elam, olo idjâ melei hong
Mesopotamia, intu Judea dan
Kappadokia, intu Pontus dan
Asia,
10. Intu Prigia dan Pampilia,
intu Misir dan intu saran tanah
Libia, idjä tokep Kirena, dan
olo tamuei bara Roma, olo Je-
hudi tuntang olo idjâ djari ma-
sok agaman Jehudi,
11. Olo Kreta dan olo Arab,
ikei mehining olo tâ mesanan
penggawin Hatalla idjâ hai, ha-
pan puna augh bahsan ikei!
12. Maka olo handiai tâ terâ-
wen sambil bembang atei, dan
genep biti hamau dengan kolae:
Kilen kadjarian talo to?
13. Tapi awang beken haba-
baka, koa: Olo tä aton besuang
anggor manis.
II.—14. Maka Petrus men-
deng haiak äwen sawalas tâ, dan
iâ hamau dengan olo tä, hapan
hai aughe: O keton, olo Jehudi,
dan keton handiai, idjâ to aton
hong Jerusalem, bua keton ka-
tawan talo to, dan namäan augh-
ku akan pinding keton.
15. Krana äwen to djaton a-
ton bebusau, kilau keton mado,
krana andau haru aton djam
telo;
16. Melainkan djeto aton per-
kara, idjâ djari insanan nabi
Joel:
17. "Maka huang karâ andau
idjâ rehian haliei, koan Hatalla,
aku hendak menusu bara Rogh-
ku hundjun karä isi, dan anak
keton idjä hatuâ tuntang idjâ
bawi karâ menudjum, dan bu-
djang keton karä mitä talo per-
karan Hatalla, dan bakas keton
karâ nupi.
18. "Dan huang karâ andau
tâ aku hendak menusu bara
Roghku hundjun karâ djipengku
idjâ hatuâ, dan hundjun karâ
djipengku idjâ bawi, dan iâ tâ
karâ menudjum.
19. "Dan aku hendak mina
kata ngambo intu langit, dan
mawi talo heiran ngiwa hundjun
petak, daha, dan apui, dan paus
asep.
20. "Matanandau karä hoba,
mendjadi kakaput, dan bulan
mendjadi daha, helo bara andau
Tuhan sampei, idjâ hai dan idjä
banar äka kikâh tâ.
21. "Maka genep biti, idjä
karâ blaku harap aran Tuhan,
karä injalamat."
22. O keton, olo Israel, hining
keton augh to: Jesus, olo Nasa-
ret tâ, olo idjâ djari inantu Ha-
talla akan keton awi penggawi
idjä kwasa, awi kata dan awi
talo heiran, (idjâ djari iawi Ha-

talla awi iâ intu bentok keton, kilau keton kabuat kea katawan,)

23. Haiak Hatalla djari menantu tâ, dan helo djari katawan tä, sambil djari menjaragh iâ: maka keton djari menduan iâ tâ, dan djari melantak iâ hong kaju sampalaki awi lengân olo darhaka, sambil mempatei iâ.

24. Iâ tâ djari impisik Hatalla, kapähân pampatei iâ djari paterei, basa djaton haliei tau iä imbing awi djetä.

25. Krana Dawid menehiu iâ, koa: "Aku magon mina Tuhan intu matangku, basa iâ aton hila gentaungku, belä aku ionggâ.

26. "Tagal tâ ateiku hanjak rantang, dan djelangku melahap; dan toto isingku kea karâ melajan huang kaharape.

27. "Krana ikau djaton karâ mempelei liaungku huang naraka, dan djaton karâ menjaragh iâ, idjâ brasi intu ikau, uka iä maram.

28. "Ikau djari mesanan akangku djalan pambelom, ikau karâ menjuang aku dengan kahanjake intu baum."

29. O keton, pahari, soho aku hakotak dengan keton menehiu taton ikei, Dawid, hapan badjenta augh; iâ tä djari matei dan djari ingubur kea, dan kubur ajue aton intu ikei sampei andau to.

30. Maka basa iä tâ aton nabi, sambil katawan, Hatalla djari mendjandji denga tuntang sapa, bara utus ajue Hatalla hendak mendjadian Kristus tâ, tumon isie, sambil mempondok iä hundjun padadusan ajue:

31. Maka iä djari katawan tâ helo, dan djari mesanan augh tâ menutor kamisik Kristus, krana liaun Kristus djaton djari impelei huang nakara, djaton kea isie djari maram.

32. Jesus tâ djari impisik Hatalla, tâ ikei handiai aton saksi.

33. Maka limba iâ inggatang awi lengân gentaun Hatalla, dan djari mendino bara Bapae djandjin Rogh brasi, maka iâ djari menusu talo to, idjâ gitan keton, idjâ hining keton katonto.

34. Krana Dawid djaton djari mendai akan sorga, tapi iâ djari hamau: "Tuhan djari hamau dengan Tuhangku: Mondok hila gentaungku,

35. "Sampei aku djari mina karâ musohm akan indu galang paim."

36. Tumon tâ salepa huma Israel akan indu katawan betantu, Jesus tâ, idjä djari ilantak keton hong kaju sampalaki, iâ djari inampa Hatalla Tuhan dan Kristus.

III.—37. Maka amon olo mehining augh tâ, angate kilau ateie injudok, dan iâ hamau dengan Petrus, dan dengan rasul idjâ beken: Narei ikei akan indu mawi, o keton, pahari?

38. Maka koan Petrus dengan olo tâ: Hoba keton, dan genep bitin keton impandoi huang aran Jesus Kristus, akan ampun dosa; tumon tä keton karâ mendino penengan Rogh brasi.

39. Krana akan keton aton djandji to, tinei akan anak keton, dan akan olo handiai idjâ kedjau, pirä-pirâ idjâ karâ irawei Tuhan, Hatallan ikei.

40. Dan hapan arä augh a-

wang beken iâ mesanan tâ aka, sambil mempudji iä, koa: Liwus arep keton bara hamputan olo bengkok tâ.

41. Maka olo idjâ hanjak menarima augh ajue, iâ tâ impandoi, maka andau tâ kea djari indahang eteke telo kojan biti.

42. Maka olo tä magon manggau adjar rasul tâ, dan iâ magon hapumpong, dan mendarei tepong, tinei blaku doa.

43. Maka kikäh lawo akan olo handiai, dan arâ kata tuntang talo heiran mendjadi awi karä rasul.

44. Maka karâ olo idjâ pertjaja tâ hindjâ, dan karâ ramoe iä sama hapan.

45. Dan iâ mendjual karä tanan ajue, karâ milik ajue, dan membagi regae akan olo handiai, akan genep biti tumon katapase.

46. Maka sening andau iâ melei huang human Hatalla, hindjâ atei, dan iâ mendarei tepong intu karä huma, dan menduan talo kinan tâ dengan atei awang budjur,

47. Sambil menara Hatalla, dan iä iasi olo arâ handiai. Maka sening andau Tuhan mendahang akan ungkup tä olo, idjâ mendino salamat.

BAGI 3.

I. Petrus äwen duâ Johannes mempakâlâ olo idjâ hules berenge. II. Iä mesanan Jesus akan olo, idjä hapumpong hetä.

I.—1. Maka Petrus äwen duâ Johannes menale human Hatalla, katika olo pudji blaku doa, iâ tä djam djelatien.

2. Maka aton hetä olo hatuâ, idjä hules berenge bara knain indue, idjâ inanggong olo; dan sening andau olo pudji mempondok iâ dara baun-tonggang human Hatalla, idjâ inggarä olo "idjä bungas," uka iä blaku sadeka intu olo, idjâ tamâ human Hatalla.

3. Amon iâ tâ mitä Petrus âwen duâ Johannes, idjâ hendak tamä human Hatalla, maka iâ blaku sadeka.

4. Maka Petrus äwen duâ Johannes menampaja iâ, sambil hamau: Tampaja koä to!

5. Maka olo tâ menanturâ iâ, dan mentei, uka mendino talo en-en.

6. Maka koan Petrus: Salaka atawa bulau aku djaton mina, tapi talo idjâ intu aku, talo tä aku menenga akam: Huang aran Jesus Kristus, olo Nasaret tä, mendeng ikau dan tandjong!

7. Maka iä menjingkap lengâe awang gentau, dan mempendeng iâ. Maka palus kea buntise tuntang buku laling mendjadi batekang,

8. Dan iâ menangkudjup, mendeng, menandjong, palus tamâ haiak äwen tâ akan human Hatalla, menandjong, menangkadjok, dan menara Hatalla.

9. Maka olo arâ handiai mitâ, iâ menandjong dan menara Hatalla.

10. Dan olo arä tâ kasene iâ, iâ aton idjâ djari mondok blaku sadeka dara baun-tonggang bungas human Hatalla, dan olo tä kontep kasangange, kontep kikâ tagal talo, idjâ djari mendjadi denga.

11. Dan amon olo hules bereng tâ, idjä impakâlâ, gilit-

ginting dengan Petrus dan Johannes, maka olo arâ handiai hadari, hapumpong denga intu tambiran, idjä begarâ tambiran Salomo, paham sangang angate.

II.—12. Maka amon Petrus mitä talo tä, koan iä dengan olo arâ: O keton, olo Israel, buhen keton sangang awi talo to? atawa narei keton menanturä ikei, kilau djaka ikei awi kwasa atawa awi kahalap ikei kabuat djari menjoho olo to menandjong?

13. Hatallan Abraham dan Isaak dan Jakob, Hatalla karâ taton ikei djari mempahai Anak ajue, Jesus, idjâ djari injaragh keton; dan keton djari milim iâ naharep Pilatus, idjâ hendak melapas iä.

14. Tapi keton djari milim Idjâ brasi dan tetek tâ, sambil blaku, uka olo bigal ilapas akan keton.

15. Tapi Mantir pambelom tä keton djari mempatei, maka Hatalla djari mempisik iâ bara olo matei, tâ ikei aton saksi samandiai.

16. Dan awi kapertjaja huang aran ajue maka aran ajue djari mempaabas olo to, idjä gitan keton, idjâ kasenan keton, dan kapertjaja, idjâ awi iâ, djari toto mempakâlä olo to intu baun keton handiai.

17. Tapi, o pahari, tawangku, awi kahumong keton djari mawi talo tâ, kilau mantir keton kea.

18. Maka Hatalla djari melalus kalotâ karâ talo tâ, idjä djari insanae awi njaman karâ nabie, iâ tâ: djaton tau dia Kristus mengkemä kapähä.

19. Maka bua keton menjasal dan hoba, uka karâ dosan keton impuas;

20. Nakara katika kasanang duma bara baun Tuhan, amon iâ menjoho Jesus Kristus, idjâ helo djari insanan akan keton;

21. Idjâ akan indu mimbing sorga sampei katika talo handiai djari mendjadi, idjâ horan djari inutor Hatalla awi njaman karâ nabin ajue, idjâ brasi.

22. Krana Moses djari mesanan akan taton ikei: "Tuhan, Hatalla keton, karâ mempendeng akan keton Nabi kilau aku, keton akan indu mehining iâ huang talo handiai, iä karä mesanan akan keton.

23. "Maka genep biti, idjä djaton maku mehining augh Nabi tâ, karâ impalomos bara djelahan ajue."

24. Maka karâ nabi kea, tampara bara Samuel dan äwen idjâ rehian bara iâ, pirâ-pirâ idjâ djari mesanan augh Hatalla, maka iâ djari mesanan karä andau to kea.

25. Keton aton anak karä nabi tä, dan aton anak djandji tâ, idjâ djari inampa Hatalla dengan taton ikei, haiak iâ hamau dengan Abraham: "Maka huang utus ajum karâ djelahan olo kalunen karâ imberkat."

26. Dan limba Hatalla djari mempisik Anak ajue, Jesus, iä djari menjoho iâ solake akan keton, uka iâ memberkat keton, awi iâ mules genep bitin keton bara karâ kadarhakan keton.

BAGI 4.

I. *Petrus äwen duâ Johannes inawan dan iriksa olo hai.* II. *Ungkup Tuhan blaku dohop intu Hatalla.* III. *Ungkup Tuhan hindjä atei toto.*

IV.—1. Djadi kahum âwen tâ hakotak dengan olo arä, maka karä imam dan mantir human Hatalla, tinei olo saduki, menalc iä;

2. Olo tâ blait, basa âwen tâ madjar olo arâ, dan mesanan huang Jesus kamisik olo matei.

3. Dan olo tâ menjingkap âwen, dan menutup iä sampei andau djewu; krana andau djari halemei.

4. Maka arâ olo, idjâ djari mehining augh tâ, pertjaja, dan karä olo hatuâ ungkup tä eteke sampei limâ kojan biti.

5. Maka djadi, handjewu djewu aton hapumpong huang Jerusalem karä mantir, dan olo bakas, tuntang olo tamat surat,

6. Tinei Annas, imam hai tâ, dan Kaiapas, dan Johannes, dan Aleksander, dan pirä-pirâ olo idjâ hindjâ utus imam hai tâ.

7. Maka limba iâ djari menjoho âwen tâ mendeng intu bentok, iä misek: 'Hapan kwasa djesen, atawa hapan aran âwe keton djari mawi talo tâ?

8. Tä Petrus, besuang Rogh brasi, hamau dengan olo tâ: O keton, mantir olo arâ, dan bakas olo Israel!

9. Amon ikei andau to iriksa sabab talo bahalap, idjâ djari mendjadi akan olo haban, idjâ djari mempakâlä iâ:

10. Maka kâlâ keton handiai tuntang salepa utus olo Israel katawan, huang aran Jesus Kristus, olo Nasaret tâ, idjâ djari ilantak keton hong kaju sampalaki, idjâ djari impisik Hatalla bara olo matei, huang aran tâ olo to djari impakâlâ, dan aton mendeng heto menaharep keton.

11. Jesus aton batu tâ, idjâ inganan keton, tukang pemangun huma, idjâ djari mendjadi indu galang putinge.

12. Dan djaton huang olo beken aton salamat, krana djaton kea ara beken hong penda langit djari inenga akan olo, idjâ âka ikei akan indu mendino salamat.

13. Amon olo tâ mitâ kadjentan Petrus dan Johannes, sambil katawan, äwen tä djaton aton olo badjar, baja iä aton olo korik bewe, maka olo tä sangang, dan iä kasene äwen tä, âwen tä djari mempahaiak Jesus.

14. Dan basa iä mitâ olo tä, idjä impakâlâ, mendeng hindjâ äwen tä, maka iä djaton tau mendjawab.

15. Maka iâ menjoho äwen tâ blua bara äka bitjara, dan iâ hatirok sama arepe,

16. Koa: Narei ikei akan indu mawi dengan olo tä? Krana olo handiai, idjä melei intu Jerusalem, katawan, kata heiran awang betantu djari iawi âwen tâ, dan ikei djaton tau milim tâ.

17. Tapi, belâ tâ paham hare-am tajap intu olo arä, kälä ikei paham mimas olo tä, mengahana iâ mesuman ara tä hindei, akan idjâ biti mahin dia.

18. Maka iä mengahau âwen tä buli, dan memetâ iâ, âla haliei iä akan hakotak, dan akan madjar olo huang aran Jesus.

19. Tapi Petrus tuntang Johannes tomba denga, koa: Itong keton kabuat, djaka patut ikei menumon augh keton labeh bara augh Hatalla?

20. Krana ikei djaton tau terei mesanan talo ikei djari mitä dan mehining.

21. Maka olo tâ paham hare-am mimas äwen tâ, dan melapas iâ, basa iâ djaton sondau buku hapan mahukum iâ, tagal olo arä; krana olo handiai menara Hatalla sabab talo awang djari mendjadi.

22. Krana olo idjâ djari impa-kälâ aton labeh äpat pulu njelo umure.

II.—23. Maka amon äwen tâ djari lapas, iâ menale olo ajue, dan mesanan talo handiai, ka-pala imam dan olo bakas djari menjoho iä.

24. Dan amon olo tâ mehi-ning brita tâ, maka hindjâ atei iä menggatang aughe akan Ha-talla, koa: O pangkahai Tuhan! ikau aton Hatalla, idjâ djari me-nampa langit, tuntang petak, tuntang tasik, dan talo handiai idjâ huange;

25. Ikau djari hamau awi nja-man Dawid, djipem: "Buhen olo kapir meridu, dan karä dje-lahan olo minirok talo haiang?

26. "Karä radja hong petak djari menggatang arepe, dan ka-râ mantir djari hupumpong sa-ma arepe melawan Tuhan, dan melawan Kristus ajue."

27. Krana toto huang lewu to kea djari hapumpong melawan Anakm idjâ brasi, Jesus, idjä djari iminjakm, Herodes tun-tang Pontius Pilatus, haiak deng-an olo kapir dan dengan karâ ungkup olo Israel,

28. Nakara olo tâ melalus talo handiai, idjä awi lengân ajum dan awi kahendak ajum helo djari inantu, uka mendjadi.

29. Maka to, o Tuhan, itâm äwen tâ mimas, dan awi men-dohop djipem, uka badjenta toto iâ mesanan aughm,

30. Awi ikau menàntadjok lengâm, hapan mempakâlä olo, dan uka arâ kata dan arâ talo heiran mendjadi awi aran Jesus, Anakm idjâ brasi.

31. Maka limba äwen tâ djari blaku doa, kaleka iâ aton ha-pumpong honggâ, dan olo tâ handiai mendjadi besuang deng-an Rogh brasi, dan badjenta iâ mesanan augh Hatalla.

III.—32. Maka karâ olo idjâ pertjaja aton kilau atei Idjä dan kilau hambaruan Idjâ; djaton kea idjâ biti menggarä ramoe aton ajue kabuate, tapi talo handiai iâ sama hapan.

33. Maka dengan kwasa a-wang paham karâ rasul menjaksi kamisik Tuhan Jesus, dan olo handiai tä paham iasi olo arâ.

34. Krana djaton kea idjâ biti äwen tâ aton bara katapas, kra-na karâ olo, idjâ aton tana atawa huma, mendjual tä, dan iä mim-bit regan talo indjuale, sambil mingkes tä intu pain karä rasul.

35. Maka djetä imbagi akan genep biti tumon katapase.

36. Maka Joses, idjâ inggarä kea awi rasul Barnabas, (rimae, djaka injalinan: anak pampang-at,) olo lewi, idjä aton olo utus Kiprus,

37. Iâ aton bara tana, dan iâ mendjual tâ, sambil mimbit rear tâ, dan mingkes tâ intu pain ra-sul.

BAGI 5.

I. *Ananias tuntang Sappira.* II. *Rasul inawan, iriksa dan indjara awi olo hai.*

V.—1. Maka aton olo, Ananias arae, tuntang sawae Sappira, iä tâ mendjual tanae,
2. Dan iâ menjahokan bagin regae, haiak sawae katawan tâ, dan iä mimbit belahe, mingkes tâ intu pain rasul.
3. Maka koan Petrus: Ananias, buhen satan djari menakilap ateim, sampei ikau menendjaro intu Rogh brasi, dan menjahokan belahe regan tanam?
4. Djaton amon tä melei, tä melei akam, dan limba indjual, maka djaton ikau kea aton tempon regae? Buhen ikau djari mado gawi kalotä huang ateim? Ikau djaton djari menendjaro intu olon, tapi intu Hatalla!
5. Maka amon Ananias mehining augh tä, iâ belongkang akan petak, palus mehotos. Dan olo handiai, idjâ mehining brita tâ, paham mikä.
6. Maka olo tabela mahandar, memungkus iä, mâton iâ akan ruar, dan mengubur iâ.
7. Maka djadi, halangan telo djam hirah, sawae kea tamä, dan djaton iä katawan talo awang djari mendjadi.
8. Tapi tomba Petrus denga: Suman akangku, djari keton mendjual tana kalotâ regae? Maka koan iä: Jo, kalotâ regae.
9. Maka koan Petrus denga: Buhen keton djari mampakat meningkes Rogh Tuhan? Itâm, pain âwen, idjâ djari mengubur banam, aton tokep baun-tonggang, akan indu mâton ikau kea akan ruar.
10. Maka iä belalu belongkang intu âka pain Petrus dan mehotus. Dan amon olo tabela tä tamâ, äwen tä sondau iä matei, dan âwen tâ mâton iâ akan ruar, dan mengubur iâ dara banae.
11. Maka kikâ awang paham lawo hundjun salepa ungkup Tuhan, dan hundjun olo handiai, idjâ mehining brita tâ.
12. Maka awi lengän karä rasul arä kata dan talo heiran indjadian intu baun olo arâ; dan äwen tâ handiai hindjä atei hapumpong intu tambiran Salomo.
13. Tapi dialo idjâ biti olo awang beken tâ peta hindjâ denga; maka angat olo arâ paham mahorumat iä;—
14. (Maka olo idjä pertjaja huang Tuhan djala-djalan mendahang, aton kutoh olo hatuä tuntang olo bawi;)—
15. Sampei olo mâton karâ olo idjâ haban akan ruar intu djalan, dan mempeter iâ hundjun sasuroh dan hundjun katil, uka, amon Petrus mahalau, baja kangkalingäe bewe mengandjungen olo tâ.
16. Maka kutoh olo bara karä lewu idjä hakaliling kea menale Jerusalem, sambil maga oloe idjâ haban, tuntang olo idjâ ingapâhä dewa papa; maka olo tâ impakâlä samandiai.
II.—17. Maka imam hai, dan karâ olo idjâ hindjä denga, iä tâ tingkat olo saduki, paham sangit,
18. Dan iä hagoet, menjingkap karä rasul, dan menutup âwen tâ huang sipir hai.
19. Maka hamalem melaikat Tuhan muap lawang sipir, maga âwen tâ blua, sambil hamau:
20. Lius keton, naharep olo, suman huang huma Hatalla karâ kotak pambelom tä akan olo arâ.
21. Maka âwen, haiak mehi-

ning augh tâ, tamä human Hatalla haiak djedjewu, dan madjar olo. Maka limba imam hai tuntang olo idjâ denga djari hapumpong, iâ mirak karâ mantir bitjara, dan karâ bakas olo Israel, dan iâ menjoho olo akan sipir, uka mimbit âwen tâ.

22. Maka amon kapiri sampei hetâ, iâ djaton sondau âwen tâ huang sipir; dan iä buli, mesanan talo tâ,

23. Koa: Ikei sondau sipir tâ inguntji bua-bua, dan olo penonggo aton mendeng ruar baun-tonggang, tapi amon ikei muap, ikei djaton sondau idjâ biti intu huange.

24. Maka amon imam hai tâ, dan mantir human Hatalla dan karâ kapala imam mehining augh tâ, iä djungun sabab olo tä, djaton herati kadjarian talo tâ.

25. Maka aton duma idjâ biti, dan mesuman denga: Itâ, olo tâ, idjä djari inutup keton huang sipir, iâ tâ aton huang human Hatalla; iâ mendeng dan madjar olo arâ.

26. Tâ, maka mantir human Hatalla tuntang karä kapiri hagoet, menduan âwen tâ, tapi djaton hapan kagagah, krana iä mikâ olo arâ, belâ iâ imanting awie hapan batu.

27. Maka limba iâ menduan âwen tâ, iä maga âwen tâ menaharep karâ mantir bitjara. Maka imam hai misek âwen tâ, koa:

28. Djaton ikei paham djari mengahana keton âla madjar olo huang aran to? maka itä, hapus Jerusalem keton djari mesanan adjar keton, dan keton hendak mohos dahan olo tä akan ikei!

29. Maka tomba Petrus dan karâ rasul awang beken, koa: Patut olo menumon augh Hatalla labeh bara augh olon.

30. Hatalla taton ikei djari mempisik Jesus, idjâ djari impatei keton, inggantong hong kaju;

31. Iâ tâ djari inggatang awi lengân gentaun Hatalla, mendjadi Radja dan Djuru-salamat, uka iä menenga kahoba dan ampun dosa akan olo Israel.

32. Maka ikei aton saksi karâ augh tä, haiak dengan Rogh idjâ brasi, idjâ djari inenga Hatalla akan karä olo, idjâ menumon augh ajue.

33. Maka amon olo mehining augh tâ, ateie kilau angat iadjok, dan iâ hatirok, hendak mempatei âwen tä.

34. Tapi aton mendeng intu bentok karâ mantir bitjara tâ idjâ biti olo parisi, Gamaliel arae, iâ tâ aton guru Torat, idjâ ihorumat olo arä handiai; iâ menjoho memplua karä rasul tâ handjulo.

35. Maka iâ hamau dengan olo tâ: O keton, olo Israel, tehiu arep keton, narei kea keton hendak mawi dengan olo tä!

36. Krana helo bara karâ andau to Teudas aton lembut, idjâ menggarâ arepe hai, maka eteke âpat ratus olo hatuâ omba denga; iâ tä djari impatei, dan olo handiai, idjâ djari menarima aughe, kasaburan, dan djadi haiang bewe.

37. Limba tä Judas, olo Galilea tä, lembut, katika olo arä injurat, dan iä menamput arâ olo ompat denga; maka iä tâ kea djari rusak, dan olo handiai,

idjâ djari menarima aughe, bilang-bilangan.

38. Maka tumon to koangku dengan keton, terei keton mawi olo tä, naughe iä bewe; krana djaka tirok dan gawi to lembut bara olo kalunen, djetâ karâ ingarak.

39. Tapi djaka djetä lembut bara Hatalla, keton djaton tau mengarak tâ; belä mikä keton mendjadi olo, idjä melawan Hatalla.

40. Maka olo tâ menarima aughe, dan amon iâ djari mengahau karä rasul tä, maka iâ memukul äwen tâ, mengahana iä hakotak huang aran Jesus, dan melapas iä.

41. Maka âwen tä hagoet, melihi karä mantir bitjara tâ tuntang kahanjake, basa'iâ djari supa horumat, iâ tä, basa iâ djari impahawen olo tagal aran Jesus.

42. Maka magon hantä nongkang andau iâ djaton terei madjar huang human Hatalla dan hetâ-hetä intu human olo, dan mesanan Jesus, idjâ aton Kristus tâ.

BAGI 6.

I. *Ungkup olo Jerusalem minti diakon, udju biti.* II. *Stepanus indawa olo intu mantir bitjara hai.*

I.—1. Intu karä andau tä kea, amon murid tâ paham indahang karâe, maka olo Hellenistas hasuat augh dengan olo Ibrani, basa karâ balun ajue inalua olo, amon membagi belandjan sening andau.

2. Maka âwen duâwalas mirak sekarâ olo idjâ pertjaja, sambil hamau denga: Djaton patut ikei melihi kotak Hatalla, dan menonggo medja.

3. Maka, o pahari, inti keton udju biti baris keton, olo hatuâ idjä besewut tagal kahalape, idjä aton besuang Rogh brasi dan kapintare, uka ikei mangkat äwen tä, mangat manggau gawi idjä patut to.

4. Tapi ikei hantä hendak manggau sombajang, dan menonggo augh Hatalla.

5. Maka olo handiai tâ mengilak augh tä, dan olo tä minti Stepanus, olo idjâ besuang kapertjaja tuntang Rogh brasi, tinei Pilippus, dan Proghorus, dan Nikanor, dan Timon, dan Parmenas, dan Nikolaus, olo Antioghia, idjä kapir solake, dan idjâ djari tamâ agaman olo Jehudi.

6. Dan iâ maga âwen tâ menaharep karâ rasul, iä tä blaku doa, dan mina lengâe hundjue.

7. Maka kotak Hatalla belom, dan murid intu Jerusalem paham indahang karäe; dan kutoh olo imam kea menumon kapertjaja.

II.—8. Maka Stepanus, idjâ besuang kapertjaja dan kaabas atei, mawi talo heiran dan kata awang hai intu bentok olo arâ.

9. Tapi aton mendeng isut biti idjä hindjä sinagoge tâ, awang inggarâ sinagoge Libertiner, dan olo Kirener, dan olo Aleksandriner, dan isut biti idjâ bara Kilikia dan bara Asia; maka olo tä habantah augh dengan Stepanus.

10. Maka olo tä djaton tau melawan kapintare tuntang

Rogh, idjâ hapan Stepanus ha-
kotak.
11. Tâ iä mandjo olo beken, uka hamau: Ikei djari mehining iâ hakotak, menjapa Moses, menjapa Hatalla.
12. Dan iâ madjak olo arâ, tinei olo bakas dan olo tamat surat, maka iâ tâ menggapi, menunda iâ dan mimbit iâ menaharep bitjaran olo hai.
13. Dan iä menjampei saksi penendjaro, idjâ hamau: Olo to djaton terei menjewut augh papa, mawi kaleka brasi to dan mawi Torat.
14. Krana ikei djari mehining iä hamau: Jesus, olo Nasaret tä, karâ mengarak kaleka to, sambil moba hadat tâ, idjâ djari inenga Moses akan ikei.
15. Maka olo handiai, idjâ mondok hetâ menamuni bitjara tâ, menanturä iâ, dan iâ mitâ ampin baue aton kilau baun melaikat.

BAGI 7.

I. *Stepanus tomba augh olo, idjä mengarana iâ.* II. *Iä impatei olo.*

I.—1. Maka koan imam hai: Kilen, aton augh tâ toto?
2. Maka koan iâ: O keton, pahari dan bapa handiai, hining aughku. Hatalla, Tempon kahaie, djari mesanan arepe akan bapan ikei, Abraham, pesan iä aton hong Mesopotamia, helo bara iä bebongkat akan Karran.
3. Dan iä hamau denga: "Lihi tanahm, dan karâ kolam, belalu hagoet akan tanah, idjä karä inundjokku akam."
4. Tâ iä melihi tanahn olo Kaldea, dan mangkalewu hong Karran; maka limba bapae djari matei, Hatalla memongkat iä akan tanah to, âka keton melei katonto.
5. Maka iä djaton menenga aka bagi hong tanah to, sampei sindä mingkang mahin dia, tapi iâ mendjandji hendak menenga tanah to lepa aka, akan indu bagin ajue, dan akan indu bagin anake, katika iâ hindei djari manak.
6. Maka kaloto aton augh Hatalla: "Katuronan ajue karâ menamuei intu tanahn olo beken, dan olo tanah tâ karâ menampa iä mendjadi djipâe, sambil merarat iâ âpat ratus njelo.
7. "Maka jaku karâ mahukum djelahan olo tâ, idjâ âka iä menempo", koan Hatalla, dan limba tä iâ karâ blua bara hetâ, dan iâ karâ menonggo aku intu kaleka djeto."
8. Dan iâ menenga aka djandjin sunat; maka kakai iä manak Isaak, dan menjunat iâ, amon umure hanja andau; dan Isaak kalotâ kea Jakob, dan Jakob duâwalas taton karâ ungkup utus ikei.
9. Maka karä tato ungkup tä behiri Josep, dan mendjual iâ akan Misir, maka Hatalla aton hindjâ denga,
10. Dan meliwus iä bara karâ kadjakâ, dan menenga aka asi tuntang kapintare intu baun Parao, radjan Misir; iâ tä menggatang iâ mendjadi mantir-kapala, marentah Misir tuntang salepa human radja kea.
11. Maka lau menapi salepa tanah Misir tuntang tanah Ka-

naan; tâ olo paham kadjakâ; dan taton ikei djaton sondau talo kinan.

12. Maka Jakob mehining aton parei intu Misir, dan iä penjolak menjoho karä taton ungkup ikei;

13. Dan amon iâ tâ hagoet handuâ, maka Josep ingasenan paharie, dan utus Josep ingarina akan Parao.

14. Maka Josep menjoho olo, mengahau bapae, Jakob, dan karâ paharie, iä tä udju pulu limä biti.

15. Maka Jakob menale Misir, dan iâ matei, iâ kabuat dan karâ taton ungkup ikei.

16. Dan hantue iaga akan Sighem, dan ina huang kubur, idjâ djari imili Abraham, hapan salaka, bara anak Emmor, bapan Sighem.

17. Tapi amon wajan djandji djari tokep, idjâ tuntang sapa djari indjandji Hatalla akan Abraham, tâ utus ikei imparâ, dan dahang-mendahang intu Misir;

18. Sampei radja taheta duma, idjâ djaton djari kasene Josep.

19. Iâ tâ hapan akal mawi utus ikei, iâ merarat bapan ikei, sampei iâ menjoho menganan anak awaue, belä iä manak-manaka.

20. Katika tâ Moses inakan, dan iâ tâ aton bakena ampie intu baun Hatalla; maka iä imbelom telo bulan huang human bapae.

21. Dan amon iä implua akan ruar; maka anak Parao idjâ bawi mangkat iâ, dan iä mem-belom iâ akan anak ajue kabuate.

22. Maka Moses iadjar huang karâ ampin kapintar olo Misir, maka iä aton kwasa huang karâ kotake, dan huang karâ penggawie.

23. Maka amon umure djari sampei âpat pulu njelo, iâ mingat huang ateie, hendak madja awang paharie, olo Israel tâ.

24. Dan amon iä mitâ idjâ biti, idjâ irarat olo, maka iâ mengalindong olo tä, dan iä memalâ sabab iâ, idjä djari irarat tä, dan memukul, mempatei olo Misir tâ.

25. Tapi iä menaha, karä paharie akan herati, Hatalla hendak meliwus iâ awi lengän Moses; tapi olo tâ djaton djari herati tâ.

26. Maka andau djewu iä madja äwen tä tinei, sangkom âwen tâ haklahi, dan iâ menpudji âwen tâ, uka iâ hakabua, koa: O keton, olo hatuâ, keton aton hampahari; buhen keton hapapa sama arep keton?

27. Tapi olo, idjä memapa kolae, menggian iâ, koa: Æwe djari menggatang ikau mendjadi mantir ikei, idjä akan indu memutus perkaran ikei?

28. Mikâ ikau hendak mempatei aku kea, kilau andau bihin ikau djari mempatei olo Misir tâ?

29. Maka awi augh tä Moses hadari, dan menamuei huang tanah Midian; hetä iâ manak hatuâ, duâ biti.

30. Dan amon djari sukup âpat pulu njelo, maka Melaikat Tuhan memprahan arepe akâ huang padang, tokep bukit Sinai

huang apui awang menjala, intu pulau duhi.

31. Maka Moses mitâ, dan iâ sangang angate awi talo tâ; dan amon iâ kantä, ahat menjengok tâ, maka aton augh Tuhan hakotak denga,

32. Koa: "Jaku aton Hatallan karâ tatom, Hatallan Abraham, dan Hatallan Isaak, dan Hatallan Jakob." Maka Moses hagendjä, dan iâ djaton peta menjengok tâ.

33. Tapi koan Tuhan denga: "Engkak sarumpam bara paim; krana kaleka ikau mendeng aton petak awang brasi.

34. "Jaku djari mitâ bua-bua kadjakâ djelahan olo aingku, idjâ intu Misir, dan aku djari mehining olo tâ menguntu, dan aku djari mohon, hendak meliwus iä; maka to, kanto ikau, aku hendak menjoho ikau akan Misir."

35. Maka Moses tâ, idjâ djari inggian olo tâ, awi olo tâ hamau; "Æwe djari menggatang ikau mendjadi mantir, idjâ akan indu memutus perkara,"—iâ tä kea djari injoho Hatalla awi lengân Melaikat, idjâ djari memprahan arepe denga huang pulau duhi, uka iâ mendjadi mantir dan olo pendohop.

36. Iâ tä djari maga olo tä blua, dan djari mawi talo heiran tuntang kata huang tanah Misir, dan huang tasik bahandang, dan huang padang, äpat pulu njelo katahi.

37. Maka iä aton Moses tâ, idjâ djari hamau dengan olo Israel: "Tuhan, Hatalla keton, karä mempalembut akan keton, bara bentok keton, nabi idjâ kilau aku; hining iä tâ!"

38. Iä tâ aton, idjâ aton intu bentok utus olo tâ huang padang, dan hindjä dengan Melaikat, idjâ hakotak denga hundjun bukit Sinai, dan hindjâ dengan taton ikei, idjä djari mendino kotak awang belom, uka menenga tâ akan ikei.

39. Maka taton ikei djaton maku menumon aughe, tapi menggian iâ, dan mules ateie akan Misir tinei;

40. Sambil hamau dengan Aaron: "Awi ikau menampa Hatalla akan ikei, idjâ hagoet intu baun ikei; krana Moses to, idjâ djari maga ikei blua bara tanah Misir, ikei djaton katawan, narei djari mendjadi denga."

41. Dan olo tâ menampa andau tâ anak sapi bara bulau, sambil meluput parapahe akan hampatong tâ, dan iä hanjak atei awi penggawin lengäe.

42. Maka Hatalla mules arepe bara olo tâ, dan menjaragh iä, uka iä menjemba karâ talo huang langit, tumon augh awang injurat huang surat karä nabi: "Aton kea ikau, o ungkup huma Israel, djari menjambali meto, dan djari meluput parapahe akangku âpat pulu njelo tâ, kahum aton huang padang?

43. "Maka keton djari mangkat tingkap benang Mologh, dan bintang dewan keton, Rempan tä; tinei karâ hampatong dewa, idjä djari inampa keton, uka keton menjemba tâ; maka jaku karä minda keton, uka keton katabanan akan hila Babel."

44. Tingkap benang kasaksian aton intu taton ikei huang

padang, kilau iä, idjâ hakotak dengan Moses, djari memetä iâ menampa tâ tumon sonto, idjâ djari gitae;

45. Idjâ djari inarima kea taton ikei, dan iâ tuntang Josua djari mimbit tâ tamä tanah, idjä ain olo kapir, idjâ iharak Hatalla bara baun taton ikei, sampei djaman Dawid.

46. Iä tâ supa asi intu Hatalla, dan iâ blaku, uka tau menampa tingkap, âka melei akan Hatallan Jakob.

47. Maka Salomo djari menampa huma aka.

48. Tapi iâ, idjä Pangkahai tâ, djaton mukong huma, idjâ inampa awi lengän olo kalunen, kilau koan nabi:

49. "Sorga aton padadusangku, dan petak aton galang paingku. Huma narei keton akan memangun akangku? koan Tuhan; atawa kwe kea kaleka aku melei?

50. "Djaton lengângku djari menampa talo handiai tâ?"

51. O keton, olo penagah! dan atei tuntang pinding keton djaton djari injunat! keton magon melawan Rogh brasi, kilau tato hiang keton, kalotä kea keton.

52. Nabi idjâ kwe djaton djari ingasingen taton keton? dan iä djari mempatei olo, idjâ djari mesanan helo penuman Idjâ Tetek to, idjä to djari indjual dan impatei keton.

53. Keton djari mendino Torat awi penonggon melaikat, idjâ djari meloang tä, dan keton djaton djari mahaga djetä.

II.—54. Maka amon olo mehining augh tâ, ateie kilau iadjok angate, dan iâ mengadjirat kasingae tagal iä.

55. Tapi Stepanus, besuang dengan Rogh brasi, menanggera akan langit, dan iä mitâ kahain Hatalla, dan Jesus mendeng hila gentaun Hatalla;

56. Dan iâ hamau: Itä, aku mitâ sorga buap, dan Anak-olon mendeng hila gentaun Hatalla.

57. Maka olo tä mengkeriak, menarik aughe, sambil mangop pindinge, dan olo tâ merobo, mentakan iä.

58. Dan olo tä menggian iâ blua lewu, dan memanting iä hapan batu. Maka olo saksi tâ mengkak pakeiae, mina tâ âka pain olo tabela, idjâ Saulus arae.

59. Dan olo tâ memanting Stepanus hapan batu, haiak Stepanus blaku doa, koa: O Tuhan Jesus, duan liaungku!

60. Dan iä mendâko utute, mentehau hapan hai aughe: O Tuhan, âla mitong dosa to akan olo to! Dan limba iâ menjewut tâ, maka iâ betiro matei.

BAGI 8.

I. *Saulus mengasingen dan menamburup ungkup Tuhan huang Jerusalem.* II. *Arä olo Samaria pertjaja.* III. *Mantir radja bawi olo Æltiop.*

I.—1. Maka Saulus radjin mitä iâ matei. Maka djadi intu karâ andau tâ ungkup Tuhan, idjâ hong Jerusalem, paham ingasingen olo; maka pahari tä handiai kasaburan hapus tanah Judea dan Samaria; baja karä rasul tä melei.

2. Maka aton olo bahalap

mengubur Stepanus, dan paham menatum iâ.

3. Maka Saulus mengakar ungkup Tuhan; iâ tamâ human olo hetâ-hetâ, menunda blua olo hatuâ, olo bawi, dan menjaragh iâ tä akan sipir.

4. Maka äwen tä, idjä kasaburan, mengumbang tanah, sambil mesanan augh Ewangelion.

II.—5. Maka Pilippus duma sampei lewun Samaria, dan mesanan Kristus akan olo hetä.

6. Maka olo arâ handiai mindi-minding, mehining talo idjâ insanan Pilippus, awi iâ mehining dan mitâ kata heiran awang iawie.

7. Krana bara arâ olo, idjâ ingumpang dewa papa, dewa tâ blua, haiak mengkeriak hapan hai aughe; dan arâ olo idjä kait kedjang dan idjâ mengandar impakâlâ awie.

8. Maka olo lewu tâ paham hanjak atei.

9. Maka bara bihin djari aton huang lewu tâ olo anu, Simon arae, iâ tä aton tukang penjeher, idjä menjeher matan olo Samaria, dan menggarâ arepe hai.

10. Maka olo handiai, olo korik olo hai, leket denga, koa: Iâ tâ aton kwasan Hatalla, idjâ hai tä.

11. Maka olo tä leket denga, basa matae tahi djari injeher awi seher ajue.

12. Tapi sana olo tâ pertjaja dengan Pilippus, idjâ mesanan Ewangelion karadjaan Hatalla, dan aran Jesus Kristus, tä olo tâ belalu impandoi, olo hatuâ olo bawi.

13. Maka Simon tâ kea pertjaja, dan limba iâ impandoi, maka iä mengambahen Pilippus; dan amon iä mitâ talo kwasa, dan kata hai idjâ indjadiae, maka iâ saugang.

14. Maka rasul tâ, idjä intu Jerusalem, mehining, olo Samaria djari menarima augh Hatalla, dan iâ menjoho Petrus dan Johannes menale olo tä.

15. Amon âwen tâ sampei, maka iâ blaku doa aka, uka olo tä mendino Rogh brasi.

16. (Krana Rogh hindei djari lawo akan idjâ biti olo tâ, baja iä djari impandoi bewe huang aran Jesus.)

17. Tâ rasul tâ mina lengâe hundjun olo tä, dan olo tâ mendino Rogh brasi.

18. Amon Simon mitâ, Rogh brasi inenga awi rasul mina lengâe hundjun olo, maka iâ mimbit rear aka,

19. Koa: Tenga kwasa tâ akangku kea, uka amon aku mina lengängku hundjun olo, olo tä mendino Rogh brasi.

20. Tapi koan Petrus denga: Salakam haiak ikau akan binasa! basa ikau mado, olo mendino penengan Hatalla hapan rear.

21. Ikau djaton bara masa dan djaton bara bagi dengan Ewangelion, krana ateim djaton aton budjur intu baun Hatalla.

22. Maka bua ikau hoba bara kapapam to, dan laku intu Hatalla, djaka mikä tirok ateim to iampun.

23. Krana aku mitä, ikau aton huang peru idjâ bepait haliei, dan ikau aton peteng kadarhaka.

24. Maka tomba Simon, koa: Kâlâ keton blaku akangku intu

Tuhan, belä talo tâ bua aku, idjâ injewut keton.
25. Maka âwen tâ, limba iâ djari menjaksi dan djari mesanan augh Tuhan, buli akan Jerusalem, sambil mesanan Ewangelion huang arâ lewu olo Samaria.
III.—26. Maka melaikat Tuhan hakotak dengan Pilippus, koa: Mendeng, palus lius akan hila salatan, manjak djalan idjâ benjem tâ, idjä bara Jerusalem akan Gasa.
27. Maka iâ tä mendeng palus hagoet; dan itä, olo Ætiop, mantir hai, idjä aton mandurkarong Kandake, radja bawi olo Ætiop, idjä manggau karâ ramon tempoe, idjä djari menale Jerusalem, uka sombajang hetâ,
28. Iä tâ aton buli tinei, dan iä mondok hundjun karetae, sambil membasa surat nabi Jesaia.
29. Maka koan Rogh dengan Pilippus: Lius, handa-handar kareta tâ.
30. Maka Pilippus hadari menokep, dan iâ mehining, olo tâ aton membasa surat nabi Jesaia, dan iâ hamau: Aton ikau herati kea augh idjâ imbasam?
31. Maka koan iä: Kwe äka aku tau herati, amon djaton aton olo, idjâ menarang tä akangku? Dan iâ mengatau Pilippus, uka djakat dan mondok denga.
32. Maka bawak surat idjâ imbasae aton kakai aughe: "Kilau tebiri, awang iaga akan kaleka menjambali, dan kilau anak tebiri suni intu olo idjä menggunting tâ: kalotä iä kea djaton muap njamae.
33. "Amon iä impahawen, maka hukum ajue djari induan; maka âwe tau membrita utus ajue? krana pambelom ajue djari induan bara petak."
34. Maka tomba mandur-karong tâ, dan hamau dengan Pilippus: Aku blaku, sanan rima intu aku, tehiu äwe nabi menutor tâ? tehiu arepe, atawa tehiu olo beken?
35. Maka Pilippus muap njamae, menampara bara bawak surat tâ, dan mesanan Jesus aka.
36. Dan amon äwen tâ manjak djalan tâ, maka iâ sampei kaleka danum; tâ koan mandur-karong: Itäm, danum! narei mengahana aku impandoi?
37. Maka koan Pilippus: Djaka ikau pertjaja hapan salepa ateim, tau kea. Maka tomba iä, koa: Jaku pertjaja Jesus Kristus aton Anak Hatalla.
38. Maka iä menjoho mempatendä kareta, dan äwen duä tâ mohon akan danum, Pilippus tuntang mandur-karong tâ, dan Pilippus mempandoi iâ.
39. Maka amon iä djakat bara danum, Rogh Tuhan menamput Pilippus, dan mandur-karong tâ djaton mitâ iâ tinei, krana iâ manjak djalan kahimate dengan hanjak atei.
40. Maka olo sondau Pilippus intu Asote, dan iâ menansaran karâ lewu hetâ haiak mesanan Ewangelion, sampei iä duma akan Kaisarea.

BAGI 9.

I. *Saulus hoba.* II. *Iâ mesanan aran Jesus hong Damaskus dan hong Jerusalem.* III. *Petrus mawi talo heiran hong Lidda dan Joppe.*

I.—1. Maka Paulus hantâ paham besingi, mimas dan mempatei karâ murid Tuhan; dan iä menaharep imam hai,

2. Sambil blaku bara iâ surat akan Damaskus, akan karä mantir sinagoge, djaka iä sondau isut biti, hatuâ bawi, idjä manjak djalan agama tä, uka iä tau maga olo tâ imasong akan Jerusalem.

3. Maka kahum iâ hong djalan, amon iâ tokep Damaskus, salenga kea blawa bara langit menjabintir hakaliling iâ.

4. Tâ iä belongkang akan petak, dan iâ mehining augh, idjâ hamau denga: Saul! Saul! buhen ikau mengasingen aku?

5. Maka koan iâ: Æwe ikau, Tuhan? Maka Tuhan hamau: Jaku aton Jesus, idjä ingasingem; behali ikau makis tutuse.

6. Maka iâ hagendjâ dan djungun, sambil hamau: Tuhan! narei ikau menjoho aku mawi? Koan Tuhan denga: Mendeng, tamâ lewu; hetä olo karâ mesanan akam talo ikau akan indu mawi.

7. Maka olo idjâ denga mendeng hetä djungun angate, krana augh iä mehining, tapi bitie iä djaton mitâ.

8. Maka Saulus mendeng bara petak, dan amon iä merenang matae, iâ djaton tau mitâ talo en-en. Maka olo tä menjingkap lengâe dan mengagalan iä akan Damaskus.

9. Dan katelo iä djaton tau mitä talo, dan iâ djaton kuman, djaton mihop.

10. Maka aton murid intu Damaskus, Ananias arae; maka koan Tuhan denga, hapan ampin talo: Ananias! Koan iâ: To jaku, Tuhan!

11. Maka koan Tuhan denga: Mendeng, lius akan djalan idjâ begarâ "Idjâ budjur," dan huang human Judas awi ikau menggau idjâ biti, Paulus arae, olo Tarsus; krana itâm, iâ aton blaku doa.

12. Dan huang talo gitae iâ djari mitä olo hatuâ, Ananias arae, menanggo iâ, dan mina lengäe hundjun iâ, uka iä tinei tau mitâ talo.

13. Maka tomba Ananias: Tuhan, arâ olo djari mesanan akangku perkaran olo tâ; paham iâ djari memapa olo brasi ajum intu Jerusalem.

14. Dan karâ kapala imam djari menenga kwasa aka, uka iâ memasong heto kea olo handiai, idjä blaku doa huang aram.

15. Maka koan Tuhan denga: Lius bewe, krana iâ aton pakarang awang djari intiku, uka iä menanggong arangku menaharep olo kapir, menaharep arâ radja, dan menaharep olo Israel.

16. Krana aku hendak menjoho iâ mengkemä arä kapâhâ tagal arangku.

17. Maka Ananias lius, sambil tamâ huma tâ, dan iä mina lengäe hundjun iä, koa: O Saul, pahari! Tuhan djari menjoho aku, iâ tâ Jesus, idjâ djari gitam intu djalan, idjä djari ihoroem, uka ikau tinei tau mitâ talo, dan uka ikau injuang dengan Rogh brasi.

18. Maka palus aton lawo bara matae talo kilau tisik ampie, dan iâ tau mitâ talo tinei, dan iâ mendeng, belalu iâ impandoi;

maka iâ kuman, dan iâ brigas tinei.

II.—19. Maka Paulus melei isut andau dengan murid idjä hong Damaskus.

20. Maka palus kea huang karâ sinagoge iä mesanan Jesus aton Anak Hatalla.

21. Maka olo handiai, idjâ mehining tä, sangang, sambi hamau: Djaton tâ iä, idjä merusak hong Jerusalem olo handiai, idjä blaku doa huang aran to? dan djaton iâ djari kanto, uka memasong olo kalotä, sambil maga iä akan kapala imam?

22. Maka Saulus dahang-mendahang kamentenge, dan iâ menggagom olo Jehudi, idjä mangkalewu hong Damaskus, sambil menarang betantu, Jesus aton Kristus tâ.

23. Maka limba arä andau, olo Jehudi mampakat, hendak mempatei iâ.

24. Maka Paulus mengasene pikire; tapi olo tä menonggo baun-tonggang lewu handau hamalem, hendak mempatei iâ.

25. Tapi murid menduan iâ hamalem, memplua iä bara kota batu, awi iä mulo iâ hapan karandjang.

26. Maka amon Saulus sampei Jerusalem, iâ mengkemä mempahindjâ arepe dengan murid; maka äwen tâ handiai aton betawat denga, dan djaton pertjaja iä aton murid.

27. Tapi Barnabas menduan iâ, dan maga iä akan karä rasul, sambil menjerita aka, kilen iä djari mitâ Tuhan hong djalan, idjâ djari hakotak denga, dan kilen iä badjenta djari mesanan aran Jesus hong Damaskus.

28. Dan iâ aton tamâ blua dengan olo tä hong Jerusalem, dan iâ badjenta mesanan aran Tuhan Jesus.

29. Maka iâ hakotak dan hasuat augh dengan olo Hellenistes kea; tapi olo tä mengkemâ mempatei iâ.

30. Maka amon karâ paharie katawan tä, iâ maga iâ akan Kaisarea, dan menjoho iâ harikas bara hetâ, menale Tarsus.

III.—31. Maka karâ ungkup Tuhan hapus Judea dan Galilea dan Samaria aton sanang, dan iâ memangun arepe; iâ menandjong huang kikân Tuhan, dan iâ impangat Rogh brasi, dan iä dahang-mendahang.

32. Maka djadi, amon Petrus menansaran karâ ungkup Tuhan, maka iâ sampei olo brasi kea, idjâ melei intu Lidda.

33. Maka iâ sondau hetâ olo, Æenas arae; iâ tâ aton kait kedjang, dan iâ djari menter huang sasuroh hanja njelo katahi.

34. Maka koan Petrus denga: Æneas, Jesus Kristus aton mempakälâ ikau; mendeng, ngabua kabuatm kalekam betiro. Maka iä tâ belalu mendeng.

35. Maka olo handiai, idjâ melei hong Lidda dan hong Saron, mitä iä, sambil hoba akan pangkahai Tuhan.

36. Maka hong Joppe aton murid idjâ bawi, Tabita arae, rima, djaka injalinan: Dorkas; (Krahau;) iâ tä aton kontep penggawi bahalap, kontep sadeka, idjä inengae.

37. Maka djadi intu karâ andau tâ iâ haban, belalu matei; maka olo memenjau iâ, sambil mingkes iâ hong karong loteng.

38. Dan basa Lidda aton tokep Joppe, amon karâ murid mehining Petrus aton hetä, maka olo menjoho olo hatuâ duä biti menale iâ, dan blaku intu iâ, âla iä menahi duma sampei iâ.

39. Maka Petrus mendeng, dan lius mempahaiak olo tâ; maka amon iä sampei hetâ, olo maga iâ akan karong loteng tâ; dan karâ balu menggapi iä, haiak menangis, sambil memprahan aka karâ badju dan klambi, idjâ inampa Dorkas tä, sangkom iä melei denga.

40. Maka Petrus menjoho olo handiai blua, dan iâ mendeko utute, blaku doa; dan iä mules arepe akan hantu tâ, koa: Tabita, misik! Maka iâ tâ marenang matae, dan amon iä mitä Petrus, maka iä mondok.

41. Maka Petrus mendjuluk lengâe aka, mempendeng iâ; dan iâ mengahau karä olo brasi dan karâ balu, dan memprahan iä aka belom.

42. Maka talo tä tawan olo hapus Joppe, dan arâ olo pertjaja huang Tuhan.

43. Maka Petrus melei arä andau hong Joppe, intu human Simon, tukang penjimpan upak meto.

BAGI 10.

Olo kapir idjä solake, iâ tä Kornelius tuntang ungkup humae, pertjaja huang Jesus, mendino Rogh brasi, belalu impandoi.

---

1. Maka aton intu Kaisarea olo, Kornelius arae, komandand huang baris olo soldadu, idjâ begarâ rinting Italika.

2. Iä tâ radjin manggau agama, tuntang mikä Hatalla, haiak karâ olo idjä intu human ajue, dan iä menenga arä sadeka akan olo, dan magon iâ blaku doa intu Hatalla.

3. Iâ tâ aton talo gitae awang batantu, amon andau aton pukul djelatien hirah; iä mitâ melaikat Hatalla menale iä, idjâ hamau denga: Kornelius!

4. Maka iä menanturâ iâ tâ, dan iâ teräwen, koa: Narei, o tuan! Koan iâ tä denga: Karâ laku-doam dan karâ sadekam djari mendai, mendjadi pengingate hong baun Hatalla.

5. Maka to, soho olo akan Joppe, pakadja Simon, idjâ inggalar Petrus.

6. Iä injarongan intu human Simon, tukang penjimpan upak meto, idjä humae aton tokep tasik; iä karâ mesanan dengam talo ikau akan indu mawi.

7. Maka limba melaikat, idjä hakotak denga, djari hagoet, Kornelius mengahau anak olo, duä biti, tinei idjâ biti olo soldadu tâ, idjâ akan indu menonggo iâ, idjâ kea aton radjin manggau sombajang.

8. Dan limba iâ djari menjerita talo handiai tâ aka, iâ menjoho âwen tâ akan Joppe.

9. Djadi andau djewu, amon âwen tâ aton hong djalan, dan djari tokep lewu, maka Petrus mendai akan hundjun humae, hendak blaku doa, amon andau djam djehawen.

10. Maka iä blau, dan hendak kuman. Maka sangkom olo menjimpan penginan aka, iâ kilau tengengei;

11. Dan iä mitä langit bu-

ap, maka aton mohon sarangan, ampie kilau benang awang lomba, idjâ inandjut intu âpat putinge, dan iulo akan petak.

12. Huang tä aton arâ ampin meto petak, idjâ äpat pai, tuntang idjâ menjarantar; tinei karâ ampin burong langit.

13. Maka augh hakotak denga kaloto: Mendeng, Petrus, sambali dan kuman.

14. Maka koan Petrus: Æla, Tuhan; krana djaton haliei jaku pudji kuman karâ talo awang pali dan halikâ.

15. Maka tinei, handuâ, augh tâ hamau denga: Talo idjâ djari imprasi Hatalla, âla ikau menjewut tâ pali.

16. Maka djetâ sampei hantelo kalotä; limba tâ sarangan tâ indjidjit haluli akan langit.

17. Maka amon Petrus bembang angat ateie, narei kea riman talo gitae tâ, itâ, olo hatuä tä, idjâ djari injoho Kornelius, dan idjâ djari misek human Simon, aton menden gdara bauntonggang;

18. Dan iâ mentehau, misek, djaka Simon, idjâ begarä Petrus, aton injarongan hetä.

19. Maka amon Petrus mengumang talo gitae tâ, koan Rogh denga: Itäm, olo hatuâ, telo biti, menggau ikau.

20. Maka mendeng, mohon, omba olo tä, dan äla ateim bembang, basa aku djari menjoho olo tä.

21. Tâ Petrus mohon, menale olo tä, idjâ djari injoho Kornelius menale iâ, dan iä hamau: Itâ, jaku aton iâ, idjâ inggau keton; maka kasen keton djari kanto?

22. Koan äwen: Komandand Kornelius, olo tetek, idjâ mikâ Hatalla, dan salepa utus olo Jehudi kea menggarä iâ bahalap, iâ tâ djari imetâ melaikat idjä brasi, uka pakadja ikau menale humae, mangat mehining kotak salamat bara ikau.

23. Tâ Petrus menjoho olo tä tamä huma, dan iâ menjarongan iä. Maka andau djewu iâ hagoet, omba âwen tä, dan pahari bara Joppe isut biti mempahaiak iâ.

24. Dan andau idjâ beken iâ tamä Kaisarea. Maka Kornelius aton mendä iâ, dan djari merawei karâ kolae, tinei karä olo, idjä toto hulâi denga.

25. Dan amon Petrus tamâ, maka Kornelius menambang iä, dan iâ mehingkep intu paie, menjemba iâ.

26. Maka Petrus mempendeng iâ, koa: Mendeng, jaku sama kea aton olo kalunen bewe.

27. Dan limba iâ hatutor denga, iâ palus tamä, dan sondau olo arâ aton hapumpong.

28. Maka koan iâ denga: Keton katawan, djaton aton hadat olo Jehudi hulâi dengan olo utus beken, atawa tamâ human olo tâ; tapi aku Hatalla djari menjoho, âla aku menjewut olo pali atawa halikâ.

29. Tagal tâ kea, limba aku impakadja, maka aku djaton bekulas menale. Maka to aku misek, buhen keton djari pakadja aku?

30. Maka koan Kornelius: Æpat andau bihin aku aton puasa, sampei djam to; maka djam djelatien jaku aton blaku doa huang humangku.

31. Maka itâ, olo hatuâ aton mendeng intu baungku, hapan pakeian idjâ tarus haliei kaputihe, dan iâ hamau: Kornelius! laku-doam djari hining Hatalla, dan sadekam djari ingat Hatalla.

32. To soho olo akan Joppe, pakadja Simon, idjâ inggalar Petrus; iâ tä injarongan huang human Simon, tukang penjimpan upak meto, idjâ tokep tasik; iâ karâ duma akan to, dan hakotak dengam.

33. Maka aku belalu kea djari menjoho olo menale ikau; maka aton bahalap, ikau djari duma. Maka to, ikei handiai aton hapumpong huang baun Hatalla, uka mehining talo handiai, idjâ djari imetâ Hatalla akam.

34. Maka Petrus muap njamae, koa: To aku toto katawan, Hatalla djaton menduan ampin olo;

35. Tapi intu karä djelahan olo, genep biti idjâ mikâ iä, dan melalus kateteke, iâ tâ tau inarima awie.

36 Keton katawan brita, idjâ djari impait Hatalla akan olo Israel, idjâ mesanan kasanang awi Jesus Kristus; iä tâ aton Tuhan olo handiai.

37. Keton katawan perkara, idjâ djari mendjadi hapus tanah Judea, idjâ menampara intu Galilea, limba pampandoi tâ, idjâ insanan Johannes;

38. Iâ tâ, perkaran Jesus bara Nasaret, idjä djari iminjak Hatalla dengan Rogh brasi dan dengan kwasa, idjâ djari mengumbang salepa tanah, mawi talo bahalap, dan mempakâlâ olo handiai, idjâ djari impakala iblis; krana Hatalla mempahindjâ iâ.

39. Maka ikei aton saksi talo handiai iä djari mawi hong tanah Judea, tuntang intu Jerusalem; maka olo djari mempatei iä, menggantong iâ akan kaju.

40. Maka intu andau telo Hatalla djari mempisik iâ, dan djari emprahan iä,

41. Djaton akan olo arâ handiai, baja akan ikei, olo saksi idjâ helo djari inti Hatalla, idjä djari kuman dan mihop denga, limba iâ djari misik bara olo matei.

42. Dan iâ djari menjoho ikei mesuman akan olo arâ, dan akan menjaksi: iâ tä aton, idjâ djari inantu Hatalla, uka memutus kadjarian olo belom, olo matei.

43. Karä nabi menjaksi aka, genep olo, idjâ pertjaja huang iä, akan mendino ampun karâ dosa tagal aran ajue.

44. Djadi, amon Petrus hindei djari terei hakotak karä augh tâ, maka Rogh brasi lawo akan olo handiai, idjä mehining augh tâ.

45. Maka karâ olo pertjaja, idjâ baris olo sunat, pirâ-pirâ idjâ djari omba Petrus, paham sangang, basa penengan Rogh brasi inusu kea akan olo kapir.

46. Krana iä mehining olo tâ hakotak hapan hakabeken augh bahsa, sambil menara Hatalla.

47. Tâ tomba Petrus: Tau kea olo mengahana danum, uka âla impandoi âwen to, idjä djari mendino Rogh idjâ brasi, sama kilau ikei kea?

48. Maka iä menjoho olo tâ impandoi huang aran Tuhan. Tä olo tä blaku, uka iâ melei denga isut andau.

BAGI 11.

I. *Petrus menjerita akan olo Kristen, idjä bara utus olo Jehudi, buhen iâ djari mempandoi olo kapir tâ.* II. *Olo kapir hong Antioghia tamâ ungkup Tuhan.*

I.—1. Maka karâ rasul dan karâ pahari idjâ huang Judea mehining, olo kapir kea djari menarima augh Hatalla.

2. Dan amon Petrus sampei Jerusalem, maka âwen idjâ baris olo sunat hasuat augh denga,

3. Koa: Ikau djari tamâ human olo, idjâ djaton injunat, dan djari kuman denga.

4. Maka Petrus menampara, mehoroe perkara tä aka, koa:

5. Jaku aton huang lewu Joppe, blaku doa; maka aku kilau tengengei angatku, dan aku mitâ talo, aton mohon saranga, ampie kilau benang awang lomba, idjä iulo bara langit dengan âpat putinge, dan djetà iulo sampei aku.

6. Maka aku tuturâ, menampaja tä, dan aku mitâ huang tâ aton karâ ampin meto petak, awang belinek dan awang beriar, tuntang awang menjarantar, tinei karâ ampin burong langit.

7. Maka aku mehining augh idjâ hamau dengangku: Mendeng Petrus, sambali dan kuman.

8. Maka koangku: Æla, Tuhan, krana talo pali atawa talo halikä sindä mahin dia djari tamâ njamangku.

9. Maka handuâ augh bara langit tâ tomba dengangku: Talo idjâ djari imprasi Hatalla, âla ikau menjewut tâ pali.

10. Maka djetâ sampei hantelo kalotâ, dan limba tä talo handiai indjidjit tinei kangambo.

11. Maka itä, palus tâ kea telo biti olo hatuä mendeng intu baun huma, kaleka aku aton; iâ tâ djari injoho bara Kaisarea menale aku.

12. Maka Rogh menjoho aku hagoet, mempahaiak olo tä, dan äla bembang atei; maka pahari to kea, djehawen biti, djari omba aku, dan ikei djari tamä human olo tâ.

13. Maka iä tâ mesuman akan ikei, iâ djari mitâ melaikat mendeng huang humae, idjâ djari hamau kea denga: Soho olo akan Joppe, pakadja Simon, idjä begarä Petrus;

14. Iâ karä mesanan akam augh, idjä âka ikau tau injalamat tuntang karâ olo humam.

15. Maka amon aku menampara hakotak, Rogh brasi lawo akan olo tâ, sama kilau akan ikei kea sola-solake.

16. Maka jaku menehiu augh Tuhan, kilen iä djari hamau: "Johannes djari mempandoi hapan danum, tapi keton karâ impandoi dengan Rogh brasi."

17. Maka amon Hatalla djari menenga aka sama penenga tâ kea kilau akan ikei, idjâ djari pertjaja huang Tuhan Jesus Kristus, maka âwe kea aku, sampei aku tau mengahana Hatalla?

18. Amon olo tâ mehining karä augh tâ, maka iä suni, dan iä menara Hatalla, koa: Tumon tâ Hatalla djari menenga akan olo kapir kea kahoba akan indu pambelom.

II.—19. Maka olo tâ idjâ kasaburan awi kadjakä idjâ djari

mendjadi sabab Stepanus, meng-umbang tanah tä sampei Poini-ke, dan Kipros, dan Antioghia, tapi iâ djaton mesanan augh Hatalla, buja akan olo Jehudi bewe.

20. Maka isut biti olo tâ aton olo Kipros dan olo Kirene, dan amon iâ tä sampei Antioghia, maka iâ hakotak dengan olo kapir kea, mesanan Tuhan Jesus aka.

21. Maka lengân Tuhan aton hindjâ denga; kutoh karâe olo aton pertjaja, dan mules arepe menintu Tuhan.

22. Maka brita olo tâ sampei pinding ungkup Tuhan idjâ huang Jerusalem; dan iâ tâ menjoho Barnabas menansaran karâ lewu palus sampei Antioghia.

23. Amon iâ tä sampei hetâ, dan mitä asin Hatalla, maka iâ hanjak atei, dan mempudji olo handiai tâ, uka iâ memutus arepe melei tetep intu Tuhan.

24. Krana iâ aton olo bahalap, dan besuang Rogh brasi tuntang kapertjaja. Maka paham arâ olo indahang akan ungkup Tuhan.

25. Maka Barnabas hagoet akan Tarsus, hendak menggau Saulus; maka iâ sondau iâ, dan maga iâ akan Antioghia.

26. Maka hapus idjä njelo âwen tä melei dengan ungkup Tuhan hetâ, sambil madjar arâ olo; maka solake intu Antioghia karâ murid inggarä olo Kristen.

27. Maka intu karâ andau tâ isut biti olo nabi duma bara Jerusalem akan Antioghia.

28. Maka idjä biti olo tâ, Agabus arae, mendeng, mesuman awi Rogh, lau awang paham akan menapi hapus kalunen; maka augh tâ tulus kea djaman kaisar Klaudius.

29. Maka karâ murid tä mempakat, hendak mempait talo tumon genep biti hakon menenga akan indu mendohop karâ pahari, idjâ melei huang Judea.

30. Dan iä melalus tâ kea, dan mempait talo tâ akan olo bakas awi lengân Barnabas dan Saulus.

BAGI 12.

I. *Rasul Jakobus impatei Herodes, tapi Petrus iliwus Hatalla.* II. *Herodes ihukum Hatalla.*

I.—1. Maka katika tâ kea Herodes menjingkap dan mengapâhâ isut biti bara ungkup Tuhan.

2. Maka iâ mempatei Jakobus, paharin Johannes, hapan padang.

3. Dan amon iâ mitâ, talo tâ ingilak olo Jehudi, maka iä belalu menawan Petrus kea; (maka karâ andau tä aton andau tepong, awang djaton iragi.)

4. Djadi, limba iâ menjingkap iâ, maka iâ menutup iâ hul ang sipir, sambil menjaragh iä akan äpat baris soldadu, genep baris aton äpat biti, uka olo tä menonggo iâ; dan limba paska iä hendak maga iä menaharep olo arä.

5. Kakai Petrus inonggo olo huang sipir; tapi ungkup Tuhan djaton terei blaku doa aka intu Hatalla.

6. Maka amon Herodes hendak maga iâ menaharep olo arâ, alem tâ kea Petrus aton betiro

bentok duâ biti olo soldadu, imasong dengan duâ karinting rantei; tinei olo penonggo aton ruar baun-tonggang, menonggo sipir tâ.

7. Maka itâ, melaikat Tuhan mendeng hetä, dan blawa pahalendang huang huma tä; maka iâ manegong dahepan Petrus, mempisik iâ, koa: Mendeng djele-djeleng! Maka rantei tâ talipus bara lengäe.

8. Maka koan melaikat denga: Kepan pakeiam tuntang sarumpahm. Petrus mawi tumon aughe. Koan melaikat denga: Awi ikau mengampo klambim awang pandjang, palus omba aku.

9. Maka Petrus blua, omba denga; dan iä djaton katawan, djaka talo tâ aton toto, idjâ djari iawi melaikat, maka adohe iâ aton talo gitae bewe.

10. Dan limba iâ mahalau olo penonggo idjâ solake, tinei idjâ beken tâ, maka iä sampei lawang sanaman, idjâ menintu lewu, maka lawang tä buap kabuate aka. Dan limba iä blua, äwen tâ hagoet habambei hapus djalan Idjä, maka salenga melaikat tâ hapisa denga.

11. Tâ Petrus mengarendeng arepe, koa: To aku katawan betantu, Tuhan djari menjoho melaikat ajue, dan djari meliwus aku bara lengän Herodes, dan bara utus olo Jehudi, idjä taharu mendâ jaku impatei.

12. Maka limba iâ mengumaug, narei iä akan mawi, iâ menale human Maria, indu Johannes, idjâ begarä Markus; betâ arâ olo djari hapumpong, sambil blaku doa.

13. Maka amon iä menega lawang tambiran, djipen bawi, arae Rode, duma menjenä.

14. Maka iâ kasene augh Petrus, dan sabab kahanjake iâ djaton muap lawang tambiran, tapi iâ hadari, tamâ karong sambil mesuman, Petrus aton mendeng ruar baun-tonggang tambiran.

15. Maka koan olo denga: Ikau aton mengampa! Tapi iä menantu aughe, toto aton kalotâ. Maka koan olo tâ: Iâ tâ aton melaikat ajue.

16. Maka Petrus magon menega; tâ olo muap lawang, dan mitâ iâ; maka olo tä djungun.

17. Maka iâ mengipei, hapan lengäe, uka olo tâ suni, dan iä menjerita aka, kilen Tuhan djari maga iä blua sipir. Maka koan iâ: Awi keton menjerita talo to akan Jakobus dan akan karâ paharie. Maka iâ blua palus hagoet akan kaleka beken.

18. Djadi, amon talo djari blawa, maka karâ olo soldadu djaton aton korik kadjakâe, narei kea djari mendjadi dengan Petrus.

19. Maka amon Herodes menggau iâ dan djaton sondau, iä mahukum olo soldadu awang djari menonggo iä, dan menjoho menganan olo tâ. Limba tâ iä minda bara Judea, dan melei huang Kaisarea.

II.—20. Maka Herodes hendak mengalahi olo Tirus dan olo Sidon; tâ olo tâ rata menale, dan limba iâ djari sudok-menjudok Blastus, mantir-karong radja, maka iâ blaku radja hakabua denga, basa tanahn ajue imbelom awi tanahn radja.

21. Maka andau idjä inantue

Herodes hapan pakeian radja, dan iâ mondok hundjun padadusae, sambil hakotak dengan olo tâ.

22. Maka olo arâ mentehau: Tâ augh Hatalla, djaton augh olo kalunen!

23. Maka palus tâ kea melaikat Tuhan mawi iâ, basa iâ djaton menenga horumat akan Hatalla; haiak belom iä kinan uret, dan kalotä iä matei.

24. Maka augh Hatalla belom dan dahang-mendahang.

25. Limba tâ Barnabas âwen duâ Saulus buli tinei bara Jerusalem, limba iä djari melalus gawie; maka iâ menduan kea haiak denga Johannes, idjä begarä Markus.

BAGI 13.

I. *Barnabas dan Paulus, injoho awi Rogh, mesanan Ewangelion hong Papos;* II. *akan olo Jehudi idjâ hong Antioghia, tanah Pisidia;* III. *dan akan olo kapir idjä hetâ.*

I.—1. Maka intu ungkup Tuhan idjâ hong Antioghia aton kea nabi dan guru, iä tâ: Barnabas, dan Simeon, idjâ begarâ Niger; tinei Lukius, olo Kirene; tinei Manahen, idjâ djari patusu hindjâ Herodes, radjan tanahn bagi âpat; tinei Saulus.

2. Djadi, amon olo tâ blaku doa intu Tuhan, tuntang puasa, maka Rogh brasi hamau: Baris akangku Barnabas tuntang Saulus akan penggawi, idjä äka aku djari merawei âwen tâ.

3. Tâ olo tâ puasa sambil blaku doa, dan mina lengâe akan âwen duâ tâ, dan menjoho iâ hagoet.

4. Maka äwen tä, idjâ injoho awi Rogh brasi, lius sampei Seleukia, dan bara hetâ iâ berajar akan Kiprus.

5. Dan amon iä sampei Salamis, iâ mesanan augh Hatalla huang karä sinagoge olo Jehudi; maka Johannes kea omba, menonggo iâ.

6. Maka amon iâ djari mehoroe hapus pulau tâ sampei Papos, iä sondau olo penjeher, idjâ aton nabi penendjaro, iâ tä aton olo Jehudi, Barjesus arae.

7. Iâ tâ melei dengan wakil radja, Sergius Paulus, olo idjâ pintar. Maka Sergius Paulus membawa Barnabas äwen duâ Saulus, basa iâ radjin hendak mehining augh Hatalla.

8. Maka Elimas, olo penjeher tä, (krana kalotâ arae, djaka injalinan,) melawan iâ, sambil mengkemä muas wakil radja tâ bara kapertjaja.

9. Maka Saulus, (idjâ begarâ kea Paulus,) besuang Rogh brasi, menanturâ iä, sambil hamau:

10. O ikau, anak satan! idjâ kontep karâ ampin tipu, dan bakalilit haliei, idjâ besingi karä talo awang budjur! djaton ikau maku terei membengkok karâ djalan Tuhan idjâ budjur?

11. Maka to, itäm, lengân Tuhan aton mawi ikau, dan ikau karâ bebutâ, djaton ikau akan mitâ matanandau, sampei katika awang inukase. Maka palus tâ kea matae bara lulang, dan kakaput lawo akan iä, dan iä mengumbang menggajape, menggau olo idjä mengagalan iä.

12. Tâ, amon wakil radja mitä talo awang djari mendjadi,

maka iä pertjaja, dan iâ sangang tagal adjar Tuhan.

II.—13. Maka Paulus dan äwen idjä denga betolak bara Papos, dan iä sampei Perge, huang tanah Pampilia. Maka Johannes melihi iä, dan buli akan Jerusalem.

14. Maka âwen tä mehoroe tanah tä, bara Perge palus sampei akan Antioghia, idjä huang tanah Pisidia; dan andau sabat âwen tä tamâ sinagoge, dan mondok hetâ.

15. Maka limba Torat dan surat nabi djari imbasa, kapala sinagoge menjoho olo hamau dengan âwen tâ: O keton, pahari, djaka intu keton aton augh hapan mempangat olo arä, sanan tâ bewe.

16. Tâ Paulus mendeng, mengipei hapan lengäe, dan hamau: O keton, olo Israel, dan keton, idjâ mikä Hatalla, hining to.

17. Hatallan utus olo to djari minti tato ikei, dan djari mangkat utus olo to katika iä menamuei intu tanah Misir, dan hapan lengâ awang abas iâ djari maga olo tä blua tanah tâ;

18. Dan sampei âpat pulu njelo hirah katahi iä menjerenan gawin olo tâ intu padang hai tâ;

19. Dan amon iâ djari mempalomos udju utus olo intu tanah Kanaan, iä djari membagi tanahn olo tâ aka, akan indu penataue.

20. Limba tä, eteke äpat ratus limâ pulu njelo katahi, iä menenga mantir aka, sampei djaman Samuel, nabi tâ.

21. Maka katika tâ olo blaku radja, dan Hatalla menenga aka Saul, anak Kis, olo utus Benjamin, âpat pulu njelo katahi.

22. Dan limba iâ tä inganae, iä mangkat akan olo tä Dawid, akan indu radjae; dan iä menjaksi aka, koa: "Jaku djari sondau Dawid, anak Jesse, olo idjâ ingilak ateiku, idjâ karâ melalus karâ kahendakku."

23. Maka bara utus Dawid tâ Hatalla, tumon djaudjie, djari mempendeng akan olo Israel Jesus, Djuru-salamat;

24. Limba Johannes, helo bara iâ tä duma, djari mesanan pampandoin kahoba akan salepa utus olo Israel.

25. Maka amon Johannes memutus gawin ajue, koan iä: "Æwe keton mado aku aton? Jaku djaton aton iä, tapi itâ, rehian bara aku aton duma idjâ biti, aku djaton beguna aka mengkak sarumpan paie."

26. O keton, pahari, anak utus Abraham, dan keton handiai, idjä mikâ Hatalla, akan keton djari impait augh salamat to.

27. Krana olo idjâ melei hong Jerusalem, dan karâ mantir ajue, djaton djari kasene iä, dan karâ augh nabi, idjä imbasa sening andau sabat, olo tä djari melalus, awi olo tâ djari mahukum iâ.

28. Dan alo olo tâ djaton djari sondau buku hapan mempatei iâ, iâ blaku kea intu Pilatus, uka iâ impatei.

29. Dan amon sekarâ augh, idjâ djari tersurat tehiu iä, djari tulus awi olo tä, maka olo tâ menipas iâ bara kaju, dan mingkes iâ huang kubur.

30. Maka Hatalla djari mempisik iâ bara olo matei.
31. Dan arâ andau iâ djari gitan olo tâ, idjä baiak denga djari hagoet bara Galilea akan Jerusalem, idjâ to kea aton saksin ajue intu olo arä.
32. Dan ikei kea mesanan akan keton djandji, idjâ djari inenga akan taton ikei;
33. Djandji tâ toto djari ilalus Hatalla akan ikei, anak taton tâ, awi iä djari mempisik Jesus; kilau aton tersurat kea huang masmur idjâ duâ: "Ikau aton Anakku, andau to aku djari manak ikau."
34. Maka idjâ tehiu perkara iâ hendak mempisik iâ bara olo matei, uka âla iâ akan maram, iä djari mesanan hapan augh to: "Jaku hendak menenga akan keton asi, idjâ indjandji akan Dawid, idjâ etter tâ."
35. Tagal tä kea iâ mesanan huang masmur awang beken: "Ikau djaton karä menjaragh iä, idjâ brasi intu ikau, uka iä maram."
36. Krana amon Dawid huang girir ajue djari melalus kahendak Hatalla, maka iâ matei, dan iâ djari ingubur intu âka tatoe, dan djari maram;
37. Tapi iä tâ, idjä djari impisik Hatalla, iâ djaton djari maram.
38. Tumon tâ, kâlâ keton katawan, o pahari, awi iâ tä ampun karâ dosa insanan akan keton;
39. Dan huang iâ genep biti idjâ pertjaja djadi tetek dan lapas bara talo handiai, idjâ äka keton djaton tau mendjadi tetek awi Torat Moses.
40. Maka ingat keton, âla keton bua augh, idjä insanan nabi kaloto:
41. "Itâ, keton olo pengabelâ, sangang keton palus nihau; krana intu wajan keton aku melalus gawi, idjâ keton djaton hendak pertjaja, amon olo menjerita tä akan keton."
III.—42. Maka amon olo Jehudi djari blua bara sinagoge, tä olo kapir blaku intu iâ, uka andau sabat idjâ rehian karâ augh tâ insanan aka kea.
43. Dan amon olo, idjâ hong sinagoge, djari bilang-bilangan, maka arä olo Jehudi, dan arä olo, idjâ djari tamä agaman olo Jehudi, dan idjâ mikä Hatalla, omba Paulus dan Barnabas; maka iä tâ hakotak denga, sambil mempudji iä, uka iä melei etter huang asin Hatalla.
44. Maka andau sabat awang beken bilak olo lewu samandiai hapumpong, hendak mehining augh Hatalla.
45. Maka amon olo Jehudi mitâ karâ olo tâ, iâ kontep kahiri, dan iâ melawan augh, idjä insanan Paulus; iä melawan dan memapa augh tâ.
46. Maka Paulus âwen duâ Barnabas uräh hamau: Patut akan keton augh Hatalla inutor solake, tapi basa keton menganan tä, dan madoh arep keton djaton beguna akan pambelom idjä katatahi: itä, ikei menale olo kapir.
47. Krana Tuhan djari memetä ikei kaloto: "Jaku djari mingkes ikau mendjadi blawa akan olo kapir, uka ikau aton indu salamat sampei saran petak."

48. Amon olo kapir mehining augh tä, iâ hanjak atei, dan iâ menara augh Tuhan; dan pirâ-pirâ idjâ djari inantu akan pambelom idjâ katatahi aton pertjaja.
49. Maka augh Tuhan djadi tajap hapus tanah tä.
50. Maka olo Jehudi madoh karâ olo bawi, idjâ mimbing agama, dan idjä besewut, tinei iä madoh olo idjä membatang intu lewu, sampei Paulus dan Barnabas intakan olo, sambil inganan bara tanah pegang ajue.
51. Maka âwen tâ membirik petak idjâ leket penda tatap paie, mendjadi kasaksian mawi olo tâ, dan iâ palus hagoet akan Ikonium.
52. Maka karä murid besuang kahanjake, besuang Rogh brasi.

BAGI 14.

I. Paulus dan Barnabas mesanan Ewangelion intu Ikonium. II. Iâ mumpakâlä olo kait kedjang intu Listra. III. Iâ ingasingen olo, dan iä buli tinei akan lewun ajue, iä tä: akan Antioghia hong tanah Siria.

I.—1. Djadi huang Ikonium, âwen tâ haiak tamä sinagoge olo Jehudi, dan iâ hakotak kalotä, sampei kutoh olo Jehudi dan olo kapir pertjaja.
2. Maka olo Jehudi idjä bantus pertjaja madjik dan mempehari atein olo kapir, uka iâ mentakan kärä pahari.
3. Maka âwen tâ melei hetä ombet katahi, dan iä uräh mesanan Tuhan, idjâ kabuat kea menjaksi augh asin ajue, dan mendjadian kata dan talo heiran awi lengân âwen tä.
4. Maka karâ olo lewu tâ hambilang, belahe hindjâ olo Jehudi, dan belahe hindjâ rasul tä.
5. Maka amon olo kapir dan olo Jehudi tuntang karâ mantir ajue meridu dan hapumpong, hendak mempahawen iâ dan memanting iä hapan batu,
6. Tâ iâ, limba menirok perkara tä, hadari akan lewu tanah Likaonia, akan Listra dan Derbe, dan akan tanah awang hakaliling;
7. Dan iâ mesanan Ewangelion hetä.
II.—8. Maka intu Listra aton olo hatuâ idjä belemo paie, paie kait kedjang bara knain indue, dan djaton haliei iä pudji menandjong.
9. Iâ tâ mehining Paulus hakotak, idjâ menantuneng iâ, dan mengasene, olo tâ aton pertjaja, harap indohop.
10. Dan iâ hamau denga, hapan hai aughe: Mendeng budjur intu paim! Tä olo tâ menangkadjok mendeng, palus menandjong.
11. Maka amon olo arâ mitâ talo idjâ iawi Paulus, iâ menarik aughe, dan hamau, hapan bahsan Likaonia: Dewa djari menjarowa ampin olo, dan djari mohon, madja ikei!
12. Maka iâ menggarâ Barnabas Jupiter, dan Paulus iä menggarâ Merkurius, basa iâ aton idjâ hakotak.
13. Maka imam Jupiter, idjâ intu ruar lewu, mimbing sapi tuntang pajong kambang akan baun-tonggang lewu, hendak meluput parapahe, tuntang olo arâ.

14. Tapi amon rasul, Barnabas dan Paulus, mehining tä, iâ merabit klambie, dan iâ menangkero akan bentok olo arâ, sambil mengkeriak:

15. Koa: O keton! buhen keton mawi talo to? Ikei kea aton olo kalunen, idjâ akan indu matei sama kilau keton kea, dan ikei mesanan Ewangelion akan keton, uka keton mules arep keton bara talo haiang to, menintu Hatalla idjâ belom, idjâ djari menampa langit, petak, tasik, dan talo handiai idjâ huange.

16. Katika idjâ halau iâ djari menalua sekarä olo kapir mehoroe karâ djalan ajue kabuat;

17. Alo djaton kea iä djari menjahokan arepe, tapi djari mempait talo bahalap bara langit, udjan, dan waja buah paham, dan djari menjuang atein ikei dengan penginan tuntang kahanjake.

18. Maka amon iâ hakotak kalotâ, behali bewe iä paterei olo tâ, uka äla iâ meluput parapahe aka.

III.—19. Maka aton duma olo Jehudi bara Antioghia dan bara Ikonium; iâ tä mandjo olo arâ, dan iâ memanting Paulus hapan batu, sambil menunda iâ akan ruar lewu, dan menaha iä djari mehotos.

20. Tapi amon murid mengaliling iâ, iä mendeng, dan tamâ lewu. Maka andau beken iä, haiak Barnabas, hagoet akan Derbe.

21. Dan amon iâ djari mesanan Ewangelion intu lewu tâ, dan djari menanäan arâ biti mendjadi murid, maka iä buli tinei akan Listra, akan Ikonium, akan Antioghia,

22. Sambil mengarassan atein murid, dan mengatau iâ, uka iâ melei etter huang kapertjaja, dan iä menjerita denga, mehoroe arâ kadjakâ ikei akan indu tamä karadjaan Hatalla.

23. Maka iä mangkat presbiter akan olo tâ huang genep ungkup Tuhan, dan iä blaku doa dan puasa, sambil mentjatoh olo tâ intu Tuhan, âka iâ djari pertjaja.

24. Dan limba iâ mehoroe Pisidia, iä sampei Pampilia;

25. Dan iä mesanan augh Hatalla intu Perge; limba tâ iä hagoet akan Attalie.

26. Dan bara hetâ iâ berajar akan Antioghia, âka iâ djari intjatoh akan asin Hatalla, uka mangkat gawi, idjâ djari ilaluse.

27. Dan amon iâ sampei hetä, dan djari memumpong ungkup Tuhan, maka iâ menjerita aka talo hai tä handiai, idjâ djari inampa Hatalla awie, dan iä menjerita, kilen Hatalla djari muap lawang kapertjaja akan olo kapir.

28. Maka iâ melei hetä dengan murid ombet katahi.

BAGI 15.

I. *Ungkup Tuhan intu Jerusalem memutus, dia usa olo kapir idjä pertjaja injunat, dan mimbing hadat olo Jehudi.* II. *Paulus hasuat augh dengan Barnabas; dan sindä tinei iâ mengumbang arâ tanah, mesanan Ewangelion.*

I.—1. Maka djadi isut biti duma bara Judea, dan madjar karâ pahari, koa: Djaka keton djaton injunat tumon hadat Mo-

ses, maka keton djaton tau inja-
lamat.
2. Dan amon Paulus âwen duâ
Barnabas djaton isut akan indu
hakalawan dan akan indu hasuat
augh denga, maka murid me-
njoho Paulus dan Barnabas, ti-
nei isut biti ungkup ajue awang
beken, menale karâ rasul dan
presbiter hong Jerusalem tagal
perkara tâ.
3. Maka amon äwen tâ djari
injoho awi ungkup Tuhan, iâ
mehoroe Poinike dan Samaria,
dan menjerita kahoban olo kapir,
dan iâ mendjadian kahanjak a-
wang paham akan sekarâ pa-
hari.
4. Dan amon iâ sampei Jeru-
salem, iä induan awi ungkup
Tuhan dan awi karâ rasul, dan
awi presbiter, dan iâ menjerita
aka talo hai, idjä djari inampa
Tuhan hapan iâ.
5. Maka isut biti tingkat olo
parisi, idjâ djari menumon ka-
pertjaja, hamau: Patut olo tâ
injunat, dan patut iâ imetâ me-
numon Torat Moses.
6. Maka karâ rasul dan karâ
presbiter hapumpong, hendak
mitjara perkara tâ.
7. Maka limba âwen tä djari
paham hasuat augh, Petrus men-
deng, sambil hamau dengan olo
tä: O keton, pahari! keton ka-
tawan, djari tahi to, maka Ha-
talla djari minti bara ikei jaku
to, uka bara njamangku olo ka-
pir mehining augh Ewangelion,
dan pertjaja.
8. Maka Hatalla, idjä kasene
atein olo, djari menjaksi akan
olo tâ, sambil menenga aka
Rogh idjâ brasi, sama kilau a-
kan ikei kea.
9. Dan gawin ajue djaton dja-
ri aton beken dengan olo tä, ki-
lau dengan ikei kea, dan iä djari
memprasi atein olo tâ awi ka-
pertjaja.
10. Maka to, narei keton me-
ningkes Hatalla, hendak me-
njampahan akan hundjun bahan
murid tanggongan, idjä dia ta-
ton keton horan, dia kea keton
djari tau menanggong?
11. Tapi ikei pertjaja mendino
salamat awi asin Tuhan Jesus,
sama kilau olo tâ kea.
12. Maka olo arä handiai su-
ni, dan iâ mehining Barnabas
dan Paulus menjerita kata hai
dan talo heiran, idjä djari inam-
pa Hatalla intu olo kapir, hapan
iâ.
13. Maka amon âwen tâ terei
hakotak tomba Jakobus, koa:
O keton, pahari, hining aughku.
14. Simon djari menjerita, ki-
len Hatalla solake djari menang-
go olo kapir, uka iâ menduan
bara olo tâ ungkup akan aran
ajue kabuat.
15. Maka perkara tâ aton tu-
mon augh sekarâ nabi kea; kilau
djari tersurat:
16. "Limba tâ jaku hendak
buli, dan hendak mempendeng
tinei human Dawid, idjä djari
belongkang, dan ramon huma
tä awang panting-pantinga aku
hendak memangun tinei, dan
hendak mengabua tâ tinei;
17. "Uka karâ olo awang beti-
sa menggau Tuhan, tinei karâ
olo kapir kea, idjä inggarâ tumon
arangku, koan Tuhan, idjä me-
lalus talo tâ."
18. Karâ gawin ajue Hatalla
djari katawan bara sola-solake.
19. Tagal tâ jaku memutus,

djaton patut maur olo kapir tâ, idjä mules arepe nintu Hatalla.

20. Melainkan kälâ ikei menjurat aka, äla iâ hâwoi dengan karâ likân dewa, dengan talo kandji, dan äla kuman meto awang matei buseng, âla kea kuman daha.

21. Krana bara djaman horan huang genep lewu aton olo, idjâ mesuman Torat Moses; djetâ sening andau sabat imbasa huang karä sinagoge.

22. Tâ angat karâ rasul, dan angat karâ presbiter, tinei angat salepa ungkup Tuhan, bahalap minti isut biti bara ungkup ajue, dan menjoho iâ akan Antioghia, mempahaiak Paulus dan Barnabas, iä tâ, Judas, idjâ begarä Barsabas, tinei Silas, olo hatuä, idjâ besewut intu karä pahari.

23. Dan iä mempait surat awi lengân äwen tâ, idjä kaloto aughe: "Karä rasul, dan karâ presbiter, tinei karâ pahari blaku kahanjake akan karä pahari bara utus olo kapir, idjä intu Antioghia, intu Siria dan intu Kilikia.

24. "Basa ikei djari mehining, isut biti olon ikei djari hagoet, dan djari maur keton awi adjare, dan djari membembang atein keton, awi iä menjoho keton injunat dan mahaga Torat,—dan ikei djaton djari menjoho âwen tä kalotä:

25. "Maka angat ikei, idjâ djari hapumpong hindjä atei, kälâ ikei minti olo, menjoho iä menale keton, mempahaiak Barnabas dan Paulus, olo idjâ âka kakilak ikei,

26. "Idjâ djari menjaragh pambelom ajue tagal aran Tuhan ikei, Jesus Kristus.

27. "Maka ikei djari minti Judas dan Silas, idjâ kabuat kea awi augh ajue karä mesuman talo to.

28. "Krana Rogh brasi dan ikei kea djaton hendak membebat keton, baja ikei menjoho keton menumon äpat perkara to, idjâ patut:

29. "Æla keton kuman meton parapaha, idjä djari impatei akan dewa, âla kea meto idjä djari buseng, âla kea daha, dan âla häwoi dengan talo kandji. Amon keton mengedjau arep keton dengan talo tä, maka bua gawin keton. Salamat melei!"

30. Maka amon âwen tâ djari injoho, iä sampei Antioghia, dan iä memumpong olo arä, sambil mendjuluk surat tä.

31. Dan amon olo djari membasa tâ, maka iâ hanjak atei sabab augh mangat tä.

32. Maka Judas dan Silas, idjâ kabuat kea aton olo nabi, hapan arä augh madjar karâ pahari, dan mengarassan ateie.

33. Limba iâ djari melei hetâ ombe-ombet katahi, karâ pahari melapas iä buli, menale rasul, huang kasanange.

34. Maka Silas radjin melei hetâ.

II.—35. Maka Paulus âwen duâ Barnabas melei huang Antioghia, dan iä, haiak arä olo awang beken hindei, madjar olo, dan mesanan augh Tuhan.

36. Maka limba isut andau koan Paulus dengan Barnabas: Kâlâ ikei lius sindâ tinei, menjengok karä pahari intu karä kaleka, ikei djari mesanan augh

Tuhan, mangat katawan, kilen kadjarian olo tâ.
37. Maka Barnabas hendak menduan Johannes kea, idjâ begarä Markus, ompat denga.
38. Tapi koan Paulus, djaton patut menduan iâ tâ ompat denga, basa bihin huang Pampilia iä tâ djari mundur bara iä, dan djaton djari omba, mempahaiak iä huang gawie.
39. Djadi, âwen duä tâ haklahi aughe, sampei iâ hapisa; maka Barnabas menduan Markus, dan berajar akan Kiprus.
40. Maka Paulus minti Silas; dan limba iä intjatoh akan asin Hatalla awi karâ pahari, maka iâ hagoet.
41. Maka iä mehoroe Siria dan Kilikia, dan mengarassan karä ungkup Tuhan.

BAGI 16.

I. *Paulus minti Timoteus, uka mendohop iâ; iä mehoroe Prigia, Galatia, Misia; Hatalla menjoho iâ, hapan nupi, ukä iâ menale tanah Makedonia.* II. *Paulus hong Pilippi.*

I.—1. Maka iä sampei Derbe dan Listra; dan itâ, aton hetâ murid, arae Timoteus, indue aton olo Jehudi idjâ pertjaja, tapi bapae aton kapir.
2. Iä tä inggarâ bahalap awi karä pahari, idjä melei intu Listra dan intu Ikonium.
3. Maka Paulus radjin menduan iä tâ omba denga, dan iä menduan dan menjunat iâ, tagal karâ olo Jehudi, idjâ melei intu lewu tä; krana olo tâ handiai djari kasene bapae aton olo kapir.
4. Maka haiak iâ menansaran karä lewu, iâ mesuman akan olo tâ petâ, idjâ djari inantu awi karâ rasul, dan awi karä presbiter, idjä intu Jerusalem, uka olo tä menumon tâ.
5. Tâ karâ ungkup Tuhan indâhen huang kapertjaja, dan sening andau iâ indahang karäe.
6. Maka amon Paulus mehoroe tanah Prigia dan Galatia, iâ ingahana Rogh brasi mesanan augh Hatalla intu Asia.
7. Dan amon iâ sampei Misia, iä mengkemâ hagoet akan Bitinia, tapi Rogh Jesus djaton menjoho iä.
8. Dan limba iâ mahalau Misia, maka iä sampei Troas.
9. Maka hamalem Paulus mitâ talo, iâ tâ, olo Makedonia, idjâ biti, aton mendeng, sambil blaku intu iâ, koa: Dimpa akan Makedonia, dohop ikei.
10. Amon iâ djari mitâ talo tâ, maka ikei belalu himat berajar akan Makedonia, krana angat ikei aton betantu, Tuhan djari mengahau ikei, uka mesanan Ewangelion akan olo hetä.
II.—11. Maka limba ikei betolak bara Troas, ikei palus akan Samotrake, dan andau djewu akan Neapolis.
12. Dan bara hetâ ikei sampei Pilippi, iä tâ lewu idjâ membatang huang baris tanah Makedonia djetâ, dan djetâ aton lewu idjâ mardeka, idjâ imangun awi prentahn olo hai. Maka ikei melei isut andau intu lewu tâ.
13. Maka andau sabat ikei lius akan ruar lewu, menale batang-danum, âka olo pudji sombajang; dan ikei mondok hetâ dan hakotak dengan olo bawi, idjâ djari hapumpong hetâ.

14. Maka aton olo bawi, Lidia arae, idjâ mendjual benang lamos, idjâ bara lewu Tiatira, idjä aton mikâ Hatalla; iâ tâ mindi-minding akan kotak tâ; tâ Hatalla muap ateie, sampei iâ herati augh, idjâ insanan Paulus.

15. Dan amon iâ kabuat impandoi, tuntang salepa ungkup olo humae, maka iâ blaku intu ikei, koa: Djaka keton mado aku toto pertjaja huang Tuhan, maka tamâ humangku, dan melei hetä. Maka iâ hadjadjuan ikei.

16. Maka djadi, amon ikei hagoet hendak sombajang, aton hasupa dengan ikei djipen bawi, idjâ ingumpang dewa, idjä tau menudjum, idjâ mawi arä ontong akan tempoe, awi iâ menudjum.

17. Iâ tâ menuntut Paulus tuntang ikei, sambil mentehau, koa: Olo to aton djipen pangkahai Hatalla, idjâ mesanan akan ikei djalan salamat!

18. Maka arâ andau iâ aton kolotâ gawie. Maka Paulus kapâhâ atei awi tâ, dan iâ mules arepe, sambil hamau dengan dewa tâ: Jaku memetâ ikau huang aran Jesus Kristus, blua bara iâ. Maka palus djam tâ kea dewa tä blua.

19. Maka amon tempoe mitâ, ontong ajue djari nihau, tâ iä menjingkap Paulus âwen duâ Silas, dan menunda iä akan äka bitjara, menaharep karâ mantir.

20. Dan limba tâ iâ maga iâ tâ akan karâ tuan hai, koa: Olo to maur lewun ikei, dan iâ aton olo Jehudi.

21. Dan iä mesanan hadat, idjä djaton patut ikei menarima atawa menumon, krana ikei aton olo Romani.

22. Maka olo arâ hapumpong melawan iâ, dan tuan hai tä menjoho olo menjintak mengkak klambie, dan memukul iâ.

23. Dan limba iâ paham imukul, maka olo menutup iâ huang sipir, dan memetâ mandur sipir tâ, uka iâ menonggo âwen tâ bua-bua.

24. Iâ tâ menarima prentah tä, dan menutup âwen tâ huang karong idjâ aton intu bentok haliei, dan memanga paie.

25. Maka bentok alem hirah Paulus dan Silas blaku doa, sambil menjanji menara Hatalla. Dan olo inutup awang beken mindi-minding, mehining augh ajue.

26. Maka salenga petak paham honggâ, sampei karä galang human sipir tä hagerek, dan belalu kea karâ lawange buap, dan pasong olo handiai bengkak.

27. Tä mandur sipir takinja betiro, dan amon iä mitâ karä lawang sipir aton buap, maka iä menjilak padang, hendak mempatei arepe, krana iâ mado, karâ olo inutup djari bebuhau.

28. Maka Paulus mentehau, hapan hai aughe, koa: Æla memapa arepm, krana ikei handiai aton heto!

29. Maka iä blaku singa, sewu akan huange, dan iâ hagendjä, sambil lawo intu äka pain Paulus âwen duâ Silas.

30. Dan iâ maga âwen tâ blua, sambil hamau denga: O tuan, narei patut aku mawi, uka aku mendino salamat?

31. Maka koan äwen: Pertjaja huang Tuhan Jesus Kristus,

tâ ikau tuntang salepa ungkup olo humam karâ mendiuo salamat

32. Dan âwen tâ mesanan augh Tuhan aka, dan akan olo handiai, idjâ intu humae.

33. Maka iâ menduan âwen tä hamalem, djam tä kea, sambil mempuas awan pukule; dan palus tâ kea iâ kabuat impandoi, tuntang olo ajue handiai.

34. Dan iâ maga âwen tâ akan human ajue, dan menjimpan medja aka, dan iä tuntang karâ olo ajue hanjak atei, basa iâ pertjaja huang Hatalla.

35. Maka amon talo djari blawa, tuan hai menjoho kapiri, koa: Lapas olo tä bewe.

36. Maka mandur sipir mesuman augh tä akan Paulus, koa: Tuan hai djari menjoho, mangat keton lapas bewe; blua to, lius dengan salamat.

37. Maka koan Paulus dengan kapiri: Bakarina, dan amon ikei hindei djari iriksa, maka olo tä djari menjoho olo memukul ikei, idjä aton olo Romani, dan djari menganan ikei akan sipir; to iâ hendak menjoho ikei blua tinei sasuni? äla kalotâ! kâlä iâ kabuat duma, dan maga ikei blua.

38. Maka kapiri mesuman augh tâ akan tuan hai; iâ tâ mikä, amon iä mehining, äwen tâ aton olo Romani.

39. Dan iä duma, mengatau âwen tà, maga iä blua, sambil blaku intu iâ, uka iâ blua bara lewu tä.

40. Maka amon âwen tâ djari blua bara sipir, iâ tamâ human Lidia; dan limba iâ djari hapumpong dengan karä pahari, dan djari mempangat iâ, maka iâ hagoet.

BAGI 17.

I. *Paulus hong Tessalonika dan hong Beroia.* II. *Paulus hong Atena.*

I.—1. Maka ikei hagoet, mahalau Ampipolis dan Appollonia, dan ikei sampei Tessalonika; hetâ aton sinagoge olo Jehudi.

2. Maka Paulus, tumon hadate, tamâ hetâ, dan hantelo sabat iâ menarang augh surat akan olo;

3. Iâ membuka tâ aka, sambil menarang, djaton tau dia Kristus tä mengkemâ kapähâ, dan misik bara olo matei; maka Jesus, koa, idjä insanangku akan keton, iä aton Kristus tâ.

4. Maka isut biti olo tâ pertjaja, dan menatellan arepe dengan Paulus dan Silas; kalotä kea paham arä olo kapir, idjä aton mikâ Hatalla, dan djaton isut biti olo bawi idjä tatau.

5. Maka olo Jehudi, idjâ bantus pertjaja, persengen ateie, dan iä menduan isut biti olo bangang, iâ tâ olo pakan idjâ pudji manding arepe, dan iâ mandjo olo arâ hapumpong tuntang meridu, hendak mamok huang lewu; maka iä mengarubut human Jason, hendak menggian rasul tâ akan olo arä.

6. Dan amon iä djaton sondau âwen tâ, maka iä mihir Jason dan isut biti pahari awang beken akan karâ mantir lewu, mengalabawâ, koa: Olo tä, idjä djari meridu salepa kalunen, iä tâ djari kanto kea!

7. Iä tâ injarongan Jason; maka uras olo tâ melawan prentahn kaisar, awi iâ hamau, olo beken aton radja, iâ tâ Jesus.

8. Maka iâ menantiring olo

lewu handiai meridu, tuntang mantire, idjâ mehining augh tâ.

9. Maka amon iâ djari mendino sanda awang ombet bara Jason dan bara olo beken tâ, iä melapas äwen tâ.

10. Maka karâ pahari palus alem tä kea menjoho Paulus dan Silas akan Beroia. Amon âwen tâ sampei hetâ, iä tamâ sinagoge olo Jehudi.

11. Maka olo hetâ aton labeh budjur bara olo hong Tessalonika; iâ pehias haliei menarima augh Hatalla, dan sening andau iâ mariksa surat, djaka perkara tâ toto aton kalotä.

12. Maka arä biti olo tâ pertjaja, tinei arä biti olo bawi tatau, awang kapir, tuntang olo hatuä.

13. Tapi amon olo Jehudi, idjâ intu Tessalonika, mehining, intu Beroia kea augh Hatalla insanan Paulus, maka iâ hagoet akan hetâ kea, mandjo olo arâ mamok.

14. Maka palus tâ kea karâ pahari menjoho Paulus, uka iâ blua lewu, kilau hendak menale tasik; maka Silas dan Timoteus melei hetâ.

15. Maka olo idjä maga Paulus mempahaiak iâ sampei Atena; dan amon iâ djari mendino petân Paulus akan Silas dan Timoteus, uka âwen tâ bedjeleng haliei menale iä, maka olo tâ harikas buli.

II.—16. Maka amon Paulus mentei âwen tâ intu Atena, ateie paham kapâhâ, awi iâ mitä lewu tâ aton kontep hampatong, tamunan dewa.

17. Dan iâ hakotak huang sinagoge dengan olo Jehudi, tuntang dengan olo idjä mikâ Hatalla, tinei sening andau iä hakotak intu pakan dengan olo, idjâ sondaue hetä.

18. Maka isut biti olo pintar, bara tingkat olo Epikurus, dan olo Stoikus habantah augh denga; maka koan belahe: Narei adohn augh olo habitak tâ? Koan olo beken: Ampie iâ aton mesanan dewa taheta. Tâ, basa iä mesanan akan olo tä Jesus, dan kamisik olo matei.

19. Maka olo tâ menduan iâ, mimbit iâ akan kaleka bitjara, Areopagus arae, koa: Tau ikei katawan, narei adjar taheta tä, idjä insanam?

20. Krana augh nahesa ikau menjampei pinding ikei. Maka ikei hendak katawan, narei adohn rima karä augh tä.

21. Maka olo Atena handiai, tinei olo tamuei, idjä melei hetâ, djaton aton hila akan talo gawi beken, baja hendak menutor atawa hendak mehining talo taheta.

22. Maka Paulus mendeng intu bentok Areopagus tâ, dan hamau: O keton, olo Atena, awi talo handiai jaku mitä keton paham menonggo dewa.

23. Krana amon aku mengumbang lewun keton, dan menjengok karâ talo idjâ injemba keton, maka aku sondau kea mesbeh, idjä aton surat alamat kaloto: "*Akan Hatalla, idjä djaton kasenan.*" Maka iâ, idjâ injemba keton, alo keton djaton kasene iä, iâ tâ aku mesanan akan keton.

24. Hatalla, idjâ djari menampa kalunen dan talo handiai awang huange, iâ aton Tempon

langit tuntang petak, dan iâ djaton melei huang huma, idjä djari imangun awi lengän olo.

25. Djaton kea iâ tau indohop olo, kilau djaka iä tapas talo en-en, melainkan iâ kabuat aton, idjâ menenga akan sekarâ olo pambelom, tahaseng, dan talo handiai.

26. Maka iä djari membelom bara olo Idjä sekarä djelahan olo, uka iä tä melei hundjun salepa baun petak, dan iâ djari menantu helo karä wajae, dan tikas kaleka, olo tâ akan melei;

27. Uka iä menggau Hatalla, djaka mikâ iâ tau mengkemä dan tau sondau iâ, krana iâ djaton aton kedjau dengan genep bitin ikei.

28. Krana huang iâ ikei belom, ikei hagerek, ikei aton;. kilau isut biti olo djelahan keton kea, idjâ tau bedindang, djari hamau: "Krana ikei aton utus ajue kea."

29. Tä ikei, idjâ utus Hatalla, ala akan mado, Hatalla aton sarowa hampatong bulau, hampatong salaka, hampatong batu, idjä djari iukir tumon kaheratin dan tumon pikir olo kalunen.

30. Maka karâ katika kahumong olo Hatalla djaton maku menehiu, tapi to iâ menjoho olo handiai intu karâ kaleka, uka iä hoba;

31. Djeto, basa iä djari menantu andau, iä hendak memutus kadjarian kalunen huang kateteke awi olo hatuâ, idjâ djari inantue, dan idjä betarang djari insanan awi iâ akan olo handiai, awi Hatalla djari mempisik iâ tâ bara olo matei.

32. Maka amon olo tä mehining augh kamisik olo matei, tä belahe halalea; tapi koan belahe: Dapit ikei hendak mehining aughm tinei tehiu perkara to.

33. Maka kakai Paulus blua bara bentok olo tä.

34. Maka isut biti olo hatuä leket denga, dan pertjaja; aton Dionisius, olo Areopagus tâ, tinei aton olo bawi, Damaris arae; tinei aton olo beken kea.

BAGI 18.

I. *Paulus intu Korintus.* II. *Paulus bult akan Antioghia, dan idjä hantelo iâ hagoet, uka mesanan Ewangelion.* III. *Apollos mesanan augh Hatalla.*

I.—1. Limba tâ Paulus harikas bara Atena, dan iâ sampei Korintus.

2. Hetâ iâ sondau olo Jehudi, Akwila arae, olo bara Pontus, idjâ taheta djari duma bara Italia, tuntang Priskilla, sawae, (sabab Klaudius djari menenga prentah, olo Jehudi samandiai akan indu melihi Roma.)

3. Maka Paulus hindjä dengan olo tâ, dan basa iâ aton sama gawie, maka iä ompat denga begawi; krana olo tâ aton tukang menampa tingkap benang.

4. Maka sening andau sabat iâ madjar olo huang sinagoge, dan mengatau olo Jehudi dan olo kapir.

5. Maka amon Silas dan Timoteus djari duma bara Makedonia, Paulus hadjadjuan awi Rogh, uka mesanan akan olo Jehudi, Jesus aton Kristus tâ.

6. Maka amon olo tâ membantah dan memapa aughe, iâ menggerek pakeiae, dan hamau

dengan olo tâ: Dahan keton akan menata takolok keton kabuat; jaku aton brasi; bara katonto aku hendak menale olo kapir.

7. Dan iâ minda bara hetâ, sambil tamâ human Titus, idjä begarâ Justus, idjâ mikâ. Hatalla; human ajue aton dara sinagoge.

8. Maka Krispus, kapala sinagoge tâ, pertjaja huang Tuhan, tuntang salepa ungkup olo humae: dan arâ biti olo Korintus mehining augh Hatalla, dan iâ pertjaja belalu impandoi.

9. Maka hamalem Tuhan hamau dengan Paulus intu talo gitae: "Æla mikâ, tapi hakotak dan äla suni;

10. "Krana jaku aton hindjâ ikau, dan dialo idjâ biti akan mentakan dan memapa ikau; krana jaku aton ungkup olo idjä bekapal huang lewu to."

11. Maka Paulus melei hetä idjâ njelo djehawen bulan katahi, dan iâ madjar augh Hatalla intu olo tä.

12. Maka katika Gallion aton wakil radja hong tanah Aghaia, olo Jehudi handiai mempakat, dan iä haiak mentakan Paulus, dan mimbit iâ akan äka bitjara,

13. Koa: Olo to musok olo menjemba Hatalla melawan augh Torat.

14. Maka amon Paulus hendak hakotak, koan Gallion dengan olo Jehudi: Djaka olo djari mawi talo salah atawa talo papa en-en, o keton, olo Jehudi, tä toto jaku akan indu menarima keton;

15. Tapi djaka aton perkara tehiu augh, atawa tehiu ara en-en, atawa tehiu Torat idjä imbing keton, naughe keton bewe mitjara tâ, krana jaku djaton maku memutus perkara kalotâ.

16. Dan iä maharak olo tâ bara karosi bitjara.

17. Maka olo kapir handiai menjingkap Sostenes, kapala sinagoge tâ, dan memukul iâ tokep karosi bitjara; tapi Gallion djaton paduli talo Idjâ karâ perkara tâ.

II.—18. Djadi, limba Paulus djari melei hetâ arä andau hindei, maka iâ menabe karä pahari, dan berajar akan Siria, impahaiak Priskilla dan Akwila; maka iä menjukur takoloke intu Kenghrea, krana iâ aton menanggong djandji intu Hatalla.

19. Maka iâ sampei Epesus, dan iä mempelei âwen tâ hetä; maka iâ kabuat tamä sinagoge, sambil hakotak dengan olo Jehudi.

20. Olo tâ blaku iä melei tahi denga, tapi djaton ole iä menumon huang olo tâ.

21. Tapi iä menabe arepe dengan olo tä, koa: Djaton tau dia aku aton intu Jerusalem andau pesta karâ, tapi aku hendak haluli tinei akan keton, djaka Hatalla hendak menjoho aku. Tâ iä betolak bara Epesus.

22. Dan amon iâ sampei Kaisarea, iâ hagoet akan Jerusalem, menabe ungkup Tuhan idjâ hetâ; limba tâ iä lius akan Antioghia.

23. Dan limba iâ djari melei hetä ombe-ombet katahi, maka iä hagoet, mengumbang tanah Galatia dan tanah Prigia, sambil mengarassan karâ murid.

III.—24. Maka olo Jehudi,

Apollos arae, olo bara Aleksandria, idjâ aton maher aughe, dan idjä paham herati surat, iä aton duma akan Epesus.

25. Iä djari iadjar huang djalan Tuhan, dan iâ hanjala ateie, uku-uku iâ mesanan dan membrita aran Tuhan; tapi iâ katawan pampandoin Johannes bewe.

26. Maka iâ menampara hakotak urâh huang sinagoge. Amon Akwila dan Priskilla mehining iâ hakotak, maka âwen tâ menduan iä, dan iâ labeh menarang djalan Hatalla intu iâ.

27. Dan amon iä hendak hagoet akan Aghaia, maka karâ murid mendohop iä, dan mempait surat akan karâ pahari awang kane, uka âwen tâ menduan iâ; maka amon iâ sampei hetâ, iä paham mendohop olo, idjâ djari pertjaja awi asi.

28. Krana bakarina dan betantu iä mempala olo Jehudi, dan iä menantu awi karâ augh surat, Jesus aton Kristus tä.

BAGI 19.

I. *Paulus intu Epesus; arä olo pertjaja.* II. *Olo bantus pertjaja hetä hendak mamok.*

I.—1. Djadi, kahum Apollos aton intu Korintus, maka Paulus, idjâ djari mengumbang karä tanah idjâ hila ngambo, duma sampei Epesus.

2. Dan amon iâ sondau murid, isut biti, koan iâ denga: Djari keton mendino Rogh brasi, katika keton haru pertjaja? Koan âwen tâ denga: Ikei mahin dia djari mehining, djaka aton Rogh brasi.

3. Koan iâ dengan äwen: Maka menintu âwe keton djari impandoi? Koan âwen: Menintu pampandoin Johannes.

4. Maka koan Paulus: Johannes djari mempandoi hapan pampandoin kahoba, maka iâ djari menjoho olo pertjaja huang iä tä, idjä karä duma rehian bara iâ, iä tâ, huang Kristus Jesus.

5. Amon âwen tâ mehining augh tâ, iâ impandoi huang aran Tuhan Jesus.

6. Dan amon Paulus mina lengâe hundjun olo tâ, maka Rogh brasi mohon aka, dan âwen tâ hakotak hapan hakabeken bahsa, tinei iâ menudjum.

7. Maka karâ olo hatuâ tâ aton duâwalas biti hirah.

8. Maka Paulus tamä sinagoge, dan iâ uräh ateie hakotak dengan olo telo bulan katahi, dan mengatau olo menarima talo karadjaan sorga.

9. Maka amon isut biti menekang arepe, merisang ateie, sambil memapa djalan Hatalla intu olo arä, tä Paulus melihi olo tâ, memisa karâ muride, dan sening andau iâ madjar olo huang kaleka mengadji, idjâ ain olo anu, Tirannus arae.

10. Maka duâ njelo iâ kalotâ, sampei olo handiai idjâ melei huang Asia, olo Jehudi dan olo kapir, djari mehining augh Tuhan Jesus.

11. Maka talo kwasa kea, idjâ djaton pudji gitan olo, inampa Hatalla awi lengän Paulus.

12. Sampei benang âbes kea dan kuwinge induan olo bara

bereng ajue, dan djetâ inae akan hundjun olo haban, maka awi tâ karâ ampin perese terei, dan karâ dewa papa blua.
13. Maka isut biti olo Jehudi, olo penggojang-gapa, idjä tau menjumpa dewa, behanji kea menjewut aran Tuhan Jesus mawi olo idjâ ingumpang dewa papa, koa: Ikei menjumpa keton awi Jesus, idjâ insanan Paulus.
14. Maka idjâ mawi talo tâ, iâ tâ udju biti anak Skewa, kapala imam olo Jehudi.
15. Maka tomba dewa papa tä, koa: Jesus aku kasene, Paulus aku katawan; tapi keton, âwe keton?
16. Dan olo tâ, idjâ ingumpang dewa papa, menangkadjok, mentakan äwen tâ, dan iâ mempakala dan mawi iä, sampei âwen tâ hadari bara huma tä halowei, tuntang arä himange.
17. Maka perkara tâ hining olo Jehudi dan olo kapir handiai, idjâ aton intu Epesus; dan olo handiai tä mikä, dan aran Tuhan Jesus mendjadi besewut.
18. Maka arä biti âwen, idjâ djari pertjaja, duma, mengaku dan menjerita karâ talo gawie.
19. Dan arä biti âwen, idjä bahut pudji mengarohei, mimbit karâ surat ajue, dan menusul tâ, haiak gitan olo handiai; dan iä mitong regan karä surat tä sampei limâ pulu kojan kabawak rear beputi.
20. Maka kalotâ augh Tuhan paham abas dahang-mendahang dan bara kwasa.
21. Maka limba talo tä Paulus mehimat huang ateie, hendak mehoroe Makedonia dan Aghaia, dan menale Jerusalem, koa: Limba aku djari hetâ, djaton tau dia aku mitä Roma kea.
22. Maka iâ menjoho duâ biti bara äwen idjä menonggo iâ, Timoteus dan Erastus, menale Makedonia, dan iâ kabuat melei hindei intu Asia.
II.—23. Maka katika tä lembut paham karidun olo tagal djalan Tuhan.
24. Krana olo anu, Demetrius arae, tukang salaka, idjä menampa tamunan human hampatong Diana, hapan salaka, iâ mawi arâ balandja akan karâ olo, idjä aton sama tukang kilau iâ.
25. Maka iâ memumpong karâ tukang tâ, tinei sekarä olo idjâ ompat gawi tâ kea, dan hamau: O keton, tawan keton, awi penggawi to ikei behudjong;
26. Tinei keton mitâ dan mehining, djaton intu Epesus bewe, tapi karenga hapus Asia Paulus tâ djari memahir arâ olo mundur, awi iâ madjar olo, koa: Iä tâ, idjâ inampa awi lengân olo, djaton aton Hatalla.
27. Maka perkara to djaton bewe indu behajan gawin ikei, tapi human hampatong Diana kea, dewa bawi idjâ hai tâ, karâ iado olo djaton bara guna en-en, dan kahain ajue, idjâ ihorumat hapus Asia, hapus kalunen, akan indu rusak.
28. Maka amon olo mehining tä, iâ paham blait, mengalabawâ, koa: Hai aton Diana olo Epesus!
29. Maka salepa lewu tâ rowang-riwut ampie, olo haiak hadari akan kaleka talo inampaja, sambil menunda Gaius dan A-

ristarghus, olo Makedonia, idjâ hindjâ dengan Paulus.

30. Maka amon Paulus hendak menale olo arâ, karä murid mengahana iâ.

31. Maka isut biti olo panghulu Asia kea, idjâ hulä denga, menjoho olo menale iä, dan mempudji iâ, belâ iâ menjaragh arepe akan kaleka talo inampaja.

32. Maka belahe olo tâ mengkeriak kalotä, awang beken tinei kaloto, krana karä olo idjâ hapumpong tä aton njanjau, dan bilak rata iâ djaton katawan, kasen iä djari hapumpong.

33. Maka belahe olo tâ mendjidjit Aleksander, idjä inggian olo Jehudi, menaharep olo arä; maka Aleksander mengipei, hapan lengäe, hendak mempahalap arepe intu olo arâ.

34. Maka amon olo mengasene, iâ aton olo Jehudi, olo handiai tâ, kilau hapan augh Idjâ, mengkeriak barang duä djam katahi, koa: Hai aton Diana olo Epesus!

35. Maka djuru-tulis lewu mempaterei, olo tâ, koa: O keton, olo Epesus, äwe kea aton, idjâ djaton katawan, lewun olo Epesus aton manggau human Diana, dan hampatong dewa tâ, idjä djari lawo bara langit?

36. Maka basa perkara tâ djaton tau ilawan, patut keton suni, dan âla aton kanaha huang gawin keton.

37. Krana keton djari mimbit olo to, idjä djaton djari merampas human dewa, djaton kea iâ djari memapa dewan keton idjä bawi tâ.

38. Maka djaka Demetrius, dan olo idjä sama tukang kilau iâ, aton perkara en-en dengan olo, aton bewe andau bitjara imbing, aton mantir, kâlâ olo tâ hadawa hetâ.

39. Dan mikâ djaka keton hendak blaku en-en tehiu perkara beken, patut djetä imutus awi olo bitjara tumon undang-undang.

40. Krana ikei akan indu mikä ikei indawa, kilau djaka ikei djari mamok, tagal perkara andau to, basa ikei djaton aton buku hapan mempahalap karidun olo, awang djari aton. Dan limba iâ djari menutor augh tâ, maka iâ melapas olo idjâ djari hapumpong tâ, dan menjoho iâ buli.

BAGI 20.

I. *Paulus menale Makedonia, Hellas, Troas dan Miletus.* II. *Hong Miletus Paulus hasupa dengan presbiter olo ungkup Epesus.*

I.—1. Maka limba karidun olo djari terei, Paulus merawei karä murid, dan limba iâ memberkat olo tâ, iâ palus hagoet menale Makedonia.

2. Dan amon iâ djari mehoroe karä tanah hila kane, iâ sampei Hellas.

3. Hetâ iâ melei telo bulan; dan amon iâ hendak berajar akan Siria, olo Jehudi mimpa iâ; tâ iä moba kahimate, hendak buli manjak Makedonia.

4. Maka sampei akan Asia iâ impahaiak Sopater, olo Beroia, tinei Aristarghus dan Sekundus, idjâ bara ungkup olo Tessalonika, tinei Gaius, olo Derbe, tinei Timoteus; maka olo Asia kea

hindjâ denga, iä tä Tighikus dan Tropimus.
5. Æwen tâ djari hagoet helo, dan mendâ ikei hong Troas.
6. Maka amon karâ andau olo pudji kuman tepong awang djaton iragi djari halau, ikei berajar bara Pilippi, dan huang limâ andau ikei sampei äwen tä hong Troas; hetä ikei melei udju andau.
7. Maka andau minggo, amon karä murid hapumpong, mendarei tepong, Paulus hakotak denga; maka andau djewu iâ hendak harikas, dan iâ memandjang tutore sampei bentok alem.
8. Maka aton arä sumbo inotong huang karong-loteng, âka olo tä djari hapumpong.
9. Maka aton olo tabela, arae Eutighos; iâ tä mondok intu penjengok, dan iâ parontok palus betiro, sabab Paulus mawi tjerita pandjang; maka awi tirohe iä belongkang, palus lawo kangiwa bara karong awang suson telo, dan matei iâ inggatang olo.
10. Maka Paulus mohon, mehingkep intu hundjue, memangkut iä, koa: Æla keton menatum, krana tahasenge aton.
11. Limba tâ iä mendai tinei, mendarei tepong, kuman, dan tahi iä hakotak dengan äwen tä, sampei langit mehindang, dan kalotä iâ harikas.
12. Maka olo mimbit olo tabela tâ belom, dan atein olo tä paham impangat.
13. Maka ikei hagoet helo, djakat benama, palus berajar akan Assus; hetâ ikei akan indu menduan Paulus. Krana kalotâ augh petâe, basa iâ kabuat hendak menandjong.
14. Dan amon iâ menjupa ikei hong Assus, ikei menduan iâ, dan ikei palus sampei Mitilene.
15. Dan limba betolak bara hetâ, maka andau djewu ikei sampei tendipa Kios, dan andau beken ikei tuli hong Samos, dan melei hong Trogillion; maka andau idjä harian ikei sampei Miletus.
16. Krana Paulus hendak mahalau Epesus, belâ iä nihau andaue intu Asia. Krana iä menggulong arepe, uka, ole dengan ole, iâ andau pentekosta sampei Jerusalem.
II.—17. Maka bara Miletus iâ menjoho olo akan Epesus, pakadja karâ presbiter ungkup Tuhan idjâ hetä.
18. Dan limba olo tâ djari menale iâ, koan iä denga: Tawan keton bara andau solake jaku sampei Asia, kilen ampi jaku djari hindjä keton karä katika tâ;
19. Sambil menonggo Tuhan dengan randa atei, dengan arä djohon mata, huang arâ tingkese, idjä djari bua aku awi kasingen olo Jehudi.
20. Dan aku djaton djari menjahokan talo Idjä, awang beguna, tapi djari mesuman tâ, dan djari madjar tâ akan keton, kaleka keton haiak hapumpong, tinei huang gene-genep human keton.
21. Dan aku djari mesanan akan olo Jehudi dan akan olo kapir kahoba akan Hatalla, dan kapertjaja huang Tuhan ikei, Jesus Kristus.

22. Maka to jaku, idjâ imasong huang Rogh, hagoet akan Jerusalem, dan djaton aku katawan, talo en akan indu bua aku hetä.

23. Tapi huang genep lewu Rogh brasi menjaksi akangku, koa, pasonge dan kadjakâ aton mentei aku.

24. Maka aku djaton paraba talo Idjâ, pambelomku mahin dia aku merega, alo bewe aku dengan hanjak atei mahapus penggoetku, tuntang penggawi, idjâ djari dinongku bara Tuhan Jesus, iä tä, uka aku mesanan Ewangelion asin Hatalla.

25. Maka to, itâ, aku katawan, keton djaton karâ mitâ baungku hindei, keton handiai, idjâ djari ingumbangku, dan idjä djari mehining bara aku brita karadjaan Hatalla.

26. Sabab tâ aku hamau dengan keton andau to kea, jaku to aton brasi bara dahan keton handiai.

27. Krana aku djaton djari menjahokan talo Idjâ, tapi lepa aku djari mesanan kahendak Hatalla akan keton.

28. To tonggo arep keton, tuntang salepa kawan, äka Rogh brasi djari mangkat keton mendjadi episkopos, uka keton menjakatik ungkup Hatalla, idj djari imilie hapan dahan ajue kabuat.

29. Krana to kea jaku katawan, limba aku djari hagoet, maka harimau awang besiak karâ tamâ, menale keton, idjâ djaton menjanjang kawan tâ.

30. Dan bara bentok keton kabuat karä lembut olo, idjâ mendjea adjare, uka menamput murid menuntut iâ.

31. Tagal tâ, djaga keton, dan ingat, telo njelo katahi, handau hamalem, aku haiak menangis djaton djari melajan, madjar genep bitin keton.

32. Maka to, o pahari, jaku menjaragh keton akan Hatalla, dan akan augh asin ajue, idjä aton kwasa memangun keton, dan menenga akan keton penataue haiak dengan olo handiai, idjâ djari imprasi.

33. Djaton aku pudji blaku salaka, bulau, pakeian bara keton;

34. Keton kabuat katawan, lengängku to kea djari mawi belandja akangku dan akan olo, idjâ hindjâ aku.

35. Awi talo handiai aku djari memprahan akan keton, patut ikei begawi kalotâ, dan menduan olo idjä belemo huang kapertjaja, dan menehiu augh Tuhan Jesus, idjâ injewut kabuate: "Menenga aton labeh mangat bara blaku."

36. Amon iâ djari menjewut tä, maka iâ mendâko utute, dan blaku doa haiak olo handiai tä.

37. Maka olo handiai tä paham menangis, dan iä memalok ujat Paulus, sambil menjium iâ.

38. Maka olo tâ pâhä atei, maka paham awi augh tâ, idjâ djari injewute: olo tâ djaton akan indu mitâ tinei baue. Maka olo tä maga iâ akan benama.

BAGI 21.

I. *Paulus hagoet akan Jerusalem.* II. *Iâ induan ungkup Tuhan.* III. *Olo Jehudi mamok, hendak mawi iä; iä inawan olo Romani.*

I.—1. Djadi, limba ikei djari betolak, melihi olo tâ, maka ikei berajar palus sampei Kos, dan andau idjä rehian ikei sampei Rodos, dan bara hetâ ikei sampei Patara.

2. Dan amon ikei sondau benama, idjâ berajar akan Poinike, maka ikei djakat hetâ, dan betolak.

3. Dan amon Kipris memala, ikei mahalau tä hila sambil, dan berajar akan Siria, dan ikei belabo hong Tirus, krana hetä olo akan indu mongkar buat kapal.

4. Dan amon ikei sondau murid, ikei melei denga udju andau: maka awi Rogh murid tä hamau dengan Paulus, âla iâ hagoet akan Jerusalem.

5. Djadi, amon karâ andau tâ hapus, ikei blua bara hetä, hagoet tinei; maka olo tâ handiai tuntang anak sawae maga ikei sampei akan ruar lewu, dan ikei mendâko utut ikei intu pasisir tasik, sambil blaku doa.

6. Dan limba menabe arep ikei, ikei djakat benama, dan äwen tâ buli humae.

7. Maka ikei mahapus perajar ikei bara Tirus, palus duma sampei Ptolomais; hetä ikei menabe karä pahari, dan ikei melei denga idjâ andau.

8. Maka andau idjâ rehian ikei hagoet sampei Kaisarea; dan ikei tamâ human Pilippus, olo idjâ mesanan Ewangelion, idjâ biti âwen udju tä; dan ikei melei denga.

9. Maka aton intu iä anak bawi, âpat biti, iä tâ aton budjang, dan iâ tau menudjum.

10. Dan limba ikei djari melei hetâ arä andau, aton duma nabi bara Judea, Agabus arae.

11. Iä tä menale ikei, dan iä menduan babat Paulus, memasong lengän pain kabuate, koa: To koan Rogh brasi: Olo idjâ tempon babat, iâ karâ imasong kalotâ huang Jerusalem awi olo Jehudi, dan karâ indjuluk akan lengân olo kapir.

12. Amon ikei mehining augh tä, maka ikei tuntang karâ pahari hong lewu tä blaku intu iâ, uka iä âla hagoet akan Jerusalem.

13. Maka tomba Paulus: Narei gawi, keton menangis, melenjo ateiku? Krana jaku djaton bewe pehias imasong, tapi jaku pehias matei kea huang Jerusalem tagal aran Tuhan Jesus.

14. Dan amon ikei djaton ole mengatau iä menumon augh ikei, maka ikei terei, koa: Kâlä, kahendak Tuhan mendjadi.

15. Maka limba karâ andau tâ ikei menatap arep ikei, dan hagoet akan Jerusalem.

16. Maka isut biti murid bara Kaisarea kea mempahaiak ikei, sambil maga ikei akan Mnason, olo Kipris, idjâ tahi djari aton murid, uka ikei melei huang iâ.

II.—17. Maka amon ikei sampei Jerusalem, kará pahari menarima ikei dengan kahanjake.

18. Maka andau idjâ rehian Paulus haiak ikei menale Jakobus; hetä karâ presbiter djari hapumpong.

19. Maka limba iä djari menabe olo tâ, iâ menjerita midjämidjä karä talo, awang djari iawi Hatalla intu bentok olo kapir awi penggawin ajue.

20. Amon olo tâ mehining

tjerita tâ, iâ menara Hatalla, sambil hamau denga: O pahari, ikau mitâ, arâ laksa olo Jehudi djari pertjaja; maka uras olo tä mahaga Torat dengan lason atei.

21. Maka olo tâ djari mendino kabar tehiu ikau, ikau madjar olo Jehudi handiai, idjä kasaburan intu olo kapir, uka olo tâ menganan Torat Moses, awi ikau madjar iâ, âla iâ akan menjunat anake, dan âla iä akan menandjong tumon karâ hadat.

22. Maka kilen gawi katonto? Djaton tau dia olo arä tâ hapumpong, krana iâ djari mehining, ikau djari sampei heto.

23. To, maka awi menumon augh ikei; aton intu ikei olo hatuâ, äpat biti, idjâ aton menanggong djandji intu Hatalla.

24. Duan olo tâ, awi memprasi arepm haiak denga, dan tanggong ungkos tâ, uka takoloke injukur; tâ olo handiai karâ katawan, augh Idjâ mahin dia aton budjur bara karâ brita tâ, idjâ djari sampei ikei mengotok ikau, melainkan ikau kabuat kea menandjong budjur, sambil mahaga Torat.

25. Maka idjâ tehiu olo kapir tâ, idjä djari pertjaja, ikei kabuat djari mempait surat dan djari memutus, dia usah iâ tä mahaga karä talo tâ, asal iä mahaga arepe, âla ompat kuman meton parapahe, idjâ djari impatei akan dewa, dan âla kuman daha, dan âla meto awang buseng, tinei patut iä mahaga arepe bara talo kandji.

26. Tä Paulus menduan olo tâ, dan andau idjâ rehian iä imprasi haiak denga, dan iâ tamâ human Hatalla, dan mesuman, karâ andau âwen tä imprasi djari sukup; dan iä melei hetä, sampei tagal genep bitin olo tâ parapahe tâ djari iluput imam.

III.—27. Maka amon udju andau tâ bilak hapus, olo Jehudi bara Asia mitâ iâ huang human Hatalla, dan iâ mandjo olo arâ handiai, dan menjingkap iâ,

28. Sambil mengkeriak, koa: O keton, olo Israel, dohop! iâ to aton olo tä, idjä madjar olo handiai intu karâ tanah melawan utus ikei, melawan Torat, melawan kaleka to; tinei iä djari menamäan olo kapir akan human Hatalla, dan djari memali kaleka brasi to.

29. Krana bihin olo tä djari mitâ Tropimus, olo Epesus, hindjâ denga intu lewu; maka olo tâ menaha, Paulus djari maga iä tä tamâ human Hatalla.

30. Maka salepa lewu suraksirok ampie, dan olo arâ hadari hapumpong, dan iä mentakan Paulus, menunda iä bara human Hatalla, dan karâ lawange belalu inguntjie.

31. Maka amon olo tâ hendak mempatei iä, kabar djari sampei komandand olo soldadu, olo Jerusalem kilau hendak mamok ampie.

32. Tâ iâ belalu menduan soldadu tuntang luitenant isut biti, dan hadari menanggo olo tâ. Amon olo tâ mitâ komandand tuntang olo soldadu, maka iä terei memukul Paulus.

33. Tâ komandand menggapi, menduan iâ, dan menjoho iâ imasong hapan rantei, duä karinting; dan iä misek, âwe iâ tâ, dan narei kasalah iâ djari mawi?

djaton patut maur olo kapir tâ, idjä mules arepe nintu Hatalla.

20. Melainkan kälâ ikei menjurat aka, äla iâ hâwoi dengan karâ likân dewa, dengan talo kandji, dan äla kuman meto awang matei buseng, âla kea kuman daha.

21. Krana bara djaman horan huang genep lewu aton olo, idjâ mesuman Torat Moses; djetâ sening andau sabat imbasa huang karä sinagoge.

22. Tâ angat karâ rasul, dan angat karâ presbiter, tinei angat salepa ungkup Tuhan, bahalap minti isut biti bara ungkup ajue, dan menjoho iâ akan Antioghia, mempahaiak Paulus dan Barnabas, iä tâ, Judas, idjâ begarä Barsabas, tinei Silas, olo hatuä, idjâ besewut intu karä pahari.

23. Dan iä mempait surat awi lengân äwen tâ, idjä kaloto aughe: "Karä rasul, dan karâ presbiter, tinei karâ pahari blaku kahanjake akan karä pahari bara utus olo kapir, idjä intu Antioghia, intu Siria dan intu Kilikia.

24. "Basa ikei djari mehining, isut biti olon ikei djari hagoet, dan djari maur keton awi adjare, dan djari membembang atein keton, awi iä menjoho keton injunat dan mahaga Torat,—dan ikei djaton djari menjoho âwen tä kalotä:

25. "Maka angat ikei, idjâ djari hapumpong hindjä atei, kälâ ikei minti olo, menjoho iâ menale keton, mempahaiak Barnabas dan Paulus, olo idjâ âka kakilak ikei,

26. "Idjâ djari menjaragh pambelom ajue tagal aran Tuhan ikei, Jesus Kristus.

27. "Maka ikei djari minti Judas dan Silas, idjâ kabuat kea awi augh ajue karä mesuman talo to.

28. "Krana Rogh brasi dan ikei kea djaton hendak membehat keton, baja ikei menjoho keton menumon äpat perkara to, idjâ patut:

29. "Æla keton kuman meton parapaha, idjä djari impatei akan dewa, âla kea meto idjä djari buseng, âla kea daha, dan âla häwoi dengan talo kandji. Amon keton mengedjau arep keton dengan talo tä, maka bua gawin keton. Salamat melei!"

30. Maka amon âwen tâ djari injoho, iä sampei Antioghia, dan iä memumpong olo arä, sambil mendjuluk surat tä.

31. Dan amon olo djari membasa tâ, maka iâ hanjak atei sabab augh mangat tä.

32. Maka Judas dan Silas, idjâ kabuat kea aton olo nabi, hapan arä augh madjar karâ pahari, dan mengarassan ateie.

33. Limba iâ djari melei hetâ ombe-ombet katahi, karâ pahari melapas iä buli, menale rasul, huang kasanange.

34. Maka Silas radjin melei hetâ.

II.—35. Maka Paulus âwen duâ Barnabas melei huang Antioghia, dan iä, haiak arä olo awang beken hindei, madjar olo, dan mesanan augh Tuhan.

36. Maka limba isut andau koan Paulus dengan Barnabas: Kâlâ ikei lius sindâ tinei, menjengok karä pahari intu karä kaleka, ikei djari mesanan augh

Tuhan, mangat katawan, kilen kadjarian olo tâ.

37. Maka Barnabas hendak menduan Johannes kea, idjâ begarä Markus, ompat denga.

38. Tapi koan Paulus, djaton patut menduan iâ tâ ompat denga, basa bihin huang Pampilia iä tâ djari mundur bara iä, dan djaton djari omba, mempahaiak iä huang gawie.

39. Djadi, âwen duä tâ haklahi aughe, sampei iâ hapisa; maka Barnabas menduan Markus, dan berajar akan Kiprus.

40. Maka Paulus minti Silas; dan limba iä intjatoh akan asin Hatalla awi karâ pahari, maka iâ hagoet.

41. Maka iä mehoroe Siria dan Kilikia, dan mengarassan karä ungkup Tuhan.

BAGI 16.

I. Paulus minti Timoteus, uka mendohop iâ; iä mehoroe Prigia, Galatia, Misia; Hatalla menjoho iä, hapan nupi, ukä iâ menale tanah Makedonia. II. Paulus hong Pilippi.

I.—1. Maka iä sampei Derbe dan Listra; dan itâ, aton hetâ murid, arae Timoteus, indue aton olo Jehudi idjâ pertjaja, tapi bapae aton kapir.

2. Iä tä inggarâ bahalap awi karä pahari, idjä melei intu Listra dan intu Ikonium.

3. Maka Paulus radjin menduan iä tâ omba denga, dan iä menduan dan menjunat iâ, tagal karâ olo Jehudi, idjâ melei intu lewu tä; krana olo tâ handiai djari kasene bapae aton olo kapir.

4. Maka haiak iâ menansaran karä lewu, iâ mesuman akan olo tâ petâ, idjâ djari inantu awi karâ rasul, dan awi karä presbiter, idjä intu Jerusalem, uka olo tä menumon tâ.

5. Tâ karâ ungkup Tuhan indâhen huang kapertjaja, dan sening andau iâ indahang karäe.

6. Maka amon Paulus mehoroe tanah Prigia dan Galatia, iâ ingahana Rogh brasi mesanan augh Hatalla intu Asia.

7. Dan amon iâ sampei Misia, iä mengkemâ hagoet akan Bitinia, tapi Rogh Jesus djaton menjoho iä.

8. Dan limba iâ mahalau Misia, maka iä sampei Troas.

9. Maka hamalem Paulus mitâ talo, iâ tâ, olo Makedonia, idjâ biti, aton mendeng, sambil blaku intu iâ, koa: Dimpa akan Makedonia, dohop ikei.

10. Amon iâ djari mitâ talo tâ, maka ikei belalu himat berajar akan Makedonia, krana angat ikei aton betantu, Tuhan djari mengahau ikei, uka mesanan Ewangelion akan olo hetä.

II.—11. Maka limba ikei betolak bara Troas, ikei palus akan Samotrake, dan andau djewu akan Neapolis.

12. Dan bara hetâ ikei sampei Pilippi, iä tâ lewu idjâ membatang huang baris tanah Makedonia djetâ, dan djetâ aton lewu idjâ mardeka, idjâ imangun awi prentahn olo hai. Maka ikei melei isut andau intu lewu tâ.

13. Maka andau sabat ikei lius akan ruar lewu, menale batang-danum, âka olo pudji sombajang; dan ikei mondok hetâ dan hakotak dengan olo bawi, idjâ djari hapumpong hetâ.

14. Maka aton olo bawi, Lidia arae, idjâ mendjual benang lamos, idjâ bara lewu Tiatira, idjä aton mikâ Hatalla; iâ tâ mindi-minding akan kotak tâ; tâ Hatalla muap ateie, sampei iâ herati augh, idjâ insanan Paulus.
15. Dan amon iâ kabuat impandoi, tuntang salepa ungkup olo humae, maka iâ blaku intu ikei, koa: Djaka keton mado aku toto pertjaja huang Tuhan, maka tamâ humangku, dan melei hetä. Maka iâ hadjadjuan ikei.
16. Maka djadi, amon ikei hagoet hendak sombajang, aton hasupa dengan ikei djipen bawi, idjâ ingumpang dewa, idjä tau menudjum, idjâ mawi arä ontong akan tempoe, awi iâ menudjum.
17. Iâ tâ menuntut Paulus tuntang ikei, sambil mentehau, koa: Olo to aton djipen pangkahai Hatalla, idjâ mesanan akan ikei djalan salamat!
18. Maka arâ andau iâ aton kolotâ gawie. Maka Paulus kapâhâ atei awi tâ, dan iâ mules arepe, sambil hamau dengan dewa tâ: Jaku memetâ ikau huang aran Jesus Kristus, blua bara iâ. Maka palus djam tâ kea dewa tä blua.
19. Maka amon tempoe mitâ, ontong ajue djari nihau, tâ iä menjingkap Paulus âwen duâ Silas, dan menunda iä akan äka bitjara, menaharep karâ mantir.
20. Dan limba tâ iâ maga iâ tâ akan karâ tuan hai, koa: Olo to maur lewun ikei, dan iâ aton olo Jehudi.
21. Dan iä mesanan hadat, idjä djaton patut ikei menarima atawa menumon, krana ikei aton olo Romani.
22. Maka olo arâ hapumpong melawan iâ, dan tuan hai tä menjoho olo menjintak mengkak klambie, dan memukul iâ.
23. Dan limba iâ paham imukul, maka olo menutup iâ huang sipir, dan memetâ mandur sipir tâ, uka iâ menonggo âwen tâ bua-bua.
24. Iâ tâ menarima prentah tä, dan menutup âwen tâ huang karong idjâ aton intu bentok haliei, dan memanga paie.
25. Maka bentok alem hirah Paulus dan Silas blaku doa, sambil menjanji menara Hatalla. Dan olo inutup awang beken mindi-minding, mehining augh ajue.
26. Maka salenga petak paham honggâ, sampei karä galang human sipir tä hagerek, dan belalu kea karâ lawange buap, dan pasong olo handiai bengkak.
27. Tä mandur sipir takinja betiro, dan amon iä mitâ karä lawang sipir aton buap, maka iä menjilak padang, hendak mempatei arepe, krana iâ mado, karâ olo inutup djari bebuhau.
28. Maka Paulus mentehau, hapan hai aughe, koa: Æla memapa arepm, krana ikei handiai aton heto!
29. Maka iä blaku singa, sewu akan huange, dan iâ hagendjä, sambil lawo intu äka pain Paulus âwen duâ Silas.
30. Dan iâ maga âwen tâ blua, sambil hamau denga: O tuan, narei patut aku mawi, uka aku mendino salamat?
31. Maka koan äwen: Pertjaja huang Tuhan Jesus Kristus,

tâ ikau tuntang salepa ungkup olo humam karâ mendino salamat

32. Dan âwen tâ mesanan augh Tuhan aka, dan akan olo handiai, idjâ intu humae.

33. Maka iâ menduan âwen tä hamalem, djam tä kea, sambil mempuas awan pukule; dan palus tâ kea iâ kabuat impandoi, tuntang olo ajue handiai.

34. Dan iâ maga âwen tâ akan human ajue, dan menjimpan medja aka, dan iä tuntang karâ olo ajue hanjak atei, basa iâ pertjaja huang Hatalla.

35. Maka amon talo djari blawa, tuan hai menjoho kapiri, koa: Lapas olo tä bewe.

36. Maka mandur sipir mesuman augh tä akan Paulus, koa: Tuan hai djari menjoho, mangat keton lapas bewe; blua to, lius dengan salamat.

37. Maka koan Paulus dengan kapiri: Bakarina, dan amon ikei hindei djari iriksa, maka olo tä djari menjoho olo memukul ikei, idjä aton olo Romani, dan djari menganan ikei akan sipir; to iâ hendak menjoho ikei blua tinei sasuni? äla kalotâ! kâlä iâ kabuat duma, dan maga ikei blua.

38. Maka kapiri mesuman augh tâ akan tuan hai; iâ tâ mikä, amon iä mehining, äwen tâ aton olo Romani.

39. Dan iä duma, mengatau âwen tà, maga iä blua, sambil blaku intu iâ, uka iâ blua bara lewu tä.

40. Maka amon âwen tâ djari blua bara sipir, iâ tamâ human Lidia; dan limba iâ djari hapumpong dengan karä pahari, dan djari mempangat iâ, maka iâ hagoet.

BAGI 17.

I. *Paulus hong Tessalonika dan hong Beroia.* II. *Paulus hong Atena.*

I.—1. Maka ikei hagoet, mahalau Ampipolis dan Appollonia, dan ikei sampei Tessalonika; hetâ aton sinagoge olo Jehudi.

2. Maka Paulus, tumon hadate, tamâ hetâ, dan hantelo sabat iâ menarang augh surat akan olo;

3. Iâ membuka tâ aka, sambil menarang, djaton tau dia Kristus tä mengkemâ kapähâ, dan misik bara olo matei; maka Jesus, koa, idjä insanangku akan keton, iä aton Kristus tâ.

4. Maka isut biti olo tâ pertjaja, dan menatellan arepe dengan Paulus dan Silas; kalotä kea paham arä olo kapir, idjä aton mikâ Hatalla, dan djaton isut biti olo bawi idjä tatau.

5. Maka olo Jehudi, idjâ bantus pertjaja, persengen ateie, dan iä menduan isut biti olo bangang, iâ tâ olo pakan idjâ pudji manding arepe, dan iâ mandjo olo arâ hapumpong tuntang meridu, hendak mamok huang lewu; maka iä mengarubut human Jason, hendak menggian rasul tâ akan olo arä.

6. Dan amon iä djaton sondau âwen tâ, maka iä mihir Jason dan isut biti pahari awang beken akan karâ mantir lewu, mengalabawâ, koa: Olo tä, idjä djari meridu salepa kalunen, iä tâ djari kanto kea!

7. Iä tâ injarongan Jason; maka uras olo tâ melawan prentahn kaisar, awi iâ hamau, olo beken aton radja, iâ tä Jesus.

8. Maka iâ menantiring olo

lewu handiai meridu, tuntang mantire, idjâ mehining augh tâ.

9. Maka amon iâ djari mendino sanda awang ombet bara Jason dan bara olo beken tâ, iä melapas äwen tâ.

10. Maka karâ pahari palus alem tä kea menjoho Paulus dan Silas akan Beroia. Amon âwen tâ sampei hetâ, iä tamâ sinagoge olo Jehudi.

11. Maka olo hetâ aton labeh budjur bara olo hong Tessalonika; iâ pehias haliei menarima augh Hatalla, dan sening andau iâ mariksa surat, djaka perkara tâ toto aton kalotä.

12. Maka arä biti olo tâ pertjaja, tinei arä biti olo bawi tatau, awang kapir, tuntang olo hatuä.

13. Tapi amon olo Jehudi, idjâ intu Tessalonika, mehining, intu Beroia kea augh Hatalla insanan Paulus, maka iâ hagoet akan hetâ kea, mandjo olo arâ mamok.

14. Maka palus tâ kea karâ pahari menjoho Paulus, uka iâ blua lewu, kilau hendak menale tasik; maka Silas dan Timoteus melei hetâ.

15. Maka olo idjä maga Paulus mempahaiak iâ sampei Atena; dan amon iâ djari mendino petân Paulus akan Silas dan Timoteus, uka âwen tâ bedjeleng haliei menale iä, maka olo tâ harikas buli.

II.—16. Maka amon Paulus mentei âwen tâ intu Atena, ateie paham kapâhâ, awi iâ mitä lewu tâ aton kontep hampatong, tamunan dewa.

17. Dan iâ hakotak huang sinagoge dengan olo Jehudi, tuntang dengan olo idjä mikâ Hatalla, tinei sening andau iä hakotak intu pakan dengan olo, idjâ sondaue hetä.

18. Maka isut biti olo pintar, bara tingkat olo Epikurus, dan olo Stoikus habantah augh denga; maka koan belahe: Narei adohn augh olo habitak tâ? Koan olo beken: Ampie iâ aton mesanan dewa taheta. Tâ, basa iä mesanan akan olo tä Jesus, dan kamisik olo matei.

19. Maka olo tâ menduan iâ, mimbit iâ akan kaleka bitjara, Areopagus arae, koa: Tau ikei katawan, narei adjar taheta tä, idjä insanam?

20. Krana augh nahesa ikau menjampei pinding ikei. Maka ikei hendak katawan, narei adohn rima karä augh tä.

21. Maka olo Atena handiai, tinei olo tamuei, idjä melei hetâ, djaton aton hila akan talo gawi beken, baja hendak menutor atawa hendak mehining talo taheta.

22. Maka Paulus mendeng intu bentok Areopagus tâ, dan hamau: O keton, olo Atena, awi talo handiai jaku mitä keton paham menonggo dewa.

23. Krana amon aku mengumbang lewun keton, dan menjengok karâ talo idjâ injemba keton, maka aku sondau kea mesbeh, idjâ aton surat alamat kaloto: "*Akan Hatalla, idjä djaton kasenan.*" Maka iâ, idjâ injemba keton, alo keton djaton kasene iä, iâ tâ aku mesanan akan keton.

24. Hatalla, idjâ djari menampa kalunen dan talo handiai awang huange, iâ aton Tempon

langit tuntang petak, dan iâ djaton melei huang huma, idjä djari imangun awi lengän olo.

25. Djaton kea iâ tau indohop olo, kilau djaka ïä tapas talo en-en, melainkan iâ kabuat aton, idjâ menenga akan sekarâ olo pambelom, tahaseng, dan talo handiai.

26. Maka ïä djari membelom bara olo Idjä sekarä djelahan olo, uka iä tä melei hundjun salepa baun petak, dan iâ djari menantu helo karä wajae, dan tikas kaleka, olo tâ akan melei;

27. Uka iä menggau Hatalla, djaka mikâ iâ tau mengkemä dan tau sondau iâ, krana iâ djaton aton kedjau dengan genep bitin ikei.

28. Krana huang iâ ikei belom, ikei hagerek, ikei aton;. kilau isut biti olo djelahan keton kea, idjâ tau bedindang, djari hamau: "Krana ikei aton utus ajue kea."

29. Tä ikei, idjâ utus Hatalla, âla akan mado, Hatalla aton sarowa hampatong bulau, hampatong salaka, hampatong batu, idjä djari iukir tumon kaheratin dan tumon pikir olo kalunen.

30. Maka karâ katika kahumong olo Hatalla djaton maku menehiu, tapi to iâ menjoho olo handiai intu karâ kaleka, uka iä hoba;

31. Djeto, basa iä djari menantu andau, iä hendak memutus kadjarian kalunen huang katteteke awi olo hatuâ, idjâ djari inantue, dan idjä betarang djari insanan awi iâ akan olo handiai, awi Hatalla djari mempisik iâ tâ bara olo matei.

32. Maka amon olo tä mehining augh kamisik olo matei, tä belahe halalea; tapi koan belahe: Dapit ikei hendak mehining aughm tinei tehiu perkara to.

33. Maka kakai Paulus blua bara bentok olo tä.

34. Maka isut biti olo hatuä leket denga, dan pertjaja; aton Dionisius, olo Areopagus tâ, tinei aton olo bawi, Damaris arae; tinei aton olo beken kea.

BAGI 18.

I. *Paulus intu Korintus.* II. *Paulus buli akan Antioghia, dan idjä hantelo iâ hagoet, uka mesanan Ewangelion.* III. *Apollos mesanan augh Hatalla.*

I.—1. Limba tâ Paulus harikas bara Atena, dan iâ sampei Korintus.

2. Hetâ iâ sondau olo Jehudi, Akwila arae, olo bara Pontus, idjâ taheta djari duma bara Italia, tuntang Priskilla, sawae, (sabab Klaudius djari menenga prentah, olo Jehudi samandiai akan indu melihi Roma.)

3. Maka Paulus hindjä dengan olo tâ, dan basa iâ aton sama gawie, maka iä ompat denga begawi; krana olo tâ aton tukang menampa tingkap benang.

4. Maka sening andau sabat iâ madjar olo huang sinagoge, dan mengatau olo Jehudi dan olo kapir.

5. Maka amon Silas dan Timoteus djari duma bara Makedonia, Paulus hadjadjuan awi Rogh, uka mesanan akan olo Jehudi, Jesus aton Kristus tâ.

6. Maka amon olo tâ membantah dan memapa aughe, iâ menggerek pakeiae, dan hamau

dengan olo tâ: Dahan keton akan menata takolok keton kabuat; jaku aton brasi; bara katonto aku hendak menale olo kapir.
7. Dan iâ minda bara hetâ, sambil tamâ human Titus, idjä begarâ Justus, idjâ mikâ. Hatalla; human ajue aton dara sinagoge.
8. Maka Krispus, kapala sinagoge tâ, pertjaja huang Tuhan, tuntang salepa ungkup olo humae: dan arâ biti olo Korintus mehining augh Hatalla, dan iâ pertjaja belalu impandoi.
9. Maka hamalem Tuhan hamau dengan Paulus intu talo gitae: "Æla mikâ, tapi hakotak dan äla suni;
10. "Krana jaku aton hindjâ ikau, dan dialo idjâ biti akan mentakan dan memapa ikau; krana jaku aton ungkup olo idjä bekapal huang lewu to."
11. Maka Paulus melei hetä idjâ njelo djehawen bulan katahi, dan iâ madjar augh Hatalla intu olo tä.
12. Maka katika Gallion aton wakil radja hong tanah Aghaia, olo Jehudi handiai mempakat, dan iä haiak mentakan Paulus, dan mimbit iâ akan äka bitjara,
13. Koa: Olo to musok olo menjemba Hatalla melawan augh Torat.
14. Maka amon Paulus hendak hakotak, koan Gallion dengan olo Jehudi: Djaka olo djari mawi talo salah atawa talo papa en-en,. o keton, olo Jehudi, tä toto jaku akan indu menarima keton;
15. Tapi djaka aton perkara tehiu augh, atawa tehiu ara en-en, atawa tehiu Torat idjä imbing keton, naughe keton bewe mitjara tâ, krana jaku djaton maku memutus perkara kalotâ.
16. Dan iä maharak olo tâ bara karosi bitjara.
17. Maka olo kapir handiai menjingkap Sostenes, kapala sinagoge tâ, dan memukul iâ tokep karosi bitjara; tapi Gallion djaton paduli talo Idjâ karâ perkara tâ.
II.—18. Djadi, limba Paulus djari melei hetâ arä andau hindei, maka iâ menabe karä pahari, dan berajar akan Siria, impahaiak Priskilla dan Akwila; maka iä menjukur takoloke intu Kenghrea, krana iâ aton menanggong djandji intu Hatalla.
19. Maka iâ sampei Epesus, dan iä mempelei âwen tâ hetä; maka iâ kabuat tamä sinagoge, sambil hakotak dengan olo Jehudi.
20. Olo tâ blaku iä melei tahi denga, tapi djaton ole iä menumon huang olo tâ.
21. Tapi iä menabe arepe dengan olo tä, koa: Djaton tau dia aku aton intu Jerusalem andau pesta karâ, tapi aku hendak haluli tinei akan keton, djaka Hatalla hendak menjoho aku. Tâ iä betolak bara Epesus.
22. Dan amon iâ sampei Kaisarea, iâ hagoet akan Jerusalem, menabe ungkup Tuhan idjâ hetâ; limba tâ iä lius akan Antioghia.
23. Dan limba iâ djari melei hetä ombe-ombet katahi, maka iä hagoet, mengumbang tanah Galatia dan tanah Prigia, sambil mengarassan karâ murid.
III.—24. Maka olo Jehudi,

Apollos arae, olo bara Aleksandria, idjâ aton maher aughe, dan idjä paham herati surat, iä aton duma akan Epesus.

25. Iä djari iadjar huang djalan Tuhan, dan iâ hanjala ateie, uku-uku iâ mesanan dan membrita aran Tuhan; tapi iâ katawan pampandoin Johannes bewe.

26. Maka iâ menampara hakotak urâh huang sinagoge. Amon Akwila dan Priskilla mehining iâ hakotak, maka âwen tâ menduan iä, dan iâ labeh menarang djalan Hatalla intu iâ.

27. Dan amon iä hendak hagoet akan Aghaia, maka karâ murid mendohop iä, dan mem pait surat akan karâ pahari awang kane, uka âwen tâ menduan iâ; maka amon iâ sampei hetâ, iä paham mendohop olo, idjâ djari pertjaja awi asi.

28. Krana bakarina dan betantu iä mempala olo Jehudi, dan iä menantu awi karâ augh surat, Jesus aton Kristus tä.

BAGI 19.

I. *Paulus intu Epesus; arä olo pertjaja.* II. *Olo bantus pertjaja hetä hendak mamok.*

I.—1. Djadi, kahum Apollos aton intu Korintus, maka Paulus, idjâ djari mengumbang karä tanah idjâ hila ngambo, duma sampei Epesus.

2. Dan amon iâ sondau murid, isut biti, koan iâ denga: Djari keton mendino Rogh brasi, katika keton haru pertjaja? Koan âwen tâ denga: Ikei mahin dia djari mehining, djaka aton Rogh brasi.

3. Koan iâ dengan äwen: Maka menintu âwe keton djari impandoi? Koan âwen: Menintu pampandoin Johannes.

4. Maka koan Paulus: Johannes djari mempandoi hapan pampandoin kahoba, maka iâ djari menjoho olo pertjaja huang iä tä, idjä karä duma rehian bara iâ, iä tâ, huang Kristus Jesus.

5. Amon âwen tâ mehining augh tâ, iâ impandoi huang aran Tuhan Jesus.

6. Dan amon Paulus mina lengâe hundjun olo tâ, maka Rogh brasi mohon aka, dan âwen tâ hakotak hapan hakabeken bahsa, tinei iâ menudjum.

7. Maka karâ olo hatuâ tâ aton duâwalas biti hirah.

8. Maka Paulus tamä sinagoge, dan iâ uräh ateie hakotak dengan olo telo bulan katahi, dan mengatau olo menarima talo karadjaan sorga.

9. Maka amon isut biti menekang arepe, merisang ateie, sambil memapa djalan Hatalla intu olo arä, tä Paulus melihi olo tâ, memisa karâ muride, dan sening andau iâ madjar olo huang kaleka mengadji, idjâ ain olo anu, Tirannus arae.

10. Maka duâ njelo iâ kalotâ, sampei olo handiai idjâ melei huang Asia, olo Jehudi dan olo kapir, djari mehining augh Tuhan Jesus.

11. Maka talo kwasa kea, idjâ djaton pudji gitan olo, inampa Hatalla awi lengän Paulus.

12. Sampei benang âbes kea dan kuwinge induan olo bara

bereng ajue, dan djetâ inae akan hundjun olo haban, maka awi tâ karâ ampin perese terei, dan karâ dewa papa blua.

13. Maka isut biti olo Jehudi, olo penggojang-gapa, idjä tau menjumpa dewa, behanji kea menjewut aran Tuhan Jesus mawi olo idjâ ingumpang dewa papa, koa: Ikei menjumpa keton awi Jesus, idjâ insanan Paulus.

14. Maka idjâ mawi talo tâ, iâ tâ udju biti anak Skewa, kapala imam olo Jehudi.

15. Maka tomba dewa papa tä, koa: Jesus aku kasene, Paulus aku katawan; tapi keton, âwe keton?

16. Dan olo tâ, idjâ ingumpang dewa papa, menangkadjok, mentakan äwen tâ, dan iâ mempakala dan mawi iä, sampei âwen tâ hadari bara huma tä halowei, tuntang arä himange.

17. Maka perkara tâ hining olo Jehudi dan olo kapir handiai, idjâ aton intu Epesus; dan olo handiai tä mikä, dan aran Tuhan Jesus mendjadi besewut.

18. Maka arä biti âwen, idjâ djari pertjaja, duma, mengaku dan menjerita karâ talo gawie.

19. Dan arä biti âwen, idjä bahut pudji mengarohei, mimbit karâ surat ajue, dan menusul tâ, haiak gitan olo handiai; dan iä mitong regan karä surat tä sampei limâ pulu kojan kabawak rear beputi.

20. Maka kalotâ augh Tuhan paham abas dahang-mendahang dan bara kwasa.

21. Maka limba talo tä Paulus mehimat huang ateie, hendak mehoroe Makedonia dan Aghaia, dan menale Jerusalem, koa: Limba aku djari hetâ, djaton tau dia aku mitä Roma kea.

22. Maka iâ menjoho duâ biti bara äwen idjä menonggo iâ, Timoteus dan Erastus, menale Makedonia, dan iâ kabuat melei hindei intu Asia.

II.—23. Maka katika tä lembut paham karidun olo tagal djalan Tuhan.

24. Krana olo anu, Demetrius arae, tukang salaka, idjä menampa tamunan human hampatong Diana, hapan salaka, iâ mawi arâ balandja akan karâ olo, idjä aton sama tukang kilau iâ.

25. Maka iâ memumpong karâ tukang tâ, tinei sekarä olo idjâ ompat gawi tâ kea, dan hamau: O keton, tawan keton, awi penggawi to ikei behudjong;

26. Tinei keton mitâ dan mehining, djaton intu Epesus bewe, tapi karenga hapus Asia Paulus tâ djari memahir arâ olo mundur, awi iâ madjar olo, koa: Iä tâ, idjâ inampa awi lengân olo, djaton aton Hatalla.

27. Maka perkara to djaton bewe indu behajan gawin ikei, tapi human hampatong Diana kea, dewa bawi idjâ hai tâ, karâ iado olo djaton bara guna en-en, dan kahain ajue, idjâ ihorumat hapus Asia, hapus kalunen, akan indu rusak.

28. Maka amon olo mehining tä, iâ paham blait, mengalabawâ, koa: Hai aton Diana olo Epesus!

29. Maka salepa lewu tâ rowang-riwut ampie, olo haiak hadari akan kaleka talo inampaja, sambil menunda Gaius dan A-

ristarghus, olo Makedonia, idjâ hindjâ dengan Paulus.

30. Maka amon Paulus hendak menale olo arâ, karä murid mengahana iâ.

31. Maka isut biti olo panghulu Asia kea, idjâ hulä denga, menjoho olo menale iä, dan mempudji iâ, belâ iâ menjaragh arepe akan kaleka talo inampaja.

32. Maka belahe olo tâ mengkeriak kalotä, awang beken tinei kaloto, krana karä olo idjâ hapumpong tä aton njanjau, dan bilak rata iâ djaton katawan, kasen iä djari hapumpong.

33. Maka belahe olo tâ mendjidjit Aleksander, idjä inggian olo Jehudi, menaharep olo arä; maka Aleksander mengipei, hapan lengäe, hendak mempahalap arepe intu olo arâ.

34. Maka amon olo mengasene, iâ aton olo Jehudi, olo handiai tâ, kilau hapan augh Idjâ, mengkeriak barang duä djam katahi, koa: Hai aton Diana olo Epesus!

35. Maka djuru-tulis lewu mempaterei, olo tâ, koa: O keton, olo Epesus, äwe kea aton, idjâ djaton katawan, lewun olo Epesus aton manggau human Diana, dan hampatong dewa tâ, idjä djari lawo bara langit?

36. Maka basa perkara tâ djaton tau ilawan, patut keton suni, dan âla aton kanaha huang gawin keton.

37. Krana keton djari mimbit olo to, idjä djaton djari merampas human dewa, djaton kea iâ djari memapa dewan keton idjä bawi tâ.

38. Maka djaka Demetrius, dan olo idjä sama tukang kilau iâ, aton perkara en-en dengan olo, aton bewe andau bitjara imbing, aton mantir, kâlâ olo tâ hadawa hetâ.

39. Dan mikâ djaka keton hendak blaku en-en tehiu perkara beken, patut djetä imutus awi olo bitjara tumon undang-undang.

40. Krana ikei akan indu mikä ikei indawa, kilau djaka ikei djari mamok, tagal perkara andau to, basa ikei djaton aton buku hapan mempahalap karidun olo, awang djari aton. Dan limba iâ djari menutor augh tâ, maka iâ melapas olo idjâ djari hapumpong tâ, dan menjoho iâ buli.

BAGI 20.

I. *Paulus menale Makedonia, Hellas, Troas dan Miletus.* II. *Hong Miletus Paulus hasupa dengan presbiter olo ungkup Epesus.*

I.—1. Maka limba karidun olo djari terei, Paulus merawei karä murid, dan limba iâ memberkat olo tâ, iâ palus hagoet menale Makedonia.

2. Dan amon iâ djari mehoroe karä tanah hila kane, iâ sampei Hellas.

3. Hetâ iâ melei telo bulan; dan amon iâ hendak berajar akan Siria, olo Jehudi mimpa iâ; tâ iä moba kahimate, hendak buli manjak Makedonia.

4. Maka sampei akan Asia iâ impahaiak Sopater, olo Beroia, tinei Aristarghus dan Sekundus, idjâ bara ungkup olo Tessalonika, tinei Gaius, olo Derbe, tinei Timoteus; maka olo Asia kea

hindjâ denga, iä tä Tighikus dan Tropimus.
5. Æwen tâ djari hagoet helo, dan mendâ ikei hong Troas.
6. Maka amon karâ andau olo pudji kuman tepong awang djaton iragi djari halau, ikei berajar bara Pilippi, dan huang limâ andau ikei sampei äwen tä hong Troas; hetä ikei melei udju andau.
7. Maka andau minggo, amon karä murid hapumpong, mendarei tepong, Paulus hakotak denga; maka andau djewu iâ hendak harikas, dan iâ memandjang tutore sampei bentok alem.
8. Maka aton arä sumbo inotong huang karong-loteng, âka olo tä djari hapumpong.
9. Maka aton olo tabela, arae Eutighos; iâ tä mondok intu penjengok, dan iâ parontok palus betiro, sabab Paulus mawi tjerita pandjang; maka awi tirohe iä belongkang, palus lawo kangiwa bara karong awang suson telo, dan matei iâ inggatang olo.
10. Maka Paulus mohon, mehingkep intu hundjue, memangkut iä, koa: Æla keton menatum, krana tahasenge aton.
11. Limba tâ iä mendai tinei, mendarei tepong, kuman, dan tahi iä hakotak dengan äwen tä, sampei langit mehindang, dan kalotä iâ harikas.
12. Maka olo mimbit olo tabela tâ belom, dan atein olo tä paham impangat.
13. Maka ikei hagoet helo, djakat benama, palus berajar akan Assus; hetâ ikei akan indu menduan Paulus. Krana kalotâ augh petâe, basa iâ kabuat hendak menandjong.
14. Dan amon iâ menjupa ikei hong Assus, ikei menduan iâ, dan ikei palus sampei Mitilene.
15. Dan limba betolak bara hetâ, maka andau djewu ikei sampei tendipa Kios, dan andau beken ikei tuli hong Samos, dan melei hong Trogillion; maka andau idjä harian ikei sampei Miletus.
16. Krana Paulus hendak mahalau Epesus, belâ iä nihau andaue intu Asia. Krana iä menggulong arepe, uka, ole dengan olė, iâ andau pentekosta sampei Jerusalem.
II.—17. Maka bara Miletus iâ menjoho olo akan Epesus, pakadja karâ presbiter ungkup Tuhan idjâ hetä.
18. Dan limba olo tâ djari menale iâ, koan iä denga: Tawan keton bara andau solake jaku sampei Asia, kilen ampi jaku djari hindjä keton karä katika tâ;
19. Sambil menonggo Tuhan dengan randa atei, dengan arä djohon mata, huang arâ tingkese, idjä djari bua aku awi kasingen olo Jehudi.
20. Dan aku djaton djari menjahokan talo Idjä, awang beguna, tapi djari mesuman tâ, dan djari madjar tâ akan keton, kaleka keton haiak hapumpong, tinei huang gene-genep human keton.
21. Dan aku djari mesanan akan olo Jehudi dan akan olo kapir kahoba akan Hatalla, dan kapertjaja huang Tuhan ikei, Jesus Kristus.

22. Maka to jaku, idjâ imasong huang Rogh, hagoet akan Jerusalem, dan djaton aku katawan, talo en akan indu bua aku hetä.
23. Tapi huang genep lewu Rogh brasi menjaksi akangku, koa, pasonge dan kadjakâ aton mentei aku.
24. Maka aku djaton paraba talo Idjâ, pambelomku mahin dia aku merega, alo bewe aku dengan hanjak atei mahapus penggoetku, tuntang penggawi, idjâ djari dinongku bara Tuhan Jesus, iä tä, uka aku mesanan Ewangelion asin Hatalla.
25. Maka to, itâ, aku katawan, keton djaton karâ mitâ baungku hindei, keton handiai, idjâ djari ingumbangku, dan idjä djari mehining bara aku brita karadjaan Hatalla.
26. Sabab tâ aku hamau dengan keton andau to kea, jaku to aton brasi bara dahan keton handiai.
27. Krana aku djaton djari menjahokan talo Idjâ, tapi lepa aku djari mesanan kahendak Hatalla akan keton.
28. To tonggo arep keton, tuntang salepa kawan, äka Rogh brasi djari mangkat keton mendjadi episkopos, uka keton menjakatik ungkup Hatalla, idj djari imilie hapan dahan ajue kabuat.
29. Krana to kea jaku katawan, limba aku djari hagoet, maka harimau awang besiak karâ tamâ, menale keton, idjâ djaton menjanjang kawan tâ.
30. Dan bara bentok keton kabuat karä lembut olo, idjâ mendjea adjare, uka menamput murid menuntut iâ.
31. Tagal tâ, djaga keton, dan ingat, telo njelo katahi, handau hamalem, aku haiak menangis djaton djari melajan, madjar genep bitin keton.
32. Maka to, o pahari, jaku menjaragh keton akan Hatalla, dan akan augh asin ajue, idjä aton kwasa memangun keton, dan menenga akan keton penataue haiak dengan olo handiai, idjâ djari imprasi.
33. Djaton aku pudji blaku salaka, bulau, pakeian bara keton;
34. Keton kabuat katawan, lengängku to kea djari mawi belandja akangku dan akan olo, idjâ hindjâ aku.
35. Awi talo handiai aku djari memprahan akan keton, patut ikei begawi kalotâ, dan menduan olo idjä belemo huang kapertjaja, dan menehiu augh Tuhan Jesus, idjâ injewut kabuate: "Menenga aton labeh mangat bara blaku."
36. Amon iâ djari menjewut tä, maka iâ mendâko utute, dan blaku doa haiak olo handiai tä.
37. Maka olo handiai tä paham menangis, dan iä memalok ujat Paulus, sambil menjium iâ.
38. Maka olo tâ pâhä atei, maka paham awi augh tâ, idjâ djari injewute: olo tâ djaton akan indu mitâ tinei baue. Maka olo tä maga iâ akan benama.

BAGI 21.

I. *Paulus hagoet akan Jerusalem.* II. *Iâ induan ungkup Tuhan.* III. *Olo Jehudi mamok, hendak mawi iä; iä inawan olo Romani.*

I.—1. Djadi, limba ikei djari betolak, melihi olo tâ, maka ikei berajar palus sampei Kos, dan andau idjä rehian ikei sampei Rodos, dan bara hetâ ikei sampei Patara.

2. Dan amon ikei sondau benama, idjâ berajar akan Poinike, maka ikei djakat hetâ, dan betolak.

3. Dan amon Kipris memala, ikei mahalau tä hila sambil, dan berajar akan Siria, dan ikei belabo hong Tirus, krana hetä olo akan indu mongkar buat kapal.

4. Dan amon ikei sondau murid, ikei melei denga udju andau: maka awi Rogh murid tä hamau dengan Paulus, âla iâ hagoet akan Jerusalem.

5. Djadi, amon karâ andau tâ hapus, ikei blua bara hetä, hagoet tinei; maka olo tâ handiai tuntang anak sawae maga ikei sampei akan ruar lewu, dan ikei mendâko utut ikei intu pasisir tasik, sambil blaku doa.

6. Dan limba menabe arep ikei, ikei djakat benama, dan äwen tâ buli humae.

7. Maka ikei mahapus perajar ikei bara Tirus, palus duma sampei Ptolomais; hetä ikei menabe karä pahari, dan ikei melei denga idjâ andau.

8. Maka andau idjâ rehian ikei hagoet sampei Kaisarea; dan ikei tamâ human Pilippus, olo idjâ mesanan Ewangelion, idjâ biti âwen udju tä; dan ikei melei denga.

9. Maka aton intu iä anak bawi, âpat biti, iä tâ aton budjang, dan iâ tau menudjum.

10. Dan limba ikei djari melei hetâ arä andau, aton duma nabi bara Judea, Agabus arae.

11. Iä tä menale ikei, dan iä menduan babat Paulus, memasong lengän pain kabuate, koa: To koan Rogh brasi: Olo idjâ tempon babat, iâ karâ imasong kalotâ huang Jerusalem awi olo Jehudi, dan karâ indjuluk akan lengân olo kapir.

12. Amon ikei mehining augh tä, maka ikei tuntang karâ pahari hong lewu tä blaku intu iâ, uka iä âla hagoet akan Jerusalem.

13. Maka tomba Paulus: Narei gawi, keton menangis, melenjo ateiku? Krana jaku djaton bewe pehias imasong, tapi jaku pehias matei kea huang Jerusalem tagal aran Tuhan Jesus.

14. Dan amon ikei djaton ole mengatau iä menumon augh ikei, maka ikei terei, koa: Kâlä, kahendak Tuhan mendjadi.

15. Maka limba karâ andau tâ ikei menatap arep ikei, dan hagoet akan Jerusalem.

16. Maka isut biti murid bara Kaisarea kea mempahaiak ikei, sambil maga ikei akan Mnason, olo Kipris, idjâ tahi djari aton murid, uka ikei melei huang iâ.

II.—17. Maka amon ikei sampei Jerusalem, kará pahari menarima ikei dengan kahanjake.

18. Maka andau idjâ rehian Paulus haiak ikei menale Jakobus; hetä karâ presbiter djari hapumpong.

19. Maka limba iä djari menabe olo tâ, iâ menjerita midjämidjä karä talo, awang djari iawi Hatalla intu bentok olo kapir awi penggawin ajue.

20. Amon olo tâ mehining

tjerita tâ, iâ menara Hatalla, sambil hamau denga: O pahari, ikau mitâ, arâ laksa olo Jehudi djari pertjaja; maka uras olo tä mahaga Torat dengan lason atei.
21. Maka olo tâ djari mendino kabar tehiu ikau, ikau madjar olo Jehudi handiai, idjä kasaburan intu olo kapir, uka olo tâ menganan Torat Moses, awi ikau madjar iâ, âla iâ akan menjunat anake, dan âla iä akan menandjong tumon karâ hadat.
22. Maka kilen gawi katonto? Djaton tau dia olo arä tâ hapumpong, krana iâ djari mehining, ikau djari sampei heto.
23. To, maka awi menumon augh ikei; aton intu ikei olo hatuâ, äpat biti, idjâ aton menanggong djandji intu Hatalla.
24. Duan olo tâ, awi memprasi arepm haiak denga, dan tanggong ungkos tâ, uka takoloke injukur; tâ olo handiai karâ katawan, augh Idjâ mahin dia aton budjur bara karâ brita tâ, idjâ djari sampei ikei mengotok ikau, melainkan ikau kabuat kea menandjong budjur, sambil mahaga Torat.
25. Maka idjâ tehiu olo kapir tâ, idjä djari pertjaja, ikei kabuat djari mempait surat dan djari memutus, dia usah iâ tä mahaga karä talo tâ, asal iä mahaga arepe, âla ompat kuman meton parapahe, idjâ djari impatei akan dewa, dan âla kuman daha, dan âla meto awang buseng, tinei patut iä mahaga arepe bara talo kandji.
26. Tä Paulus menduan olo tâ, dan andau idjâ rehian iä imprasi haiak denga, dan iâ tamâ human Hatalla, dan mesuman, karâ andau âwen tä imprasi djari sukup; dan iä melei hetä, sampei tagal genep bitin olo tâ parapahe tâ djari iluput imam.
III.—27. Maka amon udju andau tâ bilak hapus, olo Jehudi bara Asia mitâ iâ huang human Hatalla, dan iâ mandjo olo arâ handiai, dan menjingkap iâ,
28. Sambil mengkeriak, koa: O keton, olo Israel, dohop! iâ to aton olo tä, idjä madjar olo handiai intu karâ tanah melawan utus ikei, melawan Torat, melawan kaleka to; tinei iä djari menamäan olo kapir akan human Hatalla, dan djari memali kaleka brasi to.
29. Krana bihiu olo tä djari mitâ Tropimus, olo Epesus, hindjâ denga intu lewu; maka olo tâ menaha, Paulus djari maga iä tä tamâ human Hatalla.
30. Maka salepa lewu suraksirok ampie, dan olo arâ hadari hapumpong, dan iä mentakan Paulus, menunda iä bara human Hatalla, dan karâ lawange belalu inguntjie.
31. Maka amon olo tâ hendak mempatei iä, kabar djari sampei komandand olo soldadu, olo Jerusalem kilau hendak mamok ampie.
32. Tâ iâ belalu menduan soldadu tuntang luitenant isut biti, dan hadari menanggo olo tâ. Amon olo tâ mitâ komandand tuntang olo soldadu, maka iä terei memukul Paulus.
33. Tâ komandand menggapi, menduan iâ, dan menjoho iâ imasong hapan rantei, duä karinting; dan iä misek, âwe iâ tâ, dan narei kasalah iâ djari mawi?

34. Maka aton hakabeken augh keriak olo arä tä. Maka amon iâ djaton ole mehining augh awang tantu awi karidun olo, iâ menjoho olo mimbit Paulus akan kota.

35. Maka amon iä sampei lampat, olo soldadu tâ akan indu mäton iâ, sabab olo arä hendak mentakan iâ.

36. Krana olo arä handiai aton omba, sambil mengkeriak: Kanan iâ!

37. Maka amon olo hendak mimbit Paulus tamä kota, koan iâ dengan komandand: Tau jaku hakotak dengam? Koan iä tâ: Aton ikau herati bahsan olo Hellenes?

38. Mikâ aton ikau olo Misir tâ, idjâ helo bara karâ andau to mandjo olo mamok, dan idjä maga akan padang äpat kojan biti olo mamok?

39. Maka koan Paulus: Jaku to aton olo Jehudi bara Tarsus, lewu huang tanah Kilikia, idjâ besewut; maka aku blaku intu ikau, soho aku hakotak dengan olo arâ tâ.

40. Maka amon komandand menjoho iâ, Paulus mendeng hundjun lampat, dan iâ mengipei olo arä, hapan lengâe; tâ olo mendjadi suni haliei, dan iâ hakotak dengan olo tä, hapan bahsa Ibrani, koa:

BAGI 22.

I. Paulus hakotak dengan olo Jehudi. II. Olo tâ paham blait; komandand menjoho Paulus imukul; tapi Paulus mesanan arepe aton olo Romani; tâ komandand maga iä menaharep bitjaran olo hai.

I.—1. O keton, pahari tuntang bapa, hining aughku, idjâ hapangku to membudjur arepku intu keton.

2. Maka amon olo tâ mehining iâ hakotak denga, hapau bahsan olo Ibrani, paham haream tinei iä suni.

3. Maka koan iâ: Jaku aton olo Jehudi, idjâ inakan hong Tarsus, tanah Kilikia; tapi aku imbelom hong lewu to, dan intu pain Gamaliel aku iadjar tumon riman Torat taton ikei idjä karas haliei, dan jaku blasut atei tehiu Hatalla, kilau keton handiai kea aton andau to.

4. Dan aku djari mengasingen djalan to sampei pampatei, dan djari memasong sambil menjaragh akan sipir olo hatuâ dan olo bawi.

5. Kilau imam hai kabuat kea aton saksingku, tuntang olo bakas handiai; bara olo tâ kea aku djari menduan surat akan karä paharie, dan aku djari hagoet akan Damaskus, uka aku maga âwen idjâ hetä kea imasong akan Jerusalem, uka iä bua hukum.

6. Djadi, sangkom aku menandjong, amon aku tokep Damaskus, bentok andau hirah, salenga blawa bara langit awang hai menjabintir mengaliling aku.

7. Maka jaku belongkang akan petak, dan jaku mehining augh idjä hamau dengangku: Saul! Saul! buhen ikau mengasingen aku.

8. Tapi tomba aku: Æwe ikau, Tuhan? Maka koan iâ dengangku: Jaku aton Jesus, olo Nasaret, idjâ ingasingem.

9. Maka olo idjâ hindjâ aku mitä blawa tä, dan tangkedjet, tapi augh ajue, idjä hakotak

dengangku, olo tâ djaton herati.
10. Maka koangku: Narei ja-
ku akan indu mawi, Tuhan?
Maka koan Tuhan dengangku:
Mendeng, tale Damaskus; hetâ
karâ insuman akam talo handiai,
idjâ djari inantu akan indu ia-
wim.
11. Dan basa aku djaton tau
mitä talo sabab katarus blawa
tâ, aku ingagalan olo idjâ hindjä
aku, dan kalotâ aku sampei Da-
maskus.
12. Maka Ananias, olo idjâ
tümon Torat mikä Hatalla, idjä
inggarâ bahalap awi sekarä olo
Jehudi, idjä melei hetâ,
13. Iä tä menale aku, meng-
gapi aku dan hamau dengangku:
Saul, pahari! to matam akan
merenang tinei. Maka aku palus
tâ kea menampaja iä.
14. Maka koan iä: Hatalla
taton ikei helo djari menantu
ikau akan indu mengasene ka-
hendak ajue, dan akan indu mi-
tä Idjâ Tetek tâ, dan akan indu
mehining augh bara njaman a-
jue.
15. Krana ikau karä aton sak-
sin ajue intu olo handiai, uka
menjaksi talo ikau djari mitâ
tuntang djari mehining.
16. Maka to, narei ikau me-
nahi arepm? Mendeng, impan-
doi, uka ikau impuas bara karä
dosam, dan blaku doa huang
aran Tuhan.
17. Maka djadi, katika aku
djari buli akan Jerusalem, ka-
hum aku blaku doa huang huma
Hatalla, maka jaku kilau angat
tengengei;
18. Dan aku mitä iâ, idjâ ha-
mau dengangku: Has ikau! gu-
lo-gulong blua bara Jerusalem;
krana olo djaton karâ menarima
augh kasaksiam tagal aku.
19. Maka koangku: Tuhan,
olo tä kabuat katawan, aku aton
iâ, idjâ menutup huang sipir
dan idjâ memukul huang karâ
sinagoge olo tâ, idjâ pertjaja hu-
ang ikau.
20. Dan amon dahan Stepha-
nus, saksim tâ, inusu olo, aku
kea aton idjä mendeng hadara,
idjâ radjin mitâ iâ matei, dan
idjâ menonggo klambin olo, idjâ
mempatei iä.
21. Maka koan iä dengangku:
Lius, krana jaku menjoho ikau
akan kedjau akan olo kapir.
II.—22. Maka olo tâ mindi-
minding akan tjeritae sampei iâ
menjewut augh tä, belalu iä me-
narik aughe, koa: Kanan olo
kalotâ bara kalunen! krana dja-
ton patut iä belom!
23. Maka amon olo tâ meng-
keriak, mengkak menganan pa-
keiae, dan mengaliambong pe-
tak,
24. Tâ komandand menjoho
mimbit Paulus tamä kota, dan
menjoho mariksa iä hapan pukul
sapu, mangat iâ katawan buku,
olo mengkeriak kalotâ tagal iâ.
25. Maka amon olo mema-
song iä, hapan tali, koan Paulus
dengan luitenant, idjâ mendeng
hetä: Patut kea keton memukul
olo Romani, idjä hindei djari
iriksa?
26. Amon luitenant mehining
tâ, iâ hagoet, mesuman tâ intu
komandand, koa: Bua-bua, te-
hiu gawim! Krana olo tâ aton
olo Romani.
27. Tâ komandand menanggo
iâ, dan hamau denga; Suman

akangku, aton ikau olo Romani? Koan iä: Jo.

28. Maka tomba komandand: Awi memplua hai modal aku djari tamâ mendjadi olo Romani. Maka koan Paulus: Tapi aku djari inakan kea olo Romani.

29. Tä, maka olo tä, idjâ injoho memukul iä, belalu melapas iä. Maka komandand mikâ, amon iä mehining iä aton olo Romani, basa iâ djari memasong iâ.

30. Maka andau djewu iâ hendak katawan betantu, narei buku olo Jehudi mendawa iâ; dan iä mengkak pasonge, sambil memetä kapala imam dan sekarä olo bakas hapumpong; dan iä maga Paulus mohon, dan mempendeng iâ naharep olo tâ.

BAGI 23.

I. *Paulus menaharep bitjaran olo hai.* II. *Arâ olo mampakat, menjapa arepe, hendak mempatei Paulus.* III. *Paulus iaga akan Kaisarea.*

I.—1. Maka Paulus menampaja karâ mantir bitjara tâ, koa: O keton, pahari, dengan pengingat atei awang bahalap jaku djari menandjong intu baun Hatalla sampei andau to,......

2. Maka imam hai, Ananias arae, menjoho olo idjä mendeng darahe menekap njamae.

3. Tä Paulus hamau denga: Hatalla karä menekap ikau, dinding idjâ injapu beputi! Aton ikau mondok mariksa aku tumon Torat, dan melawan Torat ikau menjoho olo menekap aku?

4. Maka koan olo idjâ mendeng hetâ: Aton ikau menjapa imam hai Hatalla?

5. Maka koan Paulus: Djaton aku katawan, o pahari, iä tâ aton imam hai; krana aton augh surat: "Æla ikau akan menjapa mantir utus olo ajum."

6. Maka Paulus katawan, belahe olo tâ aton olo saduki, maka olo awang beken tâ aton olo parisi, dan iâ mentehau intu bentok karä mantir bitjara: O keton, pahari, aku aton olo parisi, dan anak olo parisi; tagal kaharap kamisik olo matei aku bua hukum!

7. Amon iâ menjewut augh tä, maka olo parisi paham habantah augh dengan olo saduki, dan karä olo tä hambilang.

8. Krana koan olo saduki: djaton aton kamisik olo matei, djaton aton melaikat, djaton kea rogh; tapi olo parisi mengaku, talo tä aton.

9. Maka olo tä paham meridu, sambil mengkeriak; dan olo tamat surat baris olo parisi mendeng, hadjawab, koa: Ikei djaton sondau talo papa huang olo to; tapi djaka rogh djari hakotak denga, atawa melaikat,....

10. Maka olo tâ paham habantah, sampei komandand tä mikâ, Paulus karâ imisak awie, dan iâ menjoho olo soldadu menale, menunda iâ bara bentok olo tâ, dan maga iâ tamä kota.

11. Maka alem rehian Tuhan mendeng dara iâ, koa: Sanasanang ateim, Paulus; krana kilau ikau djari menjaksi arangku sampei akan Jerusalem, kalotâ ikau akan indu menjaksi tâ huang Roma kea.

II.—12. Maka amon talo djari blawa, arâ biti olo Jehudi sama mampakat, menjapa arepe,

koa, iâ djaton maku kuman talo en-en, sampei iâ djari mempatei Paulus.
13. Maka olo idjâ sama aton menanggong sapa tâ, aton labeh âpat pulu biti karäe.
14. Iâ tâ menale kapala imam dan olo bakas, koa: Ikei djari paham menjapa arep ikei, djaton maku kuman talo en-en, sampei ikei djari mempatei Paulus.
15. Maka to, kälâ keton tuntang sekarâ mantir bitjara menaharep komandand, dan blaku, uka djewu iâ maga Paulus akan keton, kilau djaka keton hendak mariksa budju-budjur perkaran ajue; maka ikei djari tatap, hendak mempatei iâ, helo bara iâ menaharep keton.
16. Maka amon anak betaun Paulus mehining akal olo tä, iä belalu hagoet, tamâ kota, dan mesuman tä akan Paulus.
17. Maka Paulus membawa idjâ biti luitenant tä, dan hamau: Aga olo tabela to akan komandand, krana iâ aton augh denga.
18. Iâ tâ menduan iä, maga iâ akan komandand, dan hamau: Paulus idjä inutup tä djari mengahau aku, dan blaku aku maga olo tabela to akam, iâ tâ aton augh dengam.
19. Tâ komandand menjingkap lengâe, maga iä akan kaleka kabuate, dan misek iâ: Narei augh, idjâ hendak insanam akangku?
20. Maka koan iâ: Olo Jehudi djari mampakat, hendak blaku intu ikau, uka djewu ikau maga Paulus akan bitjaran ajue, kilau djaka iä hendak mariksa perkarae budju-budjur.
21. Tapi âla harap olo tâ; krana labeh âpat pulu biti olo hatuä bara olo tâ aton mimpa iâ, iâ tâ djari menjapa arepe, djaton maku kuman, djaton maku mihop, sampei iâ djari mempatei Paulus; dan to kea olo tä djari tatap, mentei djandjim bewe.
22. Maka komandand menjoho olo tabela tâ buli, dan memetä iâ: Æla haliei mesanan akan olo, ikau djari mesuman talo to akangku.
III.—23. Maka iâ mengahau duâ biti luitenant tâ, sambil hamau: Awi keton menjimpan olo soldadu, duâ ratus biti, uka iâ tä lius akan Kaisarea, tinei olo idjä hapan hadjaran udju pulu biti, tinei olo idjâ hapan sipet duâ ratus biti, uka olo tä tatap djam telo hamalem.
24. Tinei menjimpan meto, uka Paulus impondok hundjue, dan iaga bua-bua akan Peliks, tamanggong tâ.
25. Dan iâ memintik surat, idjâ kaloto aughe:
26. "Klaudius Lisias blaku salamat akan Peliks, tamanggong idjâ paham kwasa tâ.
27. "Olo to djari injingkap olo Jehudi, dan amon iä karenga impatei awie, maka jaku menanggo, tuntang olo soldadu, dan mendjidjit iâ bara lengân olo tâ, dan aku mengasenc, iâ aton olo Romani.
28. "Dan sabab aku hendak katawan buku, olo tä mendawa iâ, maka aku djari maga iâ menaharep bitjaran olo tâ.
29. "Tâ aku herati, iâ indawa olo tagal perkaran Torat ajue, maka djaton aton kasalahe, sam-

pei iä tau impatei, atawa tau imasong.

30. "Dan amon olo aton mesuman akangku, olo Jehudi hendak mimpa olo to, palus tâ kea aku djari menjoho iä akam, dan djari memetâ olo kea, idjä mendawa iâ, uka iâ tâ mesuman intu ikau perkaran ajue. Salamat melei !"

31. Maka olo soldadu, kilau iâ djari imetâ, menduan Paulus, dan hamalem iä maga iä akan Antipatris.

32. Maka andau idjä rehian iâ menjoho olo, idjâ hapan hadjaran, hagoet denga, dan iä buli akan kota.

33. Maka amon olo tâ sampei Kaisarea, iâ mendjuluk surat tä akan tamanggong, dan maga Paulus menaharep iâ.

34. Djadi, limba tamanggong djari membasa surat tâ, iâ misek intu iä, bara baris tanah idjâ kwe iä aton; dan amon iä mehining, Paulus aton bara Kilikia,

35. Koan iâ: Aku karâ mariksa ikau, amon olo, idjâ mendawa ikau, djari sampei kea. Maka iâ menjoho olo menonggo iâ huang human bitjaran Herodes.

BAGI 24.

I. *Olo mendawa Paulus intu Peliks.* II. *Paulus melawan aughe.* III. *Peliks menutup Paulus duâ njelo.*

I.—1. Maka limba limä andau imam hai tâ, Ananias, tuntang karâ olo bakas, haiak dengan Tertullus, olo idjâ patjä mengamenangan, hagoet, dan iâ menaharep tamanggong, mendawa Paulus.

2. Dan limba Paulus imbawa, makaTertullus menampara mendawa iâ, koa:

3. Ikei to aton sanang bewe awi prentahm, dan haradjur arâ talo bahalap djari indjadian intu utus olo to awi kapintarm, o Peliks, idjä paham kwasa, tä ikei menarima dengan karä tarimakasi.

4. Tapi belâ aku mengaro ikau tahi, jaku blaku, tumon kahalapm hining augh ikei idjâ pandak bewe.

5. Krana ikei djari sondau olo to aton kilau peres awang papa haliei, idjâ mempalembut paham karidu nintu sekarâ olo Jehudi huang salepa kalunen, dan iâ aton mantir idjâ membatang tingkat olo Nasarani awang papa tä.

6. Dan iä djari mengkemä kea hendak memali human Hatalla; iâ tâ djari injingkap ikei, dan tumon Torat ita ikei hendak mahukum iâ.

7. Tapi duma komandand Lisias, dan iâ paham menggaga, mendjidjit iâ bara lengän ikei;

8. Dan iä menjoho olo, idjâ mendawa iä, menale ikau; maka amon ikau kabuat hendak menjoho olo mariksa olo to, tau ikau mehining bara iä kabuat karä talo, ikei mendawa iâ.

9. Maka olo Jehudi kea mendâhen aughe, koa, perkara tä toto aton kalotä.

II.—10. Maka tomba Paulus, amon tamanggong djari mengipei iâ, menjoho iâ hakotak: Basa aku katawan, djari arä njelo katonto ikau aton marentah utus olo to, maka labeh urâh jaku membudjur arepku intu ikau.

11. Krana murah bewe ikau tau mariksa intu olo, haru to aton duâwalas andau, jaku djari hagoet bara heto, uka sombajang intu Jerusalem.

12. Dan olo djaton djari sondau aku hakotak dengan olo, atawa menantiring olo mawi karidu huang huma Hatalla, dia kea huang karä sinagoge, dia kea intu lewu.

13. Djaton kea iâ tau menoto augh idjâ hapae mendawa aku katonto.

14. Tapi perkara to jaku mengaku intu ikau, mehoroe djalan tâ kea, idjâ injewut olo to tingkat papa, aku kaloto menempo Hatallan tato hiangku, sambil pertjaja sekarâ augh, awang tersurat huang Torat dan huang surat karâ nabi;

15. Dan intu Hatalla jaku harap talo, idjä olo to kabuat kea mentei, iä tâ, karâ aton kamisik olo matei, olo tetek olo papa.

16. Tagal perkara tâ aku kabuat kea madjar arepku, uka pengingat ateiku magon aton budjur intu Hatalla dan intu olon.

17. Maka limba arâ njelo aku djari sampei, hendak mendjuluk sadeka akan olo utus ajungku, dan hendak meluput parapahe.

18. Maka sangkom tâ olo sondau aku, amon aku imprasi huang huma Hatalla, dan djaton aton hetâ kutoh olo, djaton aton karidu; maka idjâ sondau aku iâ tâ aton isut biti olo Jehudi bara Asia.

19. Maka patut iä tâ menaharep heto, dan mendawa aku, djaka iâ aton augh mawi aku.

20. Atawa soho olo to hamau, narei kasalah iä djari sondau huang aku, pesan aku iriksa awi mantir bitjaran ajue;

21. Baja sabab augh Idjä tâ, awang injewutku, amon aku mendeng intu bentok olo tä, koangku: Tagal kamisik olo matei jaku ihukum keton andau to.

22. Amon Peliks djari mehining augh tâ, dan iâ katawan bua-bua perkara djalan tä, maka iâ menjoho olo tä mentei bewe, koa: Amon komandand Lisias duma akan to, karâ aku memutus perkaran keton.

III.—23. Maka iâ memetâ luitenant menonggo Paulus, dan menjalawa iä, dan âla mengahana idjâ biti olo ajue menonggo iâ, atawa menanggo iâ.

24. Maka isut andau rehian Peliks menale hetâ tuntang Drusilla, sawae, idjâ aton olo Jehudi, dan iä menjoho olo menduan Paulus, dan iä mehining tjeritae menehiu kapertjaja huang Kristus.

25. Djadi, amon Paulus hakotak mesanan kateteke, tuntang kamantohe, tuntang hukum idjä harian karä, maka Peliks paham mikä, dan iâ tomba: To lius ikau bewe; amon aton hilangku, aku karä menjoho ikau menale aku tinei.

26. Maka iâ harap kea, Paulus karä menenga rear aka, uka iâ melapas iä; tagal tä kinjap kea iä menjoho iâ menaharep, dan hakotak denga.

27. Maka amon hapus duä njelo, Portius Pestus mengganti Peliks; dan basa Peliks hendak mengilak atein olo Jehudi, maka iä mempelei Paulus imasong.

BAGI 25.

I. *Amon Paulus iriksa Pestus, iä blaku budjur intu kaisar.* II. *Radja Agrippa madja Pestus; iä nahuang mehining augh Paulus.* III. *Andau idjâ rehian Pestus menjoho Paulus menaharep iâ.*

I.—1. Maka amon Pestus djari sampei tanah pegang ajue, palus limba katelo iâ hagoet bara Kaisarea akan Jerusalem.

2. Tâ imam hai tuntang olo idjâ membatang intu olo Jehudi menaharep iâ, iä tâ mendawa Paulus, dan mengatau Pestus,

3. Sambil blaku asi intu iâ melawan Paulus, uka iä menjoho Paulus akan Jerusalem; maka iâ djari menjoho olo mimpa iä, dan mempatei iä huang djalan.

4. Maka tomba Pestus, Paulus tâ inonggo intu Kaisarea, dan iâ kabuat bedjeleng karä hagoet kantâ.

5. Tapi soho isut bitin keton, koa, idjâ besewut, uka iâ hagoet haiak aku, dan djaka aton kasalah intu olo tâ, kâlâ iâ tâ mendawa iâ.

6. Dan limba iä djari melei dengan olo tâ djaton labeh bara hanja atawa sapulu andau, iâ hagoet akan Kaisarea, dan palus andau idjâ rehian iâ mondok hundjun karosi bitjara, dan menjoho olo menduan Paulus.

7. Amon iâ tâ djari sampei, maka olo Jehudi, idjâ djari duma bara Jerusalem, dan idjä mendeng hetâ, mendawa Paulus tagal arâ perkara awang paham papa, tapi iä djaton tau menantu talo iâ mendawa iâ,

8. Haiak Paulus tomba, koa: Djaton aton kasalahngku dengan Torat olo Jehudi, djaton kea dengan human Hatalla, djaton kea dengan kaisar.

9. Tapi basa Pestus radjin hendak menumon kakilak olo Jehudi, tomba iâ dengan Paulus, koa: Hakon ikau hagoet akan Jerusalem, uka hetâ ikau iriksa aku tagal perkara to.

10. Maka koau Paulus: Jaku hendak menaharep bitjaran kaisar, tâ äka patut aku iriksa. Olo Jehudi aku djaton djari memapa, kilau ikau kea katawan bewe.

11. Krana djaka aku djari memapa olo, dan djaka aku djari mawi talo en-en, sampei patut aku matei, maka aku djaton bantus matei; tapi amon talo, idjâ aku indawa olo, djaton aton toto, olo djaton tau menjaragh aku aka. Jaku blaku budjur intu kaisar.

12. Tä tomba Pestus, limba hatirok dengan karâ mantir bitjaran ajue: Intu kaisar ikau djari blaku budjur, kaisar kea ikau akan indu menanggo.

II.—13. Maka isut andau rehian radja Agrippa tuntang Bernike duma akan Kaisarea, hendak menabe Pestus.

14. Dan amon iâ djari melei hetâ arâ andau, Pestus menjerita perkaran Paulus akan radja, koa: Aton olo, idjâ impelei Peliks huang sipir.

15. Maka amon aku sampei Jerusalem, kapala imam dan karâ bakas olo Jehudi menaharep aku tagal iâ, blaku hukum aka.

16. Maka aku djari tomba denga, djaton aton hadat olo Romani menjaragh olo akan pampatei, djaka dia iâ, idjä indawa, djari hataharep belo deng-

ran awen idjä mendawa iä, uka iâ aton linda hakotak.

17. Maka amon karâ olo tä haiak djari duma akan to, aku djaton merandjar gawi, tapi palus andau idjâ rehian aku djari mondok hundjun karosi bitjari, dan menjoho maga olo tâ menaharep.

18. Maka amon âwen tâ hapado, olo pendawa tä djaton haliei menjewut buku, idjâ djari inahaku;

19. Baja iâ mendawa iâ tagal augh korik agaman ajue, tinei tagal olo anu, Jesus, idjâ djari matei, idjä, koan Paulus, aton belom.

20. Tapi basa aku djaton herati perkara kalotâ, koangku denga, djaka iâ hakon lius akan Jerusalem, uka hetâ iâ iriksa tagal perkara tâ.

21. Tapi basa Paulus hendak ihaga akan kaputusan pangkahai tuan, aku djari memetâ olo menonggo iä, sampei aku tau menjoho iâ akan kaisar.

22. Maka koan Agrippa dengan Pestus: Aku kabuat kea radjin mehining olo to menjerita perkarae. Koan iä: Djewu ikau akan mehining iâ.

III.—23. Maka andau idjâ rehian, amon Agrippa dan Bernike djari menale, hapan paham kahaie, dan amon iâ dan karä komandand, tinei karâ olo idjä membatang intu lewu tâ, djari tamä huma bitjara, tâ tumon prentahn Pestus Paulus iaga olo menaharep.

24. Maka koan Pestus: O radja Agrippa, dan keton handiai, idjâ aton heto dengan ikei, tâ keton mitä iâ, tagal iä tâ olo Jehudi samandiai hong Jerusalem dan heto kea djari musok aku tantang mengkeriak, koa: Djaton patut iâ tâ belom hindei.

25. Maka amon jaku herati, iâ djaton djari mawi talo en-eu sampei patut iâ matei, dan basa iâ kabuat kea blaku budjur intu pangkahai tuan, maka aku djari memutus, hendak menjoho iâ akan kane.

26. Maka aku djaton katawan talo awang betantu, idjâ tau injuratku akan tuan tagal iä; sabab tâ aku djari menjoho iâ menaharep keton, dan idjä membatang menaharep ikau, o radja Agrippa, mangat, limba iâ iriksa, jaku katawan talo awang patut aku menjurat.

27. Krana aton humong gawi, angatku, djaka ikei menjoho olo imasong, dan djaton mesuman karâ bukun perkara, iâ indawa olo.

BAGI 26.

I. *Paulus menjerita arepe dengan radja Agrippa.* II. *Angat olo idjä mehining augh tâ.*

I.—1. Maka koan Agrippa dengan Paulus: Tau ikau hakotak, dan menjerita perkaram. Tä Paulus menantadjok lengâe, menjerita perkarae, koa:

2. Jaku mado arepku betua, o radja Agrippa, basa aku akan indu membudjur arepku intu ikau tagal talo handiai, aku indawa olo Jehudi,

3. Paham haream, basa aku katawan, ikau kasene karä hadat dan karâ perkara agaman olo Jehudi. Tagal tâ aku blaku intu

ikau, hining aku tuntang pandjang atei.

4. Maka ampin pambelomku, bara pesangku tabela, olo Jehudi handiai kasene, basa aku bara tamparae djari hindjä utus olo ajungku intu Jerusalem.

5. Bara bihin olo tâ toto kasene aku, (djaka iâ hendak menjaksi tâ,) jaku tumon hadat tingkat agaman ikei idjâ karas haliei djari belom kilau olo parisi.

6. Maka to aku indawa olo, basa aku harap djandjin Hatalla, idjâ djari inengae akan tato hiang ikei;

7. Idjâ âka duâwalas ungkup utus ikei harap hendak sampei kea, awi iä handau hamalem mawi sombajang; tagal kaharape tä, o radja Agrippa, aku indawa awi olo Jehudi.

8. Kilen? Aton keton menaha, djaton bua olo pertjaja, Hatalla djari mempisik olo matei?

9. Maka bahut aku kea toto djari mado huang arepku, patut aku mawi arâ perkara, melawan aran Jesus, olo Nasaret tâ.

10. Dan aku djari melalus tâ kea huang Jerusalem, dan arä olo brasi aku djari menutup huang karâ sipir, basa aku djari menarima kwasa tâ bara kapala imam; dan amon olo tâ impatei, maka aku kea ompat mempakat.

11. Dan huang karâ sinagoge kinjap aku djari mengapâhâ olo tâ, hendak memaksa iâ menjapa Jesus; dan basa aku kilau besiak gila mawi olo tâ, maka aku menggoang iâ akan karâ lewu tä kea, idjâ intu tanah olo beken.

12. Maka amon aku tagal perkara tä hagoet akan Damaskus kea, mimbit kwasa dan prentah bara kapala imam,

13. Tä, maka bentok andau, kahum aku hong djalan, maka, o radja, aku mitä blawa bara langit, idjâ paham bara blawan matanandau, menjababintir mengaliling aku tuntang olo idjâ hagoet dengangku.

14. Dan amon ikei handiai djari belongkang akan petak, tä aku mehining augh, idjâ hakotak dengangku, hapan bahsa olo Ibrani: Saul! Saul! buhen ikau mengasingen aku? behali ikau makis tutuse.

15. Maka aku hamau: Æwe ikau, Tuhan? Maka koan iä: Jaku aton Jesus, idjä ingasingem.

16. Maka gatang arepm bara petak, mendeng hong paim, krana aku djari mesanan arepku akam, uka aku menjoho ikau menonggo dan menjaksi talo ikau djari mitâ, dan talo ikau karâ mitä hindei.

17. Dan aku hendak meliwus ikau bara utus olo to, dan bara karä olo kapir, idjâ äka jaku menjoho ikau menale katonto,

18. Uka ikau memparenang matan ajue, dan uka ikau minda iâ bara kakaput akan blawa, dan bara kwasan satan akan Hatalla, uka olo tâ mendino ampun karâ dosa tuntang penataue haiak olo handiai, idjâ djari imprasi awi kapertjaja huang aku.

19. Tagal tâ, o radja Agrippa, aku djaton merisang dengan talo gitae idjâ bara sorga tâ,

20. Tapi aku djari mesanan kahoba solake akan olo idjä hong Damaskus, tinei akan olo idjâ

hong Jerusalem, dan idjä intu salepa tanah Judea, tinei akan olo kapir, dan aku djari mempudji olo tâ, uka iâ hoba dan mules arepe menintu Hatalla, sambil mawi penggawi awang patut akan kahobae.

21. Tagal tä maka olo Jehudi djari menjingkap aku huang huma Hatalla, dan hendak mempatei aku.

22. Tapi awi Hatalla mawat aku, aku magon mendeng sampei andau to, dan aku mesuman augh tâ akan olo korik, akan olo hai; dan djaton aku mesuman talo beken, baja idjâ djari insanan awi karâ nabi, dan insanan awi Moses,

23. Iâ tä, Kristus akan indu mengkemâ kapähâ, dan iâ aton idjä solake akan indu misik bara olo matei, dan idjâ akan indu mesanan blawa akan utus olon ikei, dan akan karâ olo kapir.

II.—24. Maka amon iâ menjewut augh tä, koan Pestus, dengan hai aughe: Ikau aton njanjau, o Paulus! karâ talo awang djari iadjarm tâ menamput ikau mendjadi njanjau!

25. Maka iâ hamau: Aku djaton njanjau, o Pestus, idjâ paham kwasa, melainkan aku menutor augh awang toto, dan awang bara patongan kea.

26. Krana radja katawan karä talo to, tagal tâ, uräh kea aku hakotak denga; krana angatku, dialo Idjâ bara karâ perkara to aton besilim bara iâ, krana talo tâ djaton djari indjadian huang putinge.

27. O radja Agrippa, aton ikau pertjaja augh karâ nabi? Tawangku, ikau pertjaja.

28. Maka koan Agrippa dengan Paulus: Bilak ikau mengatau aku, aku mendjadi olo Kristen.

29. Maka koan Paulus: Alo bilak alo hindei, jaku blaku intu Hatalla, uka djaton ikau bewe, tapi olo handiai kea idjä mehining aughku andau to, mendjadi olo kaloto, kilau jaku aton, salah bara pasonge to.

30. Maka radja mendeng, dengan tamanggong dan Bernike, tinei olo beken, idjâ mondok hindjâ denga.

31. Dan iä minda isut, sambil hatutor sama arepe, koa: Olo to djaton djari mawi talo, sampei patut iâ matei atawa bua pasonge.

32. Maka koan Agrippa dengan Pestus: Tau bewe olo to palus lapas, djaka iä dia djari blaku budjur intu kaisar.

BAGI 27.

I. *Paulus berajar, menale Roma.* II. *Kapal kapian intu pulau Melite.*

I.—1. Amon augh djari putus ikei akan indu berajar akan Italia, maka Paulus, tinei isut biti olo imasong awang beken, injaragh akan luitenant, Julius arae, idjâ marentah tingkat soldadu ain kaisar.

2. Maka ikei djakat benama Adramitene, basa ikei hendak mehoroe Asia, menansaran karâ lewu awang intu pasisire, dan ikei betolak; maka Aristarghos, olo Makedonia, idjâ bara lewu Tessalonika, mempahaiak ikei.

3. Djadi andau idjâ rehian ikei sampei Sidon; maka Julius tâ aton bahalap atei niutu Pau-

lus, sambil menjoho iâ madja karâ ulâe, uka iä tâ menjimpan aka talo iâ akan indu hapan.

4. Dan limba ikei harikas bara hetâ, ikei mahalau Kiprus hila gentau, basa riwut aton melawan ikei.

5. Dan limba ikei mehoroe tasik, idjä intu helat Kilikia dengan Pampilia, maka ikei sampei Mira hong tanah Likia.

6. Hetâ luitenant sondau benama bara Aleksandria, idjâ berajar akan Italia, dan iâ minda ikei akan kapal tâ.

7. Dan amon ikei berajar arä andau berimerimet bewe, dan behali tau sampei hatendipa Knidus, basa riwut djaton maku menjoho ikei, maka ikei berajar hila salatan Kreta, äka lewu Salmone.

8. Maka behali ikei mahalau hetä, dan ikei melabu intu kaleka, idjâ injewut "palabuan awang bahalap," tokep tä aton lewu Lasea.

9. Dan amon musim hendak hapus, dan djari behaja berajar tinei, basa waja puasa kea djari halau, maka Paulus mempudji âwen tâ,

10. Sambil hamau denga: O keton, gitangku, penggoet perajar to paham behali dan paham rugi karä, djaton rugi bua buate bewe, dan bua kapal, tapi bua pambelom ikei kea.

11. Maka luitenant labeh harap augh garagan dan augh djuru-mudi, bara augh Paulus.

12. Dan basa kaleka tä djaton aton bahalap akan indu masan hetâ musim sadingen, maka olo arâ hendak betolak bara hetâ, uka mengkemâ berajar sampei Poinike, dan melei hetä musim sadingen; djetâ aton kaleka palabuan hong Kreta, idjâ menintu barat-daja dan barat-laut.

13. Dan basa riwut duma lowa-lowa bara salatan, olo tä menaha, iâ tau melalus kahendake, belalu iâ mungkar sau, dan berajar menjarâ Kreta.

14. Tapi djaton tahi limba tä riwut awang paham mentakan iâ, idjâ Euroklidon arae.

15. Dan basa benama inamput awie, dan djaton tau menusong riwut tä, maka ikei bahantong, mempahaiak dähes bewe.

16. Maka ikei tabias akan pulau korik, Klauda ara, hetâ sanuno ikei tau menjingkap sampan.

17. Dan ikei mendjidjit tä akan kapal, dan hapan karâ akal ikei maharat benama bara penda, dan basa ikei mikä benama karä tapanggong, bua bosong, maka ikei menduro raiar awang hai, dan behantong kalotä.

18. Dan amon benaman ikei paham gulang-galing awi riwut awang paham tâ, maka andau idjä rehian tâ olo menganan sabagin buate.

19. Dan andau telo, hapan lengân ikei kabuat, ikei menganan karâ ramon benama.

20. Maka basa arä andau katahi djaton memala matanandau, djaton bintang, dan hantâ riwut awang paham haliei aton mentakan ikei, maka angat ikei, djaton tau belom hindei.

21. Dan amon tahi olo djaton djari kuman, tâ Paulus mendeng intu bentok olo tâ, koa: Bua bewe, o keton, djaka keton djari menumon aughku, dan djaton

djari betolak bara Kreta, mangat ikei mahakan karâ behaja dan karâ rugi to.

22. Tapi to aku mempudji keton, kälâ keton sanang atei bewe, krana djaton idjä biti keton akan indu nihau, baja kapal bewe.

23. Krana alem to melaikat Hatalla, idjä inempoku, idjâ injembaku, aton mendeng dara aku,

24. Koa: Æla mikâ, Paulus, djaton tau dia ikau menaharep kaisar; dan itä, Hatalla djari menenga akam kea olo handiai, idjâ omba ikau beraiar.

25. Tagal tâ, bua keton sanang atei; krana aku pertjaja Hatalla, kilau iä djari menjoho melaikat mesuman talo tâ akangku, kakai kea talo karâ mendjadi.

26. Tapi ikei akan indu kapian intu pulau.

II.—27. Maka amon djari sampei âpatwalas alem ikei tabias hong tasik Adria, tâ, bentok alem, angat kamâan karä anakbenama, petak aton tokep.

28. Dan amon iä melabu tuga, iâ sondau kandaleme duâ pulu depâ, dan limba beraiar isut iä melabu tuga tinei, dan sondau kandaleme limâwalas depä.

29. Dan basa iä mikâ, kapal karä tantarang hong batu, maka iâ melabu âpat sau bara hila kamburi benama, dan iä paham mengenang talo mendjadi blawa.

30. Maka amon anak-benama hendak bebuhau bara benama, dan muloh sampan akan tasik, hapan kotak haliau, kilau djaka iä hendak melabu sau bara haluan benama kea,

31. Koan Paulus dengan luitenant dan dengan olo soldadu: Djaka olo tâ djaton melei huang benama, ikei djaton tau ihaga.

32. Tâ olo soldadu menetes talin sampan, dan menggagar tâ bewe.

33. Limba tâ, amon langit haru mehindang, Paulus mempudji olo handiai tâ, uka iâ hapan talo kinan, koa: Kâpatwalas andau to keton mentei, dan djaton kuman, djaton hapan talo kinan en-en.

34. Tagal tä aku mempudji keton, bua keton kuman isut, uka keton brigas, tau mendohop arep keton; krana idjâ krambar balau mahin dia akan gagar bara takolok keton.

35. Amon iä djari menjewut augh tâ, iâ menduan tepong, menarimakasi intu Hatalla hong baun olo handiai, mendarei tâ, dan menampara kuman.

36. Maka olo handiai men' djadi sanang atei, dan iä kea hapan talo kinan.

37. Maka ikei, idjâ hong benama tä, aton duä ratus udju pulu djehawen biti karäe.

38. Dan limba olo tâ beso awi penginan, iâ mempehian benama dan menganan behata lepa akan tasik.

39. Maka amon djari handau, olo djaton kasene tanah tä; tapi iâ mitâ telok idjä bara pasisir; maka angate, bahalap, djaka iä tau menapanggong benama hetâ.

40. Dan iâ mungkar sau, menjaragh benama akan tasik, mengkak talin karâ dajong, dan iâ membudjur raiar korik tumon riwut, dan membidik sarâ.

41. Dan amon iä sampei ka-

keka idjä hariak sansila, iâ metapanggong benama hetâ: maka haluan benama belalu tapanggong sega, tapi kamburin benama pusit awi pukul riak.

42. Maka olo soldadu mampakat, hendak mempatei karâ olo imasong, belâ idjä biti sewu hanangoi dan bebuhau.

43. Maka luitenant tâ hendak mahaga Paulus, dan iâ membalang kahendak âwen, dan iâ menjoho olo idjä tau hanangoi sewu solake, palus menale sarâ.

44. Maka iâ menjoho olo beken menale hetä, belahe hapan papan, belahe hapan prokong benama. Maka kalotâ olo samandiai ihaga, djakat petak.

BAGI 28.

I. *Paulus hong Melite.* II. *Iâ sampei Roma.* III. *Duä njelo katahi iâ mesanan aran Tuhan Jesus hetâ.*

I.—1. Dan amon olo djari liwus bara behaja, tâ iâ mehining, aran pulau tâ aton Melite.

2. Maka olo kapir hetâ paham kataun besara dengan ikei, krana limba iä djari mentokan apui awang hai, maka iä menduan ikei handiai akan huma, sabab andau udjan tuntang sadingen.

3. Maka amon Paulus meraup pating kaju, sambil mina tâ hundjun apui, aton blua hanjaliwan awi lason apui, palus leket intu lengân ajue.

4. Maka amon olo tâ mitä handipä tâ leket intu lengân ajue, koan iâ sama arepe: Toto olo tâ aton olo pemunoh, Dike djaton menjoho iâ belom, alo iä djari liwus bara tasik.

5. Maka Paulus membirik hanjaliwan tâ akan apui, dan djaton iâ bua kapâhâ en-en.

6. Maka olo tâ mentei iä kembang, atawa palus kapet. Tapi amon olo tä djari mentei tahi, sambil mitâ, iâ djaton bua tjelaka en-en: tâ angat atein olo tâ hoba, dan iâ hamau, Paulus aton Hatalla.

7. Maka dara kaleka tä kea olo idjâ membatang hong pulau tä, Publius arae, aton huma dan tana; iä tâ menduan ikei, dan bedjoha menjarongan ikei telo andau.

8. Djadi, bapa Publius aton menter haban bedarem dan haban kamising; maka Paulus menanggo iâ, dan limba iä djari blaku doa, iä mingkes lengäe intu hundjue, dan mempakâlâ iâ.

9. Limba talo tâ djari mendjadi, maka karâ olo beken kea, idjâ haban, idjâ aton hong pulau tä, menale, dan impakâlâ awie.

10. Maka olo tä paham mahorumat ikei; dan amon ikei hendak betolak, iâ menjukup karâ talo katapas ikei.

II.—11. Maka limba telo bulan ikei harikas bara hetâ hapan benama bara Aleksandria, idjâ djari masan intu pulau tâ musim sadingen, idjâ mimbing Dioskuroi tâ akan indu katae.

12. Amon ikei sampei Sirakusa, ikei melei heto telo andau.

13. Bara hetâ ikei berajar mengalingkang, dan ikei sampei Regium; dan idjâ andau harian riwut duma bara salatan, dan andau idjä rehian ikei sampei Puteoli.

14. Hetâ ikei sondau pahari,

dan iâ tä blaku ikei melei udju andau; dan kalotâ ikei hagoet akan Roma.

15. Maka bara hetâ karâ pahari, idjâ djari mehining britan ikei, menambang ikei sampei pakan Appius, dan sampei Tretabern; amon Paulus mitä âwen tâ, iâ menjewut tarimakasi akan Hatalla, dan ateie belalu menteng.

III.—16. Maka amon ikei sampei Roma, luitenant tä menjaragh olo idjâ imasong tâ akan tuan general; maka Paulus injoho melei äka kahendak kabuate, impahaiak olo soldadu idjâ biti, idjä menonggo iâ.

17. Djadi, limba katelo, Paulus menjoho olo merawei karâ kapala olo Jehudi. Dan amon iä tâ djari hapumpong, koan iâ denga: O keton, alo aku djaton djari melawan utus olon ikei atawa hadat taton ikei, aku imasong djari injaragh bara Jerusalem akan lengäu olo Romani.

18. Amon olo tâ djari mariksa aku, iâ hendak melapas aku, basa djaton aton kasalah dengangku, sampei patut aku matei.

19. Maka basa olo Jehudi melawan, aku hadjadjuan awie blaku budjur intu kaisar; tapi djaton adohe, kilau djaka aku hendak mendawa utus olo ajungku.

20. Maka djetä aton buku, aku djari blaku keton menale aku, uka aku tau mitâ keton, dan tau hakotak dengan keton; krana tagal kaharap olo Israel aku aton imasong dengan rantei to.

21. Maka koan olo tä denga: Ikei djaton djari mendino surat bara Judea, idjä mesuman ikau, djaton kea olo pahari djari kanto, idjä djari menjerita atawa djari mesanan talo papa bara ikau.

22. Tapi ikei aton radjin kea mehining angat kameam; krana idjâ tehiu tingkat olo tä, tawan ikei, hapus kalunen iâ tä imbantah olo.

23. Dan amon âwen tâ djari menantu andau aka, maka arä olo tamâ äka iâ melei; tâ iâ menarang dan menjaksi aka karâ perkara karadjaan Hatalla, dan menjerita aka karâ perkaran Jesus, hapan Torat Moses dan hapan surat karâ nabi, bara handjewu palus sampei halemei.

24. Maka belahe olo tä pertjaja augh idjä insanae; tapi belahe aton bantus pertjaja.

25. Maka amon olo tâ hakalawan augh dengan sama arepe, iâ belalu haiak hagoet, amon Paulus menjewut augh Idjâ, koa: Bua Rogh brasi djari hamau awi nabi Jesaia nintu taton ikei,

26. Koa: „ Lius, tale utus olo to, dan hamau: Hapan pehining keton akan mehining, dan djaton herati, dan hapan mata awang merenang keton djaton kea akan mitä.

27. „ Krana atei utus olo to djari belulang, dan behali iä mehining dengan pinding ajue, dan iä mengambutep matae: belâ iä mitâ hapan matan ajue, dan mehining hapan pinding ajue, dan herati hapan ateie, dan hoba, dan aku mempakälâ iâ."

28. To kâlâ keton katawan, salamat Hatalla djari impait akan olo kapir; iâ tä kea karâ mindiminding menumon tâ.

29. Amon iâ menjewut augh tâ, olo Jehudi lepa hagoet, dan iâ paham hasuat dengan sama arepe.

30. Maka Paulus melei hong Roma, huang kaleka kabuate, hapus duâ njelo; dan iä menduan olo handiai, idjâ menale iâ.

31. Dan iä mesanan karadjaan Hatalla, dan badjenta membrita Ewangelion Tuhan Jesus Kristus, dan olo djaton mengahana iä.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO ROMANI.

BAGI 1.

Paulus menutor arepe dan menabe olo Romani; iä mesanan auljare idjâ membatang, iä tä: Olo djaton tau mendjadi tetek intu baun Hatalla awi gawin kabuate, tapi awi kapertjaja bewe; krana olo kalunen handiai djari mundur bara Hatalla, dan djari mendjadi olo kapir, idjâ papa gawie.

1. Paulus, djipen Jesus Kristus, idjâ djari ingahau mendjadi rasul, dan djari imbaris, uka membrita Ewangelion Hatalla,

2. Ewangelion tâ, idjâ helo djari indjandjie awi karâ nabie huang surat awang brasi,

3. Idjä mesanan Anak ajue, (idjä tumon isi djari mendjadi bara utus Dawid,

4. Idjâ imprahan huang kwasa iâ toto aton Anak Hatalla, tumon Rogh idjâ memprasi, limba iâ djari misik bara olo matei,) iä tä, Jesus Kristus, Tuhan ikei;

5. (Iâ tâ aton, idjä äka ikei djari mendino asi dan pangkat rasul, uka ikei, huang aran ajue, menjoho sekarä utus olo memenda kapertjaja,

6. Dan keton kea hindjä baris olo tâ, olo idjâ djari irawei Jesus Kristus.)

7. Surat to akan sampei olo handiai huang Roma, idjâ âka kataun Hatalla, akan olo brasi idjâ djari irawei Hatalla. Asi pahaiak keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

8. Solake, maka jaku menarimakasi intu Hatallangku awi Jesus Kristus tagal keton handiai, basa kapertjajan keton insanan salepa kalunen.

9. Krana Hatalla, idjâ inonggo aku, hapan roghku, huang Ewangelion Anake, aton saksingku, aku magon menehiu keton,

10. Dan magon blaku huang laku-doangku, djaka mikâ kalinda inenga hindei akangku tumon kahendak Hatalla, uka aku tau madja keton.

11. Krana jaku taharu mitä keton, nakara aku tau membagi akan keton djekisut talo penenga ain Rogh, akan indu mempaabas keton;

12. Iâ tâ, nakara aku haiak dengan keton impangat awi kapertjaja, idjä hasama imbing ikei, idjâ ain keton dan idjâ aingku.

13. Maka aku djaton maku milim tâ intu keton, o pahari, kinjap djari aton kahimatku menale keton, (maka sampei to aku hantä aro,) nakara aku aton bara buah isut intu keton kea, kilau intu karâ utus olo kapir awang beken.

14. Krana aku aton kilau olo butang dengan sekarä djelahan

olo kapir, dengan kadeduâ, dengan olo awang pintar dan dengan olo awang humong.

15. Kolotâ, idjä perkaran aku, aku pehias bewe mesuman Ewangelion akan keton kea, idjâ melei hong Roma.

16. Krana aku djaton mahamen Ewangelion Kristus; krana Ewangelion tâ aton kwasan Hatalla, indu salamat akan genep biti idjä pertjaja, akan olo Jehudi solake, tinei akan olo kapir.

17. Krana huang Ewangelion ingerina katetek Hatalla, idjä awi kapertjaja akan kapertjaja, tumon augh surat: "Olo idjä tetek awi kapertjaja, iä karâ belom."

18. Krana kalait Hatalla djari bakarina bara langit, mawi karâ kabantus dan kadarhakan olo, idjâ mahambang katotohe huang kadarhaka.

19. Basa ampin Hatalla idjä terkasenan, djari mendjadi bakarina akan olo, krana Hatalla djari mengarina tâ aka;

20. (Krana ampin ajue idjâ djaton tergitan, iâ tä kwasan ajue idjâ katatahi dan dasare idjâ ain Hatalla, djetâ tergitan bara katika kalunen djari inampa, amon olo menehiu iä huang talo gawie,) nakara olo djaton tau mempahalap dosae.

21. Basa olo tä, alo iä kasene Hatalla, djaton djari menara iâ kilau Hatalla, dan djaton djari menarimakasi intu iâ; tapi olo tâ djari menggila arepe huang karâ pikire, dan ateie idjâ paleng djari mendjadi kaput.

22. Iä madoh arepe pintar, dan iâ mendjadi gila,

23. Dan djari mengganti kahain Hatalla, idjä djaton tau nihau, dengan ampin hampatong tamunan olo kalunen, idjâ akan nihau, tinei dengan burong, dan dengan meto, dan dengan talo belom idjä menjarantar.

24. Tagal tâ kea Hatalla djari menjaragh iâ akan kipeu ateie, akan talo kandji, sampei iä memapa bereng ajue kabuat dengan sama arepe;

25. Olo tâ, idjâ djari mengganti katotohn Hatalla dengan talo tenendjaro, dan djari mahorumat dan menonggo talo tampa paham bara iâ, idjâ djari menampa tâ, idjâ patut inara sampei katatahi. Amen.

26. Tagal tä Hatalla djari menjaragh iä akan kipäe awang mahawä. Krana idjä bawi olo tâ kea djari mengganti gawi idjâ tumon dasare dengan gawi idjä melawan dasare.

27. Dan kalotâ kea olo hatuä djari terei hapan olo bawi tumon dasare, mendjadi blasut huang kipâe nintu sama arepe, sambil mawi talo kandji, hatuâ sama hatuâ, dan djari mendino upahn kalajange, idjä patut, huang arepe kabuat.

28. Dan tumon iä mado, djaton aton bara guna mengasene Hatalla, maka Hatalla djari menjaragh iâ akan pikir idjä paleng, akan indu mawi talo awang djaton patut.

29. Olo tâ aton kontep dengan karâ ampin kasalah, kabandong, kapapa, kisite, kadarhaka, kontep dengan kahiri, kapunoh, kalaite, tipu, kasingi;

30. Olo idjä mengasingen kolae, olo pengotok, olo idjâ besingi Hatalla, olo penjapa, olo

bedjoho, olo idjâ mempahai a-
repe, olo bakalilit, olo merisang
dengan bapa indue;
31. Olo idjä paleng, idjä me-
rusak djandji, idjä djaton tau
sinta, idjâ djaton maku hakabua
dengan kolae, olo tulas.
32. Olo tä, alo iä katawan
hukum Hatalla, (iâ tâ, olo idjâ
kalotä gawie patut matei,) maka
iâ djaton mawi talo tâ bewe,
tapi mengilak kea olo, idjä mawi
talo tä.

BAGI 2.

Olo Jehudi kea, alo Torat tuntang djandjin Hatalla djari inenga aka, aton sama tiwas kilau olo kapir, krana Hatalla djaton menjoho olo katawan prentahe bewe, tapi menumon tâ kea.

---

1. Tagal tâ, djaton tau ikau
mempahalap arepm, o olo kalu-
nen, genep biti idjâ menjalah
olo beken. Krana perkara idjâ
hapam menjalah olo beken, hu-
ang tâ kea ikau aton mahukum
arepm. Krana ikau kea mawi
talo tâ, idjâ hapam menjalah olo
beken.
2. Maka ikei katawan, hu
kum Hatalla tumon katotohe
aton bua olo, idjä mawi talo ka-
lotâ.
3. Tapi, o olo, idjâ menjalah
iâ tä, idjâ mawi talo tâ, dan
ikau sama mawi talo tâ kea, aton
ikau mado, ikau karâ mahakan
hukum Hatalla?
4. Atawa aton ikau mengabe-
lä katataun asie, kalemoe dan ka-
pandjang atein ajue, dan djaton
ikau katawan, asin Hatalla hen-
dak maga ikau akan kahoba?
5. Tapi tumon katekangm dan
tumon ateim idjä bantus hoba
ikau mengumbo akan arepm ka-
laite nintu andau kalaite, iâ tâ
andau hukum Hatalla idjâ bu-
djur karä ingarina,
6. Idjâ karâ memalâ genep
biti tumon talo gawie;
7. Pambelom idjä katatahi a-
kan olo tä, idjâ magon kakal
huang penggawi awang bahalap
menggau kahaie, dan horumat,
dan talo idjä djaton tau rusak;
8. Tapi akan olo pembantah,
idjä merisang dengan katotohe,
tapi menumon kapapa, iâ karâ
menenga kalaite tuntang ka-
sangite;
9. Kapähä dan kadjunjue akan
liaun karâ olo, idjâ mawi kapa-
pa, akan olo Jehudi solake, tinei
akan olo kapir;
10. Tapi kahaie, dan horu-
mat, dan kasanang akan genep
biti, idjâ mawi kahalape, akan
olo Jehudi solake, tinei akan
olo kapir.
11. Krana Hatalla djaton men-
duan ampin olo.
12. Krana olo idjâ djaton aton
bara Torat, dan djari mawi do-
sa, iâ karä binasa, alo dia tumon
augh Torat; dan olo idjâ aton
bara Torat, sambil mawi dosa,
iä tä karâ bua hukum tumon
augh Torat.
13. Krana djaton olo idjâ me-
hining Torat aton tetek intu
baun Hatalla, tapi olo idjâ me-
numon Torat karä inggarä tetek.
14. Krana amon olo kapir,
idjä djaton mimbing Torat, tu-
mon dasare menumon augh To-
rat kea, alo olo tâ djaton mim-
bing Torat, maka iâ aton Torat
akan arepe kabuat.
15. Iâ tâ menantu betarang,
prentahn Torat djari injurat hu-

ang ateie, tinei pengingat atein ajue kea haiak menjaksi perkara tâ, tinei karâ pikir ajue, idjä hadawa dengan sama arepe, atawa mempahalap kea sama arepe,

16. Menintu andau tâ, amon Hatalla karâ mariksa talo idjä besilim huang olo, awi Jesus Kristus, tumon Ewangelion ajungku.

17. Maka itäm, ikau inggarâ olo Jehudi, dan ikau bedjoho atei sabab Torat, dan ikau hatara sabab Hatalla;

18. Dan ikau katawan kahendak ajue, dan basa ikau djari mengadji Torat, maka ikau tau mariksa talo idjä melawan tâ.

19. Maha adohm, akin ikau aton olo idjâ maga olo bebutâ, dan ikau aton talo blawa akan olo tâ, idjâ aton huang kakaput;

20. Olo idjâ madjar olo paleng, tinei guru olo humong, basa ikau mimbing ampin kapintare tuntang katotohe huang Torat.

21. Maka ikau, idjä madjar olo beken, djaton ikau madjar arepm! Ikau, idjâ mesanan, âla olo menakau, maka ikau menakau!

22. Ikau, idjä mengahana olo habandong, maka ikau habandong! Ikau,idjä mengabelâ hampatong dewa, maka ikau merampas talo ain Hatalla!

23. Ikau aton bedjoho atei sabab Torat, dan ikau menawa Hatalla awi ikau melangka Torat!

24. "Krana aran Hatalla imapa intu olo kapir awi keton," tumon augh surat.

25. Krana sunat tâ aton guna kea, djaka ikau menumon Torat; tapi djaka ikau melangka Torat, maka sunatm tâ djari sama kilau djaka ikau djaton injunat.

26. Maka djaka olo, idjä djaton injunat, mahaga prentahn Torat, djaton iâ, alo iä kapir, karâ itong Hatalla kilau djaka iä injunat?

27. Dan iâ, idjâ puna kapir, tapi melalus Torat, iâ tâ karâ menjalah ikau, idjä mimbing hurup Torat dan hadat sunat, dan aton melangka Torat.

28. Krana djaton iâ, idjâ huang kakarina, aton olo Jehudi toto, djaton kea idjä huang kakarina, huang isi, aton sunat toto:

29. Tapi iâ tâ aton olo Jehudi toto, idjä intu huang aton kalotä, dan sunat atei, idjâ huang rogh, dan âla huang hurup, djetâ aton sunat awang toto; maka horumat olo tâ djaton aton intu olon, tapi intu Hatalla.

BAGI 3.

Torat djaton tau menjalamat olo, melainkan Torat mahukum bewe; tapi awi kapertjaja huang Jesus Kristus olo mendjadi tetek intu baun Hatalla.

---

1. Maka narei kea tua olo Jehudi? atawa narei guna sunat tâ?

2. Paham bewe tua olo tâ. Krana idjâ membatang, akan iä tâ djari insahan karä augh Hatalla.

3. Krana kilen? Alo belahe olo tâ djaton pertjaja, tau kea kabantus olo tâ merusak katotohn Hatalla?

4. Æla haliei! melainkan Ha-

talla aton budjur, tapi genep biti olo kalunen aton penendjaro; tumon augh surat: "Nakara ikau aton tetek huang aughm, sambil manang, amon ikau hapado dengan olo."

5. Tapi amon kadarhakan ikei menarang katetek Hatalla, kilen augh ikei denga? Djaton Hatalla aton salah, basa iä blait sabab tâ? (Aku hakotak tumon angat olon.)

6. Æla baliei! Djaka beken, maka kilen tau Hatalla mariksa memalä salepa kalunen?

7. Krana djaka katotohn Hatalla djari imparä, akan indu hormat ajue, awi jaku aton penendjaro, narei kea jaku bua hukum hindei, kilau olo bedosa?

8. Dan djaton bua, (kilau ikei imapa olo, dan kilau, koan belahe olo, ikei pudji hamau,) ikei mawi talo papa, mangat lembut talo bahalap? Hukum olo kalotâ aton bua bewe.

9. Maka kilen? aton kea ikei bahalap haream bara olo beken? Djaton haliei; krana bihin ikei djari menjalah duä-duâ, olo Jehudi tuntang olo kapir, olo tâ samandiai aton penda dosa.

10. Kilau djari tersurat: "Djaton aton olo idjâ tetek, Idjâ mahin dia.

11. "Djaton aton idjâ pintar, djaton aton idjä menggau Hatalla.

12. "Olo handiai djari mundur, haia-haiak iä djari tapakarok; djaton aton idjâ mawi kahalape, sampei Idjâ mahin dia.

13. "Balengkong olo aton kubur awang buap; hapan djelae iâ menipu; bariu handipâ aton penda totoke.

14. "Njamae aton kontep augh sapa tuntang augh idjä bepait.

15. "Paie aton belias akan indu menusu daha.

16. "Karusake tuntang tjelaka aton huang djalan ajue,

17. "Dan djalan kasanang olo tâ djaton kasene.

18. "Kikän Hatalla djaton menaharep matan ajue."

19. Maka ikei katawan, karâ augh idjâ insanan Torat, djetâ insanan menintu olo idjâ mimbing Torat; nakara genep njama injumbel, dan uka salepa kalunen aton tiwas dengan Hatalla.

20. Tagal tâ, maka awi penggawin Torat karâ isi djaton tau mendjadi tetek intu baun Hatalla; krana awi Torat olo herati dosae bewe.

21. Tapi to, lapas bara Torat, djari ingarina katetek Hatalla, idjâ djari injaksi Torat dan karâ nabi;

22. Iâ tä katetek Hatalla idjä aton awi kapertjaja huang Jesus Kristus, idjä akan olo handiai dan hundjun olo handiai idjâ pertjaja. Krana djaton aton kabekäe.

23. Krana olo handiai djari mawi dosa, dan iä tapas kahain Hatalla;

24. Dan djaton hapan rega iä tâ inampa tetek, huang asin Hatalla, awi kaliwuse, idjä aton huang Kristus Jesus;

25. Idjä djari ingkes Hatalla mendjadi sapan, idjâ aton kwasa mampun karâ dosa, awi kapertjaja huang dahan ajue, uka memprahan katetek ajue, basa iä mampun karâ dosa, idjä djari

iawi helo, dan djari injerenan awi kapandjang atein Hatalla;

26. Nakara iâ memprahan katetek ajue intu katika to, iâ tâ, iâ kabuat aton tetek, tinei iâ menampa tetek olo tâ, idjä aton pertjaja huang Jesus.

27. Maka intu kwe aton buku hapan mahorumat arepe? Djetâ djari nihau. Awi prentah idjâ kwe? awi prentahn penggawi kabuate? Dia, tapi awi prentahn kapertjaja.

28. Krana ikei memutus, olo inampa tetek awi kapertjaja bewe, lapas bara karä penggawin Torat.

29. Aton Hatalla Hatallan olo Jehudi bewe? djaton kea Hatallan olo kapir? Toto, Hatallan olo kapir kea.

30. Basa aton Hatalla Idjä, idjâ hendak menampa tetek bara kapertjaja olo idjä injunat, dan hendak menampa tetek olo idjâ djaton injunat awi kapertjaja.

31. Maka aton ikei mengarak Torat awi kapertjaja? Æla haliei, tapi ikei mendähen Torat.

BAGI 4.

Olo horan kea, kilau Abraham dan Dawid, djari inampa tetek awi kapertjaja; dasar kapertjaja inarang.

---

1. Maka narei, koan ikei, Abraham, bapan ikei, djari mendino tumon isi?

2. Krana amon Abraham djari inampa tetek awi penggawi, iâ aton bara horumat, tapi djaton intu Hatalla.

3. Krana kilen augh surat? "Maka Abraham pertjaja huang Hatalla, dan djetä djari itong aka indu kateteke."

4. Maka akan olo begawi upah djaton itong tumon asi, tapi tumon kapatute.

5. Tapi akan olo, idjä djaton harap penggawie, tapi harap iâ, idjâ menampa tetek olo bedosa, akan iâ tâ kapertjajan ajue itong indu kateteke.

6. Kilau Dawid kea menggarâ olo tâ salamat, idjä lapas bara penggawin ajue djari itong tetek awi Hatalla;

7. Koa: "Salamat iâ,' idjâ karä kadarhakae djari iampun, dan idjâ karâ dosae djari inutup.

8. "Salamat olo tä, idjâ dosae djaton haliei itong Tuhan."

9. Maka salamat to, aton djeto akan olo idjâ injunat, atawa akan olo tâ kea, idjä djaton injunat? Krana ikei hamau, kapertjaja djari itong akan Abraham indu kateteke.

10. Maka kilen djetä djari itong aka? amon iä djari injunat, atawa katika iâ hindei injunat? Djaton amon iâ djari injunat, tapi katika iâ hindei injunat.

11. Maka katan sunat tâ iâ djari mendino akan indu tjatjak katetek kapertjaja, idjâ djari itong aka, amon iâ hindei injunat; nakara iâ aton bapa olo handiai idjâ pertjaja, dan idjä djaton injunat, uka djeto itong akan olo tâ kea indu kateteke;

12. Dan nakara iä aton bapa olo idjâ injunat, iâ tâ, bapa olo tâ, idjâ djaton injunat bewe, tapi idjâ menandjong kea mehoroe awan-pai kapertjajan Abraham, bapan ikei, idjä aton intu iâ, amon iâ hindei injunat.

13. Krana djaton awi Torat akan Abraham dan akan salepa utus ajue djari inenga djandji, kalunen akan aton indu penataun olo tä, tapi awi katetek kapertjaja.

14. Krana djaka olo awi Torat mendino penataue, kapertjaja aton haiang, dan djandji djari rusak.

15. Krana Torat mendjadian kalaite, krana djaka Torat djaton, djaton kea aton kalangkahe.

16. Tagal tä, djandji aton awi kapertjaja, nakara djetâ aton tumon asi, uka djandji tâ aton etter akan salepa utus tâ, djaton akan olo tä bewe, idjä mimbing Torat, tapi akan olo tä kea, idjä mimbing kapertjajan Abraham, idjä aton bapan ikei handiai,

17. (Tumon augh surat: "Aku djari mangkat ikau mendjadi bapa arâ utus olo,") intu baun iâ tâ, idjâ âka iä djari harap, iâ tä Hatalla, idjâ membelom olo matei, dan mengahau talo idjâ djaton, kilen djaka djetä aton.

18. Alo djaton aton talo indu harap, maka hapan kaharap iâ djari pertjaja kea, iâ akan mendjadi bapa arâ utus olo, (tumon augh, idjâ djari inutor denga: "Kalotâ anak-âsom karâ.")

19. Dan iâ djaton mendjadi belemo huang kapertjaja, djaton menehiu bereng ajue, idjâ djari kilau matei, basa umure djari saratus njelo hirah, djaton kea iâ menehiu bereng Sarah, idjâ kilau matei,

20. Dan iâ djaton bembang atei tagal djandjin Hatalla, awi djaton pertjaja, tapi iâ djari ingarassan huang kapertjaja, sambil menenga horumat akan Hatalla,

21. Dan iâ aton betantu haliei angat ateie, talo idjâ djari indjandji Hatalla, maka iâ aton kwasa melalus tâ kea.

22. Tagal tâ kea djetâ djari itong aka indu kateteke.

23. Tapi djetâ djaton djari injurat tagal iâ bewe, basa djetâ djari itong aka,

24. Melainkan tagal ikei kea, basa akan ikei kea djetâ karâ itong, djaka ikei pertjaja huang iâ, idjâ djari mempisik Jesus, Tuhan ikei, bara olo matei.

25. Iâ tâ djari injaragh tagal dosan ikei, dan djari impisik tinei mendjadi katetek ikei.

BAGI 5.

Buahn katetek kapertjaja. Dosan Adam aton kwasa, tapi katetek Tuhan Jesus aton kwasa haream.

---

1. Maka ikei, idjâ djari tetek awi kapertjaja, aton bara kasanang dengan Hatalla, awi Tuhan ikei, Jesus Kristus;

2. Awi iâ kea ikei tau tamâ awi kapertjaja akan asi tâ, idjâ âka ikei to mendeng huange, dan ikei hatara sabab kaharap kahain Hatalla.

3. Dan djaton djetâ bewe, tapi ikei hatara to kea huang karâ kadjakâ, sambil katawan, kadjakâ tâ mendjadian kasarenan;

4. Maka kasarenan tâ mendjadian kakananjan, dan kakananjan tâ mendjadian kaharape.

5. Maka kaharap tâ djaton mempahawen ikei; krana sintan Hatalla djari inusu huang atein

ikei awi Rogh brasi, idjâ djari inenga akan ikei.

6. Krana Kristus kea, katika ikei magon aton belemo, djari matei ganti olo darhaka intu katika awang inukas.

7. Krana sanuno olo hendak matei ganti olo tetek; mikâ ganti olo bedjoha aton olo peta matei.

8. Maka Hatalla menara sintan ajue nintu ikei, basa, kahum ikei aton olo bedosa, Kristus djari matei ganti ikei.

9. Maka paham haream ikei karâ ihakan awie bara kalait Hatalla, limba ikei to djari mendjadi tetek awi dahan ajue.

10. Krana amon ikei djari injapan dengan Hatalla awi pampatein Anake, sangkom ikei aton musohe, paham haream ikei djari injalamat awi pambelom ajue, limba ikei djari injapan denga.

11. Dan djaton djetâ bewe, tapi ikei hatara kea huang Hatalla, awi Tuhan ikei Jesus Kristus, idjâ âka ikei djari injapan to.

12. Tagal tâ, awi olo Idjâ dosa djari tamâ kalunen, dan awi dosa tâ pampatei; dan kolotâ pampatei djari sampei bua olo handiai, basa iâ handiai djari bedosa.

13. Krana sampei katika Torat inenga, dosa aton kea huang kalunen, tapi dosa djaton itong, djaka djaton aton prentah.

14. Tapi pampatei djari aton kwasa bara Adam sampei Moses, mawi olo tâ kea, idjâ djaton djari bedosa awi iâ melangka prentah, kilau Adam; iâ tâ aton menamunan iâ, idjâ akan indu duma.

15. Tapi djaton kilau dosa, kalotâ kea penengan asi. Krana amon awi dosan olo Idjä olo arâ tâ djari matei: paham haream asin Hatalla, tinei penengan asi, awang djadi awi olo Idjâ, Jesus Kristus, djari djowong akan olo arâ tâ.

16. Dan djaton kilau hukum, awang awi olo Idjâ tâ, idjâ djari mawi dosa, kalotä kea penengan asi. Krana hukum sabab dosa Idjâ tä bua akan kabinasa; tapi penengan asi meliwus bara arâ dosa, menenga kateteke.

17. Krana amon awi kalangkahn olo Idjä pampatei djari marentah awi olo Idjâ tâ, paham haream olo tä, idjâ djari mendino kadjowong asi dan penengan kateteke, karä marentah kilau radja huang pambelom awi olo Idjâ tä, Jesus Kristus.

18. Tagal tâ, maka kilau kalangkahn olo Idjä meniwas olo handiai, menamput iä akan kabinasa, kolotâ kea katetek olo Idjâ menampa tetek olo handiai, menenga pambelom aka.

19. Krana kilau awi karisang olo Idjâ olo arâ tä inampa olo bedosa, kalotâ kea awi kahias olo Idjâ olo arâ tâ inampa tetek.

20. Maka Torat tâ djari tamä pendâhan, uka memparâ kalangkahe. Tapi amon dosa tâ mendjadi paham, asi mendjadi paham haream hindei:

21. Nakara, kilau dosa djari marentah akan pampatei, kalotâ kea asi akan marentah awi kateteke akan pambelom idjâ katatahi, awi Jesus Kristus, Tuhan ikei.

BAGI 6.

Olo tâ, idjâ toto inampa tetek sasindâ, tâ tâ djala-djalan mendjadi brasi kea, basa olo tâ leket dengan Jesus.

1. Maka narei ikei hendak hamau? Aton ikei akan indu melei huang dosa, mangat asi mendjadi paham haream hindei?

2. Æla haliei! ikei idjâ djari matei akan dosa, kilen ikei tau belom huang tâ?

3. Atawa djaton keton katawan, pirâ-pirâ bitin ikei idjâ djari impandoi huang Kristus Jesus, maka ikei djari impandoi huang pampatein ajue?

4. Awi pampandoi brasi ikei djari ingubur haiak denga akan pampatei, uka, kilau Kristus djari impisik bara olo matei akan kahain Bapa, kalotâ ikei kea akan menandjong huang pambelom awang taheta.

5. Krana amon ikei djari harapet denga huang kasaman pampatei, maka ikei kalotâ kea huang kasaman kamisike.

6. Krana ikei katawan, bitin ikei idjâ usang djari injampalaki haiak denga, nakara bereng dosa impalomos, uka âla hindei ikei menempo dosa tâ.

7. Krana iâ idjä djari matei, iâ djari lapas bara dosae.

8. Maka amon ikei djari matei haiak dengan Kristus, ikei pertjaja, ikei karâ belom kea haiak denga.

9. Dan ikei katawan, Kristus, idjâ djari misik bara olo matei, djaton matei tinei; pampatei djaton hindei aton bara kwasa denga.

10. Krana iâ djari matei sasindâ akan dosa, tapi to iâ belom akan Hatalla.

11. Kalotâ bua keton kea mado arep keton toto matei akan dosa, tapi belom akan Hatalla huang Kristus Jesus, Tuhan ikei.

12. Maka âla keton menjoho dosa marentah huang bereng keton, idjâ akan indu matei, sampei keton menumon kipen ajue.

13. Æla kea menenga ramonbereng keton akan dosa, mendjadi ganggaman kadarbaka, tapi tenga arep keton akan Hatalla, kilau olo idjâ djari imbelom bara olo matei, dan ramon-bereng keton tenga akan Hatalla, mendjadi ganggaman kateteke.

14. Krana dosa djaton tau marentah keton, krana keton djaton aton penda Torat, tapi penda asi.

15. Maka kilen? bua ikei mawi dosa, basa ikei djaton aton penda Torat, tapi penda asi? Æla haliei!

16. Djaton keton katawan, idjâ âka keton menjaragh arep keton akan indu djipen, uka menumon kahendake, maka keton toto aton djipen ajue, idjâ âka kahendake inumon keton, atawa keton aton djipen dosa akan pampatei, atawa djipen kahiase akan kateteke?

17. Tapi tarimakasi intu Hatalla, basa keton djari aton djipen dosa bihin, tapi to hapan atei keton menumon sonton adjare, akan tâ keton djari injaragh.

18. Dan keton djari bebas bara dosa, dan djari mendjadi djipen kateteke.

19. Tumon dasar olo aku hakotak, tagal kalemon isin keton: Krana kilau keton djari menjaragh ramon-bereng keton mendjadi djipen kalikâe, dan djipen kadarhaka akan kadarhaka: kalotâ menjaragh ramon-bereng keton katonto mendjadi djipen kateteke akan karasie.

20. Krana katika keton djari aton djipen dosa, maka keton aton empas bara kateteke.

21. Maka narei aton buahn keton katika tâ, awi talo gawi tâ, idjâ âka keton katonto mahamen? Krana lawin talo gawi tâ aton pampatei.

22. Tapi katonto, limba keton empas bara dosa, sambil menempo Hatalla, aton buahn keton akan mendjadi brasi; maka lawie aton pambelom awang katatahi.

23. Krana upahn dosa aton pampatei; tapi penengan asin Hatalla aton pambelom idjâ katatahi, huang Kristus Jesus, Tuhan ikei.

BAGI 7.

Olo idjâ djari mendjadi tetek awi kapertjaja aton empas bara Torat; tapi hantä olo tä akan indu hakalawan dengan dosa.

1. Atawa djaton keton katawan, o pahari, (krana jaku hakotak dengan olo tâ, idjâ herati Torat,) Torat tâ bara kwasa dengan olo, katahin olo tâ belom?

2. Krana olo bawi, idjâ memenda banae, djari injaragh awi Torat akan banae idjâ belom; tapi amon banae djari matei, maka iâ aton empas bara prentahn Torat, idjâ menehiu banae.

3. Tagal tä, katahin banae belom, maka olo bawi inggarâ olo habandong, djaka iâ minda akan olo hatuâ idjâ beken; tapi djaka banae djari matei, iâ aton empas bara Torat, sampei iä djaton inggarâ habandong, djaka iâ minda akan olo hatuâ idjâ beken.

4. Kalotâ, o paharingku, keton kea djari impatei akan Torat awi bereng Kristus, nakara keton minda akan olo beken, akan iâ tâ, idjâ djari misik bara olo matei, uka ikei memuah akan Hatalla.

5. Krana sangkom ikei djari aton huang isi, maka karä kipen dosa, idjâ lembut awi Torat, aton kwasa huang karâ ramon-bereng ikei, uka memuah akan pampatei.

6. Tapi to awi ikei djari matei akan tâ, ikei djari empas bara Torat, idjä djari mimbing ikei: sampei to ikei aton menonggo Hatalla huang dasar Rogh awang taheta, dan âla huang dasar hurup idjâ usang.

7. Maka narei ikei hendak hamau? Kilen, Torat tâ aton dosa? Æla haliei! tapi aku djaton mengasene dosa, djaka dia awi Torat; krana aku djaton kea mengasene karâ kipen aton salah, djaka dia aton augh Torat: "Æla ikau mipen."

8. Maka dosa menjingkap kalindah, dan awi prentah tä iâ mempalembut huang aku karâ ampin kipen; krana djaka djaton aton Torat, dosa aton matei.

9. Krana bahut aku belom, lapas bara Torat; tapi amon prentah tâ djari sampei, dosa

mendjadi belom haluli, tapi jaku djari matei.

10. Maka prentah idjä djari inenga, uka mendjadian pambelom akangku, itâ, iâ tâ djari mendjadian pampatei akangku.

11. Krana dosa djari menjingkap kalindah awi prentah, dan djari mempatei aku awi djetâ.

12. Kalotâ maka Torat tâ aton brasi, dan prentah tâ aton brasi, tetek dan bahalap.

13. Tapi aton talo bahalap tâ djari mendjadi pampatei akangku? Æla haliei! tapi dosa, nakara gitan djetâ toto aton dosa, djari mendjadian akangku pampatei awi talo bahalap, nakara dosa tä mendjadi tangkalau bedosa awi prentah tä.

14. Krana ikei katawan, Torat aton tumon dasar Rogh, tapi jaku aton tumon dasar isi, indjual akan penda dosa.

15. Krana talo aku mawi, aku djaton kasene tâ; krana aku djaton mawi talo aku hendak, tapi talo aku besingi, talo tâ aku mawi.

16. Tapi djaka aku mawi talo aku djaton hendak, maka aku hatumon dengan Torat, mengaku djetä aton bahalap.

17. Tapi to, djaton hindei aton aku, idjä mawi talo tâ, tapi dosa, idjâ melei huang aku.

18. Krana aku katawan, huang aku, iä tâ huang isingku, djaton aton melei talo bahalap; krana idjä hendak tâ aton intu aku, tapi idjä melalus talo bahalap tâ, djetâ aku djaton sondau.

19. Krana aku djaton mawi kahalape, idjâ aton kahendakku, tapi talo papa, idjâ djaton kahendakku, djetâ aku mawi.

20. Tapi amon aku mawi talo, awang dia aku hendak, djaton hindei aton aku, idjä mawi tä, tapi dosa, idjâ melei huang aku.

21. Tä aku sondau prentah to huang aku, amon aku hendak mawi kahalape, maka kapapa tâ mempahindjâ aku.

22. Krana tumon bitingku idjâ intu huangku maka aku mengilak Torat Hatalla.

23. Tapi aku mitâ torat beken huang ramon-berengku, idjä hakalawan dengan torat huang ateiku, dan menamput aku tawanan akan torat dosa, idjâ melei huang ramon-berengku.

24. Kaja aku, olo tjelaka! âwe akan meliwus aku bara bereng idjâ akan indu matei to?

25. Jaku menarimakasi intu Hatalla, awi Jesus Kristus, Tuhan ikei! Tumon tâ, aku kabuat toto menempo Torat Hatalla; tapi awi isingku aku menempo torat dosa.

BAGI 8.

Huang Jesus ikei aton lapas bara hukum; ikei djari mendjadi anak Hatalla, dan ikei karâ mendinu kahaie.

---

1. Tagal tä, maka djaton aton hukum akan olo tä, idjä aton huang Kristus Jesus, idjâ djaton menandjong tumon isi, tapi tumon Rogh.

2. Krana prentahn Rogh pambelom huang Kristus Jesus djari meliwus aku bara prentahn dosa dan pampatei.

3. Krana talo awang djaton

tau iawi Torat, basa djeto impalemo awi isi, djetâ djari iawi Hatalla, awi iâ djari menjoho Anake menduan sama ampi isin dosa, djetâ tagal dosa, dan djari mahukum dosa huang isie,

4. Nakara ketetek Torat mendjadi tulus huang ikei, idjâ djaton menandjong tumon isi, tapi tumon Rogh.

5. Krana olo idjä aton tumon isi, iâ mengenang perkaran isi; tapi olo idjâ aton tumon Rogh, iâ mengenang perkaran Rogh.

6. Krana kakenang isi aton pampatei; tapi kakenang Rogh aton pambelom tuntang kasanange.

7. Basa kakenang isi aton kabantahe dengan Hatalla; krana djetâ djaton memenda Torat Hatalla, dan djaton kea tau memenda tä.

8. Maka iâ idjâ aton huang isi, iä djaton tau ingilak Hatalla.

9. Maka keton djaton aton huang isi, tapi huang Rogh, asal Rogh Hatalla melei huang keton. Tapi djaka olo djaton djari mendino Rogh Kristus, maka iâ djaton aton olo ajue.

10. Maka amon Kristus aton huang keton, toto bereng aton matei awi dosa, tapi rogh aton pambelom awi kateteke.

11. Maka amon Rogh ajue, idjâ djari mempisik Jesus bara olo matei, melei huang keton, toto iâ, idjâ djari mempisik Kristus bara olo matei, karä membelom kea bereng keton, idjâ akan indu matei, awi Rogh ajue idjâ melei huang keton.

12. Maka tagal tâ, o pahari, ikei djaton aton djipen isi, sampei ikei patut belom tumon isi.

13. Krana amon keton belom tumon isi, djaton tau dia keton matei; tapi amon keton awi Rogh mempatei penggawin bereng, maka keton karâ belom.

14. Krana olo, idjâ iaga Rogh Hatalla, iä tâ aton anak Hatalla.

15. Krana keton djaton djari mendino Rogh idjä menampa keton mendjadi djipen, sampei keton magon akan indu mikä, tapi keton djari mendino Rogh, idjä menampa keton mendjadi anak, hapan tâ ikei mentehau: Abba, o Apang!

16. Rogh tä kea menjaksi haiak dengan rogh ikei, ikei aton anak Hatalla.

17. Maka amon ikei aton anake, tâ ikei akan mendino penataue kea, penataue ain Hatalla, dan ikei akan mendino tä haiak dengan Kristus,—asal ikei to mengkemâ kapâhâ haiak denga, uka ikei karâ impahai kea haiak denga.

18. Krana aku betantu katawan, karâ kapâhâ katika mindjam to djaton tau inanding dengan kahaie, idjâ karä ingerina huang ikei.

19. Krana karâ talo tampan Hatalla sekâ atei mentei karâ anak Hatalla mendjadi bakarina.

20. Krana karâ talo tampa tâ djari injaragh akan kahaiange, djaton tantei ahat, melainkan tagal iâ, idjâ djari menjaragh tâ.

21. Tapi djetâ besaragh akan kaharape, karâ talo tampa tâ kea karâ mendjadi mardeka tinei, terei iâ djipen kabinasa, dan iâ akan menjampei kamardekan kahain karâ anak Hatalla.

22. Krana ikei katawan, karä talo tampa tâ haiak mungu, dan

haiak paham kadjunju sampei katonto.

23. Tapi djaton iä tâ bewe, tapi ikei kabuat kea, idjâ djari mendino tjikaram Rogh, ikei kabuat kea mungu huang atein ikei, sambil mendâ ikei iangkat mendjadi anak, iâ tâ, mendâ kaliwus bereng ikei.

24. Krana huang kaharape ikei aton salamat; tapi kaharape idjâ tergitan, djetâ djaton kaharape; krana talo olo mitä, kilen iä tau harap tâ tinei?

25. Tapi amon ikei harap talo, idjä djaton gitan ikei, maka ikei mendâ tâ hapan kasarenan.

26. Maka kalotâ Rogh kea mawat ikei huang kalemon ikei. Krana ikei djaton katawan, kilen ikei akan blaku doa kilau patut; tapi Rogh tä kabuat mendohop ikei blaku, hapan kamungu awang djaton tersewut.

27. Tapi iâ, idjâ mariksa karâ atein olo, iâ katawan, narei idjâ kahendak Rogh tâ, basa iä tâ blaku doa akan olo brasi tumon kahendak Hatalla.

28. Maka ikei katawan, akan olo, idjâ sinta Hatalla, talo handiai haiak mendohop menjampei kahalape, iâ tâ akan olo, idjâ djari irawei tumon kahendak Hatalla.

29. Krana olo idjä helo kasenan Hatalla, olo tä iä djari menantu, uka iä mendjadi padan dengan ampin Anak ajue, nakara iä tä aton idjä membatang intu arä olo idjä hamparie.

30. Maka olo iä djari menantu, olo tä iä djari merawei kea; dan olo iä djari merawei, olo tä iä djari menampa tetek kea; dan olo iä djari menampa tetek, olo tä iä djari mempahai kea.

31. Maka narei ikei hendak hamau, tehiu karä talo tâ? Djaka Hatalla mawat ikei, äwe tau melawan ikei?

32. Mahin Anak ajue djaton iä djari menjanjang, tapi djari menjaragh iä ganti ikei handiai; kilen? djaton haiak dengan iâ tä iä karä menenga talo handiai kea akan ikei?

33. Æwe hendak mendawa olo intin Hatalla? Hatalla aton, idjä menampa tetek.

34. Æwe aton, idjä mahukum? Kristus djari matei, dan idjä paham haream, iä djari misik kea, iâ aton hila gentaun Hatalla kea, iä blaku kea akan ikei intu Hatalla.

35. Æwe tau memisa ikei dengan sintan Kristus? Kadjakä, atawa kikâ, atawa kasingen? lau, atawa kalowei, atawa behaja, atawa padang?

36. Kilau aton tersurat: "Tagal ikau ikei impatei nongkang andau, ikei itong olo kilau tebiri idjä patut injambali."

37. Tapi huang karä perkara tä ikei paham manang awi iä, idjâ djari sinta ikei.

38. Krana aku betantu katawan, djaton pampatei, djaton kea pambelom, djaton melaikat, djaton talo hai, djaton talo kwasa, djaton talo idjä aton to, djaton kea talo idjä karâ,

39. Djaton kagantonge, djaton kandaleme, dialo talo tampa Idjâ awang beken kea tau memisa ikei dengan sintan Hatalla, idjä aton huang Kristus Jesus, Tuhan ikei.

BAGI 9.

Paulus mesanan gawin Hatalla nintu olo Israel; solake Hatalla djari menggatang olo tä, tapi djaton awi puna kahalap olo tä, tapi awi asin ajue; dan basa olo tä djaton maku memenda kahendak Hatalla, maka olo tä inganan tinei.

---

1. Aughku aton toto huang Kristus, aku djaton menendjaro, pengingat-ateiku awi Rogh brasi aton menjaksi akangku:
2. Aton paham kasusahngku, dan bantä aku pähä atei;
3. Krana aku aton pehias arepku kabuat bua hukum, inganan awi Kristus, indu gantin paharingku, idjä aton kolangku tumon isi;
4. Idjä aton olo Israel, idjâ djari iangkat Hatalla, intu iä aton kahai, dan surat idjâ menantu penataue, akan iä Torat djari inenga, iä aton idjä manggau sombajang, akan iä karâ djandjin Hatalla djari inenga;
5. Iä aton anak karä tato bahalap djaman horan, tinei iä aton âka Kristus djari lembut tumon isie, idjâ aton hai bara talo handiai, idjâ aton Hatalla awang akan indu inara sampei katatahi. Amen.
6. Tapi djaton kalotâ, kilau djaka augh Hatalla tä djari gagar. Krana djaton olo handiai, idjä turon-menuron bara Israel, aton kea olo Israel.
7. Djaton kea, basa iä turon-menuron bara Abraham, maka iâ handiai aton anake, melainkan: „Idjâ bara Isaak, iâ karâ inggarä anakm;"
8. Djeto rima: djaton idjâ aton anak tumon isi, iâ kea aton anak Hatalla, tapi anak idjä tumon djandji, iâ tä itong aton anak toto.
9. Krana augh to aton augh djandji: „Intu waja to kea aku karä haluli, maka intu Sarah karä aton anak."
10. Maka djaton djetâ bewe, tapi kalotâ kea dengan Rebekka, amon iâ betihi awi olo Idjä, iä tä awi Isaak, bapan ikei.
11. Krana helo bara duâ anake tä, idjä hatatop, djari inakan indue, amon anak tâ hindei djari mawi talo en-en, atawa bahalap, atawa papa: (nakara melei tetep kahendak Hatalla, idjâ tumon kakilak ajue, äla awi penggawin olo, tapi awi iä, idjä merawei:)
12. Maka augh to djari insanan akan indue: „Idjä bakas akan indu menempo idjâ korik tä."
13. Tumon augh surat: „Jakob aku djari sinta, Esau aku djari besingi."
14. Maka narei ikei hendak hamau? Kilen, aton kasalah intu Hatalla? Æla haliei!
15. Krana koan iä dengan Moses: „Olo idjä iasiku, aku masi iâ tâ, dan olo idjä injanjangku, aku menjanjang iâ tâ."
16. Tagal tâ, olo mendino salamat, djaton awi iâ maku, djaton kea awi iä mendjudju arepe, tapi awi Hatulla idjä masi.
17. Krana koan surat dengan Parao: „Akan djeto kea aku djari mempendeng ikau, mangat aku mawi ikau memprahan kwasangku, mangat arangku insanan hapus petak."
18. Kalotâ iä masi olo idjä kahendake, dan iä mempatekang olo idjâ kahendake.

19. Tâ koan ikau dengangku: Narei tinei iâ menjalah ikei? Krana äwe kea tau melawan kahendak ajue?
20. Maka âwe kea ikau, o olo kalunen, sampei, ikau hendak hadjawab dengan Hatalla? Tau kea talo tampa hamau dengan idjâ Penampa tâ: Buhen ikau djari menampa aku kaloto?
21. Atawa djaton tukang blanei bara kwasa dengan petak bata tâ, menampa bara kiwak Idjâ kea sarangan Idjä akan indu horumat, dan sarangan beken akan indu kahawä?
22. Maka amon Hatalla hendak memprahau kalaite dan mengarina kwasan ajue, maka hapan paham kapandjang atei iä menjerenan sarangan kalaite, idjâ djari injimpan akan kabinasa;
23. Dan nakara iä mengarina penataun kahaie huang karä sarangan asi, idjâ helo djari inatap awie akan kahaie:
24. Ikei, idjâ djari irawei kea awie, djaton olo Jehudi bewe, tapi olo kapir kea;
25. Kilau iâ mesanan kea awi Hoseas: "Olo, idjâ bihin djaton aton ungkupku, aku hendak menggarâ ungkupku, dan idjâ bihin djaton âka kataungku, aku hendak menggarä äka kataungku.
26. "Maka karâ mendjadi, intu kaleka augh djari insanan denga kaloto: Keton djaton aton ungkupku,—hetä kea olo tä karâ inggarâ anak Hatalla idjä belom."
27. Maka Jesaia mentehau, tehiu Israel: "Alo anak Israel kilau bawak baras intu saran tasik karâe, maka tisae bewe karâ injalamat.
28. "Krana hukum tuntang kahagae akan mendjadi huang kateteke, krana Tuhan karâ mahaga tâ hundjun petak."
29. Dan kilau Jesaia djari mesanan helo: "Djaka Tuhan, Tempon talo handiai, djaton djari menisa binji akan ikei, maka ikei djari mendjadi kilau Sodom, dan djari mendjadi sama kilau Gomorra."
30. Maka narei ikei hendak hamau? Olo kapir, idjä djaton djari menggoang kateteke, iâ djari menjingkap kateteke, iâ tâ kateteke awi kapertjaja.
31. Tapi Israel djari menggoang Torat kateteke, dan djaton djari menjampei Torat kateteke.
32. Buhen? Basa iâ djaton menggau tä awi kapertjaja, tapi kilau awi penggawin Torat. Krana iâ djari tantarang intu batu patarange,
33. Tumon augh surat: "Itä, jaku mingkes huang Sion batun patarange, dan karang kalaite; maka genep olo, idjâ pertjaja huang iä, djaton akan rusak."

BAGI 10.

Katetek awi kapertjaja djari simpan akan olo; Hatalla menjoho djetâ insanan hapus kalunen; tapi olo Israel djaton maku menarima tä.

---

1. O paharingku! ateiku toto mengilak olo Israel, tinei aku blaku intu Hatalla, mangat olo tâ injalamat.
2. Krana aku menjaksi aka, iä aton blasut atei sabab Hatalla, tapi tumon kahumonge.

3. Krana basa iâ djaton kasene katetek Hatalla, dan hendak mempendeng katetek ajue kabuat, maka iâ djaton maku memenda katetek Hatalla.

4. Krana Kristus aton kalepah Torat, iä aton akan indu katetek genep biti idjâ pertjaja.

5. Krana Moses menjurat, menintu katetek idjä awi Torat tâ: "Olo idjä melalus prentah tâ, iâ karâ belom awi tä."

6. Tapi katetek idjâ awi kapertjaja aton hamau kaloto: "Æla koam huang ateim: Æwe akan mendai akan sorga?"—adohe, hendak maga Kristus mohon;

7. Atawa: "Æwe tau mohon akan abissos?"—adohe, hendak maga Kristus mendai bara olo matei.

8. Tapi kilen aughe? "Augh brita tâ aton tokep ikau, aton huang njamam dan huang ateim." Maka djeto aton augh brita kapertjaja, idjä insanan ikei.

9. Amon ikau mengaku Tuhan Jesus, hapan njamam, dan amon ikau, hapan ateim, pertjaja, Hatalla djari mempisik iâ bara olo matei: maka ikau karâ injalamat.

10. Krana hapan atei olo pertjaja akan mendino kateteke, dan hapan njama olo mengaku akan mendino salamat.

11. Krana augh surat aton kaloto: "Genep olo, idjä pertjaja huang iâ, djaton akan rusak."

12. Krana djaton aton kabekäe olo Jehudi dengan olo kapir, krana Idjâ tä kea aton Tuhan olo handiai, idjâ aton tatau, bedjoha dengan olo handiai, idjâ blaku intu iâ.

13. "Krana genep olo, idjâ karä blaku harap aran Tuhan, iä karâ injalamat."

14. Maka kilen olo tä tau blaku intu iä tä, idjâ djaton âka kapertjajae? tapi kilen olo tau pertjaja, amon iä hindei djari mehining brita? tapi kilen olo tau mehining, djaka djaton aton olo idjâ membrita tâ?

15. Tapi kilen olo tau membrita tâ, amon iä djaton injoho? tumon augh surat: "Kilen kahalap pain olo, idjâ mesanan kasanange, idjä mesanan Ewangelion!"

16. Tapi djaton olo handiai djari menumon Ewangelion tä. Krana koan Jesaia: "Tuhan, âwe pertjaja brita, idjä insanan ikei?"

17. Tumon tä, kapertjaja aton awi pahining, tapi pahining tà aton awi kotak Hatallà.

18. Tapi koangku: Djaton olo djari mehining tâ? Pudji dia! "akan salepa petak aughe djari blua, dan kotak ajue djari sampei karâ puting kalunen."

19. Maka koangku: Djaton Israel djari katawan tä? Idjâ solake, Moses tâ, hamau: "Jaku hendak madjak keton menggabehu awi utus olo, idjä djaton aton ungkupku, awi utus olo humong aku hendak madjak keton menjangit."

20. Maka Jesaia peta kea hamau: "Aku djari sondau awi olo, idjâ djaton djari menggau akü; aku djari mesanan arepku akan olo, idjä djaton djari misek, menehiu aku."

21. Maka koan iä dengan olo

Israel: "Hapus andau aku djari menantadjok lengângku akan utus olo, idjâ bantus pertjaja, dan idjä habantah dengangku."

BAGI 11.

Djandjin Hatalla nintu olo Israel magon aton etter; hantä belahe olo tä induae, dan iâ tâ aton kilau batang ungkup Hatalla; maka tepa olo Israel handiai karä injalamat.

1. Maka koangku: Aton Hatalla djari menganan utus olo ai? Æla haliei! krana jaku kea aton olo Israel, bara utus Abraham, bara ungkup Benjamin.

2. Hatalla djaton djari menganan utus olo ajue, idjâ helo djari ingasenae. Atawa djaton keton katawan augh surat dengan Elias? kilen iâ tâ menaharep Hatalla, mendawa olo Israel, koa:

3. "Tuhan, karä nabim olo tä djari mempatei, dan karâ mesbehm iâ djari mengarak, dan aku betisa kabuatku bewe, dan olo tä menggau tahasengku."

4. Tapi kilen augh Hatalla hapan tomba denga? "Jaku djari menisa akangku udju kojan biti, olo hatuâ, idjâ djaton djari mendeko ututc intu Baal."

5. Maka tumon tâ katika to kea aton melei tisa, kilau Hatalla djari minti tâ tumon asie.

6. Tapi amon djetâ awi asi, djetâ djaton aton awi penggawi, djaka beken, maka asi djaton hindei aton asi; tapi amon djetâ awi penggawi, djetâ djaton aton awi asi, djaka beken, maka penggawi djaton hindei aton penggawi.

7. Maka kilen to? Talo idjâ inggau Israel, talo tâ iâ djaton djari mendino, tapi olo inti djari mendino tâ; maka idjä awang beken tä djari impatekang.

8. Tumon augh surat: "Hatalla djari menenga akan olo tâ rogh parontoke, mata uka iâ djaton mitâ, dan pinding uka iâ djaton mehining, palus sampei andau to kea.".

9. Maka koan Dawid: "Bua medjan ajue mendjadi djarat aka, dan sarangkep, dan talo patarange, dan pemalâhe.

10. "Bua matae ingawus, uka äla iâ tau mitä; bua ikau magon mendjungkong likute."

11. Maka koangku! Djari olo tâ tantarang, nakara iâ akan belongkang? Æla haliei; tapi awi iâ belongkang, maka salamat djari sampei olo kapir, uka iâ kabuat pengabehu angate, manjak olo tâ tinei.

12. Maka amon kalongkang olo tâ aton akan indu penataun kalunen, dan amon tisan olo tâ aton akan indu penataun olo kapir, maka kilen paham haream kasukup ajue.

13. Aku mesanan talo to akan keton, idjâ aton puna utus olo kapir; krana basa aku aton rasul olo kapir, maka jaku menara pangkatku.

14. Djaka aja-ajau aku tau madjak kolangku pengabehu, dan aku tau mahaga isut biti olo tâ kea.

15. Krana amon kalunen djari induan awi äwen tâ djari inganan, narei amon äwen tä iangkat tinei? djaton kilau pambelom bara olo matei?

16. Maka amon idjâ solake tâ aton brasi, maka awang beken

tâ hapus brasi kea; dan amon uhat aton brasi, maka karâ edahe tâ aton brasi kea.

17. Maka amon belahe karâ edah tä djari irapak, dan ikau, idjâ solake djari aton upon-undus parakaju, djari imbul hetä, dan kalotä ikau djari mendjadi kolan uhat, sambil supa bagin danum upon-undus pambulau:

18. Æla ikau hatara, mengabelâ edah tâ; tapi amon ikau hatara, bua ikau katawan, ikau djaton manggau uhat, tapi uhat manggau ikau.

19. Maka mikâ koan ikau: Edah tâ djari irapak, nakara aku imbul hetâ.

20. Bua aughm; olo tâ djari irapak awi ïä bantus pertjaja; tapi ikau mendeng awi kapertjaja. Æla ikau bedjoho, tapi mikä.

21. Krana amon Hatalla djaton djari menjanjang idjâ puna edahn batang, djaga ikau, mikâ iâ djaton kea menjanjang ikau.

22. Maka itâm asi tuntang kakaras Hatalla; kakarase tâ nintu olo idjä djari belongkang, tapi asie nintu ikau, djaka ikau melei huang asie; djaka dia, maka ikau kea karâ ilenteng awi iâ.

23. Dan olo tâ, amon iä djaton melei bantus, karâ imbul tinei, krana Hatalla aton kwasa mimbul olo tâ tinei.

24. Krana amon ikau djari ilenteng bara batang, idjâ puna aton batang-undus parakaju bewe, dan melawan dasarm ikau djari imbul huang batang-undus awang bahalap: paham haream âwen idjâ aton puna edahe karä imbul tinei huang puna batang-undus ajue!

25. Krana aku djaton maku keton dia katawan talo sahokan to, o pahari, (belâ keton mado arep keton pintar,) belahe olo Israel djari impalulang ateie, sampei kasukup olo kapir tamä;

26. Dan kalotâ salepa Israel karâ injalamat, tumon augh surat: " Bara Sion karä duma idjâ Pendohop tâ, iâ karâ makis kadarhaka bara Jakob.

27. " Dan djeto aton djandjingku akan olo tâ, katika aku karâ menganan karâ dosae."

28. Idjà tehiu Ewangelion, maka olo tâ aton musoh, sabab keton; tapi idjâ tehiu intin Hatalla, maka olo tä aton âka kataue, tagal karâ tatoe.

29. Krana karâ penengan asi dan karawein Hatalla djaton aton tarasasal.

30. Krana kilau keton bahut merisang dengan Hatalla, tapi to keton djari iasi, awi olo tâ merisang:

31. Kalotä olo tä merisang katonto, nakara olo tä kea iasi awi asi, idjâ keton djari supa.

32. Krana Hatalla djari menutup olo handiai penda karisange, nakara iä masi olo handiai.

33. O lalehan kandalem penataun kapintare dan kaheratin Hatalla! Karâ hukum ajue djaton taratuga! dan karâ djalan ajue djaton taratuntut!

34. Krana äwe djari herati angat Tuhan? atawa âwe djari matoh mengalagei augh denga?

35. Atawa âwe djàri menenga talo aka, sampei iâ akau indu mendino pemalâhe?

36. Bara iä, awi iâ, dan akan iâ aton talo handiai; akan iâ aton horumat sampei katatalii! Amen.

BAGI 12.

Olo idjä iasi Hatalla magon akan menehiu Hatalla, dan akan belom budjur dengan kolae.

---

1. Maka aku mengatau keton, pahari, awi karâ asin Hatalla, mangat keton mendjuluk bereng keton mendjadi parapahe idjâ belom, idjâ brasi, dan idjä ingilak Hatalla, djetâ aton sombajang keton idjâ tumon kaherati.

2. Dan âla menjama arep keton dengan kalunen to, tapi oba arep keton, awi huang keton inaheta, nakara keton tau mariksa, idjâ kwe aton kahendak Hatalla idjâ bahalap, idjâ ingilak, dan idjâ tindu.

3. Krana awi asi idjâ djari inenga akangku, aku hamau dengan genep bitin keton, âla iâ mado arepe labeh hai bara patut, tapi bua iâ mado arepe naniha bewe, tumon Hatalla djari membagi kapertjaja akan genep biti.

4. Krana kilau ikei aton arä ramon-bereng huang bereng Idjâ, dan djaton rata karâ ramonbereng tâ aton sama gawi Idjä:

5. Kalotä ikei, olo arä tâ, aton bereng Idjâ huang Kristus, tapi genep bitin ikei aton ramonbereng nintu sama arep ikei.

6. Dan aton intu ikei hakabeken ampin penenga, tumon asi djari inenga akan ikei.

7. Djadi, djaka aton kaharati intu olo, bua djetâ aton tumon kapertjaja; djaka aton pangkat gawi, bua olo mangkat tâ; djaka aton olo madjar olo beken, bua iâ toto manggau tâ.

8. Maka olo idjä akan indu mempudji olo, bua iâ toto mangkat tâ; olo idjâ membagi talo, bua hapan budjur atei; olo idjâ marentah olo beken, bua iâ kakal atei; olo idjâ mendohop olo beken, bua iâ mawi tä dengan hanjak atei.

9. Æla sinta tâ aton haliau; ngabelâ kapapa, leket intu kahalape.

10. Sinta sama arep keton toto-toto, kilau pahari; aton keton tjakap mahorumat kolan keton paham bara arep keton kabuat.

11. Æla keton momoen, tapi bua keton uku-uku; hanjala huang rogh; awi menempo Tuhan.

12. Hanjak keton huang kaharape; serenan arep keton huang kadjakâ; melei keton kakal huang blaku doa.

13. Tenga talo akan olo brasi, idjâ aton katapas; bua keton radjin besara.

14. Laku berkat akan olo idjâ mengasingen keton; laku berkat, dan âla menjapa.

15. Hanjak atei dengan olo idjâ hanjak atei, tangis keton dengan olo idjâ menangis.

16. Sama angat Idjä kea bua keton haiak mahaga; âla mipen talo hai, tapi hindjâ keton dengan olo korik; âla madoh arep keton aton pintar.

17. Æla memalä kapapa hapan kapapa; awi mengumang dan menggoang talo, idjä aton patut intu baun olo handiai.

18. Ole dengan ole, idjâ hila

keton, maka awi manggau kabuahe dengan olo handiai.

19. Æla keton kabuat, o olo ingilak, mahukum olo idjâ salah intu keton, tapi mendâ kalait; krana aton augh surat: "Aku aton iä, idjâ mahukum, karâ aku memalâ gawin olo, koan Tuhan.

20. "Maka amon musohm blau, pakanan iâ; dan amon iä teah belei, awi mempihop iâ; krana djaka gawim katotâ, maka ikau karä mengumbo barahe hundjun takoloke."

21. Æla ikau alah awi kapapa, tapi hapan kahalape awi mempala kapapa.

BAGI 13.

Patut ikei memenda dan mahorumat olo hai, sinta kolae, dan mendjaga arep ikei.

1. Bua genep olo memenda olo kwasa, idjâ mimbing prentah. Krana djaton aton pangkat kwasa, baja awi Hatalla, dan olo kwasa tâ idjä aton, iâ tâ djari iangkat Hatalla.

2. Djadi, olo idjâ melawan olo kwasa, iâ melawan atoran Hatalla; maka olo idjâ melawan, iâ karä menduan hukum akan arepe kabuat.

3. Krana olo hai tâ djaton aton akan mempikâ penggawi bahalap, tapi akan mempikâ penggawi papa. To, maku ikau djaton mikâ olo kwasa tä? Kâlâ, awi ikau talo bahalap, dan ikau karâ mendino horumat awi iâ.

4. Krana olo tä aton djipen Hatalla, akan indu gunan ajum. Tapi djaka ikau mawi talo papa, bua ikau mikâ; krana iâ djaton mimbing padang haiang bewe; krana iä aton djipen Hatalla, olo pemalâ, idjâ menjampei hukum akan olo tâ, idjâ mawi talo papa.

5. Tagal tä djaton tau dia ikei memenda iâ, djaton tagal hukum bewe, tapi tagal pengingat-atei kea.

6. Krana tagal tä kea keton akan menahor asil; krana iâ tâ aton djipen Hatalla, idjâ hantâ akan indu manun perkaran kalunen to.

7. Maka tenga keton talo patut akan olo handiai; akan iâ idjä äka asil, tenga asil; akan iâ idjä âka beah, tenga beah; mikä iâ, idjâ patut olo mikâ; awi mahorumat iâ, idjâ patut olo mahorumat.

8. Æla keton butang intu olo talo en-en, baja perkara Idjâ, iä tâ, sinta keton sama arep keton; krana idjâ sinta kolae, iâ djari melalus Torat.

9. Krana prentah tä: "Æla habandong; âla mempatei olo; âla menakau; äla menendjaro; âla mipen talo," tinei amon aton prentah awang beken hindei, maka prentah handiai hindjâ, aton huang augh Idjâ tâ: "Ikau akan indu sinta olo dengam, kilau arepm kabuat."

10. Sinta tâ djaton maku memapa kolae; tumon tä sinta aton, idjâ melalus Torat.

11. Maka kälä ikei menumon talo to, basa ikei katawan, djam djari sampei, patut ikei misik betiro to; krana katonto salamat tâ aton labeh tokep dengan ikei, bara katika ikei haru pertjaja.

12. Alem bilak halau, djari tokep handau; bua ikei meng-

kak penggawin kakapute, dan mengkepan ganggaman blawa.

13. Bua ikei menandjong mantoh, kilau intu handau, äla ikei bebungu kuman dan mihop, âla ikei huang sasuroh, mawi talo kandji, âla ikei hasuat, äla behiri kolan ikei;

14. Tapi bua keton makeian arep keton huang Tuhan Jesus Kristus, dan âla manggau isin keton, sampei kipâe lembut.

BAGI 14.

Olo idjä abas huang kapertjaja dan olo idjä belemo huang kapertjaja patut menjerenan, sinta dan mendohop sama arepe.

1. Awi menarima olo, idjä belemo huang kapertjaja, tapi âla akan indu habantah aughe.

2. Aton olo idjâ pertjaja, iâ tau kuman talo handiai; tapi olo idjâ belemo tä kuman sajor bewe.

3. Æla olo idjâ kuman mengabelâ iä, idjâ djaton kuman; dan âla olo, idjâ djaton kuman, menjalah iä, idjä kuman; krana Hatalla djari menarima iâ.

4. Tapi âwe ikau, idjâ menjalah djipen olo beken? iâ mendeng atawa lawo akan tempon ajue bewe; tapi iâ karâ impendeng; krana Hatalla aton kwasa mempendeng iâ.

5. Olo to menaha, andau Idjä aton hai bara andau beken; tapi olo beken menggarâ karâ andau sama. Kâlâ genep biti mendjadi betantu intu ateie toto-toto.

6. Olo idjä mimbing andau, iä mimbing tä akan Tuhan, dan olo idjâ djaton mimbing andau, sabab Tuhan iâ djaton mimbing tä. Dan olo idjâ kuman, iä kuman akan Tuhan, krana iâ menjewut tarimakasi intu Hatalla; dan olo idjä djaton kuman, sabab Tuhan iâ djaton kuman, dan iâ menjewut tarimakasi intu Hatalla.

7. Krana dialo idjâ bitin ikei belom akan arepe kabuat, dan dialo idjâ biti matei akan arepe kabuat;

8. Krana amon ikei belom, ikei belom akan Tuhan, dan amon ikei matei, ikei matei akan Tuhan. Djadi, mahin belom mahin matei, ikei aton ain Tuhan.

9. Krana sabab tâ kea Kristus djari matei, dan djari misik, dan djari belom haluli, nakara iâ aton Tempon olo matei, Tempon olo belom.

10. Maka ikau, narei ikau menjalah paharim? atawa ikau kea, narei ikau mengabelâ paharim? Krana ikei handiai akan indu mendeng naharep karosinbitjara Kristus.

11. Krana aton augh surat: "Aku belom, koan Tuhan, maka sekarä utut karä indeko akangku, dan sekarâ djela akan mengaku Hatalla."

12. Sabab tâ, genep bitin ikei akan indu tomba Hatalla tagal arepe.

13. Maka âla hindei ikei akan menjalah sama arep ikei; tapi bua ikei djaga toto-toto, belâ ikei mempatarang atawa mempalajang pahari.

14. Aku katawan, dan angat ateiku aton betantu huang Tuhan Jesus, dialo talo Idjâ puna aton pali, baja akan iä, idjâ mado talo aton pali, akan iâ tâ talo tâ aton pali.

15. Tapi djaka paharim kapâhä atei sabab penginam, ikau djaton hindei menandjong tumon sinta. Æla sabab penginam merusak olo tä, akan tä Kristus djari matei.
16. Maka djaga, belâ kahalap keton betawa intu olo.
17. Krana karadjaan Hatalla djaton aton kuman dan mihop, tapi kateteke, dan kasanang, dan kahanjake huang Rogh brasi.
18. Krana olo idjâ huang talo to menempo Kristus, iä ingilak Hatalla, dan iâ tau iharap olo.
19. Tagal tä, bua ikei menggoang idjâ menintu kasanang, dan idjâ memangun sama arep ikei.
20. Æla tagal penginan menggarak penggawin Hatalla; talo handiai aton brasi, tapi djetâ aton pali akan olo, idjâ kuman tâ haiak ateie tantarang.
21. Bahalap djaton kuman isi, djaton kea mihop anggor, djaton kea hapan talo beken, idjâ mempatarang, atawa mempalajang, atawa mempalemo paharim.
22. Amon ikau aton kapertjaja, imbing tä akam dan intu baun Hatalla. Salamat olo, idjâ djaton mahukum arepe huang talo iâ ompat hapan dan ompat mawi.
23. Tapi olo idjä bembang ateie, amon iâ kuman, iâ tâ ihukum, basa iâ djaton kuman awi kapertjaja; krana talo handiai, idjâ djaton awi kapertjaja, djetâ aton dosa.

BAGI 15.

Patut ikei menjerenan kola, basa Kristus djari menjerenan ikei handiai. Paulus mesanan arepe.

1. Maka patut ikei, idjâ abas, menanggong karâ kalemon olo idjä djaton abas, dan âla ikei mengilak arep ikei.
2. Genep bitin ikei akan menggau kakilak intu olo, uka mempahalap iä dan memangun iä.
3. Krana Kristus kea djaton djari mengilak arepe, tapi, tumon augh surat: " Augh papa olo tä, idjâ menjapa ikau, djari lawo hundjun aku."
4. Krana talo handiai, idjä djari tersurat horan, djetâ djari injurat akan madjar ikei, nakara ikei, awi kasarenan, dan awi kamangate idjä huang surat, tau mina kaharape.
5. Tapi Hatalla, Batang-kasarenan dan Batang-kamangate, kâlâ iâ menenga akan keton, mangat keton handiai haiak mahaga sama angat Idjâ kea, tumon Jesus Kristus;
6. Nakara keton handiai hapan atei Idjâ, dan hapan njama Idjä menara Hatalla dan Bapan Tuhan ikei, Jesus Kristus.
7. Tagal tâ, bua ikei hatarima sama arep ikei, kilau Kristus kea djari menarima ikei akan kahain Hatalla.
8. Maka koangku, Jesus Kristus djari mendohop olo injunat sabab katotohn Hatalla, uka metter karâ djandjie akan karâ tato.
9. Dan karâ utus olo kapir akan mempahai Hatalla sabab asie, tumon augh surat: "Tagal tâ aku hendak mengaku ikau intu karä olo kapir, dan menjanji, menara aram."
10. Maka tinei augh surat awang beken: " Hanja-hanjak keton, o olo kapir, haiak dengan ungkup ajue."

11. Dan tinei: "Tara Tuhan, o olo kapir handiai, dan karâ djelahan olo akan indu mahorumat iä."

12. Dan tinei koan Jesaia: "Karâ aton uhat Jesse, iä tâ karâ mensuloh, marentah olo kapir; huang iâ olo kapir karâ harap."

13. Tapi Hatalla, Batang-kaharape, awi menjuang keton dengan karä kahanjake dan kasanang huang kapertjaja, mangat kaharap keton djodjowong awi kwasan Rogh brasi.

14. Tapi aku kabuat kea katawan, o paharingku! keton kabuat aton kontep kahalape, besuang dengan karâ ampin kaherati, dan keton aton kwasa madjar sama arep keton.

15. Tapi aku djari peta mempait surat akan keton, pahari, hapan menagor augh to intu keton, awi asi tâ, idjä djari inenga akangku bara Hatalla;

16. Basa aku aton djipen Jesus Kristus akan olo kapir, uka aku kilau imam melalus Ewangelion Hatalla, mangat olo kapir mendjadi parapahe idjâ äka kakilake, idjä imprasi awi Rogh brasi.

17. Tagal tâ aku aton horumat huang Kristus Jesus huang perkara tâ, idjâ ain Hatalla.

18. Krana aku djaton peta hakotak talo en-en, djaka dia Kristus mendjadian tä awi aku, hapan augh, hapan gawi, uka olo kapir menumon agamae;

19. Huang kwasan kata hai dan penggawi heiran, huang kwasan Rogh brasi, sampei aku djari mesanan Ewangelion Kristus bara Jerusalem hakaliling, palus sampei Illirikum.

20. Dan aku radjin haliei mesanan Ewangelion, äla intu kaleka aran Kristus djari insanan, belâ aku memangun hundjun galang awang djari ingkes olo beken.

21. Tapi, kilau aton tersurat: "Olo idjâ âka brita tâ hindei djari insanan, olo tâ karä mitâ iâ, dan olo idjâ hindei djari mehining tä, iä karâ herati tâ."

22. Awi tä kea kinjap aku djari karo, djaton aton hila madja keton.

23. Tapi basa katonto djaton aton tisan kaleka akangku huang karâ tanah hila to, dan basa djari arâ njelo aku paham nahuang madja keton:

24. Maka aku harap madja keton, amon aku hagoet akan Spania; krana aku harap manjak lewun keton, dan mitä keton, uka aku iaga awi keton akan kane, limba huangku nintu keton djari beso isut.

25. Maka to aku hagoet akan Jerusalem, akan indu menonggo karâ olo brasi.

26. Krana olo Makedonia dan olo Aghaia tuntang kilak ateie djari mempakat, mempait bagin ramoe akan karâ olo pâhâ belom, idjâ intu olo brasi, awang aton huang Jerusalem.

27. Krana olo tä aton radjin atei mendohop iâ, tinei olo tâ aton kilau butang kea denga. Krana amon olo kapir djari mendino bagi talon ajue idjâ tumon Rogh, maka iâ butang kea mendohop iä huang talo idjâ tumon isi.

28. Maka amon aku djari me-

lalus gawi to, dan djari mentja-
tjak buah to akan olo tâ, aku
karâ lius akan Spania, manjak
lewun keton.
29. Tapi tawangku, amon a-
ku duma akan keton, maka aku
karä duma dengan karä berkat
Ewangelion Kristus.
30. Maka aku blaku intu ke-
ton, pahari! tagal Tuhan ikei
Jesus Kristus, dan tagal sintan
Rogh, uka keton haiak aku
mengkarenâ blaku doa intu Ha-
talla akangku;
31. Nakara aku ingalindong
bara karâ olo bangang, idjä hong
Judea, dan uka penggawingku
hong Jerusalem ingilak olo bra-
si;
32. Mangat aku dengan ka-
hanjake duma sampei keton, awi
kahendak Hatalla, dan mangat
aku impangat haiak dengán ke-
ton.
33. Maka Hatalla, Batang-
kasanange, awi mempahaiak ke-
ton handiai. Amen.

BAGI 16.

Paulus dan olo idjä denga menabe olo Romani; Paulus mahapus surate.

1. Maka aku mempudji keton
menarima Poibe, paharin ikei
idjâ bawi, idjâ aton menonggo
ungkup Tuhan, idjâ hong Kengh-
rea.
2. Tarima iä huang Tuhan,
kilau patut intu olo brasi, dan
dohop iâ huang karâ perkara âka
iâ akan indu hapan kadohop ke-
ton; krana iâ kea djari mendo-
hop arâ olo, dan djari mendohop
aku kea.
3. Awi keton menabe Pris-
killa dan Akwila, idjâ hadohop
aku djari menggawi huang Kri-
stus Jesus;
4. Idjâ djari menjaragh ujate
indu ganti tahasengku, dan dja-
ton aku bewe menarimakasi
denga, tapi karâ ungkup Tuhan
kea, idjâ parak olo kapir.
5. Tinei awi menabe ungkup
idjâ huang humae. Awi menabe
Epainetos, idjâ äka huangku, iâ
aton olo Aghaia, idjâ solake djari
pertjaja huang Kristus.
6. Awi menabe Maria, idjâ
djari aton arâ gawi sabab ikei.
7. Awi menabe Andronikus
dan Junius, idjâ aton kolangku,
idjâ bihin haiak aku djari inutup
hong sipir: iâ tä aton besewut
intu karâ rasul, dan iâ kea djari
aton huang Kristus helo bara
aku.
8. Awi menabe Amplias, idjâ
âka kataungku huang Tuhan.
9. Awi menabe Urbanus, idjâ
djari menggawi haiak ikei huang
Kristus, tinei Staghis, idjâ âka
huangku.
10. Awi menabe Apelles, idjâ
tau iharap huang Kristus. Awi
menabe âwen idjâ bara ungkup
olo human Aristobulus.
11. Awi menabe Herodion,
idjä hakola dengangku. Awi me-
nabe âwen intu human Narsis-
sus, idjä aton huang Tuhan.
12. Awi menabe Tripena dan
Triposa, olo bawi idjä djari
menggawi huang Tuhan. Awi
menabe Persis, idjâ âka huang-
ku, idjâ djari paham menggawi
huang Tuhan.
13. Awi menabe Rupus, olo
inti tâ huang Tuhan, dan indun
ajue, idjä aton indungku kea.

14. Awi menabe Asinkritus, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, dan karâ pahari idjä hindjâ denga.

15. Awi menabe Pilologos dan Julia, Nereus tuntang betaue, tinei Olimpas, dan karâ olo brasi, idjâ hindjâ denga.

16. Awi menabe sama arep keton dengan sium idjâ brasi. Karâ ungkup idjâ huang Kristus aton menabe keton.

17. Tapi jaku blaku intu keton, pahari, djaga arep keton bara olo tâ, idjâ mendjadian kabantahe dan talo patarang melawan adjar, idjâ keton djari menarima, dan inda keton bara olo tâ.

18. Krana olo idjâ kalotâ djaton menempo Tuhan ikei, Kristus, tapi iâ menempo knain ajue kabuat; dan awi manis tutor sansanae, dan awi iâ menara olo, maka iâ mempalajang atein olo idjâ djaton betawat.

19. Krana kahias keton djari katawan olo handiai; maka aku hanjak atei sabab keton; tapi aku hendak keton aton pintar huang kahalape, tapi humong huang kapapa.

20. Maka Hatalla, Batangkasanange, bedjeleng akan mamparamok satan tâ penda pain keton. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus pahaiak keton. Amen.

21. Timoteus, idjâ mendohop aku menggawi, menabe keton, tinei Lukius, dan Jason, dan Sosipatrus, idjâ aton kolangku.

22. Jaku, Tertius, idjâ djari menjurat surat to, menabe keton huang Tuhan.

23. Gajos menabe keton, idjâ menjarongan aku dan salepa ungkup. Erastus, mantir-rear lewu to menabe keton, tinei Kwartus, pahari tâ.

24. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus awi mempahaiak keton! Amen.

25. Maka akan iä, idjâ aton kwasa mendâhen keton tumon augh Ewangelion, idjâ insanangku, dan tumon britan Jesus Kristus, tumon karina talo sahokan, idjâ djari besilim bara tamparan katika kalunen,

26. Dan idjâ ingarina katonto awi surat karâ nabi, dan idjâ insanan akan karä djelahan olo kapir awi prentahu Hatalla, idjâ aton katatahi tâ, akan indu mempendeng kahias kapertjaja:

27. Akan Hatalla tâ, idjä kabuat bewe aton pintar, aton horumat sampei katatahi awi Jesus Kristus. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO KORINTUS, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Paulus menabe olo Korintus; iä mengatau olo tä, uka iä handiai aton hindjä atei; iä mempudji olo tâ, basa iä hambilang melawan sama arepe; iâ mesanan aka, Hatalla djaton menduan olo, idjä pintar, kwasa dan hai huang arepe, melainkan olo, idjâ randa dan belemo huang arepe.

1. Paulus, idjâ djari ingahau mendjadi rasul Jesus Kristus, awi kahendak Hatalla, tinei Sostenes, paharin ikei,

2. Akan ungkup olo Hatalla, idjâ aton intu Korintus, akan iâ, idjâ djari imprasi huang Jesus Kristus, idjâ djari irawei uka mendjadi olo brasi, haiak dengan olo handiai, idjâ huang karâ kaleka aton blaku doa huang aran Tuhan ikei, Jesus Kristus, idjâ aton Tuhan olo tâ dan Tuhan ikei kea:

3. Asi awi mempahaiak keton tuntang kasanang, bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

4. Aku djaton terei menarimakasi intu Hatallangku sabab keton, tagal asin Hatalla, idjâ djari inenga akan keton awi Jesus Kristus.

5. Basa huang karâ perkara keton djari mendjadi tatau huang iâ, huang karâ kotak dan huang karä kaherati;

6. Kilau kasaksian Kristus djari indähen intu keton,

7. Sampei keton djaton tapas penengan asi Idjâ, haiak keton mentei Tuhan ikei, Jesus Kristus, mendjadi bakarina;

8. Iâ kea karâ mendâhen keton sampei kalepahe, uka keton djaton terpudji intu andau Tuhan ikei Jesus Kristus.

9. Hatalla djaton moba djandji, maka awi iâ keton djari irawei, uka hindjâ dengan Anak ajue, Jesus Kristus, Tuhan ikei.

10. Maka aku blaku intu keton, pahari, huang aran Tuhan ikei, Jesus Kristus, uka keton handiai hapan sama augh, dan uka äla keton hambilang melawan sama arep keton, tapi mangat keton hindjâ huang atei Idjâ, dan huang kahendak Idjä.

11. Krana awi âwen idjâ bara ungkup human Kloe aku djari mehining, keton aton hambilang melawan sama arep keton.

12. Perkara to aku menehiu, genep bitin keton hamau: Jaku aton murid Paulus; dan jaku aton murid Apollos; dan jaku aton murid Kepas; dan jaku aton murid Kristus.

13. Kilen, Kristus djari imbilang? Aton Paulus djari injampalaki ganti keton? Atawa djari keton impandoi huang aran Paulus?

14. Aku menarimakasi intu

Hatalla, basa aku djaton djari mempandoi idjâ bitin keton, baja Krispus dan Gajus;
15. Uka âla olo hamau, aku djari mempandoi olo huang aran kabuatku.
16. Tapi aku djari mempandói kea olo ungkup human Stepanus; djaton aku tau mingat, djaka aku djari mempandoi olo beken hindei.
17. Krana Kristus djaton djari menjoho aku mempandoi olo, tapi nakara aku mesanan Ewangelion, âla hapan kotak awang pintar, belä sampalakin Kristus mendjadi haiang.
18. Krana brita sampalaki tâ aton kahumonge intu olo tâ, idjâ akan binasa, tapi intu ikei, idjä injalamat, brita tâ aton kaabas Hatalla.
19. Krana aton augh surat: "Aku hendak merusak kapintar olo pintar, dan kaheratin olo herati aku hendak menampa mendjadi haiang."
20. Intu kwe olo pintar? intu kwe olo tamat surat? Intu kwe olo, idjâ maher mariksa perkaran kalunen to? Djaton Hatalla djari menampa kapintar kalunen to mendjadi haiang?
21. Krana basa huang perkara tä, idjä aton kapintar Hatalla, kalunen awi kapintar ajue djaton djari mengasene Hatalla, maka awi tjerita idjâ humong ampie Hatalla hendak menjalamat olo tâ idjâ pertjaja.
22. Krana olo Jehudi blaku kata heiran, dan olo Hellenes menggau kapintare;
23. Tapi ikei mesanan Kristus, idjä djari injampalaki, idjâ iado olo Jehudi talo patarang, dan idjä iado olo Hellenes talo humong;
24. Maka akan iâ, idjâ djari irawei, mahin olo Jehudi mahin olo Hellenes, ikei mesanan Kristus, kaabas Hatalla tuntang kapintar Hatalla.
25. Krana talo humong Hatalla aton pintar bara olo kalunen, dan talo belemo Hatalla aton abas bara olo kalunen.
26. Itä keton ampin keton idjä irawei, o pahari! djaton arä bitin keton aton olo pintar tumon isi, djaton arâ bitin keton aton olo kwasa, atawa olo hai:
27. Tapi idjâ humong huang kalunen, djetâ Hatalla djari minti, nakara iâ mempahawen idjä pintar tä, dan idjâ belemo huang kalunen Hatalla djari minti, nakara iâ mempahaweu idjâ abas tâ;
28. Dan idjâ asi ampie huang kalunen to, dan idjâ ingabelâ, djetä Hatalla djari minti, dan idjä awang kilau djaton, nakara iä menampa mendjadi haiang idjä awang hendak aton hai;
29. Uka âla isi akan menara arepe intu baun ajue.
30. Maka awi iâ tâ keton aton huang Kristus Jesus, idjâ djari inampa Hatalla mendjadi kapintare, kateteke, karasihe, dan kaliwuse akan ikei.
31. Nakara mendjadi, kilau djari tersurat: "Olo idjâ hatara, iâ akan hatara huang Tuhan."

BAGI 2.

Alo brita, idjâ insanan Paulus, djaton aton, tumon maher kotake atawa tumon kapintar olo: maka djetâ djari insanan huang kwasan Hatalla, dan aton bahalap haliei bara kapintar olo, sampei olo kalunen huang kapintar ajue kabuat djaton tau herati tâ.

1. Maka jaku, pahari, amon aku djari duma akan keton, djaton aku djari duma hapan kotak awang maher atawa hapan paham kapintare akan indu mesanan kasaksian Hatalla.

2. Krana amon aku djari hindjâ keton, aku djaton maku katawan perkara en-en, baja Jesus Kristus, dan iä tä injampalaki.

3. Dan aku djari aton dengan keton huang kalemo, huang kikâ, haiak paham hagendjä.

4. Dan karâ kotakku tinei britangku djaton djari aton huang kotak kapintar olo, hapan mengatau olo, tapi huang Rogh dan huang kwasa.

5. Nakara kapertjajan keton djaton aton mendeng huang kapintar olon, tapi huang kwasan Hatalla.

6. Tapi intu olo idjâ tindu aton kea ikei mesanan kapintar, tapi kapintar, djaton ain kalunen to, atawa ain karâ mantir kalunen to, idjä akan indu haiang:

7. Melainkan ikei mesanan kapintar Hatalla, iä tä talo sahokan, idjä bihin djari besilim, idjâ djari inantu Hatalla, helo bara kalunen djari aton, akan indu kahain ikei.

8. Dialo idjä biti karâ mantir kalunen to djari mengasene kapintar tâ, krana djaka olo tä djari mengasene tâ, maka iä djaton djari menjampalaki Tuhan kahaie.

9. Tapi kilau aton augh surat: « Talo idjâ djaton djari inampaja matan olo, idjâ djaton djari hining pinding olo, idjâ djaton djari tamâ atein olo: talo tä Hatalla djari menjimpan akan olo, idjä sinta iâ."

10. Maka Hatalla djari mengerina talo tä akan ikei awi Rogh ajue; krana Rogh aton mariksa talo handiai, toto, talo Hatalla idjä handalem haliei kea.

11. Krana äwe karâ olo kalunen aton kasene talo, idjâ aton huang olo, melainkan rogh olo, idjä aton huang iâ? Kalotâ kea dialo idjâ biti kasene talo ain Hatalla, baja Rogh Hatalla.

12. Maka ikei djaton djari mendino rogh kalunen, tapi Rogh idjâ aton bara Hatalla, nakara ikei akan kasene talo, idjâ djari inenga Hatalla akan ikei.

13. Talo tä ikei mesuman kea, djaton hapan kotak idjâ djari iadjar awi kapintar olo, tapi hapan kotak, idjà iadjar Rogh brasi, haiak menanding talo ain Rogh dengan talo ain Rogh.

14. Tapi olo idjä aton tumon puna dasar kabuate djaton herati talo ain Rogh Hatalla, krana iä mado talo tä aton talo gila bewe, dan iâ djaton tau herati tä, basa djetâ akan indu inirok tumon Rogh.

15. Maka olo idjä aton tumon Rogh mariksa talo handiai, tapi iâ kabuat djaton tau iriksa olo.

16. Krana âwe djari katawan angat Tuhan, sampei tau madjar iâ? Tapi intu ikei aton angat Kristus.

BAGI 3.

Hatalla bewe aton Batang-salamat; karâ pandita aton sama djipen Hatalla; âla olo pahalau leket intu pandita, tapi bua olo handiai hindjä atei leket intu Hatalla.

---

1. Maka aku, pahari! djaton djari tau hakotak dengan keton kilau dengan olo idjâ tumon Rogh, tapi kilau dengan olo idjâ tumon isi, kilau dengan anak awau huang Kristus.
2. Aku djari pakanan keton hapan djohon-tusu, dan djaton hapan talo kinan toto, krana katika tä keton hindei tau hapan tâ, dan toto, katonto kea keton hindei tau.
3. Krana hantâ keton aton tumon isi; krana amon keton behiri sama arep keton, tuntang hasuat, tuntang hambilang, djaton keton aton tumon isi? djaton keton menandjong tumon dasar olon?
4. Krana amon koan Idjä: Jaku aton murid Paulus;—dan olo beken: Jaku aton murid Apollos:—djaton keton aton tumon isi?
5. Æwe kea Paulus, dan äwe kea Apollos, baja djipen, idjâ djari maga keton akan kapertjaja, dan djetâ, tumon Tuhan djari menenga tâ akan genep biti?
6. Aku djari mimbul, Apollos djari membisa tâ, maka Hatalla djari menjoho tâ belom.
7. Tumon tâ, iâ idjä mimbul djaton aton en-en, djaton kea iâ idjä membisa, tapi Hatalla, idjâ menjoho tâ belom.
8. Maka idjâ mimbul dan idjä membisa tä aton sama, tapi genep biti karâ mendino upahe tumon penggawin kabuate.
9. Krana ikei aton olo idjâ ompat Hatalla begawi, keton aton tanan Hatalla, dan human Hatalla.
10. Tumon asin Hatalla, idjä djari inenga akangku, aku djari mingkes galang huma, kilau tukang idjâ pintar; maka olo beken memangun hundjun tâ. Maka patut genep biti mingat buabua, kilen iâ memangun hundjun tâ.
11. Krana dialo idjâ biti tau mingkes galang beken bara idjâ djari ingkes, iä tâ: Jesus Kristus.
12. Maka djaka olo hundjun galang to memangun hapan bulau, salaka, hintan, kaju, oru, tampilei:
13. Penggawin genep biti karâ mendjadi bakarina, andau tâ karâ mesuman tâ, basa djetâ karâ ingarina awi apui; dan ampin penggawin genep biti karä ingkemä awi apui.
14. Djaka penggawin olo, idjä djari imangun awie hundjun galang tâ, melei, olo tâ karâ mendino upah.
15. Djaka penggawin olo karâ ifusul, olo tä bua rugi; maka iä kabuat karâ ihaga, tapi kilau awi apui.
16. Djaton keton katawan, keton aton human Hatalla, dan Rogh Hatalla melei huang keton.
17. Amon olo merusak human Hatalla, Hatalla karä merusak olo tâ; krana huma Hatalla aton brasi; huma tä aton keton.
18. Æla keton menipu arep keton; amon aton olo intu keton, idjâ mado arepe pintar hong kalunen to, kälâ iâ mendjadi humong, mangat iâ mendjadi pintar.
19. Krana kapintar kalunen to aton kahumong intu baun Hatalla; krana aton augh surat:

"Iâ menjingkap olo pintar huang akal ajue idjä bakalilit."

20. Dan tinei: "Tuhan kasene karâ tirok olo pintar, djetâ aton haiang bewe."

21. Tagal tâ, âla keton hatara sabab olo, krana talo handiai aton ain keton.

22. Paulus dan Apollos dan Kepas, kalunen, pambelom tuntang pampatei, talo idjä aton to dan talo idjâ karâ, talo handiai tâ aton ain keton.

23. Maka keton aton ain Kristus, dan Kristus aton ain Hatalla.

BAGI 4.

Paulus menutor arepe intu olo Korintus, mangat olo tâ menumon aughe.

---

1. Kalotâ genep biti akan indu menduan ikei kilau djipen Kristus, idjâ mahaga karâ talo sahokan Hatalla.

2. Maka patut, genep biti olo pahaga tâ aton budjur mahaga penggawie.

3. Maka aku mitong tâ korik haliei, amon keton mado aku, atawa amon aku iado awi barangei olo beken; toto aku kabuat kea djaton mado arepku.

4. Krana aku djaton tau mingat kasalahngku huang perkara en-en, tapi awi tâ aku djaton aton bahalap, tapi Tuhan aton, idjâ mado aku, dan idjâ memutus.

5. Tagal tâ, âla keton kanaha mado helo bara wajae, sampei Tuhan djari duma, idjâ karâ mingkes huang blawa talo tâ kea, idjâ besilim huang kakaput, dan idjâ karâ mengarina karâ tirok atei; maka tâ genep biti karä mendino horumat bara Hatalla.

6. Maka karâ perkara to, o pahari, aku djari menjurat menintu aku kabuat dan menintu Apollos, sabab keton, nakara keton adjar huang ikei, belâ mado dan mitong olo hai bara idjâ djari tersurat, belâ keton, tagal olo, mendjadi hai atei dan mengabelä sama arep keton.

7. Krana âwe maugkat ikau? dan narei aton intu ikau, idjä djaton djari dinom inenga bewe? Maka amon ikau djari mendino tâ, narei ikau hai atei, kilau djaka ikau djaton djari mendino tâ inenga bewe?

8. To keton djari beso; to keton djari mendjadi tatau; lapas bara ikei keton djari marentah; maka aku paham huang, keton toto marentah, nakara ikei kea akan marentah haiak dengan keton.

9. Krana angatku, Hatalla djari mingkes ikei, karâ rasul tâ, kilau idjâ awang djaton beguna en-en, kilau idjä awang akan indu impatei bewe; krana ikei djari mendjadi talo tampaja akan kalunen, akan karâ melaikat, dan akan karâ olo.

10. Ikei aton olo humong sabab Kristus, tapi keton aton pintar huang Kristus; ikei aton belemo, tapi keton aton abas; keton aton bara horumat, tapi ikei aton ingabelâ.

11. Sampei djam to kea ikei blau dan haus belei, ikei aton halowei, ikei imendong, dan ikei djaton aton kaleka melei idjâ betantu.

12. Ikei begawi hapan lengän

ikei kabuat; ikei injapa olo, maka ikei memberkat; ikei ingasingen olo, maka ikei menjerenan tä.

13. Ikei paham imapa, maka ikei blaku doa; ikei djari mendjadi kilau likân kalunen, kilau äka olo bandiai menganan likân ajue, sampei katonto kea.

14. Aku djaton menjurat perkara to ahat mempahawen keton, tapi aku mempudji keton kilau anakku, idjä âka kataungku.

15. Krana alo keton aton sapulu kojan guru huang Kristus, maka keton djaton aton arâ bapa: krana huang Kristus Jesus aku djari manak keton awi Ewangelion tâ.

16. Tumon tä aku menjoho keton, awi keton menumon aughku.

17. Tagal tâ aku djari menjoho Timoteus menale keton, iä tä aton anakku idjä budjur, idjâ äka kataungku huang Tuhan; iâ karâ menagor intu keton karâ djalangku, idjä aton huang Kristus, kilau aku madjar intu karâ kaleka, intu karâ ungkup Tuhan.

18. Tapi aton isut biti idjâ bedjoho atei, kilau djaka aku djaton akan duma, menale keton.

19. Tapi bedjeleng aku karâ duma akan keton, djaka Tuhan hendak, tä aku karä mengkemä djaton karâ kotak olo idjä bedjoho tâ, tapi kwasae.

20. Krana karadjaan Hatalla djaton aton huang kotak, tapi huang kwasa,

21. Narei keton hendak? Aton aku akan indu duma mendjara keton, atawa huang sinta dan huang rogh kalemo?

BAGI 5.

Paulus menjoho olo Korintus mengenan olo bangang bara ungkup ajue.

---

1. Arâ olo djari membrita, aton intu keton olo idjâ habandong, dan idjâ habandong kalotâ, kilau olo kapir mahin dia pudji, iä tâ: aton idjä biti, idjâ djari mesawâ sawan bapae.

2. Aton keton magon bedjoho, dan djaton keton kapâhä atei, nakara iâ, idjâ djari mawi talo tä, inganan bara keton?

3. Maka aku, idjä tumon berengku toto djaton hindjä keton, tapi idjâ hindjä keton tumon rogh, djari memutus perkaran olo tä, idjâ djari mawi talo tâ, kilau djaka aku hindjâ dengan keton;

4. Huang aran Tuhan ikei Jesus Kristus, amon keton dengan roghku djari hapumpong, hapan kwasan Tuhan ikei Jesus Kristus:

5. Aku hendak menjaragh iä akan satan, uka isie rusak, nakara rogh ihaga intu andau Tuhan Jesus.

6. Horumat keton djaton aton babalap. Djaton keton katawan, ragi isut meragi balut-tepong tâ lepa-lepa?

7. Tagal tä, kanan keton ragi idjâ usang tâ, nakara keton aton balut-tepong idjä taheta, kilau kea keton djaton aton iragi. Krana anak tebiri paska ikei djari injambali akan ikei, iâ tâ Kristus.

8. Tumon tä, bua ikei mahaga pesta tä, âla huang ragi awang usang, äla huang ragin kapapa dan kadarhaka, tapi huang tepong idjâ djaton iragi, iä tä, huang kabudjur dan huang katotohe.

9. Aku djari menjurat akan keton, äla keton akan habalut dengan olo habandong.

10. Tapi djaton adohngku, kilau djaka keton äla akan habalut haliei dengan olo habandong kalunen to, atawa dengan olo idjä bisit, atawa dengan olo perampas, atawa dengan olo idjä menjemba dewa; djaka kalotä, maka keton akan indu blua bara kalunen.

11. Tapi to aku djari menjurat akan keton, djaka aton olo, idjä inggarâ pahari, dan iä tä aton olo habandong, atawa olo bisit, atawa olo idjâ menjemba dewa, atawa olo idjâ membusau arepe, atawa olo perampas, äla keton habalut denga, mahin âla kuman dengan olo idjä kalotä.

12. Krana narei gawingku denga, mahukum olo idjä ruar ungkup tä? Tapi awi keton mahukum olo, idjâ aton huang ungkup.

13. Maka idjâ awang ruar Hatalla mahukum. Tagal tâ, awi keton menganan olo papa tâ bara keton.

BAGI 6.

Paulus mempudji olo idjä pudji hapado dan habandong.

1. Keton, idjä aton perkara dengan olo beken, aton keton peta hapado intu olo darhaka, dan djaton intu olo brasi?

2. Djaton keton katawan, olo brasi karâ mariksa dan memutus kadjarian salepa kalunen? Dan amon awi keton kadjarian kalunen karä imutus, aton keton djaton ombet memutus bitjara korik haliei tâ?

3. Djaton keton katawan, ikei karâ memutus kadjarian melaikat? djaton paham haream perkara, idjä ain pambelom mindjam to?

4. Tagal tâ, djaka keton aton perkaran bitjara, awi keton mangkat iâ, idjâ korik haliei huang ungkup, mangat olo tâ memutus tä.

5. Talo to aku menjurat akan indu kahawân keton. Djaton aton intu keton idjä pintar, sampei Idjâ biti mahin dia, idjâ tau memutus perkaran karâ paharie?

6. Tapi pahari Idjâ hapado dengan pahari awang beken, dan iä hapado intu olo idjä djaton pertjaja!

7. Maka keton toto aton salah kea, basa keton aton perkara, sambil hapado dengan sama arep keton. Buhen keton djaton menjerenan kasalah? Buhen keton djaton menanggong rugi?

8. Tapi keton kabuat aton memapa, dan keton kabuat aton memparugi, dan keton mawi kasalah tâ nintu pahari!

9. Aton keton djaton katawan, olo idjâ djaton budjur, iâ djaton karâ mendino penataue huang karadjaan Hatalla?

10. Æla keton salah angate; djaton olo habandong, djaton olo idjä menjemba dewa, djaton olo bekandji, djaton olo halikâ,

djaton olo idjâ habandong hatuä sama hatuâ, djaton olo penakau, djaton olo bisit, djaton olo idjä pudji bebusau, djaton olo penjapa, djaton olo perampas karä mendino penataue huang karadjaan Hatalla.

11. Maka belahe keton djari aton olo kalotâ; tapi keton djari ienjau, keton djari imprasi, keton djari inampa tetek huang aran Tuhan Jesus, dan awi Rogh Hatallan ikei.

12. Aku tau hapan talo handiai;—tapi djaton talo handiai aton beguna. Aku tau hapan talo handiai;—tapi âla aku akan memenda kwasan talo Idjä tä.

13. Talo kinan aton akan knai, dan knai aton akan talo kinan; tapi Hatalla karä mempanihau kadeduâ tâ. Maka bereng djaton aton akan kabandonge, tapi akan Tuhan, dan Tuhan aton akan bereng.

14. Dan Hatalla djari membelom haluli Tuhan, dan iä karâ membelom haluli ikei kea awi kwasae.

15. Djaton keton katawan, bereng keton aton ramon-bereng Kristus? Maka aton aku akan indu menduan ramon-bereng Kristus, dan menampa djetâ mendjadi ramon-bereng lontâi? Æla haliei!

16. Atawa djaton keton katawan, olo idjâ hindjâ dengan lontäi, aton bereng Idjä denga? "Krana äwen duä tâ, koan iä, akan aton isi Idjâ."

17. Tapi olo idjä hindjâ dengan Tuhan, aton Rogh Idjä denga.

18. Dari keton bara kabandonge. Karâ ampin dosa, idjâ iawi olo, aton intu ruar berenge; tapi iâ, idjä habandong, aton bedosa memapa bereng kabuate.

19. Atawa djaton keton katawan, bereng keton aton human Rogh brasi, idjä melei huang keton, idjâ djari inenga Hatalla akan keton, dan keton djaton aton ain keton kabuat?

20. Krana keton djari imili dengan bai rega. Tagal tâ awi keton mempabai Hatalla huang bereng keton dan huang rogh keton, idjâ aton ain Hatalla.

BAGI 7.

Bua olo mesawä, belä iâ habandong; âla bana dan sawa murah hatolang; genep olo akan melei, kilau Hatalla djari merawei iä; kälä olo idjä tau, melei budjang bewe.

---

1. Maka idjâ tehiu perkara keton djari menjurat akangku: aton bahalap akan olo hatuâ, amon iä djaton mengasene olo bawi.

2. Tapi sabab kabandonge bua genep olo hatuâ aton sawa kabuate, dan genep olo bawi aton bana kabuate.

3. Bana akan indu menenga kapatute akan sawae, dan sawa kalotâ kea akan banae.

4. Sawa djaton aton tempon bereng kabuate, tapi banae; kalotä kea bana djaton aton tempon bereng kabuate, tapi sawae.

5. Æla idjâ biti menakau arepe bara awang beken, baja iä akan hambilang batintu, amon äwen duä tâ haiak maku, mangat keton aton kalindah akan puasa dan akan blaku doa; dan limba tâ, hindjä keton tinei, belâ satan meningkes keton, basa keton djaton tau menahan arep keton.

6. Tapi angh to aku menjewut, mesuman angatku, djaton kilau djaka djetä aton augh prentah.

7. Krana aku radjin olo handiai aton kilau aku kabuat; tapi akan genep olo Hatalla djari menenga dasar kabuate, akan olo idjâ kalotä, akan olo beken tinei kakai.

8. Maka koangku dengan âwen, idjä hindei djari mesawä atawa bebanä, tinei dengan karä balo: aton bahalap aka, djaka iâ melei kea kilau aku.

9. Tapi djaka iä djaton tau menahan arepe, kâlä iâ mesawä bebanâ; krana aton bahalap mesawä bebanâ, bara bakâhu awi kipen.

10. Tapi olo idjâ djari mesawâ bebanâ, djaton aku memetâ iä, tapi Tuhan: äla sawa melihi banae.

11. Dan alo kea iâ melihi iâ, âla iâ bebanâ tinei, atawa bua iâ mengabua arepe tinei dengan banae; dan bana âla akan melihi sawae.

12. Tapi akan olo idjâ beken aku hamau, djaton Tuhan: djaka pahari hatuâ aton sawa idjä djaton pertjaja, dan sawae nahuang melei denga, äla iä melihi iâ.

13. Dan amon olo bawi aton bana idjä djaton pertjaja, dan iâ tâ nahuang melei denga, äla iâ melihi iâ.

14. Krana bana idjâ djaton pertjaja aton imprasi awi sawae, dan sawa idjä djaton pertjaja aton imprasi awi banae; krana djaka beken, maka anak keton kea aton halikä, tapi to iä tä aton brasi.

15. Tapi djaka iâ, idjä djaton pertjaja, hendak hatolang, naughe iä hatolang. Pahari idjâ hatuâ atawa pahari idjâ bawi djaton aton imasong huang perkara kalotâ; tapi Hatalla djari merawei ikei akan kabuahe.

16. Krana narei tawam, o olo bawi, mikä ikau akan menjalamat banam. Atawa narei tawam, o olo hatuâ, mikâ ikau akan menjalamat sawam.

17. Maka tumon Hatalla djari membagi akan genep biti, tumon Tuhan djari merawei genep biti, tumon tâ iä akan belom; kalotâ aton prentahku huang karâ ungkup Tuhan.

18. Aton olo irawei, idjâ djari injunat, kâlä iâ mahaga sunat; aton olo irawei, idjä djaton djari injunat, âla iä menjoho arepe injunat.

19. Sunat tâ djaton aton en-en, dan amon olo djaton injunat, djetâ djaton aton en-en; tapi mahaga prentahn Hatalla, djetà aton perkara idjâ patut.

20. Bua genep biti melei huang ahal tâ, idjä âka iä djari irawei.

21. Djaka ikau djari irawei, haiak ikau aton djipen olo, äla ikau pâhâ atei sabab tä; tapi djaka kea ikau tau mendjadi mardeka, labeh haream hapan tâ.

22. Krana karâ djipen, idjâ djari irawei Tuhan, mendjadi olo bebas Tuhan; kalotâ kea olo mardeka, idjâ djari irawei Tuhan, mendjadi djipen Tuhan.

23. Keton djari imili awi hai rega, âla mendjadi djipen olo.

24. Genep biti huang ahal idjä âka iä djari irawei, o pahari, kâ-

lä buang tâ iâ melei dengan Hatalla.

25. Maka idjâ tehiu perkaran budjang bawi, aku djaton aton prentahn Tuhan; maka aku mesanan angatku, kilau angat olo idjä djari mendino asi awi Tuhan, sampei iâ aton budjur dan tau iharap.

26. To, maka kameangku, tagal waja kadjakâ, idjä akan indu duma, bontong aton olo, idjâ melei kaloto bewe.

27. Djaka ikau djari imeteng dengan sawa, âla mengkemä mendjadi bengkak; djaka ikau hindei imeteng dengan sawa, âla menggau sawa.

28. Tapi alo kea ikau mesawä, ikau djaton aton salah, dan djaka budjang bawi bebanä, iä djaton aton salah. Tapi olo kalotä karâ bua kapâhâ huang isie, dan aku radjin menjanjang keton.

29. Maka djeto koangku, pahari, katika awang aton hindei aton pandak: nakara iâ kea, idjâ aton sawa, aton kilau djaka iâ djaton aton sawae.

30. Dan olo idjä menangis, kilau djaka iä djaton menangis; dan olo idjä hanjak atei, kilau djaka iâ djaton hanjak atei; dan olo idjâ memili talo, kilau djaka iâ djaton aton tempon talo tâ;

31. Dan nakara olo, idjä hapan kalunen to, âla hapan tâ salah; krana ampin kalunen to bedjeleng akan nihau.

32. Maka aku hendak, keton djaton aton aro. Idjâ djaton aton sawae, iä menggoang perkaran Tuhan, mangat iâ ingilak Tuhan.

33. Tapi iâ, idjâ aton sawae, menggoang perkaran kalunen to, mangat iâ ingilak sawae.

34. Beken aton olo bawi idjâ aton banae, beken aton idjä aton budjang. Idjä budjang tâ menggoang perkaran Tuhan, mangat iâ aton brasi intu berenge tuntang intu rogh; tapi idjä aton bana menggoang perkaran kalunen to, mangat iä ingilak banae.

35. Maka perkara to aku menjurat akan gunan keton kabuat, djaton kilau djaka aku hendak mendjarat keton, tapi uka aku maga keton akan kapatut, dan akan idjâ awang mendohop keton leket toto intu Tuhan, belä keton inunda kantä-kantâ.

36. Tapi djaka olo mado, djaton patut penggawie dengan budjang bawin ajue, amon iâ menjoho umure mahalau, dan djaton tau dia mendjadi kalotâ,— kälä, iâ menumon kahendake, iâ djaton mawi dosa; nanghe iâ bebanâ.

37. Tapi idjä aton betantu huang ateie, djaka djaton perkara hadjadjuan iâ, tapi idjä aton kwasa menumon kahendak kabuate, dan idjâ djari menantu huang ateie, iâ hendak mahaga budjang bawin ajue kalotâ: maka penggawie aton bua.

38. Maka tumon tâ, idjä menjoho iâ bebanâ, penggawie aton bua; dan idjä djaton menjoho iâ bebanâ, penggawie aton bua haream.

39. Olo bawi idjâ bebanâ djari indjarat awi prentah, katahin banae belom; tapi amon banae djari matei, tä iä aton bebas, dan iä tau bebanâ tinei tumon kahendak ajue; tapi patut djetä mendjadi huang Tuhan.

40. Tapi tumon angatku iâ aton labeh bontong, djaka iä melei kalotä. Tapi kameangku, intu aku kea aton Rogh Hatallâ.

BAGI 8.

Æla ompat kuman talo parapahe idjâ djari iluput intu dewa; âla hapan kwasam, amon awi tâ ikau menantarang paharim.

1. Maka idjâ tehiu parapahe, idjä djari iluput intu dewa, ikei katawan, intu ikei handiai aton kaherati. Kaherati tâ menampa olo mendjadi bedjoho, tapi sinta tä aton mempahalap.

2. Maka djaka olo mado, iâ herati perkara, iâ tä hindei djari herati perkara en-en, kilau patut iâ herati.

3. Tapi djaka olo sinta Hatalla, iâ tâ kasenan Hatalla.

4. Maka idjâ tehiu ompat kuman parapahe, idjâ djari iluput intu dewa, ikei katawan, dewa tâ djaton aton en-en huang kalunen to, dan djaton aton Hatalla beken, baja Idjâ tâ.

5. Krana alo aton, idjâ injewut hatalla, mahin hong langit, mahin hundjun petak, (kilau aton arâ hatalla dan arâ tuan :)

6. Maka ikei aton Hatalla Idjâ bewe, Bapa, bara iâ tâ aton talo handiai, dan ikei aton akan iä; dan ikei aton baja Tuhan Idjâ, Jesus Kristus, awi iâ tâ aton talo handiai, dan ikei aton awi iâ.

7. Tapi djaton olo handiai aton herati tâ, tapi pengingatatein belahe olo aton, kilau djaka dewa tâ toto aton, dan iâ ompat kuman tâ kilau talo idjâ djari iluput intu dewa; dan pengingat-ateie, idjâ belemo, imali.

8. Maka awi talo kinan tâ ikei djaton ingilak Hatalla; krana alo ikei ompat kuman, ikei djaton bontong awi tâ; dan olo ikei djaton ompat kuman, ikei djaton rugi awi tâ.

9. Tapi ingat keton, belâ kwasan keton djeto mendjadi talo patarang intu olo tâ, idjä aton belemo.

10. Krana djaka olo mitâ ikau, idjä aton haherati, ompat kuman huang human dewa, djaton pengingat-atein olo tä, idjâ belemo, karä inekang, uka iâ kea kuman talo, idjâ djari iluput intu dewa?

11. Maka aton tagal kaheratin keton pahari idjâ belemo tâ akan rusak, dan Kristus djari matei ganti iâ?

12. Maka keton, idjä mawi kasalah kalotâ dengan karä pahari, awi keton mehimang pengingat-ateie idjä belemo, keton mawi kasalah dengan Kristus.

13. Tagal tä, djaka talo kinan mempalajang paharingku, palus katatahi aku djaton maku kuman isin meto, belä aku mempalajang paharingku.

BAGI 9.

Paulus kea djaton djari hapan kwasae beme, tapi iä djari mematut arepe intu olo, uka iâ menjalamat arä biti.

1. Djaton aku aton rasul? Djaton aku aton mardeka? Djaton aku djari mitâ Jesus Kristus, Tuhan ikei? Djaton keton aton penggawingku huang Tuhan?

2. Amon aku djaton aton rasul

intu olo beken, toto intu keton aku aton rasul; krana keton aton tjatjak pangkat-rasul ajungku huang Tuhan.

3. Aughku akan olo tä, idjä hendak mariksa aku, aton kaloto:

4. Djaton ikei aton bara kwasa kuman dan mihop?

5. Djaton ikei aton bara kwasa maga dengan ikei olo bawi, idjâ aton pertjaja, kilau rasul awang beken kea, dan kilau paharin Tuhan, dan kilau Kepas?

6. Atawa aton aku dan Barnabas bewe djaton bara kwasa, mangat tau terei begawi?

7. Æwe pudji ompat radja haklahi hapan belandjan kabuate? Æwe membulan anggor, dan djaton kuman kea bara buahe? Æwe manggau kawan tebiri, dan djaton kuman djohontusun kawan tebiri?

8. Aton aku menutor talo to tumon angat olon bewe? Djaton Torat kea aton kalotâ aughe?

9. Krana huang Torat Moses djari tersurat: "Æla mangop njaman hadangan, idjä mihik pareim." Aton Hatalla mingat kea karâ hadangan?

10. Atawa aton iâ djari memetâ talo tä sabab ikei kea? Toto, sabab ikei augh tä djari injurat; krana olo idjâ malan akan malan huang kaharape; dan idjä huang kaharape mihik, patut iâ mendino kaharape.

11. Amon ikei djari menawur akan keton talo ain rogh, aton kea perkara hai, amon ikei menggetem talo keton, idjä ain bereng?

12. Amon olo beken aton kwasa to intu keton, djaton paham haream ikei? Tapi ikei djaton djari hapan kwasa to, tapi ikei menjerenan talo handiai, belä ikei memparimet dan mempalemo Ewangelion.

13. Djaton keton katawan, olo tä, idjâ manggau talo brasi, aton kuman kea bara talo brasi tâ? dan idjâ haradjur akan menonggo mesbeh, iâ aton bara bagi kea dengan ramon mesbeh?

14. Kalotä kea Tuhan djari menjoho olo tä, idjâ mesanan Ewangelion, uka iâ belom awi Ewangelion.

15. Tapi aku djaton djari hapan talo Idjâ karâ perkara tä. Dan aku djaton djari menjurat djeto, uka intu aku mendjadi tumon tä; krana jaku labeh radjin matei, bara horumatku to mendjadi haiang.

16. Krana amon aku mesanan Ewangelion, djeto djaton aton horumat akangku, krana djaton tau dia aku mesanan tä. Pajah aku, djaka aku djaton mesanan Ewangelion!

17. Krana amon aku aton pehias mesanan tä, aku akan mendino upah; tapi alo aku bekulas, pangkat penggawi tä djari kea inenga akangku.

18. Maka awi narei kea aku akan mendino upah? Awi djeto, amon aku mesanan Ewangelion, maka aku djaton blaku upah intu olo sabab Ewangelion Kristus, uka äla aku hapan salah kwasangku, idjâ aton intu aku awi Ewangelion.

19. Krana alo aku aton bebas bara olo handiai, maka aku djari menampa arepku djipen olo handiai, nakara aku montong arâ olo.

20. Dan aku djari mendjadi akan olo Jehudi kilau olo Jehudi, nakara aku montong olo Jehudi; akan olo tâ, idjâ aton penda Torat, aku djari mendjadi kilau djaka aku aton penda Torat, nakara aku montong iâ, idjâ aton penda Torat.

21. Akan olo tä, idjâ aton lapas bara Torat, aku djari mendjadi kilau djaka aku aton lapas bara Torat, (maka intu Hatalla aku djaton aton lapas bara Torat, tapi aton penda Torat Kristus,) nakara aku montong iâ, idjâ aton lapas bara Torat.

22. Akan olo belemo aku djari mendjadi kilau olo belemo, mangat aku montong olo belemo; aku djari mendjadi akan olo handiai huang ampie handiai, nakara aku awi karä akal tau menjalamat isut biti.

23. Maka tagal Ewangelion gawingku aton kalotâ, mangat aku kea mendino bagi huang djetâ.

24. Djaton keton katawan, idjâ hadari halandja, toto iä handiai hadari, tapi Idjâ biti menduan upahn kamanang? Awi keton hadari kalotä, uka keton menduan tä.

25. Maka genep biti, idjâ hatangkarap hataroh, menahan arepe bara talo handiai. Maka olo tâ aton kalotä gawi, mangat iâ menduan horumat idjâ akan haiang, tapi ikei, mangat menduan horumat idjâ djaton tau haiang.

26. Tä, aku hadari, djaton kilan barangei tintungku; aku hatangkarap, djaton kilau memendong riwut;

27. Melainkan aku mempala berengku, dan hadjadjuan tâ memenda, belâ, haiak aku ne sanan Ewangelion akan olo beken, mikâ aku kabuat patut inganan.

BAGI 10.

Bua ikei mingat kadjarian olo horan; âla membalut talo Tuhan tuntang talo dewa; bua ikei mematut arep ikei intu olò beken.

---

1. Tinei, pahari, aku djaton maku keton kalapean, karä taton ikei samandiai djari aton penda baun-andau tâ, dan iâ handiai djari mehoroe tasik tâ;

2. Dan iä handiai djari impandoi nintu Moses huang baun-andau dan huang tasik.

3. Dan iâ handiai djari kuman sama penginan Idjä tâ kea, idjâ tumon rogh;

4. Dan iä handiai djari mihop sama talo ihop Idjâ tä kea, idjâ tumon rogh; krana iâ djari mihop bara bukit batu, idjâ tumon rogh tâ, idjâ djari ompat denga; maka bukit batu tâ aton Kristus.

5. Tapi arä olo tâ djaton djari ingilak Hatalla, krana olo tâ djari inganan huang padang lomba.

6. Maka talo tä djari mendjadi akan indu adjar ikei, belä ikei mipen talo papa, kilau olo tä djari mipen.

7. Dan âla keton leket intu dewa, kilau belahe olo tâ, tumon augh surat: "Maka olo arä tä mondok akan indu kuman, dan akan indu mihop, dan iâ mendeng tinei akan indu busik."

8. Dan âla ikei habandong

kilau belahe olo tâ djari habandong, maka intu andau Idjâ djari impatei duâ pulu telo kojan biti.
9. Dan âla ikei meningkes Kristus, kilau belahe olo tä djari meningkes iâ, dan djari rusak awi handipâ.
10. Dan âla keton bekotok menjalah Kristus, kilau belahe olo tâ djari menjalah iâ, dan djari rusak awi idjâ perusak tâ.
11. Maka karä perkara tâ djari bua olo tâ mendjadi sonto, dan djetâ djari injurat akan indu mempudji ikei, idjä belom intu wajan kalunen idjâ rehian haliei.
12. Tâ, olo idjâ menaha arepe mendeng, bua iâ toto mingat, belâ iä belongkang.
13. Keton hindei djari bua tingkese, baja idjä sadang bewe; tapi Hatalla djaton moba djandjie, iâ djaton hendak menjoho keton iningkes paham bara kaabas keton; dan haiak dengan tingkese iä karâ menatap kea kaleka keton tau melindong, nakara keton tau menjerenan tâ.
14. Tagal tâ, o keton idjä äka huangku, dari keton bara karâ perkaran dewa.
15. Kilau nintu olo pintar aku hakotak, awi keton mariksa talo idjä injewutku.
16. Sangkir berkat tä, idjâ imberkat ikei, djaton dahan Tuhan hindjâ djetä? Tepong, idjâ indarei ikei, djaton bereng Tuhan hindjâ djetä?
17. Krana aton tepong Idjâ, kalotä ikei, idjä arâ, aton bereng Idjâ, basa ikei handiai aton bara bagi huang tepong Idjâ.
18. Itâ keton Israel tâ, idjâ tumon isi; djaton olo tä idjä kuman parapahe idjä djari iluput, aton bara bagi dengan mesbeh tâ?
19. Maka narei kea koangku? Dewa toto aton talo en-en? Atawa talo, idjâ djari iluput intu dewa, aton talo en-en?
20. Tapi aku hamau, talo parapahe idjâ iluput olo kapir, djetâ iluput awie akan karâ iblis, dan djaton akan Hatalla; dan aku djaton maku, keton aton bara bagi dengan karä iblis.
21. Djaton ole, keton mihop sangkir Tuhan tuntang sangkir iblis; djaton ole, keton ompat kuman hong medjan Tuhan tuntang hong medjan iblis.
22. Atawa hendak ikei merajap Tuhan? Aton ikei abas bara iâ?
23. Aku tau hapan talo handiai;—tapi djaton talo handiai aton beguna. Aku tau hapan talo handiai;—tapi djaton talo handiai memangun ungkup Tuhan.
24. Æla ikei akan menggau ontong ikei kabuat, tapi ontong olo beken.
25. Kuman keton talo, idjâ indjual intu toko isin meto, dan âla mariksa talo en-en, tagal pengingat-atei.
26. Krana petak to tuntang karä talo ajue aton ain Tuhan.
27. Dan amon olo kapir djari pakadja keton, dan keton hendak madja, kuman bewe barangei talo idjâ inenga akan keton, dan âla mariksa en-en, tagal pengingat-atei.
28. Tapi djaka olo mesuman akan keton: Djeto aton talo, idjä djari iluput akan dewa!—âla keton kuman, tagal iä, idjä

djari mesuman tä akan keton, dan tagal pengingat-atei. Krana petak to tuntang karâ talo ajue aton ain Tuhan.

29. Tapi aku hamau, djaton tagal pengingat-atein ajum, tapi tagal pengingat-atei olo beken tâ; krana buhen aku, idjâ bebas, akan mahaga gawi tumon pengingat-atein olo beken ?

30. Dan amon aku awi asi tau ompat kuman barangei talo, buhen aku imapa kea tagal talo, idjâ induangku haiak menarimakasi ?

31. Tagal tâ, alo keton kuman, alo keton mihop, alo narei talo beken kea keton mawi, awi keton talo handiai tâ akan horumat Hatalla.

32. Ingat, belâ keton menantarang olo Jehudi, âla kea olo Hellenes, äla kea ungkup Hatalla.

33. Kilau jaku kea huang karâ perkara mematut arepku intu olo handiai, dan djaton menggau ontong kabuatku, tapi ontong olo arâ, mangat iä tâ injalamat.

BAGI 11.

Paulus mempudji olo Korintus, basa iä djaton hapan hadat awang patut, amon iä hapumpong sombajang, atawa hapumpong ompat kuman penginan hamalem.

---

1. Awi keton menumon aughku, kilau aku menumon augh Kristus.

2. Dan aku menara keton, pahari, basa keton huang karâ perkara mingat aku, dan mahaga karä hadat, kilau aku djari mendjuluk tà akan keton.

3. Maka aku hendak keton katawan, Kristus aton takolok genep olo hatuâ, dan olo hatuä aton takolok olo bawi, dan Hatalla aton takolok Kristus.

4. Genep olo hatuä idjä blaku doa, atawa idjâ menarang surat Hatalla, haiak menutup takoloke, iâ tâ mempahawen takolok ajue.

5. Tagi genep olo bawi idjâ blaku doa, atawa menarang surat Hatalla, haiak takoloke djaton inutup, iä tä mempahawen takolok ajue; krana djeto aton sama kea, kilau djaka balaue djari injukur.

6. Krana amon olo bawi djaton maku menutup takoloke, bua iâ injukur kea; tapi amon aton kahawâ intu olo bawi, amon iâ injukur, atawa amon balaue inetek: bua kea iâ menutup arepe.

7. Krana olo hatuâ djaton akan indu menutup takoloke, basa iâ aton tamunan dan horumat Hatalla; tapi olo bawi aton horumat olo hatuâ.

8. Krana olo hatuâ djaton aton bara olo bawi, tapi olo bawi aton bara olo hatuâ.

9. Tinei olo hatuä djaton djari inampa sabab olo bawi, tapi olo bawi djari inampa sabab olo hatuâ.

10. Tagal tä patut olo bawi aton hundjun takoloke kata iâ memenda olo hatuâ, sabab karä melaikat.

11. Tapi djaton kea olo hatuâ aton lapas bara olo bawi, djaton olo bawi aton lapas bara olo hatuä, huang Tuhan.

12. Krana kilau olo bawi aton bara olo hatuâ, kalotâ olo hatuä kea aton awi olo bawi; tapi talo handiai aton bara Hatalla.

13. Kâlä keton kabuat menirok tä dengan sama arep keton: patut olo bawi blaku doa intu Hatalla, haiak takoloke djaton inutup?
14. Djaton kea puna dasare madjar keton, djaka olo hatuâ menjoho balaue mendjadi pandjang, djetâ aton kahawâ aka?
15. Tapi amon olo bawi aton pandjang balaue, djetâ aton horumat aka; basa balau pandjang tâ djari inenga aka hapan menutup arepe.
16. Tapi djaka mikâ aton olo idjâ radjin hasuat: ikei djaton hapan hadat kolotâ, djaton kea karâ ungkup Tuhan.
17. Maka perkara, idjâ insanangku to, aku djaton menara, iâ tâ: keton djaton hapumpong djala-djalan bahalap, tapi djala-djalan papa ampie.
18. Krana idjâ membatang, amon ungkup Tuhan hapumpong, aku mehining, keton hambilang dengan sama arep keton; dan aku pertjaja kea brita tâ.
19. Krana djaton tau dia hakabeken tingkat olo lembut intu keton, mangat iä, idjä aton budjur intu keton, mendjadi bakarina.
20. Maka amon keton hapumpong, djetâ djaton aton, kilau djaka kuman penginan hamalem Tuhan.
21. Krana kahum kuman, maka genep biti helo menduan penginan ajue kabuat, dan idjâ biti blau, dan awang beken aton bebusau.
22. Djaton aton huma intu keton, mangat keton kuman dan mihop hetâ? atawa aton keton mengabelâ ungkup Hatalla, dan mempahawen olo tä, idjä djaton bara talo en en? Narei aku akan indu hamau? Aton aku akan menara keton? Huang perkara to aku djaton menara keton.
23. Krana bara Tuhan aku djari mendino, idjä djari indjulukku kea intu keton: Tuhan Jesus, alem iä indjual olo, menduan tepong;
24. Dan amon iâ djari memberkat tä, iâ mendarei tä, sambil hamau: Duan, kuman, djeto aton berengku, idjä indarei akan keton; awi tâ akan indu pengingatku.
25. Kalotâ kea iâ menduan sangkir, limba kuman penginan hamalem, sambil hamau: Sangkir to aton djandji taheta huang dahangku. Awi tâ, sasening keton mihop tâ, akan indu pengingatku.
26. Krana sasening keton kuman tepong to, dan mihop bara sangkir to, keton mesanan pampatein Tuhan, sampei iâ duma.
27. Djadi, olo idjä kuman tepong to, atawa idjâ mihop bara sangkir Tuhan djaton dengan patut, iä tâ aton tiwas dengan bereng dan dengan dahan Tuhan.
28. Tapi olo akan indu mariksa arepe, dan tumon tâ iâ akan kuman tepong to, dan akan mihop bara sangkir to.
29. Krana olo idjâ ompat kuman dan mihop djaton dengan patut, iâ kuman dan mihop hukum akan arepe, basa iä djaton mohorumat bereng Tuhan.
30. Tagal tä kea arâ bitin keton aton pampressen dan haban, dan arâ aton betiro.
31. Krana djaka ikei kabuat

mariksa dan mahukum arep ikei, maka ikei djaton akan indu ihukum.

32. Tapi amon ikei bua hukum, maka ikei indjara Tuhan, belâ ikei rusak dengan kalunen.

33. Maka tumon tâ, paharingku, amon keton hapumpong hendak kuman, entei sama arep keton.

34. Dan djaka olo aton blau, bua iâ kuman huang humae, belâ keton hapumpong akan menduan hukum bewe. Maka karä perkara awang beken aku hendak mengabua, amon aku kabuat djari duma.

BAGI 12.

Adjar tehiu karä penengan Rogh.

1. Maka idjä tehiu penengan Rogh, o pahari, aku djaton maku keton tapas herati tá.

2. Keton katawan, bahut keton aton olo kapir, idjâ inunda akan hampatong dewa awang bisu tâ, tumon keton iaga.

3. Tagal tä aku hamau dengan keton, djaton idjä biti olo tä, idjâ hakotak awi Rogh Hatalla, aton menjapa Jesus; dan dialo idjâ biti tau menjewut Jesus aton Tuhan, baja awi Rogh brasi.

4. Maka karâ penenga tâ aton hakabeken, tapi aton Rogh Idjâ tâ kea.

5. Tinei karâ pangkat penonggo aton hakabeken, tapi aton Tuhan Idjâ tä kea.

6. Tinei karâ penggawi aton hakabeken, tapi aton Hatalla Idjä tâ kea, idjä menggawi talo handiai huang talo handiai.

7. Maka akan genep biti penengan Rogh inenga akan mendjadi toto beguna.

8. Akan idjâ biti augh kapintar inenga awi Rogh; akan olo beken augh kaherati, awi Rogh tâ kea.

9. Akan olo beken inenga kapertjaja, awi Rogh tâ kea; akan olo beken kwasa mempakâlâ olo, awi Rogh tâ kea.

10. Akan olo beken inenga kwasa mawi kata heirau; olo beken inampa patjä menarang surat Hatalla; olo beken inampa pintar uka mariksa karâ rogh; akan olo beken inenga uka tau hakotak hapan hakabeken ampin bahsa; akan olo beken, uka iâ tau menarang karâ bahsa tâ.

11. Maka sekarâ talo tâ iawi Rogh idjâ tâ kea, idjâ membagi tä akan gene-genep biti kabuate, tumon iâ hendak.

12. Krana kilau bereng aton bereng Idjâ, tapi aton arâ ramon-bereng, dan karâ ramon-bereng bereng Idjâ tä, alo djetâ arâ, aton bereng Idjä bewe: tumon tâ kea Kristus.

13. Krana ikei handiai kea djari impandoi awi Rogh Idjâ mendjadi bereng Idjâ, alo olo Jehudi, alo olo Hellenes, alo djipen olo, alo olo mardeka; dan ikei handiai djari impihop mendjadi rogh Idjâ.

14. Krana bereng kea djaton aton ramon-bereng Idjâ, tapi arâ ramon-bereng.

15. Djaka pai hamau: Basa aku djaton aton mata, maka aku djaton hindjä bereng!—toto, tagal tâ iâ djaton hindjâ bereng?

16. Dan djaka pinding hamau: Basa aku djaton aton mata, ma-

ka aku djaton hindjâ bereng!—
toto, tagal tâ iâ djaton hindjä bereng?
17. Djaka hapus bereng tâ
aton mata, maka intu kwe pahining tä? Djaka hapus bereng
tä aton pahining, maka kilen iâ
tau membewau?
18. Tapi to Hatalla djari mingkes genep ramon-bereng intu
bereng tâ kalotä, kilau iâ djari
hendak.
19. Djaka djetâ handiai aton
ramon-bereng Idjâ bewe, maka
intu kwe kea bereng tâ.
20. Tapi to, aton arâ ramonbereng, tapi bereng aton Idjä
bewe.
21. Dan mata djaton tau hamau dengan lengä: Ikau djaton
aton beguna akangku;—tinei takolok djaton tau hamau dengan
pai: Ikau djaton aton beguna
akangku.
22. Melainkan ramon-bereng
tâ, idjâ tumon adohn ikei aton
idjâ paham belemo hong bereng,
djetâ aton paham beguna.
23. Dan ramon-bereng idjâ
inaha ikei aton tapas horumat,
djetâ ikei paham haream mahorumat; dan ramon-bereng ikei
idjâ tapas bakena, djetâ ikei paham haream membungas.
24. Tapi ramon-bereng ikei
idjâ bakena dia usah imbungas.
Maka Hatalla djari mempahindjä bereng kalotâ, haiak iâ paham haream menenga horumat
akan ramon-bereng tä, idjâ aton
tapas horumat:
25. Belâ bereng tâ hambilang,
tapi nakara karä ramon-bereng
aton haiak mingat sama arepe.
26. Dan amon ramon-bereng
Idjâ aton kapâhä, maka karâ ramon-bereng haiak kapâhâ; dan
amon ramon-bereng Idjä hanjak,
maka karâ ramon-bereng haiak
hanjak.
27. Maka keton handiai aton
bereng Kristus, dan midjâ midjâ
genep bitin keton aton ramonbereng.
28. Maka Hatalla djari mangkat huang ungkup isut biti; idjâ
membatang rasul, idjâ duâ nabi,
idjä telo guru, limba tä talo heiran, limba tâ kwasa hapan mempakâlä, olo pendohop, olo parentah, hakabeken ampin bahsa.
29. Aton iâ handiai rasul?
Aton iâ handiai nabi? Aton iâ
handiai guru? Aton iâ handiai
tau mawi talo heiran?
30. Aton iâ handiai kwasa
mempakälâ olo? Aton iä handiai tau hakotak hapan hakabeken ampin bahsa? Aton iâ handiai tau menarang bahsa tä?
31. Maka awi keton menggoang penenga idjâ kapala bahalap;
dan aku menundjok akan keton
djalan, idjâ labeh bahalap hindei.

BAGI 13.

Sinta aton perkara idjä membatang haliei.

1. Alo aku tau hakotak hapan
karâ bahsan olo dan karâ bahsan
melaikat: amon sinta djaton aton intu aku, maka aku djari
mendjadi garantong atawa ganta
idjâ mehiau.
2. Dan alo aku tau menudjum, sambil katawan karä talo
besilim, dan karä akal olo herati; dan alo kea aku aton pertjaja,
sampei aku tau minda bukit:

amon sinta djaton aton intu aku, maka aku djaton aton en-en.

3. Dan alo kea aku membagi karâ ramongku akan indu belandjan olo pähâ belom; dan alo kea aku menjaragh bitingku, uka ingâhu: amon sinta djaton aton intu aku, maka talo handiai tâ djaton aton beguna akangku.

4. Sinta tä aton pandjang atei, iä aton masi; sinta djaton behiri, sinta djaton aton kanaha gawie, iä djaton bedjoho.

5. Iâ djaton mawi talo awang djaton patut, iä djaton menggau talo arepe kabuat, iâ djaton pura blait, iâ djaton mado talo papa.

6. Iâ djaton hanjak huang kasalahe, tapi iä hanjak huang katotohe.

7. Iâ menutup talo handiai, iâ pertjaja talo handiai, iä harap talo handiai, iâ menjerenan talo handiai.

8. Sinta tä djaton haliei akan gagar; tapi mahin augh nudjum, djetâ akan gagar; mahin hakabeken ampin bahsa, djetâ akan terei; mahin kaherati, djetâ akan gagar.

9. Krana ikei herati talo isut bewe, dan ikei menudjum talo isut bewe.

10. Tapi amon talo awang tindu djari sampei, tâ talo isut tä akan gagar.

11. Pesangku anak tabela, aku djari hakotak kilau anak tabela, karä pikirku djari aton kilau pikir anak tabela, aku djari menirok perkara kilau anak tabela; tapi amon aku bakas, aku menganan perkaran anak tabela tâ.

12. Krana katonto ikei mitâ talo tä huang augh awang kaput, kilau huang saramin, tapi katika tâ ikei karâ menampaja tâ bau intu baue; to aku kasene talo isut bewe, tapi katika tâ aku karä kasene tä, kilau jaku kea ingasenan Hatalla.

13. Maka idjâ telo to aton melei: kapertjaja, kaharap dan sinta; tapi sinta aton idjâ pangkahai bara talo tä.

BAGI 14.

Prentah tehiu ampin penggawi awang patut, amon olo hapumpong sombajang.

---

1. Awi menggoang sinta tâ; tinei awi keton radjin menggau mendino penengan Rogh, maka idjâ membatang, uka keton tau menarang surat Hatalla.

2. Krana olo idjâ hakotak hapan beken ampin bahsa, iâ djaton hakotak akan olo, baja akan Hatalla; krana olo djaton herati kotake, tapi huang rogh iä hakotak talo besahokan.

3. Tapi olo, idjä menarang surat Hatalla, aton hakotak akan memangun olo, sambil mempudji dan mempangat iâ.

4. Idjâ hakotak hapan beken ampin bahsa, iâ memangun arepe, tapi idjâ menarang surat Hatalla, iâ memangun salepa ungkup.

5. Dan aku toto nahuang keton handiai tau hakotak hapan beken ampin bahsa, tapi paham haream, uka keton tau menarang surat Hatalla; krana idjâ menarang surat Hatalla aton hai bara iä, idjâ hakotak hapan beken ampin bahsa atawa iâ akan indu menarang tâ kea, mangat ungkup tâ imangun.

6. Maka, pahari, djaka aku duma akan keton, sambil hakotak hapan beken ampin bahsa, narei guna aku aton intu keton, djaka aku djaton hakotak dengan keton, atawa mesanan talo idjâ ingarina Hatalla, atawa huang kaherati, atawa menarang surat Hatalla, atawa madjar?

7. Krana talo pehiau kea, idjâ djaton belom, kilau suling atawa biola, djaka karä aughe djaton aton betantu dan hakabeken ampie, kilen olo akan katawan riman pehiaun suling dan biola tä?

8. Krana sarunei kea, amon aughe djaton betantu, âwe hendak menjimpan arepe ompat haklahi?

9. Kalotä keton kea, djaka keton awi karä augh keton djaton mesuman perkara awang tarang, kilen talo idjâ injewut tau herati olo? Krana keton aton, kilau djaka hakotak akan riwut bewe.

10. Aton arâ ampin augh huang kalunen, dan genep ampi karä augh tâ aton rimae.

11. Tapi amon aku djaton katawan riman augh tä, aku aton kilau olo bara tanah beken akan iâ, idjä hakotak, dan idjä hakotak aton kilau olo bara tanah beken akangku.

12. Kalotâ keton kea, basa keton radjin menggoang penengan Rogh, awi keton menggau, uka keton mendjadi tatau huang penengan tâ, idjä memangun ungkup.

13. Tagal tâ, idjä hakotak hapan beken ampin bahsa, bua iâ blaku doa, uka iä tau menarang tâ kea.

14. Krana amon aku blaku doa, hapan beken ampin bahsa, roghku toto blaku doa, tapi kaheratingku tâ djaton aton beguna intu olo.

15. Maka kilen to? Aku akan indu blaku doa huang rogh, tapi aku akan indu blaku doa kea huang kaherati; aku akan indu menjanji huang rogh, tapi aku akan indu menjanji kea huang kaherati.

16. Djaka beken, amon ikau menarimakasi huang rogh, maka kilen olo tä idjâ djaton badjar akan menjewut Amen akan tarimakasim, basa iâ djaton katawan talo ikau djari menjewut?

17. Krana mikâ ikau aton menarimakasi kilau patut, tapi olo awang beken djaton imangun awi tâ.

18. Aku menarimakasi intu Hatallangku, basa aku labeh hakotak hapan beken ampin bahsa bara keton samandiai.

19. Tapi aku labeh radjin hakotak huang ungkup tâ limâ kabawak kotak huang kaheratingku, mangat aku madjar olo beken kea, bara sapulu kojan kabawak kotak huang beken ampin bahsa.

20. Pahari! âla keton mendjadi anak tabela huang kaherati; tapi aton keton anak tabela huang kapapa, dan mendjadi olo bakas huang kaherati.

21. Aton tersurat huang Torat: "Awi olo idjâ hapan beken ampin bahsa, dan awi totok biwi awang beken aku hendak hakotak dengan utus olo to, dan tumon tä djaton kea iâ karä mehining aku, koan Tuhan."

22. Tumon tä, beken ampin

bahsa tâ aton akan indu kata, djaton akan olo tä idjâ pertjaja, tapi akan olo tâ idjâ djaton pertjaja; tapi menarang surat Hatalla tä djaton aton akan olo idjâ djaton pertjaja, tapi akan iâ idjâ pertjaja.

23. Maka amon salepa ungkup djari hapumpong, dan äwen tâ handiai hakotak hapan beken ampin bahsa, dan isut biti olo awang djaton badjar atawa awang djaton pertjaja tamä hetâ, djaton olo tä akan indu hamau, keton aton gila?

24. Tapi amon âwen tâ samandiai menarang surat Hatalla, dan olo idjâ djaton badjar atawa idjâ djaton pertjaja tamä hetä, iä karâ iadjar awi olo handiai, dan karâ impudji awi olo handiai.

25. Dan tumon tâ karâ pikir ateie awang besilim mendjadi bakarina, dan tumon tä, haiak mehingkep intu baue, iâ karâ blaku doa intu Hatalla, dan karâ mesanan, Hatalla toto aton intu keton.

26. Maka kilen to, pahari? Amon keton hapumpong, genep biti keton, alo intu iä aton njanjian, atawa augh adjar, atawa beken ampin bahsa, atawa amon talo djari ingerina aka, atawa amon iâ tau menarang surat: bua talo handiai tâ mendjadi akan indu memangun sama arep keton.

27. Dan amon aton olo idjâ hakotak hapan beken ampin bahsa, äla labeh bara duâ, atawa idjâ paham, sampei telo biti akan indu hakotak kalotâ, idjâ tindjam kolae; dan idjâ biti akan indu menarang tä.

28. Tapi amon djaton aton idjâ tau menarang tâ, bua olo tâ suni intu ungkup; naughe iä hatutor dengan sama arepe dan dengan Hatalla.

29. Tinei soho duâ telo nabi hakotak, idjâ menarang surat Hatalla, dan olo beken akan indu mariksa aughe.

30. Tapi amon talo ingarina akan olo beken, idjâ mondok, bua olo idjâ solake tâ suni.

31. Krana ole, keton handiai menarang surat Hatalla, idjâ tindjam kolae, mangat lepa ungkup tä iadjar dan impangat.

32. Maka rogh nabi aton memenda nabi.

33. Krana Hatalla djaton aton Hatalla karidu, tapi Hatalla kabuahe, kilau huang karä ungkup olo brasi.

34. Olo bawi idjâ intu keton akan indu suni huang ungkup; krana iä djaton djari injoho hakotak, tapi iâ djari injoho uka menumon augh, kilau Torat kea aton menjoho iâ.

35. Dan amon iâ hendak adjar talo en-en, kälâ huang huma iä misek banae kabuate; krana aton kahawä akan olo bawi, amon iâ hakotak huang ungkup.

36. Aton augh Hatalla djari blua bara keton? Atawa djari augh tä sampei keton bewe?

37. Djaka olo mado arepe aton nabi, atawa aton tumon Rogh, iä akan indu herati, talo idjä injuratku to aton prentahn Tuhan.

38. Tapi djaka olo hendak humong, naughe iä humong!

39. Tumon tä, pahari, awi keton radjin menggau, uka keton tau menarang surat Hatalla, dan

äla mengahana olo hakotak hapan beken ampin bahsa.

40. Bua karâ perkara mendjadi budjur, dan kilau patut.

BAGI 15.

Paulus mesanan perkaran kamisik olo matei

1. Tinei, pahari, aku menagor intu keton Ewangelion, idjä djari insanangku akan keton, idjä djari inarima keton kea, idjä åka keton mendeng huange;

2. Awi tâ kea keton injalamat, djaka keton mahaga tä kalotâ, kilau aku djari mesanan tä intu keton, melainkan mikâ djaka keton djari pertjaja tâ haiang bewe.

3. Krana idjä membatang, aku djari meloang intu keton augh, idjä aku djari mendino kea, iâ tâ: Kristus djari matei sabab dosan ikei, tumon augh surat.

4. Dan iâ djari ingubur; dan iâ djari imbelom tinei andau telo, tumon augh surat.

5. Dan Kepas djari mitâ iä, limba tâ âwen duäwalas tâ.

6. Limba tâ labeh bara limâ ratus pahari haiak djari mitä iä, arâ biti olo tâ magon belom, dan isut biti djari betiro matei kea.

7. Limba tä Jakobus djari mitâ iä, limba tâ sekarâ rasul tâ.

8. Maka tepa aku djari mitâ iâ, aku, idjä aton kilau anak awang inakan salah katikae.

9. Krana aku aton idjâ korik haliei intu karâ rasul, dan aku djaton beguna inggarâ rasul, basa aku djari mengasingen olo ungkup Hatalla.

10. Tapi awi asin Hatalla aku aton, kilau aku aton to; dan asin ajue, idjâ djari inengae akangku, djaton djari aton haiang bewe, melainkan aku djari menggawi labeh bara olo handiai tâ, tapi djaton aku, melainkan asin Hatalla, idjâ mempahaiak aku.

11. Maka aku tuntang olo tâ djari mesanan talo to akan keton, dan kalotä kea keton djari pertjaja.

12. Maka to, amon Kristus insanan, iâ toto djari misik bara olo matei, kilen belahe keton hamau, olo matei djaton akan indu misik?

13. Djaka olo matei djaton misik, maka Kristus kea djaton djari misik.

14. Dan amon Kristus djaton djari misik, maka brita idjä insanan ikei, aton haiang, dan haiang kea aton kapertjajan keton.

15. Dan tumon tâ kea ikei aton olo saksi Hatalla idjâ penendjaro; krana ikei djari mesanan, Hatalla djari mempisik Kristus, idjâ djaton djari impisik awie, adohe, djaka toto olo matei djaton impisik haluli.

16. Krana djaka olo matei djaton karâ impisik, maka Kristus kea djaton djari impisik.

17. Dan amon Kristus djaton djari impisik, maka kapertjajan keton aton haiang, dan keton hantâ aton huang dosan keton.

18. Dan tumon tâ maka olo tâ kea, idjä djari betiro matei huang Kristus, djari binasa.

19. Amon ikei tehiu pambelom to bewe aton harap huang Kristus, maka ikei aton tjelaka bara olo handiai.

20. Tapi to, Kristus djari misik bara olo matei, dau djari mendjadi Batang-kamisike akan olo matei.

21. Krana basa awi olon aton pampatei, kalotâ awi olon kea aton kamisik olo matei.

22. Krana kilau olo handiai matei huang Adam, kalotâ iä handiai kea karâ imbelom tinei huang Kristus.

23. Tapi genep biti huang baris ajue: idjä membatang tâ Kristus, limba tâ iâ, idjä ain Kristus, katika iâ akan buli.

24. Limba tä aton kalepahe, amon iâ djari menjaragh karadjaan akan Hatalla, Bapa tâ; amon iâ djari mengarak karâ pangkat parentah, karâ pangkat kwasa, karâ pangkat kaabase.

25. Krana djaton tau dia iâ marentah kilau radja, sampei karâ musohe djari impalokang penda paie.

26. Maka musoh tâ idjâ tepa haliei karä inganan, ïä tâ pampatei.

27. Krana Hatalla djari menjoho talo handiai memenda iâ. Tapi amon iâ hamau, talo handiai aton memenda iâ, maka aton tarang, salah bara iä tâ, idjä djari menjoho talo handiai memenda iâ.

28. Dan amon talo handiai memenda ïä, tä maka Anak kabuat kea akan memenda iâ tâ, idjâ djari menjoho talo handiai memenda iâ, nakara Hatalla bewe aton Tempon talo handiai.

29. Djaka beken, narei kea penggawin äwen idjâ impandoi, dan tagal tâ iä impatei, amon olo matei toto djaton impisik? buhen kea iä impandoi, haiak iâ impatei tagal tâ?

30. Buhen ikei aton kea behaja sening djam?

31. Aku matei sening andau, kilau menjanda horumat ikei, idjâ aton intu aku huang Jesus Kristus, Tuhan ikei, aku menantu tâ.

32. Amon aku sabab adohn olo bewe djari hatangkarap dengan meto besiak hong Epesus, narei guna tâ akangku? Djaka olo matei djaton impisik, kâlä ikei kuman dan mihop, krana djewu ikei matei.

33. Æla keton lajang! Tutor awang papa merusak hadat awang bahalap.

34. Misik keton toto-toto, dan âla mawi dosa. Krana belahe keton djaton kasene Hatalla; tä aku menjewut akan indu kahawân keton.

35. Tapi mikä olo akan hamau: Kilen ampie olo matei karä impisik? dan dengan kilen ampin bereng iä akan duma?

36. O olo humong! talo ikau menawur djaton tau belom, djaka tâ djaton matei belo.

37. Dan talo idjâ inawurm, maka ikau djaton menawur bereng talo tâ, idjâ akan mendjadi, tapi bawake bewe, tumon ikau hendak, atawa parei atawa talo beken.

38. Maka Hatalla menenga bereng aka, tumon iâ hendak, dan akan genep bawak iä menenga bereng kabuate.

39. Karâ isin talo belom djaton aton sama isi Idjâ; melainkan beken aton isin olo, beken aton isin meto, beken aton isin lauk, beken aton isin burong.

40. Dan aton talo langit, tinei aton talo petak, maka beken aton kahalap talo langit, beken aton kahalap talo petak.
41. Beken aton kahalap matanandau, beken aton kahalap bulan, beken tinei aton kahalap karä bintang; krana bintang Idjâ aton kea beken kahalape bara bintang idjâ beken.
42. Kalotâ kea kamisik olo matei karâ mendjadi. Bereng inawur akan indu maram, dan djetâ imbelom tinei sampei djaton tau maram hindei.
43. Djetâ inawur huang kahawä, djetâ imbelom huang kahaie; djetâ inawur huang kalemo, djetä imbelom huang kaabase.
44. Bereng idjä tumon dasar kalunen inawur, bereng idjâ tumon dasar Rogh imbelom. Aton bereng idjâ tumon dasar kalunen, dan aton kea bereng idjâ tumon dasar Rogh.
45. Kalotâ kea aton augh surat: "Olo idjâ solake, Adam tâ, djari mendjadi hambaruan idjâ belom, Adam idjâ rehian tâ djari mendjadi Rogh idjâ membelom."
46. Maka idjä tumon Rogh tâ djaton aton idjä solake, tapi idjâ tumon dasar kalunen tä, limba tä idjâ tumon Rogh.
47. Olo idjâ solake aton bara petak, tumon dasar petak; olo idjâ beken tâ aton Tuhan bara sorga.
48. Kilau iâ aton idjâ bara petak tâ, tumon tâ aton kea olo handiai, idjâ bara petak; dan kilau iâ aton, idjâ bara sorga tâ, tumon tâ aton kea olo handiai, idjâ tumon dasar sorga.
49. Dan kilau ikei djari aton huang ampin ajue, idjâ bara petak, kalotâ kea ikei karâ aton huang ampin ajue, idjä bara sorga.
50. Tapi to aku hamau, o pahari, isi dan daha djaton tau mendino penataue huang karadjaan Hatalla, dan talo idjâ akan maram djaton mendino penataun talo idjâ djaton tau maram.
51. Itâ keton, aku mesanan perkara sahokan akan keton: ikei handiai djaton akan indu betiro matei, tapi ikei handiai akan indu ioba.
52. Palus hembentâ kea, huang idjâ kapidjep matâ katahi, katika sarunei idjä rehian tä; krana sarunei tâ karâ mehiau, dan olo matei handiai karâ imbelom, sampei iâ djaton tau maram tinei; dan ikei karâ ioba.
53. Krana bereng idjä akan maram to akan indu imakeian dengan idjâ awang djaton tau maram, dan idjä awang akan matei to akan indu imakeian dengan idjâ awang djaton tau matei.
54. Dan amon idjä awang akan maram to djari mengkepan idjâ awang djaton tau maram, dan idjâ awang akan matei to djari mengkepan idjâ awang djaton tau matei, tâ augh karä mendjadi tulus, idjâ djari tersurat: "Pampatei djari inelen awi kamanang."
55. "Pampatei! intu kwe aton buntutm? Naraka, intu kwe aton kamanangm?"
56. Maka buntut pampatei tâ aton dosa, dan kaabas dosa tâ aton Torat.
57. Tapi tarimakasi intu Ha-

talla, idjä menenga akan ikei kamanang awi Tuhan ikei, Jesus Kristus.

58. Tumon tâ, o pahari idjâ äka kataungku, aton keton dâhen, âla honggâ, dan hantâ dahang-mendahang huang penggawin Tuhan, basa keton katawan, karä penggawin keton huang Tuhan djaton aton haiang.

BAGI 16.

Paulus menjoho olo Korintus mingat olo pertjaja idjâ pähä belom; iâ menutor arepe, dan memutus surat to.

---

1. Maka idjä tehiu rear idjä akan indu hapumpong akan olo brasi, kilau aku djari memetâ karâ ungkup hong Galatia, bua awi keton tumon tâ kea.

2. Sening andau minggo genep bitin keton akan indu mingkes talo dan memumpong tä, tumon Hatalla djari memberkat iâ, belâ keton haru menampara memumpong tä, amon aku djari duma.

3. Dan amon aku djari sampei keton, maka aku hendak menjoho iâ, idjâ iado keton patut, tuntang suratku, mangat iâ mimbit penengan keton akan Jerusalem.

4. Dan amon talo tâ aton ombet karâe, sampei patut aku kabuat hagoet, maka olo tâ akan indu omba aku.

5. Maka aku karâ duma akan keton, amon aku djari mengumbang Makedonia, (krana Makedonia aku hendak mengumbang.)

6. Maka aku karâ melei dengan keton, mikâ hapus musim sadingen, mangat keton tau maga aku akan kaleka aku hendak menale.

7. Krana djaton haiak aku mahalau, aku hendak mitâ keton handjulo bewe, tapi aku harap melei isut dengan keton, djaka Tuhan menjoho aku.

8. Maka huang Epesus aku hendak melei sampei pesta pentakoste.

9. Krana lawang lomba, akan arâ gawi, djari iuap akangku, dan aton arâ idjä melawan.

10. Maka amon Timoteus duma akan keton, ingat keton, uka iä aton dengan keton âla huang kikâ; krana iâ djari mangkat penggawin Tuhan sama kilau aku.

11. Maka äla olo mengabelâ iâ, tapi aga iâ huang kabuahe, uka iâ buli akangku, krana aku mentei iâ duma haiak dengan pahari beken tâ.

12. Maka idjä tehiu Apollos, paharin ikei, aku djari paham blaku intu iâ, uka iä hagoet, menale keton, haiak dengan pahari beken tä; tapi djaton haliei iâ maku hagoet katonto; tapi iâ karä duma, amon iâ aton andau.

13. Djaga, mendeng huang kapertjaja, aton keton kilau hatuâ, aton keton abas!

14. Karä perkaran keton awi memutus huang sinta.

15. Maka aku blaku intu keton, pahari, keton kasene olo ungkup human Stepanas, iâ tä aton idjâ solake intu Aghaia, idjâ djari pertjaja, dan iä djari mendjuluk arepe akan indu menonggo olo brasi tä.

16. Bua keton memenda olo

idjâ kalotâ, idjâ mendohop ikei menggawi.

17. Dan aku hanjak atei sabab penuman Stepanas, Portunatus dan Aghaiakus, krana âwen tâ djari menjukup talo keton aton tapas hindei dengangku.

18. Krana iâ djari mempangat roghku, dan rogh keton kea. Maka awi keton mahorumat olo idjâ kalotâ.

19. Karä ungkup hong Asia menabe keton. Akwila dan Priskilla tuntang ungkup idjä aton huang humae mempait arâ tabe akan keton huang Tuhan.

20. Karä pahari menabe keton. Awi menabe sama arep keton hapan sium idjä brasi.

21. To tabe bara aku, Paulus, idjâ injuratku hapan lengângku kabuat.

22. Djaka olo djaton sinta Tuhan Jesus Kristus, tersapa iâ tâ! Tuhan akan duma!

23. Asi Tuhan Jesus Kristus awi mempahaiak keton.

24. Sintangku aton dengan keton handiai huang Kristus Jesus. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO KORINTUS, IDJÄ DUÄ.

BAGI 1.

Paulus mesanan kapâhä, idjä djari bua iâ hong Asia, sambil menjerita, buhen tä hindei djari madja olo Korintus.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, awi kahendak Hatalla, dan Timoteus, pahari tâ, akan ungkup Hatalla idjâ aton huang Korintus, dan akan olo brasi handiai, idjâ aton hapus Aghaia:

2. Asi aton dengan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Apang ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

3. Horumat akan Hatalla dan Bapa Tuhan ikei Jesus Kristus, Bapa karâ asi, Hatalla karä kamangate,

4. Idjâ mempangat ikei huang karâ tjelakan ikei, mangat ikei tinei tau mempangat olo idjä djari bua karä ampin tjelaka, awi kamangat tä, idjâ djari hapan Hatalla mempangat ikei kabuat.

5. Krana kilau kapähâ Kristus aton paham intu ikei, kalotâ kea kamangat ikei awi Kristus aton paham.

6. Maka amon ikei ingapähä, djetä mendjadi akan kamangat dan akan salamat keton, idjä indjadian awi keton menjerenan sama kapähâ tâ, idjä aton intu ikei kea; dan amon ikei impangat, djetä kea aton akan kamangat dan akan salamat keton.

7. Maka kaharap ikei nintu keton aton dâhen, basa ikei katawan, kilau keton ompat mendino kapâhâ, kalotä kea keton ompat mendino kamangate.

8. Krana, pahari, ikei djaton maku menjahokan intu keton kadjakä tä, idjâ djari bua ikei hong Asia; paham ikei djari injekâ, tangkalau bara kaabas ikei, sampei ikei djaton harap belom hindei.

9. Maka tumon angat ikei, ikei kalotâ akan mentei pampatei bewe, belä ikei harap intu ikei kabuat, tapi intu Hatalla, idjä mempisik olo matei;

10. Idjä djari meliwus ikei bara behajan pampatei idjâ kalotâ paham, dan idjâ hantâ meliwus ikei, dan ikei harap intu iä, haradjur kea iâ karâ meliwus ikei hindei.

11. Basa keton kea haiak mendohop ikei awi blaku doa, uka tagal penenga tä, idjâ aton intu ikei awi olo arä, arä olo kea menjewut tarimakasi tagal ikei.

12. Krana horumat ikei aton kasaksian pengingat atein ikei, huang kabudjur dan huang katotohn Hatalla, djaton huang kapintar idjä tumon dasar isi, tapi huang asin Hatalla ikei djari belom intu kalunen, maka paham haream tinei intu keton.

13. Krana ikei djaton menjurat akan keton talo beken bara idjâ imbasa keton, dan idjâ kasene keton kea; maka aku harap, sampei kalepabe kea keton karâ kasene tâ.

14. Kilau belahe keton djari kasene ikei kea, ikei aton horumat keton, kilau keton kea aton horumat ikei, huang andau Tuhan Jesus.

15. Maka haiak harap djetâ bahut aku hendak madja keton, mangat keton akan mendino asi idjä duä.

16. Dan mehoroc lewun keton aku hendak hagoet akan Makedonia, dan bara Makedonia aku hendak haluli tinei akan keton, dan awi keton aku hendak iaga akan Judea.

17. Maka amon kahendakku aton kaloto, aton djeto kanaha bewe? atawa aton talo aku menantu, aku menantu tâ tumon dasar isi, sampei intu aku aton jo jo, dan dia dia?

18. Maka Hatalla aton etter huang asie, nakara kotak ikei, idjâ nintu keton, djaton djari aton jo tuntang dia.

19. Krana Anak Hatalla, Jesus Kristus, idjä djari insanan intu keton awi aku, dan awi Silwanus, dan awi Timoteus, djaton djari aton jo tuntang dia, tapi jo aton huang iä.

20. Krana karâ djandjin Hatalla idjâ aton, djetä aton jo huang iâ, dan aton Amen huang iâ, akan indu horumat Hatalla awi ikei.

21. Maka idjâ mendâhen ikei haiak keton huang Kristus, dan idjä djari meminjak ikei, iâ tâ aton Hatalla,

22. Idjä djari mentjatjak ikei

kea, dan djari menenga huang atein ikei tjikaram Rogh.

23. Maka Hatalla aton saksi hambaruangku, basa aku menjanjang keton, maka aku hindei djari menale Korintus.

24. Djaton kilau djaka ikei aton tuan indu marentah kapertjajan keton, tapi ikei akan indu mendohop keton hanjak atei; krana keton mendeng awi kapertjaja.

BAGI 2.

Limba Paulus djari mesuman, buhen iä hindei djari duma, maka iâ menjoho olo Korintus mampun olo tä tinei, idjä bihin djari inganan awie; Paulus mesanan arepe aton intu Makedonia.

1. Krana aku djari memutus huang arepku, aku djaton hendak duma tinei akan mendjara keton.

2. Krana amon aku akan mengapähä atein keton, âwe kea aton, idjä akan mempahanjak aku, baja iâ, idjâ djari ingapâhâ awiku?

3. Dan aku djari menjurat to akan keton, belâ, amon aku djari sampei keton, aku supa kapâhâ awi iâ tâ, idjâ akan indu mempahanjak aku; krana aku harap intu keton handiai, kahanjak ajungku aton kahanjak keton handiai kea.

4. Krana huang arâ kadjakâ dan huang kapâhân ateiku, huang arä djohon-mata aku djari menjurat akan keton, djaton uka keton ingapähä, tapi mangat keton mengasene sinta tâ, idjâ aton huang aku paham nintu keton.

5. Maka amon olo djari mengapâhä, iä djaton djari mengapähä aku, tapi isut kea, (belä aughku aton tangkalau,) keton handiai.

6. Maka ombet to olo tä djari indjara awi arâ biti.

7. Kâlâ to keton mampun dan mempangat iâ, belâ mikä iâ inelen awi kapâhâ awang tangkalau tâ.

8. Tagal tä aku blaku intu keton, awi mempaabas sintan keton nintu iâ.

9. Krana sabab tâ kea aku djari menjurat, mangat aku mengasene keton, djaka keton toto aton menumon aughku huang karâ perkara.

10. Maka idjâ iampun keton, aku kea mampun iâ tâ; krana amon aku djari mampun olo, idjä iampun aku, iâ tä djari iampun tagal keton, intu baun Kristus;

11. Belä satan manang, mawi ikei; krana ikei kasene bua-bua karâ pikir ajue.

12. Maka amon aku djari sampei Troas, ahat mesanan Ewangelion Kristus, dan amon lawang djari iuap akan ikei huang Tuhan, maka roghku djaton tau sanang, basa aku djaton djari sondau Titus, paharingku.

13. Dan aku djari menabe arepku dengan olo tâ, belalu harikas, menale Makedonia.

14. Maka tarimakasi intu Hatalla, idjâ haradjur mendohop ikei manang huang Kristus, dan idjâ ewaun kaherati tâ, idjâ menintu iä, menjoho menanjap intu karâ kaleka awi ikei.

15. Krana ikei aton intu Hatalla ewaun Kristus awang mangat, awi olo idjâ injalamat, dan awi olo idjä binasa.

16. Akan olo to ikei aton ewaun pampatei akan pampatei, tapi akan olo tâ ikei aton ewaun pambelom akan pambelom. Maka âwe aton beguna akan perkara tâ?

17. Krana ikei djaton hapan augh Hatalla mendjadi talo dagangan, kilau arâ olo pudji mawi, tapi huang kabudjure, kilau bara Hatalla, intu baun Hatalla, ikei mesanan tâ huang Kristus.

BAGI 3.

Ewangelion inanding dengan Torat.

---

1. Aton ikei menampara tinei menara arep ikei intu keton? Atawa aton ikei kea, kilau olo beken, akan indu hapan surat, idjâ menara ikei intu keton, atawa surat bara keton, idjâ menara ikei intu olo beken?

2. Keton aton surat ikei, idjâ injurat huang atein ikei, idjä kasenan dan idjâ imbasa awi olo handiai.

3. Basa keton djari mendjadi bakarina, keton aton surat Kristus, idjâ injimpan awi penggawin ikei, idjä djari injurat djaton hapan dawat, melainkan awi Rogh Hatalla idjâ belom, djaton huang âka menjurat idjä bara batu, tapi huang âka menjurat idjâ bara isi, iä tâ huang atein keton.

4. Maka kaharap idjä kaloto ikei aton awi Kristus intu Hatalla:

5. Djaton kilau djaka ikei kabuat tau mingat talo Idjä awang bahalap bara ikei kabuat, melainkan talo ikei tau, djetâ aton bara Hatalla;

6. Idjâ djari kea mematut ikei mendjadi pandita djandjin taheta, djaton panditan hurup, tapi panditan Rogh; krana hurup tâ mempatei, tapi Rogh tâ membelom.

7. Dan amon pangkat pampatei, idjä huang hurup, idjâ djari injurat huang batu, djari aton huang kahaie, sampei olo Israel djaton tau menanturâ baun Moses, sabab panjakowong baue, idjâ akan indu nihau:

8. Djaton paham haream pangkat Rogh aton huang kahaie?

9. Krana amon pangkat hukum djari aton bara kahaie, paham haream pangkat kateteke aton huang kutoh kahaie.

10. Krana idjâ awang impahai tâ kea djaton aton bara kahaie, amon inanding dengan kahaie awang paham to.

11. Krana amon idjâ awang akan ingarak djari aton huang kahaie, paham haream idjä awang melei aton huang kahaie.

12. Maka basa kaharap tâ aton intu ikei, ikei badjentah toto aton hakotak.

13. Dan gawin ikei djaton aton kilau gawin Moses, idjä mina benang tutup hundjun baue, belâ olo Israel akan menanturâ kahimat talo idjâ akan indu ingarak tä;

14. Maka atein olo tä djari mendjadi batekang, krana sampei andau to, amon iâ membasa Torat, maka benang tutup tä melei, djaton djetâ iengkak, alo djetâ djari inganan huang Kristus.

15. Tapi sampei andau to, amon surat Moses imbasae, benang tutup aton hundjun ateie.

16. Tapi amon utus olo tâ karâ ioba, iaga akan Tuhan, tâ benang tutup tä karä inganan.

17. Maka Tuhan aton Rogh tâ; dan äka Rogh Tuhan aton, hetâ aton kabebase.

18. Maka ikei handiai, haiak baun ikei djaton inutup, menampaja kahain Tuhan kilau huang saramin, sambil ampin ikei ioba tumon sonto tä kea bara kahaie akan kahaie, djetâ awi Tuhan, idjä aton Rogh tâ.

BAGI 4.

Paulus mesanan, budjur dan uku-uku iä djari mesuman Ewangelion, haiak menjerenan kapâhä, idjä aton bua iâ akan horumat Hatalla, akan ontong olo ungkup Hatalla, dan akan kahain kabuate.

---

1. Tagal tâ, basa aton intu ikei pangkat to, tumon asi idjâ djari dinon ikei, maka ikei djaton mendjadi hâka dan kadian;

2. Tapi ikei djari menganan karä buku hapan menutup kahawâ, dan ikei djaton hapan akal awang bakalilit, djaton kea membengkok augh Hatalla, tapi awi ikei bakarina mesanan katotohe ikei memprahan arep ikei budjur intu pengingat-atein olo handiai, huang baun Hatalla.

3. Tapi amon Ewangelion ikei djari inutup, maka djetä inutup intu olo tâ, idjâ binasa;

4. Olo idjâ djari ingambutep huange awi hatallan kalunen to, iâ tâ olo idjâ bantus pertjaja, belâ olo tâ implawa awi blawa Ewangelion idjâ mesanan kahain Kristus, idjâ aton tamunan Hatalla.

5. Krana ikei djaton mesanan arep ikei, tapi Kristus Jesus, Tuhan tâ, dan ikei mesanan arep ikei aton radjin menonggo keton, tagal Kristus.

6. Krana Hatalla, idjâ djari menjoho blawa mandang bara kakaput, aton iâ, idjâ djari mandang akan huang atein ikei, uka iä menenga blawa kaheratin kahain Hatalla, huang baun Jesus Kristus.

7. Tapi ikei mina penatau tâ huang sarangan idjâ bara petak, nakara kutoh kaabase tâ aton bara Hatalla, dan djaton bara ikei.

8. Krana ikei ihenjek huang karâ perkara, tapi ikei djaton sekâ atei; ikei bembang angate, tapi ikei djaton terei harap.

9. Ikei ingasingen, tapi ikei djaton ilihi huang kasingen tâ; ikei impalokang, tapi djaton irusak.

10. Dan haradjur ikei menanggong huang bereng ikei pampatein Tuhan Jesus, mangat pambelom Jesus kea mendjadi bekarina huang bereng ikei.

11. Krana ikei, idjâ belom, haradjur injaragh akan pampatei tagal Jesus, mangat pambelom Jesus kea mendjadi bakarina huang isin ikei idjä àkan indu matei.

12. Tumon tä, toto pampatei aton kwasa huang ikei, tapi pambelom tä aton kwasa huang keton.

13. Maka basa intu ikei aton sama Rogh kapertjaja tâ kea, tumon augh surat: "Aku djari pertjaja, tagal tä aku djari mesanan tâ";—maka ikei pertjaja kea, tagal tâ ikei mesanan tâ kea.

14. Dan ikei katawan, iâ, idjâ djari mempisik Tuhan Jesus, karâ mempisik ikei kea awi Jesus, dan karâ mempendeng ikei haiak dengan keton.

15. Krana talo handiai to mendjadi tagal keton, mangat asi awang paham tä mendjadi paham haream akan kahain Hatalla, awi arä olo menarimakasi.

16. Tagal tä ikei djaton hâka angate, tapi alo bitin ikei idjä ruar aton rusak, maka bitin ikei idjä huang djala-djalan inaheta sening andau.

17. Krana kapähân ikei idjâ mehian, idjâ bedjeleng haliei mahalau, mendjadian akan ikei kutoh kabehat kahaie awang palus katatahi.

18. Basa ikei djaton mingat talo gitan, tapi talo tä, idjä djaton tergitan; krana talo gitan tâ aton handjulo bewe, tapi talo idjä djaton tergitan tä aton sampei katatahi.

BAGI 5.

Basa Paulus mingat kahaie awang katatahi tä, dan andau kiamat, maka iä radjin mahaga pengingat-ateie budjur; djaton nakara iä mendino horumat tagal tâ, tapi basa iâ djari mendino pambelom bara Kristus, tagal tä iâ radjin kea belom kilau olo taheta huang Kristus, dan iâ radjin mesanan Kristus intu olo beken kea.

---

1. Krana ikei katawan, amon human ikei idjâ bara petak, tingkap to, âka ikei melei, ingarak, maka ikei aton âka melei bara Hatalla, huma idjâ djaton inampa awi lengâ, idjä melei sampei katatahi huang sorga.

2. Krana huang âka melei to ikei mungu, dan ikei taharu, hendak imakeian dengan âka melei ikei idjâ bara sorga;

3. Nakara ikei imakeian dengan tâ, dan ikei djaton karâ gitan halowei.

4. Krana ikei kea, idjâ aton huang tingkap to, mungu sabab ikei aton katanggongan; krana ikei djaton radjin impalowei tapi imakeian, nakara idjâ awang matei to inelen awi pambelom.

5. Maka idjä djari menjimpan ikei akan perkara tâ, iâ tâ Hatalla, idjâ djari menenga akan ikei tjikaram Rogh kea.

6. Tagal tä ikei magon aton tanggar atei, sambil katawan, katahin ikei melei huang bereng to, maka ikei hambilang dengan Tuhan.

7. (Krana ikei menandjong awi kapertjaja, djaton awi ikei menampaja talo tâ.)

8. Tapi ikei aton tanggar atei, dan ikei labeh radjin minda bara bereng, dan melei dengan Tuhan.

9. Tagal tâ kea ikei paham radjin, alo melei denga olo hambilang denga, uka ikei ingilak awie.

10. Krana djaton tau dia ikei handiai mendjadi bakarina naharep karosi bitjaran Kristus, nakara genep biti menduan talo idjâ iawie huang bereng, tumon iâ djari mawi, mahin djetä bahalap mahin djetâ papa.

11. Tagal tä, haiak ikei kasene kikân Tuhan, maka ikei mengatau olo mangat pertjaja, dan ikei djari mendjadi bakarina intu Hatalla; maka aku harap, aku aton bakarina kea intu pengingat-atein keton.

12. Krana ikei djaton menara

arep ikei intu keton haluli, tapi ikei menenga buku akan keton, uka keton tau hatara tagal ikei, nakara keton tau menjawab mawi olo tâ, idjâ menggau horumat intu baun olo, dan djaton huang atei.

13. Krana amon ikei kilau njanjau, djetä tagal Hatalla; amon ikei menahan arep ikei, djetâ tagal keton.

14. Krana sintan Kristus hadjadjuan ikei, basa ikei memutus kalotâ: amon Idjä tâ djari matei indu gantin olo handiai, maka iâ handiai djari matei.

15. Maka iâ djari matei indu gantin olo handiai, nakara olo idjâ belom, djaton hindei belom akan arepe kabuat, tapi akan iä, idjâ djari matei dan djari impisik indu gantie.

16. Tumon tâ, maka bara katonto ikei djaton hindei kasene olo tumon isi; dan alo kea ikei djari kasene Kristus tumon isi, tapi katonto ikei djaton hindei kasene iä tumon isi.

17. Tumon tâ, amon olo aton huang Kristus, maka iâ aton tampan taheta; talo usang tä djari halau, itâ talo handiai djari mendjadi taheta.

18. Maka talo handiai to aton bara Hatalla, idjä djari menjapan ikei dengan arepe kabuat awi Jesus Kristus, dan djari menjoho ikei mimbing pangkat mesanan brita sapan tä.

19. Krana Hatalla aton huang Kristus, dan iâ djari menjapan kalunen dengan arepe, dan iä djaton mitong aka karâ dosae; dan iä djari menenga akan ikei brita, idjâ mesanan sapan tä.

20. Tumon tâ ikei aton sarohan idjâ indu gantin Kristus, kilau djaka Hatalla mengatau keton awi ikei; huang aran Kristus ikei blaku intu keton: Aton keton injapan dengan Hatalla!

21. Krana iä, idjä djaton djari katawan dosa, djari inampa dosa awi Hatalla indu gantin ikei, nakara ikei mendjadi katetek Hatalla huang iä.

BAGI 6.

Paulus djari mesanan arepe aton djipen Kristus awang budjur awi penggawi dan awi kasarenae; bua olo Korintus harap iâ, dan âla habalut dengan olo bangang.

---

1. Maka ikei kea idjâ menggawi haiak dengan Hatalla, blaku intu keton, âla keton mendino asin Hatalla haiang.

2. Krana iâ hamau: „Intu wajan asi aku djari menarima laku-doam, dan intu andau salamat aku djari mendohop ikau.” Itâ, to aton wajan asi, to aton andau salamat!

3. Ikei djaton maku salah, huang perkara Idjâ mahin dia, belä pangkat penggawin ikei imapa

4. Tapi ikei memprahan arep ikei kilau djipen Hatalla huang karä perkara, huang arâ kaserenan, huang kapähâ, huang katapas, huang kadjakä;

5. Amon imu kul, huang sipir, amon olo meridu mawi ikei, huang penggawi, amon mini, huang puasa;

6. Huang karasi, huang kaherati, huang pandjang atei, huang asi, huang Rogh brasi, huang sinta awang djaton haliau;

7. Huang augh katotohe, hu-

ang kwasan Hatalla, awi gang-
gaman kateteke hila gentau dan
hila sambil.
8. Awi horumat dan awi ka-
hawâ, awi augh olo idjä memapa
ikei dan awi augh olo idjâ me-
nara ikei; kilau olo pelajang,
tapi ikei aton budjur;
9. Kilau idjä djaton kasenan,
tapi idjä kasenan kea; kilau idjä
matei, tapi itâ, ikei belom; kilau
idjâ indjara, tapi idjâ djaton im-
patei.
10. Kilau idjâ pâhâ atei, tapi
idjâ magon hanjak; kilau pâhâ
belom, tapi idjâ manatau arâ olo;
kilau olo idjä djaton aton bara
talo en-en, tapi idjâ aton tempon
talo handiai.
11. Njaman ikei djari imbuka
nintu keton, o olo Korintus, a-
tein ikei aton lomba.
12. Keton djaton aton sekâ
intu huang ikei, tapi keton aton
sekâ huang atein keton kabuat.
13. Maka to, mangat keton
kalotâ kea memalâ ikei, (aku
hakotak kilau dengan anakku,)
bua atein keton kea mendjadi
lomba.
14. Æla keton imbambei deng-
an olo idjä bantus pertjaja; kra-
na narei aton bagin kateteke
dengan kadarhaka? narei aton
kahindjân blawa dengan kaka-
put?
15. Kilen Kristus tau mulep
dengan belial? atawa narei aton
bagin olo idjâ pertjaja dengan
olo idjâ bantus pertjaja?
16. Atawa kilen huma Hatalla
tau habambei dengan talo dewa?
Krana keton aton huma Hatalla
idjâ belom, tumon augh idjä
injewut Hatalla: "Aku hendak
melei huang olo tâ, dan hendak
menandjong bentok iä; dan aku
hendak aton Hatallan ajue, ma-
ka olo tä akan aton ungkupku.
17. "Tagal tâ, blua keton,
awi melihi olo tâ, pisa arep keton
dengan olo tä, koan Tuhan, dan
âla habalut dengan idjä awang
halikä: maka aku hendak mena-
rima keton.
18. "Dan aku hendak aton
Bapan keton, dan keton akan
aton anakku idjä hatuâ, dan
anakku idjä bawi, koan Tuhan,
idjâ kwasa haliei tâ."

BAGI 7.

Paulus menehiu surat idjä solake tâ, idjâ djari injurat awi iä akan olo Korintus.

---

1. Maka basa djandji kalotä
aton intu ikei, o keton, idjâ âka
kataungku, bua ikei memprasi
arep ikei bara karâ likän isi dan
rogh, sambil menindu karasin
ikei huang kikân Tuhan.
2. Tarima ikei; ikei djaton
djari memapa idjâ bitin keton;
ikei djaton djari merusak keton;
ikei djaton djari menipu keton.
3. Aku djaton menehiu to hen-
dak mahukum keton, krana bi-
hin aku djari hamau, keton aton
huang atein ikei, uka ikei haiak
matei dan haiak belom dengan
keton.
4. Aku badjenta haliei tau
hakotak dengan keton; taraku
sabab keton aton paham; aku
djari besuang kamangate, aku
hanjak-rantang huang karä ka-
djakân ikei.
5. Krana amon ikei djari sam-
pei Makedonia, maka isin ikei
djaton djari aton bara kasanang,

tapi huang karâ perkara ikei djari ihenjek; intu ruar djari aton klahi, intu huange kikä.

6. Tapi Hatalla, idjä mempangat olo idjä randa atei, djari mempangat ikei awi penuman Titus.

7. Dan djaton awi penumae bewe, tapi awi kamangat tâ kea, idjâ djari sondaue intu keton, amon iä menjerita akan ikei, kilen keton taharu dan menangis, dan kilen keton blasut atei tagal aku, sampei aku paham haream djari impangat.

8. Krana alo kea aku djari mengapähâ keton awi suratku, aku djaton menjasal, alo bihin aku djari menjasal; krana aku mitâ, surat tä, alo handjulu bewe, djari mengapâhâ keton.

9. To aku hanjak atei, djaton basa keton djari kapähâ atei, tapi basa keton kapâhâ atei akan kahoba; krana keton djari kapähâ atei tumon kahendak Hatalla, sampei huang perkara Idjâ mahin dia keton djari bua rugi awi ikei.

10. Krana kapâhän atei idjâ tumon kahendak Hatalla mendjadian kahoban salamat, idjä djaton tersasal; tapi kapâhän atei tumon dasar kalunen mendjadian pampatei.

11. Krana itâ, awi keton djari kapâhâ atei tumon kahendak Hatalla, maka kilen paham karadjin keton ? tinei keton djari membudjur arep keton, djari mengabelä talo papa tâ, djari mikâ, djari taharu, djari blasut atei, djari mahukum; awi karâ penggawin keton keton djari memprahan arep keton aton brasi huang perkara tâ.

12. Tagal tâ, alo aku djari menjurat akan keton, aku djaton djari menjurat sabab iâ, idjâ djari mawi talo papa tä, djaton kea tagal iâ, idjâ djari imapa: tapi mangat karadjin ajungku, idjâ tagal keton, mendjadi bakarina intu keton, hong baun Hatalla.

13. Tagal tâ ikei djari impangat sabab keton djari impangat; toto, dan paham haream ikei djari hanjak atei sabab kahanjak Titus, basa rogh ajue djari ingarassan awi keton handiai.

14. Krana amon aku djari hatara tagal keton intu iä, maka aku djaton djari impahawen; melainkan kilau aku huang karâ perkara djari mesanan katotohe akan keton, kalotâ kea horumat ikei, idjä djari insanangku intu Titus, djari mendjadi katotohe.

15. Dan hapan huange toto paham haream iä sinta keton, amon iâ mingat, kilen keton handiai djari menumon aughe, dan kilen keton djari menarima iä dengan kikä tuntang kagendjâ.

16. Dan aku hanjak atei, basa aku tau harap keton huang karâ perkara.

BAGI 8.

Paulus mengatau olo membagi talo akan olo brasi hong Jerusalem, idjä aton pähä belom; iâ mesanan penuman Titus tuntang pahari beken, idjâ hendak memumpong sadeka tâ.

---

1. Tinei, pahari, aku mesanan akan keton asin Hatalla, idjâ djari inenga akan karâ ungkup hong Makedonia.

2. Amon awi arâ kadjakâ iâ paham iningkes, alo iä paham

pâhä belom, maka kutoh kahanjake djari menjoho iâ menenga bedjoha haliei.
3. Krana tumon ramoe aton, (aku menjaksi tâ,) toto labeh bara ramo iâ mina olo tâ djari aton pehias menenga,
4. Dan iâ paham mempudji ikei haiak blaku intu ikei, mangat ikei menarima penengae, dan menjoho iâ omba mendohop olo brasi tâ.
5. Dan gawin olo tâ djaton djari bewe, kilau ikei djari harap, tapi iâ menjaragh arepe kabuat akan Tuhan solake, dan limba tâ iâ menenga arepe akan ikei, awi kahendak Hatalla.
6. Sampei ikei djari menjoho Titus, uka iâ lepa memumpong penenga tä intu keton kea, kilau iâ djari menampara bahut.
7. Maka, kilau keton aton tatau huang karä perkara, huang kapertjaja, huang augh, huang kaherati, huang karâ ampin karadjin, tinei huang sintan keton nintu ikei, kâlâ kalotâ kea aton keton tatau huang penenga tä.
8. Aku djaton menjurat to kilau djaka memetä keton, tapi basa aku awi karadjin olo beken hendak meningkes sintan keton kea, djaka tâ aton budjur dan bua.
9. Krana keton katawan asin Tuhan ikei, Jesus Kristus; iâ djari mendjadi pâhä belom tagal keton, alo iâ aton tatau, nakara keton awi kapâhân ajue mendjadi tatau.
10. Dan aku menutor to mesuman angatku: krana patut gawin keton aton kalotâ, basa djari labeh idjä njelo katahi keton djari menampara djaton bewe mawi talo tâ, tapi djari menampara kea hendak mawi talo tä.
11. Tapi katonto, awi keton melalus tä kea, nakara, kilau atein keton djari aton pehias hendak mawi tä, kalotâ to keton melalus tâ kea hapan ramo idjâ aton intu keton.
12. Krana amon kahias atei aton helo, maka djetä inarima tumon idjâ awang aton intu olo, dan djaton tumon idjâ awang djaton aton.
13. Krana djaton aton kahendakku, uka olo beken impahian dan keton impabehat;
14. Tapi uka talo aton tanggar, katika to kutohn talo keton menjukup katapas olo tâ, nakara kutohn talo olo tâ kea akan menjukup katapas keton tinei, mangat karâ perkara mendjadi sama tanggar;
15. Tumon augh surat: "Olo idjâ djari memumpong arâ djaton aton kalabehe, dan olo idjâ djari memumpong isut djaton aton katapas."
16. Tapi tarimakasi intu Hatalla, idjâ huang atein Titus kea djari menenga sama karadjin tâ tehiu keton.
17. Iâ djari menarima aughku, dan basa iä paham radjin, maka awi huange kabuat iâ menale keton.
18. Maka ikei djari menjoho haiak denga pahari tâ kea, idjâ huang karâ ungkup aton bara horumat huang Ewangelion.
19. Dan djaton djetâ bewe, tapi iä tâ djari inti kea awi karä ungkup, uka iä hagoet mempahaiak ikei, mimbit penenga tâ, idjâ imumpong awi ikei akan

horumat Tuhan kabuat,dan akan mempraban kahias atein keton.

20. Maka olo tä ompat ikei, uka ikei mahakan arep ikei, belâ olo mengotok ikei sabab kutoh ramo tâ, idjä imumpong awi ikei.

21. Krana ikei aton radjin, mangat talo handiai mendjadi budjur ampie, djaton intu baun Hatalla bewe, tapi intu baun olo kea.

22. Maka ikei djari menjoho haiak denga paharin ikei kea, idjâ kinjap djari ingkemâ ikei huang arâ perkara, iä toto aton radjin atei, dan to iâ labeh hare-am radjin, basa iä paham harap keton.

23. Tä, amon olo misek perkaran Titus: iâ aton kolangku, dan iâ haiak dengan aku djari mangkat penggawi idjä menintu keton; atawa amon olo misek perkaran paharin ikei idjâ beken tâ: iâ tä aton sarohan karâ ungkup, dan iä aton horumat Kristus.

24. Maka awi keton menantu intu iä tâ, intu baun karä ungkup, sintan keton, dan horumat ikei, idjâ aton intu ikei tagal keton.

BAGI 9.

Paulus mengatau olo tâ, uka iâ menenga sadeka tâ bedjeleng, tinei, uka iâ menenga arâ.

---

1. Krana dia usah aku menjurat tinei akan keton tehiu penggawi to, idjâ ilalus akan olo brasi.

2. Krana aku kasene kahias atein keton, idjâ djari inaraku intu olo Makedonia, koangku: djari labeh idjâ njelo katahi Aghaia djari aton simpan; dan kalason atein keton djari menantiring arä biti.

3. Maka aku djari menjoho pahari tâ, belâ horumat ikei, idjâ tagal keton tâ, mendjadi haiang huang perkara to, tapi, (kilau aku djari mesanan kea,) mangat keton aton simpan.

4. Belâ mikâ, amon olo Makedonia duma mempahaiak aku, dan sondau keton djaton djari simpan, ikei (belà ikei hamau: keton) impahawen sabab ikei kalotä batantu djari menara keton.

5. Tagal tâ aku djari mado, patut aku mempudji pahari tâ, uka iâ menale keton helo, dan menjimpan berkat keton, idjâ tahi djari paham inutor olo; nakara talo tâ karâ aton simpan kilau penengan berkat, dan djaton kilau penengan kisite.

6. Maka aku menagor augh to intu keton: "Idjâ menawur isut, isut kea iâ karâ menggetem; idjâ menawur huang berkat, huang berkat kea iä karâ menggetem."

7. Kälâ genep biti mawi tumon iâ kabuat djari memutus huang ateie, âla dengan kapâhä, âla basa hadjadjuan; krana: "olo idjâ radjin menenga ingilak Hatalla."

8. Maka Hatalla aton kwasa menjoho karâ asi mendjadi kutoh intu keton, mangat magon karä talo aton sukup intu keton, dan mangat keton mendjadi tatau huang karâ ampin penggawin bahalap.

9. Kilau djari tersurat: Iä

djari membagi ramoe, iâ djari menenga talo akan olo pâhâ belom; katetek ajue melei sampei katatahi."

10. Maka iâ idjâ menenga bawake akan olo penawur, dan tepong akan indu kinae, kâlä iâ tâ soho talo inawur keton kea dahang-mendahang, dan kälâ iâ memparâ buahu katetek keton.

11. Mangat huang karâ perkara keton mendjadi tatau akan melalus karâ perkaran asi, idjâ awi ikei mendjadian tarimakasi akan Hatalla.

12. Krana awi melalus penggawi to djaton bewe katapas olo brasi injukup, tapi awi tâ kea arâ tarimakasi injewut intu Hatalla.

13. Basa olo tâ, awi mitä penggawi to, menara Hatalla, basa keton mengaku arep keton memenda Ewangelion Kristus, dan basa keton djari bedjoha menenga aka, dan akan olo handiai.

14. Dan olo tä blaku doa akan keton, dan iâ mengenang menehiu keton tagal kutohn asin Hatalla, idjâ aton intu keton.

15. Maka tarimakasi akan Hatalla sabab penengan ajue, idjâ djaton tau imbrita lepa.

BAGI 10.

Melawan guru salah, idjâ menawa iâ, Paulus mesanan kwasan Rogh, idjâ aton intu iâ, dan idjâ karâ imprahan awi iâ, amon iâ duma; tinei iâ menjerita ampin penggawie.

---

1. Tinei aku kabuat, Paulus, blaku intu keton tagal kalemon dan tagal asin Kristus, aku, idjä aton korik intu keton, amon aku hindjâ keton, tapi idjâ aton urâh nintu keton, amon aku hambilang;

2. Aku to kea blaku, uka dia usah aku uräh, amon aku aton hindjä keton, hapan kamenteng tâ, idjâ aku hendak hapan, mangat uräh aku mawi isut biti, idjä mado ikei aton menandjong tumon isi.

3. Krana alo ikei menandjong huang isi, maka ikei djaton pudji mengalahi tumon isi.

4. Krana ganggaman ikei hapan mengalahi djaton aton tumon isi, tapi aton abas awi Hatalla akan indu mengarak karä kota;

5. Awi ikei mengarak karâ tiroke, dan karâ talo hai, idjâ menggatang arepe melawan kaheratin Hatalla, dan mawi karâ pikir mendjadi katawunan akan memenda Kristus.

6. Dan ikei aton tatap akan memalä karâ karisange, amon katumon keton djari sukup.

7. Aton keton menampaja talo tumon ampie idjä intu ruar? Djaka olo aton harap arepe kabuat aton ain Kristus, kâlä iâ kabuat kea mingat tinei, kilau iä aton ain Kristus, kalotä ikei kea aton ain Kristus.

8. Krana alo kea aku labeh hindei hendak batara tagal kwasa tâ, idjâ djari inenga Tuhan akan ikei indu hapan memangun, dan djaton indu hapan mengarak keton: maka aku djaton karä mahamen;

9. Tapi uka âla aton ampie, kilau djaka aku hendak mempikâ keton awi surat.

10. Kranah surate (koan awen tâ) aton bebehat dan kwasa; ta-

pi bitie, amon iä aton dengan ikei, aton belemo, dan karâ augh kotake aton asi-asi ampie bewe.

11. Kälâ olo kalotâ miugat to, kilau ikei memprahan arep ikei huang augh awi surat, amon ikei aton kedjau, kalotä kea ikei aton huang penggawin ikei, amon ikei aton dengan keton.

12. Krana ikei djaton behanji membaris atawa menanding arep ikei dengan isut biti olo idjä menara arepe; tapi äwen tâ, idjâ mukur arepe dengan arepe, dan idjâ menanding arepe dengan arepe, aton humong bewe.

13. Tapi ikei djaton maku menara arep ikei mahalau tikase, tapi tumon tikas bagin ikei, idjâ djari imbagi Hatalla akan ikei, maka huang bagi tâ ikei djari duma sampei keton kea.

14. Krana ikei djaton mahalau tikas ikei, kilau djaka ikei djaton aton gawie intu keton, krana haiak mesanan Ewangelion Kristus ikei djari duma sampei keton kea.

15. Dan ikei djaton menara ikei tagal talo idjä halau bagin ikei, huang penggawi olo beken; tapi ikei harap, amon kapertjajan keton djari dahang-mendahang, maka ikei kea karâ paham dahang-mendahang intu keton tumon hadat ikei:

16. Uka mesanan Ewangelion intu kaleka tâ kea idjâ aton hila kane, kedjau bara keton, dan äla menara arep ikei huang bagin olo beken sabab talo tä, idjâ djari simpan.

17. Tapi idjâ hendak hatara, bua iâ hatara tagal Tuhan.

18. Krana djaton iâ, idjä menara arepe, aton bara tara toto, tapi iâ idjä inara Tuhan.

BAGI II.

Sabab guru salah tâ Paulus menara arepe sambil menjerita, iâ tuntang penggawie tuntang kapâhâe aton menangkalan gawin olo tâ.

---

1. Kâlä amon keton hendak menjerenan aku handjulu huang kahumongku; toto, serenan aku!

2. Krana aku mengabehu atei tagal keton huang pengabehun Hatalla; krana aku djari memopo keton akan bana Idjä, nakara aku tau maga keton akan Kristas kilau budjang toto idjä brasi.

3. Tapi aku mikä, kilau handipâ tä djari memikir Hawa awi akal idjâ bakalilit, mikä awi karä akal kalotâ, atein keton kea imapa, sampei mundur bara kabudjure, idjâ aton huang Kristus.

4. Krana djaka iâ, idjâ menale keton, mesanan Jesus beken, idjâ djaton djari insanan ikei, atawa djaka keton mendino Rogh beken, idjâ djaton djari dinon keton, atawa Ewangelion beken, idjâ djaton djari inarima keton; maka angatku, keton karâ menjarenan iä tâ bewe.

5. Krana angatku, huang perkara Idjä mahin dia aku aton korik bara karâ rasul idjâ pangkahai tâ.

6. Tapi alo aku djaton aton maher huang augh, maka aku aton maher huang kaherati; tapi huang karä perkara ikei djari mendjadi toto bakarina intu keton.

7. Aton aku djari mawi sa-

lah, amon aku djari memparanda arepku, mangat keton inggatang? basa aku djari mesanan akan keton Ewangelion Hatalla, sambil djaton blaku talo en-en?

8. Ungkup beken aku djari merampas, awi aku djari menduan upah bara iâ tâ, akan indu menonggo keton; dan kahum aku djari aton dengan keton, dan djari aton tapas belandja, maka aku djaton djari mempabehat idjâ biti keton.

9. Krana katapas ajungku djari injukup awi pahari tâ, idjâ duma bara Makedonia; dan huang talo handiai aku djari menahan arepku djaton mendjadi bebehat intu keton, dan aku hendak tinei menahan arepku kalotä.

10. Katotohn Kristus aton huang aku; dialo idjä biti hapus tanah Aghaia akan indu mangop aku hatara huang perkara to.

11. Buhen? Aton tä, basa aku djaton sinta keton? Hatalla katawan tä!

12. Tapi hadatku to, idjâ djari inumongku bihin, aku haradjur hendak menumon, uka aku menggeto bukun olo tâ, idjâ menggau buku, nakara iâ gitan sama kea kilau ikei huang perkara, idjâ aton bukue iä hapan hatara.

13. Krana olo tâ aton rasul awang salah, olo penggawi idjâ aton bakalilit huang tipue, dan idjâ menjarowa ampin rasul Kristus.

14. Dan djetâ djaton aton heiran, krana satan kabuat menjarowa ampin melaikat blawa.

15. Tumon tä maka djaton aton perkara hai, djaka djipen satan kea moba ampie, kilau djaka iâ aton djipen kateteke, maka lawin kadjarian olo tâ karä aton tumon penggawie.

16. Sindâ tinei aku hamau: âla olo mado aku aton njanjau! —tapi djaka dia, tarima aku kilau olo njanjau, nakara aku kea tau menara arepku isut.

17. Idjâ injewutku to, aku djaton menjewut tä tumon augh Tuhan, tapi kilau huang kahumonge, basa aku kalotâ badjentah menara arepku.

18. Basa arä olo menara arepe tumon isi, maka aku hendak menara arepku kea.

19. Krana keton radjin menjerenan olo humong, basa keton aton pintar.

20. Krana keton menjerenan bewe amon olo hadjadjuan keton menempo, amon olo kuman keton, amon olo menduan talo ain keton, amon olo menggatang arepe, amon olo menekap baun keton.

21. Aku menehiu tä akan indu kahawâ, kilau djaka ikei djari aton belemo. Tapi huang perkara, äka olo beken aton bedjoho, (aku menutor tâ huang kahumonge,) aku kea aton bedjoho huang tâ.

22. Aton iâ olo Ibrani? Jaku kea. Aton iâ olo Israel? Jaku kea. Aton iâ katuronan Abraham? Jaku kea.

23. Aton iâ djipen Kristus? (Aku hakotak huang kahumonge,) aku aton hai bara iâ; aku djari menggawi labeh, aku djari imukul labeh, aku djari aton huang sipir kinjap bara iâ, kinjap aku djari aton huang behajan pampatei.

24. Hangkalimâ aku djari i-
mukul olo Jehudi, bua âpat pu-
lu pukul tapas Idjâ.
25. Hantelo aku djari imukul
sapu; sindä aku djari imanting
dengan batu, hantelo kapal aku
ompat berajar djari kapian dan
nihau, hapus alem hapus andau
aku djari aton intu tasik.
26. Kinjap aku halisang; aku
djari aton huang behaja awi ba-
tang-danum, huang behaja awi
bigal, huang behaja awi utus olo
ajungku, huang behaja awi olo
kapir, huang behaja intu lewun
olo, huang behaja intu padang,
âka tunis, huang behaja hong
tasik, huang behaja bentok pa-
hari idjâ haliau.
27. Aku djari aton huang
penggawi dan huang kapâhâ,
kinjap aku mini, aku blau dan
haus belei, kinjap aku puasa,
aku akan menjerenan andau sa-
dingen, dan aku aton halowei.
28. Tinei beken bara perkara
idjâ bara ruar tâ, aku injekâ se-
ning andau awi aku akan indu
manun perkaran sekarâ ungkup.
29. Æwe aton belemo, dan
aku djaton belemo? Æwe ima-
pa, dan aku djaton kilau bakâhu
huangku?
30. Amon aku akan indu me-
nara arepku, aku hendak hatara
tagal perkara idjâ menintu kale-
mongku.
31. Hatalla dan Bapa Tuhan
ikei Jesus Kristus, idjâ patut
inara sampei katatahi, katawan,
aku djaton menendjaro.
32. Wakil radjan Aretas, hong
Damaskus, tamâ lewun olo Da-
maskus tuntang soldadue, hen-
dak menawan aku.
33. Dan aku blua baun-seng-
ok, iuloh olo bara kota batu hu-
ang karandjang, dan aku maha-
kan lengän ajue.

BAGI 12.

Paulus mesuman talo gitae dan kalemon ajue; iâ mendjandji, hendak menale olo Korintus tinei, kilau bapae.

1. Toto, djaton aton beguna,
aku menara arepku; krana to
jaku hendak menjerita talo gi-
tangku, talo Tuhan djari meng-
arina akangku.
2. Aku kasene olo anu huang
Kristus, maka äpatwalas njelo
bihin olo tâ djari inggatang akan
sorga idjä telo tä, (djaka djetä
djari mendjadi huang berenge,
aku djaton katawan, atawa djaka
iâ djari blua berenge, aku djaton
katawan, Hatalla katawan tâ.)
3. Dan aku kasene olo tâ,
(djaka iâ djari aton huang be-
renge atawa djari blua berenge,
aku djaton katawan, Hatalla ka-
tawan tâ;)
4. Maka iä djari inggatang a-
kan pirdus, dan djari mehining
augh awang djaton tersewut, olo
kalunen djaton akan indu menje-
wut augh tä.
5. Tagal olo tä aku hendak
hatara, tapi tagal kabuatku aku
djaton hendak hatara, baja hu-
ang kalemon ajungku.
6. Krana alo aku hendak ha-
tara, maka aku djaton aton
njanjau, krana aku karä menje-
rita katotohe; tapi aku terei to,
belä olo mado aku aton hai bara
iâ mitâ aku aton, atawa bara iâ
mehining awi aughku.
7. Dan belâ aku menggatang
arepku mahalau tikase sabab talo

idjâ paham hai tä, idjâ djari ingcrina akangku, maka duhi idjä betadjim djari ingkes huang isingku, iâ tâ, melaikat satan, uka iâ tâ memendong aku, belä aku menggatang arepku.
8. Maka hantelo aku djari blaku intu Tuhan tagal perkara tä, mangat iâ tä akan mundur bara aku.
9. Maka Tuhan djari hamau dengangku: Asingku aton ombet akam; krana kaabas ajungku mendjadi tindu huang kalemoe. Tagal tâ aku labeh radjin hatara tagal karâ kalemongku, mangat kaabas Kristus melei huang aku.
10. Tagal tâ aku hanjak atei amon aku aton belemo, amon aku imapa, amon aku huang kapähâ, amon aku ingasingen, amon aku injekâ sabab Kristus; krana amon aku aton belemo, tä aku aton abas.
11. Haiak aku hatara, maka aku djari mendjadi njanjau; keton djari hadjadjuan aku; krana patut keton menara aku; krana huang perkara Idjä mahin dia aku djari aton korik bara rasul idjâ pangkahai tä, alo aku djaton aton beguna en-en.
12. Karä katan rasul djari indjadian dengan keton huang karâ kasarenan, awi arä kata, awi arâ talo heiran, awi arä talo abas.
13. Krana narei aton, idjä keton aton korik bara karâ ungkup awang beken tâ, baja Idjâ tä, aku kabuat djaton djari mempabehat keton? Ampun kasalahngku tä!
14. Itâ, hantelo to aku aton pehias menale keton, dan aku djaton maku mempabehat keton; krana aku djaton menggau karâ ramon keton, tapi keton aku menggau; krana anak djaton akan indu memumpong penataue akan indu bapae, tapi indu bapa akan indu memumpong penataue akan anake.
15. Dan aku radjin haliei memplua balandjangku, toto, aku radjin matei kabuatku indu belandjan hambaruan keton, alo, haiak aku paham sinta keton, keton sinta aku isut bewe.
16. Tapi terei, naughe kalotâ, aku kabuat djaton djari mempabehat keton, tapi basa aku aton bakalilit, maka aku djari menawan keton hapan tipu.
17. Aton kea awi idjâ biti âwen tâ, idjâ djari injohoku akan keton, aku djari menggau ontongku intu keton?
18. Aku djari blaku intu Titus menale keton, dan djari menjoho haiak denga pahari tâ; aton kea Titus djari menggau ontong ajue intu keton? djaton huang sama Rogh Idjâ tä, kea ikei djari menandjong? djaton ikei djari mehoroe sama awanpain Idjâ tâ?
19. Aton keton menaha tinei, ikei memprasi arep ikei intu keton? Ikei menutor talo to intu baun Hatalla, huang Kristus; dan talo handiai to, o keton, äka kataue, ikei mesanan akan indu memangun keton.
20. Krana aku djera, amon aku djari duma sampei keton, mikâ aku djaton sondau keton kalotä, kilau jaku nahuang, dan keton karâ sondau aku kalotâ, kilau keton djaton nahuang; mikâ aton tinei keton habantah, behiri, blait, menjapa, mengo-

tok, mado Idjä melawan awang beken, aton bedjoho, mawi karidu.

21. Dan mikâ tinei, amon aku djari duma, Hatallangku karâ memparanda aku dengan keton, dan aku karä kapâhâ atei tagal arä biti, idjâ bihin djari mawi dosa, dan idjâ djaton djari hoba melihi talo halikâ, talo habandong, talo kandji, idjä djari iawie.

BAGI 13.

Amon Paulus duma, maka iâ hendak hapan kwasae mawi olo darhaka; bua olo tä mariksa arepe dan hoba.

---

1. Maka hantelo to aku duma akan keton; awi njaman duâ telo olo saksi karâ perkara akan indu imutus.

2. Aku djari mesanan tä helo, dan handuâ to tinei, kilau djaka aku aton dengan keton, aku mesanan tä helo, dan katonto, kahum hambilang dengan keton, aku menjurat tä akan äwen idjä bihin djari mawi dosa, dan akan karâ olo beken tâ: amon aku duma tinei, aku djaton hendak menjanjang olo tâ.

3. Basa keton hendak mengkemä Kristus, idjâ hakotak huang aku, idjâ djaton aton belemo dengan keton, melainkan idjâ aton abas intu keton.

4. Krana ulo kea iâ djari injampalaki awi kalemoe, maka iâ belom awi kaabas Hatalla. Krana ikei kea aton belemo huang iâ, tapi haiak denga ikei akan indu belom awi kaabas Hatalla huang keton.

5. Awi mariksa arep keton, djaka keton aton huang kapertjaja; awi mengkemâ arep keton. Atawa djaton keton kasene arep keton, Jesus Kristus aton huang keton? djaka mikä dia keton patut inganan bewe.

6. Tapi aku harap, keton karä herati, ikei djaton patut inganan!

7. Maka aku blaku intu Hatalla, uka dia usa aku mendjara keton; krana aku djaton radjin gitan kwasa, tapi aku radjin keton mawi talo bahalap, dan ikei aton kilau djaton beguna en-en.

8. Krana ikei djaton aton kwasa melawan katotohe, tapi kwasa mendohop katotohe.

9. Krana ikei hanjak atei, amon ikei aton belemo, dan amon keton aton abas; dan djetâ kea ikei paham nahuang, iä tâ, maugat keton mendjadi tindu.

10. Tagal tâ kea kahum hambilang dengan keton aku menjurat talo to akan keton, belâ, amon aku aton dengan keton, aku akan indu mawi keton karas, tumon kwasa, idjâ djari inenga Tuhan akangku akan indu memangun, dan djaton akan indu mengarak.

11. Tinei, pahari, hanjak atei, djadi tindu, aton tanggar atei, awi menggoang sama perkaran Idjä, hakabua keton dengan sama arep keton, maka Hatalla sinta dan kasanang karä mempahaiak keton.

12. Awi menabe sama arep keton hapan sium idjâ brasi. Karâ olo brasi menabe keton.

13. Asi Tuhan Jesus Kristus, dan sinta Hatalla, dan kahindjä Rogh brasi awi mempahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO GALATIA.

BAGI 1.

Paulus menohe olo Galatia, mempudji iä, basa iâ djari mundur bara Ewangelion awang toto, dan mesanan, kilen iä djari imbaris Hatalla, uka mesanan Ewangelion tâ.

1. Paulus, rasul tä, (ingahau djaton bara olo, djaton kea awi olo, tapi awi Jesus Kristus, dan awi Hatalla Bapa, idjâ djari mempisik iä bara olo matei,)
2. Tinei karä pahari tâ, idjâ aton dengangku, akan karâ ungkup Tuhan hong Galatia:
3. Asi aton dengan keton tuntang kasanang bara Hatalla Bapa, dan bara Tuhan ikei, Jesus Kristus;
4. Idjâ djari menjaragh arepe sabab dosan ikei, mangat iâ meliwus ikei bara kalunen to idjä papa, tumon kahendak Hatalla dan Bapan ikei;
5. Intu iâ tä aton kahaie palus katatahi. Amen.
6. Aku heiran, basa keton kalotâ bedjeleng djari mundur bara iâ, idjâ djari merawei keton akan asin Kristus, dan djari minda akan Ewangelion awang beken;
7. Dan djaton aton awang beken, baja aton isut biti, idjä maur keton, dan idjâ hendak mengarak Ewangelion Kristus.
8. Tapi alo kea ikei atawa melaikat bara sorga mesuman akan keton Ewangelion, salah bara idjâ awang djari insanan ikei akan keton, tersapa iä!
9. Kilau aku djari hamau, kalotâ sindâ tinei aku hamau: djaka olo mesuman akan keton Ewangelion, salah bara idjâ awang keton djari mendino: tersapa iâ!
10. Krana aton to aku menumon kahendak olon atawa kahendak Hatalla? Atawa aton aku hendak ingilak olon? Krana amon aku magon ingilak olon, maka aku djaton aton djipen Kristus.
11. Tapi, pahari, aku mesanan akan keton, Ewangelion tâ, idjâ djari insanan aku, djaton aton tumon dasar olon.
12. Krana djaton kea aku djari mendino tâ, atawa djari adjar tâ awi olon, tapi awi Jesus Kristus djari mengerina tâ akangku.
13. Krana keton djari mehining tjerita ampin penggawingku bahut, huang agaman olo Jehudi, aku paham mengasingen ungkup Hatalla, sambil mengarak tâ;
14. Dan aku dahang-mendahang huang agaman olo Jehudi paham bara arâ kolangku, idjâ sama kabakas aku, dan aku paham blasut atei mahaga hadat karâ taton ajungku.

15. Tapi amon aton kakilak Hatalla, idjâ djari membaris aku bara knain indungku, dan djari mengahau aku awi asie,
16. Uka iâ mengerina Anake intu aku, mangat aku awi Ewangelion akan indu mesanan iâ akan olo kapir, maka aku belalu djaton djari hatirok dengan isi dan daha,
17. Djaton kea aku djari buli akan Jerusalem, menale iâ, idjâ djari aton rasul helo bara aku: melainkan aku djari hagoet akan Arabia, dan djari buli tinei akan Damaskus.
18. Limba tâ, telo njelo rehian, aku djari hagoet akan Jerusalem, ahat madja Petrus, dan aku djari melei denga limâwalas andau.
19. Dan aku djaton djari mitâ idjâ biti karä rasul awang beken, baja Jakobus, paharin Tuhan.
20. Maka idjâ awang injuratku to akan keton, itâ, tawan Hatalla, aku djaton menendjaro.
21. Limba tä aku djari hagoet akan tanah Siria dan Kilikia.
22. Maka karä ungkup intu Judea, idjâ aton huang Kristus, djaton djari kasene baungku.
23. Tapi iâ djari mehiuing bewe brita: iä, idjä bahut mengasingen ikei, to iâ kabuat mesanan kapertjaja tâ, idjâ bahut irusak awi iä.
24. Dan iä menara Hatalla sabab aku.

BAGI 2.

Paulus menantu tinei, iâ djaton djari mendino Ewangelion tâ awi olo, tapi iâ djari inarima kea awi karâ rasul kilau kolae; dan tâ kabuat djari mempudji Petrus, basa iâ tâ aton salah gawie.

1. Limba tä, äpatwalas njelo rehian, aku djari hagoet tinei akan Jerusalem, haiak dengan Barnabas, dan ikei djari menduan Titus kea omba ikei.
2. Maka aku hagoet akan hetâ awi aku injoho Tuhan, dan aku menjerita aka Ewangelion, idjâ insanangku akan olo kapir; dan idjâ membataug aku djari menjerita tâ akan äwen idjâ besewut, belâ mikä aku karâ hadari haiang, atawa aku djari hadari haiang bewe.
3. Maka Titus kea, idjâ aton dengangku, idjä puna aton olo kapir, djaton djari imaksa olo, uka injunat.
4. Maka djetä sabab pahari halîau isut biti, idjâ sasuni djari tamâ bara sila, uka iâ mengalati kamardekan ikei, idjä aton intu ikei huang Kristus Jesus, nakara iâ menampa ikei mendjadi djipen tinei.
5. Maka sampei idjä djam mahin dia ikei djari mundur dan memenda olo tä, nakara katotoha Ewangelion akan melei intu keton.
6. Tapi âwen tä, idjâ iado olo aton hai, (narei-narei kea olo tâ bahut djari aton aku djaton paraba, Hatalla djaton menduan ampin olo;) krana äwen idjâ iado hai tâ djaton djari menjoho talo taheta intu aku.
7. Melainkan, amon iâ mitâ, aku djari injoho mesanan Ewangelion akan olo idjä djaton injunat, kilau Petrus kalotâ akan olo idjâ injunat tä:
8. (Krana iâ, idjâ djari aton abas huang Petrus, mangat iâ melalus gawin pangkat rasul intu olo idjâ injunat, iâ tâ kea djari

atoa abas huang aku intu olo kapir ;)

9. Dan amon Jakobus, dan Kepas, dan Johannes, idjä iado olo aton kilau djihin ungkup, mengasene asi tâ, idjâ djari inenga akangku, maka iâ menjingkap lengân gentaungku, dan lengän gentaun Barnabas, indu kata ikei toto hakola, mangat ikei menale olo kapir, dan iâ akan menale olo idjâ injunat.

10. Baja iâ blaku ikei mingat olo pâhä belom, talo aku kabuat kea radjin djari mahaga.

11. Maka amon Petrus djari menale Antioghia, aku djari melawan iâ intu baue, basa patut iâ impudji.

12. Krana helo bara isut biti murid Jokobus djari duma, Petrus kuman dengan olo kapir; maka sana äwen tâ djari duma, palus iâ mundur, dan hapisa denga, awi iâ mikâ âwen idjâ injunat tâ.

13. Dan olo Jehudi awang beken kea mendjadi haliau haiak denga, sampei Barnabas kea haiak inamput awi kaliaun olo tâ.

14. Tapi amon aku mitâ, äwen tâ djaton menandjong budjur tumon katotohn Ewangelion, maka aku hamau dengan Petrus haiak hining olo handiai: Amon ikau, idjâ aton olo Jehudi, belom tumon hadat olo idjâ bahut kapir, dan djaton tumon hadat olo Jehudi, buhen kea ikau hadjadjuan olo idjä bahut kapir, uka iâ belom tumon hadat olò Jehudi?

15. Ikei puna aton olo Jehudi, dan djaton olo bedosa bara baris olo kapir.

16. Tapi basa ikei katawan, olo djaton inampa tetek awi penggawin Torat, tapi awi kapertjaja huang Jesus Kristus: maka ikei djari pertjaja kea huang Kristus, nakara ikei inampa tetek awi kapertjaja huang Kristus, dan djaton awi penggawin Torat, basa awi penggawin Torat idjä biti mahin dia tau inampa tetek.

17. Tapi amon ikei, basa ikei menggau kateteke huang Kristus, aton kabuat olo bedosa: tumon tâ aton kea Kristus gurun dosa? Æla haliei!

18. Krana djaka aku memangun tinei, idjä djari ingarakku, maka aku menampa arepku mendjadi olo, idjâ djari melangka prentah.

19. Krana awi Torat aku djari matei akan Torat, mangat aku belom akan Hatalla.

20. Haiak Kristus aku djari injampalaki; tapi jaku belom, maka djaton hindei aku, tapi Kristus belom huang aku; dan idjâ awang aku belom hindei huang isi, djetâ aku belom awi kapertjajan Anak Hatalla, idjä djari sinta aku, dan djari menjaragh arepe indu gantingku.

21. Aku djaton menampa asin Hatalla mendjadi haiang; krana djaka ketetek aton awi Torat, maka haiang bewe Kristus djari matei.

BAGI 3.

Awi asi olo inampa tetek, dan djaton awi Torat.

---

1. O olo Galatia idjâ njanjau! äwe djari menjeher keton, sampei keton djaton hindei memen-

da katotohe? Intu matan keton Kristus djari imintik, idjâ injampalaki bentok keton!

2. Djeto bewe aku hendak misek intu keton: Djari keton mendino Rogh awi penggawin Torat, atawa awi britan kapertjaja?

3. Aton keton kalotâ njanjau? huang Rogh keton djari menampara, aton to keton hendak melalus tä awi isi?

4. Aton keton djari menjerenan kutoh kapähâ tä haiang bewe? Alo bewe haiang!

5. Maka iâ, idjä menenga Rogh akan keton, dan idjâ mawi penggawi abas intu keton, aton iâ mawi tä awi penggawin Torat, atawa awi britan kapertjaja?

6. Kilau Abraham djari pertjaja huang Hatalla, dan djetâ djari itong aka indu kateteke.

7. Tumon tâ awi keton herati, idjä mimbing kapertjaja, iä tä aton anak Abraham.

8. Maka surat Hatalla, awi katawan helo, Hatalla hendak menampa tetek olo kapir awi kapertjaja, helo djari mesanan Ewangelion akan Abraham kaloto: "Huang ikau karä djelahan olo akan imberkat."

9. Tumon tâ, idjâ mimbing kapertjaja, iâ tâ imberkat haiak dengan Abraham, idjâ pertjaja.

10. Krana olo handiai, idjâ harap penggawin Torat, aton penda hukum, krana aton augh surat: "Tersapa genep biti, idjâ djaton mahaga talo handiai, idjä tersurat hong surat Torat, uka iâ melalus tä."

11. Dan aton tarang haliei, djaton idjâ biti inampa tetek intu baun Hatalla awi Torat, krana: "Olo idjä tetek awi kapertjaja, iâ karâ belom."

12. Maka Torat djaton menjoho olo pertjaja, tapi: "Olo idjâ melalus talo tâ, iâ karä belom awi tä."

13. Kristus djari meliwus ikei bara sapa Torat, awi iä kabuat tersapa indu gantin ikei; krana aton augh surat: "Tersapa genep biti, idjâ inggantong akan kaju."

14. Nakara berkat Abraham duma akan karâ olo kapir awi Jesus Kristus, dan nakara ikei akan mendino djandjin Rogh awi kapertjaja.

15. Pahari! aku tehiu perkaran olo: Surat djandjin olo kea, amon djetâ djari intjatjak, olo djaton menganan, dan olo djaton tau mendahang tinei augh beken akan tâ.

16. To, akan Abraham dan akan katuronan ajue djandji tâ djari inenga. Iâ djaton hamau: "dan huang karâ katuronan," kilau djaka tehiu arä biti, tapi kilau tehiu Idjâ: "dan huang katuronan ajum," iâ tä: Kristus.

17. Maka koangku: Djandji tâ, idjâ helo djari inantu Hatalla intu Kristus, djaton tau impalemo awi Torat, idjâ djari inenga äpat ratus telo pulu njelo rehian, sampei djetä akan mengarak djandji tâ.

18. Krana amon ikei mendino penataue awi Torat, maka djetä djaton hindei aton awi djandji, tapi Hatalla, huang asie, djari menenga tâ awi djandji akan Abraham.

19. Maka kanduen Torat tâ?

Djetâ djari indahang awi karâ kalangka tâ, sampei katuronan tâ djari duma, idjä âka djandji tâ djari inenga; maka Torat tâ djari indjuluk awi melaikat akan lengän olo-helat.

20. Maka olo-helat djaton akan hindjâ baris Idjä; maka Hatalla aton Idjä.

21. Maka aton kea Torat melawan djandjin Hatalla? Æla haliei! Krana djaka djari inenga Torat, idjâ aton kwasa tau membelom, tä toto katetek tâ aton awi Torat.

22. Tapi surat Hatalla djari mengurong talo handiai penda dosa, nakara djandji awi kapertjajan Jesus Kristus inenga akan olo idjâ pertjaja.

23. Tapi helo bara kapertjaja djari sampei, ikei djari inonggo awi Torat, dan djari inutup sampei akan kapertjaja, idjâ akan indu mendjadi bakarina.

24. Tumon tâ, Torat djari aton mantir ikei, uka maga ikei akan Kristus, mangat ikei inampa tetek awi kapertjaja.

25. Tapi sana kapertjaja djari duma, ikei djaton akan memenda mantir tâ hindei.

26. Krana keton handiai aton anak Hatalla awi kapertjaja huang Kristus Jesus.

27. Krana keton handiai, idjâ djari impandoi huang Kristus, djari imakeian huang Kristus.

28. Huang iä djaton aton olo Jehudi dan olo kapir, huang iâ djaton aton djipen dan olo mardeka, huang iâ djaton aton hatuä dan bawi: krana keton handiai aton Idjâ huang Kristus Jesus.

29. Tapi amon keton aton ain Kristus, tâ keton aton katuronan Abraham, dan keton akan mendino penataue tumon djandji.

BAGI 4.

Olo djari aton penda Torat, sampei Kristus djari duma, tapi Kristus djari meliwus ikei bara Torat; tagal tä, äla ikei, kilau djipäe, menempo Torat tinei.

---

1. Maka koangku, katahin iä, idjä akan mendino penatau tä, aton anak tabela, maka iâ aton sama ampie kilau djipen kea, alo iä aton tempon talo handiai.

2. Dan iä aton penda kwasan guru dan mandur-huma, sampei katika idjâ helo djari inukas bapae.

3. Kolotä ikei kea, sangkom ikei aton anak tabela, maka ikei akan memenda tamparan adjar dan hadat kalunen.

4. Tapi amon tikas katika djari sampei, Hatalla djari menjoho Anake, idjä mendjadi bara olo bawi, idjä mendjadi penda Torat;

5. Nakara iä meliwus olo tâ, idjâ aton penda Torat, dan mangat ikei iangkat, mendjadi anak.

6. Dan basa keton aton anak, maka Hatalla djari menjoho Rogh Anak ajue huang atein keton, idjâ mentehau: Abba, Apang!

7. Tumon tâ, djaton hindei keton aton djipen, tapi keton aton anak; dan amon keton aton anak, maka keton akan mendino penatau kea bara Hatalla awi Kristus.

8. Djadi katika tâ, amon keton djaton kasene Hatalla, maka

keton menempo idjä awang dja-
ton aton Hatalla.
9. Maka to, limba keton ka-
sene Hatalla, dan labeh haream
djari kasenan Hatalla: maka ki-
len keton mules arep keton, buli
tinei akan tamparan adjar dan
hadat, idjâ belemo dan asi ampi
tä, dan hendak haluli tinei me-
nampara menempo tâ?
10. Keton mahaga andau, dan
bulan, dan wajan pesta, dan
njelo.
11. Aku mikâ sabab keton,
mikä penggawingku intu keton
djari haiang bewe.
12. Aton keton kilau aku,
krana aku kea aton kilau keton;
pahari! aku blaku tâ intu keton;
keton djaton djari memapa aku.
13. Maka keton katawan, hu-
ang kalemon isingku solake tâ
aku djari mesanan Ewangelion
akan keton.
14. Dan karä tingkesku tä,
idjâ huang isingku, keton djaton
djari menawa atawa mengabelâ,
melainkan keton djari menduan
aku kilau melaikat Hatalla, toto,
kilau Kristus Jesus.
15. Maka narei kea aton sala-
mat tâ, idjâ inutor keton katika
tâ? Krana aku menjaksi akan
keton, djaka ole, maka keton
pehias menjintak matan keton,
dan menenga tä akangku.
16. Maka djari aku mendjadi
musohu keton, basa aku mesu-
man katotohe akan keton?
17. Æwen tâ menantiring keton
mendjadi blasut atei, tapi
djaton tumon kapatute; krana
iâ hendak menggian ikei, mang-
at keton blasut atei leket denga.
18. Tapi aton bahalap bewe,
amon keton haradjur aton blasut
atei mahaga talo bahalap, dan
djaton katika tâ bewe, amon aku
aton dengan keton.
19. O anakku! aku aton ka-
pâhâ hendak manak keton tinei,
sampei ampin Kristus gitan hu-
ang keton.
20. Maka aku nahuang, to kea
aku aton dengan keton, uka aku
tau moba ampin kotakku, krana
aku bembang atei tagal keton.
21. Sanan akangku, keton,
idjä hendak memenda Torat,
djaton keton mehining augh To-
rat?
22. Krana aton augh surat,
intu Abraham aton duâ anak
hatuä, Idjâ awang inakan djipen,
Idjâ awang inakan olo mardeka.
23. Maka iâ tâ, idjâ inakan
djipen, djari inakan tumon isi,
tapi iä to, idjâ inakan olo mar-
deka, djari inakan awi djandji.
24. Maka djetä aton perkara,
idjâ menamunan tinei talo be-
ken: krana djetâ aton menamu-
nan tinei duä djandji tâ; Idjâ tä
idjä djari inampa hong bukit
Sinai, idjä manak olo mendjadi
djipen, iâ tâ Hagar;
25. Krana Hagar tâ aton bu-
kit Sinai intu tanah Arab, djetâ
menamunan Jerusalem idjâ aton
katonto, krana djetâ tuntang ka-
râ anake aton menempo kilau
djipen.
26. Tapi Jerusalem idjâ aton
ngambo, djetâ aton mardeka,
djetâ aton indun ikei handiai.
27. Krana aton augh surat:
"Hanja-hanjak ikau idjâ ma-
nang, idjä djaton manak! tam-
para melahap ikau, idjâ djaton
aton kapâhâ hendak manak!
krana karâ anak ajue, idjä beli-

hi, aton arâ bara anak ajue, idjä aton bara bana."

28. Tapi ikei, pahari, aton anak djandji, kilau Isaak djari aton.

29. Maka kilau katika tâ iâ, idjä inakan tumon isi, mengasingen iä, idjâ inakan tumon Rogh, kalotâ kea katonto.

30. Maka kilen augh surat? Kanan djipen bawi tuntang anake, krana anak djipen djaton haliei akan mendino penataue dengan anak olo mardeka."

31. Kalotä, pahari, ikei djaton aton anak djipen bawi, tapi anak olo bawi mardeka tâ.

BAGI 5.

Paulus mempudji olo melei sega huang kamardekan Kristus, dan djaton memenda hadat Torat, tapi menggau dan menggoang sinta dan Rogh brasi.

1. Tä, melei keton sega huang kamardeka tâ, idjâ iuli Kristus akan ikei, dan âla menjoho arep keton imasong dan imaksa tinei.

2. Itâ, aku Paulus hamau dengan keton, amon keton menjoho arep keton injunat, maka Kristus djaton aton beguna akan keton.

3. Tinei aku mesanan akan genep biti idjâ menjoho arepe injunat, djaton tau dia iâ akan mahaga salepa Torat.

4. Kristus djari mendjadi haiang intu keton, idjâ hendak inampa teték awi Torat; keton djari gagar bara asi.

5. Krana awi Rogh ikei mentei kaharap kateteke, idjâ aton awi kapertjaja.

6. Krana huang Kristus Jesus djaton aton beguna en-en alo injunat alo djaton injunat, tapi kapertjaja, idjâ aton menggawi awi sinta.

7. Keton djari hadari budjur; äwe djari mengahana keton, sampei keton djaton memenda katotohe?

8. Talo tä djaton aton bara iâ, idjâ merawei keton.

9. Ragi isut meragi hapus balut-tepong tâ.

10. Aku harap huang Tuhan, angat keton kea djaton aton beken; tapi idjä maur keton, iâ akan indu menanggong hukum, âwe-âwe kea iâ tâ aton.

11. Tapi aku, pahari, amon aku magon mesanan hadat sunat tä, buhen aku magon ingasingen? Tâ, katantarang sampalaki djari terei!

12. Aku radjin, âwen tâ, idjä maur keton, intek kea!

13. Krana, pahari, keton djari irawei akan mendjadi mardeka; tapi âla hapan kamardeka tâ menenga kalinda akan isi, melainkan awi sinta awi keton menonggo sama arep keton.

14. Krana salepa Torat mendjadi tulus awi augh Idjâ, iâ tä awi augh to: "Ikau akan indu sinta olo dengam, kilau arepm kabuat."

15. Tapi amon keton manggkit dan kuman sama arep keton, ingat bua-bua, belâ keton lepa merusak sama arep keton.

16. Maka aku hamau: Tandjong tumon Rogh, âla menumon kipen isi.

17. Krana isi tâ mipen melawan Rogh, dan Rogh melawan isi; äwen duâ tâ aton hakala-

wan, sampei keton djaton tau mawi talo keton hendak mawi.
18. Tapi amon keton iaga Rogh, keton djaton aton penda Torat.
19. Maka karâ penggawin isi aton bakarina, iâ tâ: habandong, mawi talo kandji, talo halikä, talo kahawâ;
20. Menjemba dewa, memuli olo, besingi, hasuat augh, behiri, melait, meridu, hambilang melawan sama arepe, madjar augh tenendjaro;
21. Aton tulas dengan olo, mempatei olo, membusau arepe, bebungu kuman, dan karä penggawi beken idjä tumon tâ, idjä insanangku akan keton, kilau bihin kea aku djari mesanan akan keton, olo idjä mawi talo kalotâ djaton ole mendino penatau huang karadjaan Hatalla.
22. Tapi buahn Rogh tä aton sinta, kahanjake, kasanang, kaserenan, asi, kahalape, kapertjaja, kalemon atei, kadangä.
23. Djaton aton Torat idjâ melawan olo kalotâ.
24. Maka idjâ aton ain Kristus, iâ djari menjampalaki isie tuntang kipâhe dan tiroke.
25. Amon ikei belom huang Rogh, bua ikei menandjong kea huang Rogh.
26. Æla ikei akan menggoang horumat idjä haiang, sambil merahas dan behiri sama arep ikei.

BAGI 6.

Paulus menjoho olo menjerenan sama arepe, mawi talo bahalap, dan harap huang Jesus bewe.

---

1. Pahari! alo kea olo djari lawo huang kasalah, keton, idjâ aton huang Rogh, akan indu mengabua olo tâ tinei huang rogh kalemoe, sambil mingat arep keton, uka âla keton kea iningkes.
2. Awi keton hadohop menanggong tanggongan sama arep keton, dan tumon tâ melalus prentahn Kristus.
3. Krana amon olo mado arepe aton hai, haiak iâ djaton aton en-en, maka iâ memungu arepe huang ateie.
4. Maka bua genep biti mariksa penggawin kabuate; tä iâ akan supa horumat huang arepe, dan djaton huang olo beken.
5. Krana genep biti akan indu menanggong tanggongan arepe kabuat.
6. Maka idjâ iadjar huang augh Hatalla akan membagi bara karä ramoe akan iä, idjâ madjar iâ.
7. Æla hurâ, Hatalla djaton maku irajap olo! krana talo inawure olo karä menggetem kea.
8. Olo idjä menawur intu isie, iâ karâ menggetem kabinasa bara isi; tapi idjä menawur intu Rogh, iâ karä menggetem bara Rogh pambelom awang katatahi.
9. Dan âla ikei mendjadi häka mawi talo bahalap, krana intu puna wajae ikei karâ menggetem kea, amon ikei to djaton mendjadi häka.
10. Tagal tâ, sangkom aton waja intu ikei, bua ikei mawi talo bahalap intu olo handiai, tapi idjâ membatang intu iä, idjâ aton kolan ikei huang kapertjaja.
11. Itâ, kilen hai surat to, idjâ djari injuratku akan keton, hapan lengân kabuatku.
12. Olo handiai idjâ hendak memprahan ampie bahalap tu-

mon isi, iä hadjadjuan keton, uka keton injunat, baja uka iä âla ingasingen sabab sampalakin Kristus.

13. Krana iâ, idjä injunat, kabuat kea djaton mahaga Torat; tapi iâ menjoho keton injunat, nakara iä tau hatara huang isin keton.

14. Tapi djaton haliei aku maku hatara, baja huang sampalakin Tuhan ikei, Jesus Kristus; awi tâ kalunen djari injampalaki akangku, dan aku akan kalunen.

15. Krana huang Jesus Kristus djaton aton beguna en-en alo injunat alo djaton injunat, melainkan olo akan indu mendjadi taheta.

16. Dan pirâ-pirâ bitin ikei, idjä menandjong tumon atoran djeto, akan iâ karâ aton kasanang dan asi, tinei akan Israel ain Hatalla.

17. Maka limba to, âla olo maur aku tinei, krana aku menanggong intu berengku awan kapähän Kristus.

18. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus aton dengan rogh keton, pahari! Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO EPESUS.

BAGI 1.

Paulus menabe olo Epesus, dan mesanan aka: ikei djari inti dan iangkat awi asi, dan djetâ bewe aton buku olo mendino salamat. Dan basa augh adjar tâ djaton pura tau herati olo, maka Paulus blaku doa, uka olo Epesus toto herati dan toto mimbing augh tä.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, awi kahendak Hatalla, akan olo brasi, idjâ aton intu Epesus, idjä pertjaja huang Kristus Jesus:

2. Asi aton dengan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

3. Tara akan Hatalla dan Bapan Tuhan ikei, Jesus Kristus, idjâ huang Kristus djari memberkat ikei dengan karâ ampin berkat ain Rogh, dengan talo ain sorga;

4. Kilau iä djari minti ikei huang Kristus helo bara kalunen djari inampa, nakara ikei huang sinta aton brasi, dan lapas bara karä kasalah intu baun ajue;

5. Idjâ helo djari menantu ikei, uka ikei iangkat mendjadi

anak ajue awi Jesus Kristus, tumon kakilak kahendak ajue,
6. Akan indu taran kahain asie, idjä djari hapae masi ikei huang iâ, idjâ aton äka kataue.
7. Huang iâ tä ikei djari iliwus awi dahan ajue, iâ tä: karâ dosa djari iampun, tumon katataun asin ajue,
8. Idjä djari bedjoha inengae akan ikei huang karä kaherati tuntang kapintar;
9. Dan iâ djari mesanan akan ikei talo kahendak ajue, idjâ besahokan, tumon kakilak ajue, idjâ djari ihimate huang arepe,
10. Uka, katika karä wajan kalunen djari sukup, iä mengampeleng tinei talo handiai mendjadi Idjä huang Kristus, kaduâ tä, talo idjâ aton huang sorga tuntang talo idjä aton hundjun petak.
11. Huang iâ ikei kea djari mendino bagin penataue, ikei, idjâ helo djari inantu tumon kahendak ajue, idjâ mendjadian talo handiai tumon tirok kakilak ajue;
12. Nakara ikei aton akan indu taran kahaie, ikei, idjä solake djari harap huang Kristus.
13. Maka huang iâ tâ keton kea djari harap, limba keton djari mehining augh katotohe, iâ tâ, Ewangelion salamat keton; huang iâ maka keton kea, limba keton djari pertjaja, djari intjatjak dengan Rogh brasi idjâ indjandji tâ;
14. Idjâ aton tjikaram penataun ikei, sampei ikei aton liwus toto, mendino bagin ikei idjâ djari simpan, akan tara kahain ajue.
15. Tagal tä aku kea, limba aku djari mehining brita kapertjajan keton huang Tuhan Jesus, dan brita, keton sinta olo brasi handiai,
16. Aku djaton terei menjewut tarimakasi sabab keton, dan aku menehiu keton huang karâ laku-doangku:
17. Nakara Hatallan Tuhan ikei Jesus Kristus, Bapa kahaie, menenga akan keton Rogh kapintare, idjâ mengerina talo sahokan, mangat keton mengasene iä;
18. Mangat matan kaheratin keton toto merenang, nakara keton akan katawan ampin kaharap olo idjâ djari irawei Hatalla, dan katatau kahain penataue, idjâ intu karâ olo brasi;
19. Dan paham kahain kwasan ajue intu ikei, idjâ pertjaja, tumon penggawin paham kaabase,
20. Idjâ djari hapae huang Kristus, amon iâ djari membelom iâ bara olo matei, dan djari mempondok iâ akan lengän gentaun ajue huang sorga,
21. Dan djari menggatang iä paham haliei bara karâ idjâ awang hai, dan idjä kwasa, dan idjä abas, dan idjâ mimbing prentah, dan paham haliei bara karâ ara handiai idjâ injewut, djaton bewe idjâ hong kalunen djeto, tapi idjâ hila kane kea.
22. Dan iâ djari mingkes talo handiai penda pain ajue, dan djari menenga iâ, uka iâ huang karâ perkara aton takolok ungkup tâ,
23. Idjâ aton bereng ajue, dan idjâ menjukup iâ tâ, idjâ menjuang talo handiai huang perkara handiai.

BAGI 2.

Paulus menanding ahal ikei idjâ tumon puna dasar ikei dengan ahal ikei idjâ tumon asi; dan iä mempudji olo, mangat, basa iâ djari iasi Hatalla, to iâ belom kea'kilau olo, idjä djari iasi.

---

1. Maka keton djari imbelom awi iä, katika keton djari aton matei huang karä kasalah dan huang karä dosan keton,
2. Tumon tâ keton djari menandjong bahut, tumon hadat kalunen to, tumon mantir kwasan kakaput, iâ tâ, tumon rogh, idjä to kea aton gawie huang karâ anak karisange;
3. Dan haiak dengan olo tä ikei handiai kea bahut djari manggau kipen isin ikei, sambil menumon kahendak isi dan kahendak karâ pikir; dan tumon puna dasar ikei ikei kea djari aton anak kalaite, sama kilau olo beken tâ kea.
4. Tapi Hatalla, idjâ aton tatau huang asie, awi kutohn sintae, idjâ hapae sinta ikei,
5. Amon ikei aton matei huang karä kasalah, maka iâ djari membelom ikei haiak dengan Kristus, (awi asi keton djari injalamat,)
6. Dan haiak denga iä djari mempisik ikei, dan huang Kristus Jesus iâ djari mangkat ikei akan sorga,
7. Mangat intu karä katika awang rehian iâ memprahan kutoh katataun asie, awi sintae idjâ nintu ikei huang Kristus Jesus.
8. Krana huang asie bewe keton djari injalamat awi kapertjaja; maka djetâ djaton awi keton, tapi djetä aton penengan Hatalla;
9. Djetâ djaton awi karâ penggawin olo, belâ olo akan menara arepe.
10. Krana ikei aton tampan Hatalla, idjâ djari inampae huang Kristus Jesus akan penggawi idjâ bahalap, idjä helo djari injimpan Hatalla, mangat ikei menandjong huang djetâ.
11. Tagal tâ ingat, keton, idjä bahut aton olo kapir huang isin keton, dan idjâ injewut olo awang djaton injunat awi olo tä, idjâ injewut olo sunat, idjä injunat intu isie, awi lengân olo:
12. Katika tâ keton djari aton lapas bara Kristus, dan djari aton olo idjâ aton kedjau bara karadjaan Israel, idjâ djaton bara bagi dengan djandjin Hatalla, idjâ djaton aton kaharape, dan idjâ djari aton huang kalunen lapas bara Hatalla.
13. Tapi to huang Jesus Kristus, keton, idjâ bahut kedjau, djari duma tokep awi dahan Kristus.
14. Krana iä aton kasanang ikei, idjâ djari menampa duâ baris tâ mendjadi Idjä, dan iä djari mengarak dinding idjä intu helat dan idjâ memisa ikei.
15. Dan huang isin ajue iâ djari merusak kamusohe, iâ tâ, Torat karâ prentah, idjä menantu undang-undang; nakara iâ menampa huang arepe kabuat idjâ duâ tâ mendjadi olo Idjâ, awang taheta, dan kolotâ iâ djari mendjadian kasanange;
16. Tinei nakara iâ idjâ duä tä awi sampalaki menjapan dengan Hatalla huang bereng Idjä, limba iâ djari mempatei kamusoh awi sampalaki tä.
17. Dan iâ djari duma, dan

awi Ewangelion iä djari mesanan kasauange akan keton, idjâ djari aton kedjau, dan akan olo tä, idjâ djari aton tokep.

18. Krana awi iâ maka duäduâ ikei awi Rogh Idjâ tau menale Bapa.

19. Tumon tâ, katonto keton djaton hindei aton olo idjä kedjau, olo idjâ baris beken, tapi keton hindjâ baris olo brasi, hindjâ ungkup human Hatalla:

20. Idjâ imangun hundjun galang karâ rasul dan nabi, âka Kristus aton batu idjâ membatang.

21. Hundjun iâ maka salepa huma, idjâ impahindjâ bua-bua, dahang-mendahang mendjadi huma brasi huang Tuhan;

22. Hundjun iä tâ maka keton kea haiak ikei imangun awi Rogh mendjadi âka Hatalla melei.

BAGI 3.

Hatalla djari mengarina akan Paulus, olo kapir kea akan tamâ ungkup olo Kristen; dan iâ djari menjoho Paulus mesuman tâ; Paulus blaku doa, mangat olo Epesus tau herati sintan Kristus.

---

1. Tagal buku to, aku, Paulus, aton imasong sabab Kristus Jesus, badin keton, olo kapir.

2. Djaka bewe keton djari mehining brita penengan asin Hatalla, idjâ djari inenga akangku tagal keton:

3. Iä tâ, iä kabuat djari mengarina akangku perkara to idjä besahokan, (kilau aku djari menjurat bihin, hapan isut augh,

4. Awi tâ, amon keton membasa tä, keton tau mengasene kaheratingku huang talo sahokan ain Kristus,)

5. Idjâ intu karâ katika awang bihin djaton djari insanan akan olo kalunen, kilau djetä katonto djari ingarina awi Rogh akan karä rasul dan akan karâ nabin ajue, idjâ brasi,

6. Iâ tä: haiak dengan olo Israel maka olo kapir kea akan mendino penatau, hindjä denga iâ djari mendjadi sama bereng Idjâ kea, dan haiak denga iâ kea aton bara bagi dengan djandjin Hatalla huang Kristus, awi Ewangelion,

7. Akan tâ aku djari indjadian pandita, tumon penengan asin Hatalla, idjä djari inenga akangku, tumon penggawin kaabas ajue.

8. Akangku, idjâ aton korik haliei intu karâ olo brasi, asi to djari inenga, nakara aku awi Ewangelion mesanan akan olo kapir penataun Kristus, idjâ djaton tau iriksa lepa,

9. Dan nakara aku menarang intu olo handiai, kilen ikei aton bara bagi dengan talo besahokan to, idjä bara tamparan katika djari aton besahokan intu Hatalla, idjâ djari menampa talo handiai awi Jesus Kristus;

10. Mangat katonto, awi ungkup Tuhan tâ, inarang akan idjâ awang aton hai dan kwasa huang sorga kutoh kapintar Hatalla tä,

11. Tumon kahendake idjâ bara sola-solake, idjâ djari inantu awi iâ huang Kristus Jesus, Tuhan ikei;

12. Huang iâ tä ikei aton badjenta atei, dan ikei tau menale

Hatalla tuntang kaharape awi kapertjaja huang iâ.

13. Tagal tâ aku blaku, âla keton hâka huange sabab karä kapâhängku, idjä bua aku tagal keton, dan idjâ aton akan indu horumat keton.

14. Tagal tâ aku mendâko u-tutku intu Bapan Tuhan ikei, Jesus Kristus,

15. Idjä aton toto Bapa âwen tä handiai, idjä hindjä ungkup human ajue, idjâ awang aton huang sorga dan idjâ awang a-ton hundjun petak,

16. Nakara iä, tumon katataun kahaie awi Rogh ajue menjoho keton paham impaabas huang bitin keton idjâ intu huange,

17. Mangat Kristus melei hu-ang atein keton awi kapertjaja, dan mangat keton aton bara uhat dan aton bara galang huang sinta,

18. Nakara keton, haiak deng-an karâ olo idjâ brasi, tau lepa-lepa herati kalomba tuntang ka-pandjang, kandalem tuntang ka-gantong sintan Kristus,

19. Dan mengasene sintan Kristus, idjä menangkalau karâ kaherati, nakara keton aton be-suang dengan kutoh penataun Hatalla.

20. Maka akan iä, idjâ aton kwasa mawi paham labeh bara karâ talo lakun ikei, paham la-beh bara karä talo ikei herati, tumon kaabase, idjä aton meng-gawi huang ikei:

21. Akan iâ aton horumat hu-ang ungkup tâ awi Kristus Je-sus, huang karâ girir olo, palus katatahi. Amen.

BAGI 4.

Paulus mempudji olo, uka iâ hindjâ atei, tu-mon kahendak Hatalla; âla iâ akan menumon gawin olo kapir hindei, tapi kilau olo taheta patut iâ belom budjur.

---

1. Tumon tâ aku, idjâ imasong tagal Tuhan, blaku intu keton, tandjong keton kilau patut tu-mon pangkat, akan tä keton dja-ri irawei,

2. Huang karâ karanda atei, dan huang karâ kalemon atei, huang pandjang atei; awi me-njerenan sama arep keton huang sinta,

3. Sambil menggoang tâ, uka keton mahaga kahindjân Rogh, imeteng huang kasanang.

4. Aton bereng Idjâ, dan Rogh Idjâ, kilau kea keton djari ira-wei akan sama kaharap bagin Idjâ;

5. Aton Tuhan Idjâ, kaper-tjaja Idjâ, pampandoi Idjâ;

6. Hatalla dan Bapan ikei handiai aton Idjâ kea, iä aton hai bara talo handiai, iâ mahaga talo handiai, iâ aton huang ke-ton handiai.

7. Maka akan genep bitin ikei asi djari inenga tumon ukuran penengan Kristus.

8. Tagal tâ koan iâ: "Limba iä djari mendai kangambo, iâ djari menawan kaleka tawanan, dan djari menenga penenga akan olon."

9. Maka augh to: "iâ djari mendai," narei rima, baja: so-lake iä djari mohon kea akan kalekan petak idjä handalem ha-liei?

10. Idjâ djari mohon, djetâ kea aton iâ, idjâ djari mendai

ngambo haliei bara karâ sorga, uka iä menjuang talo handiai.

11. Dan iâ tä kea djari menenga belahe mendjadi rasul, belahe mendjadi nabi, belahe idjâ mesanan Ewangelion, belahe idjâ menonggo ungkup, dan idjä mendjadi guru:

12. Nakara olo brasi mendjadi tindu, uka aton pangkat gawi, idjâ manggau perkaran Hatalla, uka bereng Kristus imangun,

13. Sampei ikei handiai hindjä huang kapertjaja dan huang kaheratin Anak Hatalla, mendjadi olo hatuâ idjâ ombet umure, dan djari duma sampei tikas ukur kutohn kahain Kristus;

14. Belâ ikei aton olo tabela hindei, idjâ inamput kantä kantä, dan ompat, kilau danum, genep ampin riwut adjare, awi olo pemunga idjâ bakalilit, dan idjâ hapan tipu menamput olo lajang.

15. Tapi, sambil menirok katotohe huang sinta, huang karä perkara ikei akan dahang-mendahang kambo huang iâ, idjä aton takolok, iâ tâ Kristus;

16. Awi iâ maka hapus bereng, idjä djari irapat dan injambong kilau patut awi karä ramon-bereng, tumon penggawin genep ramon-bereng huang baris ai: awi iä maka hapus bereng tâ dahang-indahang, uka memangun arepe huang sinta.

17. Maka aku hamau, sambil menjaksi tâ huang Tuhan, keton djaton hindei menandjong kilau olo kapir awang beken, idjä menandjong tumon huange idjä haiang,

18. Idjâ aton ingaput kaheratie, idjä ingedjau bara pambelom Hatalla, awi kahumong, idjä aton huang iâ, dan awi atei djari batekang;

19. Idjâ djari nihau pengingat ateie, dan djari menjaragh arepe akan talo kandji, dan iä radjin menggoang karä talo halikâ.

20. Tapi Kristus djaton djari iadjar intu keton kalotâ,

21. Djaka bewe keton djari mengasene iâ, dan djari iadjar awi iâ, kilau aton katotohe huang Kristus,

22. Iâ tä: keton akan menganan bitin keton idjâ tahi, idjâ aton tumon karâ hadat awang bahut, idjâ irusak awi karâ kipen palajang,

23. Dan keton akan indu inaheta intu rogh atein keton,

24. Dan awi makeian arep keton dengan biti idjä taheta, idjâ djari inampa tumon Hatalla huang kateteke tuntang karasihe idjâ toto.

25. Tagal tâ awi menganan augh tenendjaro, dan hakotak katotohe, genep biti dengan kolae, krana ikei aton sama ramon-bereng bereng Idjâ tâ.

26. Blait, tapi âla dengan salah; âla menjoho matanandau belep sangkom keton magon blait.

27. Æla kea menenga kalinda akan iblis.

28. Olo idjä djari menakau äla akan menakau hindei, tapi iä akan begawi, hapan lengâe, mawi talo bahalap, mangat iâ supa kea talo iä tau membagi dengan âwen idjâ aton bara katapas.

29. Æla menjoho kotak halikâ blua bara njaman keton, melainkan kotak idjâ bahalap indu memangun olo, mangat tä me-

njampei asi akan âwen idjâ mehining tâ.

30. Dan âla mengapâhâ Rogh brasi Hatalla, awi tâ keton djari intjatjak akan andau kaliwuse.

31. Karâ kapait, kasangit, kalait, karidu, dan augh sapa kanan keton bara keton, dan karä ampin kadarhaka.

32. Tapi awi masi dan menjanjang sama arep keton, dan ampun sama arep ketan, kilau Hatalla kea huang Kristus djari mampun keton.

BAGI 5.

Adjar tehiu ampin pambelom awang patut inumon olo Kristen; adjar tehiu karä sawa dan bana.

1. Kilau anak idjâ äka katauc awi keton menumon hadat Hatalla:

2. Tandjong huang sinta, kilau Kristus kea djari sinta ikei, dan djari menjaragh arepe akan ikei, mendjadi parapahe dan hadjat intu Hatalla, mendjadi akan ewau awang mangat.

3. Tapi karâ perkara habandong dan kandji, dan kipen beken idjâ kalotâ, âla kea djetâ baja injewut intu keton, kilau patut intu olo brasi.

4. Æla kea injewut kotak halikä, âla tutor hurä awang gila. âla augh raja-rajap awang djaton patut, tapi paham haream sewut tarimakasi.

5. Krana keton katawan, djaton olo habandong, djaton olo halikä, djaton olo bisit, idjä aton kilau olo idjâ menjemba dewa, akan mendino penatau huang karadjaan Kristus tuntang Hatalla.

6. Æla menjobo arep keton impalajang awi augh haiang, krana awi talo tâ kalait Hatalla mentakan karâ anak karisange.

7. Tagal tä, âla keton hakola denga.

8. Krana babut keton djari aton kakaput, tapi to keton aton blawa huang Tuhan; awi menandjong kilau anak blawa;

9. (Krana buahn Rogh aton huang karä kahalape, tuntang katetcke, tuntang katotohe;)

10. Sambil mariksa, narei aton idjâ awang ingilak Tuhan.

11. Dan âla mengarait arep keton dengan karâ penggawin kakaput idjä djaton beguna, tapi awi mempudji tä kea.

12. Krana talo idjä iawi âwen tä besilim, akan indu menjewut djetâ aton kahawä kea.

13. Tapi karâ talo tä mendjadi bakarina, amon djetâ impudji awi blawa, krana talo handiai, idjâ mengerina, djetâ aton blawa.

14. Tagal tâ koan iä: "Misik, ikau idjâ betiro, misik bara olo matei, dan Kristus hendak memplawa ikau?"

15. Tä ingat, mangat keton menandjong betawat, djaton kilau olo humong, tapi kilau olo pintar.

16. Hapan toto-toto katika awang bua, krana waja aton papa katonto.

17. Tagal tä, âla keton aton humong, tapi herati keton, narei aton kahendak Tuhan.

18. Dan âla membusau arep keton hapan anggor, idjâ merusak pambelom keton, tapi bua keton mendjadi besuang dengan Rogh.

19. Dan hatutor dengan sama arep keton hapan masmur, dan hapan njanjian idjâ tumon Rogh, idjä menara Hatalla, dan awi menjanji huang atein keton akan Tuhan.

20. Dan djaton terei tagal karâ perkara awi menarimakasi intu Hatalla, Bapa, huang aran Tuhan ikei, Jesus Kristus.

21. Dan awi memenda sama arep keton huang kikân Hatalla.

22. Keton idjâ bawi, awi memenda banan keton, kilau keton memenda Tuhan.

23. Krana bana aton takolok sawae, kilau Kristus kea aton takolok ungkupe, dan iä aton idjâ mahaga bereng tâ.

24. Tagal tâ, kilau ungkup memenda Kristus, kalotä kea olo bawi akan memenda banae huang talo handiai.

25. Keton idjâ hatuâ, sinta sawan keton, kilau Kristus kea djari sinta ungkup tâ, dan djari menjaragh arepe indu gantin ungkupe,

26. Mangat iâ memprasi iâ, limba iâ djari menjau iâ awi pampandoin danum, idjâ hindjâ augh Hatalla tâ,

27. Mangat iâ mempendeng akan arepe ungkup tâ huang ampie bakena haliei, idjä djaton aton kambrehut atawa talo papa beken idjâ kalotâ, tapi mangat ungkup tä aton brasi, dan djaton tau ingotak.

28. Kalotä kea patut olo hatuâ sinta sawae, kilau bereng arepe kabuat. Idjä sinta sawae, iä sinta arepe kabuat.

29. Krana olo djaton pudji besingi isin kabuate, tapi iâ pakanan dan mahaga tâ, kilau Tuhan kea mahaga ungkup tä.

30. Krana ikei aton ramonbereng ajue, ikei aton isi isin ajue, dan tolang tolang ajue.

31. „Tagal tâ olo akan melihi bapae tuntang indue, dan akan leket intu sawae, dan âwen duä tä akan mendjadi isi Idjä.”

32. Talo sahokan to aton hai, tapi aku menjewut tâ menintu Kristus tuntang ungkup tä.

33. Maka keton kea, bua genep bitin keton kalotâ sinta sawae kilau arepe kabuat; dan olo bawi akan indu mikä banae.

BAGI 6.

Prentah tehiu bapa, anak, tempo dan djipen olo; huang kaabas Hatalla ikei akan indu hakalawan dengan musohn ikei hapus umur ikei.

1. Keton, anak, awi menumon augh bapa dan indu keton huang Tuhan, krana djetâ aton patut.

2. „Horumat bapam tuntang indum” aton prentah solake, idjâ aton djandjie:

3. „Mangat ikau betua, dan belom tahi hundjun petak.”

4. Maka keton, idjâ bapa, äla merahas anak keton, tapi manggau iâ haiak keton madjar dan mempudji iâ menempo Tuhan.

5. Keton, idjâ djipen olo, awi menumon augh olo, idjâ tumon isi aton tempon keton, dengan kikâ dan gagendjâ, dengan atei awang budjur, kilau djaka keton menumon augh Kristus.

6. Æla begawi intu baun olo bewe, hendak ingilak olo, tapi kilau djipen Kristus hapan atei menumon kahendak Hatalla.

7. Dengan hanjak atei melalus gawin keton, kilau akan Tuhan, dan djaton akan olo,

8. Sabab keton katawan, talo bahalap idjä djari iawi genep biti, tumon tä kea iä karâ imalä Tuhan, alo iä djipen olo, alo iâ olo mardeka.

9. Dan keton, idjâ tempo, awi tumon tâ kea dengan djipen keton, dan äla aton karas denga, basa keton katawan, Tempon keton kea aton huang sorga, dan iâ tâ djaton menduan ampin olo.

10. Tinei, paharingku, djadi keton abas huang Tuhan, dan huang kwasan kaabase.

11. Awi mengkepan karä ganggaman Hatalla, mangat keton tau mendeng, melawan karâ akal iblis idjâ bakalilit.

12. Krana ikei djaton akan indu hakalawan dengan isi dan daha, tapi dengan karâ awang idjä hai dan abas tä, idjâ mimbing kwasan kakuput kalunen to, dengan karâ dewa papa idjâ intu pangara to.

13. Tagal tä awi mengkepan karä ganggaman Hatalla, mangat keton sanggam melawan intu andau papa, dan mangat keton, limba mempala talo handiai, tau mendeng.

14. Tâ, awi keton mendeng, haiak kahang keton ingkepan dengan katotohe, dan usok keton ingkepan dengan sangkarut kateteke;

15. Haiak pain keton ingkepan dengan sarumpa, adohe, haiak keton aton tatap mesanan Ewangelion kasanang.

16. Dan idjä membatang, imbing talawang kapertjaja, hapan tâ keton tau membelep karâ damek ain idjä papa tâ, idjä aton kilau njalan apui.

17. Dan duan kapiahn salamat, tinei padang Rogh, iä tâ augh Hatalla,

18. Haiak keton djaton terei blaku doa huang Rogh huang karä perkara, dan djaton terei mendjaga, dan laku doa kea akan karâ olo brasi,

19. Tinei akangku, mangat augh tâ inenga akangku, dan mangat aku hakon badjenta membuka njamangku, akan indu mesanan talo besilim Ewangelion,

20. Krana aku aton sarohan Ewangelion, idjâ imasong dengan rantei, nakara aku badjenta mesanan tâ, kilau patut aku mesanan tä.

21. Maka mangat keton kea akan katawan karâ perkarangku, dan talo handiai idjâ iawiku, Tighikus, pahari idjâ äka kataungku, djipen Tuhan idjä budjur tä, karâ mesanan talo handiai tä akan keton.

22. Krana badin tâ aku djari menjoho iä, mangat keton akan katawan perkaran ikei, dan uka iâ mempangat atein keton.

23. Kasanang aton intu karâ pahari, dan sinta tuntang kapertjaja, bara Hatalla Bapa, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

24. Asi awi mempahaiak olo handiai, idjâ sinta Tuhan ikei, Jesus Kristus, hapan atei awang budjur. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO PILIPPI.

BAGI 1.

Paulus mesanan arepe akan olo Pilippi, dan mempudji iâ melei sega huang Tuhan.

1. Paulus dan Timoteus, djipen Jesus Kristus, akan karâ olo idjä brasi huang Kristus Jesus, idjâ aton intu Pilippi, dan akan karâ episkopus dan diakon:
2. Asi aton dengan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.
3. Aku menjewut tarimakasi intu Hatallangku, sasening aku mingat keton,
4. (Dan magon huang karâ laku-doangku aku dengan hanjak atei blaku akan keton ;)
5. Sabab keton kalotä heret dengan Ewangelion, bara andau idjâ solake palus sampei katonto:
6. Dan aku harap, iâ, idjä djari menampara huang keton penggawi awang bahalap, iä karâ mendahang, menjukup tâ kea sampei akan andaun Jesus Kristus;
7. Kilau patut kea huangku aton kalotâ nintu keton handiai, basa keton aton huang ateiku, sabab keton handiai aton bara bagi dengan asingku, mahin huang ranteiku, mahin huang perkara aku akan membudjur arepku intu olo hai, mahin huang perkara aku akan menantu Ewangelion;
8. Krana Hatalla aton saksingku, kilen paham aku taharu dengan keton handiai, huang sintan Jesus Kristus.
9. Dan aku blaku intu Hatalla, uka sintan keton dahangindahang mendjadi paham labeh hindei, awi keton herati dan mengkemâ katotohe,
10. Mangat keton tau mengkemä karä perkara, idjâ aton beken bara djetä, mangat keton aton budjur, dan djaton bara salah,sampei akan andaun Kristus,
11. Besuang dengan karâ buahn kateteke, idjâ indjadian awi Jesus Kristus akan horumat dan akan taran Hatalla.
12. Maka, pahari, aku hendak keton katawan, karä perkara tâ, idjä djari bua aku, labeh djari mendohop, uka Ewangelion insanan,
13. Sampei ranteiku huang Kristus djari mendjadi bakarina huang human kaisar, dan intu karâ kaleka beken.
14. Dan arâ biti karä pahari huang Tuhan, awi aku imasong dengan rantei, menteng paham haream, dan badjenta iâ mesanan augh tä, dan djaton mikâ.
15. Aton kea belahe mesanan Kristus awi kasingie dan kahirie, tapi awang beken tâ mesanan iä huang kahalap ateie.

16. Æwen tâ mesanan Kristus awi iä besingi aku, djaton huang budjur ateie, haiak iä mado, hendak mendahang kapâhä akangku, idjä djari imasong.
17. Tapi awang beken tä mesanan Kristus awi sintae, basa iâ katawan, aku djari imasong, uka menantu Ewangelion.
18. Maka kilen to? Kristus kea aton insanan, alo sabab buku awang salah, alo huang katotohe; dan sabab tâ aku hanjak atei, toto, dan aku hendak kea hanjak atei.
19. Krana aku katawan, perkara tä karâ mendjadi indu salamatku, awi laku-doan keton, dan awi Rogh Jesus Kristus mawat aku;
20. Tumon aku toto taharu dan harap, huang perkara Idjâ mahin dia aku karä impahawen, tapi huang karä kadjentangku, kilau bahut hantâ, kalotâ katonto kea Kristus karâ impahai huang berengku, mahin awi pambelom, mahin awi pampatei.
21. Krana pambelomku aton Kristus, dan akan matei aton ontongku.
22. Tapi amon aku belom huang isi, djetä aton akan memparâ buahn penggawingku,— dan narei aku akan indu minti aku djaton katawan.
23. Krana aku injekâ awi duä perkara: aku taharu hagoet, mangat aku aton dengan Kristus, krana djetâ aton idjâ paham bahalap;
24. Tapi sabab keton aton labeh beguna, aku melei huang isi.
25. Maka aku harap dan katawan, aku karä melei, dan karâ melei dengan keton handiai, uka aku mendahang dan mempahanjak keton huang kapertjaja.
26. Mangat keton paham hhaream hanjak huang Kristus Jesus tagal aku, sabab aku aton haluli dengan keton.
27. Tapi awi keton menandjong kea kilau patut akan indu horumat Ewangelion Kristus, nakara, alo aku duma sambil mitâ keton, alo aku djaton hindjâ keton, aku tau mehining, keton mendeng huang Rogh Idjâ, dan hapan sama atei Idjâ keton haiak mengalahi sabab kapertjajan Ewangelion,
28. Dan djaton huang perkara Idjâ keton impikâ awi äwen tä, idjâ melawan; djetâ aton akan âwen tâ indu katan kabinasae, tapi akan keton indu katan salamat, dan djetä bara Hatalla.
29. Krana awi asi akan keton djari inenga, keton djaton pertjaja bewe huang Kristus, tapi keton bua kapâhâ kea sabab iâ;
30. Dan keton menjerenan sama klahi tä kea, idjâ keton djari mitâ huang aku, dan idjâ keton mehining, to aku kea aton huang klahi tâ.

BAGI 2.

Paulus mempudji olo Pilippi, uka iâ aton randa atei, dan uka iâ hindjâ atei, mendjadi kilau blawa huang kalunen; iâ mesuman, Timoteus dan Epaproditus akan menale olo tâ.

---

1. Tagal tä, djaka aton kamangat huang Kristus, djaka aton kakilak sinta, djaka aton kahindjän Rogh, djaka aton sajang dan asi:

2. Maka awi keton menjukup kahanjakku, awi keton sama mingat talo Idjâ; imbing keton sama sinta Idjâ, aton keton hindjâ atei, dan aton sama angat Idjâ kea.

3. Æla mawi perkara en-en sabab keton radjin habantah, atawa sabab keton menggau horumat awang haiang, tapi haiak keton aton randa atei bua genep biti mado kolae aton hai bara arepe kabuat.

4. Genep biti âla akan mingat idjä ajue, tapi genep biti akan mingat idjâ ain olo beken kea.

5. Bua angat tä aton huang keton, idjâ djari aton huang Kristus Jesus kea;

6. Alo iä aton huang ampin Hatalla, iä djaton djari menara arepe sabab iâ aton sama dengan Hatalla,

7. Tapi iâ djari memparanda arepe, djari menduan ampin djipen, dan djari memadan arepe dengan olo;

8. Huang karâ perkara iâ djari mendjadi kilau olon, dan iä djari memparanda arepe, iâ djari memenda Hatalla sampei iâ bua pampatei, toto, sampei pampatei hong kaju sampalaki.

9. Tagal tâ Hatalla kea djari menggatang iâ paham haliei, dan djari menenga ara aka, idjâ aton hai bara karä ara handiai,

10. Nakara huang aran Jesus akan indu indâko karâ utut ajue, idjä aton huang sorga, tinei idjâ aton hundjun petak, tinei idjâ aton penda petak,

11. Dan karâ djela akan mengaku, Jesus Kristus aton pangkahai Tuhan, akan horumat Hatalla Bapa.

12. Maka tumon tâ, keton idjä äka kataungku, kilau keton haradjur djari menumon aughku, djaton bewe sangkom aku hindjâ dengan keton, tapi paham haream to kea, sangkom aku hambilang dengan keton: awi menggawi salamat keton huang kikä tuntang kagendjâ,

13. Krana Hatalla aton, idjâ menggawi huang keton kadeduä, idjâ hendak dan idjâ mawi tä, tumon kakilak ajue.

14. Awi keton talo handiai âla dengan bekotok atawa dengan membantah,

15. Mangat keton aton djaton bara salah dan aton budjur, dan aton anak Hatalla, olo idjâ djaton tau ingotak intu bentok hamputan olo bengkok dan terputar, bentok tâ keton mandang kilau sumbo hong kalunen;

16. Dan imbing augh pambelom, akangku indu tara intu andau Kristus, belâ aku djari hadari haiang, dan djari menggawi haiang.

17. Toto, alo aku kea kilau parapahn-ihop inusu akan parapahe dan sombajang kapertjajan keton, maka aku hanjak atei, dan aku hanjak atei haiak keton handiai.

18. Dan tagal sama buku tä kea, awi keton kea hanjak atei, dan hanjak atei keton kea haiak aku.

19. Maka aku harap huang Tuhan Jesus, bedjeleng kea aku akan menjoho Timoteus menale keton, mangat aku kea tau sanang atei, amon aku kasene ahal keton.

20. Krana djaton aton olo be-
ken intu aku, idjä aton sama
atei kilau iä, idjâ kalotâ budjur
karâ manggau perkaran keton.
21. Krana olo handiai meng-
gau talo ajue, djaton talo ain
Kristus Jesus.
22. Dan keton katawan ka-
budjur ajue, kilau anak intu ba-
pae iâ djari mendohop aku
menggawi huang Ewangelion.
23. Maka aku harap, aku ka-
rä menjoho iâ palus limba aku
katawan kadjarian perkarangku.
24. Maka aku harap intu Tu-
han, aku kabuat kea bedjeleng
karâ duma akan keton.
25. Maka aku djari mado, pa-
tut aku menjoho menale keton
Epaproditus, paharingku, idjâ
haiak aku djari menggawi, dan
idjä haiak aku djari mengalahi,
idjâ aton sarohan keton, idjä dja-
ri menjukup karâ talo idjâ tapas
intu aku,
26. Basa iâ paham taharu
dengan keton handiai, dan basa
ateie aton bebehat angate, sabab
keton djari mehining, iä aton
haban.
27. Dan iâ djari aton kea ha-
ban, sampei tokep matei ; tapi
Hatalla djari menjanjang iâ, dan
djaton iä bewe, tapi aku kea,
belâ aku bua kapâhâ lipet kapâ-
hä.
28. Tagal tâ, bedjeleng hare-
am tinei aku djari menjoho iâ,
mangat haiak mitä iâ keton han-
jak atei haluli, dan mangat ka-
pâhän aku inapas.
29. Tâ awi keton menarima
iâ huang Tuhan dengan karä ka-
hanjak, dan awi mahorumat â-
wen idjä kaloto.
30. Krana tagal penggawin
Kristus iâ djari aton tokep pam-
patei,djaton iâ djari merega pam-
belom ajue, mangat iâ menjukup
intu aku katapas penggawin ke-
ton.

BAGI 3.

Paulus menjoho olo Pilippi mendjaga, belâ iâ inamput awi guru salah; olo Kristen awang toto harap dan menggoang Kristus bewe.

1. Tinei, paharingku, hanjak
atei huang Tuhan ! Aku djaton
aton hâka angate menjurat ha-
luli sama perkara to akan keton,
dan keton mendjadi labeh ba-
tantu awi tâ.
2. Djaga arep keton, itä aso
tâ ! itâ olo penggawi idjâ papa
tâ, idjâ injunat salah !
3. Krana ikei djari injunat
toto, ikei, idjä huang Rogh me-
nonggo Hatalla, dan idjà hatara
huang Kristus Jesus, dan djaton
harap huang isi.
4. Alo aku kea aton buku,
sampei aku tau harap huang isi ;
amon olo beken mado, iâ tau
harap huang isi, paham haream
aku.
5. Aku djari injunat, amon
aku hanja andau umurku ; aku
hindjä utus Israel, ungkup Ben-
jamin, ungkup olo Ibrani idjä
membatang intu olo Ibrani ; idjâ
tehiu Torat aku djari aton olo
parisi ;
6. Idjâ tehiu lason atei aku
djari mengasingen ungkup Tu-
han ; huang katetek, idjâ aton
awi Torat, aku djaton djari tau
ingotak olo.
7. Tapi idjâ awang djari aton
ontong akangku, aku djari meng-
garâ tä rugi sabab Kristus.

8. Toto, aku mado talo handiai kea aton rugi tagal kutoh kahain kaheratin Kristus Jesus, Tuhangku; tagal iâ aku djari mitong talo handiai aton rugi, dan aku mado djetâ aton talo papa bewe, mangat aku montong Kristus.

9. Mangat aku aton huang iä, djaton mina katetek ajungku kabuat, idjâ aton awi Torat, tapi mina katetek tâ, idjä aton awi kapertjaja huang Kristus, katetek tä, idjâ aton bara Hatalla awi kapertjaja.

10. Nakara aku kasene iâ, dan kwasan kamisik ajue, dan kahindjän kapähân ajue, sambil mendjadi padan ampie dengan pampatein ajue,

11. Djaka kea mikâ aku tau sampei, mendino bagi dengan kamisik olo idjä solake tâ.

12. Djaton, kilau djaka aku djari kea menjingkap tä, atawa djari kea tindu: tapi aku menggoang tâ, djaka kea aku tau menjingkap tä, idjâ aton himate akan tâ aku kea djari injingkap awi Kristus Jesus.

13. Pahari, aku djaton mado arepku, kilau djaka aku djari menjingkap tâ.

14. Tapi Idjâ to aku mawi, aku kalapean karä talo idjâ intu likutku, dan aku merandjur arepku nintu talo idjâ intu baungku, dan memadjal arepku mengkahimat kata, mangat aku mendino talo hai, akan tä Hatalla djari merawei ikei huang Kristus Jesus.

15. Maka pirâ-pirâ bitin ikei idjâ tindu, bua angat huang ikei aton tumon to kea; dan amon tinei angat beken aton intu keton, djetä kea Hatalla karâ mengarina akan keton.

16. Tapi, tikas kapertjaja ikei djari sampei to, bua ikei menandjong huang tâ tumon sama atoran Idjä, sambil mingat sama perkara Idjâ.

17. Pahari, bua keton haiak menumon aku, dan tampaja keton akan âwen tâ, idjä menandjong kalotä, kilau ikei aton indu sonto akan keton.

18. Krana arâ olo menandjong beken, kinjap aku djari menutor olo tä intu keton, dan to kea, haiak menangis, aku hamau dengan keton: iâ tâ aton musoh sampalakin Kristus.

19. Lawin kadjarian âwen tä aton kabinasa, knaie aton hatallan ajue, dan iä menggau horumat huang kahawâe, iä mengenang perkara kalunen bewe.

20. Tapi talo kaharap ikei aton huang sorga, bara hetä kea ikei mentei Djuru-salamat, Tuhan Jesus Kristus,

21. Idjâ karâ moba bereng ikei idjâ papa, menampa tâ padan ampie dengan bereng ajue idjâ paham bahalap, tumon kwasae, hapan tâ iâ tau memenda talo handiai intu arepe.

BAGI 4.

Paulus mengatau olo Pilippi melei tokep dengan Tuhan, dan iä mesanan tarimakasi aka sabab talo, idjä djari impait olo tâ.

---

1. Tumon tä, paharingku, âka kataungku, keton idjä aton kahanjakku tuntang horumatku, mendeng keton kalotä huang Tuhan.

2. Aku mempudji Ewodia dan aku mempudji Sintighe, mangat iâ hindjâ atei huang Tuhan.

3. Dan aku blaku intu ikau kea, ikau kolangku awang budjur, awi mendohop olo bawi tâ, idjâ haiak aku djari mengalahi huang Ewangelion, haiak dengan Klemens kea, dan haiak olo beken tâ kea, idjä djari mendohop aku begawi, arae aton hong surat pambelom.

4. Hanjak keton haradjur huang Tuhan; sindä tinei aku hamau: hanjak keton!

5. Tau besara dengan olo handiai. Tuhan aton tokep.

6. Æla keton gogop atei, tagal perkara Idjâ mahin dia; tapi awi keton blaku doa mesanan karä talo idjä âka kakenang keton akan Hatalla, haiak sewut tarimakasi.

7. Maka kasanang Hatalla, idjâ mahalau karâ kaheratin olo, djetä akan mahaga atein keton tuntang huang keton huang Kristus Jesus.

8. Tinei, pahari, karâ talo idjâ toto, idjâ patut, idjä tetek, idjä brasi, idjâ manis, karâ talo idjä injewut budjur, amon aton penggawi bahalap dan penggawi idjâ ihorumat: awi keton mengumang tâ.

9. Dan idjä awang keton djari adjar, dan djari mendino, dan djari mehining, dan djari mitâ huang aku, awi keton tâ, maka Hatalla kasanange karâ aton dengan keton.

10. Maka aku djari paham hanjak atei huang Tuhan, basa haru to tinei keton djari mendohop aku haluli; maka bahut kea keton djari aton pehias, tapi kalinda djaton djari aton.

11. Aku djaton menehiu to sabab aku aton bara katapas; krana aku djari adjar mempaterei huangku dengan idjâ awang aton intu aku.

12. Dan aku tau mendjadi pâhâ belom, aku tau kea mina kutoh ramo, huang karä kaleka dan huang karâ perkara aku djari iadjar, aku tau beso dan aku tau blau, aku tau mina kutoh ramo dan aku tau menjerenan katapas.

13. Aku tau menanggong talo handiai awi Kristus, idjâ mempaabas aku.

14. Tapi bua kea penggawin keton, basa keton hadohop djari menanggong katapas ajungku.

15. Dan keton kea katawan, o olo Pilippi, bara aku solake djari mesanan Ewangelion, amon aku djari harikas bara Makedonia, ungkup Idjâ djaton djari menenga talo akangku, hapan melandja arepku, baja keton bewe.

16. Krana akan Tessalonika kea keton djari mempait talo, sindâ handuâ, akan indu belandjangku.

17. Djaton kilau djaka aku menggau talo inenga tâ, tapi aku menggau, mangat buah tä, idjâ karâ itong intu keton, mendjadi kutoh.

18. Maka aku djari mendino talo handiai tâ, dan aku aton ombet kakutohe; aku aton sukup haliei, amon aku djari mendino bara Epaproditus talo idjâ impait keton, idjâ aton kilau ewau awang mangat, dan kilau para-

pahe awang bahalap, idjä ingilak Hatalla.
19. Maka Hatallangku, tumon katataun kahaie, karä menjukup karâ katapas keton, awi Kristus Jesus.
20. Maka akan Hatalla dan Bapan ikei aton kahaie palus katatahi. Amen.
21. Awi menabe olo idjä brasi huang Kristus Jesus. Karä pahari, idjâ aton dengan aku, menabe keton.
22. Karâ olo brasi aton menabe keton, idjâ membatang âwen tâ, idjä hindjä ungkup human kaisar.
23. Asi Tuhan ikei, Jesus Kristus, awi mempahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO KOLOSSA.

BAGI 1.

Paulus menabe olo Kolossa, mendähen adjar panditae, Epapras tâ, blaku doa uka iâ dahang-mendahang huang asi, dan mesanan aka kahain Kristus, sambil mempudji iâ leket denga toto-toto.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, tumon kahendak Hatalla, dan Timoteus, pahari tä,
2. Akan olo brasi dan akan karä pahari idjâ pertjaja huang Kristus, idjä melei hong Kolossa: asi aton dengan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.
3. Ikei menjewut tarimakasi intu Hatalla dan Bapan Tuhan ikei Jesus Kristus, dan ikei djaton terei blaku doa akan keton,
4. Basa ikei djari mehining brita bara kapertjajan keton huang Kristus Jesus, dan bara sinta tâ, idjâ aton hong keton nintu karä olo brasi,
5. Sabab kaharape, idjä huang sorga djari ina akan keton, britan kaharap tä keton djari mehining awi augh katotohe, iâ tä, awi Ewangelion,
6. Idjä djari duma sampei keton, kilau sampei hapus kalunen kea, dan djetâ aton memuah, kilau intu keton kea, bara andau tâ, amon keton djari mehining augh tâ, dan djari mengasene asin Hatalla huang katotohe.
7. Kilau keton djari iadjar kea awi Epapras, idjâ aton kolan ikei hong penggawin ikei, idjä äka kataun ikei, idjä aton djipen Kristus awang budjur intu keton.

8. Iâ kea djari mesanan akan ikei sintan keton, idjâ huang Rogh.

9. Tagal tâ, bara andau ikei djari mehining tâ, maka ikei kea djaton djari terei blaku doa akan keton, dan ikei paham huang, mangat keton injuang dengan kaheratin kahendak ajue, huang karâ kapintar tuntang kaherati tumon Rogh;

10. Nakara keton akan menandjong kilau patut akan indu horumat Tuhan, akan indu kakilak ajue, sambil memuah huang karä ampin penggawi awang bahalap, dan dahang-mendahang huang kaheratin Hatalla,

11. Haiak keton impaabas awi karâ kaabase, tumon kwasan kahain ajue, akan karä kaserenan dan pandjang atei, dan akan karâ kahanjak atei,

12. Haiak keton menarimakasi intu Bapa, idjä djari mematut ikei mendino bagin penataue huang blawa, haiak dengan karâ olo brasi,

13. Idjä djari mendjidjit ikei bara kwasan talo kaput, dan djari minda ikei akan karadjaan Anake, idjâ âka kataue.

14. Huang iâ tä ikei aton kaliwuse awi dahan ai, iä tä, ampun karä dosa.

15. Iä tâ aton Tamunan Hatalla idjä djaton tergitan, Mantir karä talo tampa handiai.

16. Krana awi iâ talo handiai djari inampa, talo idjâ aton huang sorga dan idjä aton hundjung petak, talo idjâ tergitan dan idjä djaton tergitan, karâ padadusan, dan idjä awang marentah, dan idjâ awang hai, dan idjâ awang kwasa: talo handiai tâ djari inampa awi iâ, dan akan iâ.

17. Dan iâ aton helo dan hai bara talo handiai, dan talo handiai haiak melei awi iä.

18. Maka iä aton Takolok bereng tâ, iâ tâ: ungkup tâ, iâ, idjâ aton Tamparan talo handiai, idjâ solake djari misik bara olo matei, nakara iä huang karâ perkara aton idjä membatang tâ.

19. Krana djari aton kakilak Bapa, uka hapus kakutohn pambelom aton melei huang iâ.

20. Dan limba iâ djari mawi kasanang awi iä, awi dahan sampalakie, maka awi iâ iä menjapan talo handiai dengan arepe, idjâ awang aton hundjun petak, dan idjâ awang aton huang sorga.

21. Dan keton, idjä bahut djari aton kedjau, idjä djari aton musohe awi huang keton, hong karâ ampin penggawi papa, keton kea, koangku, iä djari menjapan katonto,

22. Hong bereng isin ajue, awi pampatei, nakara iâ mempendeng keton intu baun ajue, brasi, djaton halikâ awi talo papa, liwus bara karâ kasalah:

23. Djaka keton melei bewe huang kapertjaja,dan amon keton aton bara galang dan aton sega huang tâ, dan amon keton djaton inggian bara kaharap Ewangelion, idjâ keton djari mehining, dan idjä djari insanan akan karä talo tampa handiai; akan tâ aku, Paulus, djari inampa mendjadi pandita.

24. Dan to aku hanjak atei huang karâ kapâhângku, idjâ bua aku tagal keton, dan huang isingku aku menjukup tisan ka-

djakân Kristus ganti bereng ajue, iâ tâ: ganti ungkup tä;
25. Akan ungkup tâ aku djari inampa mendjadi pandita, tumon prentahn Hatalla, idjâ djari inenga akangku nintu keton, uka aku melalus augh Hatalla,
26. Iâ tâ talo sahokan, idjâ djari injahokan bara tamparan katika intu karâ girir olo, tapi to djetä djari ingerina intu olo ajue idjâ brasi;
27. Awi iâ tâ Hatalla hendak mesanan paham kahain talo sahokan tâ intu karä olo kapir, iâ tâ Kristus idjâ huang keton, idjâ aton kaharap kahaie.
28. Kristus tä ikei mesanan, sambil mempudji olo handiai, dan madjar genep olo huang karâ kapintar, mangat ikei mempendeng genep olo tindu huang Kristus Jesus.
29. Akan tä aku kea menggawi, haiak aku mengalahi tumon penggawin ajue, idjâ menggawi huang aku dengan kaabase.

BAGI 2.

Paulus mempudji olo tâ, uka iâ kea leket intu Jesus bewe, dan âla menumon kapintar olon, âla leket intu dewa, âla harap intu hadat en-en.

---

1. Maka aku hendak, mangat keton katawan, ateiku paham mengalahi sabab keton, dan sabab âwen idjâ intu Laodikea, dan sabab karâ olo idjä pertjaja, idjä djaton djari mitâ baungku huang isi:
2. Nakara ateie impangat, dan nakara iâ imeteng uka hindjâ huang sinta, uka iä mendino salepa penataun katantun kapintar, dan kaheratin talo sahokan Hatalla Bapa dan Kristus;
3. Huang iâ tâ aton besahokan karä penataun kapintar tuntang kaherati.
4. Dan aku menjurat to, belâ olo mempalajang keton awi augh, idjâ aton maher menamput olo.
5. Krana alo aku tumon isingku hambilang dengan keton, maka tumon roghku aku hindjâ dengan keton, dan aku hanjak atei awi aku mitâ atoran keton, dan kadähen kapertjajan keton huang Kristus.
6. Maka kilau keton djari menarima Kristus Jesus, Tuhan tâ, kalotä awi menandjong huang iâ,
7. Aton keton bara uhat huang iâ, aton keton imangun huang iâ, djadi keton indähen huang kapertjaja, kilau keton djari iadjar, dahang-mendahang huang djetä, dan sewut tarimakasi.
8. Djaga, belâ olo menamput keton kilau rampasan awi kapintar olo, awi augh palajang awang haiang, idjä aton tumon sansanan olo, tumon tamparan adjar kalunen, dan djaton tumon Kristus.
9. Krana huang iâ hapus kakutohn Hatalla aton melei, dan aton bara bereng.
10. Dan keton aton tindu huang iä, idjä aton Takolok karâ awang idjâ marentah, dan Takolok karâ kwasa.
11. Huang iä keton djari injunat kea awi sunat, idjä djaton iawi dengan lengân olo, awi bereng dosan isi djari inganan, awi sunat Kristus,

12. Awi keton haiak denga djari ingubur huang pampandoi brasi, huang tâ keton djari impisik kea haiak denga, awi keton pertjaja penggawin Hatalla, idjä djari mempisik iâ bara olo matei.

13. Dan katika keton djari aton matei huang kasalah dan huang likän isin keton, maka Hatalla djari membelom keton haiak dengan iä, sambil mampun karâ kasalahn keton ;

14. Dan iâ djari mempuas surat-utang, idjä mendawa ikei, idjâ mempendeng arä prentah dan arâ hadat, dan idjä djari meniwas ikei ; iä djari menganan tâ, dan djari melantak tä akan kaju sampalaki.

15. Dan iâ djari mempala karâ idjä awang marentah, dan karâ idjä awang kwasa, dan djari mingkes tâ mendjadi talo inampaja kalunen, dan awi sampalaki tâ iâ djari manang, sambil mempala tâ.

16. Tagal tâ, âla keton menjoho olo memetâ dan menjalah keton tagal talo kinau dan talo ihop, tagal andau pesta, tagal andau bulan taheta, atawa tagal andau sabat.

17. Djetâ aton baja kangkalingâu talo idjâ akan duma, maka bitie awang toto aton Kristus.

18. Tagal tâ, äla menjoho salamat keton irampas bara keton awi olo, idjâ hapan ampin karanda atei kabuate, dan idjä menjemba melaikat, sambil mengarait arepe dengan perkara iâ djaton djari mitâ, dan haiang iâ djari menggatang arepe awi kapintare idjâ tumon dasar isi.

19. Dan iâ djaton mimbing takolok, awi tä hapus bereng tâ, idjâ ianggau dan injambong awi karâ ramon-bereng, dahang-indahang huang kwasan Hatalla.

20. Maka djaka keton haiak dengan Kristus djari matei akan tamparan adjar kalunen tä, maka buhen, kilau djaka keton aton baris kalunen, keton impabehat tinei awi karä prentah dan karâ hadat,—

21. („Æla menindjek tâ, âla mengkemä tâ, âla hapan tä,"

22. Maka talo handiai tâ akan indu nihau awi ihanggap olo ;)—idjä djari impendeng tumon prentah dan tumon adjar olo ?

23. Talo tâ aton kea ampin kapintare huang sombajang idjà tumon kahendak kabuate, huang karandae, dan awi djetâ djaton menjanjang bereng ; tapi djetâ djaton aton guna en en, dan djetâ aton akan indu membeso isi.

BAGI 3.

Kristus hendak inonggo, awi ikei mendjadi olo taheta sambil menggoang talo sorga, dan sinta sama arep ikei ; adjar tehiu karâ bana, sawa, bapa, anak, dan djipen olo.

---

1. Maka amon keton djari impisik haiak dengan Kristus, awi keton menggau talo idjä huang ngambo, âka Kristus aton, idjâ mondok hila gentaun Hatalla.

2. Awi menggoang talo idjâ huang ngambo, äla idjâ aton hundjun petak.

3. Krana keton djari matei, dan pambelom keton, hindjâ dengan Kristus, djari injahokan huang Hatalla.

4. Maka amon Kristus, idjä aton pambelom ikei, karâ ingarina, tä keton kea hindjâ denga karâ ingarina huang kahaie.
5. Tagal tä, awi mempatei ramon-bereng keton, idjâ aton hundjun petak, iä tâ: kabandonge, kalikâe, kipen idjä tangkalau tikase, kipen idjâ papa, tinei kisit, idjâ aton sama kilau menjemba dewa;
6. Tagal talo tâ karä anak karisange bua kalait Hatalla.
7. Dan keton kea bahut djari menandjong tumon talo tä, katika keton djari belom huang talo tâ.
8. Tapi katonto, kanan keton kea talo handiai tâ; karâ kasangite tuntang kalaite, augh papa, augh sapa, dan karâ augh halikâ kanan keton bara njaman keton.
9. Æla menendjaro intu olo, basa keton djari menganan bitin keton idjä usang tâ, tuntang karä penggawie,
10. Dan djari makeian arep keton dengan biti idjâ taheta, idjä inaheta huang kaherati, tumon sonton ajue, idjâ djari menampa iâ.
11. Huang iâ tâ djaton aton olo kapir, olo Jehudi, olo idjâ injunat, olo idjâ djaton injunat, olo korik, olo humong, djipen olo dan olo mardeka, tapi Kristus bewe aton awang aton, iâ aton huang olo handiai tâ.
12. Tumon tâ, kilau patut intu olo idjâ djari inti Hatalla, idjâ brasi dan idjâ âka kataue, kâlâ keton makeian arep keton dengan angat pengasi, dengan kahalape, dengan randa atei, dengan kalemoe, dengan pandjang atei;
13. Serenan sama arep keton, dan ampun sama arep keton, djaka idjâ biti djari imapa kolae; kilau Kristus djari mampun keton, awi keton kea tumon tâ.
14. Maka hundjun talo handiai tâ tinei awi mengkepan sinta, awi tá keton imeteng huang katindue.
15. Dan soho kasanang Hatalla marentah huang atein keton, akan tâ keton djari irawei kea huang bereng Idjâ; dan soho atein keton menjewut tarimakasi.
16. Soho augh Kristus djowodjowong melei intu keton, huang karâ kapintare; adjar dan awi mempudji sama arep keton, hapan masmur dan njanjian indu menara Hatalla, idjâ tumon Rogh, dan dengan kahanjake awi menjanji huang atein keton akan Hatalla.
17. Dan talo handiai idjä iawi keton, mahin augh kotak mahin penggawi, awi keton talo handiai tâ huang aran Tuhan Jesus, sambil sewut tarimakasi intu Hatalla, Bapa, awi iâ tä.
18. Keton idjâ bawi, awi memenda banan keton, kilau aton patut huang Tuhan.
19. Keton, idjâ hatuä, sinta sawan keton, dan âla keton behari atei nintu iä.
20. Keton, karâ anak, awi menumon augh bapa dan indu keton huang talo handiai, krana djetâ ingilak Tuhan.
21. Keton, idjâ bapa, äla merarat anak keton, belâ angat ateie leteng.
22. Keton, idjä djipen olo, awi menumon augh âwen, idjä

aton tempon keton tumon isi, huang karä perkara, âla intu baue bewe, hendak ingilak olo, tapi hapan atei awang budjur, sambil mikâ Hatalla.

23. Dan talo handiai keton mawi, awi keton tâ tuntang toto atei, kilau intu Tuhan, dan djaton intu olo,

24. Basa keton katawan, bara Tuhan keton karä mendino balân penataue; krana keton menempo Tuhan Kristus.

25. Tapi idjä mawi talo salah, iâ karâ menanggong kasalah tâ, idjä djari iawie, krana Hatalla djaton menduan ampin olo.

BAGI 4.

Paulus menjoho olo blaku doa, dan menandjong betawat nintu olo, idjä hindei pertjaja; iâ menabe olo Kolossa.

1. Keton, idjä tempo, awi nintu djipen keton talo idjä patut dan budjur, basa keton katawan, aton Tempon keton kea huang sorga.

2. Uku-uku keton, âla terei blaku doa, dan haiak blaku doa awi keton mendjaga, dan sewut tarimakasi.

3. Dan laku kea akan ikei, mangat Hatalla muap akan ikei lawang augh tâ, nakara ikei mesanan talo sahokan ain Kristus, idjâ aton buku aku to djari imasong,

4. Nakara aku mengarina tâ, kilau aton patut aku mesanan tâ.

5. Tandjong, hapan kapintare nintu olo tä, idjä aton intu ruar, dan hapan toto-toto katika idjä bua.

6. Soho kotak keton aton mangat bewe, imbalut dengan uja, nakara keton katawan, kilen patut keton tomba akan genep biti.

7. Perkarangku handiai karä insuman akan keton awi Tighikus, paharingku, idjâ âka kataungku, pandita idjä budjur, dan idjâ haiak aku menempo Tuhan;

8. Idjâ djari injohoku menale keton sabab tâ kea, nakara iâ mengasene ahal keton, dan mempangat atein keton,

9. Haiak dengan Onesimus, pahari idjä budjur dan ingilak tâ, idjâ aton kolan keton; äwen tä karâ menjerita akan keton talo handiai, karä perkaran ikei beto.

10. Aristarghus, idjâ haiak aku djari inutup olo, menabe keton; tinei Markus, anak betaun Barnabas, (tehiu iä tä keton djari imetâ, amon iä menale keton, awi keton menduan iâ.)

11. Tinei Jesus, idjä inggarâ Justus; âwen tä handiai aton bara ungkup olo Jehudi, dan âwen tä bewe djari mendohop aku menggawi perkaran karadjaan Hatalla, dan iâ djari aton indu kamangat ateiku.

12. Epapras menabe keton, idjä hindjâ ungkup keton, idjä aton djipen Kristus, idjâ djaton terei mengalahi sabab keton huang laku-doae, mangat keton mendeng tindu dan tatap huang karä kahendak Hatalla.

13. Krana aku menjaksi aka, iâ paham kakal atei tehiu keton, dan tehiu âwen idjâ huang Laodikea, dan tehiu âwen idjâ huang Hierapolis.

14. Lukas, tabit tä, idjâ aton

âka kataungku, menabe keton; tinei Demas.
15. Awi menabe karâ pahari, idjâ aton hong Laodikea, tinei Nimpas, dan ungkup, idjä aton hong humae.
16. Dan amon suratku to djari imbasa awi keton, soho djetâ imbasa kea intu ungkup olo Laodikea, dan awi keton membasa surat tâ kea, idjâ djari impait akan Laodikea.
17. Dan hamau dengan Arghippus: Ingat pangkat gawi tâ, idjâ djari inarimam huang Tuhan, mangat ikau melalus tâ.
18. To tabehku, idjâ injurat aku, Paulus, hapan lengângku kabuat. Tehiu ranteiku. Asi awi mempahaiak keton. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO TESSALONIKA, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Paulus mesuman, iä paham mingat olo Tessalonika huang laku-doae, dan iä harap, olo tä djari toto hoba.

1. Paulus, Silwanus dan Timoteus akan ungkup olo Tessanika, idjâ aton huang Hatalla Bapa, dan huang Tuhan Jesus Kristus: asi aton dengan keton dan kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.
2. Ikei djaton terei menjewut tarimakasi akan Hatalla tagal keton handiai, sambil tehiu keton huang karä laku-doan ikei,
3. Dan ikei djaton terei menehiu intu Hatalla dan Bapan ikei penggawin kapertjajan keton, dan penggawin siutan keton, dan kaserenan kaharap keton intu Tuhan ikei, Jesus Kristus;
4. Basa ikei katawan, pahari, idjâ âka kataun ikei, keton djari inti Hatalla.
5. Krana Ewangelion ikei djaton djari aton dengan keton huang augh bewe, tapi huang kaabase kea, dan huang Rogh brasi, dan huang paham katantue; kilau keton katawan, kilen ampie ikei djari belom dengan keton, tagal keton.
6. Dan keton djari menumon ikei, dan djari menumon Tuhan, huang arä kadjakä keton djari menarima augh tä, huang kahanjak Rogh brasi.
7. Sampei keton djari mendjadi sonto akan sekarâ olo per-

tjaja hong Makedonia dan hong Aghaia.
8. Krana bara keton augh Tuhan djari inanjap djaton hong Makedonia dan hong Aghaia bewe, tapi akan karâ kaleka beken kea kapertjajan keton, idjâ huang Hatalla, djari blua, sampei dia usa ikei menutor talo enen tehiu tâ.
9. Krana karä olo tâ kabuat mesanan, kilen ikei djari inarima keton, dan kilen keton djari hoba nintu Hatalla,sambil menganan karâ dewa, hendak menjemba Hatalla idjâ belom dan toto,
10. Haiak keton mentei penuman Anake bara sorga, idjâ djari impisik Hatalla bara olo matei, iâ tâ Jesus, idjä djari meliwus ikei bara kalaite idjâ akan duma.

BAGI 2.

Paulus menehiu ampie Ewangelion djari insanan akan olo tä, dan ampie olo tä djari menarima Ewangelion.

---

1. Krana keton kabuat katawan, pahari, penamâan ikei intu keton djaton djari aton haiang;
2. Melainkan, alo ikei helo bara tâ djari ingapâhä dan djari impahawen kea hong Pilippi, kilau keton katawan, maka ikei djari aton urâh atei kea huang Hatallan ikei, mangat mesanan Ewangelion Hatalla akan keton huang arâ klahi.
3. Krana augh ikei djaton djari aton huang kalajange, djaton huang kalikä, djaton huang tipu,
4. Tapi, kilau Hatalla djari mematut ikei, uka Ewangelion insahan akan ikei, kalotâ ikei mesanan tâ, djaton haiak hendak ingilak olo, tapi haiak radjin ingilak Hatalla, idjâ mariksa atein ikei.
5. Krana sindâ mahiu dia ikei djari hapan augh mengatau olo menamput iâ lajang, kilau keton kabuat katawan, atawa mawi augh bahalap basa ikei aton bisit, mipen ramon keton; Hatalla aton saksi!
6. Dan djaton kea ikei djari menggau horumat intu olo, djaton intu keton, djaton intu olo beken, alo kea ikei tau mempabehat keton, kilau sarohan Kristus.
7. Tapi ikei djari aton manis intu keton, sama kilau ajang mian anake.
8. Krana ikei paham radjin dengan keton, dan ikei aton pehias haliei djaton bewe mendjuluk akan keton Ewangelion Hatalla, tapi mendjuluk hambaruan ikei kea, basa keton djari mendjadi âka kataun ikei.
9. Krana keton mingat, pahari, penggawin dan kahâkan ikei; krana haiak ikei djari begawi handau hamalem, belä ikei mempabehat idjâ bitin keton, ikei djari mesanan akan keton Ewangelion Hatalla.
10. Keton aton saksi, tinei Hatalla, kilen brasi dan budjur dan djaton tarakotak ampin pambelom ikei djari aton dengan keton, idjâ pertjaja.
11. Kilau keton katawan, tumon hadat bapa dengan anake maka ikei djari mempudji dan

mempangat dan menjoho genep biti keton,

12. Uka keton menandjong kilau aton patut intu Hatalla, idjâ merawei keton tamâ karadjaan dan kahain ajue.

13. Tagal tâ kea ikei djaton terei menarimakasi intu Hatalla, basa, limba keton djari mendino augh Hatalla bara ikei, keton djari menarima tä, djaton kilau augh olon, tapi, (kilau tâ toto aton kea,) kilau augh Hatalla, idjä aton abas menggawi kea huang keton idjä pertjaja.

14. Krana keton, pahari, djari ompat karâ ungkup Hatalla intu Judea, idjâ aton huang Kristus Jesus, basa keton kea djari bua sama kapâhâ tâ awi olo utus keton, kilau äwen tä djari bua kapähä awi olo Jehudi;

15. Idjä djari mempatei kea Tuhan Jesus, dan karâ nabin ajue, idjä djari mengasingen ikei kea, dan iä djaton ingilak Hatalla, dan iâ aton melawan olo handiai.

16. Dan iâ mengahana ikei mesanan augh Hatalla akan olo kapir, belâ âwen tä injalamat, dan iä hantâ menjukup karâ dosae. Maka kalait djari sampei iâ akan merusak iä.

17. Tapi ikei, pahari, idjâ djari iharak handjulu bara keton, tumon baue djaton tumon atei, dengan paham taharu ikei djari paham haream mengkemâ, hendak mitä baun keton tinei.

18. Tagal tâ ikei, toto aku Paulus kabuat, sindâ handuâ djari mengkahimat menale keton, tapi satan djari membalang ikei.

19. Krana narei aton kaharap ikei, atawa narei aton kahanjak dan horumat ikei? Djaton keton aton tâ huang baun Tuhan ikei, Jesus Kristus, intu katika penuman ajue?

20. Krana keton aton horumat ikei tuntang kahanjak ikei.

BAGI 3.

Paulus mesanan sintae nintu olo Tessalonika; tagal sintae iâ djari menjoho Timoteus menale olo tä, dan iâ hanjak atei awi brita iä djari mehining bara olo tä, dan iä blaku doa aka intu Hatalla.

---

1. Tagal tä, basa ikei djaton hindei tau menahan taharun atein ikei, maka ikei radjin belihi kabuat hong Atena,

2. Dan ikei djari menjoho Timoteus, paharin ikei, idjä aton djipen Hatalla, dan idjâ mendohop ikei menggawi huang Ewangelion Kristus, uka iâ mengarassan keton, dan mempudji keton tagal karâ perkâran kapertjaja;

3. Belä idjä biti keton ionggä huang kadjakâ to: krana keton kabuat katawan, akan tâ ikei djari impendeng.

4. Krana kahum ikei aton dengan keton, helo bara kadjariae kea, ikei djari mesanan akan keton, djaton tau dia ikei indjakâ; to augh tä djari tulus kea, maka keton katawan tâ.

5. Tagal tâ, basa aku djaton hindei tau menahan taharun ateiku, aku djari menjoho iâ, uka aku mengasene kapertjajan keton, djaka mikä idjâ peningkes tâ djari meningkes keton, dan penggawin ikei mendjadi haiang.

6. Tapi to, amon Timoteus djari haluli tinei bara keton akan

ikei, dan djari mesuman akan ikei brita bahalap bara kapertjajan keton dan bara sintan keton dan djari menjerita, keton hantâ paham mingat ikei, dan keton paham taharu mitâ ikei, kilau ikei kea taharu mitä keton:

7. Maka awi tâ, pahari, huang karâ kadjakâ dan huang karâ kapâhân ikei ikei djari impangat tagal keton, awi kapertjajan keton;

8. Krana to ikei belom, amon keton mendeng dâhen huang Tuhan.

9. Krana narei ampin tarimakasi ikei akan indu menenga akan Hatallan ikei, hapan memalâ karâ kahanjake, awi tâ atein ikei hanjak huang Hatallan ikei tagal keton?

10. Handau hamalem ikei djaton terei paham blaku doa, nakara ikei akan mitâ baun keton haluli, dan akan menjukup talo; idjâ aton tapas huang kapertjajan keton.

11. Maka ikei harap, Hatalla dan Bapan ikei kabuat, dan Tuhan ikei, Jesus Kristus, akan menintu djalan ikei sampei ikei tau menale keton.

12. Dan ikei blaku, mangat Tuhan menjoho keton dahang-mendahang dan mendjadi djowong huang sinta nintu sama arep keton, dan nintu olo handiai, sama kilau ikei aton nintu keton;

13. Mangat iâ mempaabas atein keton, uka keton aton djaton terkotak huang karasi, intu baun Hatalla dan Bapa, katika Tuhan ikei Jesus Kristus karä duma, tuntang karä olo ajue idjâ brasi.

BAGI 4.

Paulus mempudji olo Tessalonika, mangat iâ belom kilau patut; iâ mesanan kamisik olo matei, katika Tuhan duma.

---

1. Tinci, pahari, ikei blaku intu keton dan mempudji keton huang Tuhan Jesus, kilau ikei djari madjar keton patut keton menandjong, uka keton ingilak Hatalla, dahang-mendahang keton huang perkara tâ.

2. Krana keton katawan prentah, idjâ djari inenga ikei akan keton awi Tuhan Jesus.

3. Krana kahendak Hatalla aton, keton akan dahang-mendahang mendjadi brasi, dan keton akan mengedjau arep keton dengan kabandonge;

4. Nakara genep bitin keton tau mimbing berenge huang karasie dan horumat;

5. Æla huang penggawi papa tumon karâ kipen, kilau olo kapir pudji belom, idjä djaton kasene Hatalla.

6. Æla idjä bitin keton mawi salah atawa menipu paharie huang perkara tâ, krana Tuhan memalä dan mahukum karâ gawi kalotä, kilau bahut aku djari mesanan dan menjaksi akan keton.

7. Krana Hatalla djaton djari merawei ikei akan kalikâ, tapi akan karasi.

8. Tumon tâ, olo idjä menganan augh to, iä djaton menganan olo, tapi Hatalla, idjâ djari menenga kea akan huang ikei Rogh ajue idjâ brasi.

9. Tehiu idjâ sinta tä nintu karâ paharie dia usa aku menjurat akan keton, krana keton kabuat

djari iadjar Hatalla, uka keton sinta sama arep keton.
10. Dan keton melalus tâ kea nintu karä pahari, idjâ aton hapus Makedonia. Tapi ikei mempudji keton, pahari, awi keton dahang-mendahang hindei huang sinta.
11. Dan awi madjar arep keton, uka atein keton mendjadi tadoh, dan uka genep bitin keton melalus penggawin arepe kabuat, haiak begawi hapan lengân keton kabuat, kilau ikei djari memetâ keton ;
12. Mangat keton menandjong huang kapatute nintu olo tâ, idjâ aton ruar ungkup, dan mangat keton djaton aton tapas talo en-en.
13. Maka, pahari, aku djaton hendak menjoho keton djaton katawan perkaran âwen tâ, idjâ djari betiro matei, belâ keton aton kapähâ atei, kilau olo beken tä, idjä djaton aton kaharape.
14. Krana amon ikei pertjaja, Jesus djari matei dan djari misik, maka tumon tâ Hatalla akan maga buli haiak dengan Jesus âwen tâ kea, idjä djari betiro matei huang Jesus.
15. Krana awi augh Tuhan ikei mesanan akan keton, ikei, idjä betisa, idjâ melei belom sampei penuman Tuhan, ikei djaton karä menanselo iâ, idjâ djari betiro matei.
16. Krana Tuhan kabuat karâ mohon bara langit dengan augh tehau, dengan augh mantir melaikat, dengan augh sarunei Hatalla; dan âwen idjä djari betiro matei huang Kristus karâ misik solake.
17. Limba tâ ikei, idjâ djari melei belom, haiak dengan äwen tä karä hagatang huang baunandau, menambang Tuhan intu pangara, dan kalotä palus katatahi ikei karâ melei dengan Tuhan.
18. Tumon tä, awi mempangat sama arep keton hapan augh to.

BAGI 5.

Olo haradjur akan indu mentei penuman Tuhan Jesus, dan patut iä menjimpan arepe akan andaun penumae.

---

1. Maka idjâ tehiu waja dan katika, pahari, dia usa aku menjurat akan keton.
2. Krana keton kabuat katawan bua-bua, andaun Tuhan karâ duma kalotä ampie, kilau maling duma hamalem.
3. Krana amon olo karâ hamau: Aton to sanang, djaton aton behaja en-en,—salenga tâ kea kabinasa karâ menjingkap iâ, kilau kapâhä manak salenga mentakan olo bawi idjâ betihi; dan djaton haliei olo tâ akan mahakan tâ.
4. Tapi pahari, keton djaton aton huang kakaput, sampei andau tâ akan menjingkap keton kilau maling duma hamalem.
5. Keton handiai aton anak blawa, dan anak handau; ikei djaton aton baris alem, atawa baris kakaput.
6. Tumon tä, âla ikei betiro, kilau olo beken tâ, tapi bua ikei mini dan aton bedangä.
7. Krana olo idjä betiro, iä betiro hamalem, dan olo idjä bebusau, iâ aton bebusau hamalem;

8. Tapi ikei, idjâ aton baris
andau, bua ikei aton badangâ,
sambil mengkepan sangkurut
kapertjaja dan sinta, dan hapan
kaharap salamat tä indu kapiah.
9. Krana Hatalla djaton djari
mingkes ikei akan kasangite, ta-
pi mangat ikei mendino salamat
awi Tuhan ikei, Jesus Kristus;
10. Idjä djari matei indu gan-
tin ikei, mangat ikei, mahin ikei
begawi mahin ikei betiro, akan
indu belom haiak denga.
11. Tagal tâ, awi mempudji
sama arep keton, dan awi me-
mangun sama arep keton, kilau
keton pudji mawi kea.
12. Dan ikei blaku intu keton,
pahari, kasene âwen, idjâ meng-
gawi intu keton, dan idjä ma-
rentah keton huang Tuhan, dan
idjâ madjar keton;
13. Dan awi paham mahoru-
mat iä huang sinta, sabab pang-
kat penggawin ajue. Hakabua
sama arep keton.
14. Dan ikei blaku intu keton,
pahari, awi mempudji âwen idjä
djaton menumon atoran, awi
mempangat äwen idjâ korik atei,
awat âwen idjâ belemo, dan a-
ton pandjang atei nintu olo han-
diai.
15. Djaga, belâ olo memalâ
kapapa hapan kapapa, dan âla
terei menggoang kahalape, ma-
hin nintu sama arep keton, ma-
hin nintu olo handiai.
16. Hanjak atei haradjur.
17. Æla terei blaku doa.
18. Tagal karä perkara sewut
tarimakasi intu Hatalla, krana
djeto kea aton kahendak Ha-
talla nintu keton huang Kristus
Jesus.
19. Æla membelep Rogh.
20. Æla mengabelâ augh nu-
djum.
21. Awi mariksa talo handiai,
dan imbing talo kahalap.
22. Awi mengediau arep ke-
ton dengan karâ ampie kea, ki-
lau djaka keton ompat talo papa.
23. Maka Hatalla kasanang ka-
buat awi memprasi keton hapus
haliei, dan aku blaku, uka ha-
pus rogh dan hambaruan dan
bereng keton ihaga, lapas bara
karä kasalah, akan penuman
Tuhan ikei Jesus Kristus.
24. Intu iâ, idjâ merawei ke-
ton, ikei tau harap; iâ kea karâ
melalus tä.
25. Pahari, laku doa akan ikei.
26. Awi menabe karâ pahari
hapan sium idjä brasi.
27. Aku menjoho keton hu-
ang aran Tuhan, uka surat to
imbasa akan sekarâ pahari idjâ
brasi tâ.
28. Asi Tuhan ikei Jesus Kris-
tus awi mempahaiak keton han-
diai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO TESSALONIKA, IDJÄ DUÄ.

BAGI 1.

Paulus mesanan kahanjake, idjâ aton intu iä sabab olo Tessalonika.

1. Paulus, Silwanus dan Timoteus akan ungkup olo Tessalonika, idjâ aton huang Hatalla, Bapan ikei, dan huang Tuhan Jesus Kristus:
2. Asi aton dengan keton dan kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.
3. Djaton tau dia ikei haradjur menjewut tarimakasi intu Hatalla tagal keton, pahari, kilau aton patut, basa kapertjajan keton paham dahang-mendahang, dan sintan genep bitin keton handiai mendjadi djowong nintu sama arep keton,
4. Sampei ikei kabuat hatara tagal keton intu karä ungkup Hatalla, sabab kaserenan dan kapertjajan keton huang karä kasingen dan kadjakâ, idjâ injerenan keton.
5. Djetâ batantu aton katan hukum Hatalla idjâ budjur, mangat keton inggarâ beguna tamâ karadjaan Hatalla, tagal tâ keton to ingapähä.
6. Krana aton budjur intu Hatalla, iä akan memalâ kadjakâ akan olo tâ, idjâ mendjakä keton,
7. Dan iâ akan mempangat keton, idjä indjakä, haiak dengan ikei, katika Tuhan Jesus mendjadi bakarina bara langit, tuntang karâ melaikat kwasan ajue,
8. Idjâ hapan apui hanjala karâ memalâ olo, idjä djaton kasene Hatalla, dan olo tâ, idjâ djaton djari menumon Ewangelion Tuhan ikei, Jesus Kristus,
9. Idjä karâ bua hukum kabinasa palus katatahi awi Tuhan, dan awi kahain kaabase,
10. Amon iä djari duma, uka iâ impahai huang olo ajue idjâ brasi, dan uka iâ gitan heiran huang olo handiai idjâ pertjaja (krana augh kasaksian ikei djari pertjaja intu keton) intu andau tâ.
11. Tagal tâ kea ikei djaton terei blaku doa akan keton, uka Hatallan ikei mematut keton, mangat keton irawei akan salamat tâ, dan uka iâ menjukup karâ kakilak kahalap ajue, dan penggawin kapertjaja awi kaabase.
12. Nakara aran Tuhan ikei, Jesus Kristus, impahai huang keton, dan mangat keton impahai huang iä, tumon asin Hatallan ikei dan Tuhan Jesus Kristus.

BAGI 2.

Helo bara Kristus buli, maka antikrist karâ lembut.

---

1. Maka ikei blaku intu keton, pahari, tagal penuman Tuhan ikei Jesus Kristus, idjâ äka ikei haiak karâ hapumpong,

2. Uka âla atein keton pura ionggâ, dan âla keton impikä, âla awi rogh, âla awi augh, äla awi surat, idjä kilau djaka djari pakirim awi ikei, dan idjâ mesanan, to kea andau Kristus djari tokep.

3. Æla haliei menjoho olo mempalajang keton; krana andau tâ djaton duma, djaka dia helo olo arâ tâ djari gagar, dan olo-dosa tâ djari mendjadi bakarina, anak-kabinasa tâ;

4. Idjâ melawan Kristus, dan idjä menggatang arepe bara karä idjâ awang injewut Hatalla, atawa idjâ injemba kilau Hatalla, sampei iâ kabuat karâ mondok huang human Hatalla kilau Hatalla, dan iâ karä mesanan arepe aton Hatalla.

5. Djaton keton mingat, pesan aku aton dengan keton, maka aku djari mesanan talo to akan keton?

6. Maka to, narei idjâ mengahana iâ tâ hindei, keton katawan, nakara iä mendjadi bakarina intu wajan ajue.

7. Krana talo sahokan kadarhaka aton menggawi to kea, tapi idjâ mengahana iâ katonto karä mengahana iâ, sampei idjä mengahana tâ djari inganan.

8. Tä, maka idjâ darhaka tä karä ingarina, idjâ karâ irusak Tuhan awi Rogh njamae, dan idjâ karâ binasa awi kahain penuman Tuhan;

9. Iä tä, idjä duma tumon penggawin satan, huang karâ talo abas, huang karâ kata, huang karâ penggawi heiran, idjâ iawie tenendjaro.

10. Dan huang karâ kwasan kalajang kadarhaka iâ karä menamput karâ olo tâ, idjä binasa, basa olo tâ djaton djari menarima sintan katotohe, mangat iä injalamat.

11. Dan tagal tâ Hatalla karâ mempait aka kwasan kalajange, uka olo tä pertjaja talo tenendjaro;

12. Nakara binasa sekarä olo tä, idjâ djaton djari pertjaja katotohe, tapi djari mengilak kadarhaka.

13. Tapi patut ikei djaton terei menjewut tarimakasi intu Hatalla tagal keton, pahari, idjâ âka kataun Tuhan, basa bara solake Hatalla djari minti keton akan salamat, awi keton imprasi huang Rogh, dan huang kapertjajan katotohe.

14. Akan tâ iâ djari merawei keton awi Ewangelion ikei, uka keton mendino kahain Tuhan ikei, Jesus Kristus.

15. Tä, o pahari! mendeng keton tetep, dan haga adjar tä idjä djari insanan akan keton, mahin awi kotak ikei mahin awi surat ikei.

16. Dan Tuhan ikei kabuat, Jesus Kristus, dan Hatalla dan Bapan ikei, idjâ djari sinta ikei, dan djari menenga akan ikei kamangat idjä katatahi, dan kaharap idjâ bahalap, awi asi,

17. Kâlä iä mempangat atein keton, dan mempaabas keton

huang karä ampin kotak dan penggawi idjâ bahalap.

BAGI 3.

Paulus menjoho olo blaku doa aka, dan iâ menjoho iä hapisa dengan karâ pahari idjâ djaton belom kilau patut.

1. Tinei, pahari, laku doa akan ikei, nakara augh Tuhan djala-djalan kedjau, dan impahai, kilau intu keton kea,
2. Dan uka ikei iliwus bara karä olo idjâ paleng dan bangang; krana djaton olo handiai aton pertjaja.
3. Tapi Tuhan djaton moba asie, iâ karâ mengarassan keton, dan karä mahaga keton bara idjä papa tâ.
4. Dan huang Tuhan ikei harap, talo idjâ imetâ ikei intu keton, keton aton menumon tä kea, dan keton karâ menumon tâ kea.
5. Maka kâlä Tuhan menintu atein keton mimbing sintan Hatalla, dan mimbing kaserenan Kristus.
6. Maka ikei menenga prentah to intu keton, pahari, huang aran Tuhan ikei Jesus Kristus, keton akan indu memisa arep keton dengan genep pahari, idjâ djaton menandjong tumon atoran, dan djaton tumom prentah, idjâ keton djari mendino awi ikei.
7. Krana keton kabuat katawan, kilen patut keton menumon ampin penggawin ikei; krana ikei djaton djari aton salah penggawi, kahum ikei aton dengan keton.
8. Dan ikei djaton djari memparohot olo,blaku kuman intu olo bewe, tapi ikei djari begawi sampei ikei hâka haliei, ikei djari begawi handau hamalem, belâ ikei mempabehat idjâ biti keton.
9. Djaton kilau djaka ikei djaton aton kwasa menduan belandjan ikei bara keton, tapi mangat ikei menampa arep ikei kabuat mendjadi sonto intu keton, mangat keton menumon sonton ikei.
10. Krana katika kea, kahum ikei aton dengan keton, ikei djari memetâ keton, amon olo djaton maku begawi, âla kea iä kuman.
11. Krana ikei mehining, isut bitin keton menandjong salah, djaton maku begawi, tapi aton olo undang-anding bewe.
12. Maka awi Tuhan ikei, Jesus Kristus, ikei memetâ dan mempudji olo idjâ kalotâ, uka iä aton suni, dan begawi, dan kuman talo kinan kabuate.
13. Maka keton, pahari, äla mendjadi häka atei mawi talo bahalap.
14. Tapi djaka aton olo, idjâ djaton menumon augh ikei, idjä tersurat huang surat to, awi keton mesanan iä tä intu karâ pahari dan äla habalut denga, uka iâ tä mahamen.
15. Tapi âla mitong iâ kilau djaka iâ aton musoh, tapi awi mempudji iä kilau pahari.
16. Maka kälâ Tuhan kasanang kabuat magon huang karâ perkara menenga kasanang akan keton. Tuhan awi mempahaiak keton handiai.
17. To tabeh idjä injurat aku, Paulus, hapan lengän kabuatku,

djetâ aton indu kata huang genep surat, idjä aku mempait, kaloto aku menjurat:

18. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus awi mempahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN TIMOTEUS, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Paulus menjoho Timoteus mesuman Ewangelion hong Epesus, dan melawan olo, idjä hendak menamüan augh adjar awang salah.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, tumon prentahn Hatalla, Djuru-salamat ikei, dan tumon prentahn Tuhan Jesus Kristus, idjâ aton kaharap ikei,
2. Akan Timoteus, anakku idjâ budjur huang kapertjaja: asi, kasajang, dan kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Jesus Kristus, Tuhan ikei, awi mempahaiak ikau.
3. Amon aku djari hagoet akan Makedonia, maka aku djari mempudji ikau melei huang Epesus, dan memetä isut biti awang hetâ, uka äwen tâ âla mesanan adjar awang beken,
4. Æla kea menumon sansanan olo, idjâ haiang, dan tjerita pandjang tehiu katuronan karâ dewa, awi tä aton lembut augh suat labeh bara augh adjar idjâ memangun olo huang Hatalla, tumon kapertjaja.
5. Maka kahimat karä prentah tä aton sinta huang atei awang brasi, dan huang penging-at-atei awang bahalap, dan huang kapertjaja idjâ djaton haliau.
6. Maka isut olo djari mundur bara sinta tâ, dan djari mules arepe akan augh awang haiang,
7. Iâ hendak aton gurun Torat, dan iâ kabuat djaton herati talo iä hakotak, dan talo iä menantu.
8. Maka ikei katawan, Torat tâ aton bahalap, djaka olo hapan tâ tumon puna kahimate,
9. Sambil katawan, Torat tâ djaton djari inenga akan olo tetek, tapi akan olo tä, idjä melawan prentah dan idjâ aton batekang atei, akan olo idjâ bantus dengan Hatalla dan idjâ bedosa, akan olo idjä aton halikä atei dan idjâ mengabelâ Hatalla, akan olo idjâ mempatei bapae dan indue, akan olo pemunoh,
10. Akan olo habandong, akan olo bakandji hatuä sama hatuä,

akan olo idjâ menakau olon, a-
kan olo penendjaro, akan olo
penjapa, dan akan olo idjâ mawi
talo beken, awang melawan a-
djar idjâ budjur;
11. Tumon Ewangelion ka-
hain Hatalla, Batang salamat,
idjâ djari insahan akangku.
12. Maka aku menjewut ta-
rimakasi akan iâ, idjâ djari
mempaabas aku, iä tâ, akan
Kristus Jesus Tuhan ikei, basa
iâ djari mematut aku aton bu-
djur, dan djari mangkat aku a-
kan pangkat gawi to,
13. Aku, idjä solake djari me-
njapa, mengasingen dan merajap
iâ; tapi aku djari iasi, basa aku
djari mawi tä huang kahumong-
ku, katika aku djaton pertjaja.
14. Tapi asin Tuhan ikei djari
inenga akangku djowo-djowong,
tuntang kapertjaja dan sinta,
idjâ aton huang Kristus Jesus.
15. Djeto aton augh toto, dan
patut haliei olo menarima augh
to: Kristus Jesus djari tamâ ka-
lunen, hendak menjalamat olo
bedosa; maka aku aton kapala
olo tâ.
16. Maka tagal tâ aku djari
iasi, mangat huang aku, idjä a-
ton kapala olo bedosa, Jesus
Kristus memprahan kutohn ka-
pandjang ateie, mangat tä men-
djadi sonto akan sekarä olo, idjâ
karä pertjaja huang iâ, mangat
mendino pambelom awang ka-
tatahi.
17. Maka akan Radja idjä ka-
tatahi tä, idjä djaton tau matei,
idjâ djaton tergitan, idjä kabuat
bewe aton Hatalla, akan iä tâ
karâ tara dan karä horumat pa-
lus katatahi. Amen.
18. Prentah to aku memetâ
intu ikau, o anakku Timoteus!
uka ikau, tumon augh nudjum
bahut, idjâ nintu ikau, huang
djetä mengalahi klahi awang ba-
halap,
19. Sambil mimbing kaper-
tjaja dan pengingat-atei awang
bahalap, idjâ djari inganan isut
biti, belalu kapertjajan olo tâ djari
kahem;
20. Iä tä Himeneus dan Alek-
sander, idjâ djari injaraghku a-
kan satan, uka iâ iadjar dan äla
menawa Hatalla hindei.

BAGI 2.

Patut olo kinjap blaku doa; maka amon olo arâ hapumpong, patut olo hatuâ bewe blaku doa, dan olo bawi akan suni.

1. Maka perkara idjä memba-
tang, aku menjoho olo handiai
blaku dohop, blaku berkat, bla-
ku akan olo beken, dan blaku
tarimakasi intu Hatalla akan olo
handiai;
2. Akan karä radja, dan akan
olo handiai, idjâ aton hai pang-
kate, nakara ikei tau belom sa-
nang dan suni, huang kikân Ha-
talla dan huang karâ kapatute.
3. Krana djetâ aton bahalap,
dan djetä ingilak Hatalla, Djuru-
salamat ikei,
4. Idjä hendak, olo handiai
injalamat, dan mendino kahera-
tin katotohe.
5. Krana aton Hatalla Idjâ,
dan Idjâ kea aton Olo-helat Ha-
talla dengan olo, iâ tä: Kristus
Jesus, olo tâ,
6. Idjâ djari menjaragh arepe,
mendjadi sapan indu gantin olo
handiai, mangat djetâ insanan
intu wajae;

7. Dan aku djari iangkat mendjadi pandita dan rasul, uka aku mesanan brita tâ, (aku mesanan katotohe, aku djaton menendjaro,) mendjadi guru olo kapir, huang kapertjaja dan katotohe.

8. Maka aku hendak, olo hatuâ akan blaku doa intu karâ kaleka, dan akan menggatang lengä awang brasi, âla dengan kalait atawa dengan bembang atei.

9. Tinei aku hendak, olo bawi hapan pakeian awang naniha bewe, sambil membungas arepe huang kamantoh tuntang kapatut, äla hapan kuntjir balau, atawa bulau, atawa mutiara, atawa pakeian awang berega,

10. Melainkan (kilau patut akan olo bawi, idjâ mengaku arepe mikâ Hatalla) hapan penggawi awang bahalap.

11. Bua olo bawi blaku adjar intu banae, haiak iâ suni dan memenda banae huang karä perkara.

12. Tapi aku mengahana olo bawi madjar olo, atawa marentah olo hatuâ, dan aku menjoho iâ aton suni bewe.

13. Krana Adam djari inampa solake, limba tâ Hawa.

14. Dan Adam djaton djari inipu, tapi olo bawi tâ djari inipu, dan djari lawo huang kalangkahe.

15. Tapi iâ karä injalamat awi iâ manak, djaka iâ melei huang kapertjaja, huang sinta, huang karasi, dan aton badangâ.

BAGI 3.

Æwe idjâ tau mendjadi episkopus dan diakon.

---

1. Augh to aton toto: djaka olo blaku pangkat episkopus, iâ blaku penggawi awang bahalap.

2. Maka patut episkopus djaton aton terkotak, patut iâ aton sawa Idjâ, patut iâ aton kakal atei dan badangâ, dan tawan hadat, patut iä radjin menjarongan olo, patut iä patjâ madjar olo.

3. Æla iä akan aton olo idjâ radjin mihop talo ihop behari, âla olo pemukul,äla olo idjâ menggau ontong papa; melainkan patut iä aton olo idjâ belemo atei, idjä radjin hakabua, idjâ djaton bisit menggau rear;

4. Idjä marentah bua-bua olo ungkup human ajue, idjâ dengan karâ kabehate mimbing anake memenda iâ.

5. (Krana djaka olo djaton tau marentah human ajue kabuat, kilen iâ tau manggau ungkup Hatalla?)

6. Æla iâ aton olo. idjâ taheta pertjaja, belâ iâ bedjoho dan lawo intu hukum iblis.

7. Patut kea iâ aton kasaksian awang bahalap intu olo idjâ aton ruar ungkup Hatalla, belä iâ bua kahawâ dan lawo intu djarat iblis.

8. Kalotâ kea karâ diakon patut aton bebehat dasare; âla iâ akan hapan djela duâ, âla iâ paham hapan talo ihop awang behari, âla iä akan menggau ontong papa;

9. Tapi iâ akan indu mahaga talo sahokan kapertjaja huang pengingat-atei awang brasi.

10. Maka olo tâ akan indu ingkemâ kea helo, limba tä, amon iä aton kilau patut, maka tau iâ iangkat akan gawie.

11. Olo bawi kalotä kea patut aton bebehat dasare, âla iä akan aton olo pengotok, patut iâ kakal atei, dan budjur huang karä perkara.
12. Patut genep diakon aton sawa Idjâ dan iä akan indu marentah bua-bua anake dan olo ungkup humae.
13. Krana olo, idjâ djari menonggo bahalap, mendino akan arepe pangkat idjä bahalap, dan arâ kamentenge huang kapertjaja, idjâ aton huang Kristus Jesus.
14. Talo to aku menjurat akam, haiak aku harap, aku kabuat kea bedjeleng karâ menale ikau;
15. Tapi djaka mikâ aku tahi duma, tä ikau katawan, kilen patut ampin penggawim aton huang human Hatalla, iâ tâ huang ungkup Hatalla idjä belom, idjâ aton djihi dan galang katotohe.
16. Dan hai toto aton talo sahokan agaman Hatalla: Hatalla djari ingerina huang isi, djari inampa tetek huang Rogh, djari gitan karâ melaikat, djari insanan akan karä olo kapir, djari pertjaja awi olo huang kalunen, djari inggatang huang kahaie.

BAGI 4.

Arâ olo karâ mundur bara kapertjaja; olo idjâ aton olo Kristen toto kakal atei akan indu mimbing augh Hatalla,

1. Maka Rogh berendeng mesanan, katika idjâ rehian belahe olo karâ gagar bara kapertjaja, dan karâ leket intu rogh palajang, dan intu adjar karä dewa,
2. Idjä haiak haliau mesanan augh tenendjaro, idjä djari ingâbu pengingat-atein kabuate;
3. Idjâ mengahana olo mesawâ bebanâ, dan mengahana olo hapan talo kinan, idjâ djari inampa Hatalla akan olo pertjaja, dan akan olo idjâ djari mengasene katotohe, uka olo kuman tä sambil blaku tarimakasi.
4. Krana karâ talo tampan Hatalla aton bahalap, dan djaton aton Idjä awang pali, djaka tâ induan olo haiak menarimakasi.
5. Krana djetâ imprasi awi augh Hatalla, dan awi laku-doa.
6. Amon ikau madjar augh adjar to intu karâ pahari, tâ ikau aton panditan Jesus Kristus idjâ bahalap, idjâ djari ianggau huang karâ augh kapertjaja, dan huang adjar idjâ bahalap, idjâ djari dinom.
7. Tapi kanan karä sansanan olo, awang halikä dan humong, dan adjar arepm huang agaman Hatalla.
8. Krana madjar berenge aton beguna isut bewe, tapi agaman Hatalla aton beguna akan karâ perkara, djetâ aton bara djandji tehiu pambelom to dan tehiu pambelom awang karâ.
9. Djeto aton augh toto, dan patut halici olo menarima augh to.
10. Krana akan tâ kea ikei menggawi, dan tagal tâ ikei impahawen olo, basa ikei djari harap Hatalla idjä belom, idjâ aton Djuru-salamat olo handiai, tapi idjà membatang, iâ aton Djurusalamat olo idjâ pertjaja.
11. Awi ikau madjar dan memetâ augh to.
12. Æla olo menawa ikau, basa ikau aton tabela, tapi djadi

ikau sonto akan karä olo idjâ pertjaja, huang karä kotakm, huang penggawi, huang sinta, huang Rogh, huang kapertjaja, huang karasi.

13. Æla terei membasa surat, mempudji dan madjar olo, sampei jaku duma.

14. Æla menaluan penengan asi tâ idjâ aton huang ikau, idjä djari inenga akam awi augh nudjum, dan awi karä presbiter djari mina lengâe hundjun ikau.

15. Talo to awi ikau menirok dan mimbing, mangat huang talo handiai mendjadi bakarina, ikau dahang-mendahang huang Rogh.

16. Djaga arepm tuntang augh adjar, melei tetep huang karâ augh adjar, krana amon gawim aton kaloto, tä ikau karä mahaga arepm tuntang olo idjä mehining ikau.

BAGI 5.

Augh tehiu balo dan presbiter.

1. Olo idjä bakas bara ikau äla paham mengotak, tapi awi mempudji iä, kilau djaka iä aton bapam; kalotâ kea olo tabela awi mempudji, kilau djaka iâ aton paharim.

2. Olo bawi idjâ bakas, kilau djaka iâ indum, dan olo bawi tabela, kilau djaka iâ betaum, huang karä karasin atei.

3. Awi mahorumat olo balo, idjä toto aton balo.

4. Tapi djaka balo aton anake atawa âsoe, bua äwen tâ solake adjar melalus kahendak Hatalla intu olo human ajue, dan memalä indu bapae, buâ dan tambie; krana djetä aton bahalap dan ingilak Hatalla.

5. Maka idjâ toto aton balo, dan idjâ talampas kabuat, iä tâ maharap Hatalla, dan djaton iä terei blaku doa, handau hamalem.

6. Tapi balo idjä menumon kipen kabuate, iä djari matei haiak iâ belom.

7. Awi toto-toto memetâ augh to intu olo tä, uka iâ djaton terkotak.

8. Tapi amon olo djaton mahaga kolae, dan idjâ membatang, amon iä djaton mahaga äwen idjä hindjâ ungkup humae, olo tä djari milim kapertjaja, dan iâ aton papa bara olo idjâ djaton pertjaja.

9. Balo idjâ tau inti, uka menonggo ungkup Hatalla, djaton ole iä aton tapas djehawen pulu njelo umure, dan patut olo kalotâ djari aton bana Idjä;

10. Iä tâ akan indu inti, idjä besewut tagal penggawie idjâ bahalap, idjâ djari manggau anak, idjä djari radjin menjarongan olo, idjä djari menjau pain olo brasi, idjâ djari mendohop olo pâhâ belom, idjâ djari menggoang karâ penggawi idjâ bahalap.

11. Tapi balo idjâ tabela âla menarima; krana amon iä djari menta Kristus, tä iâ hendak bebanâ tinei,

12. Dan hukum olo tâ aton, basa iâ djari mengarak kapertjajae idjâ solake.

13. Tinei olo tâ aton kananjan mahataut arepe, sambil mengombang karâ human olo; dan djaton bewe iâ mahataut arepe, tapi iä beruek hakotak kea, dan

mengarait arepe dengan karä ampin gawie, dan menutor talo awang djaton patut.

14. Maka aku hendak, balo tabela tâ bebanâ, manak, manggau humae, belâ iâ menenga buku olo pelawan tâ tau menawa agama.

15. Krana isut biti djari mules arepe, manjak satan.

16. Djaka intu olo hatuä idjä pertjaja, atawa intu olo bawi idjâ pertjaja aton balo, patut äwen tâ manggau iâ, dan âla iâ akan mempabehat ungkup Tuhan, uka ungkup tau mendohop olo tä ombe-ombet, idjä aton balo toto.

17. Olo presbiter, idjä marentah bahalap, patut mendino horumat duâ lipet, maka idjä membatang âwen tä, idjâ menggawi huang augh Hatalla dan huang adjare.

18. Krana aton augh surat: "Æla mangop njaman hadangan idjâ mihik pareim." Tinei: "Patut olo begawi mendino upahe."

19. Æla menarima dawan olo mator presbiter, djaka dia duâ telo olo saksi aton.

20. Tapi idjä djari mawi dosa, awi mendjara iâ tâ toto-toto intu baun olo handiai, uka olo beken kea karä djera.

21. Intu baun Hatalla, intu baun Tuhan Jesus Kristus, dan intu baun karâ melaikat ajue idjâ djari intie, aku menjoho ikau mahaga prentah to, dan âla menumon kabelân atawa kakilak ateim kabuat.

22. Dan äla ikau kanaha mina lengäm hundjun olo, âla mengarait arepm dengan dosan olo beken. Haga arepm brasi.

23. Æla magon mihop danum bewe, tapi hapan isut anggor, sabab gambohm, dan basa ikau kinjap haban.

24. Aton olo, maka dosae palus kasenan, dosae aton kilau menandjong intu baue, sampei iâ tau ihukum; tapi aton kea olo, dosae menuntut iä.

25. Kalotä kea arâ penggawi awang bahalap palus kasenan, dan idjâ awang beken kea djaton tau besilim tahi.

BAGI 6.

Prentah idjä menintu djipen, guru awang salah, olo bisit, dan olo tatau.

1. Karä djipen, idjâ aton penda kwasa olo awang djaton pertjaja, toto-toto akan mahorumat tempoe, belâ aran Hatalla dan adjar ajue imapa olo.

2. Maka iä, idjâ menempo olo idjâ pertjaja, âla iä madoh huang ateie, tempoe tâ aton korik, kilau djaka iä tä aton paharie bewe, tapi paham harcam iä akan indu menonggo iâ, basa iâ tâ pertjaja, dan aton ingilak Hatalla, dan aton bara bagi dengan asi to kea. Adjar augh to, dan awi mempudji olo menumon tâ.

3. Djaka olo madjar talo beken, dan djaton mimbing augh Tuhan Jesus Kristus awang budjur, tuntang adjare idjâ aton tumon agaman Hatalla:

4. Olo tâ djari sangkak ateie, dan iä djaton herati talo en-en, tapi iä aton pampressen huange, menirok talo idjâ hapae hasuat, sambil hatakian bawak kotak, dan awi tâ aton lembut kahiri,

kabantah, augh kotok, adohe a-
wang papa;

5. Augh salah sansanan olo
tâ, idjâ djari rusak kaherati, dan
idjâ djari nihau katotohe, idjâ
menaha agaman Hatalla aton
perkara hapan menggau tua. In-
da ikau bara olo tä.

6. Tapi agaman Hatalla aton
kea tua toto, awi tâ olo tau puas
huange.

7. Krana ikei djaton djari
mimbit talo tamâ kalunen, tan-
tu, djaton kea ikei tau mimbit
talo blua kalunen.

8. Tapi amon talo kinan dan
pakeian aton intu ikei, bua ikei
terei huange.

9. Tapi olo, idjä hendak men-
djadi tatau, bua tingkese tuntang
djarat, dan arâ kipen awang
gila, awang merugi olo, dan
mempaleteng olo huang tjelaka
dan kabinasa.

10. Krana kisit rear aton uhat
karâ penggawi papa, maka isut
biti djari mipen tä, dan djari la-
jang bara kapertjaja, dan djari
menâwek arepe lasak sila, tun-
tang arâ kapähä.

11. Tapi ikau, o olo Hatalla,
hakan talo tâ! dan awi meng-
goang kateteke, kahanjak huang
Hatalla, kapertjaja, sinta, kasere-
nan, kalemon atei.

12. Awi mengalahi klahin ka-
pertjaja idjä bahalap; singkap
pambelom idjâ katatahi, akan tâ
ikau djari irawei kea, dan ikau
djari mengaku augh awang ba-
halap intu baun arâ olo.

13. Maka intu baun Hatalla,
idjâ membelom talo handiai, dan
intu baun Kristus Jesus, idjâ
djari mengaku augh bahalap tä
intu Pontius Pilatus, aku me-
njoho ikau:

14. Haga prentah to, âla kilau
hapurak, âla kilau patut ikau in-
djara, sampei penuman Tuhan
ikei, Jesus Kristus,

15. Idjâ karâ mendjadi intu
wajae awi iä, idjä aton Batang-
salamat, dan idjâ kabuat bewe
aton kwasa, idjâ aton Radja karä
radja, Tuhan karä tuan;

16. Idjâ kabuat bewe aton
Batang-pambelom, idjâ melei hu-
ang blawa awang djaton taratale,
idjâ djaton djari gitan olo, dan
djaton tau kea olo mitä iâ; akan
iä tâ horumat tuntang kwasa,
palus katatahi. Amen.

17. Awi ikau menjoho olo idjä
tatau huang kalunen mindjam
to, äla iâ hai atei, âla kea iä ha-
rap intu penataue idjâ djaton
tetep, tapi intu Hatalla idjâ be-
lom, idjä bedjoha menenga talo
handiai akan indu hapan ikei.

18. Soho olo tatau tä me-
nenga bedjoha, soho iä mendjadi
tatau huang penggawi bahalap,
soho iä radjin membagi, dan ra-
djin mendohop olo,

19. Uka kalotâ iâ menempu-
nan akan arepe penataue akan
katika idjâ rehian, mangat iä
menjingkap pambelom idjâ toto.

20. O Timoteus, awi mahaga
adjar tâ, idjâ djari insahan akam,
ngabelâ sansanan olo, idjâ halikä
dan haiang tâ, tuntang tjeritan
kapintar tâ, idjä salah inggarâ
kapintare;

21. Belahe olo djari mengaku
kapintar salah tä, dan djari lajang
bara kapertjaja. Asi awi mem-
pahaiak ikau. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN TIMOTEUS, IDJÄ DUÄ.

BAGI 1.

Paulus mesanan sintae nintu Timoteus, iâ mempudji Timoteus melei dâhen, dan âla mundur, kilau arä olo djari mundur.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, awi kahendak Hatalla, tumon djandjin pambelom, idjä aton huang Kristus Jesus,
2. Akan Timoteus, anakku idjâ äka kataungku: asi, kasajang, dan kasanang aton dengam bara Hatalla Bapa, dan bara Kristus Jesus, Tuhan ikei.
3. Aku menjewut tarimakasi intu Hatalla, idjâ inempoku, kilau karä tatongku kea djari menempo iâ, huang pengingat-atei idjä brasi, basa aku djaton terei menehiu ikau huang laku-doangku handau hamalem;
4. Dan aku paham taharu mitä ikau, amon aku mingat djohon-matam, mangat aku injuang dengan kahanjake;
5. Amon aku mingat kapertjaja budjur tâ, idjä aton huang ikau, idjâ solake djari aton huang tambim, Lois, dan huang indum, Eunike; dan aku aton betantu, djetä aton huang ikau kea.
6. Tagal tâ aku mempudji ikau, awi ikau membelom labeh hindei penengan Hatalla tâ, idjâ aton huang ikau, awi aku djari mendanan lengângku hundjun ikau.
7. Krana Hatalla djaton djari menenga akan ikei rogh kikâ, tapi rogh kaabase, rogh sinta, rogh kadangä.
8. Æla mahamen kasaksian Tuhan ikei, âla kea mahamen aku, idjä djari imasong tagal Tuhan; tapi serenan kadjakà tagal Ewangelion, tumon kaabas Hatalla;
9. Idjâ djari menjalamat ikei dan djari merawei ikei awi augh idjâ brasi, djaton tumon penggawin ikei, tapi tumon kahendak dan tumon asin ajue kabuat, tumon asi tä, idjâ djari inenga akan ikei huang Kristus Jesus, helo bara karä wajan kalunen;
10. Dan idjä djari ingarina katonto awi Djuru-salamat ikei Jesus Kristus djari duma, idjâ djari merusak pampatei, dan awi Ewangelion iâ djari mempendeng huang blawa pambelom dan ahal awang djaton tau rusak,
11. Akan tâ aku djari impendeng mendjadi pandita dan rasul, dan guru karâ olo kapir;
12. Tagal buku tä kea aku akan indu menjerenan karâ talo to; tapi aku djaton mahamen, krana aku katawan âwe idjä djari aton âka kapertjajangku,

dan aku katawan batantu, iâ aton kwasa mahaga pangkatku sampei andau tâ.
13. Imbing bua-bua sonton augh budjur tâ, idjä djari hiningm bara aku, huang kapertjaja dan huang sinta, idjâ aton huang Kristus Jesüs.
14. Haga bua-bua pangkat hahalap tâ, idjâ djari inenga akam, awi Rogh brasi, idjâ melei huang ikau.
15. Ikàu katawan, âwen tâ idjä huang Asia, djari mules arepe bara aku samandiai; hindjâ âwen tâ aton Pigellus dan Hermogenes.
16. Aku blaku Tuhan menenga asi akan ungkup human Onesiporus, krana kinjap iâ djari menjalawah aku, dan iâ djaton djari mahamen aku idjâ imasong dengan rantei.
17. Melainkan sana iâ djari sampei Roma, uku-uku iâ djari menggilau aku, dan djari sondau aku.
18. Kâlä Tuhan menenga aka, uka iâ sondau asi intu Tuhan intu andau tâ; dan kilen paham iä djari menonggo aku hong Epesus, ikau kabuat katawan.

BAGI 2.

Timoteus impudji tinei, uka iâ mendeng tetep, dan âla terei mesanan Ewangelion, dan uka iâ menganan karâ sansanan olo.

1. Maka ikau, anakku, aton ikau abas huang asi, idjâ aton huang Kristus Jesus.
2. Dan idjâ awang djari hiningm bara aku, haiak arâ saksi djari aton, awi mensahan tâ intu olo idjâ tau iharap, idjâ aton patjâ madjar olo beken kea.
3. Maka ikau, serenan kadjakâ, kilau soldadun Jesus Kristus idjâ bahalap.
4. Djaton idjâ biti olo idjâ djari mupah-ompat klahi pudji mengarait arepe dengan perkaran pambelom to, uka iâ ingilak iâ, idjâ djari mupah iâ ompat klahi.
5. Dan djaka kea olo hatangkarap, maka iâ djaton mendino upahn kamanang, amon iä djaton djari menangkarap tumon atoran.
6. Olo malan idjâ begawi solake akan indu hapan buahn tana.
7. Ingat talo idjâ injewutku; tapi Tuhan akan menenga akam kaherati huang karâ perkara.
8. Ingat, Jesus Kristus, idjâ bara katuronan Dawid, djari impisik bara olo matei, tumon Ewangelion ajungku.
9. Tagal iä aku menjerenan kadjakâ, sampei aku imasong dengan rantei, kilau djaka aku aton olo darhaka; tapi augh Hatalla djaton tau imasong.
10. Sabab tâ aku menjerenan talo handiai tagal olo inti tâ, mangat iâ kea mendino salamat tâ, idjä aton huang Kristus Jesus, tuntang kahaie awang katatahi.
11. Djeto aton augh idjâ toto: krana amon ikei djari matei haiak denga, ikei akan indu belom kea haiak denga;
12. Amon ikei menjerenan kadjakâ, maka ikei akan indu marentah kea haiak denga; amon ikei milim iä, iä kea karâ milim ikei.
13. Amon ikei djaton pertjaja,

augh ajue melei etter, krana iä
djaton tau hoba.
14. Awi menagor karâ augh
to intu olo, dan awi memetâ iâ
intu baun Tuhan, uka iâ äla ha-
bantah tagal augh haiang, idjâ
membalik bewe olo awang. me-
hining tâ.
15. Awi uku-uku menggawi,
uka ikau memprahan arepm be-
guna intu baun Hatalla, kilau
olo begawi idjä djaton akan ma-
hamen, idjâ budjur membagi
augh katotohe.
16. Tapi kanan tutor awang
gaual dan haiang tâ, krana olo
idjâ mimbing tâ karä dahang-
mendahang huang kadarhaka.
17. Dan augh âwen tâ karä
kuman haradjur, kilau rastong;
hindjä âwen tâ aton Himeneus
dan Piletus;
18. Idjâ djari mundur bara
katotohe, haiak iâ hamau, kami-
sik olo matei to kea djari men-
djadi, dan iä membalik kaper-
tjajan isut biti.
19. Tapi galang agaman Ha-
talla aton dähen, dan aton tja-
tjak to: Tuhan kasene âwen,
idjâ aton baris ajue;—tinci: Ge-
nep biti, idjâ mengaku aran Tu-
han, akan indu mundur bara ka-
rä talo papa.
20. Tapi huang huma awang
hai djaton aton milik bara bulau
dan bara salaka bewe, tapi aton
kea idjâ bara kaju atawa bara
petak, dan belahe aton akan ho-
rumat, tapi belahe aton akan
kahawâ.
21. Maka amon olo memprasi
arepe bara karâ idjâ awang ka-
lotâ, iä karâ aton milik akan ho-
rumat, idjä aton imprasi dan
beguna akan indu ihanggap Tu-
han, dan simpan akan karâ am-
pin talo bahalap.
22. Tapi dari ikau bara kipen
olo tabela, dan awi menggoang
kateteke, kapertjaja, sinta dan
kasanang dengan âwen, idjâ bla-
ku doa intu Tuhan hapan atei
awang brasi.
23. Dan kanan karä tutore
idjâ aton humong, dan idjâ dja-
ton tau madjar, basa ikau kata-
wan, augh tâ mempalembut ka-
suate.
24. Maka âla djipen Tuhan
akan indu habantah, tapi patut
iâ aton manis nintu olo handiai,
dan patjâ akan madjar olo, dan
tau menjerenan olo papa,
25. Sambil hapan kalemon a-
tei madjar olo tâ idjâ memban-
tah, djaka mikâ Hatalla hendak
menenga kahoba aka, mangat iâ
herati katotohe.
26. Sampei olo tâ tau toto
mingat tinei, dan mendjadi liwus
bara djarat iblis, huang tâ iâ
djari tawanan akan indu menu-
mon kahendak ajue.

BAGI 3.

Waja papa karä duma; külä Timoteus mingat sonton Paulus, dan leket intu surat Hatalla.

1. Maka bua ikau katawan,
intu karâ andau idjâ rehian ha-
liei waja awang paham bebehat
karâ sampei.
2. Krana olo kalunen karâ
meradjin arepe, dan mendjadi
bisit, menggau rear, iâ karâ me-
nara arepe, iâ karâ aton bedjoho,
olo penjapa, merisang dengan
bapa dan indu, djaton tau tari-
makasi, halikä;

3. Idjä djaton karä radjin dengan kolae, idjä djaton maku mampun, olo pengotok, olo bebungu, olo tulas, olo idjâ mengabelä talo bahalap;

4. Olo penipu, olo idjâ kanaha gawie, olo hai atei, idjâ sinta karä kipen pambelom to labeh bara iâ sinta Hatalla;

5. Idjâ aton bara ampie kilau djaka iä sinta Hatalla, tapi kaabas sinta iâ djari menganan. Undur ikau bara olo kalotâ.

6. Krana olo kalotâ aton idjâ menjelek menamä human olo, dan menawan olo bawi tä, idjä sarat awi dosa, dan idjâ iaga awi arâ ampin kipen.

7. Idjä djaton terei adjar, dan djaton tau sampei akan kaheratin katotohe.

8. Maka kilau Jannes dan Jambres djari melawan Moses, kalotâ olo tâ kea melawan katotohe; iä tâ aton olo, idjâ kaheratie djari pakarok, idjâ akan indu inganan bewe, djaton tau pertjaja.

9. Tapi iâ djaton tahi hindei karä dahang-mendahang, krana kagilan olo to karâ mendjadi bakarina intu olo handiai, kilau kagilan olo tâ kea djari mendjadi bakarina.

10. Tapi ikau djari ompat adjar ajungku, dan ampin pambelomku, dan kahendakku, dan kapertjajangku, kapandjang-ateiku, sintangku, kaserenangku;

11. Kasingen idjâ djari bua aku, kapâhângku, idjâ djari bua aku hong Antioghia, hong Ikonium, hong Listra, paham olo djari mengasingen aku! tapi Tuhan djari meliwus aku bara perkara handiai tâ.

12. Dan olo handiai kea, idjâ hendak belom tumon kahendak Hatalla huang Kristus Jesus, akan indu ingasingen olo.

13. Tapi olo papa dan olo palajang tâ djala-djalan miar huang kapapae, iâ mempalajang dan iâ impalajang.

14. Tapi awi ikau melei huang augh tâ, idjâ ikau djari adjar, dan ateim djari aton betantu huang djetâ, basa ikau katawan, bara âwe ikau djari adjar tâ.

15. Dan bara pesan ikau tabela ikau djari katawan augh surat brasi, iä tâ aton kwasa menampa ikau mendjadi pintar akan salamat awi kapertjaja, idjä aton huang Kristus Jesus.

16. Hapus surat brasi tä djari mohon bara Hatalla, dan djetä aton beguna akan adjare, akan melawan augh salah, akan hapan membudjur olo, akan manggau olo huang kateteke;

17. Nakara olo Hatalla aton tindu, dan simpan toto-toto akan karâ ampin penggawin bahalap.

BAGI 4.

Paulus menjoho Timoteus mågon kakal mesanan Ewangelion, krana iâ kabuat bedjeleng akan matei; iâ menjoho Timoteus menale iâ.

---

1. Maka intu baun Hatalla dan Tuhan Jesus Kristus, idjâ karä mariksa dan memalâ olo belom dan olo matei, amon iâ duma huang karadjaan ajue, aku memetä ikau:

2. Æla terei haradjur mesanan augh Hatalla, mahin katika aton bua, mahin katika djaton

aton bua; awi menarang kasalahn olo, awi mengotak dan mempudji olo, hapan paudjang atei dan hapan adjar.

3. Krana waja karâ sampei, amon olo djaton maku menjerenan adjar idjâ toto tâ, tapi tumon kipen kabuate, tumon gatel pindinge, iâ karâ meraup pandita akan arepe,

4. Dan karä mules pindinge bara katotohe, sambil menalingau tâ akan sansanan tenendjaro.

5. Tapi ikau, djaga huang karä perkara, serenan kadjakâ, awi melalus penggawin olo pembrita Ewangelion, dan prahan arepm aton beguna akan pangkatm.

6. Krana to aku iluput kilau parapahe, dan katika aku iliwus djari tokep.

7. Aku djari hapus mengalahi klahi bahalap tä, aku djari hadari sampei tikas djalan, idjä inantu akangku, aku djari mahaga kapertjaja.

8. To kahain kateteke djari ingkes akangku, idjâ karâ inenga akangku huang andau tâ awi Tuhan, idjä aton budjur memalâ olo; dan iâ djaton akan menenga djetä akangku bewe, melainkan akan olo handiai kea, idjâ sinta penuman ajue.

9. Maka awi memadjal arepm, uka bedjeleng ikau tau menale aku.

10. Krana Demas djari melihi aku, basa iâ djari sinta kalunen djeto haluli, dan iâ djari hogoet akan Tessalonika; Kreskens djari hagoet akan Galatia, Titus akan Dalmatia.

11. Baja Lukas bewe aton dengangku. Awi menduan Markus ompat ikau akan to, krana iâ aton paham beguna akangku huang penggawingku.

12. Maka Tighikus aku djari menjoho menale Epesus.

13. Amon ikau duma, imbit kea klambi pandjang tâ, idjä djari ilihiku hong Troas dengan Karpus, tinci karä surat, idjä membatang karâ kartas upak tâ.

14. Aleksander, tukang-tambaga tä, djari mawi arâ talo papa intu aku; Tuhan awi memalâ iâ tumon penggawie.

15. Kâlä ikau kea mendjaga arepm bara iâ, krana iâ djari paham membantah augh ikei.

16. Amon aku solake aton menaharep olo hai, djaton idjä biti mempahaiak aku, tapi iâ djari melihi aku samandiai. Æla Tuhan mitong tâ aka.

17. Tapi Tuhan djari mawat aku, dan djari mempaabas aku, uka aku tarang tau mesanan augh Hatalla, dan karâ olo kapir djari mehining tâ. Dan aku djari iliwus bara njaman singa.

18. Maka Tuhan karä meliwus aku bara karâ talo papa, dan iâ karâ mahaga aku akan karadjaan ajue idjâ hong sorga; akan iä aton kahaie palus katatahi. Amen.

19. Awi menabe Priska dan Akwila, dan olo ungkup human Onesiporus.

20. Erastus djari melei hong Korintus, dan Tropimus aku djari melihi haban hong Miletus.

21. Djaka ole, duma akan to helo bara musim sadingen. Eubulus, dan Pudens, dan Linus, dan Klaudia, dan karä pahari tâ menabe ikau.

22. Tuhan Jesus Kristus awi mempahaiak roghm. Asi awi mempahaiak keton. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN TITUS.

BAGI 1.

Titus djari impelei Paulus hong Kreta, uka iä mangkat presbiter; olo äwe, idjä tau mendjadi presbiter; njaman guru salah akan indu iangop.

1. Paulus, djipen Hatalla, dan rasul Jesus Kristus, tumon kapertjajan olo inti Hatalla, dan tumon kaheratin katotohe, idjâ aton tumon agaman Hatalla;
2. Huang kaharap pambelom awang katatahi, awang djari indjandji Hatalla, idjä djaton tau menendjaro, helo bara karâ wajan kalunen,
3. Dan intu puna wajae iâ djari mengerina augh ajue, dan aku kea djari injoho mesanan tä tumon prentahn Hatalla, Djuru-salamat ikei;
4. Akan Titus, anakku idjâ budjur, tumon kapertjajan idjâ haiak imbing ikei: asi, kasajang dan kasanang aton dengam bara Hatalla Bapa, dan bara Tuhan Jesus Kristus, Djuru-salamat ikei.
5. Tagal buku tä aku djari mempelei ikau hong Kreta, mangat ikau mengarahak gawi idjä betisa hindei, sambil mempendeng presbiter huang genep lewu, kilau aku djari memetâ ikau;
6. Amon aton olo idjâ djaton terkotak, idjä aton sawa Idjä bewe, idjä aton anak idjâ pertjaja, anak idjâ djaton tau ingotak olo sabab iä pudji meridu, atawa sabab iä aton merisang.
7. Krana patut episkopus, kilau mandur human Hatalla, akan aton djaton terkotak, âla idjä batekang mimbing kahendak ajue bewe, âla idjâ pura blait, âla idjâ radjin mihop talo behari, âla idjä pahalau bedjudju, âla idjâ menggau ontong papa;
8. Tapi idjâ radjin menjarongan olo, idjâ sinta olo bahalap, idjä badangä, tetek, brasi, mantoh;
9. Idjâ toto-toto mimbing augh budjur tä, idjâ aton tumon adjare, mangat iä awi adjar idjä budjur aton bara kwasa akan mempudji olo, dan akan memprahan kasalahn olo idjâ melawan tâ.
10. Krana aton kea arä biti olo idjä burup-barap kotake, idjâ hapan augh haiang, dan mempalajang arâ olo; idjä membatang olo tâ aton kalotâ, idjâ mimbing hadat sunat.
11. Patut njaman olo tâ iangop; iä membalik arä ungkup huma, dan madjar talo idjâ djaton patut, hendak mendino ontong idjä papa.
12. Idjä biti olo tä, nabin ajue kabuat, djari hamau: "Olo Kre-

ta aton menendjaro haradjur, iâ aton meto idjâ papa, iä aton kadian tolange."

13. Augh saksi to aton toto; tagal tâ awi mengotak iâ totototo, mangat iâ aton budjur huang kapertjaja,

14. Dan uka iâ äla mingat sansanan olo Jehudi, dan prentahn olo kalunen, idjâ hendak mundur iâ bara katotohe.

15. Talo handiai aton brasi intu olo brasi, tapi intu olo halikâ dan intu olo idjä bantus pertjaja talo Idjä mahin dia aton brasi, tapi kadeduâ, kapintare tuntang pengingat-ateie aton halikâ.

16. Olo tâ mengaku, iä kasene Hatalla, tapi awi karâ penggawie iâ milim iä, basa olo tâ aton olo kabelâ, dan aton merisang, dan djaton aton beguna akan penggawi Idjâ awang bahalap.

BAGI 2.

Augh Titus akan indu memetä akan olo bakas, akan olo tabela, dan akan djipen olo, basa asin Hatalla djari menga akan olo handiai.

---

1. Tapi ikau, awi hakotak augh idjä saroroe dengan adjar idjâ budjur.

2. Soho olo hatuâ idjä bakas, uka iâ aton badangä, babehat dasare, betawat, budjur huang kapertjaja, huang sinta, huang kaserenan.

3. Olo bawi idjâ bakas soho kalotâ kea, uka ampin pambelome aton kilau patut intu olo brasi, äla iâ aton olo pengotok, âla hapan arâ talo ihop behari, tapi bua iä madjar talo bahalap;

4. Uka iä madjar olo bawi tabela mendjadi betawat, sinta banae, sinta anake;

5. Aton badangâ, aton mantoh, melei huang humae, aton manis, memenda banae, nakara augh Hatalla âla imapa olo.

6. Olo hatuâ idjâ tabela awi ikau madjar kalotâ kea, uka iâ aton badangâ.

7. Huang karä perkara prahan arepm kabuat mendjadi sonto karä penggawi bahalap; huang augh adjarm aton ikau toto, bebehat, budjur.

8. Kälâ karâ aughm aton bua dan djaton terkanan, nakara iâ, idjâ melawan tâ, impahawen, dan djaton aton buku menutor augh papa mawi keton.

9. Awi mempudji djipen olo, uka iâ menumon augh tempoe, dan uka iä huang karâ perkara radjin ingilak tempoe, dan äla iâ hadjawab;

10. Dan âla menakau talo enen, tapi iä akan aton budjur huang karâ penggawie, uka iä awi karâ perkara menara adjar Hatalla, Djuru-salamat ikei.

11. Krana asin Hatalla, idjä menjalamat olo, djari memala akan olo handiai,

12. Dan aton madjar ikei, mangat ikei menganan karâ kadarhaka dan karä kipen kalunen, dan belom badangä, tetek, dan tumon kahendak Hatalla huang kalunen mindjam to,

13. Haiak mentei kaharap salamat, kakarinan kahain pangkahai Hatalla dan Djuru-salamat ikei, Jesus Kristus;

14. Idjâ djari menjaragh arepe indu gantin ikei, nakara iâ me-

liwus ikei bara karâ kadarhaka, dan uka iä memprasi akan arepe ungkup olo, idjâ aton baris ajue, idjâ aton radjin melalus penggawi idjâ bahalap.

15. Augh to awi madjar, dan awi mempudji olo, dan mengotak olo huang karä kabehate. Æla olo mengabelâ ikau.

BAGI 3.

Titus akan mesanan asin Hatalla, idjâ menjalamat dan memprasi olon, dan iâ akan menganan guru salah, dan augh adjar, idjä melawan brita asi tä.

---

1. Awi memetâ olo, uka iâ memenda äwen idjâ aton marentah, dan idjâ mimbing kwasa, uka iä menumon augh ajue, dan aton tatap akan karâ penggawi idjâ bahalap.

2. Uka iâ âla mengotok olo, âla radjin babantah, tapi aton manis, dan aton belemo nintu olo handiai.

3. Krana ikei kea bihin djari aton olo paleng, idjâ marisang, idjä lajang, idjä aton djipen arâ kipen, dan arâ talo salah, ikei djari belom huang kadarhaka, dan huang kahiri, patut ikei injingi, dan ikei djari menjingi sama arep ikei.

4. Tapi amon kasajang Hatalla, Djuru-salamat ikei, mendjadi bakarina, dan sintan ajue, idjâ nintu olon:

5. Maka iâ djari menjalamat ikei, djaton awi penggawin kateteke, idjä iawi ikei, tapi tumon asin ajue, awi pampandoi brasi, awi tâ ikei inakan haluli, dan awi Rogh brasi, idjä menaheta ikei;

6. Idjä paham djari inusu Hatalla akan ikei awi Jesus Kristus, Djuru-salamat ikei;

7. Nakara ikei, idjä djari inampa tetek awi asin ajue, akan mendino penataue tumon kaharap pambelom idjâ katatahi.

8. Augh to aton toto, tagal tâ aku menjoho ikau, âla terei menantu augh to, mangat iâ, idjâ pertjaja huang Hatalla, aton uku atei radjin melalus penggawi idjä bahalap. Talo to aton, idjâ aton bahalap, dan beguna intu olon.

9. Tapi kanan karâ adjar tehiu talo haiang, adjar horoen utus karä dewa, dan adjar kabantah dan kasuat tagal Torat; krana djetä djaton aton beguna, dan aton haiang bewe.

10. Kanan olo idjâ mimbing adjar awang salah, amon iâ djari impudji sindä handuä,

11. Basa ikau katawan, olo kalotâ aton terputar, dan iä aton bedosa bewe, dan djari ihukum huang arepe.

12. Amon aku menjoho Artemas, atawa Tighikus, menale ikau, maka awi menggulong arepm menonggo aku hong Nikopolis, krana hetâ aku hendak melei musim sadingen.

13. Dohop bua-bua Senas, guru Torat tä, dan Apollos, amon iâ hendak hagoet, belâ talo Idjâ tapas intu iä.

14. Dan soho olo baris ikei adjar hadohop ompat talo bahalap idjä patut dan beguna, belâ iä mendjadi kilau idjâ djaton memuah.

15. Sekarä olo idjâ aton dengangku menabe ikau. Awi menabe iâ, idjä sinta ikei huang kapertjaja. Asi awi mempahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN PILEMON.

Paulus mesuman kahanjake, sabab Pilemon mendeng tetep huang kapertjaja dan huang sinta; iâ blaku intu iâ, uka iâ mampun dan menarima huang sinta Onesimus tä.

---

1. Paulus, idjâ imasong tagal Kristus Jesus, dan Timoteus, pahari tâ, akan Pilemon, idjâ äka sintan ikei, idjä haiak ikei aton menggawi,

2. Dan akan Appia, idjâ âka sintan ikei, dan akan Arghippus, idjä haiak ikei aton mengalahi, dan akan ungkup, idjâ aton intu humam:

3. Asi aton dengan keton dan kasanang bara Hatalla, Bapan ikei, dan bara Tuhan Jesus Kristus.

4. Aku menarimakasi intu Hatallangku, dan djaton terei menehiu ikau huang laku-doangku,

5. Basa aku mehining brita sintam dan kapertjajam, idjâ aton huang ikau nintu Tuhan Jesus, dan nintu olo brasi handiai.

6. Nakara penggawin kapertjajam mendjadi abas, awi ikau kasene talo bahalap handiai tä, idjâ aton ain ikei huang Kristus Jesus.

7. Krana ikei paham hanjak dan paham impangat awi sintam, basa atein olo brasi djari impangat awi ikau, pahari!

8. Tagal tâ, alo aku aton urâh atei huang Kristus menjoho intu ikau talo awang patut,

9. Maka sabab sinta aku labeh radjin blaku intu ikau, aku, idjâ aton kaloto ampie, Paulus idjâ bakas tâ, dan idjä to imasong kea tagal Jesus Kristus.

10. Maka aku blaku intu ikau akan anakku, idjâ djari inakangku huang pasongku, iâ tä Onesimus.

11. Idjä bahut djaton djari aton beguna akam, tapi to iâ aton paham beguna akam dan akangku; aku djari menjoho iâ buli akam.

12. Tapi ikau, tarima iâ, iâ tâ ateiku kabuat.

13. Aku toto radjin menjoho iâ melei dengangku, uka iâ mengganti ikau menonggo aku, idjâ imasong tagal Ewangelion.

14. Tapi djaka djaton aton kahendakm kabuat, aku djaton maku menantu talo en-en, belâ kahalapm aton kilau hadjadjuan, tapi mangat tâ aton awi kahiasm.

15. Krana mikâ iä djari melihi ikau handjulo, mangat ikau mendino iâ haluli sampei katatahi;

16. Djaton tinei kilau djipen, tapi idjâ aton labeh bara djipen,

kilau pahari idjä äka kataue; solake iâ djari aton intu aku kalotâ, maka paham haream iâ akan aton intu ikau kalotâ, lipet duâ, huang isi tuntang huang Tuhan.

17. Tagal tâ amon ikau mado aku aton kolam, awi menarima iâ, kilau djaka menarima aku.

18. Dan djaka iä djari merugi ikau, atawa aton utang intu ikau, itong tä akangku.

19. Aku, Paulus, djari menjurat to, hapan lengän kabuatku to, aku hendak menahor tâ;— uka aku äla menehiu, kilau ikau mutang arepm kabuat intu aku.

20. Jo, pahari, soho aku hanjak huang Tuhan tagal ikau; awi mempangat ateiku huang Tuhan.

21. Aku djari menjurat akam, sambil harap ikau menumou aughku; dan aku katawan, labeh hindei bara aku djari menjewut ikau karâ mawi.

22. Dan awi menjimpan kea akangku âka aku tau melei, krana aku harap, awi karä lakudoan keton Hatalla karä menenga aku tinei akan keton.

23. Epapras, idjä haiak aku djari imasong tagal Kristus Jesus, aton menabe ikau;

24. Kalotâ kea Markus, Aristarghus, Demas, Lukas, idjâ mendohop aku huang gawingku.

25. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus awi mempahaiak rogh keton. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO IBRANI.

BAGI 1.

Kristus, idjâ djari duma helo bara karâ nabi, aton hai bara talo handiai, iâ aton Hatalla.

1. Hatalla, idjâ kinjap dan hapan arâ ampie djari hakotak bihin dengan karä tato awi karä nabi, djari hakotak huang karâ andau idjâ harian to dengan ikei awi Anake,

2. Idjâ djari inantu awie mendino talo handiai indu penataue, awi iä tâ kea iä djari menampa kalunen.

3. Iä tä, idjâ aton sangkowong kahain Hatalla, dan tamunan bitin Hatalla, idjâ menanggong

talo handiai awi augh kwasan ajue, limba iä djari mempuas karâ dosan ikei awi arepe kabuat, maka iä djari mondok hila gentaun Idjä Pangkahai tâ huang sorga.

4. Dan iâ djari indjadian sampei kalotâ hai bara karâ melaikat, tumon iâ djari mendino indu penataue ara paham bahalap bara âwen tä.

5. Krana akan äwe karâ melaikat iä pudji hamau: "Ikau aton Anakku, andau to aku djari manak ikau?" Dan tinei: "Jaku hendak aton Bapa aka, dan iâ akan aton Anak akangku."

6. Dan tinei, amon iä menamâan iâ, idjä solake inakae, akan kalunen, koan iä: "Karä melaikat Hatalla akan indu menjemba iâ."

7. Toto, tehiu karâ melaikat iâ hamau: "Idjä menampa melaikat ajue rogh, dan karä djipâe njalan apui."

8. Tapi dengan Anak iä hamau: "Padadusam, o Hatalla, aton sampei katatahi; sokam, katan radja, aton soka budjur.

9. "Ikau djari sinta kateteke, dan djari besingi kapapa, tagal tä ikau, o Hatalla, djari iminjak awi Hatallam dengan minjak kahanjake paham bara karâ kolam."

10. Tinei: "Ikau, Tuhan, intu solake djari menampa petak, tinei karâ langit aton tampan lengäm.

11. "Djetâ akan nihau, tapi ikau hantâ melei, dan talo handiai tä karä rotus kilau klambi;

12. "Dan kilau pakeian ikau karä membalon tâ, dan djetâ karä ioba; tapi ikau aton ikau, karâ njelo ajum djaton katawan kalepahe."

13. Dan akan âwe karä melaikat iä pudji hamau: "Mondok hila gentaungku, sampei aku djari mina karâ musohm mendjadi galang paim?"

14. Djaton iâ tâ handiai aton rogh penonggo, idjâ injoho menonggo tagal iâ, idjâ akan indu mendino salamat indu penataue?

BAGI 2.

Patut olo leket intu Jesus, idjä djari mendjadi olo, uka iä menjalamat olo.

---

1. Tagal tâ patut paham haream ikei mimbing talo ikei djari mehining, belä mikä ikei inamput dan nihau.

2. Krana amon augh tâ, idjä injewut melaikat, djari aton dâhen, dan karâ kalangka dan karä karisang djari imalâ kilau patut:

3. Maka kilen ikei akan mahakan arep ikei, djaka ikei djaton merega salamat idjâ kalotâ hai? idjâ solake djari insanan awi Tuhan, dan djari indâhen intu ikei awi olo tâ, idjä djari mehining aughe,

4. Sambil Hatalla kea hadohop menjaksi awi kata, awi talo heiran, awi arä ampin kaabase, dan awi penengan Rogh brasi, tumon kahendak ajue.

5. Krana akan melaikat iä djaton djari memenda kalunen idjâ rehian tâ, idjâ inutor ikei.

6. Tapi aton olo menjaksi hong surat: "Narei aton olon, sampei ikau akan mingat iä? atawa anak olon, sampei ikau akan madja iâ?

7. "Ikau djari mawi iâ mendjadi korik bara melaikat handjulo, hapan kahaie dan horumat ikau djari mangkat iâ mendjadi Radja, dan ikau djari mangkat iâ marentah karä penggawin lengâm.

8. "Talo handiai ikau djari mingkes penda pain ajue." Krana haiak mingkes talo handiai penda paie, iâ djaton djari melihi talo Idjâ, awang djaton akan memenda iä; tapi katonto ikei hindei mitâ talo handiai aton memenda iâ.

9. Tapi ikei mitä Jesus iangkat kilau Radja dengan kahai dan horumat, idjâ handjulo djari aton korik bara melaikat awi kapâhän pampatei, mangat iâ awi asin Hatalla mengkemâ pampatei tâ indu gantin olo handiai.

10. Krana aton patut intu iä, sabab iâ tä talo handiai aton, dan awi iä tâ talo handiai aton, uka iâ, sambil maga arä anak akan kahaie, memprasi Mantir olo tä awi kapähâ.

11. Krana iâ, idjä memprasi, dan karâ olo tâ, idjä imprasi, aton samandiai haiak bara Idjâ tâ; tagal tâ kea iâ djaton mahamen menggarâ âwen tä pahari,

12. Koa: "Aku hendak mesanan aram intu karâ paharingku, intu bentok ungkup aku hendak menjanji tara akam."

13. Dan tinei: "Jaku hendak harap intu iâ." Dan tinei: "Itâm, to aton aku dan karâ anak, idjâ djari inengam akangku."

14. Dan basa karä anak aton isi dan daha, maka iä kabuat kea djari menduan sama isi dan daha tâ, nakara iä awi pampatei akan merusak iâ, idjä aton mimbing kwasan pampatei, iä tä iblis;

15. Dan nakara iâ meliwus karâ olo, idjâ awi kikân pampatei djari tawanan dan imasong hapus pambelome.

16. Krana toto, iâ djaton menduan melaikat, tapi iä menduan katuronan Abraham.

17. Tagal tä patut iä mendjadi huang karâ perkara sama dengan paharie, mangat iâ aton Imam hai idjä menjanjang dan idjä tau iharap huang perkara tâ, idjâ akan indu ilalus intu Hatalla, akan indu melalus sapan tagal karä dosan olo arâ.

18. Krana huang perkara, idjâ âka iâ kabuat djari iningkes, dan djari ingapâhâ, iâ tau mawat olo tä, idjâ iningkes.

BAGI 3.

Kristus aton hai bara Moses; olo idjâ menganan iâ akan bua hukum paham haream bara olo Israel, idjâ djari aton buntut dengan Moses.

---

1. Tagal tâ, pahari idjâ brasi, idjâ djari irawei akan tamä sorga, ingat bua-bua Rasul dan Imam hai, idjâ ingaku ikei, Jesus Kristus,

2. Idjâ aton budjur intu iâ, idjâ djari mangkat iä, kilau Moses kea djari aton budjur huang salepa humae.

3. Maka idjâ to kolotâ paham haream akan indu ihorumat bara Moses, kilau tukang-huma labeh aton bara horumat bara huma.

4. Krana genep huma aton tukange, idjâ memangun tâ, ma-

ka iâ, idjâ memangun talo handiai, aton Hatalla.

5. Dan Moses toto djari aton kea budjur huang salepa humae, kilau djipen, uka iä menjaksi talo, idjâ akan indu inutor harian.

6. Tapi Kristus, kilau idjä kabuat aton Tempon huma tâ; huma tä aton ikei, djaka bewe, palus sampei kaputusan, ikei mimbing dähen kadjentan atei dan kahanjak tagal kaharape.

7. Tagal tâ, kilau koan Rogh brasi: "Andau to, amon keton mehining augh ajue,

8. "Æla mempatekang atein keton, kilau djari mendjadi intu kalawanan, intu andaun tingkese huang padang tâ;

9. "Æka taton keton djari meningkes aku, dan djari mengkemä aku, dan djari mitâ penggawingku âpat pulu njelo katahi.

10. "Tagal tâ aku melait hamputan olo tâ, sambil hamau: Hantâ atein olo tâ lajang, dan iâ djaton djari mengaseue djalangku.

11. "Tâ aku djari menjapa huang kalaitku: Olo tä djaton akan indu tamâ kasanang ajungku."

12. Djaga, pahari, uka âla mikâ aton intu idjâ bitin keton atei papa, idjâ bakulas pertjaja, sampei keton mundur bara Hatalla idjâ belom.

13. Tapi awi mempudji sama arep keton sening andau, katahin katika inggarâ "andau to," belâ idjâ bitin keton mendjadi batekang awi tipun dosa.

14. Krana ikei djari mendino bagi huang Kristus, djaka sampei kaputusan ikei mimbing dähen tamparan kaharap ikei.

15. Basa aton augh kaloto: "Andau to, amon keton mehining aughe, äla mempatekang atein keton, kilau djari mendjadi intu katika kalawanan tä."

16. Krana belahe olo, amon iâ djari mehining aughe, djari merahas iä, tapi djaton olo handiai tâ, idjâ djari blua bara Misir, iaga Moses.

17. Maka tagal äwe iâ djari blait äpat pulu njelo katahi? Djaton tagal olo tä, idjä djari mawi salah, idjâ berenge djari inganan huang padang lomba?

18. Dan tagal âwe iâ djari menjapa, olo tâ djaton akan indu tamâ kasanang ajue, salah bara tagal olo tâ, idjä djari merisang?

19. Dan ikei mitâ, olo tâ djaton djari tau tamâ sabab iâ bantus pertjaja.

BAGI 4.

Ikei akan tamâ kasanang awi kapertjaja; kaabas augh Hatalla; kamenteng atei huang Jesus.

---

1. Tä bua ikei mikä, belä to, kahum djandjie aton, ikei akan indu tamâ kasanang ajue, isut bitin keton sajub dan djaton tau sampei tâ.

2. Krana intu ikei kea Ewangelion djari insanan, kilau intu olo tâ kea; tapi augh idjâ insanan intu olo tä djaton djari aton beguna aka, basa djetâ djaton imbalut dengan kapertjaja huang olo tä, idjä djari mehining tâ.

3. Krana ikei, idjâ djari pertjaja, tamä kasanang, kilau iâ djari hamau: "Kilau aku djari

menjapa huang kalaitku: olo tä djaton akan indu tamâ kasanangku,"—alo penggawie djari hapus bara katika kalunen djari inampa.

4. Krana aton augh surat maka iâ hakotak kaloto tehiu andau udju: "Maka andau udju Hatalla djari melajan bara karâ penggawie."

5. Dan huang augh surat to tinei: "Olo tä djaton akan indu tamä kasanangku."

6. Djadi, basa aton betantu, belahe olo akan indu tamâ kasanang tâ, dan olo tä, akan tâ Ewangelion djari insanan solake, djaton djari tamâ tagal karisange:

7. Maka iä menukas tinei andau idjâ betantu, iâ tä: "andau to," awi iâ hamau awi Dawid kalotâ tahi rehian, kilau iâ djari hamau: "Andau to, amon keton mehining aughe, âla mempatekang atein keton."

8. Krana amon Josua djari menamäan olo tâ akan kasanang tâ, toto limba tä iâ djaton djari mesanan andau idjä beken.

9. Tagal tâ, aton melei tinei kasanang akan ungkup olo Hatalla.

10. Krana idjä djari tamä kasanange, iä kea djari melajan bara karâ penggawie, kilau Hatalla kea djari melajan bara penggawin ajue.

11. Tâ bua ikei uku-uku, nakara ikei tamâ kasanang tä; belä idjâ biti belongkang, menumon sonto sama karisang tâ kea.

12. Krana augh Hatalla aton belom dan kwasa, dan aton benjihi bara padang idjä kuman sansila, dan djetä menambelan sampei menetek hambaruan dan rogh, kahubongan dan untek, dan djetä aton mariksa karâ augat atei, dan karâ tirok atei.

13. Dan dialo talo Idjä aton besahokan bara iâ, tapi talo handiai aton halowei dan buap intu matan iâ tâ, idjâ karâ mencuga akan ikei bagin ikei.

14. Maka basa aton intu ikei Imam hai idjä kwasa, idjä djari tamâ intu karâ sorga, iâ tâ Jesus, Anak Hatalla: bua ikei melei sega, sambil mengaku iâ.

15. Krana djaton aton intu ikei Imam hai, idjâ djaton tau menjanjang ikei huang karâ kalemon ikei, tapi idjä, sama kilau ikei kea, djari iningkes huang karâ perkara, tapi djari melei brasi bara karâ dosa.

16. Tagal tâ bua ikei hapan uräh atei menale padadusan asi, mangat ikei mendino kasajang, dan supa asi, mangat ikei indohop intu andau kadjakâ.

BAGI 5.

Jesus aton Imam hai idjâ toto.

1. Krana karâ imam hai, idjä iangkat bara baris olo kalunen, djari impendeng akan olo, mangat melalus perkara idjâ menintu Hatalla, nakara iä meluput hadjat dan parapahe tagal karâ dosa.

2. Dan iâ tâ tau kea menjanjang olo humong dan olo lajang, basa intu iâ kabuat kea leket arâ kalemo.

3. Dan sabab kalemo tâ iâ akan indu meluput parapahe ta-

gal dosan kabuate kea, kilau tagal dosan olo arä.

4. Dan olo djaton akan indu menduan horumat to kabuate, tapi iâ tâ mendjadi imam hai, idjâ djari ingahau Hatalla, kilau Aaron kea djari ingahau.

5. Kalotä kea Kristus djaton djari mahorumat arepe, mendjadi Imam hai, tapi iâ tâ djari mahorumat iä, idjä djari hamau denga: "Ikau aton Anakku, andau to aku djari manak ikau."

6. Kilau iâ hamau kea huang surat beken: "Ikau aton Imam palus katatahi, tumon atoran Melghisedek."

7. Huang karâ andau sangkom iâ huang isi, iâ djari meluput akan indu parapahe karâ ampin laku-doa, haiak mentehau dan menangis, intu iâ, idjâ tau meliwus iâ bara pampatei, dan iâ djari induan bara kikäe.

8. Alo iâ aton Anak tâ, maka awi kapähä, idjä djari ingkemâe, iâ kea djari adjar memenda kahendak Hatalla,

9. Dan iâ djari imprasi, dan djari mendjadi Batang salamat awang katatahi akan olo handiai, idjâ memenda kahendak ajue.

10. Dan Hatalla djari menggarâ iâ Imam hai, tumon atoran Melghisedek.

11. Maka tehiu iä tâ ikei aton arâ perkara akan indu mesanan, idjâ aton behali akan indu inarang, basa keton djari kadian akan mehining.

12. Krana keton, idjâ tumon katika putut aton guru, keton akan indu iadjar tinei tamparan karâ kotak Hatalla idjâ solake; dan keton djari mendjadi kalotâ ampie, sampei blaku djohon-tusu, dan djaton talo kinan awang toto.

13. Krana genep biti idjâ hapan djohon-tusu djaton djari patjâ huang augh kateteke, krana iä aton kilau awau.

14. Tapi idjä awang bakas tâ akan hapan talo kinan awang toto, olo tä, idjä pudji mengkemâ angat arepe kabuat, sampei iä tau mariksa talo bahalap tuntang talo papa.

BAGI 6.

Olo impudji, belâ iä mundur tinei bara kapertjaja, tapi melei tetep, dan mentei djandjin Hatalla, idjä aton dâhen haliei.

---

1. Tagal tâ, haiak mempelei tamparan adjar Kristus, kälâ ikei palus menimbang augh idjä tindu, dan ikei djaton maku mingkes galang tinei, iâ tâ: kahoba bara karä penggawi matei, kapertjaja huang Hatalla,

2. Adjar tehiu pampandoi brasi, dan adjar tehiu lengâ indanan hundjun olo, tehiu kamisik olo matei, dan tehiu kaputusan kadjarian ikei idjä palus katatahi.

3. Dan ikei hendak menimbang tä, amon Hatalla aton menjoho ikei.

4. Krana djaton ole olo tâ, idjâ djari implawa sindä, dan idjâ djari mengkemä penengan sorga tâ, dan djari mendino Rogh brasi,

5. Dan idjâ djari mengkemä augh Hatalla idjâ bahalap, dan kaabas pambelom idjâ rehian tä:

6. Amon olo tâ gagar tinei, djaton ole, koangku, olo tâ inaheta tinei akan kahoba, basa iä tâ aton menjampalaki tinei Anak

Hatalla, dan aton betarang memapa iâ.

7. Krana petak, idjâ minjup udjan tä, awang kinjap mohon aka, sambil memplua buah awang beguna akan olo idjâ malan, petak tâ imberkat Hatalla.

8. Tapi petak, idjâ mempalembut duhi dan tingen, patut inganan bewe, dan bedjeleng djetâ karä injapa; maka tepa djetâ ingâhu.

9. Tapi, keton, âka kataun ikei, akan keton ikei harap perkara awang bahalap bara tä, dan idjâ mengkahimat salamat keton, alo ikei hakotak kaloto.

10. Krana Hatalla djaton aton tulas, sampei iâ kalapean penggawin keton, dan kilen keton huang sintan keton djari mahorumat aran ajue, amon keton djari menonggo olo brasi, dan hantâ keton aton menonggo olo tâ.

11. Tapi ikei nahuang, mangat genep bitin keton aton sama radjin kaloto kea, uka keton aton batantu haliei tehiu kaharape, sampei akan kalepahe;

12. Belä keton mendjadi kadian, tapi tuntut keton äwen tâ, idjâ awi kapertjaja dan awi kaserenan mendino karä djandjie indu penataue.

13. Krana amon Hatalla djari mendjandji intu Abraham, basa djaton aton idjâ hai bara iâ, nakara haiak menjewut tà iâ tau menjapa, maka iâ djari menjapa menjewut arepe,

14. Koa: "Toto, hapan berkat aku hendak memberkat ikau, dan haradjur aku hendak paham memparâ ikau."

15. Maka tumon tâ, haiak Abraham tuntang pandjang ateie djari mendâ, maka iâ djari mendino djandji tâ.

16. Krana olo pudji menjapa, menjewut idjâ awang hai bara iä, dan sapa, hapan mendâhen aughe, aton memutus karâ bitjara, idjâ aton intu olo.

17. Tagal tä Hatalla, basa iä toto haliei hendak menarang akan iâ, idjä akan mendino djandji indu penataue, kahendak tirok ajue djaton tau hoba, maka iâ djari mendâhen tâ awi sapa;

18. Nakara awi duâ perkara idjâ djaton terhoba, huang tä djaton kabawa haliei Hatalla djari menendjaro, ikei akan mina kamangat atei idjâ aton kwasa, ikei, idjä djari menggau lindong, awi mimbing dâhen kaharap tâ, idjä djari ingkes akan ikei;

19. Idjâ aton intu ikei saun hambaruan awang dâhen dan bunggut, idjâ tamä âka brasi, idjâ aton intu likut dinding tutup tâ,

20. Æka Pangkaliman ikei djari tamâ akan ikei, iâ tâ Jesus, idjâ tumon atoran Melghisedek djari mendjadi Imam hai sampei katatahi.

BAGI 7.

Jesus aton Imam hai tumon atoran Melghisedek, dan iâ aton hai haliei bara karä imam, idjä aton tumon atoran Aaron.

1. Krana Melghisedek tâ djari aton radja Salem, imam pangkahai Hatalla, idjâ djari menambang Abraham, katika iâ tâ buli, limba iä djari mempala limâ radja tâ, dan idjâ djari memberkat Abraham tâ.

2. Akan iâ kea Abraham djari menenga idjâ bagi sapulu karâ ramoe; maka arae solake injalinan Radja kateteke; tinei iâ aton radja Salem, iä tä: Radja kasanang.

3. Iâ djaton aton bapae, djaton aton indue, djaton aton horon utus ajue, djaton aton tjerita karâ andaun pambelome djari menampara, atawa iä djari terei belom; melainkan iä injama dengan Anak Hatalla, iä melei imam palus katatahi.

4. Maka to, ingat keton, kilen aton kahain ajue, akan tâ Abraham kea, tato hai tâ, djari menenga idjâ bagi sapulu bara karâ talo, idjâ djari dinoe.

5. Maka âwen tâ, idjâ bara ungkup olo Lewi djari mendino pangkat imam, djari injoho kea tumon augh Torat, uka iä menduan idjâ bagi sapulu pengulin olo arä, iä tä, pengulin karâ paharie, alo paharie tâ djari turon-menuron kea bara Abraham.

6. Tapi iâ, idjâ djaton aton baris katuronan olo tä, djari menduan idjä bagi sapulu bara Abraham, dan djari memberkat iâ, idjä djari mendino djandji.

7. To olo djaton tau membantah augh to: idjâ awang korik imberkat awi idjâ awang hai.

8. Tinei heto olo tâ, idjä akan matei, pudji menduan idjâ bagi sapulu, tapi betâ iâ, idjâ insanan iâ aton belom.

9. Dan Lewi kea, (mangat menggarâ tâ kalotä,) idjâ menduan idjä bagi sapulu, djari menahor idjä bagi sapulu awi Abraham.

10. Krana iâ aton hindei intu huang bapae, katika Melghisedek hasupa denga.

11. Maka to, djaka perkara awang tindu djari indjadian awi pangkat imam olo Lewi, (krana sangkom katika tâ kea djelahan olo tá djari mendino Torat,) maka narei guna tinei Imam beken akan lembut, tumon atoran Melghisedek, idjâ djaton aton tumon atoran Aaron?

12. Krana amon pangkat imam ioba, djaton tau dia Torat kea ioba.

13. Krana iâ, menintu iâ augh tä djari insanan, aton hindjâ ungkup awang beken, djaton idjä biti ungkup tä pudji manggau perkaran mesbeh.

14. Krana aton tarang, Tuhan ikei djari turon-menuron bara Juda, maka nintu ungkup tâ Moses djaton djari memetâ talo en-en tehiu pangkat imam,

15. Dan djetä aton tarang haream tinei, tumon tamunan Melghisedek aton lembut imam awang beken,

16. Idjâ djari iangkat, djaton tumon Torat prentah idjâ tehiu perkaran isi, tapi tumon kwasan pambelom idjâ palus sampei katatahi.

17. Krana iä aton menjaksi: "Ikau aton Imam palus sampei katatahi, tumon atoran Melghisedek."

18. Krana prentah idjâ solake tâ ingarak tinei, basa djetä aton belemo dan djaton beguna.

19. Krana Torat djaton djari menampa talo en-en mendjadi tindu; tapi to djetâ djari ingganti awi kaharap idjâ labeh bahalap, idjâ maga ikei menale Hatalla:

20. Dan basa djetä djari indâhen awi sapan Hatalla: (krana âwen tä djari mendjadi imam, djaton haiak iâ djari inantu awi sapa,
21. Maka iâ to haiak iâ inantu awi sapa, awi iâ, idjâ djari hamau denga: "Tuhan djari menjapa, dan iâ djaton karä menjasal tinei: Ikau aton Imam palus sampei katatahi, tumon atoran Melghisedek:")
22. Maka Jesus djari mendjadi andal djandji idjâ aton paham haream bahalap.
23. Dan arä biti âwen tä djari iangkat mendjadi imam, basa pampatei djaton menjoho iâ melei katatahi;
24. Tapi iâ to, basa iâ melei palus sampei katatahi, mimbing pangkat imam idjâ djaton tau terei tinei.
25. Tagal tâ palus katatahi iâ toto tau menjalamat olo tä, idjâ menale Hatalla awi iä, basa iâ belom katatahi, mangat iâ blaku akan olo tä.
26. Krana patut Imam kalotâ aton intu ikei, idjâ aton brasi, idjâ lapas bara karâ kasalah, idja djaton impurak awi dosa, idjâ imisa bara olo bedosa, dan idjâ aton hai bara karâ sorga;
27. Idjä djaton usa, kilau karâ imam hai bahut, uka iä solake meluput parapahe tagal dosan kabuate, dan limba tä tagal dosan olo arâ; krana sasindâ iâ djari melalus tâ, amon iä djari meluput arepe mendjadi parapahe.
28. Krana Torat djari mangkat olo, idjä aton arâ ampin kalemo, mendjadi imam hai; tapi augh sapa tâ, idjä injewut rehian bara Torat djari inenga, mangkat Anak tâ, idjâ djari imprasi palus sampei katatahi.

BAGI 8.

Awi Kristus mendjadi Imam palus katatahi, maka pangkat imam olo Lewi djari ingarak, dan awi Ewangelion djandjin Hatalla idjâ solake, Torat tä, aton terei kwasae.

---

1. Maka rima talo handiai ikei djari mesanan to aton kaloto: Aton intu ikei Imam hai kalotâ, idjâ mondok hila gentaun padadusan Idjâ Pangkahai tä huang sorga.
2. Idjâ menonggo talo brasi dan tingkap brasi awang toto tâ, idjâ djari imangun Tuhan, dan djaton imangun olo.
3. Krana genep imam hai iangkat, uka iä meluput hadjat dan parapahe; tagal tä djaton tau dia iâ to kea aton talo akan indu meluput tâ mendjadi parapahe.
4. Krana djaka iâ belom hundjun petak, iä djaton aton Imam, basa hetâ aton imam, idjâ tumon Torat meluput parapahe,
5. Idjâ aton tamunan dan aton kangkalingân talo sorga tä, kilau Moses djari injoho awi augh Hatalla, amon iâ akan menampa tingkap brasi tâ; krana: "Itâm, koan iä, uka ikau menampa talo handiai tä tumon sonto, idjâ djari imprahan akam hundjun bukit."
6. Maka to iâ to djari mendino pangkat gawi idjâ paham labeh bahalap, tumon iâ djari mendjadi Olo-helat djandji idjä labeh bahalap kea, dan idjâ djari

indâhen hundjun augh djandji awang labeh bahalap.

7. Krana djaka djandji solake tä djaton djari aton kasalahe, maka djaton djari inggau âka akan idjä duâ tâ.

8. Krana haiak mengotak âwen tä, koan iâ denga: "Itâ, karâ andau akan duma, koan Tuhan, maka aku hendak mempendeng akan ungkup olo Israel dan akan ungkup olo Juda djandji idjâ taheta;

9. "Djaton tumon djandji tä, idjä djari inampaku dengan tatoe intu andau, amon aku djari menjingkap lengân äwen tâ, uka maga iâ blua bara tanah Misir; krana olo tâ djaton djari melei huang djandjingku tâ, dan aku djaton djari ngoau iä tä hindei, koan Tuhan.

10. "Krana djeto aton djandji, idjâ karâ inampaku dengan ungkup olo Israel limba karâ andau to, koan Tuhan: Karâ prentahku aku hendak mina intu huange, dan aku hendak menjurat tä intu ateie; dan aku hendak aton Hatalla aka, dan olo tâ akan aton ungkup akangku.

11. "Dan djaton hindei genep biti akan madjar kolae, djaton hindei genep biti akan madjar paharie, koa: Awi mengasene Tuhan;—krana olo tâ handiai karä kasene aku, bara idjä korik haliei sampei idjä hai haliei.

12. "Krana aku hendak masi iâ dan aku djaton hendak menehiu kadarhakae; dan karä kalangkan olo tâ djaton haliei aku hendak mingat tinei."

13. Amon iâ hamau: "djandji idjä taheta," maka iâ djari menampa idjâ solake tâ mendjadi usang; maka idjâ inampa usang tâ, dan idjä djari rotus, djetâ bedjeleng kea akan indu nihau.

BAGI 9.

Karâ hadat dan karâ parapahn Torat aton korik haliei regae dan kwasae bara dahan Kristus.

---

1. Maka djandji idjä solake tâ djari aton hadat agama, dan kaleka brasi, idjâ aton hong kalunen djeto.

2. Krana tingkap brasi idjâ solake tä djari inampa, âka tantahan sumbo aton, tinei medja tä, tinei tepong-tampaja; djetâ inggarâ äka brasi.

3. Maka intu likut dindingbenang idjâ duä tâ aton tingkap brasi, idjâ inggarâ: âka brasi bara karâ âka idjä brasi.

4. Hetâ aton sarangan hagaro, idjä bara bulau, dan tabalandjandji, idjâ hapus injangkulep dengan bulau, huang tä aton kasa bara bulau, äka manna tâ aton huange, tinei sokan Aaron, idjä djari mengambang, tinei batu äka djandji tä djari tersurat.

5. Dan intu hundjue, tambuan tabala tä, aton Kerubim kahaie, idjâ mengandjungen padadusan asi; maka to ikei djaton hendak menarang midjâ-midjâ riman karâ talo tâ.

6. Dan amon karâ talo tä djari simpan kolotâ, maka karâ imam haradjur tamä tingkap brasi idjâ solake tâ, uka melalus penggawin sombajang;

7. Tapi huang tingkap idjâ duä tâ imam hai bewe tamä, sin-

dâ dalam idjâ njelo, dan djaton tau dia iä mimbit daha, idjä iluputе indu parapahe tagal arepe dan tagal dosan olo arâ.
8. Awi talo tä Rogh brasi hendak mesanan, djalan akan âka idjä brasi haliei tä hindei djari iuap, katahin tingkap idjä solake tâ magon aton,
9. Idjâ sama djari aton kalotä sampei waja to, katika hadjat dan parapahe iluput, idjä djaton tau memprasi pengingat-atein olo tâ, idjâ melalus penggawi tâ;
10. Sabab djetâ aton menintu talo kinan dan talo ihop bewe, dan hadat menjau arepe, dan arä hadat, idjâ menintu perkaran isi, idjä djari impendeng sampei wajan perkara idjâ tindu tä.
11. Tapi limba Kristus djari duma, Imam hai karâ berkat idjâ djari indjandji tä, maka mehoroe tingkap brasi idjâ labeh hai dan idjâ bahalap haream, idjâ djaton djari inampa awi lengän olo, (iâ tâ, idjâ djaton aton ain kalunen to,)
12. Dan djaton awi dahan kambing dan awi dahan anak sapi, tapi awi dahan ajue kabuat iâ djari tamä sasindä âka brasi tâ, dan djari muli kaliwuse awang katatahi.
13. Krana amon dahan sapi dan dahan kambing, dan kawon sapi bawi tabela tâ, amon djetâ inampitik intu âwen awang pali, djari memprasi âwen tä tinei, mendjadi brasi tumon isie:
14. Kilen paham haream dahan Kristus, idjâ awi Rogh awang katatahi djari meluput arepe mendjadi parapahe idjâ brasi intu Hatalla, akan memprasi pengingat-atein keton bara karä penggawi matei tä, mangat keton menonggo Hatalla idjâ belom.
15. Dan tagal tâ iä aton Olohelat djandji taheta, uka, awi pampateie idjâ mempuas karâ kalangka, idjä djari aton sangkom djandji idjä solake tâ, olo tâ, idjâ djari irawei, akan indu mendino djandjin penataue idjâ katatahi.
16. Krana amon aton surat djandji tehiu penataun olo, djaton tau dia, olo idjâ tempon penataue tâ akan matei kea.
17. Krana djandji tä aton kwasa amon olo tä djari matei, dan djetâ aton hindei bara kwasa, sangkom olo tâ aton belom.
18. Tagal tä djandji idjâ solake tâ kea djari indâhen hapan daha.
19. Krana limba karâ prentah tâ, tumon Torat Moses, djari insanan akan olo handiai tâ, maka iä menduan dahan anak sapi dan dahan kambing, tinei danum, dan bulun tebiri idjä bahandang ampie, dan tetek humbang, sambil menampitik duâ-duä, surat djandji tâ kabuat dan olo arä samandiai;
20. Sambil hamau: Djeto aton dahan-djandji, idjä djari imetä Hatalla intu keton.
21. Dan kalotâ kea iâ menampitik tingkap brasi tâ hapan daha tä, dan karâ sarangan idjä hanggap mawi sombajang.
22. Dan tumon augh Torat bilak talo handiai imprasi awi daha, dan djaka djaton daha inusu, djaton aton ampun.
23. Tumon tâ djaton tau dia, karâ tamunan talo sorga tâ akan imprasi awi dahan meto tâ, tapi

talo sorga kabuat akan imprasi awi parapahe idjâ bahalap bara parapahe djetâ.

24. Krana Kristus djaton djari tamâ âka brasi djetä, idjâ djari inampa awi lengân olo, idjâ aton menamunan idjä awang toto tâ, tapi iâ djari tamâ huang sorga kabuat, uka iâ menaharep Hatalla tagal ikei.

25. Dan djaton uka iâ kinjap akan meluput arepe mendjadi parapahe, kilau imam hai sening njelo tamâ äka brasi tä hapan dahan meto beken;

26. Djaka beken maka bara katika kalunen inampa djari iâ kinjap akan indu mengkemä kapâhâ: tapi to, amon karâ wajan kalunen djari sukup, iä djari duma sasindâ, akan indu menganan karä dosa awi parapahn ajue.

27. Dan kilau djari inantu akan olo, iâ akan indu matei, dan limba tä iä akan iriksa dan imalâ:

28. Kalotâ Kristus kea, idjâ sasindâ djari impatei indu parapahe, akan indu menganan dosan olo arâ, handuä tâ, sambil iâ djaton menanggong dosa, karä menanggo âwen tä, idjâ mendä iâ uka mendino salamat.

BAGI 10.

Karâ parapahe Torat djaton aton kwasa, tapi parapahe Idjâ tä, Kristus, aton kwasa palus katatahi. Patut olo pertjaja dan harap tä huang kasarehan, sambil iä menjewut tarimakasi.

---

1. Krana Torat, idjâ aton kangkalingân talo bahalap awang karâ duma, dan idjâ djaton aton ampin talo tä kabuat awang to-to, awi karä parapahe tâ, idjä hantâ sening njelo iluput, djaton haliei tau memprasi âwen idjä menale tä.

2. Djaka beken maka olo djari terei meluput parapahe, basa iä, idjâ djari meluput tâ, djari imprasi sasindâ, dan djaton djari tau indawa awi dosa tinei.

3. Tapi to sama parapahe tä sening njelo iluput haluli, dan awi tä karä dosa inehiu.

4. Krana djaton haliei ole, dahan sapi dan dahan kambing mempuas dosa.

5. Tagal tä koan iâ, amon iâ tamâ kalunen: "Parapahe idjâ injambali dan hadjat ikau djaton maku menarima, tapi ikau djari menatap bereng akangku.

6. "Parapahe idjâ ingâhu dan parapahe tagal dosa djaton djari ingilakm:

7. "Tâ koan aku: Itä, jaku duma, (huang surat aku djari insanan,) uka aku melalus kahendak ajum, o Hatalla!"

8. Limba iâ djari hamau: "Parapahe idjâ injambali, dan hadjat, dan parapahe idjä ingâhu, dan parapahe tagal dosa ikau djaton djari maku menarima, dan djetâ djaton djari ingilakm", (maka karâ parapahe tâ iluput tumon Torat,)

9. Tä koan iâ: "Itä, jaku duma, uka aku melalus kahendak ajum, o Hatalla!" Iä menganan idjâ solake, mangat mempendeng idjâ duä tâ.

10. Huang kahendak tâ ikei djari imprasi, awi parapahe bereng Jesus Kristus, idjâ sasindä djari iluput.

11. Maka genep imam nongkang andau aton mendeng me-

nonggo gawie, sambil kinjap meluput sama parapahe tä haluli, idjâ djaton haliei tau mempuas dosa.

12. Tapi iä to, limba meluput parapahe Idjâ tagal karâ dosa, palus katatahi mondok hila gentaun Hatalla,

13. Sambil mendä, sampei karä musohe djari ina intu penda paie.

14. Krana awi parapahe Idjâ palus sampei katatahi iâ djari menampa tindu olo tâ, idjâ imprasi.

15. Maka Rogh brasi kea aton saksi talo tâ.

16. Krana limba iâ djari hamau helo: " Djetä aton djandji, idjâ aku hendak menampa dengan olo tä, limba karâ andau to, koan Tuhan: . Karâ prentahku aku karä mina intu ateie, dan aku hendak menjurat tâ intu huange," *(maka iä mendahang :)*

17. " Dan karâ dosae dan karâ kalangkan olo tâ djaton haliei aku hendak mingat tinei."

18. Djadi, amon djetâ iampun, maka karâ parapahe tagal tâ akan terei.

19. Maka, pahari, basa ikei to tau tamâ âka brasi tä awi dahan Jesus,

20. Mehoroe djalan idjâ taheta dan belom, idjâ djari inampa akan ikei awi Jesus, mehoroe dinding benang tâ, iâ tä, mehoroe isin ajue;

21. Dan basa intu ikei aton Imam hai idjâ manggau human Hatalla:

22. Maka kälä ikei menale dengan atei awang budjur, haiak ikei aton betantu haliei huang kapertjaja, dan haiak atein ikei djari imprasi bara pengingat atei awang papa, dan haiak bereng ikei djari ienjau dengan danum awang brasi.

23. Kâlâ ikei tanggar atei toto mengaku kaharap ikei; (krana iä, idjä djari mendjandji tä, tau iharap.)

24. Dan kâlä ikei menonggo sama arep ikei, dan menantiring sama arep ikei akan sinta dan akan penggawi idjâ bahalap.

25. Dan âla ikei terei hapumpong dengan sama arep ikei, kilau belahe olo pudji terei; tapi bua ikei mempudji sama arep ikei, dan djetâ paham haream, basa keton mitâ, andau tâ djala-djalan tokep.

26. Krana amon ikei tantei ahat mawi dosa, limba ikei djari mendino kaheratin katotohe, maka djaton aton hindei parapahe tagal dosan ikei;

27. Tapi ikei tuntang kikâ akan mendä hukum, dan kalason kalaite, idjâ karâ mempalomos olo idjä melawan.

28. Iâ idjâ djari melangka Torat Moses djaton djari tau iasi, tapi iâ akan matei, awi augh duä telo olo saksi:

29. Kilen paham haream bebehat, angat keton, hukum tä karä, idjâ akan indu bua iä, idjä djari mehundjeng Anak Hatalla, dan djari mado dahan djandji tä aton halikä, awi tä iä djari imprasi, dan idjä djari mempahawen Rogh asi?

30. Krana ikei kasene iâ, idjä djari hamau: " Aku hendak memalâ, aku hendak menahor gawin olo, koan Tuhan." Dan tinei: " Tuhan karâ mariksa dan memalä ungkup olo ajue."

31. Aton tjelaka paham haliei akan indu lawo intu lengân Hatalla idjâ belom.
32. Tapi ingat keton karä andau bihin, katika keton, limba keton djari implawa, djari menjerenan kutoh kadjakân kapähâ.
33. Belahe, idjä djari impahawen dan irarat, dan djari indjadian talo tampaja olo kalunen, dan belahe, idjä djari hakola dengan olo idjâ irarat kolotâ.
34. Krana keton djari hadohop menanggong kapâhângku kea, amon aku imasong, dan keton djari menjerenan tuntang hanjak atei, amon karâ ramon keton djari irampas bara keton, basa keton katawan, talo awang bahalap haream, awang melei katatahi, aton bagin keton huang sorga.
35. Tâ, äla menganan kaharap keton, idjâ karä imalâ, mendino upah awang hai.
36. Krana keton akan indu menjerenan, mangat keton, limba keton djari melalus kahendak Hatalla, akan menduan djandji tâ.
37. Krana: "Hindei isut bewe, dan iâ, idjâ akan indu duma, karâ duma, dan iä djaton akan menahi penumae."
38. "Tapi olo idjä tetek awi kapertjaja akan belom." Dan: "Amon olo mundur, hambaruangku djaton mengilak iâ."
39. Tapi ikei djaton hindjâ baris olo tä, idjä mundur akan kabinasa, tapi ikei hindjâ baris olo tâ, idjâ pertjaja mangat menjalamat hambaruan ikei.

BAGI 11.

Kapertjaja inarang; karâ tato idjâ djari pertjaja insanan.

---

1. Maka kapertjaja tâ aton, amon olo betantu maharap djandjin Hatalla toto-toto, dan djaton bembang atei tagal talo, idjâ hindei tergitan.
2. Krana awi kapertjaja kea olo djaman horan djari mendino kasaksian awang bahalap.
3. Awi kapertjaja ikei herati, kalunen djari injimpan awi augh Hatalla, dan talo idjâ gitan tä djaton djari indjadian awi talo idjâ djari aton.
4. Awi kapertjaja Abel djari meluput parapahe awang bahalap bara parapahn Kain, awi tâ iä djari mendino kasaksian, iâ aton tetek; Hatalla djari menjaksi akan penengan ajue; dan awi kapertjaja tâ iâ magon hakotak, limba iâ djari matei.
5. Awi kapertjaja Enogh djari induan, sampei iâ djaton djari mitâ pampatei, dan iâ djaton djari tersondau tinei, basa Hatalla djari menduan iä; krana helo bara iâ djari induan maka aton kasaksian intu iä, iâ ingilak Hatalla.
6. Maka lapas bara kapertjaja djaton ole ikei ingilak Hatalla. Krana iä, idjâ menanggo Hatalla, djaton tau dia pertjaja, Hatalla aton, dan iä memalâ olo tâ, idjä menggau iâ.
7. Awi kapertjaja Noah, limba iâ injoho awi augh Hatalla tehiu talo idjâ hindei gitan, sambil mendjadi betawat, djari menampa benama tâ akän indu mahaga olo ungkup humae; awi tâ iâ djari mahukum kalunen,

dan djari mendîno penataun kateteke idjä aton awi kapertjaja.

8. Awi kapertjaja Abraham, limba iâ imbawa Hatalla, djari menumon augh tä, dan djari hagoet menale tanah, idjâ iä akan indu menduan indu penataue; maka iâ djari hagoet, haiak iâ djaton katawan, akan kwe penggoete.

9. Awi kapertjaja iä djari melei hong tanahn djandji tâ kilau olo tamuei, dan djari belom huang tingkap-benang, tuntang Isaak dan Jakob, idjâ haiak denga djari mendino sama penatau djandji tä kea.

10. Krana iâ djari mentei lewu tâ, idjâ aton bara galang, idjä djari imangun dan inampa Hatalla.

11. Awi kapertjaja maka Sarah kabuat kea djari mendino kaabase mendjadi betihi, dan amon umure djari halau wajae, iâ djari manak, awi iâ mado iâ tâ tau iharap, idjä djari mendjandji tâ.

12. Tagal tâ awi Idjâ biti kea, dan awi idjâ awang kilau matei, djari inakan olo kalotâ arä kilau bintang hong langit, dan kilau bawak baras intu saran tasik, idjâ djaton terisâ.

13. Maka olo tä handiai djari matei huang kapertjaja, dan iä djaton djari mendino talo idjâ indjandji tâ, baja djari mitâ tä bara kedjau, dan djari memalok tâ, dan djari mengaku, iâ aton olo madja bewe, dan aton olo tamuei bewe hundjun petak to.

14. Krana olo, idjâ menggarâ arepe kaloto, aton mesanan batantu, iâ menggau puna tanahn ajue.

15. Dan djaka iâ menehiu puna tanahe tä, idjâ âka iâ djari blua, maka aton kalinda intu iâ, uka buli haluli.

16. Tapi to iâ taharu dengan tanah awang labeh bahalap, iâ tä, dengan tanah hong sorga. Tagal tâ Hatalla djaton mahamen iâ, dan iâ hendak inggarä Hatallan ajue; krana iâ djari menatap lewu aka.

17. Awi kapertjaja Abraham, amon iâ iningkes, djari menjaragh Isaak indu parapahe, dan iâ, idjâ djari mendino djandji tä, djari menjaragh anake idjä tonggal tâ indu parapahe,

18. (Tehiu iä tâ djari inutor aka: "Idjä awang turon-mênuron bara Isaak karâ inggarâ anakm;") sambil iâ katawan, Hatalla aton kwasa mempisik iä bara olo matei kea.

19. Dan aton kea kilau djaka bara hetâ iä djari mendino iä haluli.

20. Awi kapertjaja Isaak kea djari memberkat anake, Jakob tuntang Esau, tehiu talo idjâ akan mendjadi rehian.

21. Awi kapertjaja Jakob, haiak matei, djari memberkat anak Josep tä duâ-duâ, dan djari menjemba, hasinggo intu lawin sokae.

22. Awi kapertjaja Josep, haiak matei, djari mesanan olo Israel akan bebongkat, dan iä djari memetâ olo tâ tehiu hantue.

23. Awi kapertjaja Moses, amon iâ haru inakan, djari injahokan bapa indue telo bulan katahi, basa iâ tâ mitâ, ampie aton bakena; dan iâ djaton mikâ prentahn radja.

24. Awi kapertjaja Moses, a-

mon iâ bakas, djaton maku inggarä anak putir Parao tä.

25. Dan iä labeh radjin irarat hindjâ dengan ungkup olo Hatalla, bara iä handjulu akan rame-rame huang kahanjak dosa.

26. Dan iä menggarâ kahawen Kristus aton penataue awang bahalap bara karâ talo bahalap hong Misir, krana iä mingat pemâlâhe idjâ rehian tä.

27. Awi kapertjaja iä djari melihi Misir, dan iâ djaton djari mikâ kalait radja; krana iâ djari mempahanji arepe, kilau djaka iâ mitâ iä, idjâ djaton tergitan.

28. Awi kapertjaja iâ djari melalus paska tä, dan djari menjaki huma hapan daha, belä iâ, idjä akan merusak karâ anak idjä bakas tâ, karâ bua olo Israel.

29. Awi kapertjaja olo tâ djari dimpa menandjong, mehoroe tasik bahandang, kilau mehoroe petak keang; dan amon olo Misir kea mengkemä, ompat tâ, maka olo tâ djari buseng.

30. Awi kapertjaja kota-batu Jerigho djari belongkang, limba olo tä djari menandjong hakaliling udju andau katahi.

31. Awi kapertjaja Rahab, lontâi tä, djaton djari binasa dengan olo perisang tâ, amon iâ djari menduan olo kalati tâ dengan kabuahe.

32. Dan narei aku akan indu mesanan hindei? Krana andauku djaton karâ ombet, amon aku hendak mesanan karä perkaran Gideon, dan Barak, dan Simson, dan Jepta, dan Dawid, dan Samuel, dan karâ nabi;

33. Idjâ awi kapertjaja djari mempala karadjaan, djari melalus kateteke, djari menjingkap djandji, djari mangop njaman singa;

34. Djari membelep kwasan apui, djari mahakan padang awang benjihi, djari mendino kaabase huang kalemoe, mendjadi menteng huang klahi, dan djari mendari karâ olo klahi djelahan olo beken.

35. Olo bawi djari mendino oloe idjâ djari matei misik haluli, dan awang beken djari ingapâhä, dan iâ djaton maku menarima kaliwuse, nakara iâ akan mendino bagi huang kamisik idjâ bahalap haream.

36. Dan awang beken djari mengkemâ kahawâ, dan djari imukul, tinei djari imasong, dan djari inganan akan sipir.

37. Iâ djari imanting dengan batu, djari inetek dengan gargadji, djari iningkes awi arâ ampin kapâhâ, djari impatei dengan padang; iâ djari mengumbang tanah ingkepan dengan upak tebiri dan dengan upak kambing, ilihi, indjakä, imapa,

38. (Maka kalunen djaton aton beguna aka,) iâ djari mahakan arepe melei hong padang äka tunis, dan hundjun bukit, dan intu karä lowang petak.

39. Maka olo handiai tâ, idjâ awi kapertjaja djari mendino kasaksian, djaton djari mendino talo idjâ indjandji tâ:

40. Basa Hatalla djari menjimpan talo awang labeh bahalap akan ikei, uka olo tâ djaton akan mendjadi tindu lapas bara ikei.

———

BAGI 12.

Olo impudji, uka iä melei sega huang kapertjaja, huang kaserenan, dan huang penggawi bahalap, basa intu iâ aton djandji awang laheh bahalap bara djandji, idjâ djari aton intu olo horan.

1. Maka tagal tâ, basa ungkup olo saksi kalotä arâ aton mengaliling ikei, kâlâ ikei menganan karâ tanggongan, dan menganan dosa, idjä pura mentakan ikei, sambil hadari mehoroe djalan, idjâ djari inantu akan ikei, hapan kaserenan atei;
2. Haiak ikei menanturâ Jesus, Mantir ikei, idjâ melalus kapertjajan ikei; takiri kahanjake, idjâ djari imprahan aka, iâ djari menjerenan sampalaki, dan iä djaton djari paraba kahawä, dan to iâ mondok hila gentaun padadusan Hatalla.
3. Ingat keton iâ, idjä kalotâ djari imbantah awi olo bedosa, uka äla keton mendjadi uju, dan atein keton tengengei angate.
4. Keton hindei djari melawan sampei daha, haiak keton hatangkarap dengan dosa.
5. Dan keton djari kalapean augh ajue, idjâ mempudji keton kilau anake: "O anakku, âla mengabelâ djaran Tuhan, dan äla ateim tengengei angate, amon ikau imukul awi iâ.
6. "Krana Tuhan mendjara olo idjâ âka huange, dan iä memukul genep anak, idjâ iangkat awi iâ."
7. Amon keton menjerenan djarae, maka Hatalla aton nintu keton kilau nintu anake; krana intu kwe aton anak, idjä djaton indjara bapae?
8. Tapi amon keton djaton haliei indjara, dan olo beken tâ handiai djari indjara, maka keton aton anak sarau, dan djaton anak toto.
9. Tinei iâ, idjâ aton bapan ikei tumon isi, djari mendjara ikei, dan ikei djari mahorumat iâ: djaton paham haream ikei akan indu memenda Bapan karâ rogh, mangat ikei belom?
10. Krana âwen tâ djari mendjara ikei handjulu tumon kahendak kabuate, tapi iâ to mendjara ikei akan gunan ikei kabuat, mangat ikei ompat mendino bagi dengan karasin ajue.
11. Maka sangkom djara tâ aton, djetâ djaton aton indu kahanjake, tapi aton indu kapâhâ, tapi rehian djetâ mendjadian buahn kasanang kateteke akan olo tâ, idjâ djari iadjar awi tä.
12. Tagal tâ awi menggatang tinei lengân keton idjâ hatulei, dan utut keton idjä belemo.
13. Dan awi keton memparampar djalan akan pain keton, uka idjâ awang betimpang äla talokas haliei, melainkan uka iä tâ halit.
14. Awi menggoang kasanang dengan olo handiai, tinei karasie, krana lapas bara tâ dialo idjâ biti akan mitâ Tuhan.
15. Dan djaga, belä idjâ biti mundur bara asin Hatalla; belâ aton uhat kapaite, idjâ lembut dan memparidu keton, dan arâ olo impalikä awi tâ.
16. Æla idjä bitin keton aton olo habandong, atawa olo ganal atei, kilau Esau, idjâ tagal penginan djari menganan berkat tâ, idjâ aton ajue basa iâ aton anak idjâ solake inakan.
17. Krana keton katawan, rehian bara tâ, amon iä hendak

menduan berkat tâ, iâ djari ing-
anan kea; krana iä djaton djari
sondau kalindah tinei uka hoba,
alo iä menggau tâ tuntang me-
nangis.
18. Krana keton djaton djari
duma akan bukit tä, idjä tau
inggajab, dan akan apui idjâ
hanjala, dan akan kakaput tâ
idjä pidjem, dan akan kilat dan
njaho tâ,
19. Dan akan pehiaun saru-
nei, dan akan kotak tâ, idjâ aton
kalotä aughe, sampei olo idjä
mehining tä blaku, uka kotak tâ
äla insanan aka hindei;
20. (Krana iä djaton tau me-
nanggong petâ tâ: " Dan djaka
meto kea mendai bukit tâ, djetâ
akan indu impatei imanting
dengan batu, atawa injipet deng-
an damek."
21. Dan talo tä mempikä olo
tä kalotâ, sampei Moses kea ha-
mau: " Aku paham mikä dan
hagendjâ.")
22. Melainkan keton djari du-
ma sampei bukit Sion, sampei
lewun Hatalla idjâ belom, sam-
pei Jerusalem tâ idjâ huang sorga,
dan sampei arâ kojan melaikat
tä;
23. Sampei ungkup Idjâ tâ,
sampei djelahan âwen idjâ ina-
kan solake, idjâ djari injurat hu-
ang sorga, dan sampei Hatalla,
idjä memutus kadjarian olo han-
diai, dan sampei karâ rogh olo
tetek idjâ tindu;
24. Dan sampei Olo-helat
djandjin taheta, Jesus, dan sam-
pei dahan tampitike, idjä hako-
tak talo bahalap bara dahan Abel
djari hakotak.
25. Ingat keton, uka âla ke-
ton menganan iâ, idjâ hakotak;
krana amon olo tä djaton djari
tau mahakan arepe, idjä djari
menganan iâ, idjä hundjun petak
djari meloang augh Hatalla: ma-
ka djaton haliei ikei tau maha-
kan arep ikei, amon ikei mules
arep ikei bara iä, idjâ aton bara
sorga.
26. Augh ajue djari monggä
petak katika tâ; maka to iâ djari
mesanan, koa: " Sindâ tinei a-
ku hendak monggä djaton petak
bewe, tapi sorga kea."
27. Maka augh to, " sindä
tinei," aton mesanan; talo idjâ
ionggâ tä akan inganan, iâ tä ta-
lo idjâ djari inampa, uka talo tâ
akan melei, idjä djaton tau iong-
gä.
28. Tagal tâ, basa ikei djari
mendino karadjaan idjâ djaton
teronggâ, bua ikei toto-toto
mimbing asi tä, awi tâ ikei tau
menonggo Hatalla tumon kaki-
lak ajue, huang kikâ dan huang
kapatute.
29. Krana Hatallan ikei kea
aton apui idjä mempalomos.

BAGI 13.

*Augh adjar tehiu ampin pambelom olo Kris-
ten.*

---

1. Sinta keton karâ pahari.
2. Æla kalapean menjarongan
olo, krana awi tä olo djari men-
jarongan melaikat, haiak iä dja-
ton katawan tâ.
3. Ingat olo idjä inutup hong
sipir, kilau djaka keton kabuat
djari inutup haiak denga, dan
ingat olo idjâ ingapâhâ, kilau
djaka keton kabuat kea djari
ingapähâ huang bereng keton.
4. Perkara mesawä tâ aton

bara horumat intu olo handiai, dan sasuroh tâ djaton aton halikä, tapi olo bekandji dan olo habandong Hatalla karâ mahukum.

5. Æla keton bisit menggau rear huang penggawin keton, dan bua keton paterei huang keton dengan ramo idjâ aton intu keton; krana iâ djari hamau: "Jaku djaton haliei hendak kalapean ikau, dan aku djaton hendak melihi ikau."

6. Sampei ikei peta badjenta hamau: "Tuhan aton, idjä mendohop aku, dan aku djaton maku mikä; narei olo tau mawi intu aku."

7. Ingat âwen tä, idjä madjar keton, dan idjâ djari mesanan augh Hatalla intu keton; dan awi keton menumon kapertjajan olo tâ, sambil keton mingat kahimat pambelom ajue.

8. Andau bihin dan andau to Jesus Kristus aton sama Idjâ tâ kea, dan palus katatahi iâ aton kaloto.

9. Æla keton inamput kantâkantä awi adjar taheta dan salah; krana aton bahalap toto amon atei indâhen awi asi, djaton awi talo kinan, idjâ djaton djari aton beguna intu olo, idjä djari manggau tâ.

10. Aton mesbeh intu ikei, maka iâ, idjâ menonggo tingkap brasi tâ, djaton aton kwasa ompat kuman bara tâ.

11. Krana meto tâ, idjä dahae iâton imam hai akan äka brasi tagal dosan olo, maka hantun meto tä ingähu intu ruar lewun olo.

12. Tagal tä Jesus kea, mangat iâ awi dahan ajue kabuat memprasi ungkup olo tâ, maka iä djari mengkemä kapähâ intu ruar baun-tonggang.

13. Kâlä ikei blua akan ruar lewu, menale iä, sambil menanggong kahawâe.

14. Krana heto ikei djaton aton lewu idjâ melei, tapi ikei menggau idjâ awang karä duma.

15. Kâlâ awi Jesus ikei haradjur meluput parapahn-tara intu Hatalla, iâ tä: buah njaman ikei, idjä mengaku aran ajue.

16. Æla keton terei bedjoha menenga, dan tau besara, krana parapahe idjä kalotâ ingilak Hatalla.

17. Awi keton menumon augh gurun keton, sambil memenda iä, krana iä menonggo hambaruan keton, dan iâ aton kilau menanggong tä, mangat iä tau melalus gawie dengan kahanjake, dan djaton haiak iâ mungu, krana djetä djaton aton beguna akan keton.

18. Laku doa akan ikei, krana ikei harap, ikei mahaga pengingat-atei bahalap, basa huang karâ perkara ikei hendak menandjong budjur.

19. Dan labeh haream aku mempudji keton uka blaku doa, mangat labeh bedjeleng aku inenga haluli akan keton.

20. Maka Hatalla, Batangkasanang, idjâ djari maga haluli bara olo matei Tuhan ikei, Jesus Kristus, Sakatik tebiri idjâ hai tä, awi dahan djandji awang katatahi:

21. Iâ tâ awi menindu keton huang karâ penggawi idjä bahalap, uka keton melalus kahendak ajue, dan kälä iâ menggawi huang keton talo idjä ingilake, awi Jesus Kristus; akan iâ tâ

aton kahaie palus katatahi. Amen.

22. Maka aku blaku intu keton, pahari, awi menarima augh adjar to, krana pandak bewe aku djari menjurat akan keton.

23. Kâlâ keton katawan, Timoteus, pahari tä, djari liwus tinei, maka haiak denga, (amon iâ bedjeleng duma,) aku hendak madja keton.

24. Awi menabe karä gurun keton, dan olo brasi handiai tâ. Karä pahari idjä intu Italia aton menabe keton.

25. Asi awi mempahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL JAKOBUS.

BAGI 1.

Hanjak huang tingkese; âlä olo tatau aton kai atei; Hatalla djaton menantiring ikei mawi talo papa; äla pura blait; âla mehining bewe augh Hatalla, tapi awi menumon tä kea.

1. Jakobus, djipen Hatalla dan Tuhan Jesus Kristus, akan duäwalas ungkup tâ idjä kasaburan: salamat keton!

2. Paharingku, awi mitong tä paham kahanjake, amon keton lawo huang arâ ampin tingkese,

3. Basa keton katawan, karâ tingkes kapertjajan keton mendjadian kaserenan.

4. Maka bua kaserenan tâ aton penggawi awang tindu, mangat keton aton tindu dan budjur haliei, haiak djaton tapas en-en.

5. Dan amon idjâ bitin keton tapas kapintare, kâlä iä blaku intu Hatalla, idja bedjoha aton menenga akan genep biti, dan idjâ djaton mempahawen olo, maka djetä karä inenga aka.

6. Tapi bua iä blaku tâ huang kapertjaja, dan âla iâ bembang angate; krana iâ, idjâ bembang angate, aton kilau riak hong tasik, idjâ mempahaiak riwut dan tuwang-tabanga.

7. Krana âla olo kalotâ mado, iâ akan menduan talo en-en bara Tuhan.

8. Olo haliau djaton aton etter huang karâ djalan ajue.

9. Maka pahari idjâ korik tä hatara huang kahaie;

10. Dan olo tatau hatara huang kakorike, krana kilau kambang oru iä akan nihau.

11. Krana matanandau djari lembut huang kalasoe, dan djari mengeang oru, dan kambange

djari beduro, dan kahalap tawase djari nihau: tumon tâ olo tatau kea akan mendjadi keang huang djalan ajue.

12. Salamat olo tä, idjâ menjerenan tingkese; krana amon iâ djari ingkemâ, maka iâ akan mendino kahain pambelom, awang djari indjandji Tuhan intu olo tâ, idjä sinta iä.

13. Æla olo, amon iâ iningkes, hamau: Aku iningkes Hatalla. Krana Hatalla djaton tau iningkes awi talo papa, dan iä djaton kea meningkes idjâ biti.

14. Tapi genep olo iningkes, amon iâ indjidjit dan inantiring awi kipen kabuate.

15. Limba tä kipen tâ, amon imbelom, manak dosa, dan dosa tâ, amon ilalus, manak pampatei.

16. Æla lajang, pahari, âka kataungku!

17. Karä penenga awang bahalap, dan karâ talo awang tindu mohon bara ngambo, bara Bapan blawa, iâ tâ djaton hoba, atawa balik-balika.

18. Tumon kahendak ajue iä djari manak ikei awi augh katotohe, nakara ikei aton idjâ membatang bara karâ talo tampan ajue.

19. Maka tagal tâ, pahari, âka kataungku, bua genep biti aton tatap, uka bedjeleng mehining, tapi berimet iâ akan hakotak, dan berimet iä akan blait.

20. Krana kalait olo djaton mawi talo idjâ tetek intu Hatalla.

21. Tagal tâ, limba menganan karâ talo halikâ dan kutoh kabangange tâ, hapan atei belemo tarima augh tâ, idjä imbul intu huang keton, idjâ aton kwasa menjalamat hambaruan keton.

22. Dan awi keton menumon tâ kea, dan âla bewe mehining augh tâ, krana tumon tâ keton menipu arep keton kabuat.

23. Krana amon olo mehining augh tâ, dan djaton menumon tâ, iä aton kilau olo, idjâ mitâ ampin baue hong saramin.

24. Krana iä mitâ ampin kabuate, dan iâ hagoet, palus kalapean tinei, kilen ampie iâ aton.

25. Tapi olo idjâ menangkilik huang Torat idjâ tindu, iâ tâ Torat kamardeka, dan idjä melei huang tâ, iä idjâ djaton aton olo awang mehining palus kalapean tâ tinei, tapi idjâ menumon augh tâ: maka iâ tä karâ aton salamat huang penggawie tä.

26. Djaka idjä biti keton mado arepe aton toto manggau agama, dan iâ djaton menggandali djelae, tapi menipu atein kabuate, agaman olo tâ aton haiang.

27. Agama idjä budjur dan brasi intu baun Hatalla, Bapa, aton kaloto: madja dan mendohop nolä dan balu huang kadjakäe, sambil mahaga arepe belâ impurak awi kalunen.

BAGI 2.

Æla menduan ampin olo; sinta sama arep keton; äla harap kapertjaja idjä matei bewe.

1. Paharingku, äla mimbing kapertjajan Tuhan ikei Jesus Kristus, Tempon kahain tâ, haiak keton menduan ampin olo tinei.

2. Krana amon äka keton ha-

pumpong aton tamä olo, idjä aton tisin bara bulau intu tundjuke, dan iâ imakeian dengan pakeian awang bahalap, tinei aton tamä olo pâhâ belom kea, idjä hapan pakeian awang kupit,
3. Dan amon keton menampaja iâ, idjâ hapan pakeian bahalap tä, sambil hamau denga: Mondok heto intu âka membatang;—tapi akan olo pähâ belom tâ keton hamau: Mendeng hikau, atawa mondok heto intu äka paingku;—
4. Djaton keton tumon huang arep keton awang salah djari menduan ampin olo, dan djari memutus tumon angat awang papa?
5. Hining pahari äka kataungku, djaton Hatalla djari minti idjâ awang pâhâ belom huang kalunen to, idjâ aton tatau huang kapertjaja, mangat iâ mendino penataun karadjaan, idjâ djari indjandjie akan olo tâ, idjä sinta iâ?
6. Tapi keton djari mempahawen olo pähä belom. Djaton olo tatau tâ aton merarat keton, dan aton menunda keton akan huma bitjara?
7. Djaton iâ memapa ara bahalap tâ, hapan tâ keton djari inggarâ?
8. Maka amon keton melalus prentah idjâ membatang tä, tumon augh surat: "Ikau akan indu sinta olo dengam, kilau arepm kabuat,"—maka penggawin keton aton patut.
9. Tapi amon keton menduan ampin olo, keton mawi dosa, dan keton ihukum awi Torat, kilau olo idjä melangka tâ.
10. Krana olo idjâ menumon karä augh Torat, amon iä salah dengan augh Idjä, maka iä aton tiwas dengan salepa Torat tâ.
11. Krana iä, idjä djari hamau: "Æla ikau habandong,"—iä djari hamau kea: "Æla ikau mempatei olon." To, amon ikau djaton habandong, tapi ikau mempatei, maka ikau djari melangka Torat.
12. Awi hakotak kalotâ, dan awi belom kalotâ, kilau olo idjâ karâ iriksa awi Torat kamardeka.
13. Krana hukum awang djaton tau masi karâ bua olo tâ, idjâ djaton djari masi olo; tapi asi huang kasanange tau mendâ hukum tâ.
14. Narei guna, paharingku, djaka olo hamau, iâ aton pertjaja, tapi penggawi djaton aton intu iâ? tau kea kapertjaja idjâ kalotä menjalamat iâ?
15. Mikâ djaka pahari idjâ hatuâ, atawa pahari idjâ bawi aton halowei, dan aton tapas balandjae,
16. Dan idjä bitin keton akan hamau denga: Lius dengan salamat, ngalaso arep keton, awi membeso arep keton,—tapi keton djaton menenga aka talo iâ akan hapan mempangat berenge: maka narei guna tâ?
17. Kalotâ kea kapertjaja, djaka djaton aton penggawie, maka djetä aton matei huang arepe.
18. Tapi mikä koan olo: Intu ikau aton kapertjaja, intu aku aton penggawi tâ. Prahan akangku kapertjajam awi penggawim, dan aku awi penggawingku hendak memprahan akam kapertjajan ajungku.
19. Ikau pertjaja, Hatalla aton

Hatalla Idjâ bewe; bua gawim: karä iblis aton pertjaja tä kea, dan iâ gagendjâ.

20. Maka o olo haiang, hendak ikau katawan, kapertjaja, idjâ djaton aton penggawie, aton matei?

21. Djaton Abraham, bapan ikei, djari inampa tetek awi penggawi, amon iä djari menjaragh Isaak, anake, sambill mina iâ hundjun mesbeh akan indu parapahe?

22. Djaton ikau herati, kapertjaja djari mawat iâ melalus penggawi tä, dan kapertjajae djari mendjadi tindu awi penggawie?

23. Dan surat djari mendjadi tulus, idjâ kaloto aughe: "Maka Abraham pertjaja huang Hatalla, dan djetâ djari itong aka indu kateteke, dan iâ djari inggalar ulâh Hatalla."

24. Tumon to, aton keton herati, olo inampa tetek awi penggawie, dan djaton awi kapertjaja bewe?

25. Dan tumon tä Rahab kea, lontâi tâ, djaton iâ djari inampa tetek awi penggawie, amon iä djari menduan sarohan tâ, dan djari menjoho iâ hagoet mehoroe djalan idjä beken?

26. Krana kilau bereng aton matei amon hambaruae djaton, kalotâ kea kapertjaja aton matei, amon djaton aton penggawie.

BAGI 3.

Æla kanaha hendak madjar olo; awi menggandali djelam; ampin olo idjâ pintar toto.

1. Æla hendak mendjadi bewe guru, paharingku, basa keton katawan, hukum idjâ paham haream ikei karä bua.

2. Krana ikei handiai aton salah huang arä perkara. Djaka olo djaton aton salah huang karâ kotake, iä tâ aton olo idjä tindu, dan idjä aton kwasa menggandali hapus bitie kea.

3. Itä, ikei mingkes gandali intu njaman hadjaran, uka iâ menumon kahendak ikei; dan hapan tä ikei maga hapus bitie tä kantä-kantâ.

4. Itä keton benama kea, alo tâ kalotâ hai, dan alo tä intakan awi riwut awang paham, maka djetâ iules kea awi kamburi awang korik haliei, akan kwe kea djuru-mudi aton mengkahimat tâ.

5. Kalotâ kea djela aton talo korik, tapi iä bedjoho menjewut talo hai. Itâ apui isut, djetä menotong pâhon kaju awang hai.

6. Djela kea aton kilau apui, iâ aton kontep karâ ampin kadarhaka, kaloto djela djari ingkes intu karâ ramon-bereng ikei, sampei djetä mempalikâ hapus bereng, dan menotong hapus kadjarian ikei, dan djetâ inotong awi naraka.

7. Krana karâ ampin meto, meto beriar, dan karâ burong, meto idjâ menggajar, dan meto idjâ huang tasik, tau impalinek, dan djari impalinek awi olo.

8. Tapi dialo idjä biti tau mempalinek djela; djetä aton kapapa idjâ djaton maku alah, idjâ aton kontep tada awang mempatei.

9. Hapan tä ikei menara Hatalla dan Bapa, dan hapan tâ ikei menjapa olon, idjâ djari inampa tumon ampin Hatalla.

10. Bara njama Idjä tâ aton blua augh berkat dan augh sapa. Paharingku, talo tâ djaton patut mendjadi kalotâ.
11. Aton kea lowang-danum memplua bara lowang Idjä tâ danum awang manis, tuntang idjâ bepait?
12. Tau kea, paharingku, upon sikon memplua buah undus, atawa upon anggor memplua buah sikon? Kalotâ kea lowang-danum Idjâ djaton haiak memplua danum bahalap dan danum bekahing.
13. Æwe bara keton aton idjâ pintar tuntang herati? Kälä iâ memprahan awi ampin pambelome awang bahalap karâ penggawie huang kapintare awang belemo.
14. Tapi amon kahiri idjä bepait, dan amon kabantah aton intu atein keton, âla keton hatara, dan âla menendjaro melawan katotohe.
15. Djetä djaton aton kapintar, idjä mohon bara ngambo, tapi djetâ aton bara petak, dan aton tumon dasar kalunen, dan tumon dasar iblis.
16. Krana âka kahari aton dan kabantah, hetâ aton karidu dan karâ ampin penggawi idjâ papa.
17. Tapi kapintar idjâ aton bara ngambo aton solake brasi, limba tâ iä radjin hakabua, iâ aton manis, iâ radjin iadjar, iä aton besuang kasajang dan karä ampin talo bahalap, iâ djaton menumon kakilak kabuate, iâ djaton aton haliau.
18. Maka buahn kateteke inawur huang kasanang akan olo tä, idjâ mempendeng kasanang.

BAGI 4.

Awi melawan kisite, kipen, kadjoho; âla mahukum olo; âla harap ontong huang kalunen mindjam to, tapi harap intu Hatalla.

---

1. Awi en karâ klahi dan karâ kabantah lembut intu keton? Djaton awi karâ kipen keton, idjä aton haklahi huang ramonbereng keton?
2. Keton mipen, dan keton djaton mendino talo tä: keton behiri dan menggoang talo, dan keton djaton tau mendino tâ; keton habantah dan haklahi, tapi keton djaton mendino talo tâ, basa keton djaton blaku doa.
3. Keton blaku doa, dan keton djaton mendino, basa keton salah blaku, hendak hapan talo laku tâ huang karâ kipen keton.
4. Keton, olo habandong idjâ hatuä dan idjä bawi, djaton keton katawan, kataue dengan kalunen to aton kamusohe dengan Hatalla? Maka olo idjâ hendak hulä dengan kalunen, iâ hamusoh dengan Hatalla.
5. Atawa aton keton mado, haiang bewe surat mesanan augh to: "Rogh, idjä melei huang ikei, aton iâ radjin behiri?"
6. Toto iâ menenga asi idjâ labeh hai. Tagal tâ aton augh surat: "Hatalla melawan olo bedjoho, tapi akan olo randa atei iä menenga asi."
7. Tagal tâ awi keton memenda Hatalla; awi melawan iblis, dan iâ karâ hadari bara keton.
8. Tale Hatalla, dan iâ karâ menale keton. Awi memprasi lengâm, o olo bedosa! awi memprasi ateim, o olo haliau!
9. Bua keton aton kilau olo

kapâhâ, awi membawei tuntang menangis; bua tatawân keton hoba mendjadi tangise, dan kahanjak keton hoba mendjadi kapâhâ.

10. Awi memparanda arep keton intu baun Tuhan, dan iä karâ menggatang keton.

11. Pahari! âla mengotok sama arep keton. Idjâ mengotok paharie dan mahukum paharie, iâ mengotok Torat dan menghukum Torat. Maka amon ikau makukum Torat, ikau djaton menumon tâ, tapi ikau aton memutus perkaran Torat tâ.

12. Tapi Idjâ tâ aton Tempon prentah, idjä aton kwasa mahaga olo, dan aton kwasa merusak olo. Tapi âwe aton ikau, sampei ikau peta mahukum olo beken?

13. To hining keton, idjâ hamau: Andau to atawa andau djewu ikei hendak hagoet akan lewu anu, dan hendak melei hetâ idjä njelo, hendak bedagang dan menggau tua.

14. Keton, idjâ djaton katawan karâ kadjarian andau djewu! Krana kilen ampie aton pambelom keton? Djetâ aton asep, idjâ gitan handjulu, belalu tä nihau.

15. Bua djaka augh keton aton kaloto: Djaka Tuhan menjoho ikei, dan djaka ikei belom, maka ikei hendak mawi talo to, atawa talo tâ.

16. Tapi to keton hatara huang kadjohon atein keton; karä tara idjâ kalotâ aton papa.

17. Maka olo idjâ tau mawi talo bahalap, dan iâ djaton mawi tâ, maka djetä aton dosa intu iä.

BAGI 5.

Olo tatau idjâ bangang akan indu mikâ hukum Hatalla; bua olo menjerenan arepe; olo akan menongge dan akan mempahalap sama arepe.

---

1. Maka keton, idjâ tatau, awi menangis dan awi membawei tagal tjelakan keton, idjâ akan bua keton.

2. Penataun keton djari rusak, karâ pakeian keton djari kinan gagat.

3. Bulau dan salakan keton djari rusak awi tagar, dan tagar tâ karâ aton saksi mawi keton, dan kuman isin keton kilau apui; keton djari meraup penatau akan andau hukum.

4. Itâ keton, upahn olo begawi, idjä djari menggetem tanan keton, dan idjâ djari inapas keton, aton mentehau, dan augh tehau olo penggetem tâ djari sampei pinding Tuhan karâ kawan talo belom.

5. Keton djari belom rame-rame hundjun petak, dan keton djari menumon karâ kipen; keton djari menjeput atein keton akan andau keton injambali.

6. Keton djari mahukum, keton djari mempatei olo tetek, dan iä tâ djaton aton melawan keton.

7. Tagal tä, aton keton pandjang atei, pahari, sampei penuman Tuhan. Itä, olo malan aton mendâ buahn tana idjâ bahalap, haiak iâ aton pandjang atei, sampei djetâ bua udjan idjâ solake dan udjan idjâ rehian tâ.

8. Aton keton kea pandjang atei, dan awi mengarassan atein keton, krana penuman Tuhan djala-djalan tokep.

9. Ǽla mungu tagal sama arep keton, pahari, belä keton bua hukum ; itâ, iä idjâ mariksa dan memalâ mendeng dara bauntonggang.
10. Paharingku, bua keton menduan akan indu sonto kapâhâ dan kapandjang-atei karä nabi, idjä djari hakotak huang aran Tuhan.
11. Itâ, äwen tä, idjâ djari menjerenan kapähâ, ikei menggarä salamat ; keton djari mehining britan kasarenan Job, dan keton djari mitä lawin penggawin Tuhan, Tuhan aton paham menjanjang, dan aton paham masi.
12. Tapi perkara idjä membatang, paharingku, äla menjapa ; âla menjapa menjewut langit, âla menjapa menjewut petak, âla menjapa menjewut barangei talo beken ; tapi bua jo keton aton jo, dan dia aton dia, belâ keton lawo huang hukum.
13. Aton intu keton olo idjâ kapâhä atei ? bua iä blaku doa, aton olo idjâ hanjak atei ? bua iâ menjanji masmur.
14. Aton intu keton olo idjâ haban ? bua iâ mengahau presbiter ungkup tâ, uka âwen tâ blaku doa aka, dan mundus iâ huang aran Tuhan.
15. Maka laku-doan kapertjaja karâ mahaga olo haban tâ, dan amon iâ djari mawi dosa, djetâ karâ iampun aka.
16. Awi mengaku kasalahn keton intu sama arep keton, dan laku doa akan sama arep keton, uka keton impakâlâ. Laku-doan olo tetek idjä uku-uku aton paham kwasa.
17. Elias djari aton olo kalunen, sama ampie kilau ikei, dan iâ djari blaku doa, udjan djaton akan mohon, maka telo njelo djehawen bulan katahi djaton djari aton udjan hundjun petak.
18. Dan iâ blaku doa tinei, maka udjan mohon bara langit, dan petak memplua buahe.
19. Pahari, amon idjâ biti keton djari mundur bara kapertjaja, dan olo aton moba iâ tâ tinei :
20. Bua iâ katawan, iä tä, idjä moba olo bedosa bara kalajang djalan ajue, akan mahaga hambaruan bara pampatei, dan iä karâ menutup kutoh kasalahe.

SURAT RASUL PETRUS, IDJÄ SO-LAKE.

BAGI 1.

Tara Hatalla, idjâ djari manak ikei haluli, sampei to ikei tau harap mendino salamat dan kahaie; pertjaja dan harap huang iâ; sinta karâ pahari.

1. Petrus, rasul Jesus Kristus, akan karâ olo idjä djari inti, idjâ menamuei huang tanahn utus olo beken, idjâ kasaburan huang Pontus, huang Galatia, huang Kappadokia, huang Asia, dan huang Bitinia,

2. Idjâ djari inti tumon Hatalla Bapa djari helo kasene iâ, idjä imprasi awi Rogh, mangat iâ memenda kapertjaja, dan mangat iä imbirik dengan dahan Jesus Kristus. Asi tuntang kasanang indahang akan keton.

3. Tara akan Hatalla dan Bapan Tuhan ikei, Jesus Kristus, idjâ tumon kahain asie djari manak ikei haluli akan kaharap awang belom, awi iâ djari mempisik Jesus Kristus bara olo matei,

4. Dan akan penatau idjä djaton tau rusak, idjä djaton tau impalikâ, idjâ djaton tau belaju, idjä djari ina huang sorga akan keton,

5. Akan keton, olo idjâ huang kwasan Hatalla awi kapertjaja ihaga akan salamat tâ, idjâ djari simpan, uka djetä ingerina, amon wajan kalunen to djari hapus.

6. Djetâ aton buku keton hanjak atei, alo keton katonto (djaka patut kolotâ) ingapâhâ awi arâ ampin tingkese,

7. Mangat kapertjajan keton, idjâ djari ingkemä, idjâ paham berega bara bulau, idjä akan indu nihau, alo djetâ djari ingkemâ awi apui, aton akan indu tara, akan indu horumat, dan akan indu kahaie, amon Jesus Kristus mendjadi bakarina,

8. Idjâ djaton djari gitan keton, tapi idjä aton kea âka sintan keton, dan huang iâ, alo keton djaton mitâ iâ, tapi pertjaja huang iâ, to kea keton paham hanjak atei dengan kahanjake, idjä djaton tau injerita,

9. Dan keton akan mendino lawin kapertjajan keton, iâ tâ, salamat hambaruan keton.

10. Perkara salamat to djari inirok dan djari iriksa karä nabi, idjâ djari menudjum mesanan asi tâ, idjâ to djari sampei keton;

11. Æwen tâ djari mariksa, menintu katika idjâ kwe dan kilen ampie Rogh Kristus, idjâ aton huang iä, djari mesuman helo kapähâ idjâ akan indu bua Kristus, dan karä kahaie idjâ rehian.

12. Akan olo tâ talo tâ djari ingarina, djaton uka iâ mingkes tâ aka kabuate, tapi uka iâ mingkes akan ikei augh tä, idjä to insanan akan keton awi olo, idjâ djari mesanan Ewangelion akan keton huang Rogh brasi, idjä djari injoho bara sorga; maka melaikat kea mipen menantuneng talo tä.

13. Tagal tâ awi keton membabat kahang atein keton; aton keton badangä, dan awi keton harap toto-toto asi tä bewe, idjâ inenga akan keton awi Ewangelion, idjâ mesanan Jesus Kristus akan keton.

14. Kilau anak, idjâ pehias menumon augh bapae, äla keton burok mipen talo papa tâ hindei, idjâ bihin, katika kahumong keton, djari leket intu keton;

15. Tapi kilau iâ, idjâ djari merawei keton, aton brasi, kalotâ bua keton kea mendjadi brasi huang karä gawin keton.

16. Krana aton augh surat: "Djadi keton brasi, krana jaku aton brasi."

17. Dan amon keton menggarâ Bapa iä tâ, idjâ djaton menduan ampin olo, tapi idjä memalâ genep biti tumon gawie, bua keton menandjong betawat, katahin keton masan huang kalunen to,

18. Basa keton katawan, djaton awi talo idjâ tau rusak, djaton awi salaka atawa awi bulau keton djari inewus bara djalan keton awang haiang, idjâ djari mohon akan keton bara tato hiang,

19. Melainkan awi dahan Kristus, idjâ berega haliei, idjä aton kilau anak tebiri idjä djaton terkotak, dan idjâ aton brasi haliei.

20. Helo bara kadjarian kalunen iâ tä djari inantu, tapi iâ djari ingarina intu katika to, tagal keton,

21. Tagal keton, idjâ awi iâ pertjaja huang Hatalla, idjä djari mempisik iä bara olo matei, dan djari menenga aka kahaie, nakara keton tau pertjaja dan harap intu Hatalla.

22. Maka limba keton djari memprasi atein keton awi keton memenda katotohe, awi Rogh, akan sinta awang djaton haliau, nintu karä pahari: maka awi keton sinta sama arep keton totototo, hapan atei awang brasi;

23. Keton, idjâ djari inakan haluli, djaton awi binji awang tau rusak, tapi awi binji idjâ djaton tau rusak, iâ tâ: awi augh Hatalla idjä belom, idjä melei sampei katatahi.

24. Krana: "Karâ isi aton kilau oru, dan karä kahain olo aton kilau kambang oru; oru tâ djari belaju, kambange djari beduro,

25. "Tapi augh Tuhan melei sampei katatahi." Maka djeto aton augh tä, idjâ djari insanan akan keton.

BAGI 2.

Bua olo idjä djari inakan haluli pakanan arepe dengan augh Hatalla, uka iâ dahang-mendahang kaabase, bua iâ aton budjur gawie, mahorumat olo hai, dan menjerenan kasalahn olo, kilau Kristus djari mendjadi sonto akan ikei.

---

1. Maka awi keton menganan karâ ampin kapapa, karâ ampin tipu, dan kahiri, dan kotoke.

2. Kilau anak awang haru

inakan bua keton radjin mendino djohon-tusu awang pintar, awang djaton habalut talo beken, (iä tä augh Hatalla,) mangat awi tä keton djala-djalan mendahang kahaie,

3. Asal keton djari mengkemä, Tuhan aton bedjoha.

4. Keton djari menale iâ, idjâ aton batu awang belom, idjâ djari inganan kea awi olo, tapi idjâ djari inti Hatalla, dan idjâ aton paham berega intu Hatalla.

5. Tâ awi keton memangun arep keton, kilau batu awang belom, mendjadi huma huang Rogh, mendjadi ungkup imam idjä brasi, mangat keton tumon Rogh melupul parapahe, idjâ ingilak Hatalla awi Jesus Kristus.

6. Tagal tä aton augh surat: "Itä, jaku mina huang Sion batu galang putinge, idjä djari inti, idjâ paham berega, dan olo idjâ pertjaja huang iä djaton akan indu rusak."

7. Maka akan keton, idjâ pertjaja, iâ aton paham berega; tapi (tumon augh surat: "Batu idjä inganan tukang huma, iâ tâ djari mendjadi akan galang putinge",) akan olo bantus iâ djari mendjadi batu patarange, dan karang kalaite,

8. Iä tä: akan olo tä, idjâ tantarang awi augh tâ, basa iä merisang denga, akan tä olo tâ djari ina kea.

9. Tapi keton aton utus olo idjâ djari inti, hamputan olo radja dan imam, djelahan olo idjä brasi, ungkup idjâ djari uli Hatalla, nakara keton mesanan karä kahalap ajue, idjä djari merawei keton bara kakaput akau blawan ajue awang heiran.

10. Keton, idjâ bihin djaton djari aton ungkup, tapi to keton aton ungkup Hatalla, idjä bihin djaton iasi, tapi to keton iasi.

11. O keton, idjâ âka kakilakku! aku mengatau keton kilau olo tamuei, idjä aton hagoet menale puna tanahn ajue, tahanan arep keton bara kipen isi, idjâ aton mengalahi hambaruan.

12. Ingat, mangat karâ gawin keton aton budjur ampie intu baun olo kapir, nakara iâ, idjâ memapa keton, kilau djaka keton aton olo idjä mawi talo papa, amon iä tâ mitä penggawin keton idjä bahalap, iâ akan indu mahorumat Hatalla intu andau kadjakâ.

13. Sabab Tuhan awi keton memenda karâ atoran olo; awi memenda radja, idjâ pangkahai tâ,

14. Dan awi memenda wakile, idjâ djari injoho awie, uka iâ tâ mahukum olo idjâ mawi talo papa, dan mahorumat olo idjä mawi talo bahalap;

15. Krana tumon to aton kahendak Hatalla, mangat keton, awi keton mawi talo bahalap, mangop njama kahumong olo paleng,

16. Kilau olo idjâ toto mardeka, djaton kilau djaka keton hapan kamardeka akan indu menutup kapapa, tapi kilau djipen Hatalla.

17. Awi keton mahorumat olo handiai; sinta karâ pahari; mikâ Hatalla; awi mahorumat radja.

18. Keton idjâ djipen olo, awi memenda tempon keton huang

karä kikâ, djaton tempo tâ bewe idjâ bahalap dan bedjoha, tapi tempo palait kea.

19. Krana djeto aton asi, djaka olo, uka pengingat-ateie aton bahalap intu Hatalla, menjerenan kasusahe, dan menjerenan kapâhâ, idjä bua iä djaton dengan patut.

20. Krana narei horumat aton tä, djaka keton aton menjerenan tâ, amon keton imukul sabab kasalahn keton? Tapi amon keton mawi talo bahalap, dan keton ingapähä, dan keton menjerenan tâ, djetä aton asi intu Hatalla.

21. Krana akan talo tä kea keton djari irawei; krana Kristus kea djari mengkemâ kapâhâ indu gantin ikei, dan iâ djari mendjadi sonto akan keton, mangat keton mehoroe awan paie;

22. Iâ djaton djari mawi kasalah, dan augh tipu djaton tersondau huang njaman ajue;

23. Amon iâ injapa olo, iä djaton menjapa memalä; amon iâ ingapâhâ olo, iâ djaton mimas, tapi iâ menjaragh perkara tâ akan iä, idjä mahukum budjur.

24. Iä kabuat huang bereng ajue djari menanggong karä dosan ikei hong kaju, nakara ikei matei akan dosa, dan belom akan kateteke; awi iä behimang maka keton djari halit.

25. Krana bahut keton aton kilau tebiri idjâ lajang, tapi to keton djari hoba nintu Sakatik dan Episkopus hambaruan keton.

BAGI 3.

Augh tehiu karâ sawa dan karä bana. Patut olo handiai hindjâ atei, sinta sama arepe, menjerenan kahawä, dan mesanan katotohe, uka iâ mendjadi padan ampie dengan Kristus.

---

1. Kalotä keton, idjä bawi, awi memenda banan keton, uka, djaka aton idjâ merisang, idjä melawan augh, iâ tä kea, djaton awi augh, iuli awi ampin pambelom sawae,

2. Amon iä djari mengasene ampin pambelom keton idjä mantoh, idjâ aton huang kikâu Hatalla.

3. Olo bawi idjä kalotä membungas arepe djaton hapan talo idjä intu ruar, djaton hapan kuntjir balau, atawa awi iâ mengkepan ramo bara bulau, dan hapan pakeian awang lamos,

4. Tapi bitie idjä intu huange, idjä besahokan huang atei, idjâ hapan talo awang djaton tau rusak, rogh awang belemo dan suni, iä tä aton toto bahalap intu Hatalla.

5. Krana tumon tâ djari membungas arepe olo bawi horan kea, idjä brasi, idjâ harap intu Hatalla, dan idjâ memenda banae;

6. Kilau Sarah djari menumon kahendak Abraham, dan djari menggarä iä tuan; maka keton djari mendjadi anak ajue, amon keton mawi talo bahalap, dan äla mikâ talo penangkedjet.

7. Kalotâ kea keton, olo hatuâ, melei dengan sawan keton tumon'kapatute, dan tenga horumat akan olo bawi, kilau akan sarangan idjâ belemo, krana keton âwen duâ haiak djari mendino penataun asin pambelom;

uka laku-doan keton âla imbalang.

8. Tepa, imbing keton handiai sama angat Idjä, tanggong hasama kapâhâ dan kahanjak keton, sinta karä pahari, awi menjanjang olo, aton keton randa atei.

9. Æla memalâ talo papa hapan talo papa, âla memalä augh sapa hapan augh sapa, tapi awi keton memberkat, basa keton katawan, keton djari irawei, mangat berkat mendjadi indu penataun keton.

10. " Krana olo idjä hendak belom hanjak atei, dan idjâ radjin mitâ andau awang bahalap, iä akan indu menjuni djelae âla menjewut talo papa, dan totok biwie äla menjewut tipu;

11. "Iâ akan mundur bara talo papa, dan akan mawi talo bahalap, iâ akan indu menggau kasanang, dan akan indu menggoang tä.

12. " Krana matan Tuhan menangkilik olo tetek, dan iâ menalingan pindinge akan lakudoan olo tä; tapi baun Tuhan aton melawan olo, idjâ mawi talo papa."

13. Dan âwe kea hendak memapa keton, amon keton manjak talo bahalap?

14. Maka alo kea keton ingapähâ sabab kateteke, salamat keton! Kikân olo tä âla keton mikä; âla keton tangkedjet;

15. Tapi awi keton mahorumat Tuhan huang atein keton. Maka aton keton hantâ tatap hatomba augh olo handiai, idjâ misek bukun kaharape, idjä aton huang keton, hapan atei belemo dan huang kikâ.

16. Dan awi keton mahaga pengingat-atein keton bahalap, nakara olo tä, idjä menawa pambelom keton huang Kristus, mendjadi mahamen sabab aughe, idjâ djari hapae memapa keton, kilau djaka keton aton olo idjä mawi talo papa.

17. Krana aton labeh bahalap keton ingapähâ, amon keton mawi talo bahalap (djaka kahendak Hatalla aton kalotâ,) bara keton ingapâhâ, amon keton mawi talo papa.

18. Krana Kristus kea djari mengkemâ kapâhâ sasindâ sabab karä dosan olo, iä idjä tetek ganti olo papa, mangat iä maga ikei buli akan Hatalla; dan toto iâ djari impatei huang isi, tapi iâ djari imbelom awi Rogh.

19. Huang Rogh tâ kea iä djari hagoet, dan djari mesanan arepe akan karä liaun olo, idjä inutup huang abissos,

20. Idjä horan aton bantus pertjaja, katika Hatalla aton mentei tuntang pandjang atei, djaman Noah, pesan benama hai tâ inampa, huang tâ isut olo, iä tâ hanja biti, djari ihaga awi danum;

21. Idjä inamunan awi danum tâ, iâ tâ pampandoi brasi, to kea mahaga ikei, krana pampandoi brasi tâ djaton akan indu menganan likân bereng, tapi awi tâ pengingat-atei mendjadi bahalap intu Hatalla, awi kamisik Jesus Kristus,

22. Idjâ aton hila gentaun Hatalla, idjâ djari mendai akan sorga, dan karä melaikat, karä idjä awang kwasa, karä idjä awang abas aton memenda iâ.

BAGI 4.

Bua ikei menehiu andau hukum, mempatei penggawin isi, mahaga penggawin Rogh, mendohop olo beken, dan menjerenan kapähâ, krana limba kapähâ tä ikei karâ hanjak.

1. Maka basa Kristus djari mengkemä kapâhâ huang isi indu gantin keton, bua keton menjingket arep keton dengan pikir tâ kea, iä tâ, olo idjä ingapâhâ huang isi, iâ aton terei mawi dosa;

2. Belâ keton tumon kipen olo hapan katika tâ, idjä aton betisa akan keton huang isi, tapi tumon kahendak Hatalla.

3. Krana aton ombet haliei, baris pambelom ikei awang djari halau ikei djari melalus kahendak olo kapir, dan djari menandjong huang karä ampin kandji dan kipen, dan djari membusau arep ikei dengan anggor, dan djari bebungu kuman dan mihop, dan djari melalus talo dewa, talo kabelä tâ.

4. To olo tâ heiran, amon keton djaton haiak olo tâ kea hadari, manjak ampin pambelom tâ, awang papa dan djaton patut, dan olo tâ memapa keton.

5. Maka olo tâ akan indu tomba intu iä tä, idjâ aton tatap mariksa dan memalä olo belom dan olo matei.

6. Krana tagal tä akan olo matei kea Ewangelion djari insanan, uka olo tâ ihukum kea tumon olo, huang isi, tapi belom tumon Hatalla huang rogh.

7. Maka kalepa talo handiai djari tokep. Bua keton aton badangâ, dan mendjaga, dan blaku doa uku-uku.

8. Maka perkara idjä membatang, sinta toto-toto sama arep keton, krana sinta tâ karä menutup arâ dosa.

9. Awi menjarongan sama arep keton, äla dengan bakulas atei.

10. Genep biti, tumon asi djari inenga aka, patut hapan tâ mendohop olo beken, kilau olo idjâ manggau bahalap hakabeken ampin asin Hatalla.

11. Djaka olo hakotak, bua iä hakotak tumon augh awang injewut Hatalla; djaka olo menonggo, bua iâ hapan kwasa, idjâ djari inenga Hatalla: nakara huang karä penggawi Hatalla inara awi Jesus Kristus, akan iä tâ aton karâ kahai tuntang kwasa palus katatahi. Amen.

12. O keton, idjâ âka kakilake, âla keton sangang sabab lason kadjakâ, idjä mentakan keton akan indu meningkes keton, kilau djaka djaton patut talo kalotâ bua keton.

13. Tapi kilau keton bara bagi dengan kapâhân Kristus, hanjak atei keton, mangat keton hanjak rantang kea, amon iâ mendjadi bakarina huang kahaie.

14. Djaka keton impahawen olo sabab aran Kristus, salamat keton! krana Rogh kahaie, Rogh Hatalla aton huang keton; toto awi olo tä iä tâ inawa, tapi awi keton iä tâ ihorumat.

15. Tapi âla idjä biti keton bua kapähâ kilau olo pemuno, atawa kilau olo penakau, atawa kilau olo idjâ mawi talo papa, atawa kilau olo idjâ mengarait arepe dengan perkara olo beken.

16. Tapi djaka iâ bua kapähâ, basa iâ aton olo Kristen, âla iâ

mahamen, tapi iâ akan mempahai Hatalla huang perkara tä.

17. Krana waja djari sampei hukum menampara mawi human Hatalla; dan amon djetâ solake mawi ikei, kilen ampie karâ kadjarian olo tâ, idjâ merisang dengan Ewangelion Hatalla?

18. Dan amon olo tetek sanuno injalamat, kangkwe darin olo bakulas dan olo bedosa?

19. Kakai olo tâ kea, idjä ingapähâ tumon kahendak Hatalla, bua iä huang penggawi idjâ bahalap mentjatoh hambaruae akan Hatalla, akan iâ tâ, idjâ djari menampa iâ, dan idjâ äka ikei toto tau harap.

BAGI 5.

Olo presbiter akan menonggo ungkup buabua; olo handiai akan memenda Hatalla, dan akan melawan iblis, maka Hatalla karä mendohop olo tä.

1. Karä presbiter, idjâ aton intu keton, aku mengatau, aku, idjä haiak denga aton presbiter, idjâ aton saksi karâ kapâhân Kristus, dan idjâ bara bagi dengan kahaie, idjâ karâ ingerina:

2. Awi keton menjakatik ungkup Hatalla, idjâ aton penda keton, dan awi menonggo iâ tâ äla sabab hadjadjuan, tapi awi kahias atei, äla sabab menggau ontong awang papa, tapi dengan radjin atei.

3. Dan âla keton akan marentah ungkup tâ, tapi djadi keton sonto akan kawan keton.

4. Tâ, amon Sakatik awang membatang tä mendjadi bakarina, maka keton karâ mendino kahaie, idjä djaton tau nihau.

5. Kalotä keton, o olo tabela, awi memenda olo bakas, dan bua genep biti keton memenda kolae, dan dengan randa atei makeian arep keton, krana Hatalla melawan olo hai atei, tapi akan olo randa atei iâ menenga asi.

6. Maka awi memparanda arep keton penda lengän Hatalla idjâ abas, nakara iâ akan menggatang keton intu wajae.

7. Karâ talo kapâhän keton awi mendjaka akan Hatalla, krana iä aton manun perkaran keton.

8. Aton keton badangâ, dan djaga, krana idjâ pelawan keton, iblis tâ, aton mengumbang kilau singa idjä menjakungkong, sambil menggau olo idjâ tau inelee.

9. Lawan keton denga, awi keton mendeng sega huang kapertjaja; dan keton katawan sama kapâhâ tâ kea bua hapus ungkup paharin keton, idjä aton huang kalunen.

10. Maka Hatalla, Batang karä asi, idjä huang Kristus Jesus djari merawei ikei akan kahain ajue idjâ katatahi, limba ikei djari ingapâhâ handjulo, iä kabuat awi menindu, mendâhen, mempaabas dan menggalang keton.

11. Akan iä horumat tuntang kwasa palus katatahi! Amen.

12. Awi Silwanus, idjâ tumon kamâangku aton pahari idjä budjur akan keton, aku djari menjurat isut augh to, hapan mengatau keton, dan hapan menjaksi, djeto kea aton asin Hatalla idjâ toto, idjâ imbing keton.

13. Ungkup olo idjâ djari inti

Tuhan, idjä huang Babel, menabe keton, tinei Markus, anakku.
14. Awi keton menabe sama arep keton hapan sium sinta. Kasanang awi mempahaiak keton handiai, idjâ aton huang Kristus Jesus. Amen.

SURAT RASUL PETRUS, IDJÄ DUÄ.

BAGI 1.

Basa Hatalla paham masi olo, kâlâ olo uku-uku kea mendino asie; basa Petrus bedjeleng akan indu matei, maka iä mesuman tinei perkaran Kristus idjâ batantu haliei, mangat olo mahaga tä.

1. Simon Petrus, djipen dan rasul Jesus Kristus, akan olo tâ, idjâ djari mendino sama kapertjaja idjâ bahalap haliei tä, kilau ikei kea, awi katetek Jesus Kristus, Hatalla dan Djuru-salamat ikei.
2. Asi dan kasanang indahang akan keton awi keton mengasene Hatalla, dan Jesus, Tuhan ikei.
3. Kilau Hatalla tumon kwasan ajue djari menenga akan ikei talo handiai, idjâ mendjadian pambelom dan kahanjak huang Hatalla, awi iâ menjoho ikei mengasene iä, idjâ djari merawei ikei akan kahaie dan akan kahalape;
4. Awi iâ tä djandji awang hai haliei dan awang paham berega djari inenga akan ikei, mangat awi karâ djandji tâ keton aton bara bagi dengan dasar Hatalla, limba keton djari mahakan kabinasa, idjä aton huang kalunen awi karâ kipen:
5. Tumon tâ, bua keton kea mendjadi uku-uku toto, dan awi mendahang akan kapertjajan keton penggawi idjâ bahalap, dan akan penggawi idjâ bahalap kaherati,
6. Dan akan kaherati kadangâ, dan akan kadangâ kaserenan, dan akan kaserenan kahanjak huang Hatalla,
7. Dan akan kahanjak huang Hatalla sinta nintu pahari, dan akan sinta nintu pahari sinta nintu olo handiai.
8. Krana amon talo to aton intu keton, toto djetä djaton menjoho keton mendjadi kadian atawa gogot huang kaheratin Jesus Kristus.
9. Krana intu olo talo to djaton aton, olo tâ aton bebutâ dan kawus mata, dan iâ djari kalapean, iä djari imprasi bara dosae idjâ bahut.
10. Tagal tâ, o pahari, paham haream awi keton uku-uku men-

dâben keton huang Hatalla, idjä djari merawei dan djari minti keton; krana amon keton mawi tâ, djaton haliei keton karâ tanggarisang.

11. Krana tumon tâ karâ lomba iuap akan keton penamâan akan karadjaan awang katatahi, idjâ ain Tuhan dan Djuru-salamat ikei, Jesus Kristus.

12. Tagal tâ aku djaton hendak terei menagor talo to intu keton, alo keton katawan djetä, dan aton tetep huang katotohe.

13. Krana angatku, katahin aku aton huang pasa to, patut aku haradjur mempisik keton awi aku mempudji keton,

14. Basa aku katawan, bedjeleng pasangku to karâ ingarak, kilau Tuhan ikei kea, Jesus Kristus, djari mesuman akangku.

15. Maka aku radjin hendak manun talo kalotâ, mangat keton limba penggoetku kea tau mingat tjerita to.

16. Krana ikei djaton djari hapan sansanan, idjä djari inampa awi kapintar olo, amon ikei djari mesanan akan keton kwasa dan penuman Tuhan ikei, Jesus Kristus, tapi matan ikei kabuat djari mitä kahaie idjä paham haliei.

17. Krana bara Hatalla, Bapa, iä djari mendino horumat, dan kahaie, amon pangkahai Tuhan djari menjewut augh to nintu iâ: "Iä to aton Anakku, idjâ âka kataungku, idjâ âka kakilakku."

18. Dan augh tâ ikei djari mehining, amon djetä mohon bara sorga, katika ikei aton hindjä denga hundjun bukit brasi tâ.

19. Tinei augh karâ nabi tä, idjä etter haliei, aton intu ikei, maka bua gawin keton, amon keton menampaja tâ, kilau sumbo idjä pahalendang intu kaleka kaput, sampei langit mehindang, dan bintang-sawah tä lembut huang atein keton.

20. Krana bua keton katawan, dialo augh nudjum Idjâ hong surat Hatalla lembut awi kaheratin olo kabuat,

21. Krana augh nudjum horan djaton djari injewut awi kahendak olo, tapi olo Hatalla idjä brasi djari menjewut tä haiak iâ iadjar awi Rogh brasi.

BAGI 2.

Guru penendjaro karâ lembut, sambil memahir arâ olo, tapi hukum djari tatap aka.

1. Tapi nabi penendjaro kea djari hindjä ungkup olo horan tâ, kilau intu keton kea karâ lembut guru penendjaro, idjâ besilim karâ menamâan augh adjar awang salah idjâ aton memparusak, dan olo tä karâ milim kea Tuhan, idjâ djari memili iâ, tapi bedjeleng olo tä karä mimbit kabinasa hundjun arepe.

2. Maka arâ olo karä menuntut kibal olo tä, (awi olo tâ djalan katotohe karä imapa,)

3. Dan huang kisite, hapan sansanan kabuate, olo tâ karâ mendagang keton: maka bara solake hukum olo tä djaton randjar, dan kabinasae djaton aton betiro.

4. Krana amon Hatalla djaton djari menjanjang karä melaikat idjâ djari bedosa, tapi djari menutup iä huang naraka

imasong dengan rantei kakaput, dan djari menjaragh iâ, uka iâ inonggo akan hukum;
5. Dan iä djaton djari menjanjang kalunen idjâ horan, tapi djari mahaga Noah, olo pembrita katetek tâ, äwen hanja biti tâ, katika Hatalla menjoho danum soho merusak petak, kalekan olo idjä bantus dengan Hatalla;
6. Dan iâ djari menusul lewu Sodom dan Gomorra, dan djari mahukum dan djari membalik tâ, dan djari menampa tâ mendjadi sonto akan olo handiai, idjâ harian karâ aton bantus dengan Hatalla;
7. Dan iâ djari meliwus bara hetä Lot, olo tetek tâ, idjä kapâhâ atei awi kandjin olo kabelâ tä,
8. (Krana olo tetek tä, idjâ mangkalewu denga, sening andau djari mengapâhâ ateie idjä tetek awi iâ mitâ dan mehining gawin olo tä, idjâ papa:)
9. Maka tumon tâ Tuhan tau meliwus bara tingkese karâ olo idjä mikâ iâ, dan iâ tau mengurong akan andau hukum karâ olo darhaka, nakara iâ tä ingapähä;
10. Idjä membatang karâ olo tâ, idjä menandjong tumon isi huang karâ kipen idjâ halikâ, dan idjä mengabelâ karâ pangkat kwasa; olo tä aton bedjoho, iä menumon kahendak kabuate bewe, dan iâ behanji menjapa idjâ âka kahai tâ;
11. Alo melaikat idjä aton hai bara olo tâ huang kaabase tuntang huang kwasae, mahin dia behanji menjewut augh hukum mawi iâ tä, intu baun Tuhan.
12. Tapi olo tä, kilau meto idjä djaton bara akal, idjä menumon dasare bewe, idjâ djari inampa akan indu inawan dan impatei, basa iä memapa talo iâ djaton herati, maka iâ karâ rusak huang kapapae.
13. Dan iâ karâ mendino upahn kadarhakae; karame nongkang andau iâ menggarä salamat, iä aton talo halikâ dan purak talo papa, iâ aton menta, dan iâ merajap keton awi karâ tipue, amon iâ ompat kuman dengan keton.
14. Matae aton kontep awi kabandonge, iä djaton terei mawi dosa, iâ memahir olo idjä djaton etter atei, dan atein olo tâ aton bisit haliei, iâ aton olo awang tersapa.
15. Iä djari melihi djalan awang budjur, dan djari lajang, sambil manjak djalan Bileam, anak Beor, idjâ aton radjin mendino upahn kadarhaka.
16. Tapi djari aton bewe idjä mengotak iä tagal kalangkahe, iä tâ, meto idjâ menanggong iä, idjä djaton tau hakotak, djari hakotak hapan augh olon, dan djari membalang kahumong nabi tâ.
17. Olo tä aton lowang-danum idjâ djaton bara danum, baunandau idjâ tabias awi pusoknjawong, kakaput awang pidjem djari ina aka sampei katatahi.
18. Krana iä hapan bedjoho kotake idjä haiang bewe, dan awi kipen isi, awi talo kandji, iâ mumpan olo tä, idjâ haru djari hadari memisa arepe dengan olo tâ, idjâ menandjong huang kalajange.
19. Olo tä mendjandji kabebase aka, dan iâ kabuat aton

djipen kapapa; krana iä, idjâ djari mempala ikei, akan iâ tä ikei djari akan indu djipâe.

20. Krana olo tä, limba iä djari mahakan arepe bara likân kalunen, awi iä mengasene Tuhan dan Djuru-salamat Jesus Kristus, djaka iâ mengarait arepe tinei dengan talo tâ, dan impakala awi talo tâ, maka perkaran olo tâ idjâ harian djari mendjadi papa bara perkarae idjâ helo.

21. Krana bontong iâ, djaka iä djaton djari mengasene djalan kateteke, bara iâ djari mengasene tä, dan mundur tinei bara prentah idjâ brasi, idjâ djari inenga aka.

22. Maka intu iâ sewut olo tâ djari tulus: "Aso buli tinei akan talo iutae;" tinei: "Bawoi limba impandoi palus buli tinei membaring arepe huang galombang."

BAGI 3.

Petrus mesanan perkaran waja harian haliei; Kristus karâ buli tinei; kalunen karä nihau awi apui; patut ikei menatap arep ikei.

1. O keton, âka kataungku, djeto aton surat duâ, idjâ djari injuratku akan keton, hapan mengatau keton, dan hapan mengarassan atein keton idjä budjur;

2. Mangat keton menehiu karâ augh, idjâ bihin djari insanan awi nabi idjâ brasi, tinei menehiu prentahn ikei, idjä aton rasul Tuhan dan Djuru-salamat.

3. Bara bihin keton katawan, intu waja awang rehian haliei karâ lembut olo perajap, idjâ menandjong tumon kipen kabuate,

4. Sambil hamau: Kwe aton djandjin penumae? krana bara katika karâ tato tâ djari matei, maka talo handiai melei sama kea, kilau intu katika tamparan kadjarian talo handiai.

5. Maka tantei ahat olo tâ djaton maku katawan, awi augh Hatalla karä langit tahi djari aton horan, tinei petak djari aton awi danum dan huang danum;

6. Maka awi djetä kea kalunen idjâ katontâ djari lelep belalu rusak.

7. Maka karä langit idjâ to aton, tuntang petak, awi sama augh tâ kea djari ina, uka ihaga akan apui, intu andau tâ, amon olo idjä bantus dengan Hatalla bua hukum palus binasa.

8. Tapi kâlâ perkara Idjâ to keton katawan, o keton, âka kataue: andau Idjâ aton intu Tuhan kilau sakojan njelo, dan sakojan njelo aton intu iâ kilau andau Idjâ.

9. Tuhan djaton merandjar djandjie, (kilau olo isut biti aton menggarâ tä merandjar,) tapi iâ aton pandjang atei dengan ikei, dan iâ djaton maku isut biti mahin dia akan nihau, tapi iâ hendak olo handiai hoba.

10. Maka andau Tuhan karâ sampei kilau maling hamalem, andau tâ karâ langit akan lilap karak-katusa, dan idjâ puna bakal kalunen karâ bakâhu palus nihau, tinei petak tuntang karâ talo awang hundjue akan bakâhu.

11. Dan basa talo handiai tâ

karâ rusak, maka kilen patut ampin keton aton!

12. Patut huang penggawi idjä brasi, haiak keton hanjak atei huang Hatalla, keton mendâ dan menggulong arep keton akan penuman andaun Hatalla, intu tâ karâ langit inotong palus nihau, dan idjâ puna bakal kalunen karâ bakâhu dan lenjo.

13. Tapi tumon djandjin Hatalla ikei aton mendä langit awang taheta, dan petak awang taheta, idjà aton âka kateteke melei.

14. Tagal tâ, o keton idjâ ingilak, basa ikei mendâ talo tä, langka-langkap keton, mangat amon Hatalla duma keton djaton aton hapurak, dan djaton akan indu indjara, tapi keton aton huang kabuahe.

15. Dan kapandjang-atein Tuhan awi menggarä salamat keton, kilau Paulus kea, paharin ikei idjâ ingilak ikei, djari menjurat akan keton, tumon kapintare, idjâ djari inenga aka;

16. Kilau ïä menehiu perkara to kea huang karä surate, awang djari pakirime; huang surat tâ aton isut perkara, idjâ behali akan indu herati, dan olo idjâ humong dan idjâ djaton sega huang kapertjaja menantipar augh tä, kilau karä augh surat awang beken kea, akan karusak arepe kabuat.

17. Tapi keton, idjä ingilak, basa keton djari katawan tâ bara bihin, haga arep keton, belâ keton awi kalajang olo kabelâ tä imahir kea, dan lawo bara kotan keton.

18. Tapi djala-djalan awi mendahang huang asi dan huang kaheratin Tuhan dan Djurusalamat ikei, Jesus Kristus. Akan iâ karâ horumat, katonto dan intu andau awang katatahi. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Augh Hatalla, idjä batantu haliei, djari insanan, mangat olo tau hindjâ Hatalla, dan tau menandjong huang blawa, dan uka karâ dosan ikei impuas.

1. Idjâ djari aton sola-solake, idjä djari hining ikei, idjâ djari gitan matan ikei, idjâ djari inampaja ikei, idjâ djari inggajab lengän ikei bara Augh pambelom;

2. (Krana pambelom tâ djari

mendjadi bakarina, dan ikei djari mitâ tä, dan ikei menjaksi dan mesanan akan keton pambelom awang katatahi tâ, idjâ djari aton hindjä Bapa, dan idjâ djari ingerina akan ikei ;)

3. Idjä djari gitan ikei dan djari hining ikei, djetâ ikei mesanan akan keton, nakara keton kea hindjä dengan ikei, dan nakara kahindjân ikei aton dengan Bapa, dan dengan Anake, Jesus Kristus.

4. Maka talo to ikei menjurat akan keton, nakara kahanjak keton mendjadi sukup.

5. Maka djeto aton augh tä, idjâ ikei djari mehining bara iâ, dan idjä ikei mesanan akan keton: Hatalla aton blawa, dan kakaput djaton aton huang iä.

6. Amon ikei hamau, ikei hindjâ denga, dan ikei menandjong huang kakaput, maka ikei menendjaro, dan ikei djaton mawi katotohe.

7. Tapi amon ikei menandjong huang blawa, kilau iâ aton huang blawa, tâ ikei hindjâ dengan iä, dan dahan Jesus Kristus, Anak ajue, memprasi ikei bara karä dosa.

8. Amon ikei hamau, ikei djaton aton bedosa, maka ikei mempalajang arep ikei, dan katotohe djaton aton huang ikei.

9. Amon ikei mengaku dosan ikei, maka ikei tau harap iâ, idjâ aton tetek, iâ mampun karâ dosan ikei, dan iâ memprasi ikei bara karâ kadarhaka.

10. Amon ikei hamau, ikei djaton djari mawi dosa, tâ ikei menggarä Hatalla aton penendjaro, dan augh ajue djaton aton huang ikei.

BAGI 2.

Basa dosan ikei djari iampun awi Jesus, bua ikei menumon aughe, sinta sama arep ikei, melei huang Kristus bewe, dan mentei penumae.

1. O anakku! talo to aku menjurat akan keton, uka keton âla mawi dosa; tapi djaka olo djari mawi dosa, aton idjä mengamenangan perkaran ikei intu Bapa, iâ tâ, Jesus Kristus idjä aton tetek.

2. Dan iâ tâ aton sapan tagal karâ dosan ikei, tapi djaton tagal dosan ikei bewe, tapi tagal karâ dosan salepa kalunen kea.

3. Dan awi djeto ikei katawan, ikei djari mengasene iä, amon ikei mahaga prentahe.

4. Olo idjâ hamau: Aku kasene iâ,—dan iä djaton aton mahaga prentahe, iä tä aton olo penendjaro, dan katotohe djaton aton huang iâ.

5. Tapi olo idjâ mahaga augh ajue, huang olo tâ sintan Hatalla toto djari tindu. Awi djeto ikei katawan, ikei aton huang iä.

6. Olo idjâ mengaku arepe melei huang iä, maka patut, kilau iä djari menandjong, olo tä menandjong kalotâ kea.

7. O keton, pahari! aku djaton menjurat akan keton prentah idjâ taheta, tapi prentah idjä tahi tä, idjä djari aton intu keton bara solake. Prentah idjä tahi tâ aton augh tä, idjâ djari hining keton bara solake.

8. Tinei aku menjurat akan keton prentah taheta, idjâ aton toto huang iä aton kea toto huang keton; krana kakaput lilap, dan blawa awang toto aton maudang katonto.

9. Olo idjä mengaku arepe aton huang blawa, dan iä besingi paharie, iâ tâ hàntä aton huang kakaput sampei katonto.

10. Idjä sinta paharie, iä melei huang blawa, dan talo patarang djaton aton huang iä.

11. Tapi idjä besingi paharie, iâ aton huang kakaput, dan iä menandjong huang kakaput, dan iâ djaton katawan tintue, basa kakaput djari membutä matae.

12. Aku menjurat akan keton, idjâ anak, basa karä dosa djari iampun akan keton awi arau ajue.

13. Aku menjurat akan keton, idjâ bapa, basa keton djari mengasene iâ tä, idjâ aton bara sola-solake. Aku menjurat akan keton, idjä olo tabela, basa keton djari mempala idjâ papa tâ. Aku menjurat akan keton, idjâ anak, basa keton djari mengasene Bapa.

14. Aku djari menjurat akan keton, idjâ bapa, basa keton djari mengasene iâ tâ, idjâ aton bara sola-solake; aku djari menjurat akan keton, idjâ olo tabela, basa keton aton abas, dan augh Hatalla melei huang keton, dan keton djari mempala idjä papa tä.

15. Æla sinta kalunen, âla kea talo idjä aton huang kalunen; amon olo sinta kalunen, sintan Bapa djaton aton huang iâ.

16. Krana talo handiai, idjä aton huang kalunen, iâ tä kipen isi, dan kipen mata, dan kadjoho pambelom djaton aton bara Bapa, tapi aton bara kalunen.

17. Maka kalunen lilap, tuntang talo kipâc; tapi olo idjâ melalus kahendak Hatalla, iâ melei sampei katatahi.

18. O anak! to aton djam kaputusan.

19. Æwen tâ djari blua bara ikei, tapi iâ djaton djari aton baris ikei, krana djaka iâ djari aton baris ikei, tä iâ djari melei hindjâ ikei; tapi talo tâ djari mendjadi, nakara äwen tâ mendjadi bakarina, djaton olo handiai tä aton baris ikei.

20. Maka intu keton aton penenga bara Idjâ Brasi tä, dan keton katawan talo handiai.

21. Aku djaton djari menjurat akan keton, basa keton djaton katawan katotohe, tapi basa keton katawan tä, dan basa karâ talo tenendjaro djaton aton bara katotohe.

22. Æwe aton olo penendjaro tä, baja iâ, idjâ djaton mengaku Jesus aton Kristus tâ? Iâ tâ aton antikrist tâ, idjâ milim Bapa tuntang Anak.

23. Intu genep olo, idjâ milim Anak, Bapa djaton kea aton intu iä; olo idjâ mengaku Anak, intu iâ Bapa aton kea.

24. Maka talo keton djari mehining bara solake, bua djetä melei huang keton; amon talo, idjâ djari hining keton bara solake, melei huang keton, keton kea karâ melei huang Anak tuntang huang Bapa.

25. Maka djeto aton djandji, idjâ djari indjandjie akan ikei, iâ tâ, pambelom awang katatahi.

26. Talo to aku djari menjurat akan keton sabab olo tâ, idjâ hendak mempalajang keton.

27. Maka penengan Rogh tä, idjâ keton djari mendino bara iâ, melei huang keton; dan djaton

usa olo madjar keton; baja kilau penengan Rogh tâ kea madjar keton talo handiai, kalotâ djetâ aton toto, dan djetâ djaton aton talo tenendjaro; dan kilau djetâ djari madjar keton, tumon tâ melei keton huang iâ.

28. Maka to, o anakku, melei huang iä, uka, amon iä mendjadi bakarina, ikei tau menteng atei, dan ikei djaton impahawen awi iä katika iâ duma.

29. Amon keton katawan, iä aton tetek, tâ keton herati, genep biti idjâ mawi kateteke djari inakan awi iâ.

BAGI 3.

Basa ikei aton anak Hatalla, patut ikei memprasi arep ikei, belom tetek, melawan karâ dosa, dan sinta paharie, tumon tä atein ikei karä sanang.

---

1. Itâ keton, kilen Bapa djari sinta ikei, ikei akan indu inggarâ anak Hatalla! Tagal tä kalunen djaton kasene ikei, basa kalunen djaton kasene iâ.

2. O keton idjä ingilak! ikei aton to anak Hatalla, dan hindei djari bakarina ampin ikei awang karâ, tapi ikei katawan, amon Jesus mendjadi bakarina, ikei karâ aton padan ampie denga, krana ikei karâ mitä iâ kilau iä aton.

3. Maka genep olo idjä harap talo to intu iâ, iâ tâ memprasi arepe, kilau iâ kea aton brasi.

4. Genep olo idjâ mawi dosa, iä aton melangka Torat, krana dosa aton idjâ melangka Torat.

5. Dan keton katawan, iä djari ingerina, uka iä menganan karâ dosan ikei, dan dosa djaton aton huang iä.

6. Genep olo, idjâ melei huang iä, djaton mawi dosa; genep olo, idjâ mawi dosa, djaton djari mitä iä, djaton kea djari mengasene iâ.

7. O anak! âla olo mempalajang keton; olo idjä mawi kateteke, iä tâ aton tetek, kilau iä kea aton tetek.

8. Olo idjâ mawi dosa aton bara iblis; krana iblis aton mawi dosa bara sola-solake. Sabab tâ Anak Hatalla djari ingerina, nakara iä mengarak karä penggawin iblis.

9. Genep olo idjâ djari inakan Hatalla, djaton mawi dosa, basa binjin Hatalla melei huang iâ; dan iâ djaton tau mawi dosa, basa iâ djari inakan Hatalla.

10. Awi djeto anak Hatalla dan anak iblis aton bakarina. Genep olo idjä djaton mawi kateteke, iâ djaton aton bara Hatalla, tinei olo tä djaton kea, idjâ djaton sinta paharie.

11. Krana djeto aton augh awang insanan, idjâ keton djari mehining bara solake: ikei akan indu sinta sama arep ikei.

12. Æla kilau Kain, idjä aton bara idjâ papa tä, dan idjâ djari mempatei paharie; dan narei buku iâ djari mempatei iâ? basa penggawin ajue aton papa, tapi penggawin paharie aton tetek.

13. Æla heiran, o paharingku! amon kalunen besingi keton.

14. Ikei katawan, ikei djari minda bara pampatei akan pambelom, krana ikei sinta karâ pahari. Idjâ djaton sinta paharie, iâ melei huang pampatei.

15. Genep olo, idjâ besingi paharie, aton olo pemuno: dan

keton katawan, karâ olo pemuno djaton aton melei huang arepe pambelom awang katatahi.

16. Awi djeto ikei djari mengasene sinta tä: iä djari menjaragh pambelom ajue akan ikei; dan patut ikei kea menjaragh pambelom ikei akan karâ pahari.

17. Maka olo idjâ aton ramon kalunen to, dan iâ mitâ paharie aton katapas, dan iâ menguntji ateie aka: kilen sinta Hatalla melei huang iâ?

18. O anakku! äla ikei sinta hapan augh, äla kea hapan djela, tapi huang penggawi tuntang katotohe.

19. Dan awi djeto ikei katawan, ikei aton baris katotohe, dan ikei akan menantu atein ikei nintu iâ.

20. Krana djaka atein ikei mahukum ikei, maka Hatalla aton hai bara atein ikei, dan iâ kasene talo handiai.

21. O keton, idjâ ingilak! amon atein ikei djaton mahukum ikei, maka ikei tau harap atei nintu Hatalla.

22. Dan talo ikei blaku, ikei mendino bara iä, basa ikei mahaga prentahe, dan mawi talo idjâ ingilake.

23. Dan djeto aton prentahn ajue: ikei akan indu pertjaja huang aran Anak ajue, Jesus Kristus, dan ikei akan indu sinta sama arep ikei, kilau iâ djari menenga prentah akan ikei.

24. Dan olo idjä mahaga prentahn ajue, olo tâ melei huang iâ, dan iâ melei huang olo tâ. Dan awi djeto ikei katawan iâ melei huang ikei, iä tä, awi Rogh, idjâ djari inengae akan ikei.

BAGI 4.

Penggawin Rogh idjâ brasi: iä madjar ikei mengaku Jesus, sinta Hatalla, dan sinta sama arep ikei, iâ mempahanjak atein ikei.

---

1. O keton, idjä ingilak! âla pertjaja genep ampin rogh, tapi awi mengkemâ karâ rogh tâ, djaka iâ aton bara Hatalla; krana arä nabi penendjaro djari hagoet tamä kalunen.

2. Awi djeto keton akan mengasene Rogh Hatalla: genep rogh, idjâ mengaku Jesus Kristus djari tamâ isi, iâ tä aton bara Hatalla.

3. Dan genep rogh, idjâ djaton mengaku Jesus Kristus djari tamâ isi, iä djaton aton bara Hatalla, tapi iâ tâ aton rogh antikrist, idjâ akan indu duma, kilau keton djari mehining; dan to kea iâ tä aton huang kalunen.

4. O anak! keton aton bara Hatalla, dan keton djari mempala âwen tâ; krana iä, idjä aton huang keton, aton hai bara iâ, idjâ aton huang kalunen.

5. Æwen tâ aton bara kalunen, tagal tâ iä mesanan talo kalunen, dan kalunen, mehining iâ.

6. Ikei aton bara Hatalla; idjâ kasene Hatalla, iâ mehining ikei; idjä djâton aton bara Hatalla, iâ djaton mehining ikei; awi djeto ikei mengasene Rogh katotohe dan rogh palajange.

7. O keton, idjâ ingilak! bua ikei sinta sama arep ikei, krana sinta tâ aton bara Hatalla, dan genep olo idjâ sinta, iâ djari inakan Hatalla, dan iâ kasene Hatalla.

8. Olo idjâ djaton sinta, dja-

ton djari mengasene Hatalla, krana Hatalla aton sinta.

9. Huang djeto sintan Hatalla, idjâ nintu ikei, djari bakarina, awi Hatalla djari menjoho Anake idjâ tonggal tamä kalunen, nakara ikei belom awi iâ.

10. Djeto aton sinta tä; djaton ikei djari sinta Hatalla, tapi iâ djari sinta ikei, dan djari menjoho Anake indu sapan tagal karâ dosan ikei.

11. O keton idjâ ingilak! amon Hatalla kalotâ djari sinta ikei, patut ikei kea sinta sama arep ikei.

12. Dialo sindâ olo pudji mitâ Hatalla. Amon ikei sinta sama arep ikei, tâ Hatalla melei huang ikei, dan sintan ajue aton tindu huang ikei.

13. Awi djeto ikei katawan, ikei melei huang iâ, dan iâ melei huang ikei, basa iä djari menenga Rogh ajue akan ikei.

14. Dan ikei djari menampaja tâ, dan ikei aton menjaksi: Bapa djari menjoho Anake, mendjadi Djuru-salamat kalunen.

15. Olo idjâ mengaku, Jesus aton Anak Hatalla, maka Hatalla melei huang olo tä, dan olo tâ melei huang Hatalla.

16. Maka ikei djari mengasene dan djari pertjaja sinta tâ, hapan tâ Hatalla sinta ikei. Hatalla aton sinta, dan olo idjâ melei huang sinta, iâ melei huang Hatalla, dan Hatalla melei huang iâ.

17. Huang djeto sinta tâ aton tindu intu ikei, nakara ikei tau menteng atei intu andau hukum, basa kilau iâ tä aton, ikei kea aton kalotâ huang kalunen.

18. Kikâ djaton aton huang sinta tâ, melainkan sinta awang tindu maharak karâ kikâ: krana kikâ tâ aton kapâhâ; maka olo idjä mikä djaton aton tindu huang sinta.

19. Ikei sinta iä, basa iâ solake djari sinta ikei.

20. Djaka olo hamau: Aku sinta Hatalla,—dan iâ besingi paharie, iâ tâ aton olo penendjaro. Krana olo idjâ djaton sintâ paharie, idjâ gitae, kilen iâ tau sinta Hatalla, idjâ djaton gitae.

21. Dan prentah to ikei djari mendino bara iâ, iâ tä: âwe idjâ sinta Hatalla, iâ akan indu sinta paharie kea.

BAGI 5.

Olo idjä pertjaja djari inakan Hatalla, dan iä mempala kalunen, tapi olo tâ bewe, idjä tumon augh Hatalla pertjaja huang Jesus.

---

1. Genep olo idjâ pertjaja Jesus aton Kristus tä, iâ djari inakan Hatalla; dan genep olo idjâ sinta iâ, idjâ djari manak iâ, iâ sinta olo tâ kea, idjâ djari inakan awie.

2. Awi djeto ikei mengasene, djaka ikei sinta karä anak Hatalla, amon ikei sinta Hatalla, dan mahaga karâ prentahn ajue.

3. Krana tâ ikei sinta Hatalla, amon ikei mahaga prentahe, dan prentahn ajue djaton aton bebehat.

4. Krana genep olo idjâ djari inakan Hatalla, iâ mempala kalunen, dan kapertjajan ikei aton kamanange, idjä mempala kalunen.

5. Æwe tau mempala kalu-

nen, baja iâ, idjâ pertjaja, Jesus aton Anak Hatalla?

6. Iä aton idjâ djari duma mimbit danum tuntang daha, iä tâ, Jesus idjä aton Kristus tä; djaton mimbit danum bewe, tapi mimbit danum tuntang daha; dan Rogh tâ aton idjä menjaksi, Rogh tâ aton katotohe tâ.

7. Krana aton telo idjâ menjaksi hundjun petak, Rogh, danum tuntang daha, maka idjâ telo tâ hindjâ, mendjadi Idjâ.

8. Dan aton telo idjâ menjaksi huang sorga, Bapa, Augh tâ, tuntang Rogh brasi, maka idjä telo tâ aton Idjä.

9. Amon ikei menarima kasaksian olo kalunen, toto, kasaksian Hatalla aton melebien hai bara tä; krana djeto aton kasaksian Hatalla, idjä djari injaksie akan Anake.

10. Olo idjâ pertjaja huang Anak Hatalla, iâ mina kasaksian tä huang arepe; olo idjâ djaton pertjaja Hatalla, menggarâ iâ aton penendjaro, basa iâ djaton djari pertjaja kasaksian, idjâ djari injaksi Hatalla akan Anake.

11. Maka djeto aton kasaksian tä: Hatalla djari menenga akan ikei pambelom awang katatahi, dan pambelom tä aton huang Anake.

12. Olo idjâ mimbing Anak tâ, iâ mimbing pambelom; olo idjâ djaton mimbing Anak Hatalla, djaton mimbing pambelom.

13. Talo to aku djari menjurat akan keton, nakara keton katawan, keton idjâ pertjaja huang aran Anak Hatalla, aton mimbing pambelom awang katatahi.

14. Dan kamenteng-atei to ikei aton nintu Hatalla, amon ikei blaku talo en-en tumon kahendak ajue, maka iâ mehining ikei.

15. Dan amon ikei katawan iâ mehining ikei, alo kile-kilen kea talo lakun ikei aton, maka ikei katawan, ikei mendino talo laku, idjâ djari ilaku ikei intu iâ.

16. Amon olo mitâ paharie mawi dosa, idjâ djaton aton akan pampatei, kälâ iâ blaku doa intu Hatalla, dan iâ tâ karä menenga pambelom aka, akan olo tâ, idjâ djari mawi dosa djaton akan pampatei. Aton dosa idjä aton akan pampatei; sabab djetâ aku djaton menjoho olo blaku doa.

17. Karâ penggawi, idjâ melangka Torat Hatalla, aton dosa, maka aton dosa, idjâ djaton aton akan pampatei.

18. Ikei katawan, genep olo, idjâ djari inakan Hatalla, djaton mawi dosa; tapi idjâ djari inakan Hatalla, iä mahaga arepe, dan idjä papa tâ djaton tau menjingkap iä.

19. Ikei katawan, ikei aton bara Hatalla, dan salepa kalunen aton menter huang idjâ papa tâ.

20. Tapi ikei katawan, Anak Hatalla djari duma, dan iâ djari menenga kaherati akan ikei, nakara ikei tau mengasene Hatalla idjâ toto; dan ikei aton huang iâ, idjâ toto tâ, iâ tâ, huang Anak ajue, Jesus Kristus; iâ tâ aton Hatalla idjä toto, dan pambelom idjâ katatahi.

21. O anakku! haga arep keton bara karâ ampin dewa. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJÄ DUÄ.

Johannes mempudji olo bawi anu tuntang anake, uka iâ dâhen mimbing kapertjaja, belä iâ nihau upahe, dan uka iä âla menarima guru idjâ salah.

1. Presbiter tâ akan olo bawi, idjâ djari inti, dan akan anake, idjâ aku sinta huang katotohe, dan djaton aku bewe, tapi olo handiai kea, idjä djari mengasene katotohe,

2. Tagal katotohe, idjâ melei huang ikei, dan idjä karâ aton intu ikei palus katatahi.

3. Asi, kasajang dan kasanang aton dengan keton bara Hatalla Bapa, dan bara Tuhan Jesus Kristus, Anak Bapa, huang katotohe dan huang sinta.

4. Aku djari paham hanjak atei, basa aku sondau anakm aton menandjong huang katotohe, kilau ikei djari mendino prentah bara Bapa.

5. Maka to aku blaku intu ikau, o olo bawi, djaton kilau djaka aku menjurat akam prentah taheta, tapi prentah tâ, idjâ ikei djari mimbing bara solasolake, iâ tâ, ikei akan indu sinta sama arep ikei.

6. Maka sinta tâ aton, amon ikei menandjong tumon karâ prentahn ajue. Djeto aton prentah, kilau keton djari mehining bara sola-solake, mangat keton menandjong huang tä.

7. Krana arâ olo pelajang djari tamä kalunen, idjâ djaton mengaku, Jesus Kristus djari tamâ isi. Iâ tä aton idjâ palajang tä, dan idjâ antikrist tä.

8. Djaga arepm, belâ ikei nihau talo ikei djari menggawi, tapi mangat ikei genep mendino upah.

9. Genep olo idjâ melangka, dan idjâ djaton melei huang adjar Kristus, intu iâ djaton aton Hatalla; idjä melei huang adjar Kristus, intu iä aton duâ tâ, Bapa tuntang Anak.

10. Djaka olo aton menale keton, idjä djaton mimbit adjar to, äla menduan iâ akan human keton, dan äla kea menabe iä.

11. Krana iä, idjä menabe olo tâ, mengarait arepe dengan penggawie idjâ papa.

12. Aton arâ perkara aku akan indu menjurat akan keton, tapi aku djaton maku hapan kartas dan dawat, melainkan aku harap menale keton, dan hakotak dengan keton njama intu njama, mangat kahanjak ikei aton genep.

13. Anak betaum, idjä inti tâ, aton menabe ikau. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJĂ TELO.

Johannes menara Gajus, basa iä mendeng sega huang katotohe, dan menjarongan karâ pandita ; dan iä mengotak Diotrepes, basa iä aton bedjoho dan bangang.

1. Presbiter tâ akan Gajus idjä âka kataungku, idjâ aku sinta huang katotohe.

2. O ikau, äka kataungku, aku harap ikau aton mangat dan kälâ, kilau hambaruanm aton kâlâ kea.

3. Krana aku djari paham hanjak, amon karâ pahari tâ duma dan menjerita katotohe, idjâ aton huang ikau, kilau ikau aton menandjong huang katotohe.

4. Aku djaton aton kahanjake idjä aton hai bara kahanjak tâ, amon aku mehining, anakku aton menandjong huang katotohe.

5. O ikau, äka kataungku, penggawim aton bua huang talo handiai ikau mawi nintu karâ pahari, dan nintu karâ olo tamuei,

6. Idjâ djari menjerita sintam nintu salepa ungkup ; amon ikau mendohop olo tä, kilau djetâ aton patut dan aton injoho Hatalla, maka penggawim aton bahalap.

7. Krana olo tä djari hagoet sabab aran Hatalla, dan iä djaton menduan talo en-en bara olo kapir.

8. Maka patut ikei menarima olo kalotâ, mangat ikei hadohop ompat begawi akan katotohe.

9. Aku djari menjurat akan ungkup, 'tapi Diotrepes, idjä radjin mendjadi membatang intu olo tä, djaton menarima ikei.

10. Tagal tä, amon aku duma, maka aku hendak lepa mariksa karâ penggawie, idjâ iawie, dan hapan augh papa iâ mangang mawi ikei ; dan dengan tâ huange hindei terei, tapi iä kabuat djaton menarima karä pahari tâ, tinei iä mengahana iä, idjâ hendak menarima iä, dan iâ menganan iâ bara ungkup.

11. O ikau, âka kataungku, âla ikau menumon talo papa, tapi tumon talo bahalap. Idjâ mawi talo bahalap, iâ aton bara Hatalla ; tapi idjâ mawi talo papa, iâ djaton djari mitâ Hatalla.

12. Akan Demetrius djari inenga kasaksian awang bahalap awi olo handiai, tinei awi katotoh kabuat, dan ikei kea menjaksi aka, dan ikei katawan, kasaksian ikei aton toto.

13. Aku aton arä perkara indu menjurat, tapi aku djaton hendak menjurat akam hapan dawat dan kalam.

14. Tapi aku harap mitâ ikau bedjeleng, dan ikei akan hakotak njama intu njama.

15. Kasanang aton dengam. Karâ sobat aton menabe ikau. Awi ikau menabe genep sobat.

SURAT RASUL JUDAS.

Judas mempudji olo melei dähen huang kapertjaja, basa arä guru salah djari lembut ; iâ tä karä bua hukum awang paham.

1. Judas, djipen Jesus Kristus, dan paharin Jakobus, akan karâ olo idjä irawei, idjâ djari imprasi awi Hatalla Bapa, dan idjâ ihaga awi Jesus Kristus.
2. Kasajang, kasanang dan sinta imparä akan keton.
3. O keton, äka kataungku, basa aku hantâ aton radjin menjurat akan keton tehiu perkara salamat, idjâ aton ain keton tuntang anggiku, maka angatku, patut to aku menjurat akan keton, hapan mempudji keton, uka keton mengalahi sabab kapertjaja, idjâ sasindâ djari indjuluk akan olo brasi.
4. Krana isut olo djari tamä sele-selek, idjâ horan djari inantu akan hukum to, olo darhaka, idjâ hapan penengan asin Hatalla akan kandji, dan idjä milim Radja Idjä tâ, Hatalla, tinei Tuhan Jesus Kristus.
5. Maka aku hendak menagor intu keton, alo kea keton katawan tâ, Tuhan, limba iâ djari meliwus ungkupe bara tanah Misir, djari merusak tinei olo tä, idjâ djaton pertjaja.
6. Dan melaikat tä, idjâ djaton djari mimbing pangkate idjä solake, tapi idjâ djari melihi puna kalekan ajue, iâ djari inutup, dan imasong dengan pasonge idjâ katatahi, penda kakaput, akan hukum andau hai tâ.
7. Kilau Sodom dan Gomorra kea, dan lewu beken baris tanah tä, idjä sama kilau iâ tâ djari habandong, menggoang isi beken, djari ingkes akan sonto, awi iâ menanggong hukum apui awang katatahi.
8. Kalotâ kea tukang-nupi halikâ to mempalikâ isie,mengabelä pangkat prentah, dan memapa idjâ awang hai tä.
9. Maka Mighael, mantir melaikat tâ, amon iä habantah dengan iblis, hatakian hantun Moses, djaton peta menjewut hukum sapa, mawi iä; baja koan iâ: Tuhan awi mendjara ikau!
10. Maka olo to menjapa talo iâ djaton kasene, dan talo iâ kasene tumon puna dasare, kilau meto awang humong, huang talo tâ iâ merusak arepe kabuat.
11. Pajah iâ! krana iä djari tamâ djalan Kain, dan bebungu iä menggoang upah tumon kalajang Bileam, dan iâ djari binasa huang karisange, kilau Korah.
12. Iâ tä aton purak talo papa huang penginan-sinta keton, amon iâ ompat kuman dengan keton, sambil mempangat arepe haiak iâ djaton tau mikâ; iä aton baun-andau boang, idjâ tabias

awi karâ riwut; iä aton kilau upon-kaju waja sadingen, djaton iâ tau memuah, iâ djari matei handuâ, dan djari irukat.

13. Iä aton riak tasik idjâ mendjudju arepe, sambil haburä muta kahawâe kabuate; iâ aton bintang-lajang, kakaput awang pidjem djari ina aka sampei katatahi.

14. Dan tehiu olo to Enogh kea, idjâ aton awang udju tâ bara Adam, djari menudjum, koa: "Itâ, Tuhan djari duma impahaiak arâ kojan olo ajue idjä brasi,

15. "Hendak memutus kadjarian olo handiai, dan hendak mahukum iâ, idjä aton darhaka, sabab karâ penggawie idjä darhaka, idjä djari iawie tumon kadarhakae, dan sabab karâ augh papa tâ, idjâ djari hapan olo bedosa awang darhaka tâ mawi iâ."

16. Iä tâ aton olo pengotok, idjâ djaton terei huange dengan puna pangkate, dan idjâ menandjong tumon kipen ajue; dan njamae menjewut kotak awang paham bedjoho, dan iâ mahorumat olo, uka iâ supa ontong.

17. Tapi keton, âka kataungku! awi keton menehiu karä augh, idjä djari insanan bihin awi karâ rasul Tuhan ikei Jesus Kristus.

18. Iâ djari mesanan akan keton, intu waja idjä harian olo perajap karâ lembut, idjä menandjong tumon kipen kabuate awang papa.

19. Iâ to aton idjâ memisa dan membaris arepe, olo idjâ aton tumon puna dasare, idjâ djaton aton Rogh.

20. Tapi keton, âka kataungku, awi keton memangun arep keton hundjun kapertjajan keton idjä brasi haliei, sambil laku doa huang Rogh brasi.

21. Haga arep keton huang sintan Hatalla, dan entei asin Tuhan ikei, Jesus Kristus, akan mendino pambelom awang katatahi.

22. Dan awi keton masi belahe olo tâ, sambil hapan hakabeken ampin akal;

23. Tapi awang beken awi mahaga awi keton mempikâ iâ, dan djidjit iâ bara apui, haiak keton besingi pakeian kea, idjâ djari impurak awi isi.

24. Maka akan iâ, idjâ aton kwasa akan mahaga keton, belâ keton tanggarisang, dan idjä aton kwasa akan mempendeng keton djaton terkotak intu baun kahain ajue, huang paham kahanjak,

25. Akan Hatalla idjä kabuat bewe aton pintar, akan Djurusalamat ikei, aton kahai tuntang horumat, kaabas tuntang kwasa, katonto dan palus sampei katatahi. Amen.

SURAT PENGERINA, INJURAT JOHANNES.

BAGI 1.

Johannes hong Patmos djari menjurat surat to akan udju ungkup huang Asia; Jesus mesanan penumae.

1. Surat pengerina Jesus Kristus, idjä djari inenga Hatalla aka, uka iä mesanan akan djipâe talo tä, idjâ djaton tau dia mendjadi bedjeleng, dan idjä djari impaite awi melaikat ajue, dan djari insanae akan djipâe, Johannes;
2. Idjâ djari menjaksi augh Hatalla, dan kasaksian Jesus Kristus, dan talo handiai iâ djari mitä.
3. Salamat iä idjä membasa, dan salamat iâ idjâ mehining karâ augh nudjum to, dan idjä mahaga augh to, idjâ djari injurat huang surat to; krana wajae djari tokep.
4. Johannes akan udju ungkup tâ, idjâ aton huang Asia: Asi aton dengan keton tuntang kasanang bara iä, idjâ aton, dan idjä djari aton, dan idjä akan duma, dan bara udju Rogh tâ, idjâ aton intu baun padadusae;
5. Dan bara Jesus Kristus, idjä aton Saksi budjur tâ, idjä solake djari misik bara olo matei, idjâ aton Mantir karä radja kalunen. Akan iâ, idjâ djari sinta ikei, dan idjâ djari menjau ikei mendjadi brasi bara karâ dosan ikei huang dahan ajue,
6. Dan idjâ djari mendjadian ikei radja dan imam intu Hatalla, Bapae, akan iâ aton kahaie tuntang kwasa palus katatahi. Amen.
7. Itâ keton, iâ aton duma hundjun baun-andau, dan genep mata akan mitâ iâ, olo tä kea, idjä djari madjok iä; dan karâ djelahan olo kalunen akan menatum iâ; toto, Amen.
8. Jaku aton Alpa dan Omega, Tampara tuntang Kalepahe tâ, koan Tuhan, idjâ aton, dan idjä djari aton, dan idjä akan duma, idjä paham kwasa. tä.
9. Aku, Johannes, idjâ aton paharin keton, dan idjâ haiak dengan keton aton bara bagi huang kadjakâ, dan huang karadjaan, dan huang kaserenan Jesus Kristus, djari inganan akan pulau, idjâ Patmos arae, tagal augh Hatalla, dan tagal kasaksian Jesus Kristus.
10. Dan aku djari aton huang Rogh hong andau Tuhan, dan aku mehining intu likutku augh awang hai, kilau augh sarunei,
11. Koa: Jaku aton Alpa dan Omega, idjâ solake tâ dan idjâ rehian haliei tâ; maka talo ikau mitä, awi menjurat tâ huang surat, dan awi mempait tâ akan

udju ungkup tâ, idjâ aton hong Asia, iâ tâ: akan Epesus, dan akan Smirna, dan akan Pergamus, dan akan Tiatira, dan akan Sardis, dan akan Piladelpia, dan akan Loadikea.

12. Maka aku mules arepku, hendak mitä augh, idjâ djari hakotak dengangku; dan amon aku djari mules arepku, maka aku mitâ udju tantahan sumbo idjä bara bulau.

13. Maka intu bentok udju tantahan sumbo tä aku mitâ idjâ biti, idjä kilau ampin Anak-olon, idjä ingkepan dengan badju pandjang, idjâ mimes paie, dan usoke ingkepan dengan babat bulau.

14. Dan takoloke dan balaue aton beputi, kilau bulun tebiri awang beputi, kilau udjan habungkus; dan matae aton kilau njalan apui.

15. Dan paie aton hagining kilau tambaga taheta, amon djetâ masak pidjir, dan aughe aton kilau augh gotok arâ danum.

16. Dan iä mimbing udju bintang intu lengâ gentaue, dan bara njamae aton blua padang awang benjihi, idjä kuman sansila, dan baue aton kilau amon matanandau paham mandang.

17. Dan amon aku mitâ iä, aku lawo intu âka paie, kilau matei ampingku; dan iâ mina lengâe gentaue hundjun aku, sambil hamau: Æla mikä, jaku aton idjä solake dan idjâ rehian haliei tä,

18. Dan idjä belom, dan aku djari aton matei, dan itä, aku aton belom palus sampei katatahi. Amen. Dan aku mimbing anak-kuntji naraka, dan anakkuntji pampatei.

19. Awi menjurat talo ikau djari mitâ, dan talo idjä aton, dan talo idjâ akan mendjadi rehian bara talo to.

20. Riman sahokan udju bintang tâ, idjâ ikau djari mitä intu lengän gentaungku, tinei riman udju tantahan sumbo idjâ bara bulau tâ. Udju bintang tâ aton melaikat udju ungkup tâ, dan udju tantahan sumbo tâ, idjâ djari gitam, aton udju ungkup tâ.

BAGI 2.

Surat Tuhan akan panditan ungkup hong Epesus, hong Smirna, hong Pergamus, hong Tiatira.

---

1. Awi ikau menjurat akan ungkup olo hong Epesus: To koan iâ, idjä mimbing udju bintang tä intu lengâe gentaue, idjä menandjong intu bentok udju tantahan sumbo idjä bara bulau tâ:

2. Aku kasene karâ penggawim, dan ikau uku begawi, dan ikau aton pandjang atei, dan ikau djaton tau menjerenan olo idjâ papa, dan ikau djari mengkemä äwen, idjâ mesanan arepe aton rasul, dan iâ djaton aton rasul, dan ikau djari menarang, olo tâ aton penendjaro.

3. Dan ikau djari menjerenan, dan ikau aton pandjang atei, dan tagal arangku ikau djari begawi, dan ikau djaton djari mendjadi häka atei.

4. Tapi aton kea buku aku akan melait ikau, iä tâ: ikau djari mundur bara sintam idjâ solake tâ.

5. Tä, bua ikau mingat, bara kwe ikau djari gagar; dan hoba, dan awi melalus penggawi idjâ solake tâ; djaka dia, maka bedjeleng aku hendak menanggo, mawi ikau, dan aku karâ minda tantahan sumbom bara kalekae, djaka ikau djaton hoba.

6. Tapi djeto aton bahalap huang ikau, ikau besingi penggawin olo Nikolaitan, idjâ aku kea besingi.

7. Idjâ aton bara pinding, bua iä mehining augh, idjä insanan Rogh akan karâ ungkup. Idjä manang, aku hendak menjoho iä kuman bara upon-pambelom, idjâ aton intu bentok pirdus Hatalla.

8. Dan awi menjurat akan melaikat ungkup idjâ huang Smirna: To koan idjâ solake dan idjä rehian haliei tâ, idjâ djari aton matei, dan djari mendjadi belom haluli:

9. Aku kasene karâ penggawim, dan ikau injekä, dan ikau pâhâ belom, (tapi ikau aton tatau,) dan aku katawan augh, idjâ olo tâ hapan memapa ikau, idjä menggarâ arepe olo Jehudi, dan iâ djaton aton olo Jehudi, tapi iä aton sinagoge satan tä.

10. Æla mikä talo Idjä karä perkara tâ, idjä akan indu injerenam. Itâm, iblis karä menganan isut bitin keton akan sipir, nakara keton ingkemâ, dan ikau karâ bua kadjakä sapulu andau katahi: melei ikau tetep sampei pampatei, dan aku hendak menenga akam kapiahn-radja pambelom.

11. Idjâ aton bara pinding, bua iâ mehining augh idjâ insanan Rogh akan karâ ungkup. Idjä manang, iâ djaton karä ingapâhä awi pampatei idjâ duä tâ.

12. Dan awi menjurat akan melaikat ungkup idjä hong Pergamus: To koan iâ, idjâ mimbing padang benjibi, idjä kuman sansila tâ:

13. Aku kasene karâ penggawim, dan aku kasene äka ikau melei, iâ tâ äka padadusan satan aton; dan ikau mengaku arangku, dan ikau djaton djari milim kapertjajangku, mahin dia huang andau tâ amon Antipas aton saksingku idjâ budjur, idjâ djari impatei âka keton, äka satan tä aton melei.

14. Tapi aton kea perkara isut aku akan melait ikau, iä tä, aton betä olo intu ikau, idjâ manggau adjar Bileam, idjä djari madjar Balak, uka iä mendjaka talo penantarang akan olo Israel, nakara olo tâ ompat kuman parapahe idjâ djari iluput akan dewa, dan ompat habandong.

15. Kalotâ aton intu ikau kea, idjä mahaga adjar olo Nikolaitan; maka aku besingi tâ.

16. Hoba ikau! djaka dia, maka bedjeleng aku hendak menanggo, mawi ikau, dan hendak mengalahi olo tä hapan padang njamangku.

17. Idjâ aton bara pinding, bua iâ mehining augh idjä insanan Rogh akan karä ungkup. Idjâ manang, aku karâ menenga aka indu kinae manna idjä besahokan tâ, dan aku karâ menenga aka batu idjä beputi, dan hundjun batu tâ ara taheta injurat, idjä djaton kasenan idjä biti, baja kasenan iâ, idjâ mendino ara tâ.

18. Dan awi menjurat akan

melaikat ungkup hong Tiatira: To koan Anak Hatalla, idjä matae aton kilau njalan apui, dan paie aton hagining kilau tambaga taheta:

19. Aku kasene karâ penggawim, dan sintam, dan kakakal ateim, dan kapertjajam, dan kaserenam, dan karâ penggawim, dan penggawim idjä rehian tä aton labeh bara idjâ solake tâ.

20. Tapi aton kea perkara isut aku akan melait ikau, iâ tâ: olo bawi Isabel tâ, idjâ menggarâ arepe aton nabi, ikau menjoho madjar olo, dan mempalajang djipengku, sampei iâ tá habandong, dan ompat kuman parapahe, idjâ djari iluput akan dewa.

21. Dan aku djari menenga endä akan olo bawi tâ, nakara iâ hoba, menganan karä kabandonge, dan iâ djaton djari hoba.

22. Itäm, aku menganan iâ akan sasurohe, dan olo handiai idjâ habandong denga, akan paham kadjakâ, djaka iâ djaton hoba bara karâ penggawie.

23. Dan karä anake aku hendak merusak awi pampatei; dan karâ ungkup karä katawan, aku aton, idjä mariksa atein dan huang olon. Dan aku hendak menenga akan genep bitin keton tumon penggawin ajue.

24. Tapi aku hamau dengan keton, dan dengan olo beken tâ, idjâ aton hong Tiatira, pirâ-pirâ biti idjâ djaton mimbing adjar tä, dan idjä djaton djari mengasene kandalem satan tâ, kilau koan olo tâ: aku djaton hendak mingkes tanggongan beken hundjun keton.

25. Tapi idjâ aton intu keton, awi keton mahaga tä, sampei aku karâ duma.

26. Dan idjä manang, dan idjâ mahaga karâ penggawingku sampei kalepahe, aku hendak menenga aka kwasa nintu olo kapir.

27. Iâ karâ menjakatik olo tâ hapan soka sanaman; kilau sarangan tukang blanei olo tä karâ iramok; kilau aku kea djari mendino kwasa tä bara Apangku.

28. Dan aku hendak menenga aka bintang-sawah tä.

29. Idjâ aton bara pinding, bua iä mehining augh, idjä insanan Rogh akan karâ ungkup.

BAGI 3.

Surat Tuhan akan panditan ungkup hong Sardis, hong Piladelpia, dan hong Laodikea.

1. Dan awi ikau menjurat akan melaikat ungkup idjä hong Sardis: To koan iä, idjâ mimbing udju Rogh Hatalla tä, dan udju bintang tâ: aku kasene karä penggawim, ikau inggarâ belom, dan ikau aton matei.

2. Djaga, awi mengarassan tisa idjä bilak matei kea; krana aku djari mengkemä penggawim, djetä djaton aton kilau patut intu Hatalla.

3. Tagal tâ ingat, kilen ikau djari mendino dan djari mehining tä, dan awi mahaga djetâ, dan hoba. Maka djaka ikau djaton mendjaga, kilau maling aku karâ menanggo, mawi ikau, dan ikau djaton karâ katawan, djam idjâ kwe aku karä sampei, mawi ikau.

4. Tapi aton intu ikau hong

Sardis kea isut biti, idjä djaton djari mempurak pakeiae, dan iä tâ akan menandjong habambei dengangku huang pakeian beputi, krana djetâ aton patut nintu olo tä.

5. Idjâ manang, iâ karâ imakeian dengan pakeian beputi, dan djaton haliei aku hendak menganan arae bara surat pambelom tâ, dan aku hendak mengaku arae intu Apangku, dan intu karä melaikat ajue.

6. Idjâ aton bara pinding, bua iâ mehining augh idjâ insanan Rogh akan karâ ungkup.

7. Dan awi menjurat akan melaikat ungkup idjâ hong Piladelpia: To koan Idjâ Brasi tâ, Idjâ Toto tâ, idjä mimbing anakkuntji Dawid, idjâ muap, dan dialo idjä biti tau menguntji, dan iä menguntji, dan dialo idjâ biti tau muap:

8. Aku kasene karä penggawim; itäm, aku djari muap lawang akam, dan dialo idjâ biti tau menguntji tâ; krana kaabas awang korik aton intu ikau, dan ikau djari mahaga aughku, dan djaton djari milim arangku.

9. Itä, aku menjaragh akam isut biti bara sinagoge satan, bara olo tâ, idjä menggarâ arepe aton olo Jehudi, dan iä djaton aton olo Jehudi, tapi iâ menendjaro; itâ, aku hendak menjoho iâ menale, dan menjemba intu âka paim, dan iâ karâ mengasene, aku sinta ikau.

10. Basa ikau djari mahaga augh kaserenangku, maka aku kea hendak mahaga ikau intu djam tingkes tâ, idjâ karâ bua salepa kalunen, uka iningkes karâ olo idjâ aton mukong petak.

11. Itâ, aku duma bedjeleng; imbing idjä aton intu ikau, belâ olo menduan kapian-radja ajum!

12. Idjâ manang, aku hendak menampa iâ mendjadi djihi huang human Hatallangku, dan djaton hindei iâ karä blua bara hetâ, dan aku hendak menjurat hundjun iä aran Hatallangku, dan aran lewun Hatallangku, iä tâ: Jerusalem idjä taheta, idjâ mohon bara sorga, bara Hatallangku, tinei arangku kea idjâ taheta tâ.

13. Idjâ aton bara pinding, bua iâ mehining augh, idjâ insanan Rogh akan karä ungkup.

14. Dan awi menjurat akan melaikat ungkup olo Laodikea: To koan Amen tä, Saksi tä idjâ budjur dan toto, Mantir karâ tampan Hatalla:

15. Aku kasene karä penggawim, ikau djaton aton sadingen dan djaton blasut; djaka kea ikau aton sadingen atawa blasut!

16. Tapi to, basa ikau aton koko, djaton sadingen dan djaton blasut, jaku karâ meludja ikau bara njamangku!

17. Krana ikau hamau: Jaku aton tatau, dan aku djari inampa tatau, dan aku djaton tapas talo en-en;—dan ikau djaton katawan, ikau aton tjelaka, dan asi ampie, dan pähâ belom, dan bebutä, dan halowei.

18. Aku menjoho ikau, awi memili bara aku bulau, idjä djari ingkemä awi apui, mangat ikau mendjadi tatau, tinei pakeian beputi, mangat ikau imakeian, dan âla kahawân kaloweim mendjadi bakarina; dan awi mohos ma-

tam dengan tatamba-mata, mangat ikau tau mitä.

19. Idjä äka sintangku, iâ tä aku mempudji dan mendjara; tagal tä, langka-langkap, hoba ikau!

20. Itä, aku mendeng intu baun-tonggang, dan aku menega; djaka olo karâ mehining aughku, dan muap lawang, aku hendak tamä huang iâ, dan aku hendak kuman penginan hamalem tâ denga, dan iä dengangku.

21. Idjâ manang, aku hendak menjoho iâ mondok dengan aku hundjun padadusangku, kilau aku djari manang, dan mondok dengan Apangku hundjun padadusae.

BAGI 4.

Johannes mitä padadusan Hatalla huang sorga.

1. Limba tâ aku mitâ, dan itâ! lawang djari buap huang sorga; dan augh solake tâ, idjä aku djari mehining hakotak dengangku, idjâ kilau augh sarunei, aton hamau: Mendai kanto, dan aku hendak memprahan akam talo idjâ akan indu mendjadi rehian.

2. Dan belalu kea aku kilau blua berengku; dan itä, padadusan djari ina huang sorga, dan aton Idjä awang mondok hundjun padadusan tâ.

3. Dan ampin ajue, idjâ aton mondok hundjue, aton kilau batu jaspis dan kilau batu sardis; dan liu aton mengaliling padadusan tâ, idjâ aton sama ampin tampaja kilau batu smaragd.

4. Dan hakaliling padadusan Idjâ tâ aton duâ pulu âpat padadusan; dan aku mitâ duä pulu âpat olo bakas mondok hundjun padadusan tâ, iâ tä aton imakeian dengan pakeian beputi, dan kapiahn-radja idjâ bara bulau aton hundjun takoloke.

5. Dan bara padadusan Idjâ tâ aton blua kilat, dan augh njaho, tinei augh beken; dan udju sumbon-apui aton hanjala intu baun padadusan tâ, iä tâ aton udju Rogh Hatalla tâ.

6. Dan intu baun padadusan tâ aton tasik katja, idjä kilau kristal ampie. Dan intu bentok padadusan tinei hakaliling padadusan aton âpat talo-belom, idjâ aton kutoh matae intu baue dan intu likute.

7. Talo-belom idjâ solake tâ aton padan ampin singa, dan talo-belom idjä duä aton padan ampin anak-sapi, dan talo-belom idjä telo tâ aton baun olon, dan talo-belom idjâ âpat tä aton padan ampin burong nasar idjâ aton trawang.

8. Dan genep biti âpat talo-belom tà aton djehawen palapas, djetâ aton kutoh mata, hakaliling dan intu huange; dan handau hamalem iâ tâ djaton melajan, koa: Brasi, brasi, brasi aton Tuhan Hatalla, idjâ paham kwasa tâ, idjâ djari aton; dan idjâ aton, dan idjâ akan duma.

9. Dan amon talo-belom tâ menjewut horumat dan tara dan tarimakasi intu iä idjâ mondok hundjun padadusan, idjâ belom palus katatahi:

10. Tâ duâ pulu âpat olo bakas tâ mehingkep intu pain iâ tâ, idjâ mondok hundjun pada-

dusan, dan menjemba iä, idjâ belom palus katatahi, dan mendjaka kapiahn-radja ajue akan pain padadusan, haiak hamau :

11. Patut ikau, Tuhan, mendino karâ horumat, karä tara, karâ kwasa; krana ikau djari menampa talo handiai, dan awi kabendak ajum talo tä aton, dan talo tâ djari inampa.

BAGI 5.

Aton surat, idjä inutup awi udju tjatjak: Anak-tebiri, idjä djari impatei tâ, tau membuka tâ, dan iâ ihorumat awi karâ kawan talo belom hong sorga.

---

1. Dan aku mitä huang lengän gentaun ajue, idjâ mondok hundjun padadusan, aton surat, idjâ aton bintike hila huange dan hila ruar, djetâ aton inutup awi udju tjatjak.

2. Dan aku mitä melaikat idjâ abas, idjâ mentehau hapan hai aughe: Æwe aton beguna, uka membuka surat tâ, dan uka mengarak karä tjatjake?

3. Dan djaton idjâ biti idjä huang sorga, atawa idjâ hundjun petak, atawa idjä penda petak tau membuka surat tâ, dan tau membasa huang djetâ.

4. Dan aku paham menangis, basa djaton idjä biti aton beguna, uka iâ membuka surat tâ, dan djaton kea idjä biti tau mitâ huang tâ.

5. Dan idjâ biti olo bakas tä hamau dengangku: Æla menangis! itâm, Singa idjâ bara ungkup Juda tä, Uhat Dawid tä, djari manang, sampei iä tau membuka surat tâ, dan tau mengarak udju tjatjak ajue.

6. Maka aku mitâ, dan itâ intu bentok padadusan tä, dan intu bentok âpat talo-belom tâ, dan intu bentok olo bakas tä aton mendeng Anak-tebiri, idjä kilau injambali ampie, idjâ aton udju tandok dan udju mata, iä tä aton udju Rogh Hatalla tâ, idjä injoho akan karâ batang-petak.

7. Maka Anak-tebiri tâ duma, dan djari menduan surat tä bara lengân gentaun iâ tâ, idjâ mondok hundjun padadusan tâ.

8. Dan amon iâ djari menduan surat tâ, maka âpat talo-belom tä, dan duâ pulu âpat olo bakas tä, mehingkep intu pain Anak-tebiri, dan intu genep biti âwen tâ aton kitara, dan sarangan bara bulau, idjä aton hesuang garo, iâ tä aton karâ laku-doan olo brasi.

9. Dan iâ tâ menjanji njanjian idjâ taheta, koa: Ikau aton beguna akan menduan surat tâ, dan akan mengarak karâ tjatjake, krana ikau djari injambali, dan hapan daham kabuatm ikau djari memili ikei akan Hatalla bara karâ ungkup, dan bara karâ bahsa, dan bara karä utus dan bara karä djelahan olo.

10. Dan ikau djari menampa ikei mendjadi radja dan imam intu Hatallan ikei; dan kilau radja ikei akan marentah hundjun petak.

11. Dan aku mitâ, dan aku mehining augh arâ melaikat, idjâ aton hakaliling padadusan, tinei talo-belom tä, tinei olo bakas tâ; maka iâ aton sapulu kojan lipet sapulu kojan, dan bakojan-kojan lipet kojan karâe.

12. Dan iâ hamau, hapan hai aughe: Patut Anak-tebiri, idjä

djari injambali, menduan kwasa, dan penatau, dan kapintar, dan kaabas, dan horumat, dan kahai, dan tarimakasi.

13. Dan karä talo belom idjâ aton hong sorga, dan idjâ hundjun petak, dan idjä penda petak, dan idjâ huang tasik, aku mehining talo handiai idjâ aton huang tä hamau: Akan iâ, idjä mondok hundjun padadusan, dan akan Anak-tehiri aton tarimakasi, dan kahai, dan horumat, dan kwasa sampei katatahi.

14. Dan koan âpat talo-belom tä: Amen. Dan duä pulu âpat olo bakas tâ mehingkep, dan menjemba iä tâ, idjâ belom palus katatahi.

BAGI 6.

Djehawen tjatjak surat tâ ingarak.

---

1. Dan aku mitä, amon Anak-tehiri djari mengarak idjâ solake bara karâ tjatjak tâ, dan aku mehining idjâ biti bara äpat talo-belom tâ hamau, hapan augh kilau augh njaho awang paham: Tale ikau, itâm!

2. Maka aku mitâ, dan itâ! aton hadjaran beputi, dan iâ idjâ menongkang tä aton mimbing panah; dan kapiahn-radja djari inenga aka, dan iä hagoet haiak manang, dan nakara iä manang.

3. Dan amon iâ djari mengarak tjatjak idjä duä, aku mehining talo-belom idjä duâ tâ hamau: Tale ikau, itâm!

4. Dan hadjaran idjâ beken aton blua, idjâ bahandang ampie; dan akan iä, idjâ menongkang tâ, inenga kwasa, uka iâ menduan kasanang bara petak, sampei olo akan mempatei sama arepe; dan padang awang pandjang inenga aka.

5. Dan amon iâ djari mengarak tjatjak idjâ telo, aku mehining talo belom idjä telo tä hamau: Tale ikau, itäm! Maka aku mitâ, dan itâ! hadjaran bebilem, dan iâ idjâ menongkang tâ aton mimbing timbangan huang lengâe.

6. Dan aku mehining augh blua bara bentok äpat talo-belom tâ, idjâ hamau: Idjâ gantang parei akan idjä dinar, dan telo gantang djagong akan idjä dinar; dan âla memapa undus dan anggor.

7. Dan amon iâ djari mengarak tjatjak idjä âpat, aku mehining augh talo-belom idjâ âpat tä, koa: Tale ikau, itâm!

8. Maka aku mitâ, dan itä! hadjaran idjâ kawo ampie, dan aran ajue, idjä menongkang tâ, aton pampatei, dan naraka aton menuntut iä. Dan kwasa djari inenga aka, nakara iâ mempatei sampei idjâ bagi âpat salepa petak, hapan padang, dan lau, dan pampatei, dan hapan karâ meto besiak, idjâ aton hundjun petak.

9. Dan amon iä djari mengarak tjatjak idjä limâ, aku mitä penda mesbeh liaun olo tâ, idjä djari impatei tagal augh Hatalla, dan tagal kasaksiau, idjâ djari imbinge.

10. Dan iâ tä mentehau, hapan hai aughe, koa: O Tuhan, idjâ brasi dan toto, kilen katahi ikau djaton mahukum dan djaton memalâ dahan ikei intu olo tâ, idjâ aton mukong petak?

11. Dan akan genep biti i-

nenga klambi pandjang idjâ beputi, dan iâ injoho melajan hindei isut, sampei karä djipen beken, idjä hakola denga, dan karâ paharie kea, idjä akan indu impatei hindei, sama kilau iâ, djari genep karäe.

12. Maka aku mitâ, amon iâ djari mengarak tjatjak idjâ djehawen, dan itâ! petak paham honggâ, dan matanandau mendjadi bebilem kilau benang-andas, dan bulan mendjadi kilau daha ampie.

13. Dan bintang langit gagar akan petak, sama kilau djaka upon sikon menggagar buahe âwang mantah, amon djetâ ionggâ awi barat.

14. Dan batang-langit djari hilap, kilau surat idjâ imbaloh olo; dan karâ bukit dan pulau djari inda bara kalekae.

15. Dan karâ radja hong petak, dan karâ olo hai, dan karä olo tatau, dan karâ mantir, dan karâ olo kwasa, dan karâ djipen, dan karä olo mardeka menjahokan arepe huang lowang petak dan penda bukit batu.

16. Dan iâ hamau dengan bukit dan dengan batu hai tâ, koa: Sewu akan ikei, dan sahokan ikei bara baun iä tâ, idjâ mondok hundjun padadusan, dan bara kasangit Anak-tebiri.

17. Krana andau hai kasangit ajue djari sampei, dan äwe tau menanggong tâ?

BAGI 7.

Melaikat Hatalla mentjatjak karä olo Hatalla bara utus alo Israel, dan bara utus olo beken, dan karâ olo tâ mendeng intu baun padadusan Hatalla.

---

1. Maka limba tâ aku mitâ äpat melaikat mendeng intu âpat puting petak, idjâ mimbing âpat riwut tâ, idjä aton hong petak, belâ riwut aton hong petak, atawa hong tasik, dan uka tâ äla kea menapi karâ upon-kaju.

2. Dan aku mitâ melaikat awang beken aton mendai bara âka matanandau lembut, iâ mimbing tjatjak Hatalla idjâ belom. Dan hapan hai aughe iâ mentehau, menjoho âpat melaikat tâ, akan tâ kwasa djari inenga, nakara iâ memapa petak tuntang tasik,

3. Koa: Æla memapa petak, tasik djaton kea, âla kea karâ upon-kaju, sampei ikei djari mentjatjak karä djipen Hatallan ikei intu lingkaue.

4. Dan aku djari mehining karâ olo tâ, idjä djari intjatjak; saratus âpat pulu äpat kojan biti djari intjatjak bara karâ ungkup olo Israel.

5. Bara ungkup Juda djari intjatjak duâwalas kojan biti; bara ungkup Ruben djari intjatjak duâwalas kojan biti; bara ungkup Gad djari intjatjak duâwalas kojan biti.

6. Bara ungkup Aser djari intjatjak duâwalas kojan biti; bara ungkup Naptali djari intjatjak duâwalas kojan biti; bara ungkup Manasse djari intjatjak duäwalas kojan biti.

7. Bara ungkup Simeon djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara ungkup Lewi djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara ungkup Isakar djari intjatjak duâwalas kojan biti.

8. Bara ungkup Sebulon djari intjatjak duâwalas kojan biti;

bara ungkup Josep djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara ungkup Benjamin djari intjatjak duäwalas kojan biti.

9. Maka limba tâ aku mitä, dan itâ, kawan olo awang hai haliei, idjä djaton terisä olo, idjä bara karâ djelahan olo, bara karä ungkup, bara karâ utus, bara karä bahsa, iâ tä mendeng intu baun padadusan tä, dan intu baun Anak-tebiri; iä tâ imakeian dengan klambi pandjang awang beputi, dan dawen korma aton intu lengäe.

10. Dan iâ mentehau hapan hai aughe, koa: Salamat ikei aton awi Hatallan ikei, idjä mondok hundjun padadusan tâ, dan awi Anak-tebiri.

11. Dan karâ melaikat mendeng hakaliling padadusan, dan hakaliling olo bakas dan âpat talo-belom tâ; dan iä mehingkep intu baue naharep padadusan, sambil menjemba Hatalla,

12. Koa: Amen. Tara dan kahai, dan kapintar, dan tarimakasi, dan horumat, dan kwasa, dan kaabase aton akan Hatallan ikei palus katatahi. Amen.

13. Maka tomba idjâ biti olo bakas tâ, sambil hamau dengangku: Olo to, idjä imakeian dengan klambi awang beputi,äwe iâ tâ, dan bara kwe iä djari duma?

14. Maka koangku denga: Tuan, ikau kea aton katawan tä. Dan iä hamau dengangku: Olo to aton, idjâ djari duma bara kadjakä tâ idjâ paham, dan iä djari menjau klambie idjâ pandjang, dan iä djari memuti klambie idjâ pandjang huang dahan Anak-tebiri.

15. Tagal tä iâ menaharep padadusan Hatalla, dan menjemba iâ handau hamalem huang human ajue; dan iâ, idjâ mondok hundjun padadusan, karâ mengandjungen iâ.

16. Djaton hindei iâ akan blau, dan djaton hindei iä akan teah belei; lason andau djaton akan mawi iâ, djaton kea lason talo beken.

17. Krana Anak-tebiri, idjä aton intu bentok padadusan, akan menjakatik iä, dan iâ karâ maga olo tâ akan sungei danum awang belom; dan Hatalla karä mempuas karä djohon-mata bara matan olo tâ.

BAGI 8.

Tjatjak idjâ udju tâ ingarak; akan udju melaikat inenga udju sarunei; äpat melaikat mempehiau saruneie.

---

1. Dan amon iä djari mengarak tjatjak idjâ udju tâ, maka aton suni haliei huang sorga, satenga djam katahi hirah.

2. Dan aku mitâ udju melaikat tä, idjâ mendeng intu baun Hatalla: dan udju sarunei inenga aka.

3. Dan melaikat awang beken aton duma, iâ tâ mendeng dara mesbeh, dan iâ mimbing sarangan hagaro idjâ bara bulau; dan arâ garo inenga aka, mangat iä mingkes tâ, tuntang laku-doan karä olo brasi, hundjun mesbeh bara bulau tâ, idjâ aton intu baun padadusan.

4. Dan asep garo tä tuntang laku-doan karâ olo brasi mendai akan Hatalla bara lengän melaikat tä.

5. Dan melaikat tä menduan sarangan hagaro tâ, dan menjuang tâ dengan apui idjâ aton hundjun mesbeh tä, dan iâ mendjaka tâ akan petak; tâ, maka mendjadi augh, dan njaho, dan kilat, dan petak paham honggâ.
6. Dan udju melaikat tâ, idjâ mimbing udju sarunei tâ, menatap arepe, uka mempehiau tä.
7. Dan melaikat idjâ solake djari mempehiau saruneie, tâ mendjadi udjan-batu dan apui, idjä habalut dengan daha, dan djetâ indjaka akan petak; dan bagi telo karâ upon-kaju djari ingâhu, dan karâ oru awang behidjau djari inusul.
8. Dan melaikat idjä duâ tä djari mempehiau saruneie, tâ talo idjâ kilau bukit awang gantong ampie, idjâ bakâhu, indjaka akan tasik, dan bagi telo tasik tâ mendjadi daha.
9. Dan bagi telo karâ talo belom tâ, idjä aton huang tasik, djari matei; dan bagi telo karä benama djari rusak.
10. Dan melaikat idjâ telo tâ djari mempehiau saruneie, dan bintang idjâ hai, idjâ hanjala kilau sewan, djari gagar bara langit; iâ tä lawo akan bagi telo karâ batang-danum dan akan karâ lowang-danum.
11. Maka aran bintang tâ aton absintus; dan bagi telo karâ danum mendjadi bepait haliei, kilau absintus; dan arâ olo matei awi danum tâ, krana danum djari mendjadi bepait.
12. Dan melaikat idjâ âpat tä mempehiau saruneie, djetâ bua bagi telo matanandau, dan bagi telo bulan, dan bagi telo karâ bintang, nakara bagi telo talo tä ingaput, dan bagi telo handau tâ djaton aton bara blawa, kalotâ kea bagi telo hamalem.
13. Dan aku mitä, dan aku mehining melaikat trawang intu bentok langit, iâ tâ hamau hapan hai aughe: Pajah! pajah! pajah iâ tâ, idjâ mukong petak, tagal augh sarunei beken, idjâ imbing telo melaikat tâ, idjâ akan indu mepehiau saruneie hindei.

BAGI 9.

Melaikat idjä limâ tä mempehiau saruneie; kadjakâ idjâ solake tä, sangkalap idjâ kilau kala ampie. Melaikat idjâ djehawen tâ mempehiau saruneie; âpat melaikat idjâ imasong mendjadi bengkak.

---

1. Dan melaikat idjä limâ tâ mempehiau saruneie, dan aku mitâ bintang, idjä djari gagar bara langit akan petak, dan anak-kuntji abissos inenga aka.
2. Dan iâ muap abissos tâ, maka asep djari lembut bara abissos, kilau asep apui awang hai; maka matanandau dan pangara ingaput awi asep abissos tä.
3. Dan bara asep tä sangkalap aton blua akan petak, dan kaabase inenga aka, kilau kaabas kala hundjun petak.
4. Maka iâ tâ injoho, âla iâ akan memapa oru hong petak, âla kea karâ ampin sajor, âlâ kea upon-kaju, baja olo tâ bewe, idjä djaton aton tjatjak Hatalla intu lingkaue.
5. Dan kwasa djari inenga aka, djaton uka iä mempatei olo tâ, tapi uka olo tä ingapâhä awie limâ bulan katahi; maka iä

mengäpähâ kilau kala aton meng-
apâhâe, amon iâ memuntut olo.
6. Maka huang karä andau tâ
olo akan menggau pampatei, dan
djaton iä akan sondau tä; iâ
karä taharu, hendak matei, tapi
pampatei karâ hadari bara iä.
7. Dan ampin saugkalap tâ
aton kilau hadjaran, idjâ aton
tatap ompat olo baklahi, dan
hundjun takoloke aton kapiahn-
radja, idjä kilau bulau ampie,
dan baue aton kilau baun olo.
8. Dan iä aton balau kilau ba-
laun olo bawi, maka kasingae
aton kilau kasingan singa.
9. Dan iä hapan sangkarut,
idjâ kilau sangkarut sanaman,
dan augh palapase aton kilau
augh arä kareta, amon arâ hadja-
ran haiak hadari, amon olo kla-
hi mentakan musohe.
10. Dan iâ aton ekohe kilau
ekohn kala, dan iâ aton bara
buntut intu ekohe; dan iä aton
kwasa akan mengapâhä olo ka-
lunen limä bulan katahi.
11. Maka melaikat abissos tä
aton radjae; arae aton tumon
bahsa Ibrani: Abaddon; dan
tumon bahsan olo Hellenes arae
aton: Apollion.
12. Kadjakâ idjâ solake tä dja-
ri halau, itä, duâ kadjakä akan
indu duma hindei limba djetâ.
13. Dan melaikat idjâ djeha-
wen tä djari mempehiau saru-
neie, maka aku mehining augh
blua bara äpat tandok mesbeh
idjä bara bulau tâ, idjâ aton intu
baun Hatalla,
14. Idjâ hamau dengan melai-
kat idjä djehawen tä, idjâ mim-
bing sarunei tä: Engkak äpat
melaikat tâ, idjâ imasong dara
batang-danum lomba, Euprat tä.

15. Dan âpat melaikat tâ djari
iengkak, idjâ djari tatap akan
djam, dan akan andau, dan akan
bulan, dan akan njelo, nakara iâ
akan mempatei bagi telo karâ
olo kalunen.
16. Dan karâ kawan olo klahi
idjâ menongkang hadjaran aton
duâ lipet sapulu kojan lipet sa-
pulu kojan karâe; maka aku
mehining angkan karäe.
17. Dan huang talo gitae to
aku mitä hadjaran tâ kea, dan iâ
idjâ menongkang tâ, idjâ hapan
sangkarut idjâ bahandang ampie
kilau apui, dan biru kilau ba-
tang-langit, dan kilau barirang;
dan takolok hadjaran tâ aton ki-
lau takolok singa, dan bara nja-
mae aton blua apui, dan asep,
dan barirang.
18. Dan awi telo talo tâ bagi
telo karâ olo kalunen impatei, iä
tâ, awi apui, dan awi asep, dan
awi barirang tâ, idjâ aton blua
bara njamae.
19. Krana kaabase aton intu
njamae, dan intu ekohe; krana
ekohe aton kilau handipâ, dan
djetâ aton bara takolok, hapan
tâ iâ memapa olon.
20. Dan karä olo beken tâ,
idjâ djaton impatei awi karâ ka-
djakâ tâ, djaton djari mules a-
repe bara karä penggawin leng-
âe, uka iâ terei menjemba karâ
iblis, dan hampatong dewa bara
bulau dan bara salaka, dan bara
tambaga, dan bara batu, dan
bara kaju, idjâ djaton tau mitâ,
dan djaton tau mehining, dan
djaton tau menandjong.
21. Dan olo tâ djaton kea djari
mules arepe bara karâ hadate,
iâ tä: mempatei olo, memuli olo,
dan habandong, dan menakau.

BAGI 10.

Melaikat idjä paham abas mahandar, mimbing surat, dan mesanan, waja melaikat idjä udju tâ akan mempehiau saruneie, maka karä penggawin Hatalla karâ ilalus; Johannes kuman surat tâ.

1. Dan aku mitâ melaikat idjâ beken, idjâ abas, mohon bara langit; iä aton imakeian dengan baun-andau, dan liu aton hundjun takoloke, dan baue aton kilau matanandau, dan paie aton kilau djihi apui ampie.

2. Dan intu lengâe aton surat korik, idjä imbuka; dan iâ mingkes paie idjâ hila gentaue hundjun tasik, dan paie idjä hila sambil hundjun petak.

3. Dan iä mentehau, hapan hai aughe, sama kilau djaka singa menjakungkong; dan limba iâ djari mentehau, maka udju njaho tä aton memplua aughe.

4. Dan limba udju njaho tâ djari memplua aughe, aku hendak menjurat augh tâ; maka aku mehining augh bara langit, idjâ hamau dengangku: Awi menutup augh idjâ djari injewut udju njaho tâ, dan äla menjurat tâ.

5. Maka melaikat tâ idjä gitangku, idjä mendeng hundjun tasik dan hundjun petak, menggatang lengâe akan langit,

6. Dan haiak menjewut iâ, idjâ belom palus katatahi, idjä djari menampa langit dan karâ talo huange, tinei petak dan karâ talo hundjue, tinei tasik dan karâ talo huange, maka melaikat tuntang sapa mesanan, djaton karâ aton endâ hindei.

7. Tapi huang karâ andau augh melaikat idjâ udju tâ, amon iä tä mempehiau saruneie, maka kahendak Hatalla idjä besahokan tâ karä mendjadi tulus, kilau iä djari mesanan tä akan djipäe, akan karâ nabi tâ.

8. Dan augh idjâ djari hiningku, idjä bara sorga tâ, aton hakotak tinei dengangku, koa: Lius, duan surat korik idjä imbuka tâ, idjä aton intu lengân melaikat, idjâ mendeng hundjun tasik dan hundjun petak.

9. Dan aku djari menanggo melaikat tâ, dan aku hamau denga: Tenga surat korik tâ akangku. Maka koan iä tâ dengangku: Duan tä dan kuman djetâ; djetä karâ menampa knaim mendjadi bepait, tapi huang njamam djetâ karâ aton manis kilau madu.

10. Maka aku menduan surat korik tâ bara lengân melaikat, dan aku kuman tâ lepa; maka djetä aton manis huang njamangku, kilau madu, dan limba aku djari kuman tâ, maka knaingku mendjadi bepait awi djetâ.

11. Dan iâ hamau dengangku: Ikau akan indu menudjum tinei menintu arâ utus dan arâ djelahan olo, dan menintu arâ bahsa dan arâ radja.

BAGI 11.

Duâ saksi Hatalla; kadjakâ duä tä djari halau; sarunei idjâ udju tâ impehiau.

1. Maka dârâ humbang djari inenga akangku, idjâ kilau sokaukur ampie; dan melaikat tâ mendeng dan hamau: Mendeng, ukur human Hatalla dan mesbeh tä, dan iâ tä, idjâ aton menjemba huang tâ.

2. Tapi tambiran tâ, idjâ aton intu ruar human Hatalla naughe bewe, äla mukur tâ, krana djetâ djari inenga akan olo kapir; dan olo tâ karâ mehundjeng lewu idjâ brasi âpat pulu duâ bulan katahi.

3. Dan aku hendak menenga kwasa akan duä saksingku, dan iâ tä karâ madjar olo sakojan duä ratus djehawen pulu andau, haiak iâ ingkepan dengan tappi bidak.

4. Iâ tâ aton duä upon-undus tä, dan duâ tantahan sumho tâ, idjä mendeng intu baun Hatalla, Tempon petak.

5. Dan amon olo hendak memapa äwen duâ tâ, apui akan blua bara njamae, dan akan mempalomos karâ musohe; dan amon olo hendak memapa iä, djaton tau dia olo tä impatei kalotä.

6. Æwen tâ aton bara kwasa matep langit, sampei djaton aton udjan karä andau iâ mesanan aughe, dan iä aton kwasa mawi karâ danum, moba tâ mendjadi daha; tinei sasening iâ maku, maka iâ aton kwasa mawi petak hapan arâ ampin kapähâ.

7. Dan amon iä djari melalus kasaksian ajue, maka meto tâ, idjâ mendai bara abissos, karâ mengalahi iâ, dan karâ mempala iä, samhil mempatei iâ.

8. Dan hantue karâ menter hong djalan lewu hai tâ, idjâ tumon rogh inggarä Sodom dan Misir, âka Tuhan ikei djari injampalaki kea.

9. Dan olo bara karä utus, dan bara karâ ungkup, dan bara karâ balısa, dan bara karâ djelahan olo karâ mitâ hantu tâ telo andau dan idjâ pontong andau, dan iâ djaton menjoho hantu tâ ingkes huang kubur.

10. Dan olo idjâ mukong petak karâ hanjak atei tagal äwen duâ tä, dan iä karä busik, dan iâ karä mempait penenga akan sama arepe, basa duä nabi tâ djari mengapâhâ iâ, idjâ mukong petak.

11. Dan limba telo andau dan idjâ pontong andau rogh pambelom bara Hatalla djari tamâ âwen duâ tâ, dan iâ misik, mendeng intu paie, dan kikâ awang paham lawo huang olo tâ, idjâ mitä iâ.

12. Dan âwen duä tâ mehining augh idjä hai bara sorga, idjâ hamau denga: Mendai akan to! Dan iâ mendai akan sorga, huang baun-andau; dan karâ musohe mitâ iâ.

13. Maka palus djam tä kea petak paham honggä, dan bagi sapulu lewu tâ djari belongkang, dan haiak petak honggä, maka udju kojan olo djari impatei; dan olo awang beken tâ paham mikä, dan iâ menenga horumat akan Hatalla, Tempon sorga.

14. Kadjakâ idjä duä tâ djar halau, itâ, kadjakâ idjä telo tä aton duma bedjeleng.

15. Dan melaikat idjâ udju tâ djari mempehiau saruneie, dan arâ augh awang batarik mendjadi huang sorga, koa: Karâ karadjaan kalunen djari mendjadi ain Tuhan ikei, dan ain Kristus ajue! dan iä karâ marentah kilau radja palus katatahi.

16. Dan duä pulu âpat olo bakas tä, idjâ mondok hundjun padadusae intu baun Hatalla,

djari mehingkep intu baue, sambil menjemba Hatalla,

17. Koa: Ikei menarimakasi intu ikau, Tuhan, Hatalla idjä paham kwasa, idjâ aton, idjâ djari aton, dan idjâ akan duma! basa ikau djari menduan kwasam idjâ paham, dan djari marentah kilau radja.

18. Dan karä djelahan olo djari blait, tapi kalaitm djari sampei, dan wajan olo matei, uka iâ tâ imalâ, dan uka upahe inenga akan karä djipem, akan karä nabi, dan akan karâ olo brasi, dan akan olo handiai tâ, idjâ mikâ aram, akan olo korik dan akan olo hai, dan uka ikau merusak olo tä, idjâ djari merusak petak.

19. Dan human Hatalla idjâ aton huang sorga tä djari iuap, dan tabalan-djandji djari gitan huang humae; maka mendjadi kilat, dan augh, dan njaho, dan petak honggä, dan mendjadi udjan-batu awang hai.

BAGI 12.

Olo bawi, idjä imakeian dengan matanandau, hendak manak; naga hendak menelen iâ; Mighael mengalahi naga; naga inganan akan petak, iâ hendak merusak olo bawi tä.

1. Maka talo hai gitan hong sorga, iâ tâ, olo bawi, idjâ imakeian dengan matanandau, dan bulan aton penda paie, dan hundjun takoloke aton kapiahn-radja bara duâwalas bintang.

2. Iâ tä aton betihi, dan iâ paham menangis, basa iâ aton kapähä, hendak manak.

3. Dan talo beken gitan huang sorga, dan itä, aton naga bahandang idjâ hai, intu iâ aton udju takolok, dan sapulu tandok, dan intu takoloke aton udju kapiahn radja.

4. Dan ekohe menamput bagi telo karä bintang hong langit, dan mendjaka tâ hundjun petak. Maka naga tâ mendeng intu baun olo bawi tâ, idjä hendak manak, nakara iä menelen anake, sana iâ djari manak tâ.

5. Maka iâ manak anak hatuâ, idjâ akan menjakatik karâ olo kapir hapan soka idjâ bara sanaman, dan anake ihakan akan Hatalla, dan akan padadusae.

6. Dan olo bawi tâ hadari akan padang, äka tunis, hetâ aton kaleka intu iâ, idjä injimpan aka bara Hatalla, mangat iä membelom arepe hetä sakojan duä ratus djehawen pulu andau.

7. Maka mendjadi klahi huang sorga; Mighael dan melaikat ajue mengalahi naga tâ, dan naga tuntang melaikat ajue mengalahi kea.

8. Dan iâ djaton tau melawan, dan kaleka djaton aton hindei akan iâ huang sorga.

9. Dan naga hai tâ, iä tâ handipâ bakas tä, idjä inggarä iblis dan satan, idjâ mempalajang salepa kalunen, iâ tâ djari inganan akan petak, dan karâ melaikat ajue djari inganan haiak denga.

10. Dan aku mehining augh hai huang sorga, koa: To djari impendeng salamat, dan kaabas, dan karadjaan Hatallan ikei, dan kwasan Kristus ajue, krana idjâ pendawa tä, idjä handau hamalem djari mendawa paharin ikei intu Hatalla, djari inganan kaliwa.

11. Dan paharin ikei djari

mempala iä awi dahan Anak-
tebiri, dan awi augh kasaksian
ajue: dan iâ djaton djari sinta
pambelome, toto, sampei akan
pampatei.
12. Tagal tä, hanjak keton,
karä sorga, dan keton handiai
idjâ melei huange! Pajah olo tâ,
idjâ mukong petak dan tasik!
krana iblis djari mohon akan
keton, dan iä paham blait, basa
iä katawan, waja pandak bewe
aton intu iâ.
13. Dan amon naga tâ mitä,
iâ djari inganan akan petak, ma-
ka iâ menggoang olo bawi tä,
idjâ djari manak anak hatuâ tä.
14. Maka akan olo bawi tâ
djari inenga duä palapas burong
nasar awang hai, mangat iä tra-
wang akan padang, akan kalekan
ajue, âka iâ karâ pakanan idjâ
waja, tinei duä waja, tinei sa-
tenga waja, kedjau bara baun
handipâ tä.
15. Maka handipä tâ meludja
bara njamae danum, kilau ba-
tang-danum, idjä menuntut olo
bawi, hendak menamput iâ awi
batang-danum tâ.
16. Maka petak mawat olo
bawi, petak muap njamae dan
menelen batang-danum, idjä djari
iludja naga bara njamae.
17. Maka naga paham besingi
olo bawi tâ, dan iâ lius, nakara
iâ mengalahi awang beken tâ,
idjâ aton ungkup olo bawi tä,
idjâ mahaga prentahn Hatalla,
dan idjä mimbing kasaksian Je-
sus Kristus.

BAGI 13.

Meto lembut bara tasik, naga tä menenga kwasae aka; meto beken lembut, dan menantiring olo, uka iä menjemba meto idjâ solake tâ.

---

1. Maka aku mendeng intu
pasisir tasik. Dan aku mitâ me-
to lembut bara tasik, intu iä a-
ton udju takolok, dan sapulu
tandok; dan intu karä tandoke
aton sapulu kapiahn-radja, dan
intu takoloke aton ara idjä me-
nawa Hatalla.
2. Maka meto tâ, idjâ aku
mitâ, aton kilau harimau ampie,
dan paie aton kilau pain bahu-
ang, dan njamae aton kilau nja-
man singa; maka naga tâ me-
nenga aka kaabase, dan pada-
dusae, dan kwasae awang paham.
3. Dan aku mitâ Idjä bara ka-
râ takoloke aton behimang, kilau
djaka djetâ akan matei, dan hi-
mange tâ halit tinei, dan salepa
kalunen heiran, menuntut meto
tä.
4. Dan iâ menjemba naga,
idjâ djari menenga kwasa akan
meto tâ; dan iä menjemba meto
tâ, koa: Æwe aton kilau meto
tâ? Æwe tau mengalahi tâ?
5. Dan njama inenga aka, i-
djä hakotak augh bedjoho, dan
augh idjâ menawa Hatalla; dan
kwasa djari inenga aka akan
mawi talo kalotâ âpat pulu duâ
bulan.
6. Dan meto tâ membuka
njamae, uka menawa Hatalla,
dan memapa arae, tinei humae,
tinei idjä awang melei huang
sorga.
7. Dan kwasa djari inenga
aka, uka mengalahi olo brasi,
sambil mempala iä; dan kwasa
djari inenga aka nintu karâ dje-
lahan olo, nintu karä bahsa,
nintu karâ utus olo,
8. Dan olo handiai idjä mu-
kong petak karâ menjemba meto
tä, olo handiai, idjâ arae djaton

djari tersurat hunng surat pambelom Anak-tebiri tâ, idjâ djari injambali, bara katika kalunen djari inampa.

9. Amon olo aton bara pinding, bua iâ mehining!

10. Amon olo maga akan sipir, iâ kabuat akan tamä sipir; amon olo mempatei hapan padang, iâ akan impatei dengan padang. Heto patut baja kaserenan dan kapertjaja olo brasi.

11. Dan aku mitâ meto awang beken lembut bara petak, intu djetâ aton duâ tandok, sama ampin tandok Anak-tebiri, dan djetâ hakotak sama kilau naga tä.

12. Dan djeto hapan karä kwasan meto idjâ solake tä intu baun meto idjä solake tä, dan djetâ menjoho petak dan olo handiai idjâ mukong petak menjemba meto idjâ solake tä, idjâ himange, awang akan indu matei tä, djari halit.

13. Dan djetâ mawi kata awang hai, sampei iä menjoho apui kea mohon bara langit akan petak, intu baun karä olo.

14. Dan iâ mempalajang olo tä, idjä mukong petak, awi karä kata, idjä djari inenga aka akan indu mawi intu baun meto beken tâ; dan iä menjoho olo, idjä mukong petak, uka iä menampa hampatong, tamunan meto tä, idjâ djari impahimang awi padang, dan idjâ djari belom haluli.

15. Dan kwasa djari inenga aka, nakara iä menenga rogh akan hampatong, tamunan meto tä, sampei hampatong meto tâ tau hakotak kea; dan iä menenga prentah, olo handiai, idjâ djaton hendak menjemba hampatong meto tâ, akan indu impatei.

16. Dan iâ menenga prentah, nakara kata inampa akan olo handiai, akan olo korik dan akan olo hai, akan olo tatau dan akan olo pâhâ belom, akan olo mardeka dan akan djipen, intu lengân gentaue, atawa intu lingkaue.

17. Dan dialo idjâ biti tau memili atawa mendjual, baja iä, idjâ aton kata tâ, atawa idjä mahaga aran meto tâ, atawa angkan arae.

18. Heto aton kapintar tâ: bua olo idjâ pintar mitong angkan meto tâ, krana djetâ aton angkan olo, dan angkae aton djehawen ratus djehawen pulu djehawen.

BAGI 14.

Anak tebiri tuntang kawae mendeng hundjun bukit Sion; melaikat mempudji olo ăla leket intu meto tä; kalunen inggetem.

---

1. Maka aku mitä, dan itâ! Anak-tebiri tâ aton mendeng hundjun bukit Sion, dan haiak denga saratus âpat pulu äpat kojan biti, intu lingkaun olo tä aran Bapae djari injurat.

2. Dan aku mehining augh bara sorga, kilau augh gotok arâ danum, dan kilau augh njaho awang paham; dan aku mehining augh olo idjä busik hapan kitara.

3. Dan iä menjanji njanjian idjâ taheta intu baun padadusan tä, dan intu baun âpat talo-belom tâ, dan karä olo bakas tä, dan dialo idjä biti tau adjar njanjian tä, baja saratus âpat

pulu âpat kojan biti tâ, idjâ djari imili bara petak.

4. Iâ tâ aton, idjâ djaton djari imali awi olo bawi, krana iâ aton budjang toto; iâ tâ aton, idjä menuntut Anak-tebiri, akan kwe kea iä hagoet; iâ tâ djari imili bara karâ olo kalunen, mendjadi kawan membatang akan Hatalla dan akan anak tebiri.

5. Dan intu njamae djaton djari aton augh tipu, krana iâ djaton tau terpudji intu baun padadusan Hatalla.

6. Dan aku mitä melaikat awang beken, idjä trawang intu bentok langit, dan intu iâ aton Ewangelion idjâ sampei katatahi tâ, uka iä mesanan tâ akan olo, idjâ aton hong petak, akan karâ djelahan olo, akan karâ ungkup, akan karâ bahsa, akan karä utus olo.

7. Iâ tä hamau, hapan hai aughe: Awi keton mikâ Hatalla, dan tenga horumat aka, krana djam hukum ajue djari sampei; dan awi menjemba iä, idjä djari menampa langit dan petak, dan tasik, dan karä batang-danum.

8. Dan melaikat idjä beken aton menuntut iä, koa: Iâ djari belongkang, iä djari belongkang, Babilon, lewu hai tä, basa iâ djari mempihop karâ utus olo dengan anggor kalait kabandonge.

9. Dan melaikat idjä telo djari menuntut âwen tâ, idjä hamau hapan paham hai aughe: Amon olo menjemba meto tä tuntang hampatonge, dan menarima katae intu lingkaue atawa intu lengâe,

10. Iâ akan indu mihop anggor kalait Hatalla, idjâ halâk djaton habalut asi djari inusu akan sangkir kalaite, dan iâ karä ingapâhâ awi apui dan awi barirang, intu baun melaikat idjä brasi, dan intu baun Anak-tebiri.

11. Dan asep kapâhâe lembut palus katatahi, dan iâ djaton aton bara kasanang handau hamalem, iâ, idjâ menjemba meto tâ tuntang hampatonge, dan amon olo menarima katan aran meto tä.

12. Heto patut baja kaserenan olo brasi; heto aton olo tâ, idjâ mahaga prentahn Hatalla, dan kapertjajan Jesus.

13. Dan aku mehining augh bara sorga, idjâ hamau dengangku: Awi ikau menjurat, salamat aton olo matei, idjâ mehotus huang Tuhan, bara katonto kea; toto, koan Rogh, mangat iâ melajan bara kapähân gawie, dan karâ penggawie aton ompat iâ.

14. Dan aku mitâ, maka itä! baun-andau idjâ beputi, dan hundjun 'baun-andau tâ aton mondok idjâ awang padan ampi dengan Anak-olon, intu takoloke aton kapiahn-radja bara bulau, dan intu lengäe aton gentoh idjâ benjihi.

15. Dan melaikat beken aton duma bara sorga, idjâ hapan hai aughe mentehau nintu iâ tä, idjä mondok hundjun baun-andau: Hapan gentohm awi menggetem, krana djam getem djari sampei, basa talo inggetem hong petak djari masak.

16. Dan idjâ mondok hundjun baun-andau mempait gentohe akan petak, dan petak tâ inggetem.

17. Dan melaikat beken blua bara human Hatalla idjâ aton huang sorga, idjä kabuat kea mimbing gentoh idjä benjihi.

18. Dan melaikat beken blua bara mesbeh, idjä aton kwasa nintu apui; dan hapan augh awang paham iâ mentehau nintu iâ tâ, idjâ mimbing gentoh benjihi tä, koa: Hapan gentohm awang benjihi awi menggetem buah upon-anggor petak, krana buahe djari masak.

19. Dan melaikat tâ mempait gentohe, dan menggetem buah upon-anggor petak, dan mendjaka tä akan kaleka mahamis kalait Hatalla idjä hai tä.

20. Maka djetâ ihamis intu ruar lewu, maka daha blua bara kaleka mahamis tâ, sampei akan gandalin hadjaran; sakojan djehawen ratus stadia kakedjau daha tâ aton.

BAGI 15.

Udju melaikat tâ, idjâ mimbing udju sangkir udju kadjakâ tâ, idjä rehian haliei.

1. Dan aku mitâ talo beken huang sorga, idjâ hai dan heiran, iâ tâ, udju melaikat, idjâ mimbing udju kadjakâ tä idjâ rehian haliei, krana huang djetâ kalait Hatalla djari genep.

2. Dan aku mitâ, aton kilau tasik katja, idjâ habalut apui, dan aku mitâ olo tâ, idjâ djari manang, dan djaton djari menarima meto tâ, atawa hampatonge, atawa katae, atawa angkan arae, iâ tä mendeng dara tasik katja tä, dan iä mimbing kitaran Hatalla.

3. Dan iä menjanji njanjian Moses, djipen Hatalla, dan njanjian Anak-tebiri, koa: Hai dan heirah aton karä penggawim, Tuhan, ikau o Hatalla idjä paham kwasa! tetek dan budjur aton karâ djalan ajum, ikau o Radja karä olo brasi!

4. Æwe djaton akan indu mikâ ikau, Tuhan, dan djaton akan indu mahorumat aram? Krana tikas ikau bewe aton brasi; krana karä utus olo akan indu duma, dan menjemba ikau, krana karä hukum ajum djari mendjadi bakarina.

5. Dan limba tä aku mitä, maka itä! huma tabalan-kasaksian huang sorga iuap.

6. Dan udju melaikat tâ, idjâ mimbing udju kadjakâ tä, blua bara huma tä, imakeian dengan benang idjä brasi dan beputi lenta, dan ingkepan intu usoke dengan babat idjä bara bulau.

7. Dan Idjä bara äpat talo belom tâ menenga akan udju melaikat tâ udju sangkir bara bulau, idjâ besuang kalait Hatalla, idjâ belom palus katatahi.

8. Dan huma Hatalla injuang asep, idjä lembut bara kahain Hatalla dan bara kwasae; dan dialo idjä biti tau tamâ human Hatalla tâ, sampei udju kadjakä udju melaikat tä djari hapus.

BAGI 16.

Melaikat menusu lepa sangkire idjâ besuang kalait Hatalla.

1. Dan aku mehining augh awang hai bara huma Hatalla tâ, idjâ hamau dengan udju melaikat tâ: Lius, awi menusu lepa

akan petak udju sangkir tâ, âka kalait Hatalla.

2. Dan idjâ solake tâ lius sambil menusu lepa sangkire akan petak: maka lembut butihe idjâ papa dan hai intu olo tâ, idjä mimbing katan meto tâ, dan idjä menjemba hampatonge.

3. Dan melaikat idjâ duâ menusu sangkire akan tasik, dan djetâ mendjadi kilau dahan olo matei, dan karä talo belom handiai idjä aton huang tasik, djari matei.

4. Dan melaikat idjä telo menusu sangkire akan karä batangdanum, dan akan karâ lowangdanum, maka karâ danum mendjadi daha.

5. Dan aku mehining melaikat karâ danum tâ hamau: Ikau aton budjur, o Tuhan, idjä aton, dan idjä djari aton, dan idjä karä aton, basa ikau djari melalus hukum to.

6. Basa olo djari menusu dahan olo brasi dan dahan karâ nabi, maka daha kea ikau djari menenga aka akan indu ihop; krana patut olo tä bua talo kalotâ.

7. Dan aku mehining idjä awang beken bara hila mesbeh aton hamau: Jo Tuhan, Hatalla idjâ paham kwasa! karä hukum ajum aton toto dan budjur.

8. Dan melaikat idjä äpat menusu sangkire akan matanandau, dan kwasa djari inenga aka akan mengapâhâ olo kilau awi apui.

9. Dan olo kalunen ingapähâ awi laso awang paham, dan iâ memapa aran Hatalla, idjâ aton kwasa menjoho karä kadjakâ tâ; dan iâ djaton hoba, mangat menenga horumat aka.

10. Dan melaikat idjâ limâ menusu sangkire akan padadusan meto tâ, dan karadjaan ajue djari ingaput; dan olo mangkit djelae awi kapâhâe.

11. Dan iâ menjapa Hatalla, Tempon langit, sabab karâ kapâhâe, dan sabab butihe, dan iâ djaton hoba, mangat melihi karâ penggawie.

12. Dan melaikat idjâ djehawen menusu sangkire akan batang-danum lomba, Euprat tâ; dan djetâ mendjadi teah, nakara aton tatap djalan akan karâ radja, idjâ akan indu duma bara hila timor.

13. Dan aku mitâ bara njaman naga, dan bara njaman meto, dan bara njaman nabi penendjaro tâ aton blua telo rogh halikâ, idjâ kilau bakatak ampie.

14. Krana djetâ aton rogh karâ iblis, dan iâ mawi kata heiran, dan iâ hagoet menale karâ radja petak dan salepa kalunen, hendak mirak olo akan klahi andau hai Hatalla, idjâ paham kwasa.

15. Itâ, aku menanggo kilau maling. Salamat iä idjä mendjaga, dan idjä mimbing pakeiae, belâ iä menandjong halowei, dan kahawâe gitan olo.

16. Maka olo tâ djari hapumpong intu kaleka, idjâ tumon bahsan Ibrani inggarâ Armagedon.

17. Dan melaikat idjä udju menusu sangkire akan pangara; maka augh awang paham blua human Hatalla huang sorga, dan blua padadusan tä, koa: Djari!

18. Dan arä augh mendjadi, dan njaho, dan kilat; dan petak paham honggâ, katahin olo kalunen aton hundjun petak, petak

djaton djari honggâ kalotâ paham.

19. Dan lewu hai tâ djari imbagi telo, dan arâ lewun olo kapir belongkang; dan Hatalla djari mingat Babilon idjâ hai tâ, nakara iâ menjoho iä mihop sangkir, idjä besuang anggor kasangit kalaite.

20. Dan karâ pulau hadari, dan karâ bukit djaton aton hindei.

21. Dan udjan-batu awang hai aton lawo bara langit akan olo kalunen, genep kabawak aton behat âpat pulu kati; dan olo tâ menjapa Hatalla sabab kadjakân udjan-batu tâ, krana kadjakâe tâ aton paham.

BAGI 17.

Lontäi tâ, iâ tâ lewu Roma, dan pahpa hong Roma, bua hukum.

1. Dan idjä biti bara udju melaikat tä, idjâ mimbing udju sangkir bara bulau tâ, menanggo dan hakotak dengangku, dan hamau dengangku: Kauto ikau, aku hendak memprahan akam hukum lontäi tä, idjâ mondok hundjun arâ danum.

2. Dan karâ radjan petak djari habandong denga, dan olo idjâ mukong petak djari mendjadi bebusau awi anggor kabandonge.

3. Dan iâ maga aku huang rogh akan padang, dan aku mitâ olo bawi idjâ menongkang meto bahandang, djetâ aton arä ara idjä menawa Hatalla, dan aton intu iâ udju takolok dan sapulu tandok.

4. Dan olo bawi tâ aton imakeian dengan benang purpur dan dengan benang beludu, dan iâ aton imbungas dengan bulau, dan dengan batu hintan, dan dengan mutiara, dan iä mimbing intu lengâe sangkir bara bulau, djeto aton besuang talo kabelä, besuang likân kabandonge.

5. Dan intu lingkaue aton tersurat arae, iâ tâ: Talo sohokan, Babilon idjâ hai tä, indun karâ talo habandong dan karâ talo kabelâ hundjun petak.

6. Dan aku mitâ olo bawi tâ aton bebusau awi dahan olo brasi, dan awi dahan karä saksin Jesus. Dan aku heiran, amon aku mitä iâ, paham heiran angatku.

7. Dan melaikat hamau dengangku: Buhen ikau heiran? Aku hendak menarang akam perkara sahokan olo bawi tâ, dan meto tâ, idjâ inongkange, idjâ aton udju takolok dan sapulu tandok.

8. Meto tâ, idjâ djari gitam, djari aton, dan djetä djaton aton, dan djetâ karâ lembut bara abissos, dan karâ lius akan kabinasa, dan olo idjä mukong petak karä heiran, (iâ tä, idjâ arae djaton djari tersurat huang surat pambelom katika kalunen djari inampa,) amon iâ mitä meto, idjä djari aton, dan idjä djaton aton, alo djetâ aton kea.

9. Heto aton kaherati idjâ aton bara kapintar. Udju takolok tä aton udju bukit, hundjun tâ olo bawi tâ mondok.

10. Dan djetâ aton kea udju radja; idjâ limâ tâ djari belongkang, dan Idjä tâ aton, dan idjä beken tâ hindei djari duma, dan

amon iä djari duma, maka iâ akan indu melei isut katika.

11. Dan meto tâ, idjâ djari aton, dan idjâ djaton aton, djetâ kabuat kea aton radja idjä hanja, idjä aton sama kilau âwen udju tâ, dan djetâ lius akan kabinasa.

12. Dan sapulu tandok tâ, idjâ djari gitam, aton sapulu radja, idjâ hindei djari mendino karadjaan, tapi iâ tä akan mendino kwasa kilau radja intu djam Idjä, haiak dengan meto tä.

13. Iâ tä haiak mampakat, dan iä karâ menjaragh kaabase dan kwasae akan meto tâ.

14. Iâ tâ karä mengalahi Anak-tebiri, dan Anak-tebiri karâ mempala iâ tä, krana iä aton Tuhan karä tuan, dan Radja karâ radja; tinei karâ olo idjâ hindjâ Anak-tebiri, iâ tä, olo irawei, olo inti, olo idjâ pertjaja.

15. Dan iä hamau dengangku: Karâ danum tä, idjâ djari gitam, âka lontäi mondok, aton arä djelahan olo, dan arä kawan, dan arâ utus olo, dan arâ bahsa.

16. Dan sapulu tandok, idjä djari gitam hundjun meto tâ, iâ karä besingi lontäi tä, dan iä karâ merusak dan mempalowei iâ, dan iâ karä kuman isie, dan karâ mengâhu iä dengan apui.

17. Krana Hatalla djari madjak ateie, uka iä melalus kahendak ajue, dan uka iä aton sama hahendak Idjâ, dan uka iâ menenga karadjaan ajue akan meto tä, sampei karâ augh Hatalla djari mendjadi tulus.

18. Dan olo bawi tâ, idjâ djari gitam, aton lewu hai tä, idjâ mimbing karadjaan nintu karâ radja hong petak.

BAGI 18.

Babilon irusak; olo ungkup Hatalla akan indu minda bara hetä; karä radja dan olo bedagang menatum lewu tâ, olo brasi menara Hatalla tagal iä.

---

1. Dan limba tâ aku mitâ melaikat awang beken mohon bara langit, idjä mimbing kwasa hai, dan petak implawa awi kahaie.

2. Dan iä mentehau pehes, hapan hai aughe, koa: Iâ djari belongkang, iâ djari belongkang, Babilon idjä hai tâ, dan djari mendjadi âka karä iblis melei, dan âka karä rogh halikâ, dan âka karä burong halikä dan papa aton inutup.

3. Basa karâ djelahan olo djari mihop anggor kalait kabandonge, dan basa karâ radja petak djari habandong denga, dan karä olo bedagang hong petak djari mendjadi tatau awi kutoh karamen ajue.

4. Dan aku mehining augh beken bara langit, koa: Blua bara iä, o ungkup ajungku! uka âla keton habalut dengan karâ dosae, dan belâ keton mendino bagi dengan karâ kadjakân ajue.

5. Krana karâ dosae djari indahang sampei mendai akan langit, dan Hatalla djari mingat karâ kadarhakan ajue.

6. Awi memalâ iä, kilau iä djari memalâ keton, dan handuâ lipet awi memalâ iâ tumon karâ penggawin ajue. Huang sangkir, âka iâ djari menusu akan keton, awi keton menusu aka lipet-melipet karâ.

7. Tumon iâ djari mempahai arepe, dan tumon iâ djari rame-rame, tumon tä awi mengapâhä dan mendjakä iâ; krana koan iâ huang ateie: Aku mondok kilau

radja bawi, dan aku djaton aton balu, dan aku djaton karâ mengkemä kadjakâ.

8. Tagal tä karä kadjakâe karâ bua iâ huang andau Idjâ, iâ tà: pampatei, dan kadjakâ, dan lau, dan iâ karâ ingähu awi apui: krana abas aton Tuhan Hatalla, idjâ mahukum iâ.

9. Dan karâ radja kalunen, idjâ djari habandong denga, dan idjâ djari rame-rame denga, karä menatum iâ, dan karä aton kapâhâ atei tagal iâ, amon iâ mitä asep lembut âka iä ingähu.

10. Bara kedjau iâ tâ karâ mendeng, sabab iâ mikä kapähâe, sambil hamau: Kaja! kaja! lewu Babilon idjâ hai tä, lewu idjâ kwasa tâ! krana hukum ajum djari bua ikau huang djam Idjâ.

11. Dan karâ olo bedagang hong petak karä menangis sambil menatum iâ, basa dialo idjâ biti memili hindei karä ramoe.

12. Karä ramoe bara bulau, dan bara salaka, dan bara hintan, dan bara mutiara, dan bara benang lamos, dan bara purpur, bara sutara, dan bara benang beludu, dan karâ ampin kaju mangat ewaue, dan karâ ampin ramo bara taring gadja, dan karâ ampin ramo bara kaju idjä paham berega, dan bara tambaga, dan bara sanaman, dan bara batu marmor;

13. Dan kaju manis, dan garo, dan minjak, dan anggor, dan undus, dan tunek tepong, dan parei, dan meto idjâ menanggong talo, dan tebiri, dan hadjaran, dan kareta, dan bereng dan hambaruan olo.

14. Dan karâ buah, idjâ ateim djari mipen, djari minda bara ikau, dan talo handiai, idjâ aton mangat dan bahalap djari minda bara ikau, dau ikau djaton akan sondau talo tâ hindei.

15. Olo bedagang, idjâ mendjual talo tâ, idjâ djari mendjadi tatau awi iä, karâ mendeng bara kedjau, sabab iâ mikä kapähäe, iä karä menangis dan menatum,

16. Sambil hamau: Kaja! kaja! lewu hai tâ! idjä djari imakeian dengan benang lamos, dengan purpur, dengan beludu, idjâ djari aton imbungas dengan bulau, dengan hintan, dengan mutiara; krana huang djam Idjâ penataum idjä kalotâ paham tâ djari rusak.

17. Dan karâ tempon benama, dan karâ olo idjâ ompat berajar, dan karâ anak-benama, dan olo handiai idjâ bedagang hong tasik aton mendeng bara kedjau,

18. Sambil mengkeriak, amon iâ mitä asep lewu bakâhu tâ, koa: Lewu en djari aton kilau lewu hai tâ?

19. Dan iâ mina kawo hundjun takoloke, dan iâ mengkeriak, menangis dan menatum, koa: Kaja! kaja! lewu hai tâ! olo handiai idjâ tempon benama hong tasik djari mendjadi tatau awi karame-rame ajue; krana huang djam Idjâ iâ djari rusak.

20. Hanjak tagal iä, o sorga! dan keton, rasul idjâ brasi! dan keton, karâ nabi! krana Hatalla djari melalus augh hukum keton nintu iâ.

21. Dan melaikat idjâ abas menggatang batu, idjâ kilau bindang-batu awang hai, sambil mendjaka tâ huang tasik, koa: Kalotä pehes Babilon, lewu hai

tä, karâ indjaka, dan iä djaton karâ aton hindei.

22. Dan augh olo idjâ musik kitara, dan augh olo penjanji, dan augh olo penjuling, dan augh olo idjâ hapan sarunei djaton karâ hining hindei huang ikau, dan dialo tukang idjâ bara karä ampin talo djawet karâ sondau hindei huang ikau, dan augh bindang, âka tepong inampa, djaton hindei karâ terhining huang ikau.

23. Dan blawa sumbo djaton hindei karä pahalendang huang ikau, dan augh bakal-bana atawa augh piseke djaton hindei karä terhining huang ikau; krana olo bedagang ajum djari aton tuan hai hundjun petak, krana ikau djari menjeher, mempalajang karâ djelahan olo.

24. Dan huang lewu tâ djari tersondau dahan karâ nabi, dan dahan olo handiai, idjâ djari impatei hundjun petak.

BAGI 19.

Kawan talo belom huang sorga menara Hatalla, basa iä djari mahukum lontâi; Jesus buli bara sorga, dan mahukum meto tä.

---

1. Dan limba tä aku mehining augh hai bara karâ talo-belom huang sorga, koa: Haleluja! salamat, dan kahaie, dan tara, dan kwasa aton intu Tuhan, Hatallan ikei.

2. Krana karä hukum ajue aton toto dan budjur, basa iâ djari mahukum lontâi tä, idjâ djari memapa petak awi karâ kabandong ajue, dan basa iâ djari memalä dahan karâ djipâe, idjä djari menata lengän lontâi tâ.

3. Dan handuâ tinei koan iâ: Haleluja! Maka asep ajue lembut palus katatahi.

4. Maka duâ pulu äpat olo bakas, dan âpat talo-belom tä mehingkep, dan menjemba Hatalla, idjä mondok hundjun padadusan tâ, koa: Amen, Haleluja!

5. Dan augh blua bara padadusan, koa: Awi mahorumat Hatallan ikei, keton, karä djipäe, dan keton, idjä mikä iä, kadeduä, olo korik dan olo hai.

6. Dan aku mehining kilau augh kawan idjä hai, dan kilau augh gotok arâ danum, dan kilau augh njaho awang paham, koa: Haleluja! krana Tuhan, Hatalla idjâ paham kwasa, marentah kilau radja.

7. Bua ikei hanjak atei, dan rame-rame, dan menenga horumat aka, krana pesta mesawâ Anak-tebiri djari sampei, dan sawae djari menjimpan arepe.

8. Maka djari inenga aka, uka iä imakeian dengan benang lamos idjâ brasi dan hagining, krana benang lamos tâ aton katetek olo brasi.

9. Dan iâ hamau dengangku: Awi menjurat, salamat iâ tâ, idjâ djari irawei akan penginan hamalem pesta mesawä Anaktebiri tâ. Dan iä hamau dengangku: Djeto aton augh Hatalla idjâ toto.

10. Dan aku mehingkep intu äka paie, hendak menjemba iâ; dan iâ hamau dengangku: Djaga, âla gawim kalotâ, aku sama aton djipen Hatalla, kilau ikau, dan kilau karâ paharim, idjâ mimbing kasaksian Jesus: semba Hatalla. Krana kasaksian Je-

sus tâ aton rogh karâ augh nudjum.

11. Dan aku mitâ langit buap; maka itâ! hadjaran idjâ beputi, dan idjâ menongkang tä inggarâ Idjâ Budjur, dan Idjâ Toto, dan iâ mahukum dan mengalahi huang kateteke.

12. Dan matae aton kilau njalan apui, dan hundjun takoloke aton arâ kapiahn-radja, dan arae aton tersurat hong iä, idjâ djaton kasenan idjâ biti, baja iâ kabuat.

13. Dan iâ imakeian dengan pakeian, idjâ djari insulup huang daha; dan arae inggarâ: Augh Hatalla.

14. Dan karâ kawan talo belom huang sorga menuntut iâ, idjä menongkang hadjaran beputi, idjâ imakeian dengan benang lamos idjâ beputi dan brasi.

15. Dan bara njamae aton blua padang awang benjihi, nakara iä mawi olo kapir hapan tä. Dan iâ karä menjakatik olo tä dengan soka sanaman, dan iâ mehundjeng kaleka mahamis anggor kalait dan kasangit Hatalla, idjâ paham kwasa.

16. Dan intu klambie, tinei intu bahae ara to djari injurat: Radja karä radja, dan Tuhan karâ tuan.

17. Dan aku mitâ melaikat idjâ mendeng huang matanandau; iâ tâ membawa hapan augh awang hai, dan menjoho karâ ampin burong, idjä trawang intu bentok langit, koa: Kanto, hapumpong keton akan penginan hamalem Hatalla idjä hai;

18. Nakara keton kuman isin karâ radja, dan isin karä mantir, dan isin karâ olo abas, dan isin karâ hadjaran, dan isin karâ olo idjâ menongkang tâ; dan isin karä olo mardeka dan karä djipen, mahin korik mahin hai.

19. Dan aku mitâ meto tâ, dan karâ radja hong petak, dan karä kawan olo ajue djari hapumpong, hendak mengalahi iä, idjâ menongkang hadjaran tä, tuntang kawan olo ajue.

20. Dan meto tä injingkap, dan haiak denga nabi penendjaro tâ, idjä djari mawi kata heiran tä intu baun ajue, hapan tä iâ djari mempalajang olo, idjâ djari menarima katan meto tä, dan idjâ djari menjemba hampatong ajue. Haiak belom âwen duä tâ djari inganan akan danau apui, idjä kontep barirang.

21. Dan idjä awang beken tâ impatei awi padang ajue, idjâ menongkang hadjaran tâ, idjâ blua bara njaman ajue; dan karâ burong mendjadi beso awi isin ajue.

BAGI 20.

Iblis imasong sakojan njelo; belahe olo matei misik; iblis lapas tinei, dan menamput arä olo; limba tâ iâ inganan akan danum apui; olo matei handiai misik.

---

1. Dan aku mitâ melaikat mohon bara langit, iâ mimbing intu lengäe anak-kuntji abissos, tinei rantei awang hai.

2. Dan iâ menjingkap naga, handipä bakas tâ, iâ tâ iblis dan satan, dan memasong iâ, uka iâ imasong sakojan njelo.

3. Dan iâ menganan iâ akan abissos, dan menutup iâ hetâ, dan mentjatjak tâ hundjue, belâ

iä akan mempalajang hindei karâ djelahan olo, sampei sakojan njelo tâ djari lepa. Limba tâ iä akan indu iengkak tinei handjulo.

4. Dan aku mitâ arâ padadusan, dan iâ mondok intu hundjue, dan kwasa akan mimbing hukum djari inenga aka. Dan aku mitâ liaun olo tâ, idjâ takoloke djari inetek tagal kasaksian Jesus, dan tagal augh Hatalla, tinei iâ idjä djaton djari menjemba meto tâ tuntang hampatong ajue, dan idjâ djaton djari menarima kata tâ intu lingkaue atawa intu lengâe: maka olo tâ belom dan marentah kilau radja haiak dengan Kristus sakojan njelo tâ katahie.

5. Maka olo matei awang beken djaton mendjadi belom haluli, sampei sakojan njelo tä djari hapus. Djetâ aton kamisike idjâ solake.

6. Salamat dan brasi aton iâ, idjâ ompat mendino bagi huang kamisik idjä solake tä; nintu iä pampatei idjâ duâ tâ djaton aton bara kwasa, melainkan olo tâ karâ aton imam Hatalla dan Kristus, dan olo tâ karä marentah kilau radja haiak denga sakojan njelo katahi.

7. Dan amon sakojan njelo tâ djari hapus, satan tâ karâ lapas tinei bara âka iä djari inutup.

8. Dan iâ karâ blua, nakara iä mempalajang karä djelahan olo, idjä melei intu âpat puting petak, Gog dan Magog tä, nakara iâ memumpong iä tä akan klahi; olo tâ aton kilau bawak baras hong saran tasik karâe.

9. Dan olo tâ djari hagoet akan kalomban petak, dan iä mengalingkang âka olo brasi aton belom, dan lewu, äka sintan Hatalla; dan apui lawo bara Hatalla, bara sorga, dan mempalomos olo tä.

10. Dan iblis, idjä djari mempalajang olo tä, inganan akan danau apui idjâ kontep barirang, äka meto dan nabi penendjaro tâ aton; dan iä karä ingapähä handau hamalem, palus katatahi.

11. Dan aku mitâ padadusan hai idjâ beputi, dan iâ idjâ mondok hundjue; bara baun ajue petak tuntang langit nihau lilap, dan djaton djari aton kalekae tinei aka.

12. Dan aku mitâ olo matei, idjâ korik dan idjâ hai, mendeng naharep Hatalla; dan karä surat imbuka, tinei surat beken imbuka, iâ tä, surat pambelom; dan olo matei bua pemalâh tumon talo idjä aton tersurat hong surat tâ, tumon talo gawie.

13. Dan tasik melian olo matei, idjâ aton huange; dan pampatei dan kubur melian olo matei, idjâ aton huange; dan kadjarian olo tä imutus, kadjarian genep biti imutus tumon penggawin ajue.

14. Dan pampatei dan kubur inganan akan danau apui; djetâ aton pampatei idjâ duâ.

15. Dan amon olo djaton aton tersurat huang surat pambelom, iâ tä inganan akan danau apui.

BAGI 21.

Langit idjä taheta dan petak idjä taheta; Jerusalem idjâ taheta tâ.

1. Dan aku mitä langit idjâ taheta dan petak idjâ taheta;

krana langit idjâ solake dan petak idjâ solake djari halau, dan tasik djaton aton hindei.

2. Dan aku, Johannes, mitä lewu idjâ brasi, Jerusalem idjâ taheta, aton mohon bara Hatalla, bara sorga, simpan kilau piscke, idjâ djari imbungas akan banae.

3. Dan aku mehining augh hai bara sorga, koa: Itâ, pasan Hatalla aton dengan olon, dan iâ karâ melei denga, dan olo tä karä aton ungkup ajue, dan Hatalla kabuat karä melei denga, dan karâ aton Hatallan ajue.

4. Dan Hatalla karä mempuas karâ djohon-mata bara matan ajue; dan pampatei djaton aton hindei, djaton kea kadjakâ dan tangise, kapähâ djaton kea karâ aton hindei, krana karâ talo idjä solake tâ djari halau.

5. Dan iâ, idjâ mondok hundjun padadusan, hamau: Itä, jaku menampa talo handiai mendjadi taheta. Dan iâ hamau dengangku: Awi menjurat tâ, krana augh to aton toto dan budjur.

6. Dan iâ hamau dengangku: Djari tulus. Aku aton Alpa dan Omega, Tampara tuntang Kalepahe tâ. Akan olo idjä haus belei aku hendak menenga bara sungei danum pambelom tâ, inenga bewe.

7. Idjâ manang, iâ karâ mendino talo handiai indu penataue, dan aku hendak aton Hatallan ajue, dan iä akan aton anakku.

8. Maka olo pikä, dan olo bantus pertjaja, dan olo kabelâ, dan olo pemunoh, dan olo habandong, dan olo penjeher, dan olo penjemba dewa, dan karâ olo penendjaro: bagin olo handiai tä aton huang danau, idjâ hanjala awi apui dan barirang; djetâ aton pampatei idjâ duâ.

9. Dan idjä biti bara udju melaikat tä, idjä djari mimbing udju sangkir tâ, idjä djari aton besuang udju kadjakâ idjä harian haliei tâ, aton menale aku, dan iä hakotak dengangku, koa: Kanto ikau, aku hendak memprahan akam piseke, sawan Anak-tebiri tä.

10. Dan iâ maga aku huang Rogh hundjun bukit awang hai dan gantong, dan iä memprahan akangku lewu hai tâ, Jerusalem idjä brasi, idjâ mohon bara sorga, bara Hatalla.

11. Dan kahain Hatalla aton intu iâ, dan pahalendange aton kilau batu idjâ paham bahalap, iä tâ, kilau batu jaspis, idjâ pahalendang kilau kristal.

12. Dan iâ ingalingkang dengan kota awang hai dan gantong, hetä aton duâwalas baun-tonggang, dan hundjun baun-tonggang tâ aton duâwalas melaikat, dan ara aton tersurat hundjue, iâ tä, aran duâwalas ungkup olo Israel.

13. Hila timor aton telo baun-tonggang, hila utara aton telo baun-tonggang, hila salatan aton telo baun-tonggang, hila barat aton telo baun-tonggang.

14. Dan kotan lewu tâ aton duâwalas galange, dan hundjun galang tä aton aran duäwalas rasul Anak-tebiri tâ.

15. Dan iâ, idjä hakotak dengangku, mimbing soka bara bulau, nakara hapan tâ iä mukur lewu, dan baun-tonggang ajue, dan kotan ajue.

16. Maka lewu tâ aton sagi

âpat ampie, kamboe aton sama dengan bukae; dan iä mukur lewu tâ hapan sokae, djadi duâwalas kojan stadia, kamboe dan bukae dan kagantonge aton sama pandjang.

17. Dan iâ mukur kotae, djadi saratus âpat pulu äpat hasa, tumon ukur olon, idjâ aton intu melaikat tâ.

18. Maka kota tâ aton bara jaspis; dan lewu tä aton bara bulau idjä bahalap haliei, idjâ aton kilau katja awang hagining.

19. Dan karâ galang kota djari imbungas dengan hakabeken ampin batu idjä berega. Galang idjâ solake aton jaspis, idjâ duä tâ aton sapir, idjä telo aton kalsedon, idjâ äpat aton smaragd.

20. Idjâ limä aton sardoniks, idjä djehawen aton sardius, idjâ udju aton krisolit, idjâ hanja aton beril, idjâ djelatien aton topas, idjä sapulu aton krisopras, idjâ sawalas aton hiasint, idjâ duâwalas aton ametist.

21. Dan duâwalas baun-tonggang tâ aton duäwalas mutiara, genep baun-tonggang aton mutiara Idjâ; dan karä djalan huang lewu tâ aton bara bulau idjâ brasi, idjâ takining kilau katja.

22. Dan aku djaton mitâ äka sombajang huang lewu tâ, krana Tuhan, Hatalla idjâ paham kwasa, aton âka sombajang olo tâ, tinei Anak-tebiri aton sumbohe.

23. Dan matanandau tuntang bulan djaton aton beguna akan lewu tä, nakara djetâ mandang huange, krana kahain Hatalla djari memplawa iâ, dan Anak-tebiri aton sumbohe.

24. Dan karâ utus olo idjâ injalamat karâ menandjong huang blawa lewu tâ, dan karä radja petak mimbit horumat ajue dan kahaie huang lewu tâ.

25. Dan karâ lawang lewu tä djaton karâ inguntji handau; krana alem djaton aton hetâ.

26. Dan iâ karâ mimbit horumat dan kahain karä utus olo akan hetä.

27. Dan dialo olo Idjâ akan tamä hetä, idjâ memali, idjâ mawi talo kabelâ, dan idjâ hapan augh tenendjaro, baja olo tâ, idjâ aton tersurat hong suratpambelom Anak-tebiri.

BAGI 22.

Danum-pambelom dan upon-pambelom. Karâ augh surat to aton toto dan betantu. Jesus karä duma bedjeleng.

1. Dan iä memprahan dengangku batang-danum idjâ brasi, idjä besuang danum-pambelom, idjâ takining kilau kristal, idjâ blua bara padadusan Hatalla dan Anak-tebiri tâ.

2. Intu bentok lewu, tinei sansila batang-danum tâ aton upon-pambelom, idjâ memuah handuâwalas, genep bulan iâ memuah; dan dawen upon tâ aton akan mempakâlâ olo kapir.

3. Dan hetâ djaton hindei aton sapa mawi olo; dan padadusan Hatalla tuntang Anak-tebiri karâ aton huang tâ, dan karâ djipâe karâ menonggo iâ.

4. Dan iâ tâ karâ menampaja baue, dan aran ajue karâ aton intu lingkaun olo tâ.

5. Dan hetâ djaton aton alem, dan dia usa olo hetâ hapan sumbo, blawa matanandau mahin dia: krana Tuhan Hatalla mem-

plawa iâ, dan olo tâ karä marentah kilau radja palus katatahi.

6. Dan iâ hamau dengangku: Karâ augh to aton toto dan budjur; dan Tuhan, Hatallan karâ nabi idjä brasi, djari menjoho melaikat ajue, nakara iâ mesanan akan djipâe talo, idjâ akan indu mendjadi bedjeleng.

7. Itâ, aku duma bedjeleng! Salamat iâ, idjâ mahaga karâ augh nudjum surat to.

8. Dan aku, Johannes, aton iä, idjâ djari mitâ dan djari mehining talo to. Dan limba aku djari mehining dan djari mitâ tâ, maka aku mehingkep, dan hendak menjemba intu âka pain melaikat, idjâ djari memprahan talo to akangku.

9. Maka koan iä dengangku: Djaga, äla gawim kaloto! krana aku sama aton djipen Hatalla, kilau ikau, dan kilau karâ paharim, nabi tâ, dan kilau olo handiai, idjâ mahaga augh surat to: awi menjemba Hatalla!

10. Dan iâ hamau dengangku: Æla menutup karâ augh nudjum surat to, krana wajae djari tokep.

11. Idjâ aton darhaka, naughe iâ mendahang kadarhakae; dan idjâ aton halikâ, naughe iä mendahang likâe; dan idjâ aton tetek, bua iâ mendahang kateteke; dan idjâ aton brasi, bua iâ mendahang hindei karasihe.

12. Dan itâ, aku duma bedjeleng; dan pemalâh, idjâ hapangku memalâ olon, aton dengangku, nakara aku memalâ genep biti, tumon penggawie aton.

13. Aku aton Alpa dan Omega, Tampara dan Kalepahe, Idjâ Solake dan Idjâ Rehian haliei.

14. Salamat olo tä, idjä melalus prentahn ajue, mangat iâ tau menale upon-pambelom, dan mangat iä tau mehoroe bauntonggang tamâ lewu tâ.

15. Maka intu ruar aton karâ aso, karâ olo penjeher, karä olo habandong, karä olo pemunoh, karâ olo penjemba dewa, dan genep biti, idjä mengilak dan idjâ mawi talo tenendjaro.

16. Aku, Jesus, djari menjoho melaikat ajungku, mangat menjaksi talo to akan keton huang karâ ungkup keton. Aku aton Uhat dan Utus Dawid, Bintangsawah idjä hagining tâ.

17. Maka koan Rogh tuntang piseke tä: Duma! Dan bua iâ, idjâ mehining tâ, hamau: Duma! Dan idjâ awang haus belei, kâlä iâ duma; dan idjâ awang hendak, kâlâ iä menduan danum-pambelom inenga bewe.

18. Krana aku menjaksi akan genep olo, idjâ mehining augh nudjum surat to: Amon olo mendahang akan augh to, Hatalla karâ mendahang aka karâ kadjakä, idjâ djari tersurat hong surat to.

19. Dan amon olo menganan augh bara karä augh nudjum surat to, Hatalla karä menganan bagin ajue bara surat-pambelom, dan bara lewu brasi tâ, dan bara talo idjä djari tersurat hong surat to.

20. Koan iâ, idjâ menjaksi talo to: Toto, aku duma bedjeleng. Amen. Jo, duma, Tuhan Jesus!

21. Asi Tuhan ikei Jesus Kristus awi mempanaiak keton handiai. Amen.